

UNIwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Wydział Społeczno-Ekonomiczny

mgr Aleksandra Agnieszka Rutkowska

***Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju
na przykładzie polityk:
innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju***

ROZPRAWA DOKTORSKA

napisana w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

pod kierunkiem

dr hab. Piotra Brody-Wysockiego, prof. UKSW
(promotor)

oraz

dr Karoliny Daszyńskiej-Żygadło,
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
(promotor pomocniczy)

WARSZAWA 2026

*Nie można mówić o długoterminowym dobrobycie kraju
bez odpowiedzialnego sektora finansowego.*

Paul Volcker

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW	11
WSTĘP.....	13
Rysunek 1. Metody badawcze i mechanizmy transformacji banków	16
Rozdział 1. TEORETYCZNE PODSTAWY I DEFINICJE KLUCZOWYCH POJĘĆ	21
1.1 Rola banków w gospodarce.....	24
1.1.1 Rola banków komercyjnych	25
1.1.2 Rola banków centralnych.....	31
1.1.3 Wpływ banków na wzrost gospodarczy.....	33
1.1.4 Rola Związku Banków Polskich.....	35
1.2 Banki a zrównoważony rozwój	38
1.2.1 Pojęcie zrównoważonego rozwoju	39
1.2.2 Koncepcja ERG (Environmental, Risk, Governance).....	44
1.2.3 Wpływ ERG na strategię zrównoważonego rozwoju	47
1.3 Innowacyjność w sektorze bankowym.....	53
1.3.1 Wprowadzenie do zagadnienia innowacji.....	56
1.3.2 Definicje i klasyfikacja innowacji.....	58
1.3.3 Pojęcie innowacyjności w sektorze bankowym	63
1.3.4 Kluczowe obszary innowacji w sektorze bankowym	69
1.3.5 Wpływ innowacji na sektor bankowy	77
1.3.6 Wyzwania innowacji w sektorze bankowym	82
Tabela 1. Różnice między modelem banku tradycyjnego a banku inkluzywnego	90
Rysunek 2. Świat transformacji – wyzwania i szanse dla sektora bankowego	91
1.4 Przegląd badań empirycznych dotyczących roli banków w budowaniu dobrobytu	92
Tabela 2. Podsumowanie Rozdziału 1 – Rola banków w polityce innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju	93
Rozdział 2. ROLA BANKÓW W BUDOWANIU DOBROBYTU KRAJU.....	97
2.1 Metodologia przeprowadzonych badań	98

2.1.1 Założenia metodologiczne	99
2.1.2 Metoda analizy instytucjonalnej	99
2.1.3 Proces identyfikacji kluczowych problemów.....	100
2.1.4 Wywiady częściowo ustrukturyzowane	101
2.1.5 Tworzenie narzędzi badawczych	102
2.1.6 Uczestnicy badania	103
Tabela 3. Wykaz uczestników wywiadów i ich role w gospodarce	106
Rysunek 3. Interdyscyplinarne ramy badania i luka badawcza.....	108
2.1.7 Tło badawcze	108
2.2 Rola banków w kształtowaniu dobrobytu: mechanizmy wsparcia i czynniki ryzyka ..	111
2.3 Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju w ujęciu historycznym i perspektywicznym.....	114
Tabela 4. Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju w ujęciach historycznym i perspektywicznym	116
2.4 Relacje między zrównoważonym rozwojem, innowacyjnością a dobrobytem kraju	119
2.4.1 Zrównoważony rozwój a dobrobyt kraju.....	120
2.4.2 Innowacyjność jako katalizator zrównoważonego rozwoju	122
2.4.3 Wpływ ESG i innowacyjności na dobrobyt kraju	125
2.4.4 Przykłady krajów wdrażających polityki ESG i innowacje dla dobrobytu kraju	132
2.5 Wpływ polityk ESG na budowanie dobrobytu kraju	135
Tabela 5. Wpływ polityk bankowych na budowanie dobrobytu różnych grup interesariuszy	137
2.6 Analiza wpływu działań banków na dobrobyt kraju	140
2.6.1 Rola banków w gospodarce.....	142
2.6.2 Wpływ działań banków na dobrobyt społeczny	146
2.6.3 Wpływ działań banków na środowisko i zrównoważony rozwój	153
2.6.4 Negatywne skutki działań banków dla dobrobytu kraju	156
2.6.5 Przykłady działań banków na rzecz dobrobytu krajów.....	158
2.7 Wskaźniki i narzędzia pomiaru wpływu ESG - ujęcie bankowe	167

2.7.1 Wprowadzenie do wskaźników ESG	169
2.7.2 Narzędzia i standardy raportowania ESG.....	174
2.7.3 Wskaźniki ESG w analizie inwestycyjnej	179
2.8 Paradygmat banku inkluzywnego	182
Rysunek 4. Paradygmat banku inkluzywnego – 4 filary transformacji.....	184
2.9 Wyzwania i bariery we wdrażaniu ESG i innowacji	185
2.9.1 Transformacja przedsiębiorstw.....	186
2.9.2 Wyzwania finansowe	188
2.9.3 Brak standaryzacji wskaźników ESG.....	190
2.9.4 Bariery technologiczne.....	191
2.9.5 Wyzwania organizacyjne.....	193
2.9.6 Bariery regulacyjne	194
2.9.7 Wyzwania związane z akceptacją interesariuszy	195
Rysunek 5. Bariery, rekomendacje i mapa transformacji sektora bankowego	197
2.9.8 Perspektywy przewyższenia barier	198
Tabela 6. Podsumowanie Rozdziału 2 – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju.....	200
Rysunek 6. Rama koncepcyjna rozprawy – przepływ od polityk publicznych do efektów dobrobytu	202
Rozdział 3. ROLA BANKÓW W BUDOWANIU DOBROBYTU KRAJU NA PRZYKŁADZIE POLITYKI INNOWACYJNEJ	205
3.1 Analiza instytucjonalna banków w polityce innowacyjnej	206
Rysunek 7. Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę innowacyjną	209
3.2 Innowacje w bankowości	210
3.3 Banki wobec wyzwań globalizacji.....	213
3.4 Rola banków w polityce innowacyjnej	216
Tabela 7. Rola banków w polityce innowacyjnej	217
3.5 Banki a polityka innowacyjna	222
3.6 Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej....	225
3.7 Analiza barier i postulatów dla banków w polityce innowacyjnej.....	227

Tabela 8. Rola sektora bankowego w kształtowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę innowacyjną – bariery i postulaty	228
3.8 Wyzwania związane z innowacjami w bankowości	230
Tabela 9. Podsumowanie Rozdziału 3 – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej	233
Rozdział 4. ROLA BANKÓW W BUDOWANIU DOBROBYTU KRAJU NA PRZYKŁADZIE POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	237
4.1 Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju – ujęcie na podstawie wywiadów	237
Tabela 10. Rola banków w polityce zrównoważonego rozwoju	239
4.2 Banki a polityka zrównoważonego rozwoju	246
Rysunek 8. Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę zrównoważonego rozwoju	248
4.2.1 Analiza instytucjonalna banków w kontekście polityki zrównoważonego rozwoju	249
4.2.2 Znaczenie banków w kontekście globalnych wyzwań ESG	251
4.3 Wpływ banków na zrównoważony rozwój i transformację energetyczną	252
4.4 Geneza europejskiej polityki zrównoważonych finansów	255
4.5 Zielone finanse jako narzędzie wsparcia zrównoważonego rozwoju	259
4.6 Zielony FTP jako narzędzie wsparcia zielonych finansów	263
4.7 Przegląd polityk ESG w bankach	265
4.8 Wpływ ESG na rozwój gospodarki krajowej	270
4.8.1 Wpływ aspektu środowiskowego na rozwój gospodarki krajowej	271
4.8.2 Wpływ aspektu społecznego na rozwój gospodarki krajowej	271
4.8.3 Wpływ aspektu zarządzania na rozwój gospodarki krajowej	272
4.9 ESG a polityka państwa	273
4.10 Udział banków w polityce zrównoważonego rozwoju - analiza szans i zagrożeń	283
4.11 Analiza wyzwań i rekomendacji dla sektora bankowego	285
Tabela 11. Rola sektora bankowego w poprawie dobrobytu kraju poprzez politykę zrównoważonego rozwoju – bariery i postulaty	286
Tabela 12. Podsumowanie Rozdziału 4 – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki zrównoważonego rozwoju	297
Rozdział 5. PERSPEKTYWY ROZWOJU SEKTORA BANKOWEGO W BUDOWANIU DOBROBYTU I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	299

Rysunek 9. Rola banków w polityce zrównoważonego rozwoju i innowacyjnej na rzecz budowania dobrobytu kraju	300
Tabela 13. Banki wobec budowania dobrobytu kraju – obszary potencjalnego wpływu i mechanizmy oddziaływania	301
5.1 Bariery ograniczające wpływ banków na gospodarkę	303
Tabela 14. Analiza barier dla banków w budowaniu dobrobytu kraju	304
5.2 Analiza barier dla banków w budowaniu dobrobytu kraju – wnioski i implikacje.....	308
5.3 Analiza SWOT dla sektora bankowego	309
Tabela 15. Macierz SWOT: sektor bankowy a budowanie dobrobytu kraju.....	310
5.4 Przyszłość zrównoważonych finansów	313
5.5 Rekomendacje wynikające z badania.....	322
Tabela 16. Zestawienie kluczowych wyzwań i możliwości dla banków w kontekście polityki innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju	324
5.6 Zielona transformacja a dobrobyt kraju: rekomendacje sektora bankowego na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego	333
Rysunek 10. Systemowa rola banków w integracji polityki innowacyjnej i ESG na rzecz budowania dobrobytu kraju	337
ZAKOŃCZENIE.....	341
BIBLIOGRAFIA.....	359
I. ŹRÓDŁA DRUKOWANE (MONOGRAFIE, ROZDZIAŁY W MONOGRAFIACH, KSIĄŻKI NAUKOWE)	359
II. ARTYKUŁY NAUKOWE	361
III. RAPORTY I DOKUMENTY INSTYTUCJONALNE	362
IV. AKTY PRAWNE I REGULACJE	364
V. STRONY INTERNETOWE I ŹRÓDŁA CYFROWE	365
ANEKSY	368
Aneks 1. Macierz TOWS – powiązania strategiczne S–O, S–T, W–O, W–T dla sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju.	369
Aneks 2. Model współpracy banków, państwa i przedsiębiorstw w budowaniu dobrobytu kraju.	371

Aneks 3. Schemat zależności między polityką innowacyjną a polityką zrównoważonego rozwoju – rola banków jako integratora transformacji.....	373
STRESZCZENIE.....	377
ABSTRACT	379
RÉSUMÉ	381
OŚWIADCZENIE	383

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW

ESG	Environmental, Social, Governance – środowisko, społeczeństwo, ład korporacyjny
ERG	Environmental, Risk, Governance – środowisko, ryzyko, ład korporacyjny (autorska koncepcja autorki pracy)
CSR	Corporate Social Responsibility – społeczna odpowiedzialność biznesu
SDG	Sustainable Development Goals – Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive – dyrektywa UE o raportowaniu zrównoważonego rozwoju
NFRD	Non-Financial Reporting Directive – dyrektywa o raportowaniu niefinansowym
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation – rozporządzenie UE o ujawnieniach w zakresie zrównoważonego finansowania
GRI	Global Reporting Initiative – globalny standard raportowania zrównoważonego rozwoju
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures – grupa ds. ujawnień klimatycznych
TNFD	Task Force on Nature-related Financial Disclosures – grupa ds. ujawnień przyrodniczych
GHG	Greenhouse Gas – gazy cieplarniane
DNSH	Do No Significant Harm – zasada „nie czynić poważnych szkód”
EGD	European Green Deal – Europejski Zielony Ład
NBP	Narodowy Bank Polski
KNF	Komisja Nadzoru Finansowego
EBC (ECB)	European Central Bank – Europejski Bank Centralny
EBI (EIB)	European Investment Bank – Europejski Bank Inwestycyjny
EBOR (EBRD)	European Bank for Reconstruction and Development – Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju
EBA	European Banking Authority – Europejski Urząd Nadzoru Bankowego

EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group – Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
IMF	International Monetary Fund – Międzynarodowy Fundusz Walutowy
WB	World Bank – Bank Światowy
BFG	Bankowy Fundusz Gwarancyjny
UE (EU)	Unia Europejska (European Union)
KE (EC)	Komisja Europejska (European Commission)
EP	Parlament Europejski (European Parliament)
FENG	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
FTP	Funds Transfer Pricing – system transferowych cen funduszy w bankowości
KPI	Key Performance Indicator – kluczowy wskaźnik efektywności
ROE	Return on Equity – stopa zwrotu z kapitału własnego
ROA	Return on Assets – stopa zwrotu z aktywów
AI	Artificial Intelligence – sztuczna inteligencja
FinTech	Financial Technology – technologia finansowa
RegTech	Regulatory Technology – technologia wspierająca zgodność z regulacjami
GreenTech	Green Technology – zielone technologie
DLT	Distributed Ledger Technology – technologia rozproszonych rejestrów
PKB	Produkt Krajowy Brutto

WSTĘP

Współczesny świat znajduje się w punkcie zwrotnym, w którym konieczne staje się przeformułowanie dotychczasowych modeli rozwoju społeczno-gospodarczego. Postępujące zmiany klimatyczne, pogłębiające się nierówności społeczne, a także dynamiczny rozwój technologii cyfrowych zmuszają rządy, instytucje i przedsiębiorstwa do poszukiwania nowych, bardziej zrównoważonych i innowacyjnych rozwiązań. W tym kontekście rośnie znaczenie polityk publicznych, które integrują cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe, koncentrując się na budowie dobrobytu w ujęciu długofalowym, inkluzywnym i odpornym na kryzysy.

Jednym z kluczowych podmiotów wspierających realizację tych celów są banki – instytucje finansowe, które odgrywają strategiczną rolę nie tylko w finansowaniu gospodarki, ale także w kształtowaniu kierunków jej rozwoju. Współczesne banki nie są już jedynie pośrednikami finansowymi – stają się aktywnymi uczestnikami transformacji gospodarczej, wspierając rozwój innowacji, inwestycji prośrodowiskowych oraz rozwiązań opartych na zasadach odpowiedzialności społecznej i ładu korporacyjnego.

W Polsce sektor bankowy pełni szczególnie istotną funkcję w procesie alokacji kapitału oraz realizacji polityk rozwojowych. Jako systemowo ważny komponent infrastruktury finansowej, banki mogą wspierać wdrażanie polityk innowacyjnych oraz zrównoważonego rozwoju zarówno poprzez ofertę produktową (np. zielone kredyty, finansowanie innowacyjnych startupów), jak i poprzez własną transformację instytucjonalną – wdrażanie strategii ESG, inwestycje w zielone technologie czy raportowanie niefinansowe.

Wobec rosnącej presji regulacyjnej, społecznej i środowiskowej, banki – jako instytucje zaufania publicznego – stają się nie tylko świadkami, ale i aktywnymi uczestnikami przełomowych procesów transformacyjnych w gospodarce. Coraz więcej dowodów empirycznych oraz przykładów dobrych praktyk wskazuje, że sektor finansowy może pełnić funkcję katalizatora pozytywnej zmiany – zarówno w wymiarze lokalnym, jak i globalnym. Sytuacja ta sprawia, że sektor bankowy znajduje się obecnie w centrum napięć pomiędzy celami regulacyjnymi, oczekiwaniami społecznymi a wymogami efektywności ekonomicznej.

Celem rozprawy doktorskiej jest przeprowadzenie pogłębionej analizy roli, jaką banki odgrywają w budowaniu trwałego dobrobytu społeczno-gospodarczego w Polsce poprzez aktywne uczestnictwo w realizacji dwóch kluczowych polityk publicznych: polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju.

Praca koncentruje się na ukazaniu mechanizmów, dzięki którym banki przyczyniają się do transformacji systemu gospodarczego – zarówno poprzez finansowanie konkretnych

przedsięwzięć (np. zielonych inwestycji, projektów badawczo-rozwojowych), jak i poprzez wewnętrzne zmiany strategiczne, organizacyjne i operacyjne, wynikające z implementacji zasad ESG (Environmental, Social, Governance).

Analiza prowadzona w rozprawie ma charakter aplikacyjny i diagnostyczny. Z jednej strony, służy zidentyfikowaniu rzeczywistego poziomu zaangażowania sektora bankowego w realizację polityk publicznych związanych z dobrobytem. Z drugiej – pozwala wskazać istniejące luki, bariery i szanse, które mogą wpłynąć na efektywność i skalowalność działań banków w przyszłości.

W odpowiedzi na przyjęty cel rozprawy sformułowano hipotezę główną, która stanowi fundament dla przeprowadzonych analiz teoretycznych i empirycznych. Główna hipoteza brzmi: Banki integrujące zasady ESG i innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego niż banki o tradycyjnym profilu działalności.

Hipoteza ta zakłada, że zaangażowanie sektora bankowego w realizację polityk publicznych – rozumianych jako świadome działania wspierające innowacje, zieloną transformację, włączenie społeczne oraz odpowiedzialność instytucjonalną – przekłada się na mierzalne korzyści zarówno w wymiarze makroekonomicznym (np. wzrost PKB, poziom inwestycji, spójność społeczna), jak i mikroekonomicznym (np. rozwój sektora MŚP, zwiększona dostępność finansowania, tworzenie zielonych miejsc pracy).

Dla weryfikacji hipotezy głównej sformułowano cztery pytania badawcze:

1. W jaki sposób banki w Polsce angażują się w realizację polityk innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju?

Pytanie to ma na celu zidentyfikowanie zakresu i form aktywności banków w obszarze wspierania transformacji gospodarki, zarówno poprzez działania zewnętrzne (np. finansowanie projektów), jak i wewnętrzne (np. wdrażanie strategii ESG, innowacje procesowe).

2. Jakie są główne narzędzia i mechanizmy wykorzystywane przez banki do wspierania tych polityk?

Celem pytania jest analiza instrumentów finansowych i organizacyjnych stosowanych przez banki (np. zielone i zrównoważone kredyty, zielone obligacje, fundusze ESG, systemy oceny ryzyka ESG, partnerstwa z fintechami itp.).

3. Czy i w jaki sposób działania banków w tych obszarach przekładają się na wzrost dobrobytu społeczno-gospodarczego?

Pytanie to pozwala zbadać związki przyczynowo-skutkowe między aktywnością banków a wskaźnikami dobrobytu.

4. Jakie wyzwania i bariery napotykają banki w procesie implementacji zasad ESG oraz wspierania innowacyjności?

Pytanie ma na celu identyfikację czynników ograniczających efektywność działań banków, takich jak niedostosowane regulacje, luki kompetencyjne, ograniczony dostęp do danych czy niejednolite standardy raportowania.

W ramach pogłębionej analizy, uwzględniono także pytania pomocnicze dotyczące m.in.:

- różnic między bankami krajowymi a zagranicznymi działającymi w Polsce,
- roli banków spółdzielczych w lokalnym rozwoju,
- wpływu polityki pieniężnej i nadzoru finansowego na strategię ESG i innowacyjności.

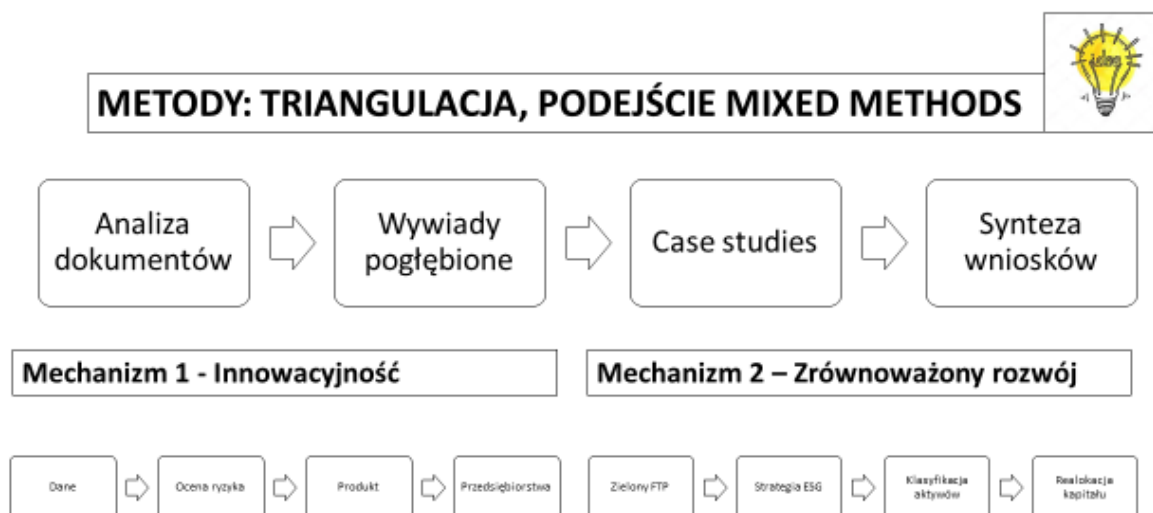
Niniejsza rozprawa łączy podejścia teoretyczne i praktyczne z kilku dziedzin naukowych: ekonomii, finansów, polityki publicznej, nauk o zarządzaniu oraz zrównoważonego rozwoju. Współczesne wyzwania rozwojowe, takie jak transformacja energetyczna, cyfryzacja, zmiana klimatu czy nierówności społeczne, nie mogą być bowiem analizowane wyłącznie z perspektywy jednej dyscypliny. Wymagają one zintegrowanego podejścia, które uwzględnia zarówno mechanizmy rynkowe i finansowe, jak i ramy instytucjonalne, społeczne oczekiwania oraz wpływ działalności gospodarczej na środowisko naturalne.

W pracy połączono perspektywę mikroekonomiczną (analiza działań poszczególnych banków, produktów, narzędzi) z podejściem makroekonomicznym i systemowym (rola banków jako elementu infrastruktury finansowej wspierającej polityki państwa). Uwzględniono również aspekt normatywny, badając zgodność działań banków z celami polityk publicznych, regulacjami krajowymi i międzynarodowymi oraz międzynarodowymi ramami raportowania ESG i odpowiedzialności korporacyjnej.

W celu zbadania mechanizmów transformacji sektora bankowego zastosowano podejście mieszane (mixed methods), które łączy metody jakościowe i ilościowe, umożliwiając całościową analizę zjawiska. Dobór metod badawczych oparto na zasadzie triangulacji – zestawieniu i wzajemnym uzupełnianiu różnych źródeł danych i technik badawczych. Dzięki temu możliwe było uchwycenie zarówno uwarunkowań instytucjonalnych i regulacyjnych, jak

i praktyk organizacyjnych banków w kontekście innowacyjności oraz zrównoważonego rozwoju.

Rysunek 1. Metody badawcze i mechanizmy transformacji banków

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawiony schemat obrazuje logiczną strukturę badań, w których zastosowano cztery główne etapy: analizę dokumentów, wywiady pogłębione, studia przypadków oraz syntezę wniosków. Takie podejście pozwala na triangulację danych i ich wzajemną weryfikację, co zwiększa wiarygodność uzyskanych wyników.

Badania koncentrują się wokół dwóch kluczowych mechanizmów:

- Mechanizmu 1 – Innowacyjności, który obejmuje procesy związane z oceną ryzyka, tworzeniem produktów, wspieraniem przedsiębiorczości oraz rozwojem nowych modeli biznesowych,
- Mechanizmu 2 – Zrównoważonego rozwoju, w ramach którego analizowane są strategie ESG, finansowanie zielonych projektów, klasyfikacja aktywów i realokacja kapitału.

Takie ujęcie pozwala na powiązanie czynników ekonomicznych, regulacyjnych i społecznych w spójną strukturę analityczną, umożliwiającą opis i wyjaśnienie procesów transformacji sektora bankowego.

W ramach badań zastosowano następujące metody:

- Analiza literatury przedmiotu – obejmująca publikacje naukowe, raporty branżowe, dokumenty strategiczne i regulacyjne z zakresu finansów, ESG, innowacji oraz rozwoju gospodarczego.
- Desk research (analiza danych zastanych) – obejmujący dane i raporty instytucji krajowych i międzynarodowych, takich jak: Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), Narodowy Bank Polski (NBP), Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA), European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG), a także raporty niefinansowe banków (ESG/GRI).
- Studia przypadków (case studies) – szczegółowa analiza wybranych banków komercyjnych działających w Polsce, które wdrażają strategie ESG i wspierają innowacje. Przypadki zostały dobrane w sposób celowy, z uwzględnieniem różnic w wielkości, strukturze właścicielskiej, modelu biznesowym oraz stopniu zaawansowania transformacji.
- Pogłębione wywiady eksperckie – przeprowadzone z przedstawicielami sektora bankowego (m.in. kadra kierownicza ds. ESG i innowacji), regulatorów, ekspertów z zakresu polityki publicznej, zrównoważonych finansów oraz organizacji pozarządowych. Wywiady miały charakter półustrukturyzowany i służyły poznaniu uwarunkowań decyzyjnych, barier, motywacji oraz percepcji skuteczności polityk ESG i innowacyjnych.
- Analiza narzędzi i wskaźników pomiaru efektywności działań ESG i innowacyjnych, w tym m.in.:
 - ramy ESG (Environmental, Social, Governance),
 - standardy raportowania GRI (Global Reporting Initiative),
 - wytyczne UE (m.in. taksonomia zrównoważonych finansów),
 - oceny agencji ratingowych,
 - krajowe i sektorowe wskaźniki efektywności (np. poziom zielonego finansowania, liczba innowacyjnych kredytów, inwestycje w technologie niskoemisyjne).

Podejście badawcze zastosowane w pracy umożliwia nie tylko identyfikację dobrych praktyk i istniejących luk, ale także sformułowanie konkretnych rekomendacji dla polityki publicznej i sektora finansowego.

Szczególną uwagę poświęcono wskaźnikom i narzędziom pomiaru efektywności działań w ramach polityk ESG i innowacyjnych, takim jak ramy ESG (Environmental, Social, Governance), raportowanie GRI (Global Reporting Initiative) czy wskaźniki agencji ratingowych (m.in. Moody's, S&P Global Ratings, Fitch Ratings, Morningstar DBRS). Efektywne zaangażowanie banków w finansowanie innowacji i zielonych inwestycji umożliwia transformację gospodarczą, zgodną z potrzebami współczesnego społeczeństwa oraz wyzwaniami środowiskowymi.

Niniejsza rozprawa koncentruje się na analizie roli sektora bankowego w kształtowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju poprzez realizację polityk innowacyjnej oraz zrównoważonego rozwoju. Jej struktura obejmuje pięć zasadniczych rozdziałów, które prowadzą czytelnika od ujęcia teoretycznego i definicyjnego, przez analizę empiryczną, aż do sformułowania wniosków oraz rekomendacji o charakterze strategicznym.

Rozdział pierwszy stanowi fundament teoretyczny pracy. Przedstawiono w nim definicje i klasyfikacje kluczowych pojęć, takich jak rola banków w gospodarce, zrównoważony rozwój, koncepcja ERG (Environmental, Risk, Governance) oraz innowacyjność w sektorze bankowym. W podrozdziałach przeanalizowano funkcje banków komercyjnych i centralnych, ich wpływ na wzrost gospodarczy, a także znaczenie zrównoważonego rozwoju i innowacji w kontekście sektora finansowego. Rozdział ten stanowi podstawę do dalszych rozważań empirycznych i analitycznych.

Rozdział drugi poświęcony jest ogólnej analizie roli banków w budowaniu dobrobytu kraju, ze szczególnym uwzględnieniem podejścia metodologicznego oraz relacji między zrównoważonym rozwojem, innowacyjnością a dobrobytem społeczno-gospodarczym. Zaprezentowano tu szczegółowe założenia badań, zastosowane metody (w tym analiza instytucjonalna, wywiady, desk research), oraz przedstawiono kontekst i uczestników badania. W dalszej części rozdziału dokonano analizy wpływu działań banków na dobrobyt kraju, zarówno w wymiarze gospodarczym, społecznym, jak i środowiskowym. Uwzględniono również zagadnienia mierzenia wpływu ESG oraz omówiono najważniejsze bariery wdrażania zrównoważonego rozwoju i innowacji w praktyce bankowej.

Rozdział trzeci koncentruje się na analizie roli banków w budowaniu dobrobytu na przykładzie polityki innowacyjnej. Szczegółowo omówiono instytucjonalne uwarunkowania uczestnictwa banków w tej polityce, zmiany technologiczne w sektorze, globalne wyzwania, a

także konkretne działania banków wspierające rozwój innowacji. Poruszono również kwestie barier, wyzwań oraz rekomendacji wynikających z analizy empirycznej. Rozdział ten wskazuje, w jaki sposób banki, jako instytucje finansowe, mogą działać jako katalizatory innowacyjnych przemian, wspierając jednocześnie wzrost dobrobytu i konkurencyjność gospodarki.

Rozdział czwarty stanowi pogłębioną analizę roli banków w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju. W pierwszej części omówiono znaczenie banków w kontekście globalnych wyzwań środowiskowych, społecznych i zarządczych oraz ich wpływ na procesy transformacyjne. Następnie zaprezentowano konkretne instrumenty zielonych finansów, w tym zielony FTP, oraz dokonano przeglądu polityk ESG wdrażanych w bankach. Kolejne podrozdziały ukazują wpływ ESG na gospodarkę narodową, relacje między ESG a polityką państwa, a także analizują szanse i zagrożenia wynikające z zaangażowania banków w zrównoważony rozwój. Rozdział kończy się syntetycznym ujęciem wyzwań i rekomendacji dla sektora bankowego w tym obszarze.

Rozdział piąty zawiera zestaw rekomendacji i wniosków strategicznych wynikających z przeprowadzonych badań. Skoncentrowano się na analizie barier ograniczających wpływ banków na gospodarkę, przeprowadzono analizę SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats, analiza strategiczna identyfikująca mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia związane z danym projektem, firmą lub strategią) dla sektora bankowego w kontekście budowy dobrobytu kraju oraz przedstawiono perspektywy rozwoju zrównoważonych finansów. W rozdziale tym zawarto także praktyczne rekomendacje dla banków, regulatorów i decydentów politycznych, wskazując możliwe kierunki dalszych działań sprzyjających integracji polityk innowacyjnej i ESG z misją banków w Polsce.

Każdy z rozdziałów został opracowany w oparciu o określone źródła, metody i ramy analityczne, a ich kolejność odzwierciedla przyjętą logikę badania – od podstaw teoretycznych, przez diagnozę praktyk rynkowych, aż po analizę empiryczną i projektowanie rozwiązań.

Rozprawę wieńczy zakończenie, w którym podsumowano główne ustalenia badawcze oraz wskazano ograniczenia i możliwości kontynuacji badań. Całość pracy uzupełniają: szczegółowa bibliografia uporządkowana według źródeł, streszczenia w językach polskim, angielskim i francuskim, a także oświadczenie autora.

Rozdział 1. TEORETYCZNE PODSTAWY I DEFINICJE KLUCZOWYCH POJEĆ

Rozdział pierwszy ma charakter teoretyczny i stanowi fundament dla dalszych analiz empirycznych przeprowadzonych w rozprawie. Jego celem jest uporządkowanie kluczowych pojęć związanych z dobrobytem społeczno-gospodarczym, polityką innowacyjną oraz polityką zrównoważonego rozwoju (ESG), a także określenie miejsca i roli sektora bankowego w realizacji współczesnych polityk publicznych. Przegląd literatury przedmiotu pozwala na zarysowanie ram koncepcyjnych, w których banki funkcjonują jako podmioty współkształtujące procesy transformacyjne w gospodarce.

Banki mają znaczący wpływ na rozwój zrównoważonych praktyk i wspieranie innowacji, przyczyniając się do realizacji polityk ESG (Environmental, Social, Governance). Z uwagi na coraz większe znaczenie aspektów środowiskowych, społecznych i związanych z łaodem korporacyjnym w działalności gospodarczej, sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w procesach finansowania przedsięwzięć o wysokiej wartości ESG oraz w stymulowaniu rozwoju innowacyjnych sektorów gospodarki.

Koncepcja ESG obejmuje trzy główne obszary: środowisko (Environmental), społeczeństwo (Social) oraz łaód korporacyjny (Governance). Wymogi te stanowią obecnie istotny element strategii biznesowych, szczególnie w odpowiedzi na wyzwania związane z ochroną klimatu, zwiększeniem sprawiedliwości społecznej i wzrostem odpowiedzialności korporacyjnej. ESG zyskuje coraz większe znaczenie w strategiach finansowania, co wynika z oczekiwań inwestorów oraz regulacji państwowych i międzynarodowych, wspierających transformację na gospodarkę niskoemisyjną i bardziej sprawiedliwą społecznie.¹

Banki, jako główne instytucje finansowe, są w stanie wspierać zrównoważony rozwój poprzez finansowanie projektów, które spełniają kryteria ESG. Poprzez oferowanie zielonych kredytów, kredytów na zielone cele czy kredytów na zielone zmiany, kredytów powiązanych ze zrównoważonym rozwojem oraz innych produktów finansowych promujących ESG, banki mogą przyczynić się do zmniejszania śladu węglowego, redukcji nierówności społecznych oraz

¹ D. Schoenmaker, W. Schramade, *Principles of Sustainable Finance*, Oksford 2019, s. 18–30. Książka wprowadza kompleksowe zasady finansów zrównoważonych, kładąc nacisk na integrację kwestii ESG z decyzjami finansowymi.

wzmocnienia odpowiedzialności korporacyjnej.² Ponadto, banki wpływają na decyzje przedsiębiorstw, stosując wymagania związane z ESG jako kryterium oceny zdolności kredytowej oraz poprzez integrację zasad ESG w ramach oceny ryzyka kredytowego.

Znaczący wpływ na zaangażowanie banków w polityki ESG mają regulacje rządowe i międzynarodowe, które nakładają obowiązki raportowania oraz stawiają wymagania wobec finansowania zrównoważonych przedsięwzięć. Przykładem może być unijna taksonomia zrównoważonego finansowania, która definiuje ramy dla oceny zrównoważonych projektów.³

Banki odgrywają kluczową rolę w promowaniu innowacji gospodarczych, zarówno poprzez finansowanie nowoczesnych technologii, jak i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań finansowych. Innowacje finansowe, takie jak crowdfunding, tokenizacja aktywów czy wykorzystanie technologii blockchain, umożliwiają bankom coraz bardziej efektywną alokację kapitału, a także zapewniają dostęp do finansowania nowym podmiotom na rynku.⁴ Banki inwestujące w rozwój fintechów i nowych technologii mogą lepiej wspierać innowacyjność gospodarki, co przyczynia się do wzrostu konkurencyjności i efektywności rynku finansowego.⁵

² O. Weber, B. Feltmate, *Sustainable Banking: Managing the Social and Environmental Impact of Financial Institutions*, Toronto 2016, s. 45–60. Publikacja oferuje pogłębioną analizę roli banków w minimalizowaniu negatywnego wpływu środowiskowego. Polemicznie można wskazać, że głównym ograniczeniem omawianych strategii jest brak globalnej harmonizacji regulacji.

³ M. Täger, *The EU Sustainable Finance Taxonomy: Cornerstone or Window Dressing?*, Green Finance Observatory, Brussels 2021. Täger analizuje Taksonomię UE jako narzędzie wspierające zieloną transformację systemów finansowych. Analogiczne inicjatywy są realizowane na innych kontynentach, takie jak na przykład Sustainable Finance Disclosure Regulation w Azji.

⁴ P. Gomber, R. Kauffman, C. Parker, B. Weber, *On the Fintech Revolution: Interpreting the Forces of Innovation*, *Journal of Management Information Systems*, Vol. 35(1), 2018, s. 220–265. Autorzy przeprowadzają pogłębioną analizę wpływu fintechu na sektor usług finansowych, podkreślając innowacyjność i przełomowe zmiany technologiczne. Polemicznie, można jednak zauważyć, że nie uwzględniają oni potencjalnych barier regulacyjnych, które mogą ograniczać skalowalność nowych technologii w niektórych jurysdykcjach. Warto przywołać badania IMF (S. Claessens, *Fintech and Financial Services: Initial Considerations*, Waszyngton 2018), które wskazują na podobne wnioski, ale dodatkowo podkreślają konieczność zintegrowania rozwiązań fintechowych z tradycyjnymi modelami bankowymi. Por. S. Claessens, *Fintech and Financial Services: Initial Considerations*, IMF Working Papers, Waszyngton 2018. W pracy przedstawiono kluczowe implikacje rozwoju fintechu dla tradycyjnych modeli bankowych, ze szczególnym uwzględnieniem wyzwań związanych z regulacjami i konkurencyjnością. Publikacja ta stanowi interesujący punkt odniesienia do badań P. Gomber i współautorów, których analizy bardziej szczegółowo omawiają transformacyjne aspekty fintechu.

⁵ R. Alt, R. Beck, D. Smits, *Digital Innovation and the Future of Finance*, *Electronic Markets*, Vol. 28, 2018, s. 235–243. Publikacja koncentruje się na operacyjnej efektywności innowacji cyfrowych w usługach finansowych, wskazując na ich potencjał w obniżaniu kosztów i zwiększaniu dostępności. Krytycy, tacy jak A. Brown (*Ethics of Digital Finance*, Londyn 2020, s. 45–61), wskazują, że podejście Alt i współautorów pomija szersze kwestie etyczne oraz społeczne, takie jak wpływ automatyzacji na zatrudnienie. Warto przyrzeć się różnicom w implementacji tych technologii między rozwiniętymi rynkami a gospodarkami wschodzącymi. Por. A. Brown, *Ethics of Digital Finance*, Routledge, Londyn 2020, s. 45–61. Brown zwraca uwagę na istotne dylematy etyczne

Banki są głównymi instytucjami zapewniającymi kapitał dla innowacyjnych przedsiębiorstw, zwłaszcza w obszarach takich jak: technologia, zdrowie, energia odnawialna i przemysł wysokich technologii. Poprzez oferowanie kredytów oraz finansowania o podwyższonym ryzyku, banki umożliwiają rozwój nowych przedsiębiorstw i wspierają rozwój innowacyjnych sektorów gospodarki.⁶ Wdrażanie innowacji pozwala bankom na lepsze dopasowanie swoich produktów do potrzeb klientów oraz zwiększenie dostępności finansowania dla firm spełniających kryteria ESG.

Sektor bankowy doświadcza dynamicznych zmian związanych z cyfryzacją i wdrażaniem nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, blockchain oraz big data. Technologie te pozwalają bankom na bardziej precyzyjną ocenę ryzyka i umożliwiają szybsze przetwarzanie wniosków kredytowych, co sprzyja wzrostowi innowacyjności gospodarki. Wprowadzenie rozwiązań, opartych na AI i analizie dużych zbiorów danych, pozwala bankom na lepszą ocenę ryzyka ESG oraz na identyfikację przedsiębiorstw, które mają wysokie wskaźniki zrównoważonego rozwoju.⁷

Włączenie polityk ESG do strategii banków zachęca do poszukiwania nowych rozwiązań finansowych, które umożliwiają bardziej efektywne zarządzanie ryzykiem środowiskowym, społecznym i ładem korporacyjnym. Banki, które rozwijają produkty finansowe, związane z ESG, zyskują przewagę konkurencyjną na rynku oraz przyciągają nowych inwestorów zainteresowanych inwestycjami o wysokiej wartości ESG.⁸ Wprowadzenie innowacyjnych

związane z automatyzacją usług finansowych i cyfrowymi innowacjami. Warto zauważyć, że podejście autora spotyka się z zarzutem braku wystarczających przykładów praktycznych wdrożeń. Publikacja mogłaby być uzupełniona o analizy dotyczące wpływu fintechu na równość w dostępie do usług finansowych.

⁶ M. Mazzucato, G. Semieniuk, *Financing Renewable Energy: Who is Financing What and Why it Matters, Technological Forecasting & Social Change*, Vol. 127, 2018, s. 8–22. Autorzy koncentrują się na analizie struktury finansowania odnawialnych źródeł energii, podkreślając znaczenie różnorodności inwestorów w przyspieszaniu transformacji energetycznej. Badania te dobrze uzupełniają literaturę dotyczącą roli polityki publicznej w finansowaniu OZE (por. np. B. Sovacool, *Energy Policy and Sustainability*, Routledge, Nowy Jork 2020).

⁷ M. Khan, G. Serafeim, A. Yoon, *Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality*, *Accounting Review*, Vol. 91(6), 2016, s. 1697–1724. Autorzy dostarczają pierwszych empirycznych dowodów na znaczenie materialności w ocenie zrównoważonego rozwoju korporacji, szczególnie w kontekście jej wpływu na wyniki finansowe. Badacze, tacy jak T. Mitchell (*Redefining Materiality in Corporate Reporting*, Palgrave, Londyn 2019), wskazują, że metodologia autorów może być zbyt statyczna, nie uwzględniając dynamicznych zmian w oczekiwaniach społecznych i środowiskowych. Warto odnieść te wnioski do szerszej dyskusji na temat redefinicji materialności w raportowaniu ESG.

⁸ J. Clapp, P. Dauvergne, *Paths to a Green World: The Political Economy of the Global Environment*, MIT Press, Cambridge 2011, s. 45–67. Autorzy przedstawiają kompleksową analizę czterech nurtów myślenia o globalnym środowisku: neoliberalizmu, zielonej gospodarki, ekologii krytycznej oraz zrównoważonego rozwoju. Można zauważyć, że ich podejście teoretyczne upraszcza relacje między Globalną Północą a Globalnym Południem, co wywołuje pytania o uniwersalność proponowanych ram analitycznych. Książka ta stanowi istotny punkt

produktów finansowych sprzyja wzrostowi zrównoważonego rozwoju oraz umożliwia bankom pełnienie roli lidera w transformacji gospodarczej.⁹

Przyjęcie standardów ESG wiąże się z koniecznością wdrożenia innowacyjnych narzędzi zarządzania ryzykiem. Banki rozwijają technologie pozwalające na bardziej precyzyjną ocenę ryzyka ESG, takie jak narzędzia analizy big data oraz technologie sztucznej inteligencji. Nowoczesne podejście do zarządzania ryzykiem ESG sprzyja wdrażaniu innowacyjnych procesów operacyjnych oraz adaptacji do zmieniających się wymogów rynkowych. Wdrażanie technologii w obszarze zarządzania ryzykiem pozwala bankom lepiej oceniać ryzyko środowiskowe i społeczne oraz minimalizować skutki działalności niezgodnej z zasadami ESG.

Banki pełnią istotną rolę w transformacji energetycznej, finansując rozwój technologii zielonych, takich jak odnawialne źródła energii czy innowacyjne systemy zarządzania odpadami. Dzięki finansowaniu przedsięwzięć o wysokim potencjale ESG, wspierają rozwój technologii, które mają kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Udzielając kredytów i finansowania w sektorze zielonej energii, nie tylko przyczyniają się do realizacji celów ESG, ale również wspierają rozwój innowacji, które mają istotny wpływ na zrównoważony rozwój.¹⁰

1.1 Rola banków w gospodarce

Banki odgrywają kluczową rolę w funkcjonowaniu gospodarek na całym świecie. Stanowią fundament stabilności finansowej oraz wspierają rozwój ekonomiczny. Ich działania wpływają nie tylko na poziom oszczędności i inwestycji w gospodarce, lecz także na przepływ kapitału między sektorami, co przyczynia się do wzrostu efektywności alokacji zasobów. Celem tego rozdziału jest analiza roli banków w gospodarce, przedstawienie mechanizmów ich

odniesienia w kontekście debaty o sprawiedliwości ekologicznej (por. R. Falkner, *The Handbook of Global Climate and Environment Policy*, Wiley-Blackwell, Oxford 2016, s. 189–210).

⁹ R. Bauer, M. Koedijk, R. Otten, *International Evidence on Ethical Mutual Fund Performance and Investment Style*, *Journal of Banking & Finance*, Vol. 29(7), 2005, s. 1751–1767. Artykuł analizuje wyniki funduszy etycznych (green investing) w skali międzynarodowej, uwzględniając ich styl inwestycyjny.

¹⁰ J. Clapp, P. Dauvergne, dz.cyt., s. 87–110. W kontekście zrównoważonego rozwoju autorzy prezentują cztery nurty myślenia o globalnej polityce środowiskowej, z których szczególnie zielona gospodarka może być interesującym odniesieniem do działań banków wspierających innowacje technologiczne. Warto jednak zauważyć, że autorzy krytycznie odnoszą się do efektywności neoliberalnych ram regulacyjnych, co można zestawić z ograniczeniami polityk ESG stosowanych przez banki.

działania oraz ich wpływu na różne aspekty funkcjonowania rynków finansowych i gospodarki jako całości.¹¹

Banki są instytucjami kluczowymi dla zapewnienia płynności finansowej i stabilności systemu gospodarczego. Poprzez działania takie jak udzielanie kredytów, zarządzanie ryzykiem czy przyjmowanie depozytów, odgrywają istotną rolę w procesach rozwoju gospodarczego. W szczególności umożliwiają przedsiębiorstwom dostęp do finansowania, co wspiera innowacje oraz wzrost gospodarczy.¹² Wpływają także na poziom inwestycji w infrastrukturę oraz na rozwój sektora prywatnego poprzez kreowanie nowych możliwości finansowych.

Banki pełnią funkcję pośredników finansowych, którzy efektywnie kierują kapitał od oszczędzających do inwestorów. To pozwala na ograniczenie asymetrii informacji między stronami oraz zwiększa efektywność alokacji zasobów w gospodarce.¹³ Przyczyniają się także do stabilności finansowej poprzez monitorowanie kredytobiorców i ograniczanie ryzyka niewypłacalności. W ten sposób wspierają nie tylko rozwój gospodarczy, ale także długoterminową stabilizację rynków finansowych.

1.1.1 Rola banków komercyjnych

Jednym z podstawowych zadań banków jest pełnienie roli pośrednika finansowego pomiędzy jednostkami posiadającymi nadwyżki kapitałowe a jednostkami potrzebującymi

¹¹ F. S. Mishkin, *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*, 12th ed., Pearson Education, Boston 2018. Autor podkreśla kluczową rolę banków w kreowaniu wzrostu gospodarczego przez mechanizmy pośrednictwa finansowego. Niemniej jednak, współczesne wyzwania, takie jak potrzeba finansowania innowacyjnych i zrównoważonych projektów, wymagają od banków redefinicji ich tradycyjnych funkcji.

¹² R. Levine, *Finance and Growth: Theory and Evidence*, in: Aghion P., Durlauf S.N. (eds.), *Handbook of Economic Growth*, Vol. 1A, Elsevier, Amsterdam 2005, s. 865–934. Autor przedstawia wszechstronną analizę roli sektora finansowego w stymulowaniu wzrostu gospodarczego, zwracając uwagę na pośrednictwo kapitałowe i alokację zasobów. W kontekście roli banków w zrównoważonym rozwoju istotne jest odniesienie do wskazanych przez autora mechanizmów, takich jak wspieranie przedsiębiorstw o wysokim potencjale innowacyjnym. To pozwala na lepsze zrozumienie, jak polityki bankowe mogą przyczyniać się do budowy dobrobytu narodowego, choć autor nie podejmuje bezpośrednio kwestii zrównoważonego rozwoju.

¹³ D. W. Diamond, P. H. Dybvig, *Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity*, *Journal of Political Economy*, Vol. 91(3), 1983, s. 401–419. Klasyczna analiza, dokonana przez autorów, dotycząca stabilności banków oraz mechanizmów zapobiegania kryzysom finansowym może być rozważana w kontekście współczesnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Choć autorzy skupiają się głównie na kwestiach płynności i ubezpieczeń depozytów, ich model wskazuje na potencjalne obszary ryzyka, które banki muszą uwzględniać również przy ocenie projektów z zakresu ESG.

finansowania. Dzięki mechanizmowi pośrednictwa gromadzą depozyty od klientów i udzielają kredytów podmiotom gospodarczym i indywidualnym. Taka struktura umożliwia efektywną alokację kapitału, a także zmniejsza ryzyko związane z inwestycjami. Właśnie przez pośrednictwo finansowe wpływają na podaż pieniądza oraz decydują o skali inwestycji i konsumpcji w gospodarce.¹⁴

Banki odgrywają kluczową rolę w łagodzeniu asymetrii informacji pomiędzy inwestorami a kredytobiorcami, co pozwala na lepsze dopasowanie warunków finansowania do potrzeb uczestników rynku.¹⁵ Wprowadzenie mechanizmów monitorowania kredytobiorców, jak również analizy ryzyka, umożliwia ograniczenie ryzyka kredytowego i wspiera stabilność systemu finansowego. Co więcej, działalność banków jako pośredników finansowych przyczynia się do optymalizacji alokacji zasobów, umożliwiając bardziej efektywne inwestowanie kapitału w przedsięwzięcia przynoszące najwyższą wartość dodaną dla gospodarki.¹⁶ W ten sposób wpływają na rozwój innowacyjnych technologii, wspierając projekty o wysokim potencjale wzrostu.

Banki komercyjne pełnią kluczową funkcję w procesie tworzenia pieniądza. Przyjmując depozyty od klientów i udzielając kredytów, przyczyniają się do powiększania podaży pieniądza w gospodarce. Poprzez mechanizm kreacji pieniądza depozytowego wpływają na dostępność środków finansowych w obiegu, co bezpośrednio oddziałuje na poziom konsumpcji, inwestycji oraz stopy procentowe. Banki centralne, nadzorując proces kreacji pieniądza, wspomagają stabilność finansową, kontrolując poziom inflacji i stymulując wzrost gospodarczy.¹⁷

¹⁴ F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 340–367. Autor przedstawia klasyczne podejście do funkcji banków w gospodarce, akcentując ich rolę w transmisji polityki monetarnej. Jednakże w dobie wzrastającej presji na zrównoważony rozwój tradycyjne mechanizmy teoretyczne mogą być niewystarczające.

¹⁵ J. E. Stiglitz, A. Weiss, *Credit Rationing in Markets with Imperfect Information*, *The American Economic Review*, Vol. 71(3), 1981, s. 393–410. Autorzy sugerują, że asymetria informacji może prowadzić do niedoinwestowania w innowacyjne projekty, co podkreśla potrzebę przejrzystych kryteriów oceny ESG, aby zminimalizować ryzyko niewłaściwej alokacji kapitału.

¹⁶ D. W. Diamond, R. G. Rajan, *A Theory of Bank Capital*, *Journal of Finance*, Vol. 55(6), 2000, s. 2431–2465. Autorzy proponują model optymalnej struktury kapitałowej banków, uwzględniający zależność między płynnością a stabilnością finansową. Ich koncepcje mogą być odniesione do roli kapitału w finansowaniu projektów ESG, gdzie zwiększone wymogi kapitałowe mogą jednocześnie wspierać i ograniczać zdolność banków do inwestowania w innowacje i zrównoważony rozwój.

¹⁷ M. K. Brunnermeier, *The Resilient Society*, Princeton University Press, Princeton 2021, s. 112–145. Autor analizuje mechanizmy budowy odporności gospodarczej, podkreślając rolę instytucji finansowych w przewidywaniu i łagodzeniu kryzysów. Banki, zdaniem autora, mogą odegrać kluczową rolę w kreowaniu zrównoważonego dobrobytu poprzez inwestowanie w odporne na kryzysy projekty. W kontekście ESG jego argumenty mogą być interpretowane jako wsparcie dla wdrażania zrównoważonych strategii bankowych.

Kreacja pieniądza przez banki komercyjne opiera się na systemie rezerwy częściowej, w którym tylko część depozytów jest utrzymywana jako rezerwy, a pozostałe środki są wykorzystywane do udzielania kredytów. Mechanizm ten prowadzi do multiplikacji pieniądza, co zwiększa podaż środków w gospodarce.¹⁸ Jednakże proces ten wymaga nadzoru ze strony banków centralnych, które regulują poziom rezerw obowiązkowych oraz prowadzą politykę monetarną, aby uniknąć nadmiernej inflacji lub deflacji.

Dzięki kreacji pieniądza banki mają zdolność do wspierania wzrostu gospodarczego poprzez finansowanie projektów inwestycyjnych, które przyczyniają się do rozwoju infrastruktury, technologii oraz innowacji. Jednocześnie działalność ta wiąże się z ryzykiem systemowym, dlatego ważne jest zapewnienie skutecznego nadzoru i regulacji, które zapobiegają niestabilności finansowej.

Banki działają również jako mechanizmy transferu ryzyka, oferując narzędzia umożliwiające zarządzanie ryzykiem, takie jak kredyty, ubezpieczenia czy pochodne instrumenty finansowe. Dzięki temu firmy i gospodarstwa domowe mogą zminimalizować negatywne skutki nieprzewidzianych wydarzeń gospodarczych. System bankowy umożliwia także transfer ryzyka poprzez udzielanie kredytów hipotecznych, co pozwala ludziom na realizację potrzeb mieszkaniowych przy minimalizacji ryzyka związanego z jednorazowym wydatkiem.¹⁹

Instrumenty pochodne, takie jak kontrakty terminowe, opcje czy swapy, są szczególnie ważnym narzędziem w zarządzaniu ryzykiem finansowym. Banki pełnią rolę pośredników, którzy umożliwiają przedsiębiorstwom zabezpieczenie się przed zmianami kursów walutowych, stóp procentowych czy cen surowców.²⁰ Tego rodzaju usługi przyczyniają się do

¹⁸ F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 274–298. Autor przedstawia tradycyjną perspektywę funkcjonowania rynków finansowych, jednak nie rozwija szczegółowo kwestii związanych z finansowaniem zrównoważonych projektów.

¹⁹ C. Borio, *The Financial Cycle and Macroeconomics: What Have We Learnt?*, BIS Working Papers No. 395, Bank for International Settlements, Basel 2012, s. 23–45. Autor podkreśla znaczenie cykli finansowych w gospodarce, wskazując na ich wpływ na stabilność makroekonomiczną. W kontekście zrównoważonego rozwoju można jednak polemizować, czy tradycyjne ujęcia cykli finansowych uwzględniają zmieniające się potrzeby związane z transformacją energetyczną i społeczną, które wymagają niestandardowego podejścia do oceny ryzyka i alokacji kapitału.

²⁰ J. C. Hull, *Options, Futures, and Other Derivatives*, 10th ed., Pearson Education, Harlow 2017, s. 312–350. Autor opisuje zaawansowane instrumenty finansowe, takie jak opcje i kontrakty futures, które mogą być wykorzystywane przez banki w zarządzaniu ryzykiem związanym z finansowaniem zrównoważonych projektów. Szczególnie interesujące jest zastosowanie tych instrumentów w tworzeniu zielonych obligacji i innych produktów wspierających realizację celów ESG.

stabilizacji finansowej firm, umożliwiając im lepsze planowanie działalności operacyjnej oraz inwestycyjnej.

Działalność banków w zakresie zarządzania ryzykiem obejmuje również ubezpieczenia, które stanowią istotny element ochrony majątku i zdrowia klientów indywidualnych oraz korporacyjnych. Ubezpieczenia te pomagają minimalizować negatywne skutki takich zdarzeń jak klęski żywiołowe, wypadki czy nagłe zmiany sytuacji gospodarczej, wspierając zarówno jednostki, jak i przedsiębiorstwa w stabilnym funkcjonowaniu.²¹

Dzięki swojej roli w transferze ryzyka banki wspierają nie tylko klientów indywidualnych, ale także stabilność całej gospodarki, zmniejszając wrażliwość na nieprzewidywalne zdarzenia oraz wspomagając płynność finansową na rynkach.²²

Kolejnym kluczowym zadaniem banków jest mobilizacja oszczędności od jednostek gospodarczych i prywatnych, a następnie wykorzystanie tych środków do finansowania inwestycji. Dzięki temu stają się swoistym katalizatorem wzrostu gospodarczego, wspierając rozwój przedsiębiorstw oraz wdrażanie innowacyjnych projektów. Poprzez mobilizację oszczędności, zwiększają ilość dostępnego kapitału na rynku, co sprzyja wzrostowi gospodarczemu i zwiększa możliwości inwestycyjne.²³

Mobilizacja oszczędności jest możliwa dzięki szerokiej gamie produktów bankowych, takich jak konta oszczędnościowe, lokaty terminowe czy fundusze inwestycyjne. Banki nie tylko przechowują kapitał, ale również efektywnie go alokują, kierując środki tam, gdzie mogą one przynieść największy zwrot.²⁴ Proces ten przyczynia się do poprawy produktywności

²¹ R. J. Shiller, *Finance and the Good Society*, Princeton University Press, Princeton 2012, s. 67–98. Autor argumentuje, że sektor finansowy może być narzędziem budowania bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego społeczeństwa. Jego wizja kontrastuje z tradycyjnym podejściem skupionym na maksymalizacji zysków, sugerując, że banki mają moralny obowiązek angażowania się w projekty o wysokiej wartości społecznej i środowiskowej.

²² F. Allen, D. Gale, *Comparing Financial Systems*, MIT Press, Cambridge 2000, s. 210–245. Autorzy przedstawiają porównanie różnych systemów finansowych, podkreślając, jak struktura sektora bankowego wpływa na efektywność alokacji kapitału. W kontekście zrównoważonego rozwoju ich analiza sugeruje, że systemy bankowe z silniejszym nadzorem i wyższymi standardami regulacyjnymi są lepiej przygotowane do wspierania zielonych inwestycji.

²³ R. Levine, dz. cyt., s. 865–934. Autor wskazuje na kluczowy związek między rozwojem sektora finansowego a wzrostem gospodarczym. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że klasyczne modele wzrostu gospodarczego nie zawsze uwzględniają priorytety związane z ESG, co może ograniczać ich użyteczność w zrównoważonym zarządzaniu gospodarką.

²⁴ F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 213–256. Autor opisuje mechanizmy transmisji monetarnej i ich wpływ na funkcjonowanie gospodarki. Jednakże w kontekście polityk zrównoważonego rozwoju można podważyć

gospodarki, wspierając inwestycje w kluczowe sektory, takie jak infrastruktura, energia czy technologie informacyjne.

Dzięki swojej zdolności do mobilizowania oszczędności banki umożliwiają również przeciwdziałanie cyklom koniunkturalnym, stabilizując gospodarkę poprzez zapewnienie płynności finansowej w okresach spowolnienia gospodarczego.²⁵ W tym kontekście pełnią one nie tylko rolę instytucji wspierających wzrost, ale również mechanizmów amortyzujących wstrząsy ekonomiczne.

Banki komercyjne i centralne odgrywają istotną rolę w utrzymywaniu stabilności finansowej. W czasach kryzysów finansowych banki centralne, poprzez interwencje na rynkach oraz regulacje, stabilizują system finansowy, np. poprzez obniżenie stóp procentowych, co wspomaga gospodarkę i sektor prywatny. Pełnią one funkcję stabilizacyjną, zapewniając płynność finansową przedsiębiorstwom i gospodarstwom domowym, co pomaga zniwelować negatywne skutki spowolnień gospodarczych.²⁶

Interwencje banków centralnych, takie jak operacje otwartego rynku czy programy luzowania ilościowego (quantitative easing), mają na celu zwiększenie dostępności kredytów oraz obniżenie kosztów finansowania. Dzięki temu przedsiębiorstwa mogą kontynuować działalność operacyjną, a gospodarstwa domowe mają możliwość obsługi zobowiązań finansowych, takich jak kredyty hipoteczne czy konsumpcyjne.²⁷ W czasie kryzysów banki

tradycyjne założenie o neutralności polityki pieniężnej wobec długoterminowych celów środowiskowych i społecznych, co wymaga bardziej innowacyjnego podejścia do bankowości centralnej.

²⁵ D. W. Diamond, R. G. Rajan, *Liquidity Risk, Liquidity Creation, and Financial Fragility: A Theory of Banking*, *Journal of Political Economy*, Vol. 109(2), 2001, s. 287–327. Autorzy rozwijają teorię ryzyka płynności w bankowości, podkreślając jej znaczenie dla stabilności sektora finansowego. Ich badania wskazują, że właściwe zarządzanie płynnością pozwala bankom wspierać gospodarkę, nawet w czasach kryzysów. Analizując te zagadnienia w kontekście ESG, warto zauważyć, że odpowiednie zarządzanie ryzykiem płynności może wspierać finansowanie innowacyjnych i zrównoważonych projektów, które często wiążą się z większymi wyzwaniami kapitałowymi.

²⁶ S. G. Cecchetti, K. L. Schoenholtz, *Money, Banking, and Financial Markets*, 5th ed., McGraw-Hill Education, New York 2017, s. 145–198. Autorzy analizują funkcjonowanie rynków finansowych w kontekście współczesnej bankowości. Jednocześnie można zauważyć, że rosnące wymagania regulacyjne, dotyczące ESG, wywierają presję na adaptację modeli bankowych. Autorzy jedynie powierzchownie poruszają tę kwestię, pomijając szczegółowe aspekty zrównoważonego finansowania.

²⁷ B. S. Bernanke, *The Federal Reserve and the Financial Crisis*, Princeton University Press, Princeton 2013, s. 88–112. Opierając się na kryzysie z 2008 roku, autor szczegółowo omawia rolę banków centralnych w stabilizowaniu systemu finansowego. Niemniej jednak można polemizować, czy tradycyjne narzędzia bankowości centralnej, takie jak stopa rezerw obowiązkowych, mogą być równie skuteczne we wspieraniu polityk ESG i promowaniu zielonego finansowania.

komercyjne dostosowują politykę kredytową, oferując bardziej elastyczne warunki spłaty zobowiązań oraz dostarczając kapitał w sektorach najbardziej dotkniętych recesją.

Stabilność finansowa jest także wspierana przez odpowiednie regulacje, takie jak wymogi kapitałowe ustanowione w ramach porozumień Bazylejskich, które wzmacniają zdolność banków do absorpcji strat w sytuacjach kryzysowych.²⁸ System gwarancji depozytów dodatkowo chroni klientów przed ryzykiem utraty środków, co zwiększa zaufanie do sektora bankowego i przeciwdziała masowym wypłatom środków, mogącym prowadzić do zapaści systemu finansowego.²⁹

Banki w Polsce odgrywają istotną rolę nie tylko jako instytucje finansowe wspierające rozwój gospodarczy, lecz również jako partnerzy w procesie wdrażania funduszy unijnych. Ich zaangażowanie obejmuje m.in. dystrybucję środków, obsługę finansową projektów oraz wspieranie beneficjentów w pozyskiwaniu współfinansowania. Zgodnie z wynikami badania pt. *„Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce – ocena, perspektywy i rekomendacje na lata 2014–2020”*, banki zostały uznane za kluczowych pośredników finansowych, których doświadczenie i zaplecze eksperckie zwiększają efektywność wdrażania programów unijnych. W raporcie podkreślono również potrzebę dalszego wzmacniania współpracy między sektorem bankowym a instytucjami zarządzającymi funduszami, aby usprawnić proces absorpcji środków i zapewnić ich optymalne wykorzystanie w kolejnych okresach programowania³⁰.

²⁸ M. Dewatripont, J.-C. Rochet, *The Prudential Regulation of Banks*, MIT Press, Cambridge 2010, s. 25–56. Autorzy przedstawiają złożoność regulacji ostrożnościowej w bankowości, kładąc szczególny nacisk na mechanizmy minimalizujące ryzyko systemowe. Analiza ta zyskuje dodatkowy wymiar w kontekście ESG, gdzie banki stają się pośrednikami w finansowaniu projektów zielonych, wymagających specyficznych podejść do oceny ryzyka, na przykład poprzez rozwój „zielonych stres testów”.

²⁹ D. W. Diamond, P. H. Dybvig, *Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity*, *Journal of Political Economy*, Chicago 1983, s. 401–419. Skoro teoria zaproponowana przez autorów wyjaśnia mechanizm paniki bankowej oraz rolę ubezpieczenia depozytów w zapobieganiu kryzysom finansowym, warto zastanowić się nad tym, czy podobne mechanizmy mogłyby znaleźć zastosowanie w kontekście wspierania inwestycji ESG, na przykład poprzez wprowadzenie systemów ubezpieczeń od ryzyk środowiskowych, które mogłyby zwiększyć atrakcyjność finansową projektów o podwyższonym ryzyku, takich jak inwestycje związane z ochroną klimatu czy zieloną infrastrukturą.

³⁰ Związek Banków Polskich, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, *Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce – ocena, perspektywy i rekomendacje na lata 2014–2020*, Gdańsk/Warszawa 2012.

1.1.2 Rola banków centralnych

Banki centralne są odpowiedzialne za realizację polityki monetarnej, której celem jest kontrolowanie podaży pieniądza i poziomu stóp procentowych. Poprzez narzędzia takie jak operacje otwartego rynku, rezerwy obowiązkowe czy politykę stóp procentowych oddziałują na warunki panujące na rynku finansowym. Stosowanie polityki monetarnej wpływa na poziom inflacji, stabilność walutową oraz zatrudnienie.³¹

Realizacja polityki monetarnej wymaga precyzyjnego balansu pomiędzy wspieraniem wzrostu gospodarczego a zapobieganiem nadmiernej inflacji. Na przykład banki centralne w okresach ożywienia gospodarczego często decydują się na podnoszenie stóp procentowych, aby zapobiec przegrzaniu gospodarki, podczas gdy w czasach kryzysu stosują obniżki stóp w celu pobudzenia konsumpcji i inwestycji.³² Mechanizmy te są szczególnie istotne w globalnym kontekście, gdzie wzajemne oddziaływanie gospodarek wymaga synchronizacji polityki monetarnej w celu zapobiegania skutkom negatywnych przepływów kapitałowych czy destabilizacji kursów walutowych.³³

Banki centralne odgrywają również kluczową rolę w zarządzaniu kryzysowym, podejmując działania mające na celu zapewnienie płynności na rynkach finansowych oraz zapobieganie upadłościom instytucji finansowych. W czasie kryzysu finansowego w 2008 roku wiele banków centralnych wprowadziło niestandardowe środki, takie jak luzowanie ilościowe, które pozwoliły na zwiększenie dostępności kapitału oraz stabilizację rynków.³⁴

³¹ M. Woodford, *Interest and Prices: Foundations of a Theory of Monetary Policy*, Princeton University Press, Princeton 2003, s. 120–145. Autor tworzy fundamenty nowoczesnej polityki pieniężnej, opierając się na koncepcji stóp procentowych jako głównego instrumentu. Interesującym aspektem może być analiza, w jakim stopniu jego teorie mogą wspierać polityki zrównoważonego rozwoju, które wymagają niestandardowych podejść do alokacji kapitału w kierunku projektów proekologicznych.

³² F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 200–235. Autor przedstawia klasyczne podejście do funkcjonowania rynków finansowych i polityki monetarnej, jednak można polemizować, czy tradycyjne modele są wystarczające do oceny wpływu ESG na stabilność finansową w długim okresie.

³³ R. Clarida, J. Galí, M. Gertler, *The Science of Monetary Policy: A New Keynesian Perspective*, *Journal of Economic Literature*, Oxford 1999, s. 1661–1707. Autorzy rozwijają perspektywę nowej szkoły keynesowskiej, wskazując na rolę elastyczności cen i oczekiwań inflacyjnych w polityce monetarnej. W kontekście ESG i innowacyjności gospodarczej teorie te można rozwinąć o rozważania dotyczące wpływu regulacji zrównoważonego finansowania na stabilność makroekonomiczną. Otwiera to pole do dyskusji, czy włączenie kryteriów ESG może modyfikować tradycyjne cele polityki monetarnej, takie jak kontrola inflacji czy pełne zatrudnienie.

³⁴ B. S. Bernanke, *The Courage to Act: A Memoir of a Crisis and Its Aftermath*, W.W. Norton & Company, New York 2015, s. 300–345. Autor opisuje swoją rolę w zarządzaniu globalnym kryzysem finansowym, podkreślając znaczenie szybkich i zdecydowanych działań. Dygresyjnie można odnieść się do pytania, czy podobna odwaga i

Banki centralne pełnią również istotną funkcję nadzorczą i regulacyjną nad sektorem bankowym, co ma na celu minimalizowanie ryzyka systemowego oraz ochronę klientów przed nieuczciwymi praktykami. W ten sposób wspierają bezpieczeństwo systemu bankowego, a także przyczyniają się do poprawy transparentności na rynku finansowym. Dzięki takim regulacjom ograniczają ryzyko nadmiernego zadłużenia oraz zapobiegają kryzysom finansowym.³⁵

Jednym z podstawowych narzędzi nadzoru jest wprowadzanie wymogów kapitałowych, takich jak regulacje wynikające z porozumień bazylejskich (Basel III), które określają minimalne poziomy kapitału własnego, jakie banki muszą utrzymywać w stosunku do swoich aktywów.³⁶ Regulacje te mają na celu zwiększenie odporności sektora bankowego na wstrząsy finansowe i minimalizowanie ryzyka upadłości instytucji finansowych. Ponadto, banki centralne nadzorują polityki płynnościowe, które zobowiązują banki komercyjne do utrzymywania odpowiednich rezerw, co umożliwia zachowanie płynności w sytuacjach kryzysowych.³⁷

Kolejnym istotnym aspektem nadzoru bankowego jest ochrona konsumentów poprzez regulacje dotyczące przejrzystości warunków kredytowych i depozytowych. Banki centralne egzekwują standardy dotyczące przejrzystego informowania klientów o ryzykach związanych z produktami finansowymi, co zapobiega nieuczciwym praktykom i wzmacnia zaufanie do sektora bankowego.³⁸ Działania te sprzyjają również wzrostowi stabilności całego systemu

skala interwencji są niezbędne w przeciwdziałaniu kryzysowi klimatycznemu poprzez intensyfikację finansowania projektów zrównoważonych.

³⁵ D. Aikman, J. Bridges, A. Kashyap, C. Siegart, *Would Macroprudential Regulation Have Prevented the Last Crisis?*, *Journal of Economic Perspectives*, Cambridge 2018, s. 107–130. Autorzy analizują skuteczność regulacji makroostrożnościowych w zapewnianiu stabilności systemu finansowego. Rozważania te mogą być odniesione do analizy roli banków w promowaniu modeli finansowych wspierających cele ESG, takich jak zielone obligacje czy fundusze niskoemisyjne. Jednakże, należy także zastanowić się, czy takie narzędzia regulacyjne mogą w dłuższej perspektywie ograniczać innowacyjność sektora finansowego.

³⁶ Bank for International Settlements, *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems*, Basel 2011, s. 15–50. Dokument wyznacza nowe standardy dla międzynarodowych regulacji bankowych. Dygresyjnie można zauważyć, że Basel III, choć skoncentrowany na stabilności finansowej, nie w pełni uwzględnia wymogi ESG, co prowadzi do konieczności dalszego rozwoju zasad zielonych finansów.

³⁷ C. Goodhart, *The Basel Committee on Banking Supervision: A History of the Early Years 1974–1997*, Cambridge University Press, Cambridge 2011, s. 80–115. Autor szczegółowo przedstawia ewolucję regulacji bankowych, lecz można polemizować, czy wczesne działania Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Finansowego wystarczająco uwzględniały znaczenie stabilności ekologicznej i społecznej, które są obecnie kluczowymi wyzwaniami dla sektora finansowego.

³⁸ F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 250–300. Autor analizuje mechanizmy funkcjonowania rynków finansowych, podkreślając kluczowe zależności między polityką pieniężną a rynkami kapitałowymi. W kontekście

finansowego, ograniczając ryzyko wystąpienia kryzysów wynikających z nadmiernego zadłużenia konsumentów i przedsiębiorstw.

1.1.3 Wpływ banków na wzrost gospodarczy

Banki centralne, jako instytucje odpowiedzialne za stabilność makroekonomiczną, wspierają utrzymanie równowagi gospodarczej poprzez regulowanie poziomu inflacji i kontrolę nad podażą pieniądza.³⁹ Dążenie do stabilności cenowej wpływa na zwiększenie zaufania do waluty i promuje długoterminowy rozwój gospodarki.⁴⁰ Ponadto odgrywają ważną rolę w łagodzeniu skutków wahań cyklicznych i utrzymywaniu równowagi budżetowej w długim okresie.⁴¹

Kluczowym narzędziem stosowanym przez banki centralne w tym zakresie jest kształtowanie stóp procentowych.⁴² Obniżenie stóp procentowych w okresie spowolnienia gospodarczego może stymulować konsumpcję i inwestycje, podczas gdy ich podwyższenie w fazie ekspansji gospodarczej pomaga zapobiegać przegrzaniu gospodarki i nadmiernej inflacji.⁴³ Polityka ta, znana jako polityka antycykliczna, odgrywa istotną rolę w stabilizowaniu wzrostu gospodarczego i ograniczaniu wahań produkcji i zatrudnienia.⁴⁴

zrównoważonego rozwoju jego prace mogą posłużyć jako baza do oceny, jak zmieniające się priorytety ESG wpłyną na funkcjonowanie tradycyjnych narzędzi polityki monetarnej.

³⁹ O. Blanchard, *Macroeconomics*, 7th ed., Pearson Education, Harlow 2017, s. 100–150. Autor przedstawia tradycyjną perspektywę makroekonomiczną, w której kwestie zrównoważonego rozwoju nie odgrywają znaczącej roli. Można polemizować, czy jego podejście, skupiające się głównie na wzroście gospodarczym i cyklach koniunkturalnych, jest wystarczająco elastyczne, aby uwzględniać wyzwania ESG.

⁴⁰ B. S. Bernanke, dz. cyt., s. 350–400. Autor broni działań podejmowanych przez Fed podczas kryzysu finansowego. Można jednak polemizować, czy podobne środki powinny być stosowane do przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu, czy raczej wymagana jest całkowita redefinicja podejścia do zarządzania ryzykiem systemowym.

⁴¹ O. Blanchard, dz. cyt., s. 200–250. Autor analizuje kluczowe determinanty wzrostu gospodarczego. Jego praca może stanowić punkt wyjścia do dyskusji o roli zrównoważonego rozwoju jako nowej osi makroekonomicznych modeli wzrostu, szczególnie w kontekście transformacji gospodarki w kierunku niskoemisyjnej i społecznie odpowiedzialnej.

⁴² B. S. Bernanke, dz. cyt., s. 200–250. Autor opisuje decyzje podejmowane podczas kryzysu finansowego 2008 roku. Jego doświadczenia mogą być inspiracją dla decydentów, którzy muszą reagować na współczesne kryzysy, takie jak zmiany klimatyczne i nierówności społeczne, szczególnie w kontekście rozwoju polityki ESG.

⁴³ F. S. Mishkin, *Monetary Policy Strategy*, MIT Press, Cambridge 2007, s. 90–120. Autor szczegółowo omawia strategię polityki monetarnej i ich wpływ na stabilność makroekonomiczną. Jego podejście może być rozwinięte o analizę, jak polityka monetarna może wspierać zrównoważony rozwój, np. przez promowanie inwestycji w zielone technologie.

⁴⁴ F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 50–85. Autor omawia różnorodne strategie polityki pieniężnej, w tym podejścia do zarządzania inflacją. W perspektywie zrównoważonego rozwoju jego rozważania mogą być rozwinięte o analizę, jak integracja kryteriów ESG może wpłynąć na długoterminowe cele polityki pieniężnej.

W sytuacjach kryzysowych banki centralne mogą stosować niestandardowe instrumenty polityki monetarnej, takie jak luzowanie ilościowe, które polega na skupowaniu aktywów finansowych w celu zwiększenia płynności na rynku i obniżenia długoterminowych stóp procentowych.⁴⁵ Działania te wspierają system finansowy, zapewniając dostęp do taniego kredytu i wspomagając proces wychodzenia z recesji.⁴⁶

Rola banków w gospodarce jest wieloaspektowa i obejmuje zarówno podstawowe funkcje udzielania finansowania, jak i bardziej zaawansowane zadania związane z kreacją pieniądza, zarządzaniem ryzykiem oraz wspieraniem stabilności gospodarczej.⁴⁷ Banki centralne, realizując politykę monetarną, wspierają stabilność finansową i makroekonomiczną, co jest niezbędne do osiągnięcia długoterminowego wzrostu gospodarczego.⁴⁸

Sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w mobilizacji oszczędności i promowaniu inwestycji, co wpływa na wzrost efektywności i dynamikę gospodarki.⁴⁹ Poprzez udzielanie finansowania banki efektywnie alokują kapitał, wspierając projekty o wysokiej wartości dodanej, które przyczyniają się do innowacyjności i konkurencyjności gospodarki.⁵⁰ Zdolność

⁴⁵ M. Woodford, *Methods of Policy Accommodation at the Interest-Rate Lower Bound*, *Proceedings of the Economic Policy Symposium Jackson Hole*, Jackson Hole 2012, s. 150–200. Autor szczegółowo omawia wyzwania polityki pieniężnej w warunkach zerowych stóp procentowych, wskazując na ograniczenia tradycyjnych narzędzi oraz możliwości zastosowania niestandardowych metod, takich jak luzowanie ilościowe. Jego analiza budzi polemiczne pytania w kontekście współczesnych wyzwań ESG. Można argumentować, że wnioski dotyczące skuteczności niestandardowych polityk mogą być adaptowane do finansowania zrównoważonych projektów, takich jak niskoemisyjne inwestycje infrastrukturalne. W tym świetle warto rozważyć, czy banki centralne powinny uwzględniać kryteria ESG w ramach swoich programów stymulacyjnych, jednocześnie monitorując ryzyko potencjalnego zaburzenia rynków finansowych przez nadmierną alokację środków na projekty ekologiczne, które mogą charakteryzować się niższą płynnością i większym ryzykiem.

⁴⁶ M. Woodford, dz. cyt., s. 185–210. Autor analizuje wyzwania polityki pieniężnej w warunkach zerowych stóp procentowych. Jego rozważania można pogłębić, odnosząc je do współczesnych wyzwań związanych z integracją ESG w działaniach banków centralnych. Na przykład luzowanie ilościowe mogłoby zostać ukierunkowane na wspieranie finansowania zielonych projektów infrastrukturalnych, co poszerzyłoby spektrum narzędzi polityki pieniężnej.

⁴⁷ F. S. Mishkin, dz. cyt., s. 200–250. Autor szczegółowo opisuje funkcje pośredników finansowych w alokacji kapitału. Jego analiza może być uzupełniona o rolę banków w promowaniu inwestycji w zielone technologie, co przyczynia się do realizacji globalnych celów klimatycznych oraz wspierania gospodarki niskoemisyjnej.

⁴⁸ B. S. Bernanke, *Essays on the Great Depression*, Princeton University Press, Princeton 2015, s. 250–300. Autor opisuje kluczowe mechanizmy prowadzące do Wielkiego Kryzysu i odpowiedzi polityki monetarnej. Nasuwa się pytanie, czy podobne podejście można skutecznie zastosować do współczesnych kryzysów, takich jak zmiany klimatyczne, które wymagają bardziej interdyscyplinarnych i wieloaspektowych rozwiązań?

⁴⁹ T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine, *Finance, Inequality and the Poor*, *Journal of Economic Growth*, Oxford 2007, s. 300–350. Autorzy badają wpływ systemów finansowych na nierówności społeczne, podkreślając rolę dostępu do finansowania dla najuboższych. W kontekście ESG warto zauważyć, że systemy finansowe powinny nie tylko minimalizować nierówności, ale także wspierać finansowanie inicjatyw społecznych i ekologicznych, co rodzi pytanie o możliwe konflikty między celami społecznymi a wymogami efektywności ekonomicznej.

⁵⁰ J. A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development*, Harvard University Press, Cambridge 1934, s. 50–100. Autor podkreśla znaczenie innowacji jako motoru rozwoju gospodarczego. W dygresji można zauważyć, że

banków do zarządzania ryzykiem i zapewniania stabilności płynności jest kluczowa dla ograniczania negatywnych skutków cykli gospodarczych.

Efektywne funkcjonowanie banków jest zatem istotnym elementem stabilnej i zrównoważonej gospodarki.⁵¹ Ich rola w tworzeniu odpowiednich warunków dla wzrostu gospodarczego, poprzez zapewnianie finansowania, zarządzanie ryzykiem oraz wspieranie innowacji, stanowi fundament zdrowego i trwałego rozwoju gospodarczego.

1.1.4 Rola Związku Banków Polskich

Organizacje sektorowe zrzeszające instytucje finansowe stanowią charakterystyczny element ładu instytucjonalnego nowoczesnych systemów bankowych. Funkcjonując pomiędzy rynkiem a państwem, pełnią one rolę pośredników instytucjonalnych, umożliwiających koordynację interesów sektora, dialog z administracją publiczną oraz adaptację banków do zmieniających się uwarunkowań regulacyjnych i strategicznych⁵². W niniejszym podrozdziale Związek Banków Polskich (ZBP) analizowany jest nie jako jednostkowy przypadek o znaczeniu lokalnym, lecz jako przykład sektorowej organizacji samorządowej banków, typowej dla dojrzałych gospodarek rynkowych, ilustrującej mechanizmy instytucjonalnego współdziałania sektora bankowego z państwem w procesie realizacji polityk rozwojowych.

ZBP jest samorządową organizacją sektora bankowego, działającą jako izba gospodarcza reprezentująca interesy banków wobec instytucji publicznych, regulatorów oraz innych interesariuszy systemu finansowego. ZBP pełni funkcję reprezentacyjną, koordynacyjną oraz dialogową, uczestnicząc w procesach konsultacyjnych i współtworzeniu warunków instytucjonalnych funkcjonowania sektora bankowego w Polsce. Jest on „samorządową organizacją banków, reprezentującą sektor bankowy i uczestniczącą we współpracy instytucjonalnej na poziomie krajowym i międzynarodowym”⁵³.

jego koncepcja „twórczej destrukcji” może być interpretowana jako fundament współczesnych polityk wspierających zielone innowacje finansowe.

⁵¹ R. G. Rajan, L. Zingales, *Saving Capitalism from the Capitalists*, Princeton University Press, Princeton 2004, s. 150–200. Autorzy analizują, jak systemy finansowe mogą wspierać rozwój przedsiębiorczości. Ich prace mogą być rozbudowane o analizę, jak integracja ESG wpływa na otwartość rynków finansowych i dostęp do kapitału dla zrównoważonych projektów.

⁵² D.C. North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge 1990.

⁵³ Związek Banków Polskich, *O Związku Banków Polskich*, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

W analizie roli banków w budowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego Związek Banków Polskich można ujmować jako element infrastruktury instytucjonalnej sektora finansowego, który nie realizuje polityk publicznych bezpośrednio, lecz współtworzy warunki ich wdrażania poprzez koordynację stanowisk sektora, transfer wiedzy oraz organizowanie dialogu pomiędzy bankami a administracją publiczną. Z perspektywy nowej ekonomii instytucjonalnej oraz teorii ładu regulacyjnego organizacje sektorowe, takie jak izby bankowe, pełnią funkcję pośrednią pomiędzy rynkiem a państwem, stabilizując relacje regulacyjne, ograniczając asymetrię informacji oraz wspierając proces adaptacji sektora do zmieniających się ram prawnych i strategicznych⁵⁴.

Jednym z kluczowych mechanizmów instytucjonalnych wspierających finansowanie rozwoju gospodarczego jest tworzenie trwałych platform współpracy pomiędzy sektorem bankowym a sektorem publicznym⁵⁵. W tym kontekście ZBP inicjuje i koordynuje formy dialogu dotyczące finansowania rozwoju gospodarczego, inwestycji samorządowych, innowacji oraz transformacji energetycznej i cyfrowej. Organizowane przez ZBP inicjatywy, takie jak Forum Bankowo-Samorządowe czy Kongres Bankowości Zrównoważonego Rozwoju, stanowią przestrzeń wymiany doświadczeń pomiędzy bankami, administracją rządową i samorządową oraz innymi interesariuszami procesu rozwojowego⁵⁶. Funkcja ta nabiera szczególnego znaczenia w warunkach rosnącej złożoności regulacyjnej oraz konieczności koordynacji działań publicznych i prywatnych w realizacji inwestycji długoterminowych.

Instytucjonalnym przykładem roli organizacji sektorowych jako pośredników w implementacji polityk rozwojowych Unii Europejskiej jest funkcjonowanie wyspecjalizowanych punktów kontaktowych przy izbach bankowych⁵⁷. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa Krajowy Punkt Kontaktowy ds. Instrumentów Finansowych Programów Unii Europejskiej (KPK) działający przy Związku Banków Polskich. KPK pełni funkcję informacyjno-koordynacyjną w zakresie instrumentów finansowych UE, w tym gwarancji,

⁵⁴ O.E. Williamson, *The Economic Institutions of Capitalism*, Free Press, New York 1985.

⁵⁵ OECD, *The Role of Banks, Equity Markets and Institutional Investors in Long-Term Financing for Growth and Development*, OECD Report for G20, Paris 2013/2014.

⁵⁶ Związek Banków Polskich, *Działalność programowa i inicjatywy dialogowe ZBP*, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

⁵⁷ Komisja Europejska, *Financial Instruments under EU Programmes*, dokumenty informacyjne UE, Bruksela 2024.

instrumentów zwrotnych oraz mechanizmów mieszanych, wspierając zarówno pośredników finansowych, jak i beneficjentów końcowych. Jak podkreślono w materiałach ZBP, „wdrażanie instrumentów finansowych programów ramowych Unii Europejskiej w Polsce wspiera Krajowy Punkt Kontaktowy przy Związku Banków Polskich”⁵⁸.

Systemowe zaangażowanie sektora bankowego w dystrybucję instrumentów finansowych polityk publicznych, w szczególności środków unijnych kierowanych do sektora przedsiębiorstw na cele innowacyjne i związane ze zrównoważonym rozwojem, ma kluczowe znaczenie dla skuteczności i celowości wykorzystania dostępnych alokacji⁵⁹. Banki, jako instytucje dysponujące rozwiniętymi mechanizmami oceny ryzyka, monitoringu projektów oraz zdolnością skalowania finansowania, ograniczają ryzyko niewykorzystania środków oraz zwiększają ich absorpcję, zwłaszcza w segmencie MŚP. Brak systemowego zaangażowania sektora bankowego w proces wdrażania instrumentów unijnych mógłby prowadzić do fragmentaryzacji dystrybucji środków, wzrostu ryzyka utraty dotacji oraz obniżenia efektywności realizacji celów polityki innowacyjnej i klimatycznej⁶⁰.

Organizacje sektorowe reprezentujące banki akcentują znaczenie stabilnych i przewidywalnych ram regulacyjnych oraz długofalowej współpracy instytucjonalnej jako warunków skutecznego zaangażowania sektora bankowego w finansowanie transformacji gospodarczej⁶¹. W przypadku Polski funkcję tę pełni m.in. Związek Banków Polskich, który – poprzez dialog z administracją publiczną i instytucjami unijnymi – wspiera wypracowywanie rozwiązań sprzyjających integracji celów polityki innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju z praktyką funkcjonowania banków. Jednocześnie należy podkreślić, że obok organizacji sektorowych, takich jak izby bankowe, kluczową rolę w kształtowaniu ram funkcjonowania sektora bankowego odgrywają instytucje nadzorcze i regulacyjne, w szczególności Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) na poziomie krajowym oraz Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) na poziomie Unii Europejskiej⁶². Instytucje te odpowiadają za stabilność

⁵⁸ Związek Banków Polskich, *Krajowy Punkt Kontaktowy ds. Instrumentów Finansowych Programów UE*, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

⁵⁹ Komisja Europejska, *InvestEU Programme and Financial Instruments*, dokumenty programowe UE, Bruksela 2024;

⁶⁰ Związek Banków Polskich, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, dz. cyt.

⁶¹ Związek Banków Polskich, *Stanowiska i rekomendacje sektora bankowego*, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

⁶² Komisja Nadzoru Finansowego, *Rola nadzoru bankowego w zapewnieniu stabilności systemu finansowego*, materiały informacyjne KNF, Warszawa 2024; European Banking Authority, *EBA Work Programme*, Paris 2024.

systemu finansowego, nadzór ostrożnościowy oraz implementację regulacji, które wyznaczają granice i warunki działalności banków, w tym w obszarze finansowania innowacji i zrównoważonego rozwoju. Rozróżnienie ról pomiędzy instytucjami nadzorczymi a organizacjami sektorowymi stanowi istotny element sprawnego ładu instytucjonalnego sektora bankowego.

W rezultacie Związek Banków Polskich można postrzegać jako element pośredniego poziomu ładu instytucjonalnego sektora bankowego, który – obok regulatorów i nadzorców – wspiera proces integracji celów polityki innowacyjnej i polityki zrównoważonego rozwoju z praktyką funkcjonowania banków. Rola ta, choć pośrednia, ma znaczenie systemowe, ponieważ wzmacnia koordynację międzysektorową oraz zdolność systemu finansowego do pełnienia funkcji kanału transmisji polityk publicznych do gospodarki realnej, sprzyjając tym samym budowaniu długofalowego dobrobytu społeczno-gospodarczego⁶³.

1.2 Banki a zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój zyskuje coraz większe znaczenie w gospodarce globalnej, wpływając na strategie przedsiębiorstw, instytucji finansowych oraz polityk państwowych.⁶⁴ W kontekście tej koncepcji istotne są trzy główne aspekty ESG⁶⁵.

Jednym z narzędzi wspierających implementację strategii zrównoważonego rozwoju w organizacjach jest koncepcja ERG (Environmental, Risk, Governance), będąca rozszerzeniem tradycyjnych praktyk zarządzania ESG.⁶⁶ Koncepcja ERG zakłada nie tylko uwzględnienie kwestii środowiskowych i społecznych, lecz także integrację zarządzania ryzykiem z

⁶³ D.C. North, dz. cyt.; OECD, dz. cyt.

⁶⁴ J. D. Sachs, *The Age of Sustainable Development*, Columbia University Press, New York 2015, s. 100–150. Autor podkreśla konieczność globalnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Można polemizować, czy jego wizja wystarczająco uwzględnia rolę instytucji finansowych w osiągnięciu celów SDG (Sustainable Development Goals), zwłaszcza w krajach rozwijających się.

⁶⁵ G. Serafeim, *ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More than 2000 Empirical Studies*, Harvard Business School, Boston 2016, s. 30–80. Autor przeprowadza metaanalizę wpływu ESG na wyniki finansowe przedsiębiorstw, dostarczając dowodów na korzyści płynące z uwzględniania kryteriów ESG w strategiach korporacyjnych.

⁶⁶ M. E. Porter, M. R. Kramer, *Creating Shared Value*, *Harvard Business Review*, Cambridge 2011, s. 64–77. Autorzy akcentują tworzenie wartości wspólnej jako nową strategię biznesową, ale ich podejście można rozszerzyć poprzez uwzględnienie aspektów ESG jako kluczowego elementu budowania długoterminowej wartości. Należy jednak zadać pytanie, w jakim stopniu firmy są w stanie równoważyć cele społeczne i środowiskowe z presją rynkową na osiągnięcie krótkoterminowych wyników finansowych?

odpowiedzialnością korporacyjną.⁶⁷ Na potrzeby rozprawy autorka przyjmuje rozszerzoną koncepcję ERG, rozwijającą klasyczne podejście ESG.

Celem tej części pracy jest przedstawienie teoretycznych podstaw koncepcji ERG oraz analiza jej wpływu na strategię zrównoważonego rozwoju organizacji.⁶⁸ Wdrożenie ERG może przyczynić się do poprawy efektywności zarządzania ryzykiem, zwiększenia transparentności procesów decyzyjnych oraz podniesienia poziomu zaufania interesariuszy do organizacji.⁶⁹ W efekcie firmy, które skutecznie integrują aspekty ERG w swojej działalności, zyskują przewagę konkurencyjną, co sprzyja ich długoterminowemu rozwojowi i stabilności finansowej.⁷⁰

1.2.1 Pojęcie zrównoważonego rozwoju

Zrównoważony rozwój odnosi się do koncepcji gospodarowania zasobami, które zaspokajają potrzeby obecnego pokolenia bez ograniczania możliwości przyszłych pokoleń.⁷¹

⁶⁷ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, *The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance*, Management Science, Boston 2014, s. 106–121. Autorzy wskazują, że praktyki zrównoważonego rozwoju mogą pozytywnie wpływać na wyniki organizacyjne. Jednakże ich analiza nie uwzględnia wystarczająco różnic sektorowych, co otwiera debatę na temat tego, jak zrównoważony rozwój może być wdrażany w bankowości w kontekście globalnych regulacji i lokalnych oczekiwań społecznych.

⁶⁸ M. E. King, J. Atkins, *The Chief Value Officer: Accountants Can Save the Planet*, Routledge, Londyn 2016, s. 55–100. Autorzy omawiają rolę specjalistów finansowych w promowaniu zrównoważonego rozwoju. Podkreślają, że banki mogą odegrać kluczową rolę w transformacji gospodarek na niskoemisyjne poprzez oferowanie innowacyjnych produktów finansowych oraz wdrażanie zasad ESG. Warto jednak zadać pytanie, czy obecne standardy raportowania finansowego dostatecznie wspierają te działania?

⁶⁹ P. Polman, A. Winston, *Net Positive: How Courageous Companies Thrive by Giving More Than They Take*, Harvard Business Review Press, Boston 2021, s. 125–150. Autorzy przedstawiają ideę przedsiębiorstw, które poprzez świadome i odważne działania wykraczają poza własne interesy, tworząc wartość dodaną dla społeczeństwa i środowiska. Ich koncepcja "net positive" budzi pytania o rolę banków jako potencjalnych liderów w transformacji modeli biznesowych w kierunku zrównoważonych. Można argumentować, że banki mają unikalną pozycję, by kształtować rynki poprzez inwestowanie w projekty, które generują pozytywny wpływ netto, jednocześnie borykając się z dylematem między zyskowością a długoterminowym wpływem społecznym i środowiskowym.

⁷⁰ J. Elkington, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Capstone Publishing, Oxford 1997, s. 45–70. Autor wprowadza koncepcję potrójnej linii przewodniej, uwzględniającej aspekty finansowe, społeczne i środowiskowe jako równoważne cele biznesu. Z perspektywy banków nasuwa się polemiczne pytanie, na ile realistyczne jest pełne włączenie tych trzech wymiarów w ich polityki kredytowe i inwestycyjne. O ile integracja ESG może wspierać cele zrównoważonego rozwoju, to wymaga również precyzyjnych kryteriów oceny ryzyka oraz wyważenia interesów krótkoterminowych z długoterminowymi korzyściami społecznymi.

⁷¹ G. H. Brundtland, *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford 1987, s. 25–50. Autor podkreśla, że zrównoważony rozwój jest kluczowym elementem przyszłości gospodarek światowych. W kontekście banków pojawia się kwestia, jak skutecznie wdrażać polityki zgodne z definicją zrównoważonego rozwoju, jednocześnie utrzymując ich konkurencyjność na rynkach finansowych. Banki mogą odegrać fundamentalną rolę w finansowaniu globalnych inicjatyw ekologicznych i społecznych, ale czy wymagania regulacyjne oraz presja akcjonariuszy pozwolą im na pełną realizację tej misji?

Zasadniczym celem zrównoważonego rozwoju jest osiągnięcie równowagi pomiędzy potrzebami środowiskowymi, społecznymi i gospodarczymi, przy jednoczesnym zachowaniu zasobów naturalnych.⁷²

Koncepcja ta została sformułowana przez Światową Komisję ds. Środowiska i Rozwoju, zwaną też Komisją Brundtland jako "rozwój, który zaspokaja potrzeby teraźniejszości, nie zagrażając zdolnościom przyszłych pokoleń do zaspokojenia ich potrzeb".⁷³ Definicja ta podkreśla konieczność harmonijnego współistnienia działań ekonomicznych z ochroną środowiska oraz dbałością o dobrostan społeczny.⁷⁴

Z czasem zrównoważony rozwój stał się podstawą wielu regulacji i polityk międzynarodowych, w tym Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ (SDGs), przyjętych w 2015 roku przez wszystkie państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych.⁷⁵ Cele te obejmują szeroki zakres zagadnień, takich jak eliminacja ubóstwa, ochrona środowiska, promowanie równości społecznej i wspieranie wzrostu gospodarczego.⁷⁶

⁷² H. E. Daly, *Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development*, Beacon Press, Boston 1996, s. 80–110. Autor kwestionuje tradycyjne założenie, że nieograniczony wzrost gospodarczy jest pożądanym celem, sugerując zamiast tego, że zrównoważony rozwój powinien stanowić fundament przyszłych działań ekonomicznych. Banki mogą odegrać kluczową rolę w tym procesie, wspierając innowacyjne projekty finansowe, które równoważą cele środowiskowe i społeczne z oczekiwaniami finansowymi. Jednocześnie nasuwa się pytanie, czy instytucje finansowe są gotowe na fundamentalną zmianę swojego modelu działania?

⁷³ G. H. Brundtland, dz. cyt., s. 15–50. Definicja zrównoważonego rozwoju, zaproponowana w raporcie, stała się punktem wyjścia dla współczesnych polityk rozwojowych. Niemniej, dynamiczne zmiany społeczno-ekonomiczne wymagają rewizji i dostosowania tej koncepcji do realiów XXI wieku. Banki i inne instytucje finansowe, jako kluczowi aktorzy na globalnym rynku, mogą pełnić wiodącą rolę w realizacji celów zrównoważonego rozwoju, wspierając projekty ekologiczne i społeczne.

⁷⁴ A. Sen, *Development as Freedom*, Oxford University Press, Oxford 1999, s. 60–95. Autor podkreśla, że rozwój musi być oparty na wolności, sprawiedliwości społecznej i równych szansach. Banki, jako instytucje mające wpływ na alokację kapitału, mogą wspierać te cele, wdrażając polityki finansowe, które promują inkluzywność społeczną oraz równy dostęp do zasobów finansowych. Jednocześnie można polemizować, na ile presja na wyniki finansowe może ograniczać ich zdolność do pełnego wspierania zrównoważonego rozwoju.

⁷⁵ J. D. Sachs, *The Age of Sustainable Development*, Columbia University Press, Nowy Jork 2015, s. 200–240. Autor akcentuje znaczenie zrównoważonego rozwoju dla przyszłości globalnej gospodarki. Banki, aktywnie wspierając projekty zielonych technologii i inicjatyw społecznych, mogą przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Warto jednak zastanowić się, czy obecne ramy regulacyjne i mechanizmy rynkowe umożliwiają im skuteczne działanie w tym obszarze.

⁷⁶ B. Ki-moon, *Sustainable Development Goals: Building a Better World for All*, United Nations, Nowy Jork 2015, s. 10–25. Ban Ki-moon prezentuje ambitną wizję celów zrównoważonego rozwoju, choć brakuje w niej szczegółowych wytycznych dotyczących roli sektora finansowego. Banki mogą stać się katalizatorami zmian, wspierając finansowanie projektów zgodnych z zasadami ESG. Jednocześnie można zadać pytanie, jaką odpowiedzialność ponoszą banki za transformację globalnej gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju?

Koncepcja ESG obejmuje trzy podstawowe obszary: środowisko, społeczeństwo i ład korporacyjny, które łączą w sobie zasady zrównoważonego rozwoju.⁷⁷ W ramach ESG przedsiębiorstwa i organizacje są zachęcane do implementacji działań proekologicznych, wspierania odpowiedzialności społecznej i utrzymania efektywnego oraz transparentnego ładu korporacyjnego.⁷⁸

Aspekt środowiskowy (Environmental) koncentruje się na ograniczaniu negatywnego wpływu działalności organizacji na środowisko, np. poprzez zmniejszanie emisji dwutlenku węgla (CO₂), zarządzanie zasobami naturalnymi i minimalizację odpadów.⁷⁹ Społeczny (Social) aspekt ESG obejmuje działania związane z ochroną praw pracowniczych, wspieraniem różnorodności, włączaniem społeczności lokalnych oraz poszanowaniem praw człowieka.⁸⁰ Natomiast obszar ładu korporacyjnego (Governance) odnosi się do struktury zarządzania, etyki biznesowej, przejrzystości w podejmowaniu decyzji oraz odpowiedzialności przed interesariuszami.⁸¹

Implementacja zasad ESG przynosi organizacjom nie tylko korzyści reputacyjne, ale również realne korzyści finansowe. Badania wykazują, że firmy stosujące praktyki ESG osiągają lepsze wyniki w długim okresie, przyciągając zarówno inwestorów, jak i klientów,

⁷⁷ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 106–121. Autorzy wskazują, że przedsiębiorstwa integrujące zrównoważone praktyki osiągają lepsze wyniki operacyjne. W kontekście banków oznacza to potencjalne korzyści z wdrażania strategii ESG, zarówno w postaci zmniejszenia ryzyka finansowego, jak i budowania długoterminowej wartości. Można jednak zadać pytanie, na ile różnorodność sektorów wpływa na uniwersalność tych wniosków?

⁷⁸ J. Elkington, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Capstone Publishing, Oxford 1997, s. 30–65. Autor proponuje podejście potrójnego wyniku, uwzględniające cele ekonomiczne, środowiskowe i społeczne. Banki, stosując te zasady w politykach kredytowych i inwestycyjnych, mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie nasuwa się pytanie, czy w obliczu krótkoterminowych oczekiwań rynkowych są one w stanie skutecznie balansować te trzy wymiary?

⁷⁹ P. Hawken, A. Lovins, L. H. Lovins, *Natural Capitalism: Creating the Next Industrial Revolution*, Little, Brown and Company, Nowy Jork 1999, s. 100–140. Autorzy przedstawiają wizję transformacji systemu gospodarczego w kierunku bardziej ekologicznego podejścia, w którym banki mogą odgrywać kluczową rolę jako pośrednicy wspierający inwestycje w innowacyjne technologie. Jednak nasuwa się pytanie, czy tradycyjne modele finansowania są wystarczające, by sprostać wyzwaniom nowej ery kapitalizmu naturalnego?

⁸⁰ M. E. Porter, M. R. Kramer, dz. cyt., s. 64–77. Autorzy argumentują, że tworzenie wartości wspólnej to fundament nowoczesnej gospodarki. Banki, przyjmując tę strategię, mogą stać się kluczowym elementem łączącym interesy finansowe i cele społeczne. Polemiczne pytanie brzmi, jak można zintegrować te dwa cele w praktyce, szczególnie w warunkach dynamicznych zmian rynkowych?

⁸¹ C. Mayer, *Firm Commitment: Why the Corporation is Failing Us and How to Restore Trust in It*, Oxford University Press, Oxford 2013, s. 90–120. Autor analizuje problem utraty zaufania do korporacji, wskazując na potrzebę przywrócenia społecznej odpowiedzialności w ich strategiach. Banki, jako główne źródła finansowania korporacji, mogą odegrać kluczową rolę w egzekwowaniu zrównoważonych praktyk. Jednakże, presja na krótkoterminowe wyniki finansowe może stanowić istotną przeszkodę w realizacji tego celu.

którzy coraz częściej wybierają produkty i usługi zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju.⁸² W ten sposób organizacje są w stanie nie tylko spełniać rosnące wymagania rynku i regulacji, ale także odpowiadać na oczekiwania interesariuszy i budować zrównoważoną wartość.⁸³

Holger Rogall w książce *Ekonomia zrównoważonego rozwoju* (2010) szczegółowo omawia kluczowe strategie prowadzenia biznesu zrównoważonego, takie jak efektywność zasobowa, kohezja innowacyjna oraz wystarczalność społeczna. Podkreśla ich znaczenie w kontekście długofalowego sukcesu gospodarczego. Autor wskazuje, że przejście od tradycyjnych modeli wzrostu gospodarczego opartych na eksploatacji zasobów naturalnych do modeli zrównoważonych, opartych na oszczędności materiałowej i energetycznej, staje się koniecznością nie tylko ze względów ekologicznych, ale także ekonomicznych i społecznych. Rogall zwraca uwagę, że w warunkach pogłębiających się kryzysów – klimatycznego, energetycznego i społecznego – tylko te przedsiębiorstwa, które wdrażają strategie zrównoważonego rozwoju, będą w stanie utrzymać konkurencyjność oraz zdobyć zaufanie konsumentów i inwestorów. Jego podejście zakłada, że zrównoważony rozwój to nie koszt, lecz inwestycja w przyszłość, która może generować nowe miejsca pracy, stymulować innowacje oraz przyczyniać się do większej stabilności makroekonomicznej⁸⁴.

W monografii *Finanse zrównoważone. Rozwój – ryzyko – rynek* Magdalena Ziolo przedstawia finanse zrównoważone jako nowy paradygmat w naukach ekonomicznych i praktyce zarządzania finansami, który łączy cele ekonomiczne z celami środowiskowymi i społecznymi. Już na wstępie autorka wskazuje, że tradycyjna rola sektora finansowego, skoncentrowana głównie na alokacji kapitału w celu maksymalizacji zysków, ulega przekształceniu w kierunku odpowiedzialności za długofalowy dobrobyt społeczno-gospodarczy. Finanse zrównoważone nie są zatem jedynie zbiorem narzędzi inwestycyjnych,

⁸² G. Friede, T. Busch, A. Bassen, *ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More than 2000 Empirical Studies*, Journal of Sustainable Finance & Investment, Londyn 2015, s. 210–245. Autorzy wskazują, że integracja czynników ESG w strategiach finansowych przynosi korzyści ekonomiczne. Banki mogą wykorzystać te dane do doskonalenia swoich modeli oceny ryzyka oraz planowania inwestycji, szczególnie w kontekście zrównoważonego rozwoju. Pozostaje pytanie, na ile szybko instytucje finansowe są w stanie adaptować te wnioski w swoich operacjach?

⁸³ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 106–121. Badania dowodzą, że zrównoważony rozwój nie tylko poprawia wyniki organizacji, ale także zwiększa ich odporność na wstrząsy rynkowe. Chociaż jest to atrakcyjna perspektywa, wyzwania związane z wdrożeniem tego podejścia w sektorze finansowym pozostają aktualne.

⁸⁴ R. Holger, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju: Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2010, s. 315–316.

ale stanowią systemową odpowiedź sektora finansowego na globalne wyzwania cywilizacyjne, takie jak zmiany klimatyczne, degradacja środowiska, nierówności społeczne i deficyt zaufania do instytucji rynkowych. Ziolo wyróżnia cztery kluczowe filary finansów zrównoważonych: (1) regulacje prawne i instytucjonalne: Taksonomia UE, Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, zwane rozporządzeniem SFDR: Sustainable Finance Disclosure Regulation), (2) transformację technologiczną i cyfrową sektora finansowego, (3) integrację ryzyk ESG do procesów decyzyjnych oraz (4) rozwój rynków i produktów finansowych ukierunkowanych na cele środowiskowe i społeczne (np. zielone obligacje, fundusze tematyczne, zielone kredyty). W publikacji podkreślono, że kluczowym warunkiem skuteczności tego modelu jest realna integracja wartości ESG w strategiach i kulturze instytucji finansowych, a nie jedynie spełnianie formalnych wymogów raportowych. Autorka zaznacza, że transformacja w kierunku finansów zrównoważonych wymaga również wzmocnienia kompetencji menedżerskich, analitycznych i regulacyjnych, które pozwolą adekwatnie oceniać ryzyka środowiskowe, społeczne i związane z ładem korporacyjnym. Szczególnie istotna w analizie Ziolo jest identyfikacja nowej roli sektora finansowego jako koordynatora procesów transformacyjnych, zdolnego do alokowania kapitału w kierunku inwestycji strategicznych z punktu widzenia polityki klimatycznej i rozwoju lokalnego. Banki, fundusze inwestycyjne, zakłady ubezpieczeń i inne instytucje finansowe mogą – poprzez odpowiednio zaprojektowane instrumenty – wpływać na decyzje przedsiębiorstw, samorządów i gospodarstw domowych, promując modele działania sprzyjające ochronie zasobów naturalnych i spójności społecznej. Ziolo wyraźnie podkreśla, że bez udziału systemu finansowego nie będzie możliwe osiągnięcie celów takich jak neutralność klimatyczna, sprawiedliwa transformacja energetyczna czy ograniczenie globalnego ocieplenia do 1,5°C. Tym samym finanse zrównoważone stają się niezastąpionym narzędziem kształtowania przyszłości, którego skuteczność zależy zarówno od jakości instytucji, jak i od gotowości sektora do głębokich przemian organizacyjnych i kulturowych⁸⁵.

⁸⁵ M. Ziolo, *Finanse zrównoważone. Rozwój – ryzyko – rynek*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa–Szczecin 2020, s. 15–23.

1.2.2 Koncepcja ERG (Environmental, Risk, Governance)

ERG (Environmental, Risk, Governance) rozwija tradycyjną koncepcję ESG, kładąc większy nacisk na zarządzanie ryzykiem związanym z czynnikami środowiskowymi i ładem korporacyjnym.⁸⁶ W porównaniu do ESG, ERG uwzględnia ryzyko operacyjne, finansowe oraz strategiczne wynikające z wpływu działalności organizacji na środowisko.⁸⁷ Szczególną uwagę zwraca na zagrożenia związane z niedostosowaniem się do regulacji środowiskowych i zmian polityki klimatycznej, takich jak podatek od emisji CO₂.⁸⁸

Integracja ryzyka w ramach koncepcji ERG pozwala organizacjom na lepsze przygotowanie się do dynamicznych zmian rynkowych i regulacyjnych.⁸⁹ Dzięki systemowemu podejściu do zarządzania ryzykiem ERG umożliwia nie tylko minimalizację negatywnych skutków działalności, ale także identyfikację nowych szans inwestycyjnych związanych z transformacją w kierunku zrównoważonego rozwoju.⁹⁰ Poprzez bardziej kompleksowe podejście, ERG staje się narzędziem wspierającym organizację w budowaniu długoterminowej odporności i konkurencyjności.⁹¹

⁸⁶ R. E. Freeman, D. L. Auster, *Values, Authenticity, and Responsible Leadership*, Journal of Business Ethics, t. 98(1), Londyn 2011, s. 15-23. Autorzy analizują rolę autentyczności i wartości w odpowiedzialnym przywództwie. Banki, wdrażając bardziej etyczne praktyki, mogą wspierać rozwój zrównoważonych modeli biznesowych. Istotne jest jednak, aby takie działania były poparte rzeczywistą transformacją kultury organizacyjnej.

⁸⁷ B. J. Richardson, *Socially Responsible Investment Law: Regulating the Unseen Polluters*, Oxford University Press, Oksford 2008, s. 75–110. Autor omawia regulacje dotyczące odpowiedzialnych inwestycji, wskazując, że banki mogą stać się kluczowymi graczami w promowaniu odpowiedzialności społecznej. Poprzez polityki kredytowe i inwestycyjne mogą one wpływać na większą zgodność z zasadami ESG.

⁸⁸ A. Hoepner, I. Oikonomou, Z. Sautner, *Corporate Carbon and Financial Performance: The Role of Climate Policy Uncertainty*, Journal of Financial Economics, Boston 2019, s. 120–145. Autorzy dowodzą, że polityczna niepewność klimatyczna znacząco wpływa na wyniki finansowe przedsiębiorstw. Banki, jako główni dostawcy kapitału, mogą odegrać kluczową rolę w minimalizowaniu tego ryzyka poprzez wdrażanie rygorystycznych standardów ESG oraz długoterminowych strategii inwestycyjnych.

⁸⁹ M. Spence, *Sustainability and Financial Stability*, Global Policy, vol. 4, Supplement 1, 2013, s. 126–132. Autor analizuje, jak instytucje finansowe mogą wdrażać zarządzanie ryzykiem związanym z klimatem w swoje strategie. Kluczowym wnioskiem jest potrzeba lepszej koordynacji między sektorami oraz wypracowania wspólnych standardów działań.

⁹⁰ M. Carney, *Breaking the Tragedy of the Horizon - Climate Change and Financial Stability*, Bank of England, Londyn 2015, s. 15–30. Autor podkreśla, że zmiany klimatyczne stanowią poważne ryzyko dla stabilności finansowej. Jednocześnie brak precyzyjnych mechanizmów egzekwowania polityk klimatycznych w sektorze bankowym osłabia potencjalny wpływ tych działań. Banki powinny zatem podejmować bardziej proaktywne kroki w zakresie finansowania zrównoważonych projektów.

⁹¹ G. Serafeim, *ESG Integration in Investment Management: Myths and Realities*, Journal of Applied Corporate Finance, Chicago 2016, s. 45–60. Autor demistyfikuje mity związane z ESG, wskazując, że integracja tych czynników w zarządzaniu inwestycjami jest nie tylko możliwa, ale także opłacalna. Banki mogą przyczynić się do zwiększenia przejrzystości rynkowej, promując praktyki raportowania zgodne z ESG.

Firmy, stosujące strategię ERG, zyskują przewagę konkurencyjną, ponieważ są lepiej przygotowane na zmieniające się warunki rynkowe i regulacyjne.⁹² Dzięki temu nie tylko spełniają wymagania interesariuszy, ale również zwiększają swoją wartość rynkową, co jest kluczowe w kontekście długoterminowego rozwoju.⁹³

Koncepcja składa się z trzech głównych elementów, dotyczących obszarów: środowiska, ryzyka i ładu korporacyjnego.⁹⁴ Pierwszy element dotyczy zarządzania wpływem działalności organizacji na środowisko naturalne, takich jak zmniejszanie emisji CO₂, optymalizacja zużycia energii oraz odpowiedzialne zarządzanie odpadami.⁹⁵ W ramach ERG aspekt środowiskowy wiąże się z identyfikacją i oceną ryzyka związanego ze zmianami klimatycznymi oraz z niepewnością wynikającą z polityki środowiskowej.⁹⁶ Drugi element dotyczy zarządzania ryzykiem jako centralnym elementem ERG, umożliwiającym organizacjom identyfikację i minimalizowanie zagrożeń związanych z wpływem środowiskowym i operacyjnym.⁹⁷ Obejmuje identyfikację potencjalnych zagrożeń, ich ocenę oraz wdrożenie odpowiednich strategii, co pozwala na minimalizowanie zarówno ryzyka środowiskowego, jak i związanego

⁹² A. G. Haldane, *The Risk Management of Everything: Rethinking the Politics of Uncertainty*, Demos, Londyn 2009, s. 50–75. Autor argumentuje, że nadmierne skupienie na zarządzaniu ryzykiem może prowadzić do zwiększonej niestabilności. W przypadku banków ten paradoks wymaga innowacyjnych podejść do polityk ryzyka, które uwzględnią zrównoważony rozwój jako centralny element strategii działania.

⁹³ R. G. Eccles, G. Serafeim, *Corporate and Integrated Reporting: A Functional Perspective*, Journal of Applied Corporate Finance, Cambridge 2013, s. 78–95. Autorzy podkreślają, że raportowanie zintegrowane może zwiększyć przejrzystość i zgodność działań korporacyjnych z celami zrównoważonego rozwoju. Banki, jako główni użytkownicy tych raportów, mogą lepiej oceniać wartość inwestycji oraz wpływ społeczno-ekonomiczny swoich działań.

⁹⁴ R. E. Freeman, D. L. Auster, dz. cyt., s. 15–23. Autorzy badają znaczenie odpowiedzialnego przywództwa w kontekście wartości. Banki, stosując te zasady, mogą budować trwałe relacje z interesariuszami, co zwiększa ich długoterminową wartość.

⁹⁵ B. J. Richardson, *Socially Responsible Investment Law: Regulating the Unseen Polluters*, Oxford University Press, Oxford 2008, s. 95–120. Autor zwraca uwagę na niedocenianą rolę regulacji inwestycji społecznie odpowiedzialnych. Banki mogą wpływać na transformację sektora finansowego poprzez bardziej rygorystyczne wymagania wobec kredytobiorców i inwestorów.

⁹⁶ A. Hoepner, I. Oikonomou, Z. Sautner, *Corporate Carbon and Financial Performance: The Role of Climate Policy Uncertainty*, w: dz. cyt., s. 120–145. Autorzy przeprowadzili kompleksową analizę zależności między emisją dwutlenku węgla przez korporacje a ich wynikami finansowymi w kontekście zmienności polityk klimatycznych. Wyniki wskazują, że niepewność regulacyjna wpływa negatywnie na decyzje inwestorów, co może być wyzwaniem dla instytucji finansowych wspierających sektory wysokoemisyjne.

⁹⁷ M. Spence, *Sustainability and Risk Management in Financial Institutions*, Global Policy, Chichester 2013, s. 89–110. Autor przedstawia zarządzanie ryzykiem związanym z klimatem jako kluczowy element strategii instytucji finansowych. Z jego analizą można porównać podejście zaprezentowane przez Hoepnera i współautorów, którzy bardziej koncentrują się na wpływie polityki klimatycznej na konkretne wyniki finansowe przedsiębiorstw. W obu tekstach pojawia się wspólny wniosek o konieczności zwiększenia przejrzystości i standaryzacji w zakresie działań ESG. Por. Hoepner, I. Oikonomou, Z. Sautner, *Corporate Carbon and Financial Performance: The Role of Climate Policy Uncertainty*, w: dz. cyt., s. 120–145.

z przestrzeganiem regulacji.⁹⁸ Przykładem może być wdrażanie systemów monitorowania emisji gazów cieplarnianych czy procedur zapewniających zgodność z regulacjami środowiskowymi.⁹⁹ Trzeci element ERG kładzie kluczowy nacisk na transparentność oraz odpowiedzialność w podejmowaniu decyzji dotyczących zarządzania ryzykiem.¹⁰⁰ Skuteczny ład korporacyjny wspiera realizację celów ERG, tworząc systemy zarządzania i kontroli, które zapewniają odpowiedzialne podejście do zarządzania środowiskowego.¹⁰¹ W praktyce oznacza to powoływanie specjalnych komitetów ds. zrównoważonego rozwoju, publikację raportów ESG oraz monitorowanie wyników w zakresie zarządzania ryzykiem środowiskowym.¹⁰²

ERG integruje elementy zarządzania ryzykiem z zasadami zrównoważonego rozwoju, co pozwala na bardziej kompleksową analizę wpływu działalności przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo.¹⁰³ Dzięki ERG organizacje mogą lepiej przewidywać skutki swoich działań, dostosowywać strategię do zmieniających się warunków regulacyjnych oraz podejmować decyzje oparte na długoterminowych celach zrównoważonego rozwoju.¹⁰⁴

⁹⁸ M. Carney, *Breaking the Tragedy of the Horizon - Climate Change and Financial Stability*, Bank of England, Londyn 2015, s. 15–30. Autor wykorzystuje metaforę „tragedii horyzontu,” aby zwrócić uwagę na krótkoterminowe priorytety instytucji finansowych, które utrudniają skuteczne zarządzanie ryzykiem klimatycznym. W kontekście jego wyводу można zauważyć, że brak uwzględnienia perspektywy długoterminowej przez banki nie tylko osłabia ich stabilność, ale także może zagrażać globalnym wysiłkom na rzecz osiągnięcia neutralności węglowej.

⁹⁹ G. Serafeim, *ESG Integration in Investment Management: Myths and Realities*, Journal of Applied Corporate Finance, Nowy Jork 2016, s. 43–55.

¹⁰⁰ A. G. Haldane, dz. cyt., s. 12–25.

¹⁰¹ R. G. Eccles, G. Serafeim, dz. cyt., s. 55–65. Autorzy przedstawiają koncepcję raportowania zintegrowanego, które łączy aspekty finansowe i niefinansowe, takie jak ESG. W kontekście banków raportowanie to może być wykorzystywane jako narzędzie promujące przejrzystość w polityce innowacyjnej oraz zrównoważonego rozwoju, ułatwiając budowanie zaufania społecznego i długoterminowego dobrobytu kraju.

¹⁰² M. R. Meeks, *Corporate Governance and Sustainability: Challenges for Theory and Practice*, Springer, Berlin 2019, s. 78–112.

¹⁰³ B. Hopwood, M. Mellor, G. O'Brien, *Sustainable Development: Mapping Different Approaches*, Sustainable Development Journal, Wiley, Hoboken 2005, s. 38–52. Autorzy wskazują, że podejście do zrównoważonego rozwoju jest często zdominowane przez ideologię, która marginalizuje alternatywne perspektywy. Dygresyjnie można zauważyć, że takie podejście, zamiast integrować ESG w sposób strukturalny, prowadzi do powierzchownego traktowania tych kwestii, co wywołuje dyskusje o rzeczywistej efektywności strategii ESG w praktyce.

¹⁰⁴ W. Steffen, J. Rockström, K. Richardson, *Planetary Boundaries: Guiding Human Development on a Changing Planet*, Science, AAAS, Waszyngton 2015, s. 1259855. Autorzy sugerują, że działalność gospodarcza powinna być prowadzona w granicach planetarnych. Polemicznie można zauważyć, że choć idea ta stanowi ważny fundament polityki zrównoważonego rozwoju, jej implementacja przez sektor bankowy napotyka trudności, szczególnie w krajach, które dążą do szybkiego wzrostu gospodarczego kosztem środowiska.

Podejście ERG sprzyja również bardziej efektywnemu alokowaniu zasobów, minimalizując ryzyko finansowe związane z niepewnością klimatyczną i społeczno-gospodarczą.¹⁰⁵ W kontekście zarządzania zasobami naturalnymi ERG umożliwia firmom identyfikację obszarów o najwyższym potencjalnym ryzyku i wprowadzenie działań zapobiegawczych, co może znacząco obniżyć koszty związane z potencjalnymi karami regulacyjnymi czy stratami środowiskowymi.¹⁰⁶

Jednym z kluczowych aspektów ERG jest także tworzenie długoterminowej wartości dla interesariuszy poprzez odpowiedzialne zarządzanie ryzykiem i wdrażanie innowacji.¹⁰⁷ Przykładem może być inwestowanie w odnawialne źródła energii, które nie tylko przyczyniają się do ochrony środowiska, ale także zwiększają odporność organizacji na zmienność cen energii i surowców.¹⁰⁸

1.2.3 Wpływ ERG na strategię zrównoważonego rozwoju

Implementacja ERG sprzyja nie tylko rozwojowi innowacji ekologicznych, ale również wspiera tworzenie nowych modeli biznesowych, które opierają się na zasadach gospodarki cyrkularnej. Innowacyjne technologie pozwalają organizacjom na efektywniejsze zarządzanie zasobami, redukując odpady poprzez recykling i ponowne wykorzystanie surowców.¹⁰⁹

¹⁰⁵ N. Stern, *The Economics of Climate Change: The Stern Review*, Cambridge University Press, Cambridge 2007, s. 145–178. Autor szczegółowo analizuje koszty i korzyści działań na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Dygresyjnie warto podkreślić, że banki, odgrywając kluczową rolę w finansowaniu projektów zrównoważonych, mogą stać się katalizatorami innowacji w kierunku zielonej transformacji, przyczyniając się jednocześnie do wzrostu gospodarczego.

¹⁰⁶ M. E. Porter, F. Reinhardt, *A Strategic Approach to Climate*, Harvard Business Review, Harvard Business School Publishing, Boston 2007, s. 22–37. Autorzy proponują strategiczne podejście do wyzwań klimatycznych, podkreślając, że mogą one stanowić źródło przewagi konkurencyjnej. Banki, jako instytucje finansujące projekty klimatyczne, mogą wdrażać te strategie, wspierając jednocześnie polityki innowacyjne i wzrost dobrobytu kraju poprzez rozwój nowych sektorów gospodarki.

¹⁰⁷ I. Ioannou, G. Serafeim, *Corporate Sustainability: A Strategy?*, Harvard Business School Working Paper, Harvard Business School Publishing, Boston 2012, s. 1–34. Autorzy wskazują, że zrównoważoność powinna być kluczowym elementem strategii korporacyjnej. Dygresyjnie można zauważyć, że sektor bankowy, adaptując zrównoważoną strategię, ma potencjał do wspierania zarówno innowacji technologicznych, jak i społecznych, co czyni go filarem budowy dobrobytu opartego na równowadze gospodarczej, społecznej i ekologicznej.

¹⁰⁸ R. Florida, *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, Nowy Jork 2002, s. 32–65. Autor podkreśla znaczenie klasy kreatywnej w gospodarce opartej na wiedzy. Polemicznie można zauważyć, że sektor bankowy, choć odgrywa ważną rolę w finansowaniu innowacyjnych projektów, nie zawsze efektywnie wspiera klasę kreatywną, często preferując tradycyjne sektory gospodarki kosztem długoterminowego rozwoju innowacyjnego.

¹⁰⁹ E. MacArthur Foundation, *Towards the Circular Economy*, Ellen MacArthur Foundation, Cowes 2013, s. 18–42. Raport przedstawia korzyści płynące z wdrażania modelu gospodarki o obiegu zamkniętym. W kontekście banków dokument ten ma szczególne znaczenie, ponieważ ukazuje, jak finansowanie projektów z zakresu

Przykłady obejmują technologie związane z energią odnawialną, taką jak panele słoneczne nowej generacji czy systemy zarządzania wodą, które minimalizują zużycie i straty.¹¹⁰

Ponadto, wdrażanie rozwiązań zgodnych z ERG pozwala przedsiębiorstwom na aktywne dostosowywanie się do zmieniających się wymogów regulacyjnych, takich jak polityki neutralności klimatycznej czy przepisy dotyczące emisji.¹¹¹ W rezultacie organizacje, które inwestują w innowacje ekologiczne, stają się bardziej odporne na zmiany rynkowe i regulacyjne, co zmniejsza ryzyko operacyjne i finansowe.¹¹²

Innowacje ekologiczne wspierane przez ERG wpływają również na poprawę reputacji firm, które są postrzegane jako liderzy zrównoważonego rozwoju. Wdrażanie zrównoważonych produktów i usług przyczynia się do budowy lojalności klientów, co jest szczególnie istotne w kontekście rosnącej świadomości konsumenckiej dotyczącej kwestii ekologicznych.¹¹³ Firmy, które angażują się w działania proekologiczne, mogą zyskać łatwiejszy dostęp do kapitału, ponieważ inwestorzy coraz częściej kierują się kryteriami zrównoważonego rozwoju przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.¹¹⁴

gospodarki cyrkularnej może sprzyjać transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju, jednocześnie wspierając innowacyjne rozwiązania w gospodarce krajowej.

¹¹⁰ M. Z. Jacobson, M. A. Delucchi, *Providing All Global Energy with Wind, Water, and Solar Power*, *Energy Policy*, Elsevier, Amsterdam 2011, s. 1154–1169. Autorzy przedstawiają wizję globalnej transformacji energetycznej, opierając się na energii wiatrowej, wodnej i słonecznej. Banki, odgrywając rolę w finansowaniu takich projektów, mogą przyczyniać się do realizacji polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju, co podkreśla ich istotność w budowaniu dobrobytu kraju.

¹¹¹ European Commission, *The European Green Deal*, Komisja Europejska, Bruksela 2019, s. 1–24. Zielony Ład Unii Europejskiej zakłada znaczącą transformację gospodarczą w kierunku zrównoważonego rozwoju. Polemicznie warto zauważyć, że rola banków w finansowaniu tej transformacji bywa ograniczana przez brak spójnych ram regulacyjnych, co może hamować ich zaangażowanie w projekty o wysokim potencjale innowacyjnym.

¹¹² Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD), *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*, Financial Stability Board, Bazylea 2017, s. 3–15. TCFD podkreśla znaczenie ujawniania ryzyk klimatycznych przez organizacje. Dygresyjnie można zauważyć, że raportowanie tego rodzaju stanowi szansę dla banków na lepsze zarządzanie ryzykami w portfelach inwestycyjnych, jednocześnie promując innowacje i zrównoważony rozwój.

¹¹³ Nielsen Company, *The Sustainability Imperative: New Insights on Consumer Expectations*, Nielsen, New York 2015, s. 1–20. Raport ukazuje rosnące oczekiwania konsumentów wobec zrównoważonych praktyk firm. Banki, jako kluczowi pośrednicy w finansowaniu przedsiębiorstw, mogą wykorzystać te trendy, wspierając rozwój firm odpowiadających na potrzeby zrównoważonego rozwoju i innowacyjności, przyczyniając się do długoterminowego wzrostu gospodarczego. Raport ten ukazuje, że 66% konsumentów na całym świecie jest skłonnych zapłacić więcej za produkty i usługi firm zaangażowanych w zrównoważony rozwój.

¹¹⁴ G. Friede, T. Busch, A. Bassen, dz. cyt., s. 210–233. Autorzy wskazują na pozytywną korelację między ESG a wynikami finansowymi firm. Polemicznie można jednak zauważyć, że banki, choć wspierają inwestycje ESG, wciąż muszą zmagać się z wyzwaniami związanymi z jednoznacznym określeniem długoterminowych korzyści z tych inwestycji w kontekście polityki innowacyjnej.

Jednym z kluczowych efektów wdrożenia ERG jest budowanie długoterminowej wartości dla interesariuszy poprzez poprawę reputacji organizacji oraz zwiększenie jej zdolności do przyciągania kapitału inwestycyjnego. Firmy, które wdrażają strategie zgodne z ERG, są postrzegane jako innowacyjne i odpowiedzialne, co przekłada się na większe zainteresowanie ze strony inwestorów instytucjonalnych oraz funduszy inwestycyjnych kierujących się kryteriami ESG.¹¹⁵ Coraz częściej inwestorzy poszukują przedsiębiorstw, które wykazują zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju, a wdrożenie ERG może stać się kluczowym czynnikiem decydującym o dostępie do finansowania.¹¹⁶

Poprawa wizerunku, wynikająca z implementacji ERG, przekłada się także na zwiększenie lojalności klientów i pracowników. Klienci coraz częściej wybierają produkty i usługi oferowane przez firmy, które dbają o środowisko i stosują odpowiedzialne praktyki korporacyjne.¹¹⁷ Równocześnie pracownicy preferują organizacje, które realizują polityki zrównoważonego rozwoju, co sprzyja przyciąganiu talentów oraz zwiększeniu zaangażowania i satysfakcji zespołu.¹¹⁸

Dzięki przejrzystości i skutecznemu zarządzaniu ryzykiem ERG pozwala organizacjom na uniknięcie nie tylko strat finansowych, ale również negatywnych konsekwencji społecznych i medialnych. W obliczu potencjalnych kryzysów środowiskowych, takich jak wycieki substancji toksycznych czy naruszenia norm emisji, firmy stosujące ERG mogą skuteczniej minimalizować szkody wizerunkowe i szybciej reagować na zagrożenia.¹¹⁹ Transparentność w

¹¹⁵ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, *The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance*, *Management Science*, 2014, t. 60, nr 11, s. 2835–2857. Badanie wskazuje na poprawę procesów organizacyjnych i wyników dzięki zrównoważonym praktykom. Dygresyjnie można zauważyć, że banki wspierające przedsiębiorstwa zrównoważone mogą przyczyniać się do systemowego wzrostu dobrobytu, jednocześnie promując innowacyjność w modelach biznesowych.

¹¹⁶ G. L. Clark, A. Feiner, M. Viehs, *From the Stockholder to the Stakeholder: How Sustainability Can Drive Financial Outperformance*, University of Oxford, Oxford 2015, s. 1–44. Autorzy przedstawiają dowody na to, że zrównoważoność może prowadzić do przewagi finansowej. W kontekście banków oznacza to, że strategiczne inwestycje w projekty ESG mogą wspierać zarówno innowacje, jak i rozwój gospodarczy na poziomie krajowym.

¹¹⁷ Nielsen, *Global Consumers Are Willing to Put Their Money Where Their Heart Is When It Comes to Goods and Services from Companies Committed to Social Responsibility*, *Nielsen Global Survey of Corporate Social Responsibility*, Nielsen, New York 2014, s. 3–9. Raport podkreśla gotowość konsumentów do wspierania firm zaangażowanych w społeczną odpowiedzialność biznesu. Polemicznie można zauważyć, że banki, mimo wspierania takich firm, często priorytetyzują zyski krótkoterminowe, co bywa sprzeczne z ideą długoterminowego zrównoważonego rozwoju.

¹¹⁸ Deloitte, *2020 Global Human Capital Trends: Leading the Social Enterprise: Reinvent with a Human Focus*, Deloitte, Nowy Jork, 2020, s. 18–39. Raport wskazuje na potrzebę transformacji firm w kierunku społecznej odpowiedzialności. Warto podkreślić, że banki, jako liderzy finansowania, mają możliwość kształtowania trendów rynkowych w sposób zgodny z celami innowacyjności i zrównoważonego rozwoju.

¹¹⁹ S. Schaltegger, R. Burritt, *Contemporary Environmental Accounting: Issues, Concepts and Practice*, Greenleaf Publishing, Sheffield, 2018, s. 25–46. Autorzy przedstawiają kluczowe koncepcje rachunkowości środowiskowej,

działaniach pozwala również na budowanie relacji opartych na zaufaniu z lokalnymi społecznościami oraz partnerami biznesowymi.¹²⁰

Wprowadzenie zasad ERG wpływa pozytywnie na efektywność operacyjną organizacji, umożliwiając bardziej zrównoważone i opłacalne funkcjonowanie. Dzięki identyfikacji i eliminacji ryzyk środowiskowych firmy mogą nie tylko zredukować negatywny wpływ na otoczenie, ale również zoptymalizować swoje wewnętrzne procesy. Kluczowym elementem jest wdrożenie innowacji technologicznych, które pozwalają na zmniejszenie zużycia energii, wody i surowców, co znacząco ogranicza koszty operacyjne.¹²¹ Przykładem mogą być przedsiębiorstwa produkcyjne, które inwestują w nowoczesne linie technologiczne redukujące zużycie energii oraz generowanie odpadów.¹²²

ERG sprzyja także bardziej efektywnemu zarządzaniu łańcuchem dostaw. Firmy wdrażające zasady zrównoważonego zarządzania często współpracują z dostawcami, którzy również przestrzegają standardów środowiskowych, co zwiększa stabilność dostaw i zmniejsza ryzyko zakłóceń wynikających z niezgodności z regulacjami.¹²³ W efekcie organizacje mogą unikać kosztownych przestojów produkcyjnych i kar regulacyjnych, co przekłada się na większą przewidywalność oraz stabilność operacyjną.¹²⁴

ukazując jej rolę w ocenie wpływu działalności gospodarczej na środowisko. Banki mogą wykorzystać te narzędzia, aby wspierać przedsiębiorstwa w raportowaniu wpływu środowiskowego, co wpisuje się w strategię zrównoważonego rozwoju i budowania długoterminowego dobrobytu.

¹²⁰ R. E. Freeman, *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Cambridge University Press, Cambridge, 2010, s. 33–58. Autor wprowadza teorię interesariuszy, podkreślając znaczenie równoważenia ich potrzeb w strategiach biznesowych. Polemicznie można zauważyć, że w sektorze bankowym balansowanie interesów społecznych, środowiskowych i ekonomicznych bywa trudne, szczególnie w obliczu presji akcjonariuszy na krótkoterminowe zyski.

¹²¹ T. Dyllick, K. Muff, *Clarifying the Meaning of Sustainable Business: Introducing a Typology from Business-as-Usual to True Business Sustainability*, *Organization & Environment*, 2016, s. 5–19. Autorzy wskazują na różne poziomy zrównoważoności w biznesie. Dygresyjnie można zauważyć, że banki pełnią istotną rolę w przesuwaniu firm w stronę autentycznej zrównoważoności, oferując finansowanie i doradztwo dostosowane do innowacyjnych potrzeb środowiskowych.

¹²² M. E. Porter, C. Van der Linde, *Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship*, *Journal of Economic Perspectives*, 1995, s. 97–118. Autorzy sugerują, że ochrona środowiska może być motorem konkurencyjności. Banki, poprzez wspieranie zrównoważonych innowacji, mogą działać jako katalizatory dla przedsiębiorstw, które chcą poprawić efektywność i jednocześnie zmniejszyć negatywny wpływ na środowisko.

¹²³ C. R. Carter, D. S. Rogers, *A Framework of Sustainable Supply Chain Management: Moving Toward New Theory*, *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 2008, s. 360–387. Artykuł omawia koncepcję zrównoważonego zarządzania łańcuchem dostaw. Polemicznie można wskazać, że banki, mimo wspierania takich strategii, często wymagają szczegółowych danych od firm, co może utrudniać dostęp do finansowania dla mniejszych przedsiębiorstw wdrażających innowacyjne rozwiązania.

¹²⁴ R. Sroufe, F. Montabon, *Sustainable Supply Chain Management: Evolutions and Future Directions*, *Business Strategy and the Environment*, 2014, s. 89–108. Autorzy analizują rozwój koncepcji zrównoważonego zarządzania

Ponadto, wdrażanie ERG może prowadzić do stworzenia bardziej innowacyjnej kultury organizacyjnej, w której pracownicy są zachęceni do poszukiwania nowych rozwiązań minimalizujących ryzyko i zwiększających efektywność.¹²⁵ Taka kultura sprzyja nie tylko wzrostowi produktywności, ale także budowaniu przewagi konkurencyjnej poprzez opracowywanie i wdrażanie nowatorskich rozwiązań dostosowanych do zmieniających się warunków rynkowych i regulacyjnych.¹²⁶

ERG pomaga organizacjom w skuteczniejszym angażowaniu interesariuszy, co jest kluczowe dla budowy długotrwałych relacji opartych na zaufaniu i współpracy. Poprzez uwzględnianie ich oczekiwań, organizacje mogą tworzyć strategie, które lepiej odpowiadają na potrzeby społeczności lokalnych, pracowników, inwestorów oraz partnerów biznesowych. Transparentność w raportowaniu działań z zakresu zrównoważonego rozwoju pozwala interesariuszom na lepsze zrozumienie wpływu organizacji na środowisko i społeczeństwo.¹²⁷

Kluczowym aspektem ERG jest tworzenie platform dialogu z interesariuszami, co umożliwia bardziej efektywne zarządzanie ich oczekiwaniami oraz szybsze reagowanie na pojawiające się wyzwania.¹²⁸ Regularne konsultacje, raportowanie wyników oraz włączanie interesariuszy w proces podejmowania decyzji pozwalają na budowanie większej lojalności oraz zmniejszanie ryzyka konfliktów społecznych.¹²⁹ Przykładem mogą być przedsiębiorstwa

łańcuchem dostaw. Dygresyjnie warto zauważyć, że rola banków w finansowaniu takich inicjatyw może być kluczowa, zwłaszcza w przypadku projektów wymagających dużych inwestycji początkowych.

¹²⁵ S. L. Hart, M. B. Milstein, *Creating Sustainable Value*, Academy of Management Executive, Briarcliff Manor 2003, s. 56–69. Autorzy wskazują na potencjał tworzenia wartości poprzez zrównoważone praktyki biznesowe. W kontekście banków oznacza to możliwość wspierania firm, które generują wartość zarówno dla interesariuszy, jak i środowiska, co sprzyja innowacyjnej transformacji gospodarki.

¹²⁶ R. Nidumolu, C. K. Prahalad, M. R. Rangaswami, *Why Sustainability is Now the Key Driver of Innovation*, Harvard Business Review, 2009, s. 56–64. Artykuł sugeruje, że zrównoważoność staje się głównym motorem innowacji. Polemicznie można zauważyć, że banki, choć wspierają takie podejście, często wymagają długiego procesu oceny ryzyka, co może opóźniać wdrażanie innowacyjnych projektów przez przedsiębiorstwa.

¹²⁷ R. E. Freeman, J. S. Harrison, A. C. Wicks, *Managing for Stakeholders: Survival, Reputation, and Success*, Yale University Press, New Haven 2007, s. 45–78. Autorzy przedstawiają kompleksowe podejście do zarządzania interesariuszami, podkreślając ich wpływ na długoterminowy sukces organizacji. Banki, wdrażając strategie zarządzania interesariuszami, mogą nie tylko zwiększyć swoją reputację, ale także wpływać na zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy poprzez odpowiedzialne decyzje finansowe.

¹²⁸ M. B. E. Clarkson, *A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance*, Academy of Management Review, Briarcliff Manor 1995, s. 92–117. Autor proponuje ramy analizy wyników społecznych firm z perspektywy interesariuszy. Polemicznie można zauważyć, że w sektorze bankowym nacisk na zrównoważony rozwój często konkuruje z potrzebą generowania krótkoterminowych zysków, co utrudnia pełne zaangażowanie w strategię ukierunkowaną na interesariuszy.

¹²⁹ R. K. Mitchell, B. R. Agle, D. J. Wood, *Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts*, Academy of Management Review, 1997, s. 853–886. Artykuł analizuje kryteria identyfikacji i priorytetyzacji interesariuszy. Dygresyjnie warto zauważyć, że banki, jako

energetyczne, które angażują społeczności lokalne w planowanie projektów związanych z energią odnawialną, co nie tylko minimalizuje sprzeciw społeczny, ale także zwiększa szanse na sukces tych projektów.¹³⁰

Ponadto, odpowiedzialne zarządzanie interesariuszami w ramach ERG może sprzyjać pozyskiwaniu dodatkowego kapitału inwestycyjnego. Inwestorzy coraz częściej poszukują firm, które uwzględniają czynniki ESG i ERG w swojej strategii, co daje przedsiębiorstwom przewagę na konkurencyjnym rynku kapitałowym.¹³¹ W ten sposób organizacje nie tylko zyskują lepszy dostęp do finansowania, ale także budują pozytywny wizerunek jako liderzy zrównoważonego rozwoju.¹³²

ERG jest coraz częściej uznawane za kompleksowe narzędzie wspierające przedsiębiorstwa w realizacji długoterminowych celów zrównoważonego rozwoju. Integracja zarządzania ryzykiem, aspektów środowiskowych i ładu korporacyjnego pozwala organizacjom nie tylko na lepsze zarządzanie ryzykiem regulacyjnym i operacyjnym, ale także na aktywne poszukiwanie nowych możliwości rynkowych wynikających z transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.¹³³ Dzięki zastosowaniu zasad ERG firmy mogą skuteczniej reagować na zmiany w otoczeniu prawnym, technologicznych innowacjach oraz

pośrednicy finansowi, mogą przyjmować rolę kluczowego interesariusza w promowaniu zrównoważonych polityk poprzez wpływ na decyzje przedsiębiorstw.

¹³⁰ F. E. Bowen, A. Newenham-Kahindi, I. Herremans, *When Suits Meet Roots: The Antecedents and Consequences of Community Engagement Strategy*, *Journal of Business Ethics*, 2010, s. 297–312. Autorzy podkreślają kluczową rolę zaangażowania społeczności lokalnych w strategiach zrównoważonego zarządzania. Banki, wspierając takie inicjatywy, mogą sprzyjać dobrobytowi społecznemu. Polemicznie można jednak zauważyć, że nadmierne skoncentrowanie na lokalnych projektach może prowadzić do zaniedbania globalnych celów zrównoważonego rozwoju.

¹³¹ R. G. Eccles, G. Serafeim, dz. cyt., s. 12–34. Zintegrowane raportowanie staje się coraz bardziej popularne jako narzędzie transparentności. Polemicznie można wskazać, że mimo promocji tego standardu przez banki, same instytucje finansowe często borykają się z niejednorodnością wymogów w zakresie ujawnień ESG.

¹³² M. Orlitzky, F. L. Schmidt, S. L. Rynes, *Corporate Social and Financial Performance: A Meta-Analysis*, *Organization Studies*, 2003, s. 403–441. Analiza ukazuje pozytywne korelacje między wynikami społecznymi a finansowymi przedsiębiorstw. Z perspektywy banków warto zauważyć, że odpowiedzialność społeczna klientów może zmniejszać ryzyko operacyjne, choć jej pomiar i kwantyfikacja pozostają wyzwaniem.

¹³³ S. Schaltegger, R. L. Burritt, *Sustainability Accounting and Reporting: Fad or Trend?*, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 23(7), 2010, s. 829–846. Rachunkowość zrównoważonego rozwoju spotyka się z ograniczeniami w praktycznym zastosowaniu. Polemicznie można zauważyć, że banki, będąc głównymi graczami w finansowaniu ekologicznych projektów, często nie w pełni uwzględniają skutki środowiskowe w swoich strategiach.

zmieniających się oczekiwaniach konsumentów, co zwiększa ich konkurencyjność na dynamicznie rozwijającym się rynku.¹³⁴

W kontekście globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, niedobór zasobów naturalnych czy rosnąca presja społeczna na odpowiedzialność korporacyjną, ERG umożliwia organizacjom tworzenie bardziej odpornych i adaptacyjnych modeli biznesowych.¹³⁵ Wdrożenie ERG w strategię operacyjną pozwala firmom na rozwijanie proaktywnego podejścia do zarządzania ryzykiem, co z kolei przekłada się na zwiększoną odporność na wstrząsy zewnętrzne, takie jak zmiany regulacyjne, kryzysy gospodarcze czy społeczne.¹³⁶

Przyszłe badania w zakresie ERG mogą skupić się na zidentyfikowaniu najlepszych praktyk i narzędzi wspierających jego implementację, co umożliwi bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów oraz lepsze monitorowanie postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju.¹³⁷ Badania te mogą także pomóc w ocenie długoterminowego wpływu ERG na wyniki finansowe i reputacyjne organizacji, co dostarczy cennych danych dla decydentów i interesariuszy.¹³⁸

1.3 Innowacyjność w sektorze bankowym

Innowacyjność w bankowości to zdolność do wprowadzania nowych produktów, usług oraz procesów, które zwiększają efektywność operacyjną, poprawiają doświadczenia klientów

¹³⁴ K. Rennings, *Redefining Innovation—Eco-Innovation Research and the Contribution from Ecological Economics, Ecological Economics*, vol. 32(2), 2000, s. 319–332. Badania nad ekoinnowacjami wskazują na ich potencjał w redefinicji gospodarki. Dygresyjnie można zauważyć, że banki, finansując takie projekty, stają przed wyzwaniem łączenia celów ekologicznych z wymaganiami rynkowymi dotyczącymi rentowności.

¹³⁵ M. E. Porter, M. R. Kramer, dz. cyt., s. 62–77. Koncepcja tworzenia wspólnej wartości redefiniuje relacje między biznesem a społeczeństwem. W kontekście bankowości *Creating Shared Value* może prowadzić do innowacyjnych produktów finansowych, choć praktyczne wdrożenie tego podejścia wymaga znacznych nakładów.

¹³⁶ R. Sroufe, V. Gopalakrishna-Remani, *Management, Social Sustainability, Reputation, and Financial Performance: An Empirical Examination of U.S. Firms, Organization & Environment*, vol. 32(3), 2019, s. 331–362. Zrównoważony rozwój przyczynia się do wzrostu reputacji i stabilności finansowej banków. Polemicznie można zauważyć, że wyzwanie stanowi integracja tych działań z ich podstawową działalnością biznesową.

¹³⁷ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835–2857. Zrównoważony rozwój ma pozytywny wpływ na wyniki firm. Polemicznie można stwierdzić, że sektor bankowy, mimo rosnącej presji regulacyjnej, często pozostaje w tyle w implementacji rzeczywistych zmian.

¹³⁸ R. Lozano, *A Holistic Perspective on Corporate Sustainability Drivers*, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 2015, s. 12–27. Zrównoważony rozwój napędzany jest przez różnorodne czynniki. Warto zauważyć, że banki mogą odgrywać kluczową rolę jako katalizatory zmian, choć ich wysiłki często ograniczają bariery regulacyjne i finansowe.

i pozwalają na lepsze zarządzanie ryzykiem.¹³⁹ Banki, jako kluczowe instytucje finansowe, są obecnie zmuszone do szybkiej adaptacji w obliczu postępującej cyfryzacji i zmieniających się preferencji konsumentów, którzy coraz częściej oczekują wygodnych, bezpiecznych i personalizowanych usług dostępnych online.¹⁴⁰ W rezultacie, tradycyjny model bankowości ewoluje w kierunku bardziej zwinnych i elastycznych rozwiązań, co stanowi odpowiedź na zmiany technologiczne oraz regulacyjne.¹⁴¹

Banki coraz częściej wykorzystują technologie cyfrowe do automatyzacji procesów i obsługi klienta. Platformy bankowości mobilnej, aplikacje umożliwiające natychmiastowe przelewy, a także rozwój tzw. challenger banks to przykłady działań mających na celu zwiększenie dostępności usług bankowych.¹⁴² Cyfrowe narzędzia umożliwiają bankom również skuteczniejsze zarządzanie danymi klientów, co przekłada się na lepsze dopasowanie produktów i usług do indywidualnych potrzeb.¹⁴³

Fintechy, czyli innowacyjne przedsiębiorstwa oferujące usługi finansowe oparte na nowych technologiach, stanowią istotne wyzwanie dla tradycyjnych banków, ale także otwierają nowe możliwości współpracy. Banki mogą integrować rozwiązania fintechowe, takie jak platformy płatności mobilnych, usługi pożyczkowe online czy narzędzia do zarządzania finansami osobistymi, co pozwala na wzbogacenie oferty i zwiększenie konkurencyjności.¹⁴⁴

¹³⁹ J. A. Schumpeter, dz. cyt., s. 91–115. Innowacje są motorem rozwoju gospodarczego. Jednak można poddać pod dyskusję, czy banki, koncentrując się na krótkoterminowej rentowności, rzeczywiście wspierają długoterminowe innowacje.

¹⁴⁰ X. Vives, *Competition and Stability in Banking: The Role of Regulation and Competition Policy*, Princeton University Press, Princeton 2016, s. 185–202. Regulacje mogą sprzyjać zrównoważonemu rozwojowi, choć mogą również ograniczać innowacyjność banków. Warto zastanowić się nad tym, jak znaleźć równowagę między tymi dwoma aspektami.

¹⁴¹ D. W. Arner, J. Barberis, R. P. Buckley, *FinTech and RegTech in a Nutshell, and the Future in a Sandbox*, CFA Institute Research Foundation, Charlottesville 2017, s. 65–80. Technologie FinTech mają potencjał rewolucjonizowania sektora bankowego. Dygresyjnie można zauważyć, że ich rola w promowaniu zrównoważonego rozwoju wciąż pozostaje niedoceniana.

¹⁴² McKinsey & Company, *The Future of Retail Banking in Europe*, McKinsey & Company, Londyn 2020, s. 9–22. Digitalizacja i zrównoważony rozwój to kluczowe trendy w bankowości detalicznej. Polemicznie można wskazać, że ich pełne wykorzystanie wymaga większego zaangażowania w rozwój zielonych produktów finansowych.

¹⁴³ Accenture, *Banking Technology Vision 2021: Leaders Wanted*, Accenture, Dublin 2021, s. 11–28. Transformacja technologiczna wymaga odpowiedzialnego przywództwa. Jednak liderzy sektora finansowego muszą łączyć cele innowacyjności z zasadami zrównoważonego rozwoju.

¹⁴⁴ P. Gomber, J.-A. Koch, M. Siering, *Digital Finance and FinTech: Current Research and Future Research Directions*, Journal of Business Economics, 2017, s. 537–580. Cyfryzacja zwiększa efektywność banków, choć jej integracja z celami zrównoważonego rozwoju pozostaje wyzwaniem. Innowacje technologiczne powinny być projektowane z myślą o długoterminowych korzyściach środowiskowych.

Sztuczna inteligencja (z ang. artificial intelligence, w skrócie AI) znajduje zastosowanie w wielu obszarach bankowości, od analizy ryzyka kredytowego, poprzez automatyzację procesów obsługi klienta, aż po wykrywanie oszustw finansowych. Wdrożenie AI pozwala na redukcję kosztów operacyjnych oraz zwiększenie precyzji podejmowanych decyzji, co jest kluczowe w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu regulacyjnym i rynkowym.¹⁴⁵

Technologia blockchain umożliwia tworzenie zdecentralizowanych rejestrów transakcji, otwiera nowe możliwości w zakresie bezpiecznych i transparentnych płatności oraz transferu aktywów. Wykorzystanie blockchain w bankowości sprzyja również rozwojowi nowych form finansowania, takich jak smart kontrakty, które mogą automatyzować zawieranie i egzekwowanie umów finansowych.¹⁴⁶

Implementacja innowacji technologicznych pozwala bankom na zwiększenie efektywności, redukcję kosztów oraz poprawę jakości obsługi klienta.¹⁴⁷ Jednocześnie, banki muszą stawić czoła nowym wyzwaniom, takim jak konieczność zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa danych oraz spełniania wymogów regulacyjnych związanych z ochroną prywatności i przeciwdziałaniem praniu pieniędzy.¹⁴⁸

¹⁴⁵ E. Brynjolfsson, A. McAfee, *The Second Machine Age*, W. W. Norton & Company, New York 2014, s. 99–123. Autorzy opisują wpływ zaawansowanych technologii na gospodarkę. W kontekście bankowości innowacje takie jak sztuczna inteligencja mogą wspierać lepsze zarządzanie ryzykiem i wspomagać finansowanie inicjatyw proekologicznych. Jednak sztuczna inteligencja, pomimo potencjału, wymaga znacznych nakładów na infrastrukturę i ochronę danych.

¹⁴⁶ D. Tapscott, A. Tapscott, *Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin and Other Cryptocurrencies Is Changing the World*, Portfolio, New York 2016, s. 52–87. Książka przedstawia rewolucyjny potencjał blockchainu w różnych sektorach gospodarki. Polemicznie można wskazać, że mimo ogromnych możliwości technologii blockchain, jej implementacja w bankowości często napotyka bariery regulacyjne i infrastrukturalne.

¹⁴⁷ J. A. Bikker, L. Spierdijk, *Competition and Concentration in the EU Banking Industry*, *Kredit und Kapital*, 2010, s. 207–233. Artykuł analizuje poziom konkurencji w europejskim sektorze bankowym. Dygresyjnie warto zauważyć, że większa konkurencja może stymulować innowacje finansowe wspierające cele zrównoważonego rozwoju, ale jednocześnie wprowadza ryzyko obniżenia stabilności finansowej.

¹⁴⁸ D. A. Zetsche, R. P. Buckley, D. W. Arner, J. N. Barberis, *Regulating a Revolution: From Regulatory Sandboxes to Smart Regulation*, *Fordham Journal of Corporate & Financial Law*, Fordham University School of Law, Nowy Jork 2017, s. 31–76. Autorzy badają nowe podejścia regulacyjne w erze fintech. W kontekście polityki innowacyjnej banków regulatory sandboxes mogą przyspieszać wprowadzanie rozwiązań wspierających zrównoważony rozwój. Polemicznie można zapytać, czy sandboxy zawsze skutecznie równoważą innowacje z bezpieczeństwem użytkowników.

1.3.1 Wprowadzenie do zagadnienia innowacji

Innowacje stanowią jeden z kluczowych czynników determinujących rozwój gospodarczy oraz konkurencyjność przedsiębiorstw i całych gospodarek. Definiowane są jako proces wprowadzania nowych lub znacząco udoskonalonych produktów, usług, procesów, metod organizacyjnych czy marketingowych, które prowadzą do zwiększenia efektywności i tworzenia wartości dodanej¹⁴⁹. Joseph Schumpeter, uznawany za pioniera teorii innowacji, podkreślał ich fundamentalne znaczenie dla mechanizmu „twórczej destrukcji”, który napędza rozwój kapitalizmu i umożliwia dynamiczne przekształcenia strukturalne gospodarki¹⁵⁰.

W literaturze przedmiotu wyróżnia się różne typologie innowacji. Schumpeter wskazywał na pięć podstawowych rodzajów: innowacje produktowe, procesowe, organizacyjne, rynkowe oraz surowcowe¹⁵¹. Współczesne podejścia rozszerzają ten podział, uwzględniając m.in. innowacje otwarte, społeczne oraz cyfrowe, które w dobie transformacji technologicznej odgrywają coraz większą rolę¹⁵².

Z perspektywy makroekonomicznej innowacje są ściśle związane z polityką innowacyjną państwa oraz systemem instytucjonalnym, który może sprzyjać ich powstawaniu lub ograniczać ich rozwój. Kluczową rolę odgrywają tu banki, pełniące funkcję instytucji finansujących innowacyjne przedsięwzięcia. Dostęp do finansowania, zwłaszcza dla startupów i firm technologicznych, jest jednym z głównych wyzwań związanych z wdrażaniem innowacji, co wskazują liczne analizy ekonomiczne¹⁵³. Instytucjonalne narzędzia wsparcia dla innowacyjnych przedsiębiorstw typu startup wysokich technologii w Polsce są kluczowe nie tylko z punktu widzenia transferu technologii, ale także rozwoju społecznego – umożliwiają budowanie modeli biznesowych, które integrują wartość ekonomiczną i wpływ społeczny¹⁵⁴.

¹⁴⁹ J. A. Schumpeter, *Kapitalizm, socjalizm, demokracja*, tłum. Hanna Dzwonkowska, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009, s. 104–111.

¹⁵⁰ J. A. Schumpeter, dz.cyt., s. 107.

¹⁵¹ J.A. Schumpeter, *Teoria rozwoju gospodarczego*, tłum. Krzysztof Kruszewski, Wydawnictwo PWN, Warszawa 1960, s. 104–112.

¹⁵² H. W. Chesbrough, *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*, Harvard Business School Press, Boston 2003, s. 1-45.

¹⁵³ R. R. Nelson, *National Innovation Systems: A Comparative Analysis*, Oxford University Press, Oxford, 1993.

¹⁵⁴ A. Młodzińska-Granek, *Instytucjonalne narzędzia wsparcia dla innowacyjnych przedsiębiorstw typu startup wysokich technologii w Polsce* w: A. Styś i A. Dejnaka (red.), *Innowacje w biznesie*, Difin S.A., Warszawa 2018, s. 45

Współczesne badania nad innowacyjnością koncentrują się na interdyscyplinarnych podejściach, uwzględniając zarówno aspekty ekonomiczne, jak i społeczne oraz instytucjonalne. Rozwój koncepcji systemów innowacyjnych, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym, pozwala na lepsze zrozumienie mechanizmów sprzyjających powstawaniu innowacji oraz identyfikację barier utrudniających ich wdrażanie.

W *DNA innowatora* Christensen, Dyer i Gregersen wskazują, że zdolność tworzenia przełomowych innowacji nie jest zarezerwowana wyłącznie dla jednostek wybitnie utalentowanych, ale opiera się na pięciu kluczowych umiejętnościach, które można rozwijać i kształcić – są to tzw. kompetencje odkrywcy: kojarzenie, zadawanie pytań, obserwacja, eksperymentowanie i networking. Autorzy podkreślają, że to nie „gen innowatora”, lecz systematyczne ćwiczenie tych kompetencji stanowi fundament innowacyjnego myślenia i działania. Kompetencje te są wspólnym mianownikiem liderów, którzy skutecznie wdrażają innowacje w najbardziej dynamicznych organizacjach świata – od Jeffa Bezosa po Steve’a Jobsa. Kojarzenie, czyli łączenie pozornie niepowiązanych idei, stanowi zdaniem autorów najważniejsze źródło innowacyjnych pomysłów. Umiejętność zadawania pytań „dlaczego?”, „co jeśli?” i „jak?” pozwala zakwestionować status quo i otwiera drogę do odkryć. Obserwacja uczy uważności na szczegóły zachowań użytkowników i klientów, eksperymentowanie pozwala testować hipotezy i wyciągać wnioski z niepowodzeń, zaś networking daje dostęp do różnorodnych perspektyw i inspiracji spoza własnej branży. Wspólnie tworzą one spójny zestaw narzędzi, dzięki którym jednostki i zespoły mogą systematycznie generować innowacje o przełomowym potencjale. Co ważne, autorzy podkreślają, że organizacje, które chcą rozwijać innowacyjność, muszą tworzyć środowisko sprzyjające tym aktywnościom, m.in. poprzez wspieranie kultury eksperymentu, otwartości na błędy i współpracę interdyscyplinarną. W kontekście sektora finansowego i bankowości oznacza to konieczność wyjścia poza tradycyjne schematy myślenia o produktach i usługach. Rozwijanie kompetencji odkrywczych wśród pracowników banków może przyczynić się do powstania innowacyjnych rozwiązań wspierających zrównoważony rozwój, cyfryzację usług, a także lepsze dopasowanie do potrzeb społecznych i środowiskowych¹⁵⁵.

¹⁵⁵ C.M. Christensen, J. Dyer, H. Gregersen, *DNA innowatora. Zostań mistrzem we wdrażaniu innowacji!*, ICAN Institute, Warszawa 2012, s. 25–38.

1.3.2 Definicje i klasyfikacja innowacji

Pojęcie innowacji jest szeroko stosowane w naukach ekonomicznych, zarządzaniu i polityce gospodarczej, a jego definicja ewoluowała na przestrzeni lat. Klasyczne ujęcie innowacji, jakie już zostało omówione, zaproponował Joseph Schumpeter. Współczesne definicje innowacji przyjmują bardziej kompleksowy charakter, uwzględniając zmieniający się kontekst technologiczny i instytucjonalny. Jednym z najważniejszych źródeł definiujących innowacje jest *Oslo Manual*, opracowany przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Eurostat. Dokument ten definiuje innowację jako „nowy lub ulepszony produkt, proces biznesowy lub metodę organizacyjną, które różnią się znacząco od wcześniejszych rozwiązań i które zostały wdrożone w praktyce”¹⁵⁶. Podejście to podkreśla konieczność rzeczywistego zastosowania nowego rozwiązania, co odróżnia innowację od samego pomysłu czy wynalazku.

Literatura przedmiotu kilka typologii innowacji, które mogą być klasyfikowane według różnych kryteriów, takich jak przedmiot innowacji, stopień nowości czy źródło powstawania.

Jednym z pierwszych systematycznych podziałów innowacji była typologia Schumpetera, który wskazał pięć podstawowych rodzajów¹⁵⁷: innowacje produktowe – wprowadzenie nowych dóbr lub usług, innowacje procesowe – nowe metody produkcji lub dostarczania usług, innowacje organizacyjne – zmiany w strukturze organizacyjnej i sposobie zarządzania, innowacje rynkowe – otwieranie nowych rynków zbytu oraz innowacje surowcowe – wykorzystanie nowych źródeł surowców lub półproduktów¹⁵⁸.

Wraz z rozwojem technologii i zmieniającym się środowiskiem biznesowym powstały nowe klasyfikacje innowacji. Wśród nich warto wymienić: innowacje otwarte – proces współtworzenia innowacji w oparciu o zasoby zewnętrzne i współpracę między organizacjami¹⁵⁹, innowacje społeczne – mające na celu poprawę jakości życia i rozwiązywanie problemów społecznych¹⁶⁰ oraz innowacje cyfrowe – związane z transformacją cyfrową i

¹⁵⁶ OECD/Eurostat, *Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation*, 4th Edition, OECD Publishing, Paryż 2018.

¹⁵⁷ J. A. Schumpeter, *Capitalism, Socialism and Democracy*, New York 1942, s. 132-135.

¹⁵⁸ J. A. Schumpeter, *Teoria rozwoju gospodarczego*, Warszawa 1960, s. 104-105.

¹⁵⁹ H. W. Chesbrough, dz. cyt., s. 1-45.

¹⁶⁰ G. Mulgan, *The Process of Social Innovation*, „Innovations: Technology, Governance, Globalization”, vol. 1, no. 2, 2006, s. 145-162.

wykorzystaniem nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja czy Internet rzeczy (ang. Internet of Things, IoT)¹⁶¹.

Współczesne podejście do klasyfikacji innowacji przedstawia *Oslo Manual*, który wyróżnia cztery główne kategorie innowacji: innowacje produktowe – dotyczące nowych lub ulepszonych produktów i usług, innowacje procesowe – odnoszące się do ulepszonych procesów produkcyjnych, logistycznych lub operacyjnych, innowacje organizacyjne – obejmujące nowe metody zarządzania i modele biznesowe oraz innowacje marketingowe – dotyczące zmian w sposobie promocji, dystrybucji i kształtowania cen. Podział ten pokazuje, że innowacje są zjawiskiem dynamicznym, które dostosowuje się do zmieniających się warunków rynkowych i technologicznych. Różnorodność typów innowacji podkreśla ich interdyscyplinarny charakter oraz znaczenie dla gospodarki i polityki innowacyjnej państw.

Jakub Czerniak w swojej publikacji pt. *Polityka innowacyjna w Polsce* podkreśla, że innowacja to czynnik kluczowy napędzający rozwój gospodarczy, konkurencyjność oraz spójność społeczną. Autor przytacza ustalone w literaturze definicje, wskazując, że innowacją jest wprowadzenie na rynek lub zastosowanie w praktyce znacząco ulepszanego produktu, procesu technologicznego, modelu organizacyjnego czy usługi, która przynosi realną wartość – ekonomiczną, społeczną lub środowiskową. Czerniak zwraca również uwagę, iż innowacja nie jest wyłącznie efektem działalności badawczo-rozwojowej, ale często powstaje dzięki efektywnemu transferowi wiedzy, kapitału i doświadczeń z innych regionów lub branż (*learning from abroad*). W ujęciu autora polityka innowacyjna państwa stanowi wdrażalny zestaw instrumentów publicznych – takich jak finansowanie prac badawczo-rozwojowych (B+R), regulacje wspierające ochronę własności intelektualnej, zachęty podatkowe, instrumenty wspierające kapitał ryzyka — które wspólnie tworzą ramy dla narodowego systemu innowacji. Poprzez analizę porównawczą z doświadczeniami innych krajów Czerniak wskazuje, że skuteczna polityka innowacyjna wymaga synergii między sektorem publicznym, akademickim i prywatnym, a także określania mierzalnych celów, monitorowania postępów i elastyczności adaptacyjnej strategii¹⁶².

¹⁶¹ M. Nambisan, K. Lyytinen, A. Majchrzak, M. Song, *Digital Innovation Management: Reinventing Innovation Management Research in a Digital World*, „MIS Quarterly”, vol. 41, no. 1, 2017, s. 223-238.

¹⁶² J. Czerniak, *Polityka innowacyjna w Polsce. Analiza i proponowane kierunki zmian*, Difin, Warszawa 2013, s. 15-22.

W książce *Polityka innowacyjna* Marzenna Anna Weresa przedstawia wielowymiarową definicję innowacji, uznając ją za nowe lub istotnie ulepszone rozwiązanie, które może mieć charakter produktu, procesu, usługi, modelu organizacyjnego lub marketingowego, o ile zostało wdrożone w praktyce i przynosi wymierną korzyść gospodarczą lub społeczną. Autorka podkreśla, że innowacja nie polega wyłącznie na przełomie technologicznym. Równie istotna może być zmiana sposobu świadczenia usług, poprawa organizacji pracy czy wdrożenie nowych modeli biznesowych. Kluczowe jest to, że innowacja musi przejść ze sfery koncepcji do zastosowania, a więc zostać skomercjalizowana lub wprowadzona do operacyjnego działania organizacji. Innowacyjność jest tu rozumiana jako proces dynamiczny, który wymaga zdolności identyfikowania potrzeb, tworzenia nowych idei, ich testowania, wdrażania i rozprzestrzeniania się (dyfuzji). Na tym tle Weresa przedstawia również definicję i znaczenie polityki innowacyjnej jako zbioru działań państwa, mających na celu tworzenie warunków sprzyjających powstawaniu i wdrażaniu innowacji w gospodarce. Autorka podkreśla, że skuteczna polityka innowacyjna powinna mieć charakter systemowy i być prowadzona na wielu poziomach – lokalnym, krajowym i międzynarodowym – oraz integrować wysiłki sektora publicznego, prywatnego, nauki i społeczeństwa obywatelskiego. Polityka ta nie ogranicza się jedynie do finansowania badań i rozwoju, lecz obejmuje również działania wspierające infrastrukturę innowacyjną (np. parki naukowo-technologiczne, klastry), edukację i rozwój kompetencji, a także regulacje sprzyjające przedsiębiorczości, konkurencji i transferowi technologii. Weresa zauważa, że w warunkach współczesnej gospodarki opartej na wiedzy polityka innowacyjna staje się kluczowym narzędziem budowania przewagi konkurencyjnej państw i regionów. Jej skuteczność zależy nie tylko od skali nakładów publicznych, ale także od jakości instytucji, stabilności regulacyjnej i zdolności do współpracy międzysektorowej. Innowacyjność nie rodzi się w próżni – wymaga ekosystemu sprzyjającego eksperymentom, tolerancji na porażki oraz wspólnemu inwestowaniu w przyszłość. Z tego względu polityka innowacyjna powinna być ściśle powiązana z polityką edukacyjną, przemysłową i – coraz częściej – także polityką zrównoważonego rozwoju, ponieważ nowoczesne innowacje muszą uwzględniać nie tylko efektywność gospodarczą, lecz również wpływ społeczny i środowiskowy¹⁶³.

W *Innowacyjności w ujęciu podmiotowym* Teresa Bal-Woźniak proponuje odejście od czysto technologicznego lub systemowego rozumienia innowacji na rzecz podejścia

¹⁶³ M.A. Weresa, *Polityka innowacyjna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014, s. 45–52.

antropocentrycznego, w którym to człowiek – jego świadomość, motywacje, zdolność do refleksji i działania w warunkach niepewności – staje się głównym sprawcą procesów innowacyjnych. Autorka wskazuje, że innowacje powstają przede wszystkim tam, gdzie jednostki lub grupy społeczne potrafią przekraczać obowiązujące schematy myślowe, kwestionować status quo i generować nowe rozwiązania odpowiadające na rzeczywiste potrzeby społeczne, gospodarcze i środowiskowe. Kluczową rolę odgrywa tu tzw. kapitał kreatywny, który nie ogranicza się jedynie do wiedzy specjalistycznej, lecz obejmuje również kompetencje miękkie, takie jak odwaga decyzyjna, wrażliwość etyczna, empatia czy gotowość do współpracy. Bal-Woźniak podkreśla, że skuteczna polityka innowacyjna powinna obejmować nie tylko wsparcie dla badań naukowych i wdrożeń technologicznych, ale także działania edukacyjne, instytucjonalne i kulturowe, które wzmacniają podmiotową gotowość do innowacyjnego działania. Chodzi o tworzenie środowisk, które sprzyjają budowaniu kultury innowacyjności: zaufania, otwartości, tolerancji dla błędów i ciągłego uczenia się. To podejście szczególnie istotne jest w kontekście współczesnych wyzwań, gdzie innowacje muszą nie tylko zwiększać konkurencyjność gospodarki, ale też wspierać procesy transformacyjne w kierunku zrównoważonego rozwoju. Oznacza to, że polityka publiczna i sektor finansowy powinny inwestować nie tylko w twardą infrastrukturę innowacji, lecz także w rozwój zdolności i postaw jednostek – innowatorów, którzy w warunkach niepewności potrafią działać odpowiedzialnie i twórczo¹⁶⁴.

Elon Musk, przedstawiany przez Chrisa McNaba w książce *Elon Musk. Innowator, przedsiębiorca i wizjoner*, stanowi doskonały przykład praktycznego zastosowania wizjonerskiego podejścia do innowacji na skalę globalną. McNab ukazuje, że Musk nie tylko zakłada ambitne projekty – jak SpaceX, Tesla czy Neuralink – ale konsekwentnie przekształca obszary silnie zakorzenione w strukturach przemysłowych i technologicznych. Autor podkreśla, że kluczem do sukcesu Muska jest połączenie odwagi wizjonera z umiejętnością zarządzania ryzykiem i zespołowego wykonawstwa, co pozwala mu realizować wizje, które dla większości wydają się nieosiągalne. Książka podkreśla także znaczenie globalnego podejścia do innowacji, które wymaga zarówno kapitału, talentu, jak i odporności instytucjonalnej. Elementy te są niezwykle istotne w kontekście finansowania zielonych przemian. Musk pokazuje, że innowacje przełomowe nie rodzą się w izolacji – muszą być wsparte przez

¹⁶⁴ T. Bal-Woźniak, *Innowacyjność w ujęciu podmiotowym. Uwarunkowania instytucjonalne*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2012, s. 45–52.

strukturę finansową, zdolną absorbować wysokie koszty i niepewność związaną z długoterminowymi inwestycjami¹⁶⁵.

W niniejszej rozprawie przyjęto definicję innowacji w ujęciu zgodnym z Oslo Manual 2018 (OECD/Eurostat), zgodnie z którą innowacja to wdrożenie nowego lub istotnie ulepszanego produktu (dobra lub usługi), procesu, metody marketingowej lub organizacyjnej w działalności gospodarczej, organizacji pracy lub relacjach z otoczeniem. W kontekście sektora bankowego pojęcie to obejmuje zarówno innowacje technologiczne (np. cyfryzacja usług, automatyzacja procesów, wykorzystanie sztucznej inteligencji), jak i organizacyjne oraz społeczne (np. nowe modele współpracy z klientami, wdrażanie zasad ESG, zielone finansowanie). Tak rozumiana innowacja stanowi podstawę dalszych rozważań teoretycznych i empirycznych w niniejszej pracy, zwłaszcza w kontekście analizy roli banków w realizacji polityki innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju.

Zgodnie z klasyfikacją *Oslo Manual (2018)* oraz ujęciem przyjętym w niniejszej rozprawie, można wyróżnić następujące podstawowe rodzaje innowacji:

- innowacje produktowe – polegają na wprowadzeniu na rynek nowych lub istotnie ulepszonych produktów lub usług, np. aplikacji mobilnych, nowych form płatności, czy cyfrowych portfeli w bankowości,
- innowacje procesowe – dotyczą wdrażania nowych lub ulepszonych metod produkcji, dostarczania usług czy obsługi klienta, np. automatyzacji procesów kredytowych, systemów scoringowych opartych na AI, czy robotyzacji back-office'u,
- innowacje organizacyjne – obejmują zmiany w strukturach zarządzania, kulturze organizacyjnej lub sposobie współpracy, np. wdrażanie zwinnych metod zarządzania (Agile), tworzenie laboratoriów innowacji lub partnerstw z fintechami,
- innowacje marketingowe – związane z nowymi strategiami komunikacji, promocji, budowy marki czy relacji z klientem, np. personalizacją ofert lub storytellingiem marek bankowych,
- innowacje społeczne i ekologiczne – dotyczą rozwiązań wspierających zrównoważony rozwój, odpowiedzialność społeczną i cele ESG, np. zielone produkty finansowe, kredyty proekologiczne, czy edukację finansową dzieci i młodzieży.

¹⁶⁵ Ch. McNab, *Elon Musk. Innowator, przedsiębiorca i wizjoner*, tłum. Michał Zacharzewski, Wydawnictwo RM, Warszawa 2024, s. 8–15.

W dalszej części pracy szczególna uwaga zostanie poświęcona innowacjom produktowym, procesowym i społecznym w sektorze bankowym, które łącznie tworzą podstawę dla rozwoju finansów zrównoważonych i inkluzywnych.

1.3.3 Pojęcie innowacyjności w sektorze bankowym

Innowacje w sektorze bankowym odgrywają kluczową rolę w adaptacji instytucji finansowych do dynamicznie zmieniającego się otoczenia gospodarczego, technologicznego i regulacyjnego. Schumpeterowska koncepcja „twórczej destrukcji” jest szczególnie widoczna w bankowości, gdzie tradycyjne modele operacyjne są wypierane przez nowe rozwiązania oparte na cyfryzacji, automatyzacji i personalizacji usług.¹⁶⁶ Innowacje te mają na celu nie tylko zwiększenie efektywności operacyjnej, ale również poprawę doświadczenia klienta, co jest obecnie jednym z najważniejszych czynników konkurencyjnych.¹⁶⁷

Wyróżniamy kilka rodzajów innowacji w bankowości. Banki inwestują w nowoczesne technologie, takie jak sztuczna inteligencja, uczenie maszynowe, analiza big data i blockchain. Dzięki tym technologiom mogą lepiej przewidywać potrzeby klientów, automatyzować procesy decyzyjne oraz zwiększać bezpieczeństwo transakcji.¹⁶⁸ Na przykład sztuczna inteligencja może być wykorzystywana do analizy wzorców zachowań klientów w celu wczesnego wykrywania oszustw finansowych, co znacząco poprawia zarządzanie ryzykiem.¹⁶⁹ Wprowadzenie nowych produktów finansowych, takich jak mikrokredyty, pożyczki peer-to-

¹⁶⁶ J. A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development*, Harvard University Press, Cambridge 1934, s. 56–98. Autor podkreśla rolę przedsiębiorczości i innowacji w napędzaniu rozwoju gospodarczego. Polemicznie można zastanowić się, czy współczesne banki pełnią funkcję „przedsiębiorcy” w promowaniu innowacji, czy raczej ograniczają się do tradycyjnych modeli działania.

¹⁶⁷ X. Vives, *Competition and Stability in Banking: The Role of Regulation and Competition Policy*, Princeton University Press, Princeton 2016, s. 175–193. Książka analizuje wpływ polityki konkurencji na stabilność banków. Dygresyjnie można zauważyć, że odpowiednio skonstruowana regulacja może wspierać zrównoważony rozwój, zachowując jednocześnie stabilność sektora finansowego.

¹⁶⁸ McKinsey & Company, *Harnessing AI for the Future of Banking*, McKinsey & Company, New York 2020, s. 14–29. Raport przedstawia zastosowanie sztucznej inteligencji w sektorze bankowym. AI może wspierać cele zrównoważonego rozwoju poprzez bardziej precyzyjne oceny ryzyka finansowego w projektach związanych z zielonymi inwestycjami.

¹⁶⁹ E. Brynjolfsson, A. McAfee, *Machine, Platform, Crowd*, W. W. Norton & Company, New York 2017, s. 89–112. Autorzy opisują wpływ nowych technologii na pracę i rozwój społeczny. Trzeba zauważyć, że banki, choć wdrażają zaawansowane technologie, jak automatyzacja procesów czy analiza dużych zbiorów danych, muszą jednocześnie rozwijać kompetencje cyfrowe swoich pracowników, by w pełni wykorzystać ich potencjał. Autorzy omawiają zmiany wynikające z cyfryzacji. Polemicznie można zauważyć, że banki, choć korzystają z nowych technologii, często nie w pełni wykorzystują ich potencjał do realizacji zrównoważonych celów społeczno-gospodarczych.

peer (P2P) czy karty płatnicze z funkcją dynamicznego kodu CVV, pozwala bankom na lepsze dopasowanie swojej oferty do specyficznych potrzeb różnych grup klientów.¹⁷⁰ Dzięki takim rozwiązaniom możliwe jest nie tylko zwiększenie dostępności usług finansowych, ale także lepsze zarządzanie ryzykiem kredytowym.¹⁷¹ Usprawnienie procesów wewnętrznych, takich jak automatyzacja weryfikacji tożsamości klientów (KYC), wykorzystanie chatbotów do obsługi klienta czy automatyczne przetwarzanie wniosków kredytowych, pozwala bankom na zwiększenie efektywności operacyjnej i obniżenie kosztów.¹⁷² Procesy te nie tylko przyspieszają realizację usług, ale także podnoszą poziom satysfakcji klienta poprzez skrócenie czasu oczekiwania.¹⁷³

Wdrażanie innowacji pozwala bankom na zwiększenie konkurencyjności na dynamicznym rynku finansowym. Przedsiębiorstwa, które skutecznie wykorzystują nowe technologie i wprowadzają innowacyjne rozwiązania, zyskują przewagę nad konkurencją, zwiększając swoją zdolność do przyciągania i utrzymania klientów.¹⁷⁴ Jednocześnie banki, które nie dostosowują się do zmian technologicznych, mogą być narażone na utratę pozycji rynkowej na rzecz nowoczesnych fintechów oraz tzw. challenger banks, które często oferują bardziej elastyczne i spersonalizowane usługi.¹⁷⁵

¹⁷⁰ P. Gomber, J.-A. Koch, M. Siering, *Digital Finance and FinTech*, *Journal of Business Economics*, 2017, s. 525–563. Artykuł omawia wpływ fintechu na sektor finansowy. Dygresyjnie warto wskazać, że rozwój cyfrowych technologii w bankowości może przyczynić się do zwiększenia dostępności usług finansowych na obszarach mniej rozwiniętych.

¹⁷¹ J. A. Bikker, L. Spierdijk, *Competition and Concentration in the EU Banking Industry*, *Kredit und Kapital*, 2010. Autorzy analizują poziom konkurencji i koncentracji w sektorze bankowym w Unii Europejskiej, podkreślając jego wpływ na efektywność i stabilność rynku. Polemicznie można zauważyć, że nadmierna koncentracja, choć sprzyja stabilności dużych instytucji finansowych, może ograniczać innowacyjność i dostępność usług dla mniejszych podmiotów oraz klientów indywidualnych. Jednocześnie zbyt intensywna konkurencja może prowadzić do ryzykownych zachowań banków, co stanowi wyzwanie dla regulatorów, dążących do utrzymania równowagi między dynamiką rynkową a stabilnością finansową.

¹⁷² Accenture, *Banking Technology Vision 2021: Leaders Wanted*, Accenture, Dublin 2021, s. 15–30. Raport omawia kierunki technologicznych zmian w bankowości. Warto podkreślić, że technologia, o ile jest wdrażana w sposób strategiczny, może wspierać realizację celów zrównoważonego rozwoju.

¹⁷³ D. W. Arner, J. Barberis, R. P. Buckley, dz. cyt., s. 8–22. Autorzy przedstawiają rosnącą rolę fintechu i regtechu w nowoczesnym systemie finansowym. Szczególnie ważne są omówione w niej regulatory sandboxes, które mogą wspierać innowacyjne rozwiązania finansowe oparte na zrównoważonym rozwoju.

¹⁷⁴ D. Tapscott, A. Tapscott, dz. cyt., s. 101–123.

¹⁷⁵ D. A. Zetsche, R. P. Buckley, D. W. Arner, J. N. Barberis, dz. cyt., s. 45–89. Autorzy omawiają nowe podejścia do regulacji w erze transformacji technologicznej sektora finansowego. Polemicznie można zapytać, czy narzędzia takie jak sandboxes rzeczywiście pozwalają na odpowiedni balans między innowacją a ochroną konsumenta?

Przyszłość innowacji w bankowości będzie koncentrować się na dalszej automatyzacji procesów, wykorzystaniu technologii blockchain do rozwoju zdecentralizowanych finansów (DeFi) oraz integracji sztucznej inteligencji w zarządzaniu ryzykiem i obsłudze klienta.¹⁷⁶ W perspektywie długoterminowej kluczowe będzie także dostosowanie modeli biznesowych do wymogów związanych z odpowiedzialnością społeczną i zrównoważonym rozwojem, co może przyczynić się do dalszego wzrostu znaczenia zasad ERG w sektorze finansowym.¹⁷⁷

Innowacje w bankowości, podzielone na produktowe, procesowe, technologiczne i organizacyjne, stanowią podstawę dynamicznego rozwoju sektora finansowego. Każda z tych kategorii odgrywa kluczową rolę w dostosowaniu się banków do zmieniających się warunków rynkowych, technologicznych i regulacyjnych, a także w budowaniu przewagi konkurencyjnej na rynku.

Innowacje produktowe koncentrują się na tworzeniu nowych i ulepszonych produktów finansowych, które zaspokajają zmieniające się potrzeby klientów. Przykładem są platformy kredytowe peer-to-peer (P2P), które już zostały omówione.¹⁷⁸ Popularność zyskują także płatności mobilne, takie jak Apple Pay, Google Pay czy usługi bankowe oparte na aplikacjach mobilnych, które ułatwiają codzienne transakcje finansowe.¹⁷⁹ Innowacyjne instrumenty pochodne, dostosowane do specyficznych potrzeb rynku, pozwalają inwestorom na lepsze zarządzanie ryzykiem i osiąganie wyższych zwrotów.¹⁸⁰

¹⁷⁶ R. Florida, *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, 2002, s. 67–89. Autor przedstawia rolę klasy kreatywnej jako siły napędowej współczesnej gospodarki, wskazując na znaczenie innowacji i kultury w rozwoju regionów. Polemicznie można zauważyć, że innowacyjne usługi bankowe, które oferują elastyczność i nowoczesne podejście do finansów, mogą stanowić istotny czynnik przyciągający kreatywne jednostki, wspierając ich przedsiębiorczość i inwestycje. Jednocześnie można się zastanowić, czy banki są wystarczająco dynamiczne, by sprostać wymaganiom tej szybko zmieniającej się grupy społecznej.

¹⁷⁷ N. Stern, dz. cyt., s. 141–168. Autor przedstawia szeroko zakrojone analizy ekonomicznych skutków zmian klimatycznych, wskazując na potrzebę proaktywnych działań na rzecz ich ograniczania. Polemicznie można zauważyć, że sektor bankowy, choć posiada możliwości finansowania działań proekologicznych, wciąż jest ograniczany przez krótkoterminowe priorytety zysku i ostrożnościowe podejście do ryzyka.

¹⁷⁸ A. Agrawal, J. Gans, A. Goldfarb, *Prediction Machines: The Simple Economics of Artificial Intelligence*, Harvard Business Review Press, Boston 2018, s. 21–45. Autorzy wyjaśniają ekonomiczne implikacje sztucznej inteligencji, wskazując na jej zdolność do optymalizacji procesów decyzyjnych. W sektorze finansowym AI może znacząco poprawić dostępność usług w regionach słabo rozwiniętych, jednak jej implementacja wymaga znacznych inwestycji w infrastrukturę oraz szkolenia personelu.

¹⁷⁹ R. Böhme, N. Christin, B. Edelman, T. Moore, *Bitcoin: Economics, Technology, and Governance*, *Journal of Economic Perspectives*, 2015, s. 213–238. Artykuł analizuje wieloaspektowe funkcjonowanie Bitcoina, podkreślając jego potencjał jako alternatywnej formy waluty. Polemicznie można zauważyć, że choć technologia blockchain umożliwia bardziej transparentne i zrównoważone systemy finansowe, jej zastosowanie w bankowości wymaga jeszcze rozwiązania problemów skalowalności i zgodności z regulacjami.

¹⁸⁰ M. A. Schilling, *Strategic Management of Technological Innovation*, McGraw-Hill Education, New York 2019, s. 56–78. Publikacja opisuje strategie wprowadzania innowacji technologicznych w przedsiębiorstwach.

Innowacje procesowe skupiają się na poprawie efektywności działań operacyjnych poprzez automatyzację i robotyzację procesów bankowych. Przykładem jest wykorzystanie robotów programowych (RPA) do przetwarzania dużych wolumenów transakcji, co redukuje czas i koszty obsługi klientów.¹⁸¹ Sztuczna inteligencja znajduje zastosowanie w analizie dużych zbiorów danych (big data), umożliwiając bankom precyzyjniejsze ocenianie ryzyka kredytowego oraz lepsze dopasowanie ofert do indywidualnych potrzeb klientów.¹⁸²

Innowacje technologiczne, takie jak blockchain, big data, Internet rzeczy (IoT) i sztuczna inteligencja, rewolucjonizują sektor bankowy, poprawiając zarówno efektywność operacyjną, jak i bezpieczeństwo danych.¹⁸³ Blockchain umożliwia tworzenie zdecentralizowanych rejestrów transakcji, co znacznie zwiększa bezpieczeństwo i transparentność operacji finansowych.¹⁸⁴ Big data pozwala bankom na dokładniejszą segmentację klientów, przewidywanie ich potrzeb oraz wykrywanie nadużyć finansowych.¹⁸⁵ IoT z kolei może być wykorzystywane do tworzenia nowych usług, takich jak dynamiczne ubezpieczenia oparte na danych zbieranych w czasie rzeczywistym.¹⁸⁶

Polemicznie można zastanowić się, czy tradycyjne instytucje bankowe są w stanie dostosować swoje struktury zarządcze do dynamicznego tempa zmian technologicznych, czy też staną się jedynie odbiorcami zewnętrznych rozwiązań innowacyjnych.

¹⁸¹ E. Brynjolfsson, A. McAfee, dz. cyt., s. 98–123..

¹⁸² T. H. Davenport, *Competing on Analytics: The New Science of Winning*, Harvard Business Review Press, Boston 2017, s. 45–72. Autor analizuje znaczenie analityki danych jako narzędzia strategicznego zarządzania. Polemicznie można zauważyć, że choć banki coraz częściej inwestują w zaawansowane analizy danych, mogą one prowadzić do marginalizacji klientów o nietypowych profilach finansowych, którzy nie pasują do standardowych modeli predykcyjnych.

¹⁸³ S. Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, s. 1–8. Publikacja przedstawia fundamenty technologii blockchain i zdecentralizowanej waluty cyfrowej. Polemicznie można zauważyć, że decentralizacja, choć obiecująca, stanowi wyzwanie dla tradycyjnych modeli bankowości, zmuszając sektor do dostosowywania się do nowych, bardziej dynamicznych warunków rynkowych.

¹⁸⁴ D. A. Zetsche, R. P. Buckley, D. W. Arner, J. N. Barberis, *The Future of Finance, Journal of Financial Regulation*, Oxford University Press, Oxford 2019, s. 65–90. Artykuł omawia wpływ technologii cyfrowych na przyszłość finansów. Polemicznie można zauważyć, że choć fintechy przyczyniają się do większej efektywności i innowacyjności w sektorze finansowym, to istnieje ryzyko, że część grup społecznych mniej biegłych cyfrowo, zostanie wykluczona z tych zmian.

¹⁸⁵ XX. Vives, *Digital Disruption in Banking, Annual Review of Financial Economics*, 2019, s. 243–265. Autor analizuje, jak cyfryzacja zmienia sektor bankowy, wskazując na jej potencjał w zakresie poprawy efektywności. Warto dodać, że cyfryzacja wymusza także zmiany w systemach regulacyjnych, które muszą jednocześnie chronić konsumentów i zapewniać stabilność finansową w nowym środowisku technologicznym.

¹⁸⁶ R. Florida, *The Rise of the Creative Class*, Basic Books, New York 2002, s. 112–140. Autor analizuje znaczenie klasy kreatywnej w napędzaniu wzrostu gospodarczego. W kontekście sektora finansowego można zauważyć, że wprowadzenie innowacyjnych usług cyfrowych oraz tworzenie środowiska wspierającego kreatywność może podnieść atrakcyjność banków, szczególnie w regionach o dużym potencjale intelektualnym.

Innowacje organizacyjne obejmują zmiany w strukturze i kulturze organizacyjnej banków, które mają na celu zwiększenie elastyczności i zdolności adaptacji.¹⁸⁷ Przykładem są transformacje organizacyjne prowadzące do tworzenia zwinnych zespołów (agile) oraz wprowadzanie kultury innowacji, która sprzyja eksperymentowaniu i szybszemu reagowaniu na zmiany rynkowe.¹⁸⁸¹¹ Banki coraz częściej angażują się także w partnerstwa z fintechami, co pozwala im na szybsze wdrażanie nowych technologii oraz rozwój innowacyjnych usług.¹⁸⁹

Przyszłość sektora bankowego będzie zdominowana przez dalszy rozwój innowacji technologicznych oraz integrację z zasadami zrównoważonego rozwoju. W kontekście globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne i digitalizacja, banki będą musiały inwestować w technologie wspierające efektywne zarządzanie ryzykiem oraz zwiększenie transparentności działań.¹⁹⁰ Wdrażanie zasad ERG może stać się integralną częścią strategii innowacyjnych, co pozwoli bankom na lepsze dostosowanie się do wymogów regulacyjnych i społecznych.¹⁹¹

W *Nowej erze innowacji* Prahalad i Krishnan przedstawiają wzrost znaczenia współtworzenia wartości między firmami a konsumentami jako kluczowy trend we współczesnej innowacyjności. Autorzy przekonują, że w erze cyfryzacji i globalizacji silna orientacja na klienta i partnerstwo z użytkownikami stają się nieodzowną częścią procesu innowacyjnego. Tworzenie produktów i usług w ścisłej kooperacji z klientami umożliwia dopasowanie innowacji do realnych potrzeb rynkowych, przyspiesza adaptację i minimalizuje ryzyko nieudanego wdrożenia. Ten model innowacyjny, nazwany przez autorów "ko-kreacją", wymaga nie tylko technologii, ale też kultury organizacyjnej, która promuje otwartość, zaufanie i operacyjne eksperymentowanie. Autorzy podkreślają, że instytucje finansowe, zwłaszcza banki, mogą aktywnie wykorzystać tę koncepcję w tworzeniu innowacyjnych usług

¹⁸⁷ D. Tapscott, A. Tapscott, dz. cyt., s. 89–116.

¹⁸⁸ R. E. Freeman, J. S. Harrison, A. C. Wicks, dz. cyt., s. 56–82.

¹⁸⁹ N. Stern, dz. cyt., s. 151–180. Autor przedstawia szczegółową analizę wpływu zmian klimatycznych na gospodarkę globalną. W sektorze bankowym szczególne wyzwanie stanowi integracja ryzyk klimatycznych z oceną kredytową i strategiami inwestycyjnymi, co wymaga innowacyjnych podejść do zarządzania ryzykiem.

¹⁹⁰ W. Steffen, J. Rockström, K. Richardson, *Planetary Boundaries: Guiding Human Development on a Changing Planet*, Science, 2015, s. 1259855-1–1259855-10. Autorzy wprowadzają koncepcję granic planetarnych, podkreślając ich znaczenie dla zrównoważonego rozwoju. W kontekście bankowości można zauważyć, że finansowanie technologii niskoemisyjnych może wspierać wysiłki na rzecz utrzymania tych granic.

¹⁹¹ I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2–16. Autorzy analizują strategiczne podejście do zrównoważonego rozwoju w korporacjach. Polemicznie można wskazać, że nie wszystkie instytucje finansowe integrują cele zrównoważonego rozwoju w swoich strategiach, co ogranicza ich wkład w rozwiązywanie globalnych problemów środowiskowych.

finansowych. Banki, współpracując z klientami, startupami i partnerami technologicznymi, mogą budować produkty dopasowane do realnych wyzwań ESG: np. platformy kredytowe dla zielonych inwestycji czy narzędzia do oceny efektywności energetycznej domów. Klient staje się równorzędnym partnerem procesu, wnosi unikalną wiedzę kontekstualną i motywuje do ciągłego udoskonalania produktu, co zwiększa szanse na trwałe wdrożenie i skalowalność. Prahalad i Krishnan ostrzegają, że brak zaangażowania użytkowników w proces innowacji może skutkować powstaniem rozwiązań "zamkniętych", które – choć technologicznie zaawansowane – nie odpowiadają realnym oczekiwaniom i potrzebom. Taka asymetria informacyjna zwiększa ryzyko ekonomiczne i ogranicza efekt ESG. Model współtworzenia wartości sprzyja zaś nie tylko lepszej adaptacji technologicznej, ale również buduje kapitał zaufania i relacji, co jest istotne dla instytucji finansowych, które chcą realizować długofalowe strategie zrównoważonego rozwoju¹⁹².

W książce *Polityka wiedzy a współczesne procesy innowacyjne* Małgorzata Golińska-Pieszyńska analizuje innowacyjność poprzez pryzmat kapitału wiedzy, stanowiącą centralny czynnik determinujący skuteczność i jakość współczesnych procesów innowacyjnych. Autorka wskazuje, że polityka wiedzy to zbiór świadomych działań instytucjonalnych i organizacyjnych, których celem jest zagęszczanie wiedzy – zarówno formalnej, jak i ukrytej – oraz wspieranie jej transferu pomiędzy uczelniami, przedsiębiorstwami i administracją publiczną. Według Golińskiej-Pieszyńskiej budowanie ekosystemu innowacyjnego wymaga nowoczesnej infrastruktury, która umożliwia generowanie i dystrybucję wiedzy, w tym poprzez klastry, parki technologiczne, systemy grantowe i programy kooperacji. Bez sprawnie funkcjonującej polityki wiedzy, zdaniem autorki, innowacje pozostają fragmentaryczne, rozproszone i trudne do przyswojenia przez przedsiębiorstwa oraz społeczności lokalne. W świetle jej analizy, przejście ku gospodarce opartej na wiedzy wymaga kompleksowego podejścia: od reform w edukacji i badaniach na poziomie makro, poprzez wzmocnienie konkurencyjnych mechanizmów rynkowych, aż po rozwój mikrostruktur, takich jak ośrodki innowacji i firmy usługowe wspierające komercjalizację efektów prac badawczo-rozwojowych (B+R). Kapitał wiedzy budowany jest nie tylko przez zasoby ludzkie, ale również przez kulturę organizacyjną sprzyjającą dzieleniu się informacją, otwarte podejście do eksperymentu oraz zaufanie w relacjach międzysektorowych. Golińska-Pieszyńska argumentuje, że w warunkach globalnej konkurencji

¹⁹² C.K. Prahalad i M.S. Krishnan, *Nowa era innowacji*, Wydawnictwa Profesjonalne PWN, Warszawa 2010, s. 50–60.

jedynie gospodarki wyposażone w efektywne mechanizmy polityki wiedzy są w stanie przejść od innowacji niszowych do prawdziwych systemowych przemian technologicznych i społecznych. Z perspektywy bankowości, podejście to zyskuje konkretny wymiar - sektor finansowy pełni rolę strażnika kapitału wiedzy, finansując mechanizmy transferu technologii, kredytując projekty badawcze i wspierając powstawanie lokalnych hubów innowacji. Banki, włączając się aktywnie w infrastrukturę polityki wiedzy, mogą nie tylko redukować ryzyko inwestycyjne, ale także przyczyniać się do spójnej i trwałej transformacji gospodarczej, opartej na wiedzy i rozwoju zrównoważonym¹⁹³.

1.3.4 Kluczowe obszary innowacji w sektorze bankowym

Cyfryzacja w sektorze bankowym przyczynia się do radykalnych zmian w relacjach między instytucjami finansowymi a ich klientami, zwiększając wygodę i dostępność usług. Dzięki bankowości internetowej i mobilnej klienci zyskali możliwość korzystania z szerokiego wachlarza usług, co zrewolucjonizowało tradycyjny model funkcjonowania banków. Według raportu McKinsey & Company cyfryzacja może obniżyć koszty operacyjne banków nawet o 30%, jednocześnie zwiększając wydajność i poprawiając doświadczenie klienta¹⁹⁴.

Sztuczna inteligencja znajduje zastosowanie w analizie dużych zbiorów danych, co pozwala na personalizację ofert, automatyzację obsługi klienta (np. chatboty) oraz lepszą ocenę ryzyka kredytowego¹⁹⁵. Banki wykorzystują algorytmy AI do identyfikacji oszustw i przeciwdziałania nadużyciom finansowym w czasie rzeczywistym.

Technologia blockchain umożliwia bezpieczne i transparentne przeprowadzanie transakcji finansowych, co zrewolucjonizowało obszary takie jak płatności międzynarodowe

¹⁹³ M. Golińska-Pieszyńska, *Polityka wiedzy a współczesne procesy innowacyjne*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2009, s. 15–25.

¹⁹⁴ McKinsey & Company, *Future of Banking: How Banks Can Respond to the Digital Revolution*, New York 2020, s. 45–78. Raport opisuje kluczowe wyzwania dla sektora bankowego w erze cyfrowej transformacji. W szczególności podkreśla znaczenie wdrażania innowacyjnych rozwiązań technologicznych jako elementu budowania przewagi konkurencyjnej.

¹⁹⁵ E. Brynjolfsson, A. McAfee, dz. cyt., s. 119–147. Autorzy badają wpływ sztucznej inteligencji i platform cyfrowych na gospodarkę. Warto podkreślić, że wdrożenie technologii takich jak uczenie maszynowe w bankowości może zrewolucjonizować procesy decyzyjne i zwiększyć dostępność usług finansowych.

czy obrót aktywami cyfrowymi. Przykładem jest wdrażanie systemów rozliczeń międzybankowych w oparciu o technologię rozproszonego rejestru¹⁹⁶

Robotyzacja procesów automatycznych (RPA) pozwala bankom na przyspieszenie realizacji powtarzalnych zadań, takich jak przetwarzanie wniosków kredytowych czy monitorowanie zgodności regulacyjnej. Zmniejsza to czas potrzebny na obsługę klienta oraz redukuje błędy ludzkie¹⁹⁷.

Cyfryzacja umożliwia bankom oferowanie bardziej zróżnicowanych i dostosowanych do indywidualnych potrzeb produktów finansowych. Personalizacja oferty jest możliwa dzięki analizie danych demograficznych, historii transakcji i preferencji klientów. To podejście nie tylko poprawia doświadczenia klienta, ale także zwiększa lojalność i zaangażowanie. Cyfrowa transformacja wpływa także na redukcję kosztów związanych z prowadzeniem oddziałów stacjonarnych, co pozwala bankom przeznaczać większe środki na inwestycje w nowe technologie i innowacje¹⁹⁸.

Jednym z największych wyzwań związanych z cyfryzacją bankowości jest zapewnienie bezpieczeństwa danych klientów. Wzrost liczby cyberataków oraz rosnące wymagania regulacyjne, takie jak RODO, zmuszają banki do inwestowania w zaawansowane systemy ochrony danych i zarządzania ryzykiem¹⁹⁹. Ponadto cyfryzacja wymaga od banków zmiany kultury organizacyjnej i rozwoju kompetencji cyfrowych wśród pracowników, co stanowi istotne wyzwanie dla tradycyjnych instytucji finansowych.

¹⁹⁶ M. Pilkington, *Blockchain Technology: Principles and Applications*, w: *Research Handbook on Digital Transformations*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2016, s. 225–243. Rozdział ten omawia podstawy technologii blockchain i jej zastosowania w finansach. W kontekście bankowości kluczowym aspektem jest możliwość usprawnienia transakcji międzynarodowych i zwiększenia bezpieczeństwa danych klientów.

¹⁹⁷ L. Willcocks, M. Lacity, A. Craig, *Robotic Process Automation: The Next Transformation Lever for Shared Services*, SB Publishing, Surrey 2017, s. 78–96. Publikacja przedstawia zastosowanie automatyzacji procesów w sektorze usług wspólnych. Polemicznie można zauważyć, że choć RPA znacząco zwiększa efektywność bankowości, jednocześnie stawia wyzwania związane z przekształceniami na rynku pracy.

¹⁹⁸ H. Hollanders, N. Es-Sadki, *Innovation Union Scoreboard 2014*, European Commission, Brussels 2014, s. 12–34. Raport analizuje poziom innowacyjności w krajach UE, podkreślając kluczowe czynniki wspierające rozwój technologiczny. W sektorze bankowym ważnym wnioskiem jest rosnąca rola technologii finansowych w zwiększaniu konkurencyjności.

¹⁹⁹ RR. Von Solms, J. Van Niekerk, *From Information Security to Cyber Security*, Computers & Security, 2013, t. 38, s. 97–102. Artykuł bada ewolucję koncepcji bezpieczeństwa informacyjnego na rzecz cyberbezpieczeństwa. W bankowości dynamiczny rozwój cyfrowych usług wymaga dostosowania strategii ochrony do rosnących zagrożeń cybernetycznych.

Cyfryzacja stała się nieodłącznym elementem współczesnej bankowości, przynosząc korzyści zarówno dla klientów, jak i samych instytucji finansowych. Jej rozwój umożliwia zwiększenie efektywności operacyjnej, poprawę jakości usług oraz lepsze dostosowanie się do potrzeb klientów. Jednak proces ten wiąże się również z wyzwaniami, które wymagają ciągłego doskonalenia technologii i wdrażania nowych strategii zarządzania.

Fintechy odgrywają kluczową rolę w transformacji sektora bankowego, wprowadzając nowatorskie rozwiązania, które z jednej strony konkurują z tradycyjnymi usługami bankowymi, a z drugiej współpracują z bankami, tworząc ekosystem innowacyjnych usług. Bankowość otwarta (ang. *open banking*) umożliwia dostęp do danych finansowych klientów za ich zgodą, co sprzyja powstawaniu nowych produktów i usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb. Przykładami takich usług są aplikacje do zarządzania budżetem domowym, platformy inwestycyjne czy systemy płatności mobilnych²⁰⁰.

Dzięki analizie dużych zbiorów danych (*big data*) fintechy mogą oferować klientom spersonalizowane usługi, takie jak rekomendacje inwestycyjne, automatyczne oszczędzanie czy analizy wydatków. Banki, współpracując z fintechami, zyskują dostęp do zaawansowanych algorytmów analizy danych, co pozwala na bardziej precyzyjne dopasowanie ofert do potrzeb klientów²⁰¹. Fintechy oferują innowacyjne rozwiązania, jakie skracają czas realizacji transakcji, umożliwiając m.in. błyskawiczne przelewy międzynarodowe czy zautomatyzowane udzielanie kredytów. Dzięki współpracy z fintechami banki mogą zwiększyć efektywność swoich usług i poprawić doświadczenie klienta²⁰². Automatyzacja procesów finansowych i wykorzystanie technologii fintechowych pozwalają bankom na redukcję kosztów związanych z tradycyjną obsługą klienta. Wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, takich jak chatboty

²⁰⁰ L. Brodsky, L. Oakes, *The State of Open Banking*, McKinsey & Company, New York 2017, s. 1–25. Raport analizuje rozwój open banking, podkreślając znaczenie współpracy banków z FinTechami i wdrażania interfejsów API. Polemicznie można zauważyć, że implementacja open banking wymaga szczególnej dbałości o regulacje dotyczące ochrony danych klientów.

²⁰¹ L. Zavolokina, M. Dolata, G. Schwabe, *FinTech – What's in a Name? A Taxonomy of FinTech*, International Conference on Information Systems, Seoul 2017, s. 123–140. Autorzy prezentują klasyfikację innowacji w FinTechach. Polemicznie można zauważyć, że przyjęte taksonomie nie zawsze uwzględniają szybkość rozwoju technologii, takich jak AI, w usługach finansowych.

²⁰² C. Haddad, L. Hornuf, *The Emergence of the Global Fintech Market: Economic and Technological Determinants*, Small Business Economics, 2019, t. 53, nr 1, s. 81–105. Autorzy badają czynniki sprzyjające rozwojowi globalnego rynku FinTech, takie jak dostęp do technologii i regulacje wspierające innowacje. Szczególny nacisk kładą na wpływ tych czynników na mikroprzedsiębiorstwa i startupy.

czy inteligentne systemy obsługi klienta, przyczynia się do obniżenia kosztów operacyjnych i zwiększenia efektywności²⁰³.

Integracja fintechów z tradycyjnymi bankami niesie ze sobą także szereg wyzwań. Jednym z nich jest kwestia bezpieczeństwa danych i zgodności z regulacjami prawnymi, takimi jak RODO (skrót od Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych, w języku angielskim znane jest jako GDPR – General Data Protection Regulation) czy PSD2 (skrót od Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, jest to druga dyrektywa regulująca rynek płatności elektronicznych w UE, która zastąpiła pierwszą dyrektywę PSD z 2007 roku). Banki muszą zapewnić odpowiednie mechanizmy ochrony danych klientów oraz spełniać wymagania regulacyjne, co może wymagać znacznych inwestycji w infrastrukturę IT i zarządzanie ryzykiem²⁰⁴.

Zarówno banki, jak i fintechy dostrzegają korzyści płynące ze współpracy. W przyszłości możemy spodziewać się dalszego rozwoju partnerstw strategicznych, których celem będzie tworzenie innowacyjnych rozwiązań finansowych i poprawa doświadczenia klienta. Banki, aby utrzymać swoją pozycję na rynku, będą musiały kontynuować inwestycje w technologie i rozwijać swoje kompetencje cyfrowe, a fintechy zyskają dostęp do zasobów i bazy klientów banków, co pozwoli im na szybszy rozwój.

Zastosowanie sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego (ML) zrewolucjonizowało sposób, w jaki banki zarządzają danymi, podejmują decyzje i obsługują klientów. Dzięki zaawansowanym algorytmom AI banki mogą nie tylko automatyzować powtarzalne zadania,

²⁰³ D. W. Arner, J. Barberis, R. P. Buckley, *The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm?*, Georgetown Journal of International Law, Georgetown University Law Center, Waszyngton 2016, t. 47, nr 4, s. 1271–1319. Artykuł opisuje rozwój FinTechów jako odpowiedź na kryzys finansowy z 2008 roku. Dygresyjnie można zauważyć, że sektor bankowy coraz częściej adaptuje rozwiązania FinTechowe w celu przyspieszenia procesów oraz poprawy dostępności usług finansowych.

²⁰⁴ J. Kagan, *What is PSD2?*, Investopedia, 2019. Artykuł przedstawia dyrektywę PSD2, która ma na celu zrewolucjonizowanie sektora płatności w Unii Europejskiej poprzez wprowadzenie otwartej bankowości i zwiększenie konkurencyjności. Kluczowym aspektem jest ułatwienie współpracy między bankami a FinTechami.

ale także tworzyć bardziej zaawansowane modele analizy ryzyka, co przyczynia się do zwiększenia bezpieczeństwa finansowego i poprawy efektywności operacyjnej²⁰⁵.

Sztuczna inteligencja umożliwia bardziej precyzyjną ocenę zdolności kredytowej klientów, dzięki wykorzystaniu danych niefinansowych, takich jak zachowanie w mediach społecznościowych czy dane transakcyjne. Modele ML potrafią wykrywać subtelne wzorce, które mogą wskazywać na ryzyko niewypłacalności, co pozwala bankom na lepsze zarządzanie portfelami kredytowymi²⁰⁶.

Sztuczna inteligencja pozwala także na analizę dużych zbiorów danych w czasie rzeczywistym, co umożliwia szybkie wykrywanie podejrzanych transakcji. Algorytmy uczące się stale dostosowują swoje modele do nowych zagrożeń, co sprawia, że systemy wykrywania oszustw są bardziej skuteczne niż tradycyjne metody²⁰⁷.

Ponadto, sztuczna inteligencja analizuje zachowania klientów, takie jak nawyki wydatkowe czy preferencje dotyczące produktów finansowych, co pozwala na dostosowanie ofert do indywidualnych potrzeb. Personalizowane rekomendacje inwestycyjne i plany oszczędnościowe zwiększają satysfakcję klientów i ich zaangażowanie²⁰⁸.

Chatboty oparte na sztucznej inteligencji zapewniają klientom całodobowy dostęp do informacji i wsparcia. Umożliwiają szybkie rozwiązywanie problemów, udzielanie odpowiedzi

²⁰⁵ S. Russell, P. Norvig, *Artificial Intelligence: A Modern Approach*, Pearson, Londyn 2016, s. 45–67. Autorzy kompleksowo przedstawiają współczesne podejście do sztucznej inteligencji, uwzględniając zarówno podstawy teoretyczne, jak i zastosowania praktyczne. Książka zawiera szczegółowe omówienie metod uczenia maszynowego oraz ich potencjału w sektorach takich jak finanse czy zdrowie.

²⁰⁶ J. Gupta, H. Wang, *Big Data in Banking: The Analytics Revolution*, Springer, Berlin 2019, s. 123–145. Autorzy analizują rewolucję analityczną w bankowości związaną z Big Data. Dygresyjnie można zauważyć, że chociaż analiza danych przynosi korzyści w zakresie personalizacji usług, budzi również pytania dotyczące ochrony prywatności klientów.

²⁰⁷ E. W. Ngai, Y. Hu, Y. H. Wong, Y. Chen, X. Sun, *The Application of Data Mining Techniques in Financial Fraud Detection: A Classification Framework and an Academic Review of Literature*, *Decision Support Systems*, t. 50, nr 3, 2011, s. 559–569. Artykuł przedstawia przegląd technik eksploracji danych w wykrywaniu oszustw finansowych. Warto zauważyć, że w praktyce skuteczność tych metod może być ograniczona przez ewoluujące strategie oszustów oraz zmieniające się przepisy dotyczące danych.

²⁰⁸ D. N. Chorafas, *Artificial Intelligence in Financial Markets*, Palgrave Macmillan, Londyn 2020, s. 89–102. Książka bada zastosowanie sztucznej inteligencji na rynkach finansowych, szczególnie w algorytmicznym handlu i prognozowaniu trendów rynkowych. Chorafas podkreśla, że AI może znacznie zwiększyć efektywność operacyjną, ale wymaga odpowiednich regulacji w celu minimalizacji ryzyka systemowego.

na pytania i przeprowadzanie prostych transakcji, co odciąża tradycyjne kanały obsługi i obniża koszty operacyjne banków²⁰⁹.

Zastosowanie sztucznej inteligencji w bankowości niesie również wyzwania, takie jak zapewnienie zgodności z regulacjami prawnymi, ochrona danych osobowych oraz zarządzanie ryzykiem związanym z algorytmami decyzyjnymi. Banki muszą również zwracać uwagę na kwestie etyczne związane z automatyzacją procesów decyzyjnych, szczególnie w kontekście przejrzystości działania algorytmów i odpowiedzialności za błędne decyzje²¹⁰.

Technologia blockchain, oparta na zdecentralizowanej sieci i transparentnym rejestrze danych, zrewolucjonizowała sposób realizacji transakcji finansowych. Eliminuje konieczność korzystania z pośredników, co prowadzi do obniżenia kosztów, skrócenia czasu realizacji transakcji oraz zwiększenia bezpieczeństwa danych. W sektorze bankowym blockchain znalazł zastosowanie zarówno w tradycyjnych obszarach, takich jak płatności międzynarodowe, jak i w bardziej innowacyjnych dziedzinach, takich jak cyfrowe waluty banków centralnych²¹¹.

Technologia blockchain umożliwia przeprowadzanie transakcji transgranicznych w czasie rzeczywistym, przy znacznie niższych kosztach w porównaniu z tradycyjnymi systemami bankowymi. Rozwiązania takie jak Ripple czy Stellar umożliwiają bankom i instytucjom finansowym realizację szybkich i bezpiecznych transferów bez potrzeby korzystania z wielu pośredników²¹².

Technologia blockchain zapewnia także bezpieczne przechowywanie i weryfikację tożsamości użytkowników, co ogranicza ryzyko kradzieży danych i oszustw. Dzięki

²⁰⁹ K. Siau, Y. Yang, *Impact of Artificial Intelligence, Robotics, and Machine Learning on Sales and Marketing*, Journal of Advances in Management Research, t. 14, nr 3, 2017, s. 287–292. Autorzy badają wpływ zaawansowanych technologii, takich jak sztuczna inteligencja i uczenie maszynowe, na procesy sprzedaży i marketingu. Zwracają uwagę na możliwość personalizacji ofert oraz automatyzacji, co przyspiesza podejmowanie decyzji w organizacjach.

²¹⁰ N. Bostrom, E. Yudkowsky, *The Ethics of Artificial Intelligence*, w: W. Ramsey, K. Frankish (red.), *The Cambridge Handbook of Artificial Intelligence*, Cambridge University Press, Cambridge 2014, s. 50–68. Rozdział porusza kwestie etyczne związane z rozwojem AI, zwłaszcza w kontekście autonomii i odpowiedzialności. Autorzy wywołują dyskusję o tym, kto ponosi odpowiedzialność za decyzje podejmowane przez systemy AI, co jest kluczowe w obliczu rosnącej autonomizacji maszyn.

²¹¹ S. Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, s. 1–9. Praca stanowi fundamentalny dokument wyjaśniający zasadę działania kryptowaluty Bitcoin i technologii blockchain. Autor wprowadza koncepcję zdecentralizowanego systemu płatności, eliminującego konieczność pośrednictwa instytucji finansowych.

²¹² M. Swan, *Blockchain: Blueprint for a New Economy*, O'Reilly Media, Sebastopol 2015, s. 12–27. Warto zauważyć, że autor przedstawia blockchain jako technologię o potencjale rewolucjonizującym gospodarkę, ale nie unika też spekulacji na temat jej ograniczeń, zwłaszcza w kontekście regulacyjnym i adopcijnym.

technologii rozproszonego rejestru użytkownicy mają większą kontrolę nad swoimi danymi, a banki mogą zredukować ryzyko związane z niewłaściwym zarządzaniem informacjami osobowymi²¹³.

Rozwój cyfrowych walut banków centralnych (CBDC), opartych na technologii blockchain, staje się kluczowym kierunkiem innowacji w systemach finansowych na świecie. CBDC mogą zwiększyć dostępność do usług finansowych oraz poprawić efektywność polityki monetarnej, jednocześnie stanowiąc wyzwanie dla tradycyjnych systemów płatności²¹⁴.

Ponadto technologia blockchain umożliwia tokenizację tradycyjnych aktywów, takich jak nieruchomości czy obligacje, co pozwala na ich łatwiejsze i szybsze przenoszenie między stronami. Dzięki temu inwestorzy zyskują dostęp do nowych możliwości inwestycyjnych, a banki mogą rozwijać innowacyjne usługi w zakresie zarządzania aktywami²¹⁵.

Mimo potencjału, technologia blockchain wiąże się z wyzwaniami, takimi jak wysokie zużycie energii, kwestie skalowalności oraz brak jednolitych regulacji prawnych na poziomie globalnym. Banki muszą również zmierzyć się z problemami związanymi z interoperacyjnością różnych systemów blockchain oraz zapewnieniem zgodności z regulacjami dotyczącymi przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu²¹⁶.

Podsumowując temat innowacji w sektorze bankowym należy stwierdzić, że współczesny sektor bankowy stanowi jedno z najbardziej dynamicznych środowisk wdrażania innowacji, w którym postęp technologiczny, zmiany regulacyjne oraz rosnące oczekiwania klientów kształtują nową jakość usług finansowych. W literaturze oraz praktyce gospodarczej można

²¹³ G. Zyskind, O. Nathan, *Decentralizing Privacy: Using Blockchain to Protect Personal Data*, IEEE Security and Privacy Workshops, San Jose 2015, s. 180–184. Autorzy postulują decentralizację ochrony danych osobowych za pomocą blockchaina. Polemicznie można zauważyć, że choć technologia ta obiecuje większą kontrolę nad danymi, wymaga również zaawansowanej infrastruktury i edukacji użytkowników, co stanowi istotne wyzwanie.

²¹⁴ R. Auer, R. Böhme, *The Technology of Retail Central Bank Digital Currency*, BIS Quarterly Review, Basel 2020, s. 67–78. Publikacja analizuje techniczne aspekty wprowadzenia cyfrowych walut banków centralnych (CBDC), wskazując na potencjalne korzyści, takie jak obniżenie kosztów transakcji oraz ryzyka związane z prywatnością i stabilnością systemu finansowego.

²¹⁵ G. W. Peters, E. Panayi, *Understanding Modern Banking Ledgers through Blockchain Technologies: Future of Transaction Processing and Smart Contracts on the Internet of Money*, Social Science Research Network (SSRN), Rochester 2016, s. 5–19. Autorzy sugerują, że blockchain może zrewolucjonizować tradycyjne księgi bankowe. Jednak polemicznie można zauważyć, że technologia ta nadal stoi przed wyzwaniami związanymi ze skalowalnością i integracją z istniejącymi systemami.

²¹⁶ G. Hileman, M. Rauchs, *Global Blockchain Benchmarking Study*, Cambridge Centre for Alternative Finance, Cambridge 2017, s. 22–35. Raport z badania prezentuje globalne wykorzystanie technologii blockchain w różnych sektorach, podkreślając różnorodność zastosowań, od kryptowalut po inteligentne kontrakty oraz analizując wyzwania regulacyjne i techniczne.

wyróżnić kilka podstawowych rodzajów innowacji bankowych, które odzwierciedlają zarówno charakter wprowadzanych zmian, jak i ich wpływ na konkurencyjność instytucji finansowych oraz dobrobyt społeczny:

- innowacje produktowe – obejmują rozwój nowych lub znacząco ulepszonych usług finansowych, takich jak bankowość mobilna, konta wielowalutowe, płatności biometryczne, kredyty online, robo-doradztwo inwestycyjne czy rozwiązania w zakresie open banking i embedded finance²¹⁷,
- innowacje procesowe – odnoszą się do wdrażania nowych metod obsługi i organizacji procesów operacyjnych, m.in. automatyzacji decyzji kredytowych, zastosowania sztucznej inteligencji w analizie ryzyka, robotyzacji (RPA) czy cyfrowej identyfikacji klienta (eKYC)²¹⁸,
- innowacje organizacyjne – polegają na transformacji struktur zarządzania, sposobów pracy i kultury organizacyjnej, np. poprzez wdrażanie metodologii zwinnych (Agile), tworzenie laboratoriów innowacji, współpracę z fintechami lub integrację międzysektorową w ramach ekosystemów finansowych,
- innowacje marketingowe – obejmują nowe strategie komunikacji i budowania relacji z klientami, personalizację oferty, wykorzystanie narzędzi analitycznych i mediów cyfrowych, a także storytelling marek bankowych ukierunkowany na wartości i odpowiedzialność społeczną,
- innowacje społeczne i zrównoważone (green banking) – koncentrują się na działaniach wspierających cele ESG i transformację w kierunku zrównoważonych finansów, takich jak kredyty proekologiczne, inwestycje zrównoważone, raportowanie niefinansowe czy programy edukacji finansowej²¹⁹,

Wspólnym mianownikiem wszystkich tych kategorii jest integracja technologii cyfrowych z wartościami społecznymi i środowiskowymi, dzięki czemu współczesna bankowość staje się nie tylko bardziej efektywna i dostępna, lecz także bardziej odpowiedzialna i inkluzywna.

²¹⁷ OECD/Eurostat, *Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation*, 4th Edition, Paris 2018.

²¹⁸ European Central Bank, *Innovation and the Digital Transformation of the European Banking Sector*, Frankfurt am Main 2023.

²¹⁹ Deloitte, *Banking on Sustainability. ESG Trends in the Financial Sector*, London 2022.

1.3.5 Wpływ innowacji na sektor bankowy

Innowacje technologiczne przekształcają tradycyjny model biznesowy banków, zmuszając je do adaptacji w obliczu nowych wyzwań rynkowych i oczekiwań klientów. Banki muszą integrować technologie cyfrowe, takie jak sztuczna inteligencja, big data, blockchain czy rozwiązania chmurowe, aby sprostać rosnącym wymaganiom w zakresie personalizacji usług i efektywności operacyjnej. Wprowadzenie nowych modeli biznesowych opartych na cyfryzacji pozwala bankom nie tylko obniżyć koszty operacyjne, ale także zwiększyć elastyczność i szybkość reakcji na zmieniające się warunki rynkowe²²⁰.

Innowacje produktowe w bankowości obejmują rozwój nowych lub znacząco ulepszonych usług finansowych, takich jak bankowość mobilna, konta wielowalutowe, płatności biometryczne, kredyty online, robo-doradztwo inwestycyjne czy rozwiązania w zakresie open banking i embedded finance. Coraz większą rolę odgrywają także w pełni cyfrowe instytucje bankowe (tzw. *neobanki*), takie jak N26, Revolut, Monzo czy Aion Bank, które całkowicie eliminują potrzebę fizycznych oddziałów. Dzięki temu osiągają znaczną redukcję kosztów operacyjnych, oferując jednocześnie nowoczesne, spersonalizowane usługi finansowe dostosowane do potrzeb nowego pokolenia klientów: zwłaszcza milenialsów i przedstawicieli pokolenia Z, oczekujących szybkości, prostoty i dostępności w czasie rzeczywistym.²²¹

Banki coraz częściej oferują swoje usługi jako platformy, które mogą być wykorzystywane przez fintechy i inne firmy w celu tworzenia własnych produktów finansowych. Model BaaS umożliwia monetyzację infrastruktury bankowej i zwiększa współpracę z zewnętrznymi dostawcami usług finansowych²²².

²²⁰ A. Osterwalder, Y. Pigneur, *Business Model Generation: A Handbook for Visionaries, Game Changers, and Challengers*, Wiley, Hoboken 2010, s. 14–29. Autorzy prezentują innowacyjne podejście do projektowania modeli biznesowych. W kontekście technologii blockchain można zauważyć, że framework Osterwaldera i Pigneura może pomóc w eksploracji nowych modeli biznesowych opartych na decentralizacji i tokenizacji.

²²¹ P. Gomber, R. J. Kauffman, C. Parker, B. W. Weber, *On the Fintech Revolution: Interpreting the Forces of Innovation, Disruption, and Transformation in Financial Services*, Journal of Management Information Systems, 2018, s. 220–245. Artykuł analizuje mechanizmy napędzające rewolucję fintechową, koncentrując się na innowacjach, które zakłócają tradycyjne usługi finansowe. Autorzy podkreślają znaczenie cyfryzacji, ale także wskazują na potrzebę dostosowania regulacji do nowych technologii.

²²² H. Hollanders, N. Es-Sadki, *European Innovation Scoreboard*, European Commission, Brussels 2014, s. 5–17. Dokument przedstawia wskaźniki mierzące innowacyjność w państwach członkowskich UE. Polemicznie można zauważyć, że choć raport dostarcza kompleksowej analizy, jego wskaźniki mogą nie w pełni odzwierciedlać różnorodność podejść do innowacji w poszczególnych krajach.

Dzięki zastosowaniu analityki danych i sztucznej inteligencji banki mogą dostosowywać oferty do indywidualnych potrzeb klientów. Personalizacja obejmuje nie tylko tworzenie spersonalizowanych produktów, ale także dostosowanie komunikacji i interakcji z klientem w czasie rzeczywistym, co zwiększa satysfakcję i lojalność klientów²²³.

Mimo licznych korzyści, cyfrowa transformacja wiąże się także z wyzwaniami. Banki muszą sprostać rosnącym zagrożeniom cyberbezpieczeństwa, zgodności z regulacjami dotyczącymi ochrony danych (np. RODO), a także konieczności ciągłego inwestowania w rozwój technologii. Kolejnym wyzwaniem jest potrzeba zmiany kultury organizacyjnej w celu wspierania innowacji i zwiększenia elastyczności w adaptacji do nowych technologii²²⁴.

W najbliższej przyszłości banki będą musiały rozwijać swoje modele biznesowe w kierunku większej współpracy z fintechami oraz dalszej automatyzacji procesów. Nowe technologie, takie jak AI i blockchain, będą nadal odgrywać kluczową rolę, umożliwiając tworzenie innowacyjnych produktów i usług finansowych, które zaspokoją potrzeby dynamicznie zmieniającego się rynku²²⁵.

Automatyzacja procesów i wykorzystanie sztucznej inteligencji w sektorze bankowym rewolucjonizują sposób funkcjonowania instytucji finansowych. Dzięki zastosowaniu technologii takich jak robotyzacja procesów (RPA – Robotic Process Automation), banki mogą automatycznie przetwarzać powtarzalne zadania, co prowadzi do znacznej redukcji kosztów operacyjnych oraz skrócenia czasu realizacji usług.

W obszarze analizy kredytowej automatyzacja umożliwia błyskawiczne przetwarzanie wniosków kredytowych, ocenę zdolności kredytowej i podejmowanie decyzji w czasie rzeczywistym, co znacząco zwiększa konkurencyjność banków. Algorytmy AI pozwalają na dokładniejszą analizę danych z różnych źródeł, co przekłada się na bardziej precyzyjną ocenę ryzyka kredytowego i ograniczenie liczby nieściągalnych należności²²⁶.

²²³ E. Brynjolfsson, A. McAfee, dz. cyt., s. 34–58..

²²⁴ G. Hileman, M. Rauchs, dz. cyt., s. 15–42.

²²⁵ G. W. Peters, E. Panayi, dz. cyt., s. 8–26.

²²⁶ R. Alt, R. Beck, M. T. Smits, *FinTech and the Transformation of the Financial Industry*, Electronic Markets, Springer, Berlin 2018, s. 143–160. Autorzy podkreślają, że fintech wprowadza fundamentalne zmiany w sektorze finansowym. Polemicznie można zauważyć, że choć fintech jest przedstawiany jako rewolucja, w rzeczywistości wiele z innowacji to raczej ewolucja istniejących rozwiązań.

Big data odgrywa kluczową rolę w optymalizacji procesów decyzyjnych banków. Gromadzenie i analiza dużych zbiorów danych umożliwia identyfikację wzorców i trendów, które mogą być wykorzystane do prognozowania zachowań klientów oraz reagowania na zmieniające się warunki rynkowe. Przykładem jest personalizacja ofert finansowych na podstawie analizy historii transakcji, co pozwala bankom dostarczać usługi dopasowane do indywidualnych potrzeb klientów²²⁷.

Zastosowanie chatbotów i wirtualnych asystentów opartych na AI znacząco poprawia jakość obsługi klienta. Chatboty są w stanie obsługiwać klientów całodobowo, udzielając odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania, realizując proste transakcje czy pomagając w rozwiązywaniu problemów. Dzięki temu banki mogą zredukować obciążenie pracowników i skupić się na bardziej skomplikowanych kwestiach wymagających ludzkiej interwencji²²⁸.

Choć automatyzacja i AI przynoszą wiele korzyści, niosą ze sobą również pewne wyzwania. Banki muszą zadbać o bezpieczeństwo danych, zgodność z regulacjami oraz etyczne wykorzystanie AI. Istotne jest również zapewnienie odpowiedniego nadzoru nad algorytmami, aby uniknąć błędów decyzyjnych wynikających z nieprzewidzianych zachowań modeli AI²²⁹.

W przyszłości automatyzacja procesów i wykorzystanie AI będą nadal kluczowymi elementami strategii banków, które będą dążyły do dalszej optymalizacji swoich operacji oraz lepszego dopasowania oferty do potrzeb klientów. Integracja z technologiami takimi jak blockchain czy Internet rzeczy (IoT) może dodatkowo przyczynić się do dalszego rozwoju sektora finansowego²³⁰.

²²⁷ McKinsey & Company, *The State of AI in Financial Services*, New York 2020, s. 3–25. Raport wskazuje na rosnące znaczenie sztucznej inteligencji w sektorze finansowym, od predykcji ryzyk po personalizację usług klienta. Opisuje też przypadki sukcesu w implementacji AI w globalnych instytucjach.

²²⁸ E. Brynjolfsson, A. McAfee, dz. cyt., s. 60–75. Książka analizuje zmiany w gospodarce spowodowane przez rozwój technologii cyfrowych. Autorzy dostrzegają zarówno korzyści, jak i potencjalne zagrożenia związane z automatyzacją.

²²⁹ G. Hileman, M. Rauchs, dz. cyt., s. 23–47. Autorzy raportu przedstawiają wszechstronną analizę technologii blockchain, wskazując na jej potencjalny wpływ na różne sektory gospodarki. Polemicznie można zauważyć, że choć raport akcentuje zalety technologii, to w mniejszym stopniu uwzględnia problemy skalowalności i wysokie koszty energetyczne, które ograniczają jej masowe wdrażanie.

²³⁰ G. W. Peters, E. Panayi, *Understanding Modern Banking Ledgers through Blockchain Technologies*, Social Science Research Network (SSRN), Cambridge 2016, s. 15–42. Autorzy wnikliwie przedstawiają technologię blockchain jako przyszłościową alternatywę dla tradycyjnych ksiąg bankowych. Niemniej jednak można krytycznie zauważyć, że w pracy nie uwzględniono istotnych barier regulacyjnych, które nadal znacząco ograniczają jej wdrażanie w sektorze finansowym.

Innowacje technologiczne, takie jak chatboty i bankowość mobilna, stały się filarami współczesnego sektora bankowego, oferując klientom szybki i wygodny dostęp do usług finansowych przez całą dobę. Chatboty umożliwiają natychmiastowe udzielanie odpowiedzi na zapytania klientów, realizację prostych transakcji oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów bez potrzeby angażowania pracowników. Tym samym banki mogą efektywnie zarządzać obsługą klienta przy jednoczesnej redukcji kosztów operacyjnych²³¹.

Bankowość mobilna z kolei pozwala klientom na wykonywanie codziennych czynności bankowych, takich jak sprawdzanie salda, dokonywanie przelewów czy płacenie rachunków, bez konieczności wizyty w oddziale. Ta forma obsługi klienta sprzyja wygodzie i dostępności, co jest szczególnie istotne w dynamicznie zmieniającym się środowisku technologicznym i społecznym²³².

Personalizacja oferty bankowej, możliwa dzięki zaawansowanej analityce danych i sztucznej inteligencji, umożliwia dostosowanie produktów i usług do indywidualnych preferencji klientów. Algorytmy AI analizują historię transakcji, zachowania klientów oraz ich preferencje, co pozwala na tworzenie spersonalizowanych ofert, takich jak indywidualnie dopasowane kredyty, karty lojalnościowe czy inwestycje. Badania pokazują, że klienci bardziej cenią sobie spersonalizowane doświadczenia, co przekłada się na ich większą lojalność wobec instytucji finansowej²³³.

Dzięki zastosowaniu technologii umożliwiających personalizację i automatyzację obsługi klienta, banki są w stanie budować długotrwałe relacje oparte na zaufaniu i satysfakcji. Zwiększona jakość obsługi przekłada się na pozytywne doświadczenia klientów, co może skutkować wyższym poziomem rekomendacji oraz dłuższą współpracą z bankiem. W kontekście rosnącej konkurencji ze strony fintechów i cyfrowych banków, umiejętność

²³¹ E. Brynjolfsson, A. McAfee, dz. cyt., s. 50–75. Autorzy analizują wpływ zaawansowanych technologii na rynek pracy i rozwój gospodarczy, podkreślając kluczową rolę sztucznej inteligencji i automatyzacji w kształtowaniu przyszłości społeczeństw. Ich obserwacje znajdują odzwierciedlenie w aktualnych badaniach dotyczących wyzwań związanych z cyfrową transformacją.

²³² McKinsey & Company, dz. cyt., s. 8–22. Raport przedstawia przegląd zastosowania sztucznej inteligencji w sektorze usług finansowych, szczególnie w zakresie analizy ryzyka i personalizacji usług. W kontekście rosnących obaw dotyczących etyki AI warto zauważyć, że raport marginalnie odnosi się do kwestii transparentności algorytmów.

²³³ A. Parasuraman, V. A. Zeithaml, L. L. Berry, *SERVQUAL: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality*, *Journal of Retailing*, t. 64, nr 1, New York 1988, s. 12–40.

rozumienia i spełnienia oczekiwań klientów staje się kluczowym elementem strategii biznesowej²³⁴.

Chociaż personalizacja niesie ze sobą liczne korzyści, wiąże się również z wyzwaniami związanymi z ochroną danych osobowych, zgodnością z regulacjami prawnymi oraz koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa informacji. Banki muszą dbać o to, aby wdrażane technologie były zgodne z regulacjami takimi jak RODO, co zapewni ochronę prywatności klientów i utrzymanie ich zaufania²³⁵.

Zastosowanie technologii blockchain, sztucznej inteligencji oraz zaawansowanych metod szyfrowania zmienia sposób, w jaki banki zarządzają ryzykiem i przeciwdziałają cyberprzestępczości. W erze cyfryzacji i rosnących zagrożeń związanych z bezpieczeństwem danych, technologie te odgrywają kluczową rolę w zapewnieniu stabilności i zaufania klientów.

Blockchain, dzięki swojej zdecentralizowanej strukturze i niezmienności zapisów, pozwala na prowadzenie transakcji w sposób transparentny i bezpieczny. Każda transakcja jest rejestrowana w sposób nieodwracalny, co utrudnia manipulacje i fałszerstwa. To szczególnie ważne w kontekście transakcji międzybankowych, płatności międzynarodowych oraz weryfikacji tożsamości cyfrowej. Banki wykorzystujące blockchain zyskują pewność, że ich systemy są mniej podatne na ataki hakerskie oraz zapewniają większe bezpieczeństwo swoim klientom²³⁶.

Algorytmy AI i uczenia maszynowego (ML) są wykorzystywane do analizy ogromnych ilości danych w celu identyfikacji wzorców wskazujących na potencjalne oszustwa. Dzięki temu banki mogą szybko wykrywać podejrzane transakcje i reagować w czasie rzeczywistym na zagrożenia, co minimalizuje ryzyko strat finansowych i reputacyjnych. Przykładem jest zastosowanie AI do monitorowania transakcji kartowych, gdzie systemy automatycznie

²³⁴ R. Alt, R. Beck, M. T. Smits, dz. cyt., s. 15–25. Artykuł omawia ewolucję sektora finansowego pod wpływem FinTech, wskazując na głębokie zmiany w modelach biznesowych i oczekiwaniach klientów. Autorzy szczególną uwagę poświęcają synergii technologii blockchain i rozwiązań cyfrowych, co czyni tę pracę cennym źródłem dla analizy transformacji w finansach.

²³⁵ G. Hileman, M. Rauchs, dz. cyt., s. 70–95. Raport stanowi istotny punkt odniesienia dla badaczy zajmujących się implementacją technologii blockchain. Warto jednak zauważyć, że niektóre konkluzje mogą być zaktualizowane w świetle nowych badań dotyczących interoperacyjności sieci blockchain.

²³⁶ S. Nakamoto, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, s. 1–9. Kluczowy manifest technologii blockchain zapoczątkował nową erę w cyfrowych finansach. Mimo że koncept zdecentralizowanego systemu finansowego jest wizjonerski, pojawiają się obawy dotyczące jego adaptacji w skali globalnej, szczególnie w kontekście regulacyjnym.

wykrywają nietypowe zachowania użytkowników, takie jak nagłe zmiany lokalizacji czy nietypowe kwoty transakcji²³⁷.

Zaawansowane metody szyfrowania, takie jak kryptografia asymetryczna, pozwalają bankom na ochronę danych klientów przed nieautoryzowanym dostępem. Szyfrowanie end-to-end zapewnia poufność przesyłanych informacji, co jest kluczowe w obszarze bankowości mobilnej i internetowej. Wprowadzenie standardów, takich jak PSD2 w Europie, zobowiązuje banki do wdrażania zaawansowanych mechanizmów uwierzytelniania, co dodatkowo zwiększa poziom bezpieczeństwa²³⁸.

Choć technologie te przynoszą wiele korzyści, banki muszą mierzyć się z wyzwaniami związanymi z ich wdrażaniem. Należy do nich konieczność integracji nowych systemów z istniejącą infrastrukturą, zapewnienie zgodności z regulacjami prawnymi oraz szkolenie pracowników w zakresie nowych technologii. Niemniej jednak rozwój AI, blockchain i kryptografii stanowi fundament przyszłościowego zarządzania ryzykiem w bankowości.

1.3.6 Wyzwania innowacji w sektorze bankowym

Jednym z głównych wyzwań, przed którymi staje sektor bankowy w obliczu dynamicznego rozwoju technologii, jest konieczność dostosowania się do regulacji prawnych. Wdrażanie nowoczesnych rozwiązań, takich jak blockchain, kryptowaluty czy sztuczna inteligencja, często napotyka na bariery związane z brakiem odpowiednich ram regulacyjnych lub ich nadmierną restrykcyjnością.

Technologie, takie jak blockchain, zmieniają sposób funkcjonowania tradycyjnych usług finansowych, ale ich pełne wykorzystanie wymaga dostosowania istniejących regulacji prawnych. Przykładem jest rozwój kryptowalut, które ze względu na swoją decentralizację i potencjalne ryzyko związane z praniem pieniędzy czy finansowaniem terroryzmu, budzą obawy regulatorów. Z jednej strony, regulacje są niezbędne dla zapewnienia stabilności

²³⁷ J. Zhang, N. Xue, X. Huang, *A Secure and Efficient Blockchain-Based Data Sharing System*, *IEEE Transactions on Information Forensics and Security*, t. 14, nr 11, Piscataway 2019, s. 3018–3029. Praca przedstawia zaawansowany model dzielenia się danymi w oparciu o blockchain, oferując rozwiązania problemów związanych z bezpieczeństwem i wydajnością. Badania te są szczególnie istotne w kontekście rosnącego zapotrzebowania na bezpieczne systemy danych.

²³⁸ European Banking Authority, *Final Report on the Guidelines on the Security Measures for Operational and Security Risks under the PSD2 Directive*, Londyn 2018, s. 5–18. Wytoczne EBA, dotyczące bezpieczeństwa, podkreślają kluczową rolę regulacji w zapewnieniu stabilności sektora finansowego. Warto jednak rozważyć, czy nadmierne regulacje nie spowalniają innowacji w kontekście PSD2.

systemu finansowego, z drugiej zaś mogą ograniczać tempo innowacji i wprowadzania nowych technologii²³⁹.

Regulatorzy muszą znaleźć równowagę między wspieraniem innowacji a zapewnieniem odpowiedniego poziomu ochrony konsumentów. Wymogi dotyczące bezpieczeństwa danych, transparentności i przeciwdziałania oszustwom są kluczowe, ale jednocześnie mogą obciążać banki dodatkowymi kosztami związanymi z dostosowaniem systemów do nowych przepisów. Przykładem jest dyrektywa PSD2, która wprowadziła nowe standardy bezpieczeństwa dla płatności elektronicznych, umożliwiając jednocześnie rozwój bankowości otwartej²⁴⁰.

Aby wspierać innowacje, konieczna jest ścisła współpraca między sektorem bankowym a instytucjami nadzorczymi. Inicjatywy typu regulatory sandboxes, wprowadzane m.in. przez Wielką Brytanię i Singapur, pozwalają bankom i fintechom testować nowe rozwiązania w kontrolowanych warunkach, co sprzyja szybszemu dostosowywaniu regulacji do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości technologicznej²⁴¹.

W przyszłości kluczowe będzie opracowanie elastycznych ram regulacyjnych, które będą wspierać rozwój technologii przy jednoczesnym zapewnieniu stabilności finansowej i ochrony konsumentów. Banki, które będą umiejętnie balansować między zgodnością z regulacjami a wdrażaniem innowacji, zyskają przewagę konkurencyjną na globalnym rynku finansowym.

Inwestowanie w nowe technologie, takie jak sztuczna inteligencja, automatyzacja procesów czy modernizacja infrastruktury IT, stanowi jedno z największych wyzwań dla sektora bankowego. Banki muszą alokować znaczne środki na badania, rozwój oraz wdrażanie nowoczesnych rozwiązań, co wiąże się z istotnym obciążeniem finansowym.

Implementacja zaawansowanych technologii, takich jak AI czy blockchain, wymaga nie tylko dużych nakładów finansowych, ale także wyspecjalizowanej kadry oraz ciągłego doskonalenia infrastruktury technologicznej. W krótkim okresie inwestycje te mogą obciążać

²³⁹ D. W. Arner, J. Barberis, R. P. Buckley, *The Evolution of FinTech: A New Post-Crisis Paradigm?*, University of Hong Kong Faculty of Law Research Paper, Hongkong 2015, s. 1–20. Autorzy wskazują na przełomowy wpływ FinTech na kształtowanie sektora finansowego po kryzysie z 2008 roku, koncentrując się na innowacjach wspierających inkluzję finansową oraz efektywność. Dokument stanowi solidną podstawę do analizy rozwoju FinTech w kontekście globalnych wyzwań gospodarczych.

²⁴⁰ European Banking Authority, *Final Report on Guidelines on the Security Measures for PSD2*, Londyn 2018, s. 25–50. Wytyczne EBA wprowadzają kompleksowe wymagania bezpieczeństwa w ramach dyrektywy PSD2. Należy rozważyć, czy niektóre wymogi nie są zbyt restrykcyjne dla małych dostawców usług płatniczych.

²⁴¹ D. A. Zetsche, R. P. Buckley, D. W. Arner, J. N. Barberis, dz. cyt., s. 31–70.

budżety banków, jednak w dłuższej perspektywie przynoszą wymierne korzyści, takie jak zwiększenie efektywności operacyjnej, redukcja kosztów oraz poprawa jakości usług. Przykładem może być automatyzacja procesów kredytowych, która pozwala na szybsze przetwarzanie wniosków i obniżenie kosztów operacyjnych²⁴².

Podczas gdy duże banki dysponują odpowiednimi zasobami do finansowania innowacji, mniejsze instytucje często napotykają trudności związane z ograniczeniami budżetowymi. W takich przypadkach kluczową rolę odgrywa współpraca z fintechami, outsourcing usług technologicznych oraz korzystanie z rozwiązań typu cloud computing, które umożliwiają dostęp do zaawansowanych technologii przy mniejszych nakładach finansowych²⁴³.

W obliczu rosnących kosztów technologicznych, wiele banków decyduje się na partnerstwo z fintechami, co pozwala na dzielenie kosztów związanych z rozwojem innowacji. Takie współprace mogą obejmować wspólne projekty badawczo-rozwojowe, tworzenie nowych produktów czy integrację usług fintechowych z tradycyjnymi kanałami bankowymi. Dzięki temu banki mogą oferować nowoczesne rozwiązania bez konieczności ponoszenia pełnych kosztów ich opracowania²⁴⁴.

Pomimo wysokich kosztów związanych z inwestycjami technologicznymi, ich znaczenie dla sektora bankowego będzie rosło. Banki, które zainwestują w rozwój nowoczesnych technologii i odpowiednio dostosują swoje strategie do dynamicznych zmian rynkowych, mogą liczyć na długoterminowe korzyści w postaci zwiększenia konkurencyjności i poprawy rentowności.

Tradycyjnie sektor bankowy charakteryzuje się konserwatyzmem i hierarchicznością, co zapewnia stabilność, ale utrudnia szybkie wdrażanie zmian. Współczesne wyzwania technologiczne i rynkowe wymagają jednak od banków zmiany podejścia do kultury

²⁴² T. Beck, T. Chen, C. Lin, F. M. Song, *Financial Innovation: The Bright and the Dark Sides*, *Journal of Banking & Finance*, t. 72, Amsterdam 2016, s. 28–51. Artykuł przedstawia dwie perspektywy dotyczące innowacji finansowych: korzyści w postaci zwiększonej dostępności usług finansowych oraz ryzyka wynikające z nowych narzędzi, takich jak kredyty strukturyzowane, które odegrały kluczową rolę w kryzysie finansowym.

²⁴³ T. Philippon, *The FinTech Opportunity*, NBER Working Paper No. 22476, Cambridge 2016, s. 1–40. Autor wnikliwie analizuje potencjał FinTech do obniżania kosztów transakcji finansowych. Ciekawe jest, że w pracy pominięto kwestie związane z długoterminowym wpływem tych technologii na tradycyjne instytucje finansowe.

²⁴⁴ P. Gomber, R. J. Kauffman, C. Parker, B. W. Weber, *On the Fintech Revolution: Interpreting the Forces of Innovation, Disruption, and Transformation in Financial Services*, *Journal of Management Information Systems*, 35(1), 220–265. Autorzy omawiają dynamiczny rozwój sektora FinTech, koncentrując się na jego disruptywnym potencjale. Warto jednak zastanowić się, czy zastosowany model analizy dostatecznie uwzględnia czynniki regulacyjne wpływające na tempo adaptacji technologii.

organizacyjnej. Tworzenie środowiska sprzyjającego innowacjom staje się kluczowe, a zarządzanie zmianą organizacyjną zyskuje na znaczeniu.

Banki, aby nadążyć za dynamicznym rynkiem, muszą przekształcić swoje struktury w bardziej elastyczne i otwarte na nowe idee. Ważnym elementem jest zaangażowanie pracowników w procesy innowacyjne, co można osiągnąć poprzez tworzenie przestrzeni do eksperymentowania, zachęcanie do kreatywności oraz wdrażanie programów szkoleniowych wspierających rozwój kompetencji cyfrowych. Takie podejście sprzyja budowaniu organizacji uczącej się, zdolnej do ciągłego doskonalenia²⁴⁵.

Zarządzanie zmianą odgrywa centralną rolę w procesie transformacji kultury organizacyjnej. Banki muszą opracować strategie umożliwiające skuteczne wdrażanie innowacji przy jednoczesnym minimalizowaniu oporu ze strony pracowników.

Budowanie kultury innowacyjnej pozwala bankom na elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki rynkowe oraz szybsze wdrażanie nowych technologii. Organizacje, które promują otwartość na zmiany, zyskują przewagę konkurencyjną dzięki zdolności do dostosowywania się do potrzeb klientów oraz do tworzenia innowacyjnych produktów i usług. Banki, które wprowadziły modele zarządzania oparte na zwinności (agile), mogą szybciej reagować na zmiany rynkowe i lepiej odpowiadać na oczekiwania klientów²⁴⁶.

Sektor bankowy, ze względu na swoją złożoność i globalny charakter, stoi przed koniecznością nieustannego dostosowywania się do zmian technologicznych, regulacyjnych oraz oczekiwań klientów. Innowacyjność nie tylko wspiera rozwój nowych produktów i usług, ale także umożliwia bankom przetrwanie na konkurencyjnym rynku i realizację długoterminowych celów strategicznych.

Cyfryzacja oraz rozwój technologii fintech zmuszają banki do zmiany tradycyjnych modeli biznesowych. Zamiast skupiać się wyłącznie na świadczeniu klasycznych usług finansowych, banki coraz częściej stają się platformami oferującymi zintegrowane, spersonalizowane rozwiązania. Wprowadzenie bankowości otwartej (open banking) oraz

²⁴⁵ P. M. Senge, *The Fifth Discipline: The Art & Practice of The Learning Organization*, Doubleday, Nowy Jork 1990, s. 14–40. Klasyczna praca o zarządzaniu, która wprowadza koncepcję organizacji uczącej się, stanowi fundament dla współczesnych strategii adaptacji w obliczu zmian technologicznych i rynkowych.

²⁴⁶ D. K. Rigby, J. Sutherland, H. Takeuchi, *Embracing Agile*, *Harvard Business Review*, Boston 2016, s. 40–50. Artykuł przedstawia kluczowe założenia metodyki Agile, wskazując na jej szerokie zastosowanie poza sektorem IT. Zawiera również praktyczne przykłady wykorzystania Agile w procesach zarządzania zmianą.

integracja z fintechami pozwalają na rozszerzenie zakresu usług i lepsze dostosowanie do potrzeb klientów. Banki muszą więc inwestować w budowę ekosystemów opartych na współpracy z partnerami zewnętrznymi²⁴⁷.

Innowacje technologiczne, takie jak sztuczna inteligencja, big data oraz blockchain, odgrywają kluczową rolę w optymalizacji procesów wewnętrznych. Automatyzacja procesów decyzyjnych, wykrywanie oszustw w czasie rzeczywistym oraz personalizacja oferty to tylko niektóre z obszarów, w których banki mogą poprawić swoją efektywność. Zastosowanie AI w analizie ryzyka kredytowego oraz predykcji zachowań klientów pozwalają na podejmowanie bardziej precyzyjnych i szybszych decyzji²⁴⁸.

Choć innowacje technologiczne przynoszą liczne korzyści, banki muszą stawić czoła wyzwaniom regulacyjnym i finansowym. Rozwój nowych technologii, takich jak kryptowaluty czy cyfrowe waluty banków centralnych (CBDC), wymaga od instytucji finansowych dostosowania się do zmieniających się regulacji, co może być czasochłonne i kosztowne. Inwestycje w nowoczesne technologie, infrastrukturę IT oraz rozwój kompetencji pracowników wiążą się z wysokimi nakładami finansowymi, które nie zawsze przynoszą natychmiastowe korzyści²⁴⁹.

Kluczowym elementem sukcesu we wdrażaniu innowacji jest zmiana kultury organizacyjnej. Banki powinny promować postawy otwartości na zmiany, wspierać kreatywność pracowników oraz rozwijać wewnętrzne mechanizmy uczenia się organizacyjnego. Istotnym narzędziem w tym zakresie jest wdrażanie kompleksowych programów szkoleniowych, jak również tworzenie zespołów multidyscyplinarnych, które sprzyjają wymianie wiedzy i generowaniu innowacyjnych rozwiązań. W procesie transformacji szczególnego znaczenia nabierają zarządzanie zmianą oraz efektywna komunikacja wewnętrzna, które tworzą fundament dla długofalowego zaangażowania pracowników. Ważnym aspektem tego procesu jest edukacja kadry sektora bankowego, która warunkuje

²⁴⁷ H. W. Chesbrough, dz. cyt., s. 14–28. Autor wprowadza pojęcie otwartej innowacji, podkreślając jej znaczenie w dzisiejszej gospodarce opartej na wiedzy. Jego praca zainspirowała liczne badania nad współpracą między przedsiębiorstwami a jednostkami badawczymi.

²⁴⁸ T. H. Davenport, J. Kirby, *Only Humans Need Apply: Winners and Losers in the Age of Smart Machines*, Harper Business, Nowy Jork 2016, s. 120–145. Autorzy argumentują, że automatyzacja i sztuczna inteligencja zmieniają rynek pracy, ale koncentrują się głównie na zachodnich gospodarkach, co może ograniczać uniwersalność ich wniosków.

²⁴⁹ D. W. Arner, J. Barberis, R. P. Buckley, dz. cyt., s. 1–35. Autorzy analizują rozwój FinTech po kryzysie finansowym, wskazując na jego wpływ na innowacje w systemach płatności i zarządzaniu ryzykiem.

zdolność instytucji finansowych do skutecznego adaptowania się do zmian technologicznych i rynkowych. Efektywny udział banków w realizacji polityki innowacyjnej wymaga nie tylko współpracy instytucjonalnej, lecz także odpowiedniego poziomu wiedzy i świadomości wśród pracowników. Jak trafnie zauważają Karolina Daszyńska-Żygadło i Radosław Pastusiak, brak wiedzy powoduje powstanie zniekształceń poznawczych, przez które pracownicy banku podejmują decyzje będące źródłem strat²⁵⁰. Wskazuje to, że proces wdrażania innowacji może być poważnie zaburzony przez deficyty kompetencyjne, które skutkują błędnymi decyzjami operacyjnymi i strategicznymi.

W *Innowacyjnej fali w społeczeństwie i gospodarce* Jacek Pietrewicz i Radosław Sobiecki podkreślają, że innowacje nie są zjawiskiem liniowym, lecz dynamiczną „falą”, przenikającą kolejne sektory gospodarki, kulturę oraz społeczne zachowania. Autorzy wskazują, że innowacyjna fala ma przede wszystkim charakter cykliczny – każda jej odsłona wiąże się z rewolucyjnymi zmianami technologicznymi, społecznymi i ekonomicznymi, które wymagają zarówno od instytucji, jak i jednostek, adaptacji, elastyczności oraz otwartego podejścia do nowych rozwiązań. W ich ujęciu, kluczowe jest zbudowanie infrastruktury innowacyjnej, w której łączą się działania edukacyjne, finansowe i regulacyjne na rzecz inicjacyjnej kapitałowo-wiedzo-zorientowanej gospodarki. Pietrewicz i Sobiecki opisują, że proces przyspieszenia innowacyjnego (tzw. „fala”) wymaga wsparcia ze strony polityki publicznej, finansów, w tym banków, oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego. Ich diagnoza sugeruje, że instytucje finansowe, funkcjonujące na styku kapitału, wiedzy i ryzyka, mają wyjątkową rolę w zasilaniu kolejnych etapów transformacji: od finansowania start-upów przez inkubację technologii, aż po budowę modeli współpracy cross-sektorowej i kapitału społecznego. Autorzy podkreślają, że bez takich infrastrukturalnych i instytucjonalnych ram przyjęcie nowej fali innowacji – zwłaszcza w obszarach kluczowych dla zrównoważonego rozwoju – jest trudne, drogie i rozproszone geograficznie. Ponadto Pietrewicz i Sobiecki akcentują, że fala innowacyjna ma wymiar społeczny i kulturowy – jej trwałość zależy od tego, czy społeczeństwo zyska zdolność do adaptacji, przyjmie proaktywną postawę wobec zmian oraz będzie gotowe na społeczno-ekonomiczne przebudowy struktur pracy, edukacji czy relacji międzyludzkich. W tym kontekście sektor finansowy zyskuje dodatkową rolę nie tylko jako dostawca kapitału, ale również jako edukator, promotor współpracy i partner wspierający

²⁵⁰ K. Daszyńska-Żygadło, R. Pastusiak, *Zagrożenia w wykorzystaniu innowacji bankowych na przykładzie opcji toksycznych*, *Studia Ekonomiczne*, Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach, nr 53, 2014, s. 59-71.

proces zmian społecznych. Taka perspektywa wpisuje finansowanie bankowe w nowy paradygmat – znacznie szerszy niż standardowa logika opłacalności, zakładający współtworzenie fali społeczno-technologicznej transformacji²⁵¹.

W książce *Innowacje bez zamętu* W. Chan Kim i Renée Mauborgne rozwijają koncepcję innowacji, która nie destabilizuje sektorów gospodarczych ani nie prowadzi do destrukcji miejsc pracy, lecz umożliwia wzrost z zachowaniem równowagi społecznej i branżowej. Autorzy prezentują model „bez-zamętu” jako strategiczną drogę pozwalającą firmom osiągnąć rozwój bez negatywnych efektów ubocznych, które często kojarzone są z radykalnymi innowacjami. Fundamentem tego podejścia jest tworzenie tzw. niebieskich oceanów – nowych przestrzeni rynkowych, gdzie innowacje są wdrażane w sposób harmonijny z istniejącym ekosystemem, uwzględniający zarówno wartość dla klienta, jak i pracowników oraz partnerów branżowych. Kluczowym elementem strategii „bez-zamętu” jest eliminacja efektu „zdyszanego się zmian”, to znaczy dostarczanie nowych rozwiązań w tempie odpowiadającym możliwościom adaptacyjnym przedsiębiorstw i otoczenia rynkowego. Kim i Mauborgne proponują cztery mechanizmy budowy takich innowacji: eliminacja niepotrzebnych obszarów w branży, redukcja kosztów, podnoszenie wartości kluczowych dla klienta i tworzenie nowych funkcji, które wyróżniają produkt lub usługę. W rezultacie powstają rozwiązania, które przynoszą postęp bez ryzyka dezintegracji systemów, co ma szczególne znaczenie w sektorze bankowym, gdzie nadmierna rewolucja technologiczna może prowadzić do chaosu w relacjach z klientami czy destabilizacji wewnętrznych systemów. W kontekście finansowania zrównoważonych innowacji, podejście to oferuje bankom i instytucjom finansowym strategiczną mapę działania, pozwalającą inwestować w przełomowe rozwiązania przy jednoczesnym minimalizowaniu społeczno-ekonomicznych zakłóceń. Oznacza to m.in. rozwój platform wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) w implementacji zielonych technologii, czy finansowanie usług cyfrowych w sposób stopniowy, dopasowany do zdolności adaptacyjnych klientów. Takie podejście może promować kulturę innowacji inkluzywnej: zrównoważonej, społecznie odpowiedzialnej i odpornej na potencjalne turbulencje rynkowe²⁵².

W serii *Technologicznych magnolii* Dominika Bettman i Paweł Oksanowicz proponują nowatorską perspektywę patrzenia na innowacje i rozwój technologiczny, która bazuje na

²⁵¹ J. Pietrewicz, i R. Sobiecki, *Innowacyjna fala w społeczeństwie i gospodarce*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2018, s. 30–42.

²⁵² W. Ch. Kim i R. Mauborgne, *Innowacje bez zamętu. Jak wprowadzać zmiany bez niszczenia branż, firm i miejsc pracy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2024, s. 30–45.

metaforze magnolii – rośliny pięknej, wytrzymałej, a jednocześnie wrażliwej i wymagającej troski. Ta metafora ma oddać istotę zrównoważonej i humanistycznej technologii, która nie powinna być projektowana wyłącznie w oparciu o logikę efektywności, lecz również z uwzględnieniem potrzeb użytkowników, wartości społecznych i długofalowej odpowiedzialności za skutki wdrażania innowacji. W wydaniu z 2021 roku autorzy skupiają się na idei świadomego projektowania przyszłości, która opiera się na współpracy ludzi i technologii, edukacji cyfrowej i wzmacnianiu kompetencji społecznych²⁵³. Podkreślają, że technologie powinny rozwijać się w sposób organiczny, podobnie jak ogród, który wymaga nieustannej pielęgnacji i troski, a nie wyłącznie mechanicznej efektywności.

W rozszerzonym wydaniu *Technologiczne magnolie 2.0* z 2024 roku, autorzy pogłębiają refleksję o konsekwencje epoki postpandemicznej, cyfrowego przyspieszenia i ekspansji sztucznej inteligencji. Wskazują, że świat VUCA (zmienności, niepewności, złożoności i niejednoznaczności) wymaga projektowania rozwiązań empatycznych i odpornych, które będą wspierać nie tylko sprawność operacyjną, ale także dobrostan użytkownika, jego poczucie sensu i zdolność do działania²⁵⁴. Szczególną rolę autorzy przypisują instytucjom finansowym, które mogą – poprzez swoje cyfrowe platformy, aplikacje mobilne i interfejsy klienta – odgrywać rolę katalizatora zmiany kulturowej. W tym ujęciu banki przyszłości stają się nie tylko strażnikami danych i kanałów płatności, ale również projektantami kultury finansowej opartej na wartościach: inkluzywności, przejrzystości, empatii i odpowiedzialności społecznej. Bettman i Oksanowicz zachęcają, by myśleć o technologii jak o ekosystemie: żywym, współzależnym i dynamicznym. Bankowość, która chce być nowoczesna i zrównoważona, powinna nie tylko digitalizować procesy, ale również projektować doświadczenia klientów w sposób celowy i empatyczny, np. poprzez proste i zrozumiałe raportowanie ESG, narzędzia edukacyjne, systemy mikrokredytów społecznych czy aplikacje wspierające codzienne wybory zgodne z celami klimatycznymi. Technologie takie jak sztuczna inteligencja, uczenie maszynowe czy blockchain powinny być wdrażane w taki sposób, by wzmacniać społeczną tkankę relacji i odpowiedzialności, a nie ją rozrywać.

W efekcie, podejście prezentowane w obydwu edycjach *Technologicznych magnolii* może stanowić inspirujący model dla instytucji finansowych poszukujących nowej tożsamości

²⁵³ D. Bettman i P. Oksanowicz, *Technologiczne magnolie. Gdy większość z nas uwierzy, że dzięki technologiom zmienimy świat na lepsze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2021, s. 12–18.

²⁵⁴ D. Bettman i P. Oksanowicz, *Technologiczne magnolie 2.0. Gdy większość z nas uwierzy, że dzięki technologiom zmienimy świat na lepsze*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2024, s. 15–22.

w epoce ESG (Environmental, Social and Governance; czyli środowisko, społeczeństwo i ład korporacyjny). Stanowi podstawę do oceny odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju firm, szczególnie istotną w analizie ryzyka, raportowaniu niefinansowym oraz decyzjach inwestycyjnych i transformacji cyfrowej. Zamiast ścigać się na szybkość wdrażania kolejnych technologicznych innowacji, autorzy sugerują, by skupić się na jakości relacji z użytkownikiem i trwałości rozwiązań. To właśnie w takim ujęciu innowacja staje się nie tylko technologicznym rozwiązaniem, ale narzędziem budowania świata bardziej zrównoważonego, sprawiedliwego i odpornego. Wraz z postępującą cyfryzacją i rosnącą świadomością społeczną, sektor bankowy przechodzi ewolucję od tradycyjnego modelu funkcjonowania, skoncentrowanego głównie na maksymalizacji zysku, do modelu inkluzywnego, integrującego cele ekonomiczne, społeczne i środowiskowe.

W tabeli 1 przedstawiono porównanie kluczowych cech dwóch podejść do bankowości: tradycyjnego, skoncentrowanego na maksymalizacji zysku, oraz inkluzywnego, integrującego cele społeczne i środowiskowe. Zestawienie porządkuje zmiany w logice działania banków w kontekście ESG i tworzenia wspólnej wartości.

Tabela 1. Różnice między modelem banku tradycyjnego a banku inkluzywnego

Kryterium	Bank tradycyjny	Bank inkluzywny
Cel działalności	Maksymalizacja zysku	Tworzenie wspólnej wartości (<i>shared value</i>)
Relacja z klientem	Transakcyjna	Edukacyjno-partnerska
Stosunek do innowacji	Reaktywny	Odpowiedzialny i proaktywny
Wpływ na polityki publiczne	Pośredni	Współtworzący
Efekt społeczny	Uboczny	Intencjonalny

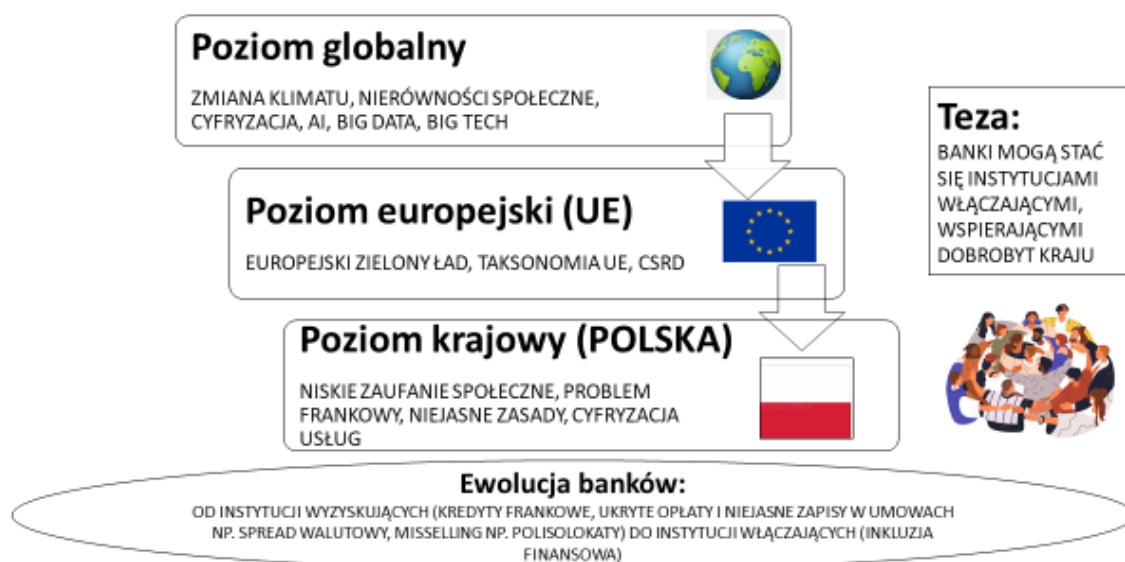
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: M. E. Porter, M. R. Kramer, Creating Shared Value, „Harvard Business Review”, vol. 89, no. 1–2, Boston 2011;
Acemoglu D., Johnson S., *Władza i postęp. Tysiąc lat walki o technologię i dobrobyt*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2025;
B. G. Peters, *Institutional Theory in Political Science: The New Institutionalism*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2021.

Z danych w tabeli 1 wynika, że model inkluzywny przesuwa akcent z relacji transakcyjnych na partnerskie, a innowacje traktuje jako narzędzie odpowiedzialnej transformacji. Ujęcie to uzasadnia późniejsze wykorzystanie instrumentów ESG i polityk publicznych jako dźwigni dobrobytu. Transformacja w kierunku modelu inkluzywnego stanowi

fundament współczesnych polityk innowacyjnych i zrównoważonych, co znajduje dalsze rozwinięcie w kolejnej części dotyczącej zasad ESG i roli banków w zrównoważonym rozwoju.

Współczesny sektor bankowy funkcjonuje w środowisku dynamicznych przemian społeczno-gospodarczych i technologicznych. Banki muszą reagować na globalne megatrendy – od zmian klimatycznych i cyfryzacji po nowe regulacje europejskie i krajowe, które kształtują ich rolę w gospodarce. W zależności od poziomu analizy – globalnego, unijnego czy krajowego – instytucje finansowe stają przed różnymi wyzwaniami, które jednocześnie otwierają nowe możliwości rozwoju.

Rysunek 2. Świat transformacji – wyzwania i szanse dla sektora bankowego

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawiony schemat ukazuje wielopoziomowy kontekst transformacji sektora bankowego. Na poziomie globalnym kluczowe znaczenie mają procesy związane ze zmianą klimatu, nierównościami społecznymi oraz cyfryzacją, w tym wykorzystaniem sztucznej inteligencji i technologii Big Data. Na poziomie europejskim banki podlegają rosnącej presji regulacyjnej wynikającej z Europejskiego Zielonego Ładu, taksonomii UE i dyrektywy CSRD, które wymuszają zmianę modeli biznesowych w kierunku zrównoważonych finansów. Na poziomie krajowym – w Polsce – sektor bankowy mierzy się z wyzwaniami specyficznymi dla lokalnego rynku, takimi jak niskie zaufanie społeczne, problem kredytów frankowych, niejasne regulacje i konieczność cyfryzacji usług.

1.4 Przegląd badań empirycznych dotyczących roli banków w budowaniu dobrobytu

Klasyczne i współczesne badania empiryczne konsekwentnie wskazują, że rozwój sektora finansowego, w tym banków jako kluczowych pośredników, sprzyja wzrostowi gospodarczemu poprzez mobilizację oszczędności, alokację kapitału i poprawę zarządzania ryzykiem. W przekrojach międzynarodowych wykazano, że głębszy rozwój pośrednictwa finansowego wiąże się z wyższą dynamiką PKB oraz wzrostem produktywności całkowitej (TFP), a sama zależność nie jest wyłącznie efektem odwrotnej przyczynowości²⁵⁵.

Jednocześnie literatura podkreśla nieliniowość tej relacji: ponad pewien próg „finansjalizacji” korzyści krańcowe słabną, a nadmierna kreacja kredytu może szkodzić wzrostowi gospodarczemu. Badania S. Cecchetti i E. Kharroubiego pokazują, że gdy kredyt dla sektora prywatnego przekracza około 100% PKB, efekt rozwoju finansowego na wzrost może stawać się ujemny („too much finance”)²⁵⁶. Wskazuje to na konieczność jakościowego (nie tylko ilościowego) rozwoju bankowości oraz właściwych ram regulacyjnych.

Z perspektywy inkluzji finansowej (financial inclusion) banki oddziałują na dobrobyt również poza kanałem czysto wzrostowym: zwiększając dostęp do rachunków, kredytu i płatności, wspierają przedsiębiorczość, stabilizację konsumpcji i ograniczanie ubóstwa. Badania D. Demirgüç-Kunt, L. Klapper i S. Singer dowodzą, że inkluzja finansowa ma istotny pozytywny wpływ na ograniczenie nierówności dochodowych i wzrost dobrobytu gospodarstw domowych²⁵⁷. Przeglądy Banku Światowego podkreślają przy tym komplementarność inkluzji finansowej i stabilności sektora finansowego²⁵⁸.

Coraz większy korpus literatury bada także powiązania między zrównoważonymi finansami (sustainable finance), ESG i stabilnością banków. Badania M. Capelle-Blancard i D. Petit (2019) wykazują, że banki o wyższych wynikach ESG charakteryzują się niższym ryzykiem systemowym i wyższą efektywnością kapitałową²⁵⁹. Z kolei prace C. Miralles-

²⁵⁵ R. Levine, *Finance and Growth: Theory and Evidence*, Handbook of Economic Growth, Elsevier 2005.

²⁵⁶ S. Cecchetti, E. Kharroubi, *Reassessing the Impact of Finance on Growth*, Bank for International Settlements Working Papers No. 381, 2012.

²⁵⁷ D. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, S. Singer, *Financial Inclusion and Inclusive Growth: A Review of Recent Empirical Evidence*, World Bank Policy Research Working Paper No. 8040, Washington 2017.

²⁵⁸ World Bank, *Global Financial Development Report 2022: Financial Inclusion*, Washington 2022.

²⁵⁹ R. Levine, dz.cyt.

Quirosa i współautorów (2023) wskazują, że integracja czynników ESG w zarządzaniu ryzykiem bankowym sprzyja długofalowej stabilności i poprawie reputacji instytucji finansowych²⁶⁰.

W obszarze zielonej polityki kredytowej (green credit policy) badania empiryczne dla gospodarki chińskiej (np. J. Zhang, Y. Li) pokazują, że restrykcyjne kryteria zielonego kredytu mogą krótkookresowo ograniczać innowacyjność w branżach silnie emisyjnych, ale długofalowo sprzyjają poprawie efektywności energetycznej i reorientacji inwestycji²⁶¹. Wskazuje to na potrzebę projektowania polityk zrównoważonych finansów w sposób równoważący cele środowiskowe z rozwojem innowacyjnym gospodarki.

Podsumowując, literatura międzynarodowa wskazuje, że banki wspierają dobrobyt kraju poprzez kanały wzrostu, produktywności, stabilności finansowej i inkluzji, ale jakość regulacji oraz integracja czynników ESG decydują o sile i kierunku tych efektów. W krajach o wysokim poziomie cyfryzacji i transparentności instytucjonalnej efekt pozytywny jest silniejszy, co stanowi argument za wspieraniem innowacyjności i zrównoważonego rozwoju sektora bankowego w Polsce.

Poniższa tabela syntetyzuje główne ustalenia teoretyczne rozdziału 1, obejmujące definicje, funkcje banków oraz relacje między innowacyjnością, ESG i dobrobytem.

Tabela 2. Podsumowanie Rozdziału 1 – Rola banków w polityce innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
System bankowy a polityka publiczna	Banki stanowią filar polityki gospodarczej państwa. Wspierają stabilność systemu finansowego, innowacje i rozwój przedsiębiorczości.	Integracja celów rozwojowych i zrównoważonych w strategiach bankowych; koordynacja działań z bankiem centralnym i instytucjami rozwoju.	Wzmocnienie odporności gospodarki, wzrost inwestycji w kapitał ludzki i technologiczny.
Bank centralny i jego rola w stabilności systemu	Bank centralny utrzymuje stabilność pieniądza i nadzoruje płynność sektora.	Współpraca z bankami komercyjnymi w zakresie polityki monetarnej, wymogów	Utrzymanie równowagi makroekonomicznej i wspieranie

²⁶⁰ S. Cecchetti, E. Kharroubi, dz.cyt.

²⁶¹ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, S. Singer, *Financial Inclusion and Inclusive Growth: A Review of Recent Empirical Evidence*, World Bank Policy Research Working Paper No. 8040, Washington 2017.

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
	Kształtuje warunki dla finansowania innowacji i transformacji.	kapitałowych i standardów ESG.	zrównoważonego wzrostu.
Banki komercyjne jako pośrednicy finansowi	Banki komercyjne łączą oszczędności z inwestycjami, kształtując kierunki rozwoju gospodarki.	Odpowiedzialna alokacja kapitału – preferowanie inwestycji zrównoważonych i innowacyjnych.	Redukcja ryzyka systemowego, większa produktywność i trwały wzrost gospodarczy.
Integracja zasad ESG w sektorze bankowym	ESG staje się elementem strategii rozwojowej banków, wpływając na proces kredytowania i ocenę ryzyka.	Wdrożenie taksonomii UE, raportowania niefinansowego, standardów SFDR i CSRD.	Wzrost transparentności rynku i zaufania społecznego; wsparcie transformacji ekologicznej.
Innowacyjność w sektorze bankowym	Cyfryzacja, big data, AI i fintechy zmieniają model usług bankowych.	Rozwój produktów cyfrowych, automatyzacja procesów i współpraca z fintechami.	Lepsza dostępność usług, wzrost efektywności i włączenie finansowe.
Rola banków w zrównoważonym rozwoju	Banki wspierają finansowanie projektów OZE, gospodarki obiegu zamkniętego, edukacji i zdrowia.	Tworzenie produktów „zielonych” i „społecznych”, rozwój kredytów proekologicznych i inwestycji ESG.	Transformacja energetyczna i społeczna; wzrost jakości życia i dobrobytu.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rozdział 1 niniejszej rozprawy; H. Rogall (2010), Ekonomia zrównoważonego rozwoju; M. Ziolo (2021), Finanse zrównoważone. Rozwój – ryzyko – rynek; Raport Brundtland (1987); Rozporządzenie (UE) 2019/2088 (SFDR); Taksonomia UE.

Zestawienie zawarte w tabeli 2 wskazuje na systemową rolę banków w realizacji polityki innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju, a tym samym w procesie budowania dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Jednocześnie przegląd literatury ujawnia niedostatek pogłębionych badań empirycznych dotyczących rzeczywistej skali i mechanizmów tego oddziaływania.

Przeprowadzona analiza literatury przedmiotu pozwoliła na uporządkowanie pojęć związanych z dobrobytem społeczno-gospodarczym, rolą sektora bankowego oraz współczesnymi politykami publicznymi w zakresie innowacyjności i zrównoważonego rozwoju. Wskazano, że banki coraz częściej postrzegane są nie tylko jako pośrednicy finansowi, lecz jako podmioty współkształtujące procesy transformacyjne w gospodarce.

Jednocześnie przegląd literatury ujawnił ograniczenia dotychczasowych badań, w szczególności w zakresie empirycznej oceny wpływu integracji polityki innowacyjnej i zasad ESG na poziom dobrobytu kraju. Zidentyfikowana luka badawcza stanowi bezpośrednie uzasadnienie dla przeprowadzenia analizy instytucjonalnej oraz badań jakościowych, których celem jest empiryczna weryfikacja przyjętej w pracy hipotezy badawczej.

Rozdział 2. ROLA BANKÓW W BUDOWANIU DOBROBYTU KRAJU

Rozdział drugi stanowi kluczowy etap przejścia od rozważań teoretycznych do analizy empirycznej roli sektora bankowego w budowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Po przedstawieniu podstaw definicyjnych, koncepcyjnych oraz przeglądu literatury w rozdziale pierwszym, niniejsza część pracy koncentruje się na identyfikacji rzeczywistych mechanizmów oddziaływania banków na procesy rozwojowe.

Celem rozdziału jest pogłębiona analiza tego, w jaki sposób banki wpływają na poziom dobrobytu kraju, zarówno poprzez finansowanie działalności gospodarczej, jak i poprzez wdrażanie strategii zrównoważonego rozwoju oraz wspieranie innowacyjności. Szczególną uwagę poświęcono relacjom między zrównoważonym rozwojem, innowacyjnością a dobrobytem, a także identyfikacji czynników sprzyjających oraz ograniczających efektywność działań sektora bankowego w tym obszarze.

Rozdział obejmuje również przedstawienie metodologii badań własnych, zastosowanych narzędzi analitycznych oraz charakterystyki próby badawczej. Wykorzystane podejście badawcze – łączące analizę instytucjonalną, desk research oraz wywiady eksperckie – umożliwia wieloaspektową ocenę zaangażowania banków w realizację polityk publicznych związanych z innowacyjnością i zrównoważonym rozwojem.

W dalszej części rozdziału przeprowadzono analizę wpływu działań banków na dobrobyt w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym, uwzględniając zarówno pozytywne efekty, jak i potencjalne ryzyka systemowe. Omówiono także wskaźniki i narzędzia pomiaru wpływu ESG oraz bariery wdrażania strategii zrównoważonego rozwoju i innowacji w praktyce bankowej.

Rozdział ten stanowi istotny element weryfikacji hipotezy głównej rozprawy, zgodnie z którą banki integrujące zasady ESG oraz innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy trwałego dobrobytu społeczno-gospodarczego niż banki funkcjonujące w oparciu o tradycyjny model działalności. Analiza przedstawiona w niniejszej części pracy umożliwia empiryczną ocenę zakresu i skuteczności zaangażowania sektora bankowego w realizację celów rozwojowych państwa.

2.1 Metodologia przeprowadzonych badań

Niniejsza część rozdziału wprowadza do analizy instytucjonalnej oraz badania jakościowego przeprowadzonego przez autorkę rozprawy doktorskiej. Zgodnie z przyjętą logiką konstrukcji pracy, wyniki badań własnych nie zostały przedstawione w formie wyodrębnionego, zamkniętego rozdziału empirycznego, lecz są prezentowane w poszczególnych częściach rozprawy – w tych miejscach, w których bezpośrednio pogłębiają analizę teoretyczną oraz wspierają interpretację omawianych zjawisk.

Takie rozwiązanie metodologiczne pozwala na integrację warstwy teoretycznej z empiryczną, umożliwiając bieżącą weryfikację hipotezy głównej oraz pytań badawczych w kontekście analizowanych zagadnień problemowych.

W badaniu uczestniczyły kluczowe osoby reprezentujące sektor bankowy oraz organizacje partnerskie współpracujące z bankami w obszarze finansowania innowacji i zrównoważonego rozwoju. Dobór respondentów z różnych szczebli organizacyjnych miał charakter celowy i był uzasadniony potrzebą uzyskania zróżnicowanej perspektywy decyzyjnej oraz operacyjnej, co miało istotne znaczenie dla weryfikacji przyjętych w pracy hipotez.

Badanie koncentrowało się na analizie roli banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie dwóch kluczowych polityk publicznych: polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju. Przyjęta perspektywa badawcza umożliwiła identyfikację zarówno mechanizmów wsparcia transformacji gospodarczej, jak i barier ograniczających skalę oddziaływania sektora bankowego na procesy rozwojowe.

Celem badania było zrozumienie, w jaki sposób polityki ESG oraz innowacje w sektorze bankowym w Polsce kształtują się w kontekście szerszych ram instytucjonalnych i regulacyjnych. Czynniki ESG odgrywają coraz większą rolę w strategiach bankowych, a ich znaczenie wzrasta w odpowiedzi na globalne inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz zmieniające się wymagania regulacyjne. W kontekście sektora finansowego wdrażanie zasad ESG wiąże się zarówno z wyzwaniami, jak i z nowymi możliwościami wynikającymi z konieczności dostosowania modeli biznesowych do współczesnych realiów rynkowych i oczekiwań interesariuszy.

2.1.1 Założenia metodologiczne

Metodologia badań obejmuje kilka etapów badawczych, z których każdy został opracowany w celu umożliwienia identyfikacji kluczowych wyzwań i problemów oraz analizy czynników wpływających na strategie banków w Polsce przyczyniające się do budowania dobrobytu kraju w zakresie zrównoważonego rozwoju i innowacji. Wykorzystane podejście badawcze opiera się na analizie literatury przedmiotu, badaniach empirycznych oraz studiach przypadków, które umożliwiają lepsze zrozumienie procesów zachodzących na rynku finansowym w kontekście ESG i innowacji technologicznych²⁶². Istotnym aspektem jest także analiza regulacji oraz polityk instytucjonalnych kształtujących sektor bankowy w Polsce, co pozwala na pełniejsze uchwycenie dynamiki zmian i ich wpływu na strategie banków²⁶³. Kluczowe jednak jest przeprowadzone przez autorkę pracy badanie jakościowe, polegające na przeprowadzonych dwunastu wywiadach pogłębionych z przedstawicielami banków oraz instytucji współpracujących z bankami w obszarach polityk: innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju.

2.1.2 Metoda analizy instytucjonalnej

Metoda analizy instytucjonalnej stanowi podstawę teoretyczną i praktyczną niniejszego badania. Umożliwia pogłębioną analizę zależności między politykami publicznymi, regulacjami a strategiami przyjmowanymi przez banki. Teoretyczne ramy badania opierają się na założeniach teorii instytucjonalnej, która bada, w jaki sposób normy społeczne, przepisy oraz działania regulacyjne wpływają na funkcjonowanie instytucji, takich jak banki. DiMaggio i Powell wprowadzili pojęcie izomorfizmu instytucjonalnego, wyróżniając trzy jego formy: przymusowy, mimetyczny i normatywny. Izomorfizm przymusowy wynika z formalnych i nieformalnych nacisków wywieranych na organizacje przez inne podmioty, od których są one zależne. Izomorfizm mimetyczny pojawia się w sytuacjach niepewności, gdy organizacje naśladują inne, uznawane za bardziej legitymizowane. Izomorfizm normatywny związany jest z profesjonalizacją i przyjmowaniem standardów zawodowych²⁶⁴.

²⁶² C. M. Christensen, *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail*, Boston: Harvard Business Review Press, 2016.

²⁶³ European Banking Authority, *Sustainable Finance and Banking Regulations in the EU*, EBA Reports, 2022.

²⁶⁴ P. J. DiMaggio, W. W. Powell, *The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields*. *American Sociological Review*, 48(2), 147–160.

Scott rozwija tę teorię, podkreślając, że instytucje są złożonymi strukturami składającymi się z elementów regulacyjnych, normatywnych i kulturowo-poznawczych, które łącznie wpływają na stabilność i znaczenie struktur społecznych. Podejście instytucjonalne pozwala zatem na rozpoznanie zarówno wymogów narzuconych przez otoczenie regulacyjne, jak i dynamiki adaptacyjnej, stosowanej przez banki w odpowiedzi na zmieniające się warunki rynkowe i regulacyjne²⁶⁵.

W celu dokładnej analizy przeprowadzono przegląd dokumentów legislacyjnych oraz wytycznych wydawanych przez rząd, banki centralne, instytucje nadzorcze oraz inne organy publiczne. Uwzględniono także literaturę przedmiotu, w tym raporty międzynarodowych instytucji, takich jak Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy, a także dane statystyczne dotyczące wskaźników ESG dostępnych na platformach takich jak Bloomberg ESG Data Services oraz dane makroekonomiczne publikowane przez OECD i Eurostat. Takie kompleksowe podejście umożliwia zrozumienie, w jaki sposób instytucje finansowe adaptują się do wymogów regulacyjnych oraz oczekiwań społecznych w kontekście zrównoważonego rozwoju.

2.1.3 Proces identyfikacji kluczowych problemów

Identyfikacja kluczowych problemów stanowiła kolejny etap badań, w którym na podstawie przeprowadzonych wywiadów oraz analizy instytucjonalnej wyłoniono główne obszary wyzwań dla banków.

Pierwszym z nich jest zgodność z regulacjami oraz wyzwania związane z adaptacją do zmieniających się standardów ESG. Banki stoją przed koniecznością dostosowania się do dynamicznie ewoluujących regulacji w zakresie ESG. Unia Europejska, dążąc do bycia globalnym liderem w obszarze zrównoważonego rozwoju, wprowadza liczne dyrektywy i rozporządzenia, które mają na celu integrację czynników ESG w działalności instytucji finansowych. Wymaga to od banków nie tylko bieżącego monitorowania zmian legislacyjnych, ale także implementacji odpowiednich procedur i systemów raportowania. Jednym z głównych wyzwań jest brak lub ograniczona dostępność danych na temat kontrahentów w zakresie ESG, co utrudnia ocenę ryzyka i podejmowanie decyzji kredytowych. Niska jakość ujawnień oraz

²⁶⁵ W. R. Scott, *Institutions and Organizations: Ideas, Interests, and Identities* (4th ed.)/2014. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

świadomość kontrahentów dotycząca inicjatyw zrównoważonego rozwoju stanowią istotne bariery w procesie adaptacji. Wszystkie te czynniki powodują, że banki muszą inwestować w rozwój kompetencji oraz narzędzi analitycznych, aby skutecznie zarządzać ryzykiem ESG i spełniać wymogi regulacyjne.

Drugim problemem jest rola innowacji technologicznych oraz konieczność harmonizacji ich implementacji z politykami zrównoważonego rozwoju. Współczesny sektor bankowy doświadcza intensywnej transformacji cyfrowej, która obejmuje wdrażanie nowoczesnych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, blockchain czy analiza big data. Innowacje te mają potencjał nie tylko zwiększenia efektywności operacyjnej, ale również wsparcia inicjatyw zrównoważonego rozwoju. Na przykład, zaawansowane systemy analityczne mogą pomóc w monitorowaniu i redukcji śladu węglowego, zarówno w operacjach banku, jak i w portfelach klientów. Jednak integracja nowych technologii z politykami ESG niesie ze sobą wyzwania związane z zapewnieniem odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa danych, etycznym wykorzystaniem technologii oraz edukacją klientów i pracowników. Banki muszą więc opracować strategie, które pozwolą na harmonijne połączenie innowacji technologicznych z celami zrównoważonego rozwoju, co wymaga współpracy między działami IT, compliance oraz zrównoważonego rozwoju.

Powyższe problemy zostały omówione zarówno w kontekście krajowych, jak i międzynarodowych wytycznych oraz wymogów stawianych przed instytucjami finansowymi przez regulatorów. W Polsce banki muszą dostosować się do lokalnych przepisów oraz inicjatyw wspierających zrównoważony rozwój, jednocześnie spełniając międzynarodowe standardy i oczekiwania inwestorów. Wymaga to od nich elastyczności oraz proaktywnego podejścia w identyfikacji i zarządzaniu ryzykami związanymi z ESG oraz innowacjami technologicznymi.

2.1.4 Wywiady częściowo ustrukturyzowane

Aby uzyskać pogłębioną wiedzę na temat implementacji polityk ESG i innowacyjnych strategii banków, przeprowadzono wywiady częściowo ustrukturyzowane z wybranymi przedstawicielami sektora bankowego oraz ekspertami z zakresu zrównoważonego rozwoju i innowacji, wywodzącymi się z organizacji i instytucji współpracujących z bankami. Wywiady te odbywały się w okresie od stycznia 2022 roku do stycznia 2024 roku, w formule online na platformie Webex oraz nagrań na smartfonie, co umożliwiło dokładne dokumentowanie

rozmów i archiwizację danych. Rozmowy były rejestrowane, a następnie zostały w całości spisane, co pozwoliło na precyzyjne zidentyfikowanie kluczowych problemów, które stały się podstawą dalszych analiz badawczych. W celu cytowania zapisy wywiadów zostały częściowo zanonimizowane, przy zachowaniu nazwisk osób reprezentujących instytucje publiczne, ponieważ ich stanowiska odzwierciedlają poglądy instytucjonalne, nie zaś opinie prywatne.

Przeprowadzono łącznie dwanaście wywiadów pogłębionych na podstawie jednego kwestionariusza badawczego. Każdy wywiad w pierwszej części zawierał pytania dotyczące polityki innowacyjnej, w drugiej zaś części kwestionariusza znajdowały się pytania dotyczące polityki zrównoważonego rozwoju. W zależności od roli w gospodarce i kompetencji respondenci odpowiadali na pytania, jakie ich dotyczyły i w których czuli się ekspertami: albo na wszystkie, albo tylko w zakresie polityki innowacyjnej, albo tylko w zakresie polityki zrównoważonego rozwoju. Do respondentów docierano personalnie. Wywiady trwały od godziny, nawet do dwóch godzin. Nie były autoryzowane. Stanowią materiał źródłowy. Nie były dotąd nigdzie publikowane. Nie było konieczności dodatkowego uzupełniania informacji. Po przeprowadzeniu wywiadów nie było dodatkowego kontaktu z respondentami na temat tych nagrań.

Struktura wywiadów umożliwiła elastyczne podejście, uwzględniając potrzebę dogłębnej analizy zagadnień ESG i innowacji w bankach, z naciskiem na instytucjonalne wyzwania i adaptacje, a nie na opinie poszczególnych osób. Głównym celem tych wywiadów było zrozumienie, jak polityki: innowacyjna i zrównoważonego rozwoju są postrzegane oraz implementowane przez banki, a także jakie wyzwania pojawiają się w kontekście ich wdrożeń i wpływu na dobrobyt kraju.

2.1.5 Tworzenie narzędzi badawczych

W oparciu o wstępną analizę oraz identyfikację kluczowych problemów opracowano jedno narzędzie badawcze (W), zawierające dwie części: pierwsza część to pytania dotyczące polityki innowacyjnej (PI), druga część zawiera pytania w zakresie polityki zrównoważonego rozwoju (PZR). Narzędzie to zostało starannie zaprojektowane w celu ułatwienia identyfikacji kluczowych tez oraz uzyskania szczegółowych informacji niezbędnych do dokładnego opisu zjawiska roli banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityk: innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju.

Opisując szczegółowo narzędzie badawcze należy zwrócić uwagę na fakt, że kwestionariusz wywiadu jest adresowany zasadniczo do dwóch grup docelowych. Pierwsza z nich to przedstawiciele banków (Bank Gospodarstwa Krajowego, BNP Paribas Bank Polska S.A., Deutsche Bank Polska S.A., Credit Agricole Bank Polska S.A.). Do tej grupy są adresowane pytania dotyczące strategii ESG, wyzwań regulacyjnych oraz wdrażania przez banki innowacji technologicznych. Celem jest uzyskanie wszechstronnego obrazu strategii i praktyk banków w kontekście ESG oraz identyfikacja potencjalnych obszarów do poprawy. Drugą grupą docelową są eksperci oraz przedstawiciele organizacji wspierających rozwój banków, innowacji i zrównoważonego rozwoju, takich jak: Związek Banków Polskich (ZBP), Microsoft (z inicjatywami takimi jak: Centrum Innowacji, AI Innovation Lab, Polska Dolna Cyfrowa, Microsoft Technology Center), Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji (KPI), Forum Odpowiedzialnego Biznesu (FOB) czy UNEP-GRID-Warszawa (United Nations Environment Programme – Global Resource Information Database – Warszawa – ośrodek działający w ramach Programu Środowiskowego ONZ (UNEP), zajmujący się gromadzeniem, analizą i udostępnianiem danych o środowisku oraz wspieraniem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i wdrażania polityk ESG oraz innowacji w sektorze bankowym.

Narzędzia badawcze zostały zaprojektowane tak, aby zapewnić komplementarność zebranych danych, umożliwiając holistyczne spojrzenie na badane zagadnienia oraz identyfikację kluczowych wyzwań i najlepszych praktyk w zakresie integracji zrównoważonego rozwoju i innowacji w polskim sektorze bankowym.

2.1.6 Uczestnicy badania

W latach 2022–2024 przeprowadzono pogłębione wywiady, które zostały nagrane i stanowią materiał źródłowy rozprawy doktorskiej. W badaniu uczestniczyły osoby pełniące kluczowe funkcje w sektorze bankowym oraz w instytucjach współpracujących z bankami w obszarze finansowania innowacji i zrównoważonego rozwoju. Zastosowano strategię doboru celowego (purposive sampling), charakterystyczną dla badań jakościowych o charakterze eksploracyjno-wyjaśniającym. Celem nie było uzyskanie reprezentatywności statystycznej, lecz zapewnienie wysokiej relewantności poznawczej i dostępu do wiedzy eksperckiej związanej z procesami decyzyjnymi oraz implementacją polityk publicznych.

Kryteria doboru respondentów obejmowały w szczególności:

1. bezpośrednie zaangażowanie w projektowanie lub wdrażanie strategii ESG bądź innowacyjnych w instytucji,
2. udział w procesach decyzyjnych dotyczących finansowania projektów rozwojowych,
3. doświadczenie w zakresie współpracy z instytucjami publicznymi lub regulatorami,
4. minimum kilkuletnie doświadczenie zawodowe w sektorze finansowym.

Dobór respondentów z różnych szczebli organizacyjnych (zarządczych, strategicznych oraz operacyjnych) umożliwił uchwycenie zróżnicowanych perspektyw – zarówno w wymiarze normatywnym (deklarowanych strategii), jak i praktycznym (realnych mechanizmów wdrożeniowych). Takie podejście pozwoliło ograniczyć ryzyko jednostronnej interpretacji oraz zwiększyło wiarygodność i głębokość analizy.

W badaniu uwzględniono również zasadę nasycenia teoretycznego (theoretical saturation), zgodnie z którą kolejne wywiady realizowano do momentu, w którym nowe dane nie wносиły istotnie odmiennych kategorii analitycznych. Pozwoliło to na zapewnienie wystarczającej kompletności materiału empirycznego dla celów weryfikacji hipotezy głównej oraz odpowiedzi na pytania badawcze.

Przyjęta strategia doboru próby jest zgodna z metodologią badań jakościowych w naukach społecznych i adekwatna do celu rozprawy, jakim jest pogłębiona analiza mechanizmów oddziaływania sektora bankowego na procesy budowania dobrobytu kraju.

Analizowana próba obejmuje respondentów reprezentujących następujące instytucje i organizacje:

- bank państwowy: Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), będący instytucją pośredniczącą w programach wdrażania instrumentów dotacyjnych i gwarancyjnych w obszarze innowacji i zrównoważonego rozwoju, takich jak: Kredyt Technologiczny POIR, Kredyt Ekologiczny FENG, kredyt z Gwarancją Biznesmax Plus, kredyt z gwarancją Ekomax w ramach programu "Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki" (FENG) w perspektywie finansowej 2021-2027,

- banki komercyjne: Deutsche Bank Polska S.A. (DB Polska), BNP Paribas Bank Polska S.A. (BNPP), Credit Agricole Bank Polska S.A. (CABP), uczestniczące wraz z BGK w systemie wdrażania programów unijnych w zakresie wyżej wymienionych instrumentów finansowych (połączenie kredytu bankowego z bezzwrotną dotacją lub bezpłatną gwarancją),
- izba gospodarcza: Związek Banków Polskich (ZBP) - samorządowa organizacja bankowa, której celem jest reprezentowanie interesów zrzeszonych banków oraz wspieranie ich działalności, ZBP reprezentuje banki w relacjach z rządem, samorządem oraz innymi organizacjami i instytucjami, jest organizatorem Forum Bankowo-Samorządowego (np. w grudniu 2024 roku odbyło się XV Forum Bankowo-Samorządowe pod hasłem „Samorządy i Banki jutra: Synergia Finansów, Innowacji i Zrównoważonego Rozwoju” oraz "Kongresu Bankowości Zrównoważonego Rozwoju"),
- organizacja pozarządowa: Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji - międzysektorowa sieć, której celem jest wzmacnianie ekosystemu innowacji w Polsce poprzez promowanie standardów dobrych praktyk oraz mądrej legislacji, pełniąc rolę pomostu między biznesem, nauką a administracją publiczną, wspierając wymianę wiedzy i zasobów oraz dążąc do zwiększenia konkurencyjności Polski w dziedzinie innowacji,
- Big Tech: Microsoft (z inicjatywami takimi jak: Centrum Innowacji, AI Innovation Lab, Polska Dolna Cyfrowa, Microsoft Technology Center),
- organizacja międzynarodowa: UNEP-GRID/Warszawa (United Nations Environment Programme – Global Resource Information Database – Warszawa – ośrodek działający w ramach Programu Środowiskowego ONZ (UNEP), zajmujący się gromadzeniem, analizą i udostępnianiem danych o środowisku oraz wspieraniem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju),
- pierwszy w Polsce hub danych ESG: Forum Odpowiedzialnego Biznesu (FOB) – organizacja zajmująca się promowaniem i rozwijaniem koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu oraz zrównoważonego rozwoju w Polsce.

Do udziału w badaniu zaproszono wybranych przedstawicieli instytucji finansowych oraz ekspertów, których doświadczenie zawodowe oraz pełnione funkcje uzasadniały ich

uczestnictwo pod względem wniesienia istotnego wkładu do rozwoju nauki. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele sektora bankowego: Krzysztof Hoffman, dyrektor w Banku Gospodarstwa Krajowego (R1), dr Krzysztof Kalicki, prezes Deutsche Banku (R2), Przemysław Gdański, prezes banku BNP Paribas(R3), Paulina Skrzypińska, dyrektorka w banku BNP Paribas (R4), Paweł Turczynowicz, ekspert w banku BNP Paribas (R5), Oskar Kulik, menedżer w banku BNP Paribas Bank (R6), Krzysztof Chlabicz, dyrektor w banku Credit Agricole (R7). Ponadto, przeprowadzono wywiady z: Krzysztofem Pietraszkiewiczem, prezesem Związku Banków Polskich (R8). W badaniu uczestniczyli również eksperci spoza sektora bankowego, współpracujący z bankami w obszarach innowacji i zrównoważonego rozwoju: Paweł Jakubik, członek zarządu firmy Microsoft (9), Dagmara Krzesińska, prezeska Fundacji „Koalicja na rzecz Polskich Innowacji” (R10), Maria Krawczyńska, członkini zarządu Forum Odpowiedzialnego Biznesu (R11) oraz Maria Andrzejewska, dyrektorka Centrum UNEP-GRID/Warszawa (R12).

Dzięki różnorodnym perspektywom uzyskano całościowy obraz wyzwań i możliwości związanych z implementacją strategii ESG i innowacyjnych działań, mających na celu zaangażowanie banków w budowanie dobrobytu kraju. Poniższa tabela zawiera wykaz uczestników badania jakościowego, przeprowadzonego przez autorkę pracy doktorskiej oraz pełnione przez nich role w gospodarce. Przedstawia respondentów badania jakościowego wraz z pełnionymi rolami w gospodarce, co dokumentuje zróżnicowanie perspektyw (banki, regulatorzy, organizacje wiedzy, biznes technologiczny).

Tabela 3. Wykaz uczestników wywiadów i ich role w gospodarce

Respondent	Imię i nazwisko	Rola w gospodarce
R1	Krzysztof Hoffman	Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	Krzysztof Kalicki	Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański	Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R4	Paulina Skrzypińska	Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz	Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R6	Oskar Kulik	Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz	Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz	Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik	Członek Zarządu, Microsoft
R10	Dagmara Krzesińska	Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji

Respondent	Imię i nazwisko	Rola w gospodarce
R11	Maria Krawczyńska	Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska	Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

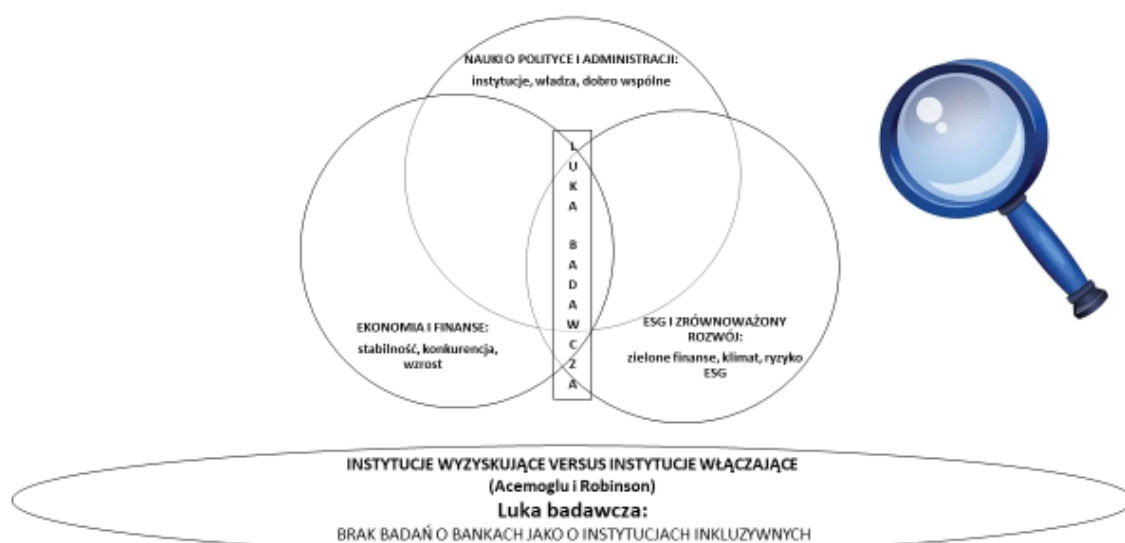
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Przekrój rozmówców zapewnia pluralizm stanowisk i zwiększa wiarygodność wniosków – zwłaszcza w obszarach implementacji ESG, zielonych finansów oraz współpracy międzysektorowej.

Zastosowana metodologia badawcza obejmowała zarówno analizę instytucjonalną, jak i wywiady częściowo ustrukturyzowane, co pozwoliło na wieloaspektowe podejście do zrozumienia roli banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej i polityki zrównoważonego rozwoju. Analiza instytucjonalna umożliwiła zbadanie, w jaki sposób normy społeczne, przepisy oraz działania regulacyjne wpływają na funkcjonowanie banków, co jest kluczowe w kontekście wdrażania strategii ESG. Wywiady częściowo ustrukturyzowane, przeprowadzone z przedstawicielami instytucji finansowych oraz ekspertami z zakresu zrównoważonego rozwoju i innowacji, dostarczyły pogłębionych informacji na temat praktycznych aspektów implementacji tych polityk. Takie podejście badawcze pozwoliło nie tylko na identyfikację kluczowych problemów, lecz także na opracowanie narzędzi badawczych, które umożliwiły uzyskanie szczegółowych danych dotyczących postrzegania oraz wdrażania polityk ESG i innowacji przez instytucje finansowe w Polsce. W efekcie, możliwe było sformułowanie rekomendacji mających na celu usprawnienie procesów adaptacyjnych w bankach oraz wskazanie obszarów wymagających dalszych badań.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, łącząc podejście ekonomiczne, politologiczne i związane ze zrównoważonym rozwojem. Analiza roli banków w budowaniu dobrobytu kraju wymaga spojrzenia z perspektywy nauk o polityce i administracji, które badają instytucje i dobro wspólne, ekonomii i finansów, koncentrujących się na stabilności i wzroście gospodarczym oraz nauk o zrównoważonym rozwoju, analizujących kwestie ESG, klimatu i ryzyka. Zderzenie tych trzech perspektyw umożliwia identyfikację luki badawczej dotyczącej roli banków jako instytucji włączających, wspierających dobro wspólne i zrównoważony rozwój.

Rysunek 3. Interdyscyplinarne ramy badania i luka badawcza

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek ilustruje połączenie trzech obszarów badawczych: nauk o polityce i administracji, ekonomii i finansów oraz zrównoważonego rozwoju. Wspólne pole tych dziedzin wskazuje na istnienie luki badawczej, którą stanowi brak opracowań dotyczących banków jako instytucji inkluzywnych, a nie wyłącznie komercyjnych czy eksploatujących klientów. Oparcie się na podejściu interdyscyplinarnym pozwala nie tylko zrozumieć mechanizmy ekonomiczne i regulacyjne, lecz także uwzględnić kontekst społeczny i etyczny funkcjonowania instytucji finansowych. W dalszej części rozdziału zostaną omówione szczegółowo przyjęte założenia metodologiczne oraz sposób operacjonalizacji kluczowych pojęć badawczych.

2.1.7 Tło badawcze

Współczesna gospodarka stoi przed wyzwaniem równoważenia dynamicznego rozwoju technologicznego i ekonomicznego z wymaganiami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju. Banki, jako kluczowe instytucje finansowe, odgrywają istotną rolę w transformacji gospodarczej, zarówno poprzez finansowanie innowacji, jak i wdrażanie polityk zrównoważonego rozwoju.

W ostatnich latach rola sektora bankowego w kształtowaniu polityki ESG i wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań cyfrowych nabrała szczególnego znaczenia. Unia Europejska i

instytucje międzynarodowe, takie jak Bank Światowy czy Europejski Bank Centralny, kładą coraz większy nacisk na zrównoważone finanse, co prowadzi do zaostrzenia regulacji oraz rosnących oczekiwań wobec banków w zakresie raportowania i wdrażania standardów ESG. Banki nie są już jedynie pośrednikami finansowymi, ale pełnią funkcję katalizatorów zmian – finansując transformację energetyczną, projekty proekologiczne oraz rozwój innowacyjnych technologii finansowych (fintech).

Obserwuje się także rosnącą integrację nowych technologii w sektorze bankowym, w tym sztucznej inteligencji, blockchain oraz big data, które wspierają analizę ryzyka ESG i umożliwiają skuteczniejsze podejmowanie decyzji inwestycyjnych. Z jednej strony digitalizacja sprzyja efektywności operacyjnej banków, z drugiej zaś rodzi nowe wyzwania związane z etyką wykorzystania danych i cyberbezpieczeństwem. Mimo rosnącego zainteresowania tematyką ESG i innowacyjności w bankowości, istnieje stosunkowo niewiele badań empirycznych analizujących bezpośredni wpływ polityk ESG na innowacyjność sektora finansowego i jego zdolność do finansowania zrównoważonego rozwoju. Wciąż otwartą kwestią pozostaje również efektywność narzędzi pomiaru wpływu ESG na wyniki banków oraz ich zdolność adaptacji do zmieniającego się otoczenia regulacyjnego.

Punktem wyjścia niniejszych badań jest założenie, że banki mogą odgrywać istotną rolę w budowaniu dobrobytu kraju – zarówno poprzez wspieranie wzrostu gospodarczego i stabilizację systemu finansowego, jak i poprzez inicjowanie procesów innowacyjnych oraz wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju. Pojawia się jednak pytanie, na ile i w jaki sposób sektor bankowy rzeczywiście wpływa na dobrobyt społeczno-ekonomiczny, a także czy jego działania prowadzą do trwałej poprawy jakości życia, czy jedynie wspierają krótkookresową dynamikę wzrostu. W literaturze przedmiotu występują rozbieżne stanowiska – z jednej strony wskazujące na banki jako kluczowy motor rozwoju, a z drugiej podkreślające ich ograniczenia wynikające z czynników regulacyjnych, rynkowych i technologicznych.

Z tej perspektywy celem badań jest wieloaspektowa analiza roli banków w realizacji polityk ESG i innowacyjności oraz ocena ich wpływu na rozwój gospodarczy i dobrobyt społeczny. Badanie koncentruje się na identyfikacji czynników sprzyjających i ograniczających skuteczność działań banków w tych obszarach oraz na poszukiwaniu zależności pomiędzy stopniem wdrożenia polityk ESG a poziomem innowacyjności sektora finansowego.

W kontekście tak postawionego problemu badawczego przyjęto, że analiza ma charakter eksploracyjny i porównawczy – obejmuje zarówno wymiar teoretyczny, jak i empiryczny,

uwzględniając instytucjonalne uwarunkowania funkcjonowania banków, ich relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz wpływ działań sektora finansowego na rozwój gospodarki, społeczeństwa i środowiska. Badanie służy zatem wypełnieniu założeń pracy, polegających na ocenie, czy sektor bankowy w warunkach współczesnej gospodarki może być uznany za realny czynnik budowania dobrobytu kraju, czy raczej pełni rolę wtórną wobec polityk publicznych, innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju. W związku z tym sformułowano następujące pytania badawcze:

1. W jakim stopniu sektor bankowy przyczynia się do wzrostu gospodarczego i stabilności finansowej kraju?
2. Czy banki odgrywają realną rolę w budowaniu dobrobytu społecznego i jakości życia obywateli?
3. Jakie znaczenie ma działalność banków w kontekście wdrażania polityk innowacyjnych i transformacji cyfrowej?
4. W jaki sposób banki uczestniczą w realizacji polityk zrównoważonego rozwoju i celów klimatycznych?
5. Jakie bariery i czynniki sprzyjające determinują zdolność banków do wspierania dobrobytu krajowego?

Realizacja powyższych celów badawczych umożliwi ocenę rzeczywistego wpływu sektora bankowego na dobrobyt społeczno-gospodarczy, identyfikację obszarów synergii między polityką innowacyjną a zrównoważonym rozwojem oraz sformułowanie rekomendacji dla dalszego doskonalenia roli banków jako instytucji wspierających trwały rozwój.

Na podstawie przeglądu literatury, wstępnych analiz i przeprowadzonych wywiadów eksperckich sformułowano następującą hipotezę główną:

H₁: Sektor bankowy odgrywa istotną, choć zróżnicowaną w czasie i zakresie, rolę w budowaniu dobrobytu kraju poprzez wspieranie polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju.

W celu jej weryfikacji przyjęto również hipotezy szczegółowe, porządkujące badanie w trzech wymiarach: ekonomicznym, społecznym i instytucjonalnym:

Ekonomiczny wymiar wpływu banków:

H₂: Działalność banków przyczynia się do wzrostu gospodarczego poprzez finansowanie innowacyjnych przedsiębiorstw i inwestycji wspierających konkurencyjność gospodarki.

H₃: Poziom innowacyjności sektora bankowego pozytywnie koreluje z dynamiką rozwoju gospodarczego i tworzeniem miejsc pracy.

Społeczny wymiar wpływu banków:

H₄: Banki, poprzez działania w obszarze edukacji finansowej, inkluzji społecznej i etyki biznesu, wspierają wzrost dobrobytu społecznego i jakości życia obywateli.

H₅: Stopień zaangażowania banków w realizację celów społecznych (S w ramach ESG) wpływa na wzrost zaufania publicznego do sektora finansowego.

Środowiskowy i instytucjonalny wymiar wpływu banków:

H₆: Banki integrujące standardy ESG w strategii korporacyjnej (w szczególności w obszarze środowiskowym) efektywniej wspierają politykę zrównoważonego rozwoju kraju.

H₇: Instytucjonalna współpraca banków z sektorem publicznym i organizacjami pozarządowymi wzmacnia skuteczność realizacji polityk innowacyjnych i klimatycznych.

Przyjęte hipotezy badawcze stanowią podstawę do dalszej analizy empirycznej, obejmującej zarówno ocenę roli banków w systemie gospodarczym, jak i identyfikację mechanizmów, dzięki którym sektor finansowy może wspierać budowę długofalowego dobrobytu ekonomicznego, społecznego i środowiskowego.

2.2 Rola banków w kształtowaniu dobrobytu: mechanizmy wsparcia i czynniki ryzyka

Czy banki rzeczywiście odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu dobrobytu gospodarczego kraju poprzez finansowanie innowacji oraz wspieranie polityki zrównoważonego rozwoju, czy też ich wpływ jest bardziej ograniczony i pośredni? Kwestia ta pozostaje przedmiotem intensywnej debaty w literaturze przedmiotu. Z jednej strony wskazuje się, że działalność sektora bankowego może sprzyjać wzrostowi gospodarczemu, wspierać transformację technologiczną i przyczyniać się do zmniejszania nierówności społecznych poprzez inkluzywne finansowanie. Z drugiej strony, pojawiają się opinie, że koncentracja kapitału w instytucjach finansowych może prowadzić do pogłębiania nierówności, a polityka kredytowa banków nie zawsze jest spójna z długofalowymi celami zrównoważonego rozwoju. Odpowiedź na pytanie o rzeczywistą rolę banków w budowaniu dobrobytu kraju wymaga

zatem pogłębionej analizy empirycznej, uwzględniającej zarówno ich funkcje ekonomiczne, jak i społeczne oraz środowiskowe.

Odwołując się do analiz przedstawionych w trzech kluczowych pracach poświęconych problematyce nierówności i rozwoju — *Nierówności po polsku. Dlaczego trzeba się nimi zająć, jeśli chcemy dobrej przyszłości* Macieja Szlindera, *Power and Progress* Daron Acemoğlu i Simona Johnsona oraz *Nierówności po polsku* Pawła Bukowskiego, Jakuba Sawulskiego i Michała Brzezińskiego — można dostrzec zarówno potencjał sektora bankowego w budowaniu dobrobytu, jak i zagrożenia wynikające z nieodpowiedniego ukierunkowania polityki finansowej. Banki, jako kluczowe instytucje gospodarki rynkowej, mogą pełnić rolę katalizatora rozwoju lub – przeciwnie – mechanizmu utrwalającego strukturalne nierówności społeczne.

Polityka innowacyjna jest jednym z najważniejszych narzędzi napędzających rozwój gospodarczy. Banki, poprzez kredyty inwestycyjne, fundusze venture capital oraz instrumenty finansowe wspierające przedsiębiorczość, mogą przyczyniać się do dynamicznego wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy. W szczególności finansowanie startupów technologicznych oraz przedsiębiorstw wdrażających nowoczesne technologie odgrywa istotną rolę w globalnej konkurencyjności gospodarki.

Jednak, jak wskazują Acemoğlu i Johnson w *Power and Progress*, sama innowacja nie gwarantuje poprawy jakości życia społeczeństwa. Autorzy podkreślają, że historycznie postęp technologiczny często prowadził do koncentracji bogactwa w rękach wąskiej grupy przedsiębiorców i właścicieli kapitału, pozostawiając dużą część społeczeństwa w trudnej sytuacji ekonomicznej²⁶⁶. W XIX wieku rozwój przemysłu ciężkiego czy rewolucja cyfrowa końca XX wieku znacząco zwiększyły produktywność, ale jednocześnie doprowadziły do większej polaryzacji dochodowej.

Bukowski, Sawulski i Brzeziński w swojej książce *Nierówności po polsku* podkreślają, że nierówny dostęp do kapitału prowadzi do sytuacji, w której korzyści z innowacji są zdominowane przez duże korporacje i osoby zamożne²⁶⁷. Banki mogą przeciwdziałać temu

²⁶⁶ D. Acemoğlu, S. Johnson, *Power and Progress: Our Thousand-Year Struggle Over Technology and Prosperity*, Public Affairs, New York 2023, 85–88 i 112–115.

²⁶⁷ P. Bukowski, J. Sawulski, M. Brzeziński, *Nierówności po polsku*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2024, s. 142–147.

zjawisku, oferując programy wspierające innowacje dostępne dla szerokiego grona przedsiębiorców, a nie tylko dla dużych firm o stabilnej pozycji finansowej.

Polityka zrównoważonego rozwoju stanowi fundament dla budowania gospodarki odpornej na kryzysy społeczne i ekologiczne. W tym kontekście banki mogą odegrać zarówno pozytywną, jak i negatywną rolę. Jak wskazuje Maciej Szlinder w *Nierówności po polsku*, brak dostępu do kapitału jest jednym z głównych czynników utrwalających ubóstwo i ograniczających mobilność społeczną. Tradycyjny system bankowy często nie obsługuje osób o niskich dochodach, co prowadzi do ich wykluczenia finansowego i braku możliwości skorzystania z podstawowych usług finansowych.

Podobne wnioski wysuwają Bukowski, Sawulski i Brzeziński, analizując sytuację Polski. Ich badania pokazują, że polityka kredytowa banków często faworyzuje osoby zamożne i stabilne finansowo, co utrudnia rozwój mikroprzedsiębiorstw i wzmacnia podziały społeczne. Autorzy podkreślają, że nierówny dostęp do kapitału sprawia, iż innowacje wzmacniają przewagę dużych korporacji kosztem mniejszych przedsiębiorców²⁶⁸.

Jednak odpowiednio zaprojektowana polityka bankowa może stać się narzędziem wyrównywania szans. W ostatnich latach instytucje finansowe coraz częściej angażują się w finansowanie zrównoważonego rozwoju poprzez: mikrofinansowanie – udzielanie małych pożyczek dla osób o niskich dochodach, umożliwiających im rozwój działalności gospodarczej, obligacje ESG – instrumenty finansowe przeznaczone na projekty związane z ochroną środowiska i społeczną odpowiedzialnością biznesu, kredyty na zielone cele i zielone zmiany – preferencyjne finansowanie dla przedsiębiorstw inwestujących w niskoemisyjne technologie i infrastrukturę ekologiczną. W kontekście nierówności społecznych banki mają zatem potencjał do pełnienia roli instytucji wspierających bardziej sprawiedliwą dystrybucję kapitału i przeciwdziałających wykluczeniu finansowemu.

Zarówno Szlinder, jak i Acemoğlu oraz Johnson wskazują, że pozostawienie procesów gospodarczych wyłącznie siłom rynkowym prowadzi do koncentracji kapitału i wzrostu nierówności. W kontekście banków oznacza to konieczność wprowadzenia regulacji sprzyjających bardziej sprawiedliwej alokacji zasobów. Bez odpowiedniego nadzoru instytucje finansowe mogą faworyzować krótkoterminowe zyski kosztem długoterminowego dobrobytu społecznego.

²⁶⁸ P. Bukowski, J. Sawulski, M. Brzeziński, dz. cyt., s. 93–106.

Dodatkowym wyzwaniem jest rozwój sztucznej inteligencji i automatyzacji w sektorze finansowym. Nowoczesne technologie mogą zwiększać efektywność banków, ale jednocześnie prowadzić do dalszej koncentracji władzy ekonomicznej. Jak podkreślają Acemoğlu i Johnson, kluczowe jest, aby innowacje służyły społeczeństwu jako całości, a nie jedynie wąskiej grupie korporacji finansowych²⁶⁹.

Banki mają ogromny potencjał w budowaniu dobrobytu kraju, ale ich działania muszą być świadomie ukierunkowane na rozwój innowacji i zrównoważonego rozwoju. Analiza dokonana przez autorów książki *Power and Progress* pokazuje, że postęp technologiczny nie zawsze prowadzi do wzrostu dobrobytu, a niewłaściwie ukierunkowane inwestycje mogą zwiększać nierówności. Z kolei *Nierówności po polsku* podkreślają, że system finansowy może być narzędziem zarówno wykluczenia, jak i inkluzji społecznej. Aby banki mogły w pełni realizować swoją pozytywną rolę, konieczne jest połączenie polityki innowacyjnej z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz odpowiednimi regulacjami. To właśnie w tych obszarach instytucje finansowe mogą stać się realnym motorem wzrostu gospodarczego i społecznego dobrobytu.

W obliczu globalnych wyzwań, związanych ze zmianami klimatycznymi i nierównościami społecznymi, innowacje odgrywają fundamentalną rolę w integracji zasad ESG z polityką gospodarczą i praktykami biznesowymi. Zarówno na poziomie krajowym, jak i korporacyjnym, innowacyjność wspiera zrównoważony rozwój poprzez dostarczanie rozwiązań, które umożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych, społecznych i dotyczących ładu korporacyjnego.

2.3 Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju w ujęciu historycznym i perspektywicznym

Czy sektor bankowy rzeczywiście odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju, dostosowując swoje działania do zmieniających się wyzwań i potrzeb rynkowych? Kwestia ta pozostaje przedmiotem intensywnej debaty w literaturze ekonomicznej i instytucjonalnej, która podkreśla zarówno pozytywne, jak i ograniczone aspekty wpływu banków na rozwój gospodarczy. J. Levine wskazuje, że dobrze funkcjonujący sektor finansowy może sprzyjać wzrostowi gospodarczemu poprzez efektywną alokację

²⁶⁹ D. Acemoğlu, S. Johnson, dz. cyt., s. 71–92.

kapitału i wspieranie innowacyjnych przedsięwzięć²⁷⁰, natomiast J. A. Schumpeter już na początku XX wieku dowodził, że banki są motorem postępu technologicznego i przemysłowego²⁷¹. Z kolei T. Beck zauważa, że pozytywny wpływ sektora bankowego nie jest automatyczny i zależy od poziomu instytucjonalnego rozwoju gospodarki²⁷², a J.E. Stiglitz podkreśla, że niekontrolowany rozwój finansowy może prowadzić do wzrostu nierówności i kryzysów systemowych²⁷³. W szerszej perspektywie T. Piketty wskazuje, że koncentracja kapitału w instytucjach finansowych bywa czynnikiem pogłębiającym nierówności społeczne²⁷⁴, a H. Minsky zwraca uwagę na cykliczny charakter niestabilności finansowej, wynikający z nadmiernego zadłużenia i spekulacji²⁷⁵.

W niniejszej pracy zagadnienie to zostało poddane weryfikacji empirycznej – poprzez analizę jakościową oraz wywiady eksperckie, które pozwoliły uchwycić zmieniającą się funkcję sektora bankowego w różnych etapach rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Zamieszczona niżej tabela przedstawia ewolucję tej roli na przestrzeni dekad, identyfikując kluczowe wyzwania, kierunki działań oraz rozwiązania wdrażane przez banki w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania rynkowe. Odniesienia do wyników badań jakościowych (R1–R12) umożliwiają pogłębioną interpretację obserwowanych zjawisk i stanowią punkt wyjścia do dalszej analizy empirycznej w kolejnych rozdziałach. Porządkuje ewolucję funkcji banków w Polsce, wskazując fazy i punkty zwrotne ważne dla kształtowania dobrobytu społeczno-gospodarczego.

²⁷⁰ J. Levine, dz.cyt.

²⁷¹ J. A. Schumpeter, *The Theory of Economic Development*, Harvard University Press, Cambridge 1912, s. 74–86.

²⁷² T. Beck, *Finance, Growth and Institutions: A Review and New Evidence*, „Journal of Economic Surveys”, vol. 26, nr 3, 2012, s. 330–356.

²⁷³ J. E. Stiglitz, *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*, W.W. Norton & Company, New York 2016, s. 51–69.

²⁷⁴ T. Piketty, *Capital in the Twenty-First Century*, Harvard University Press, Cambridge 2014, s. 421–439.

²⁷⁵ H. P. Minsky, *Stabilizing an Unstable Economy*, Yale University Press, New Haven 1986, s. 25–47.

Tabela 4. Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju w ujęciach historycznym i perspektywicznym

Okres	Kluczowe wyzwania	Rola banków	Przykłady wdrożonych rozwiązań	Źródła z wywiadów*
1990–2000	Transformacja gospodarcza	Kredyty inwestycyjne dla firm	Finansowanie sektora prywatnego	R8
2010–2020	Cyfryzacja i transformacja ESG	Wdrożenie technologii cyfrowych	Finansowanie innowacji, kredyty dla innowacyjnych firm	R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10
2020–2030	Zielona transformacja	Finansowanie odnawialnych źródeł energii (OZE)	Finansowanie zielone i zrównoważone: zielone obligacje, zielone kredyty, kredyty na odnawialne źródła energii, kredyty na poprawę efektywności energetycznej, kredyty powiązane ze zrównoważonym rozwojem	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12

Źródło: opracowanie własne autorki na podstawie badań jakościowych (R1–R12) oraz analiz OECD, EBC, NBP i Banku Światowego.

Legenda do tabeli:

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R1	Krzysztof Hoffman – Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	dr Krzysztof Kalicki – Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański – Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R4	Paulina Skrzypińska – Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz – Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R6	Oskar Kulik – Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz – Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz – Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik – Członek Zarządu, Microsoft Polska
R10	Dagmara Krzesińska – Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
R11	Maria Krawczyńska – Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska – Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

Zestawienie pozwala uchwycić zależność między kontekstem makro (regulacje, cykle, technologie) a zakresem oddziaływania banków; wnioski z ujęcia historycznego stanowią tło dla części prospektywnej rozdz. 5. Tabela przedstawia syntetyczne zestawienie etapów rozwoju sektora bankowego w Polsce w kontekście jego wpływu na budowanie dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Dane oparto na analizie źródeł literaturowych oraz wynikach badań

jakościowych przeprowadzonych przez autorkę w latach 2023–2024. Symbole R1–R12 odnoszą się do wywiadów pogłębionych (IDI) z ekspertami sektora bankowego, regulatorami oraz przedstawicielami organizacji wspierających zrównoważony rozwój i innowacje.

Ewolucja sektora bankowego w Polsce odzwierciedla transformacje gospodarcze, technologiczne i społeczne, jakie zachodziły w kraju na przestrzeni lat. Analiza historyczna pozwala zrozumieć zmieniające się wyzwania i role banków w budowaniu dobrobytu kraju, a także wskazuje na kluczowe obszary, które wymagają dalszego rozwoju w przyszłości.

W latach 90. XX wieku polska gospodarka przechodziła intensywną transformację z systemu centralnie planowanego na gospodarkę rynkową. Wyzwaniem było zapewnienie finansowania dla nowo powstających przedsiębiorstw oraz wsparcie procesów prywatyzacyjnych. Banki odgrywały kluczową rolę w finansowaniu sektora prywatnego, szczególnie poprzez kredyty inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Ułatwiły one rozwój sektora prywatnego, co przyczyniło się do zwiększenia dynamiki gospodarczej. Jednym z istotnych działań było rozwijanie oferty kredytowej dla przedsiębiorców, co pozwoliło na inwestycje w modernizację oraz budowę nowoczesnej infrastruktury. Wspierano również przedsiębiorczość lokalną, co stanowiło istotny element budowy gospodarki rynkowej. R8 wykazał, że banki były istotnym filarem transformacji gospodarczej, zapewniając kapitał potrzebny do dynamicznego rozwoju sektora MŚP.

Dekada 2010–2020 była okresem dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych i rosnącej świadomości ekologicznej. Banki musiały dostosować swoje strategie do nowych wymagań klientów oraz rosnącej presji regulacyjnej, związanej z politykami ESG. Banki aktywnie wspierały cyfryzację zarówno własnych procesów, jak i swoich klientów. Wprowadzano innowacyjne produkty finansowe dla firm technologicznych oraz rozwijano usługi online. Ponadto, sektor bankowy rozpoczął integrację polityk ESG w swoich działaniach. Wprowadzono kredyty dla innowacyjnych firm z sektora IT, co umożliwiło ich rozwój i konkurencyjność na rynkach międzynarodowych. Równocześnie wdrożono pierwsze programy finansowania zielonych inicjatyw. R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9 oraz R10 podkreślali, że banki w Polsce przeszły znaczącą transformację technologiczną, wprowadzając zaawansowane usługi cyfrowe i wspierając firmy z sektora technologicznego.

W obecnej dekadzie kluczowym wyzwaniem jest transformacja ekologiczna, obejmująca rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) oraz zmniejszenie śladu węglowego. Banki muszą sprostać wymaganiom regulacyjnym i oczekiwaniom społecznym w zakresie wspierania

zielonej gospodarki. Banki odgrywają strategiczną rolę w finansowaniu projektów związanych z OZE oraz promowaniu zielonych obligacji. Wspierają także klientów w dostosowywaniu się do nowych wymagań środowiskowych, oferując zrównoważone i zielone produkty finansowe. Jednym z przykładów jest wprowadzenie zielonych obligacji oraz kredytów na instalacje odnawialnych źródeł energii, takich jak fotowoltaika czy farmy wiatrowe. Banki finansują również modernizację infrastruktury energetycznej, co wspiera zieloną transformację kraju. R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11 oraz R12 zwracali uwagę na rosnącą rolę banków w promowaniu polityk ESG poprzez zrównoważone i zielone produkty finansowe i współpracę z sektorem publicznym w zakresie realizacji zielonych inwestycji.

Jeden z respondentów (R8) zwrócił uwagę na fakt, że banki odgrywają kluczową rolę w kreowaniu dobrobytu narodowego nie tylko jako instytucje finansowe, ale również jako aktywni partnerzy w realizacji różnych aspektów polityki publicznej. Ich zaangażowanie w finansowanie projektów innowacyjnych i zrównoważonych odgrywa szczególne znaczenie w kontekście budowy nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki. W Polsce banki są istotnym ogniwem w systemie wdrażania programów unijnych i krajowych, przyczyniając się do rozwoju społeczno-gospodarczego i zwiększania jakości życia obywateli. Polski sektor bankowy aktywnie uczestniczy w realizacji projektów w ramach polityki spójności, udzielając około 30 proc. finansowania dla projektów dotowanych. Banki obsługują klientów z sektora przedsiębiorstw, jednostek samorządu terytorialnego oraz instytucji naukowych, dostarczając kredyty pomostowe, kredyty uzupełniające oraz świadcząc usługi doradcze. Banki znacząco przyczyniły się do absorpcji środków unijnych, współfinansując inwestycje o wartości setek miliardów złotych. Szczególną rolę w budowaniu innowacyjności odegrał program „Kredyt Technologiczny POIR”. W jego ramach 137 banków udzielało kredytów wspierających rozwój nowoczesnych technologii w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Efektem były sukcesy w takich branżach jak energetyka, przemysł kosmiczny, motoryzacyjny, biotechnologia i farmacja. Polskie banki aktywnie korzystały również z instrumentów finansowych w ramach programów ramowych UE oraz planu inwestycyjnego dla Europy (tzw. planu Junckera). Dzięki tym programom udostępniono polskim przedsiębiorstwom preferencyjne finansowanie o wartości blisko 10 miliardów złotych, wspierając inwestycje w innowacje i rozwój infrastruktury. Sektor bankowy odegrał ważną rolę w realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Banki finansują modernizację gospodarstw rolnych i przetwórstwa rolno-spożywczego, udzielają gwarancji oraz obsługują dopłaty. Szczególną aktywność w tym obszarze wykazują banki spółdzielcze. W ramach krajowych programów

wspierających rozwój gospodarczy banki realizują program gwarancji de minimis, który znacząco ułatwia dostęp do finansowania dla MŚP. Polskie banki, we współpracy z Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju oraz Bankiem Światowym, wspierają inwestycje w efektywność energetyczną. Podejmują działania zmniejszające wpływ działalności gospodarczej na środowisko. Dodatkowym aspektem odpowiedzialności sektora bankowego jest aktywne przeciwdziałanie wyłudzeniom środków publicznych. Powstanie zespołu ds. wymiany informacji przy Związku Banków Polskich przyczyniło się do zapobieżenia wyłudzeniom na kwotę ponad 100 milionów złotych. Sektor bankowy w Polsce jest nie tylko dostawcą kapitału, ale również aktywnym uczestnikiem polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju. Poprzez udział w programach publicznych, wspieranie innowacyjności przedsiębiorstw, finansowanie inwestycji ekologicznych i działania na rzecz bezpieczeństwa finansowego, banki przyczyniają się do budowy stabilnego, konkurencyjnego i zrównoważonego dobrobytu kraju.

Podsumowując, analiza historyczna i perspektywiczna roli sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju wskazuje na jego zdolność do adaptacji do zmieniających się warunków gospodarczych i społecznych. W latach 1990–2000 banki odegrały kluczową rolę w transformacji gospodarczej, wspierając rozwój sektora prywatnego. W dekadzie 2010–2020 sektor bankowy skoncentrował się na cyfryzacji oraz wdrażaniu polityk ESG, co pozwoliło na unowocześnienie procesów i ofert. W okresie 2020–2030 priorytetem stała się transformacja ekologiczna, której realizacja wymaga intensywnego zaangażowania finansowego banków.

Aby sprostać przyszłym wyzwaniom, banki muszą kontynuować inwestycje w innowacje i nowe technologie, a także rozwijać partnerstwa międzysektorowe w obszarze zielonej transformacji. W ten sposób mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju kraju i budowy dobrobytu w długoterminowej perspektywie.

2.4 Relacje między zrównoważonym rozwojem, innowacyjnością a dobrobytem kraju

Innowacje technologiczne w obszarach takich jak rozwój odnawialnych źródeł energii, elektromobilność czy technologie oczyszczania środowiska, mają kluczowe znaczenie dla ograniczenia negatywnego wpływu działalności gospodarczej na środowisko. Wdrażanie technologii przyjaznych środowisku umożliwia redukcję emisji gazów cieplarnianych, poprawę efektywności energetycznej oraz zmniejszenie zużycia surowców naturalnych.

Przykładem może być dynamiczny rozwój technologii fotowoltaicznych oraz wodorowych, które wspierają transformację energetyczną i dekarbonizację gospodarki²⁷⁶.

Innowacyjność sprzyja także realizacji celów społecznych poprzez tworzenie nowych miejsc pracy, poprawę warunków życia oraz zwiększenie dostępu do edukacji i opieki zdrowotnej. Technologie cyfrowe, takie jak telemedycyna czy platformy edukacyjne, przyczyniają się do redukcji barier geograficznych i społecznych. Ponadto innowacje społeczne oparte na współpracy międzysektorowej umożliwiają tworzenie rozwiązań skoncentrowanych na poprawie jakości życia i redukcji nierówności społecznych²⁷⁷.

Wdrażanie zasad ESG wymaga również innowacji organizacyjnych i zmiany podejścia do zarządzania. Firmy muszą integrować zrównoważony rozwój z długoterminowymi strategiami biznesowymi, co obejmuje wprowadzanie transparentnych praktyk zarządzania, etyczne podejście do działalności oraz angażowanie interesariuszy w proces decyzyjny. Przykładem mogą być przedsiębiorstwa wdrażające modele biznesowe oparte na gospodarce cyrkularnej, które redukują odpady i promują ponowne wykorzystanie zasobów²⁷⁸.

2.4.1 Zrównoważony rozwój a dobrobyt kraju

Koncepcja ESG integruje trzy wzajemnie powiązane obszary: środowiskowy, społeczny i ładu korporacyjnego, które wspólnie kształtują zrównoważone zarządzanie i długoterminowy dobrobyt gospodarczy.

Aspekty środowiskowe w ramach ESG obejmują działania na rzecz ochrony planety, takie jak redukcja emisji gazów cieplarnianych, efektywne zarządzanie odpadami oraz zrównoważone wykorzystywanie zasobów naturalnych. Przykłady obejmują wdrażanie strategii dekarbonizacji, inwestowanie w odnawialne źródła energii oraz przyjmowanie zasad

²⁷⁶ F. W. Geels, *The multi-level perspective on sustainability transitions: Responses to seven criticisms*, *Environmental Innovation and Societal Transitions*, t. 1, Amsterdam 2011, s. 24–40. Autor wprowadza wielopoziomowe podejście do analizy zrównoważonych zmian, ale można mu zarzucić, że model ten nie uwzględnia wystarczająco dynamicznych interakcji między poziomami mikro i makro.

²⁷⁷ G. Mulgan, *Measuring Social Value*, *Stanford Social Innovation Review*, Stanford 2010, s. 38–45. Artykuł porusza kluczowe wyzwania związane z mierzaniem wartości społecznej, proponując ramy analityczne uwzględniające zarówno finansowe, jak i niematerialne korzyści działań społecznych.

²⁷⁸ N. M. P. Bocken, I. de Pauw, C. Bakker, B. van der Grinten, *Product design and business model strategies for a circular economy*, *Journal of Industrial and Production Engineering*, t. 33, nr 5, Abingdon 2016, s. 308–320. Artykuł omawia innowacyjne podejścia do projektowania produktów i modeli biznesowych wspierających gospodarkę cyrkularną, co może stanowić inspirację dla firm dążących do zrównoważonego rozwoju.

gospodarki o obiegu zamkniętym. Banki i inne instytucje finansowe coraz częściej integrują kryteria środowiskowe w procesie oceny ryzyka kredytowego, wspierając projekty zgodne z zasadami ESG²⁷⁹.

Obszar społeczny koncentruje się na poprawie jakości życia poprzez wspieranie różnorodności, równości i inkluzyjności. Działania te obejmują równe traktowanie pracowników, inwestowanie w lokalne społeczności oraz promowanie sprawiedliwych praktyk pracy. Firmy, które inwestują w rozwój kapitału ludzkiego i aktywnie angażują się w kwestie społeczne, budują trwałe relacje z interesariuszami, co sprzyja długoterminowej stabilności i zaufaniu²⁸⁰.

Efektywne zarządzanie organizacjami, oparte na zasadach transparentności, etyki i odpowiedzialności, jest kluczowe dla długoterminowego sukcesu przedsiębiorstw. Dobre praktyki ładu korporacyjnego obejmują odpowiednią strukturę zarządu, zgodność z regulacjami oraz odpowiedzialne podejmowanie decyzji. Silne zarządzanie korporacyjne przyczynia się do minimalizacji ryzyka operacyjnego i zwiększa zaufanie inwestorów oraz innych interesariuszy²⁸¹.

Wdrażanie zasad ESG pozwala organizacjom lepiej zarządzać ryzykami związanymi z globalnymi wyzwaniami, co przekłada się na większą stabilność gospodarczą i dobrobyt społeczny. Poprawa efektywności ekologicznej, wspieranie inicjatyw społecznych oraz promowanie dobrych praktyk zarządzania stają się fundamentem zrównoważonego rozwoju na poziomie krajowym i międzynarodowym.

Dobrobyt, definiowany jako kombinacja czynników gospodarczych i społecznych, takich jak produkt krajowy brutto (PKB), poziom zatrudnienia, jakość życia czy dostęp do edukacji i opieki zdrowotnej, jest kluczowym miernikiem sukcesu krajów i społeczeństw. Wdrażanie polityk ESG znacząco wpływa na te wskaźniki, przyczyniając się do zrównoważonego rozwoju i długoterminowej stabilności gospodarczej.

²⁷⁹ G. L. Clark, A. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 8–15

²⁸⁰ R. E. Freeman, dz. cyt. s. 25–50.

²⁸¹ A. Shleifer, R. W. Vishny, *A Survey of Corporate Governance*, *Journal of Finance*, t. 52, New York 1997, s. 737–783. Artykuł przedstawia przegląd mechanizmów nadzoru korporacyjnego, kładąc nacisk na różnice między systemami rynkowymi a zintegrowanymi.

Inwestowanie w zrównoważony rozwój przynosi liczne korzyści ekonomiczne. Przykładem jest poprawa efektywności energetycznej, która prowadzi do redukcji kosztów operacyjnych przedsiębiorstw oraz rozwoju nowych technologii, które mogą stać się źródłem przewagi konkurencyjnej na rynkach międzynarodowych. Kraje, które aktywnie promują polityki ESG, zyskują także na zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej, ponieważ inwestorzy coraz częściej preferują rynki o wysokich standardach zrównoważonego rozwoju²⁸².

Polityki ESG mają również bezpośredni wpływ na dobrobyt społeczny. Redukcja zanieczyszczeń i dbałość o środowisko naturalne przekładają się na poprawę zdrowia publicznego i obniżenie kosztów związanych z leczeniem chorób cywilizacyjnych, takich jak astma czy choroby serca. Wzrost jakości życia oraz stabilność społeczna są efektem działań na rzecz równości, sprawiedliwości społecznej i inkluzywności, co z kolei sprzyja budowie spójnych i odpornych społeczności²⁸³.

Zrównoważone inwestycje sprzyjają także rozwojowi innowacji. Wdrażanie nowych technologii w obszarach, takich jak odnawialne źródła energii, gospodarka obiegu zamkniętego czy mobilność miejska, przyczynia się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzrostu PKB. Dzięki politykom ESG kraje mogą lepiej dostosować swoje gospodarki do globalnych zmian i wyzwań, co przekłada się na poprawę perspektyw rozwoju i stabilność makroekonomiczną²⁸⁴.

2.4.2 Innowacyjność jako katalizator zrównoważonego rozwoju

Innowacyjność stanowi jeden z kluczowych filarów wspierających realizację strategii ESG, umożliwiając transformację tradycyjnych modeli biznesowych w kierunku bardziej zrównoważonych praktyk. Dzięki nowoczesnym technologiom i rozwiązaniom organizacje mogą efektywniej zarządzać zasobami, minimalizować negatywny wpływ na środowisko oraz wspierać rozwój społeczny.

Jednym z obszarów, w którym innowacje technologiczne mają największe znaczenie, jest efektywność energetyczna i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Przykłady obejmują:

²⁸² R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835–2857. Badanie ukazuje, jak praktyki zrównoważonego rozwoju wpływają na procesy wewnętrzne organizacji, w tym na zarządzanie ryzykiem i efektywność operacyjną.

²⁸³ R. E. Freeman, dz. cyt., s. 45–60. Podkreślając centralną rolę interesariuszy w zarządzaniu strategicznym, Freeman inspirował do redefinicji tradycyjnych modeli zarządzania, co pozostaje istotne w kontekście rosnącej presji społecznej na zrównoważone praktyki biznesowe.

²⁸⁴ M. E. Porter, M. R. Kramer, dz. cyt., s. 62–77.

zaawansowane technologie energetyczne, takie jak panele fotowoltaiczne nowej generacji. Kolejny przykład to inteligentne sieci energetyczne (smart grids), które zwiększają efektywność wykorzystania energii i redukują emisje gazów cieplarnianych. Wśród przykładów należy wymienić także gospodarkę obiegu zamkniętego, która promuje ponowne wykorzystanie surowców i minimalizację odpadów, co sprzyja zrównoważonemu zarządzaniu zasobami. Te innowacje nie tylko wspierają cele środowiskowe, ale również generują znaczące oszczędności kosztów operacyjnych dla przedsiębiorstw, co przyczynia się do poprawy ich rentowności i konkurencyjności²⁸⁵. Innowacje społeczne obejmujące działania na rzecz inkluzywności, równości płci czy poprawy warunków pracy, przyczyniają się do budowy bardziej sprawiedliwego społeczeństwa. Wśród przykładów innowacji społecznych należy wymienić programy wspierające różnorodność i integrację, które zwiększają zaangażowanie pracowników i poprawiają atmosferę w miejscu pracy. Należą do nich także inicjatywy wspierające zdrowie i dobrostan, takie jak elastyczne formy pracy czy programy wspierające równowagę między życiem zawodowym a prywatnym, które przekładają się na wyższy poziom satysfakcji i produktywności pracowników. Dzięki takim działaniom przedsiębiorstwa mogą budować trwałe relacje ze swoimi interesariuszami, co pozytywnie wpływa na ich reputację oraz zdolność do przyciągania i zatrzymywania talentów²⁸⁶.

Jak zauważa Leszek Kwieciński, efektywna polityka innowacyjna w instytucjach publicznych wymaga podejścia opartego na otwartej innowacji – nie tylko wewnątrz instytucji, ale przede wszystkim w powiązaniu z sektorem biznesu i społeczeństwem. Programy społeczne, takie jak program "Innowacje Społeczne" wdrażany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, stanowią przykład wykorzystania tych zasad w praktyce, gdzie współpraca, dzielenie się wiedzą i sieciowanie przynoszą wymierne efekty w budowaniu kapitału ludzkiego i informacyjno-technologicznego²⁸⁷.

Cyfryzacja odgrywa fundamentalną rolę we wspieraniu zrównoważonego rozwoju poprzez zastosowanie zaawansowanych technologii, takich jak big data, sztuczna inteligencja

²⁸⁵ M. Geissdoerfer, P. Savaget, N. M. P. Bocken, E. J. Hultink, *The Circular Economy – A new sustainability paradigm?*, *Journal of Cleaner Production*, t. 143, Amsterdam 2017, s. 757–768. W artykule autorzy poruszają potencjalne ograniczenia koncepcji gospodarki cyrkularnej, podkreślając trudności w implementacji tego modelu w skali globalnej.

²⁸⁶ A. Nicholls, A. Murdock, *Social Innovation: Blurring Boundaries to Reconfigure Markets*, Palgrave Macmillan, Londyn 2012, s. 12–35. Praca analizuje wpływ innowacji społecznych na rynki, proponując nowe ramy teoretyczne dla badania tych zjawisk.

²⁸⁷ L. Kwieciński, *Administracja publiczna w modelu otwartej innowacji (open innovation) na przykładzie programu „Innowacje społeczne”*, *Rocznik Administracji Publicznej*, 2016(2), s. 520–534.

oraz Internet rzeczy (IoT). Te narzędzia umożliwiają przedsiębiorcom bardziej precyzyjne monitorowanie i zarządzanie wpływem ich działalności na środowisko, co jest kluczowe dla realizacji celów ESG. W sektorze energetycznym cyfryzacja umożliwia rozwój inteligentnych sieci energetycznych, które optymalizują dystrybucję energii, zmniejszając straty i zwiększając efektywność energetyczną oraz integrują odnawialne źródła energii, takie jak energia słoneczna i wiatrowa. Przyczynia się to do redukcji emisji gazów cieplarnianych, a także umożliwia monitorowanie zużycia energii w czasie rzeczywistym, co pozwala konsumentom i przedsiębiorcom na bardziej świadome zarządzanie zużyciem energii²⁸⁸. Technologie cyfrowe rewolucjonizują sektor transportu poprzez wdrożenie inteligentnych systemów zarządzania ruchem. Pozwala to zmniejszać korki i ograniczać emisję spalin. Nowe technologie wpływają na rozwój pojazdów autonomicznych i elektrycznych, które są bardziej przyjazne dla środowiska. Innym zastosowaniem technologii cyfrowych są usługi współdzielenia samochodów (car-sharing) i usługi współdzielenia pojazdów (ride-sharing). W pierwszym przypadku samochody są udostępniane przez firmy (np. Panek, Traficar, MiiMove) lub prywatnych właścicieli w modelu peer-to-peer. W drugim przypadku mamy do czynienia z usługą przewozu osób, w której użytkownik dzieli przejazd z innymi pasażerami zmierzającymi w tym samym kierunku. Ride-sharing często odbywa się przez aplikacje, które łączą pasażerów i kierowców (np. Uber, Bolt, BlaBlaCar). Podsumowując, w usłudze car-sharing użytkownik wynajmuje auto i sam je prowadzi, w usłudze ride-sharing użytkownik dołącza do przejazdu prowadzonego przez kogoś innego. W obydwu przypadkach sprzyja to efektywniejszemu wykorzystaniu zasobów i redukcji liczby samochodów na drogach²⁸⁹. W sektorze zdrowia cyfryzacja przyczynia się do rozwoju telemedycyny, która zwiększa dostępność usług medycznych i redukuje konieczność podróży pacjentów, zmniejszając tym samym emisję CO₂ i obniżając koszty leczenia. W sektorze edukacji cyfryzacja przyczynia się do wdrożenia platform edukacyjnych, które umożliwiają zdalne nauczanie, poprawiając dostęp do wiedzy i redukując ślad węglowy związany z dojazdami do szkół i uczelni. Ekoinnowacje stanowią kluczowy element strategii zrównoważonego rozwoju, integrując aspekty ekologiczne, gospodarcze i społeczne. Dzięki wykorzystaniu nowoczesnych technologii oraz podejścia

²⁸⁸ A. Mikhaylov, N. Moiseev, N. Novak, A. Kulakov, *Intelligent Energy Systems: Current State and Trends*, *Journal of Cleaner Production*, t. 285, Amsterdam 2021, s. 124–137. Publikacja przedstawia najnowsze trendy w inteligentnych systemach energetycznych, kładąc nacisk na potencjał blockchained i Internetu Rzeczy (IoT) w optymalizacji zarządzania energią.

²⁸⁹ D. Sperling, *Three Revolutions: Steering Automated, Shared, and Electric Vehicles to a Better Future*, Island Press, Waszyngton 2018, s. 25–48. Autor bada potencjał trzech rewolucji w transporcie: automatyzacji, współdzielenia oraz elektryfikacji pojazdów, proponując strategię, które mogą wspierać zrównoważony rozwój urbanistyczny.

opartego na efektywności zasobów, ekoinnowacje umożliwiają przedsiębiorstwom i gospodarkom redukcję negatywnego wpływu na środowisko, jednocześnie stymulując wzrost ekonomiczny i tworzenie nowych miejsc pracy. Rozwój technologii, takich jak fotowoltaika, energia wiatrowa i geotermalna, przyczynia się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenia zależności od paliw kopalnych. Ekoinnowacje w magazynowaniu energii, takie jak nowoczesne baterie i technologie wodorowe, wspierają stabilność dostaw energii z odnawialnych źródeł²⁹⁰. Innowacyjne technologie w budownictwie, takie jak izolacje termiczne i inteligentne systemy zarządzania energią, redukują zużycie energii w gospodarstwach domowych i przedsiębiorstwach. Nowoczesne technologie umożliwiają wydajniejsze przetwarzanie odpadów i odzyskiwanie surowców, co zmniejsza presję na zasoby naturalne. Rozwój bioplastików i materiałów biodegradowalnych ogranicza ilość odpadów, szczególnie w kontekście zanieczyszczenia plastikiem. Innowacyjne systemy recyklingu wody oraz technologie odsalania wspierają zrównoważone zarządzanie zasobami wodnymi, co ma szczególne znaczenie w regionach zagrożonych suszą.

Ekoinnowacje przyczyniają się do powstania nowych gałęzi gospodarki, takich jak produkcja pojazdów elektrycznych, energia odnawialna i zarządzanie odpadami, co generuje nowe miejsca pracy o wysokiej wartości dodanej²⁹¹. Inwestycje w szkolenia i rozwój kompetencji pracowników w obszarach związanych z zieloną gospodarką wspierają transformację rynku pracy.

2.4.3 Wpływ ESG i innowacyjności na dobrobyt kraju

Zrównoważony rozwój gospodarczy, wspierany przez polityki ESG, jest nie tylko fundamentem przyszłego dobrobytu, ale także czynnikiem umożliwiającym długoterminową stabilność gospodarek. Wdrażanie zasad ESG przynosi korzyści zarówno na poziomie makroekonomicznym, jak i mikroekonomicznym, poprzez poprawę efektywności operacyjnej, stymulowanie inwestycji oraz zwiększanie innowacyjności w sektorach: prywatnym i publicznym.

²⁹⁰ IEA, *Renewables 2021: Analysis and Forecast to 2026*, International Energy Agency, Paryż 2021, s. 12–35. Raport prezentuje optymistyczne prognozy dotyczące wzrostu udziału odnawialnych źródeł energii w globalnym miksie energetycznym, wskazując na ich kluczową rolę w dekarbonizacji.

²⁹¹ OECD, *Green Growth and Jobs*, Organisation for Economic Co-operation and Development, Paryż 2012, s. 18–22. Publikacja przedstawia zależność między wzrostem gospodarczym a zielonymi miejscami pracy, co budzi pytania o możliwość równoczesnego osiągnięcia celów ekonomicznych i środowiskowych w realiach różnorodnych gospodarek narodowych.

Polityki ESG sprzyjają inwestycjom w odnawialne źródła energii, zieloną infrastrukturę oraz technologie obniżające emisję CO₂. Kraje inwestujące w zieloną transformację mogą liczyć na większe zainteresowanie inwestorów i dostęp do kapitału międzynarodowego. Fundusze inwestycyjne, kierujące się zasadami ESG, osiągają lepsze wyniki w długim okresie, co stymuluje rozwój gospodarczy²⁹².

Przedsiębiorstwa wdrażające polityki ESG mogą osiągać wyższą efektywność energetyczną i operacyjną, co obniża koszty produkcji i sprzyja zrównoważonemu wzrostowi. Jednak warto rozważyć także inne kluczowe aspekty i potencjalne ograniczenia.

Najpierw zbadajmy korzyści z ESG w kontekście technologii. Wprowadzenie technologii automatyzacji i cyfryzacji (jak sztuczna inteligencja, Internet rzeczy czy analiza big data) pozwala optymalizować procesy produkcyjne i operacyjne, co przekłada się na bardziej efektywne wykorzystanie zasobów. Takie podejście nie tylko zmniejsza marnotrawstwo surowców i energii, ale także wspiera cele klimatyczne oraz gospodarkę cyrkularną, która zakłada maksymalne ponowne wykorzystanie materiałów i minimalizację odpadów. Przykładem mogą być inteligentne systemy zarządzania energią w fabrykach, które automatycznie dostosowują zużycie do rzeczywistych potrzeb operacyjnych, redukując zarówno koszty, jak i emisję dwutlenku węgla. Technologie oparte na IoT umożliwiają monitorowanie i predykcyjną konserwację maszyn, co nie tylko wydłuża ich żywotność, ale także zapobiega awariom, które mogłyby generować dodatkowe odpady i przestoje produkcyjne. Zaawansowane algorytmy sztucznej inteligencji pomagają optymalizować logistykę i transport, ograniczając emisję spalin poprzez bardziej efektywne planowanie tras i wykorzystywanie pojazdów niskoemisyjnych. Dla małych i średnich przedsiębiorstw bariera finansowa, związana z wdrażaniem nowych technologii, może być większa niż dla dużych korporacji, które często dysponują większym kapitałem inwestycyjnym. W związku z tym kluczowe znaczenie ma wsparcie w postaci programów rządowych i unijnych, które oferują dotacje, preferencyjne kredyty oraz ulgi podatkowe na zielone technologie. Ponadto rozwój rozwiązań w modelu "as a service", takich jak AIaaS (Artificial Intelligence as a Service) czy Energy Management as a Service, umożliwia MŚP dostęp do nowoczesnych narzędzi bez konieczności ponoszenia wysokich kosztów początkowych. Dzięki temu mniejsze firmy mogą stopniowo wdrażać innowacyjne rozwiązania, poprawiając efektywność operacyjną i zgodność z regulacjami ESG, jednocześnie budując swoją przewagę konkurencyjną na rynku.

²⁹² G. Friede, T. Busch, A. Bassen, dz. cyt., s. 210–233.

Drugim kontekstem jest tworzenie nowych miejsc pracy w ramach ESG. Wzrost zatrudnienia w sektorach związanych z zieloną transformacją (energia odnawialna, gospodarka odpadami, efektywność energetyczna) to istotny argument przemawiający za wdrażaniem ESG. Przykładem są farmy wiatrowe, gdzie oprócz inżynierów pracują także technicy, pracownicy utrzymania ruchu czy specjaliści ds. analiz danych. Niemniej jednak automatyzacja może prowadzić do zmniejszenia liczby miejsc pracy w tradycyjnych sektorach, takich jak przemysł ciężki czy górnictwo. Kluczowym wyzwaniem jest przekwalifikowanie pracowników w kierunku zielonych zawodów. Programy szkoleniowe i polityki aktywizacji zawodowej odgrywają tu istotną rolę.

Trzeci kontekst to wymiar społeczny ESG – nierówności i inkluzywność. Polityki ESG mogą zmniejszać nierówności społeczne, np. poprzez tworzenie miejsc pracy w regionach mniej rozwiniętych lub inwestycje w edukację i zdrowie. Przykładem jest poprawa jakości powietrza, która zmniejsza występowanie chorób układu oddechowego, co w dłuższej perspektywie obniża koszty opieki zdrowotnej. Jednak realizacja tych celów może spotkać się z oporem społecznym w regionach uzależnionych od wysokoemisyjnych gałęzi gospodarki. Sprawiedliwa transformacja, czyli zapewnienie wsparcia dla pracowników i regionów tracących na zmianach, jest warunkiem koniecznym, aby polityki ESG były akceptowane.

Czwarty kontekst to efekty dla społeczeństwa i środowiska. ESG przyczynia się do poprawy jakości życia, np. dzięki redukcji emisji gazów cieplarnianych i większej dostępności usług publicznych, takich jak edukacja i opieka zdrowotna. Jednak sukces tych działań zależy od efektywności regulacji, współpracy międzysektorowej oraz odpowiedzialności korporacyjnej. Istnieje ryzyko tzw. "greenwashingu" (ekościema lub pozorne działania proekologiczne, praktyka wprowadzania w błąd interesariuszy poprzez przedstawianie produktów, usług, działań lub strategii firmy jako bardziej przyjaznych dla środowiska, niż są one w rzeczywistości), czyli pozorowanego wdrażania ESG bez faktycznego wpływu na środowisko czy społeczeństwo. Przykłady takich praktyk wymagają uważnego monitorowania i transparentnych standardów raportowania ESG.²⁹³

²⁹³ M. E. Porter, M. R. Kramer, Creating Shared Value, „Harvard Business Review” 2011, vol. 89, no. 1/2, s. 62–77. Stwierdzenie, że przedsiębiorstwa wdrażające polityki ESG osiągają wyższą efektywność operacyjną i energetyczną, znajduje potwierdzenie w literaturze. Autorzy w swojej koncepcji "shared value" podkreślają, że zrównoważone działania przedsiębiorstw mogą przyczyniać się zarówno do poprawy wyników finansowych, jak i korzyści społecznych. Według ich badań, inwestycje w bardziej efektywne procesy produkcyjne, zarządzanie energią oraz innowacje technologiczne zmniejszają koszty operacyjne i poprawiają konkurencyjność firm. Jednocześnie autorzy zaznaczają, że takie podejście wymaga spójności działań – wyzwaniem stanowi tutaj unikanie "greenwashingu", czyli działań pozorujących odpowiedzialność środowiskową.

Kraje, które efektywnie wdrażają polityki ESG, mogą zyskać przewagę konkurencyjną w międzynarodowym handlu. Firmy z silnym profilem ESG mają większy dostęp do finansowania, ponieważ inwestorzy coraz częściej kierują swoje fundusze do zrównoważonych projektów. Niemniej jednak różnice w poziomie wdrażania ESG między krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się mogą pogłębiać nierówności gospodarcze. Konieczne jest zatem wypracowanie globalnych standardów i mechanizmów wsparcia, aby umożliwić transformację także w biedniejszych regionach.²⁹⁴

Podsumowując, polityki ESG stanowią narzędzie transformacji gospodarczej, społecznej i środowiskowej, ale ich skuteczność zależy od równowagi między korzyściami a kosztami w różnych wymiarach. Przemysłane wdrażanie, wspierane przez jasne regulacje, współpracę sektorową i edukację społeczeństwa, może przyczynić się do trwałego wzrostu dobrobytu kraju.

Koncepcja ESG odgrywa kluczową rolę nie tylko w kontekście wzrostu gospodarczego, ale także w budowaniu wartości społecznej. Integracja zasad ESG wspiera inkluzywność, równość oraz stabilność społeczną, co jest szczególnie istotne w dobie rosnących nierówności i wyzwań związanych z globalizacją oraz zmianami klimatycznymi. Organizacje, które skutecznie wdrażają zasady ESG, aktywnie przyczyniają się do poprawy warunków pracy poprzez zapewnienie godziwych wynagrodzeń, bezpiecznych warunków pracy oraz poszanowanie praw pracowników, co przekłada się na ich większe zaangażowanie i lojalność wobec pracodawcy. Wzrost jakości życia pracowników ma bezpośredni wpływ na rozwój społeczny, przyczyniając się do tworzenia bardziej spójnych i stabilnych społeczności lokalnych²⁹⁵.

²⁹⁴ OECD, *Accelerating Climate Action: Refocusing Policies through a Well-Being Lens*, OECD Publishing, Paryż 2020. Badania OECD wskazują, że wdrażanie polityk ESG prowadzi do rozwoju nowych sektorów gospodarki, takich jak energia odnawialna czy gospodarka cyrkularna, co tworzy nowe miejsca pracy. Jednak raport zauważa, że sukces takich inicjatyw zależy od wsparcia publicznego, m.in. w formie regulacji i subsydiów, zwłaszcza w kontekście przekwalifikowania pracowników z sektorów wysokoemisyjnych. Tym samym wyzwania związane z ESG obejmują również sprawiedliwość transformacji oraz eliminowanie nierówności społecznych, szczególnie w krajach rozwijających się.

²⁹⁵ R. E. Freeman, dz. cyt., s. 30–50. Książka Freemana jest jednym z kamieni milowych w teorii zarządzania, wprowadzając koncepcję zarządzania interesariuszami, która redefiniuje tradycyjne podejście skoncentrowane na maksymalizacji wartości dla akcjonariuszy. Freeman argumentuje, że długoterminowy sukces organizacji zależy od harmonijnego uwzględnienia interesów wszystkich kluczowych grup, takich jak pracownicy, klienci, dostawcy czy społeczności lokalne. Warto jednak zauważyć, że choć model interesariuszy stał się fundamentem dla wielu późniejszych badań, w tym nad zrównoważonym rozwojem, nie brakuje głosów krytycznych. Część badaczy wskazuje na trudności w praktycznym wdrożeniu tej teorii, szczególnie w środowiskach biznesowych o silnej orientacji krótkoterminowej. Ponadto, polemicznie można zauważyć, że Freeman nie rozwija w pełni mechanizmów pozwalających na równoważenie konfliktujących interesów poszczególnych grup, co sprawia, że koncepcja zarządzania interesariuszami pozostaje bardziej ideologicznym fundamentem niż operacyjnym

Jednym z istotnych aspektów zasad ESG jest wspieranie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych i edukacyjnych. Przedsiębiorstwa wdrażające polityki ESG często angażują się w działania na rzecz poprawy zdrowia swoich pracowników, oferując im pakiety zdrowotne, programy profilaktyczne oraz dostęp do opieki medycznej. Takie działania przyczyniają się do obniżenia poziomu absencji chorobowej oraz zwiększenia wydajności pracy, co ma pozytywny wpływ na wyniki finansowe firm oraz dobrobyt całego społeczeństwa²⁹⁶.

Z kolei inwestycje w edukację, zarówno na poziomie indywidualnym, jak i społecznym, odgrywają kluczową rolę w podnoszeniu kwalifikacji pracowników oraz ich zdolności adaptacji do zmieniających się warunków rynkowych. Firmy, które inwestują w rozwój umiejętności swoich pracowników, zyskują przewagę konkurencyjną, a jednocześnie przyczyniają się do podnoszenia poziomu kapitału ludzkiego w skali całego kraju²⁹⁷.

Inwestycje w kapitał ludzki, w tym w zdrowie i edukację, są kluczowe dla długoterminowego zrównoważonego rozwoju. Kapitał ludzki stanowi podstawę wzrostu wydajności, innowacyjności oraz konkurencyjności gospodarki. Zadowoleni i dobrze wykształceni pracownicy mają większą motywację do pracy, co przekłada się na wyższą produktywność, a także lepsze wyniki finansowe przedsiębiorstw²⁹⁸. Wzrost zadowolenia pracowników z pracy i życia prywatnego wpływa pozytywnie na stabilność społeczną, co ogranicza konflikty społeczne i sprzyja budowaniu spójności społecznej²⁹⁹.

Zasady ESG, poprzez integrację aspektów społecznych i gospodarczych, mają znaczący wpływ na dobrobyt społeczeństwa. Firmy, które inwestują w kapitał ludzki, poprawę

narzędziem. To otwiera przestrzeń do dalszych badań, szczególnie w kontekście globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne czy nierówności społeczne.

²⁹⁶ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835–2857. Autorzy w swoim przełomowym badaniu przedstawiają dowody na to, że firmy implementujące strategie zrównoważonego rozwoju wykazują lepsze wyniki w zarządzaniu ryzykiem oraz wyższą efektywność operacyjną. Analiza obejmuje szeroki zakres procesów organizacyjnych, wskazując na korzyści wynikające z integracji praktyk ESG z podstawową strategią biznesową. Warto jednak zauważyć, że metodologia badawcza opiera się głównie na danych z gospodarek rozwiniętych, co może ograniczać uniwersalność wniosków w kontekście rynków wschodzących.

²⁹⁷ M. E. Porter, M. R. Kramer, dz. cyt., s. 62–77. Artykuł prezentuje ideę tworzenia wspólnej wartości (CSV), wskazując na konieczność połączenia strategii biznesowej z działaniami społecznymi w celu długoterminowego wzrostu gospodarczego.

²⁹⁸ R. Levine, dz. cyt., s. 865–934. Analiza Levine’a podkreśla istotną rolę systemów finansowych w rozwoju gospodarczym, co budzi pytania o ich adaptację w kontekście globalnych wyzwań, takich jak nierówności i kryzysy ekologiczne.

²⁹⁹ M. Wagner, *Integration of Environmental Management with Other Managerial Functions of the Firm: Empirical Effects on Drivers of Economic Performance, Long Range Planning*, t. 40, nr 6, Amsterdam 2007, s. 611–628. Autor przedstawia empiryczne dowody na to, że integracja zarządzania środowiskowego z innymi funkcjami organizacyjnymi przyczynia się do poprawy wyników ekonomicznych.

warunków pracy oraz dostęp do edukacji i ochrony zdrowia, przyczyniają się nie tylko do własnego rozwoju, ale również do wzrostu jakości życia w społeczeństwie. Tego typu działania stanowią fundament zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego i są kluczowe dla budowania długoterminowej stabilności i dobrobytu kraju.

Łączenie strategii ESG z innowacyjnością stanowi fundament zrównoważonego rozwoju gospodarczego, którego celem jest jednocześnie osiąganie wzrostu gospodarczego, ochrony środowiska i poprawy jakości życia społeczeństw. Innowacyjne podejścia do zarządzania zasobami, takie jak wykorzystanie zaawansowanych technologii w optymalizacji procesów produkcyjnych, rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym czy zastosowanie energii odnawialnej, przyczyniają się do znaczącej redukcji emisji gazów cieplarnianych. Te działania nie tylko ograniczają negatywny wpływ na środowisko, ale również stymulują rozwój nowych sektorów gospodarki, takich jak przemysł zielonych technologii, co prowadzi do tworzenia nowych, dobrze płatnych miejsc pracy³⁰⁰.

Zastosowanie innowacji zgodnych z zasadami ESG wspiera transformację tradycyjnych gałęzi przemysłu, takich jak energetyka, transport i rolnictwo, w kierunku bardziej zrównoważonych modeli działania. Przykładem może być przechodzenie od energetyki opartej na paliwach kopalnych do produkcji energii z odnawialnych źródeł, co nie tylko redukuje emisję CO₂, ale także tworzy miejsca pracy w sektorze zielonej energii³⁰¹. W krajach, które intensywnie inwestują w technologie niskoemisyjne i zielone innowacje, obserwuje się wzrost zatrudnienia w sektorach takich jak instalacja paneli fotowoltaicznych, produkcja pojazdów elektrycznych czy rozwój infrastruktury ładowania, co bezpośrednio wpływa na poprawę dobrobytu społecznego³⁰².

Dzięki inwestycjom w zrównoważone innowacje, kraje mogą rozwijać stabilne i odporne na kryzysy sektory gospodarki, co jest kluczowe w obliczu globalnych wyzwań, takich jak

³⁰⁰ S. L. Hart, *A Natural-Resource-Based View of the Firm*, *Academy of Management Review*, t. 20, nr 4, Academy of Management, Briarcliff Manor 1995, s. 986–1014. Artykuł Hart’a wprowadza perspektywę opartą na zasobach naturalnych jako innowacyjne podejście do tworzenia przewagi konkurencyjnej, co pozostaje aktualne w dobie zielonej transformacji.

³⁰¹ A. Hanelt, R. Bohnsack, D. Marz, C. Antunes Marante, *A Systematic Review of the Literature on Digital Transformation: Insights and Implications for Strategy and Innovation*, *Journal of Business Research*, t. 123, Amsterdam 2021, s. 369–383. Przegląd literatury na temat transformacji cyfrowej, który wskazuje na kluczowe wyzwania i możliwości dla strategii i innowacji biznesowych w erze cyfrowej.

³⁰² K. Rennings, *Redefining Innovation—Eco-Innovation Research and the Contribution from Ecological Economics*, *Ecological Economics*, t. 32, nr 2, Amsterdam 2000, s. 319–332. Autor redefiniuje pojęcie innowacji w kontekście ekologicznym, co otwiera pole do dalszej debaty nad skutecznością i skalą wpływu ekoinnowacji na globalne cele środowiskowe.

zmiany klimatyczne czy niestabilność rynków finansowych. Długoterminowy rozwój sektorów związanych z ochroną środowiska i zrównoważonym zarządzaniem zasobami zapewnia krajom większą niezależność energetyczną, co przekłada się na stabilność gospodarczą³⁰³. Ponadto, rozwój gospodarki zorientowanej na zrównoważony rozwój przyczynia się do poprawy jakości życia obywateli, dzięki lepszej jakości środowiska, czystszyemu powietrzu oraz zwiększonemu dostępowi do zielonych przestrzeni miejskich³⁰⁴.

Łączenie innowacyjności z zasadami ESG to nie tylko trend, ale konieczność w dążeniu do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego. Kraje, które skutecznie integrują te dwa elementy, zyskują przewagę konkurencyjną, tworząc nowoczesne, odporne na kryzysy gospodarki, które zapewniają wysoki poziom dobrobytu społecznego i środowiskowego.

³⁰³ M. Wagner, dz. cyt., s. 611-628. Autor przedstawia szczegółową analizę, w jaki sposób integracja zarządzania środowiskowego z innymi funkcjami zarządczymi może wpływać na wyniki ekonomiczne przedsiębiorstw. Wagner podkreśla, że skuteczne włączenie aspektów środowiskowych do strategii firmy, takich jak produkcja, marketing czy zarządzanie zasobami ludzkimi, może wzmacniać efektywność operacyjną oraz redukować koszty związane z zasobami i regulacjami prawnymi. Wskazuje, że odpowiednia koordynacja zarządzania środowiskowego z innymi działaniami przedsiębiorstwa sprzyja również tworzeniu wartości dodanej, np. poprzez innowacje produktowe i procesowe, które odpowiadają na rosnące wymagania konsumentów i inwestorów. dotyczące zrównoważonego rozwoju. Zauważa jednak, że korzyści te nie są automatyczne, ich realizacja wymaga inwestycji w struktury zarządcze i technologie oraz silnej współpracy między różnymi działami firmy. Analiza empiryczna, przedstawiona w artykule, wskazuje na znaczące różnice w wynikach w zależności od sektora działalności oraz poziomu zaangażowania przedsiębiorstwa w polityki środowiskowe. Przykładowo, firmy z sektorów intensywnie wykorzystujących surowce mogą osiągnąć wyższą efektywność operacyjną, podczas gdy przedsiębiorstwa z branż usługowych bardziej korzystają z poprawy reputacji i relacji z interesariuszami.

³⁰⁴ M. E. Porter, M. R. Kramer, dz. cyt., s. 62-77. Autorzy wprowadzają koncepcję tworzenia wartości wspólnej (*shared value*), która stanowi przełomowe podejście do łączenia celów biznesowych z rozwiązywaniem problemów społecznych. Argumentują, że tradycyjny podział między działalnością gospodarczą a społeczną odpowiedzialnością biznesu (CSR) jest nieefektywny i ogranicza potencjał przedsiębiorstw. Zamiast tego postulują, aby firmy postrzegały wyzwania społeczne – takie jak ochrona środowiska, nierówności społeczne czy dostęp do edukacji – jako szanse do tworzenia innowacji, nowych rynków oraz poprawy efektywności operacyjnej. Wskazują trzy kluczowe obszary, w których można realizować wartość wspólną: redefinicja produktów i rynków, rekonfiguracja łańcucha wartości w celu zmniejszenia kosztów środowiskowych i społecznych oraz rozwój lokalnych społeczności jako fundamentu konkurencyjności przedsiębiorstw. Przykładowo, firmy inwestujące w zrównoważone technologie mogą nie tylko redukować koszty produkcji, ale również budować przewagę konkurencyjną na rynku poprzez odpowiedź na rosnące potrzeby konsumentów w zakresie ekologii i etyki.

2.4.4 Przykłady krajów wdrażających polityki ESG i innowacje dla dobrobytu kraju

Kraje skandynawskie i Singapur to liderzy we wdrażaniu polityk ESG i innowacji dla dobrobytu kraju, łącząc zrównoważony rozwój z wysoką konkurencyjnością gospodarczą. Skandynawia wyróżnia się ambitnymi celami klimatycznymi, odnawialnymi źródłami energii i modelowym państwem opiekuńczym, które wspiera innowacyjność i równość społeczną. Singapur z kolei pokazuje, jak zaawansowane technologie, inteligentne planowanie urbanistyczne i silne regulacje mogą tworzyć ekologiczną, nowoczesną metropolię. Dzięki strategicznemu zarządzaniu zasobami, innowacjom w zielonych technologiach i przejrzystemu łaadowi korporacyjnemu, Singapur i kraje skandynawskie udowadniają, że wzrost gospodarczy może iść w parze z troską o ludzi i środowisko. Kraje skandynawskie, takie jak Szwecja, Norwegia i Dania, od lat wyznaczają standardy w zakresie zrównoważonego rozwoju, innowacyjności i wdrażania polityk ESG. Skuteczna integracja zasad ESG z polityką publiczną oraz podejściem biznesowym przyniosła tym krajom wymierne korzyści gospodarcze i społeczne. Inwestycje w edukację i system ochrony zdrowia przełożyły się na znacznie lepsze wyniki w zakresie jakości życia obywateli, którzy cieszą się nie tylko dłuższym życiem, ale również wyższym poziomem zadowolenia z życia. Jednym z kluczowych czynników sukcesu krajów skandynawskich jest zdolność do wykorzystania innowacyjnych technologii dla realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Norwegia, dzięki polityce inwestycji w energię odnawialną, stała się liderem w produkcji energii z zasobów wodnych. Szwecja i Dania przodują w rozwijaniu technologii związanych z energetyką wiatrową oraz efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych³⁰⁵. Przykłady te pokazują, że zrównoważony rozwój nie jest przeszkodą dla wzrostu gospodarczego, lecz czynnikiem wspierającym stabilny rozwój

³⁰⁵ M. Hojer, L.-G. Mattsson, *Determinants of Green Innovation in the Nordic Countries*, *Energy Policy*, vol. 38, nr 6, Amsterdam 2010, s. 3791-3803. Autorzy badają kluczowe czynniki, które wpływają na rozwój innowacji ekologicznych w krajach nordyckich. Podkreślają, że zrównoważone innowacje w tym regionie są napędzane przez specyficzne cechy kulturowe, takie jak wysoka świadomość ekologiczna społeczeństwa oraz szeroka akceptacja dla strategii zrównoważonego rozwoju. Analiza wskazuje również na centralną rolę polityk rządowych, które poprzez regulacje i bodźce ekonomiczne (np. podatki węglowe, dotacje na badania i rozwój w zakresie zielonych technologii) sprzyjają rozwojowi technologii ograniczających negatywny wpływ na środowisko. W artykule wyróżniono także znaczenie współpracy międzysektorowej oraz nacisk na innowacje systemowe, takie jak zrównoważone sieci transportowe czy inteligentne miasta. Przykłady podane przez autorów, jak rozbudowany system transportu publicznego w Sztokholmie czy efektywne zarządzanie odpadami w Kopenhadze, ilustrują, jak polityki rządowe w połączeniu z inicjatywami prywatnymi prowadzą do powstawania przełomowych rozwiązań ekologicznych. Podkreślają jednak, że sukces innowacji ekologicznych w krajach nordyckich wynika także z ich inkluzywnego podejścia do zarządzania, które uwzględnia potrzeby wszystkich interesariuszy: od obywateli po sektor prywatny.

gospodarki opartej na innowacjach. Wysoki poziom inkluzywności społecznej i niskie nierówności dochodowe to kolejne wyróżniki krajów skandynawskich. Zrównoważone polityki, takie jak zapewnienie powszechnego dostępu do wysokiej jakości edukacji i opieki zdrowotnej, przyczyniają się do ograniczenia nierówności społecznych i tworzenia równych szans dla wszystkich obywateli. Taki model sprzyja wzrostowi kapitału ludzkiego, co z kolei wpływa na wyższą produktywność i innowacyjność w gospodarce³⁰⁶. Skandynawskie podejście do ESG opiera się na przekonaniu, że długoterminowy sukces gospodarczy nie może być osiągnięty kosztem środowiska i społeczeństwa. Dlatego rządy tych krajów wspierają polityki promujące zrównoważoną konsumpcję i produkcję, a także inwestują w nowoczesne rozwiązania, które minimalizują negatywny wpływ na środowisko³⁰⁷. Dania jest przykładem kraju, który planuje osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 roku, co świadczy o konsekwentnym dążeniu do realizacji globalnych celów klimatycznych. Kraje skandynawskie stanowią inspirację dla innych państw, pokazując, że możliwe jest połączenie zrównoważonego rozwoju, innowacyjności i wysokiego poziomu dobrobytu społecznego. Ich sukces dowodzi, że długoterminowe inwestycje w ESG przynoszą korzyści nie tylko ekonomiczne, ale również społeczne i środowiskowe, co czyni je wzorem do naśladowania w kontekście globalnych wyzwań współczesnego świata.

Chociaż Unia Europejska pozostaje globalnym liderem w zakresie rozwoju regulacji dotyczących zrównoważonych finansów, inne duże gospodarki – w tym Chiny i Singapur – również podejmują ambitne działania w tym obszarze, często we współpracy z UE. W 2018 roku Ludowy Bank Chin (People's Bank of China, PBOC) opublikował wytyczne dotyczące stworzenia zielonego systemu finansowego. W ramach współpracy międzynarodowej PBOC zainicjował wspólne działania z Komisją Europejską i Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) w celu opracowania wspólnej taksonomii – systemu klasyfikacji zrównoważonej działalności, który będzie kompatybilny na poziomie globalnym³⁰⁸. Wspólna agenda przewidywała także określenie prognozy maksymalnych emisji gazów cieplarnianych do roku 2030. Podobne działania podejmuje Singapur, który w 2020 roku wdrożył strategię

³⁰⁶ R. Wilkinson, K. Pickett, *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*, Penguin Books, Londyn 2010. Książka wykazuje, że większa równość społeczna prowadzi do wyższej jakości życia i większego zrównoważenia w społecznościach.

³⁰⁷ Nordic Council of Ministers, *The Nordic Approach to Sustainable Development: Strategies and Policies*, *Nordic Sustainability Review*, vol. 15, nr 2, Kopenhaga 2020, s. 150-168.

³⁰⁸ International Platform on Sustainable Finance, *Common Ground Taxonomy: Climate Change Mitigation*, European Commission and People's Bank of China, November 2021.

zrównoważonego finansowania. Kraj ten, będący jednym z największych emitentów gazów cieplarnianych w przeliczeniu na mieszkańca, zmagają się z realnym zagrożeniem zalania terytorium do 2100 roku. W związku z tym Monetary Authority of Singapore (MAS) podejmuje działania mające na celu promowanie zielonych inwestycji, rozwój standardów raportowania ESG oraz wspieranie innowacji finansowych związanych z klimatem. Singapur od wielu lat stanowi globalny wzór zrównoważonego rozwoju połączonego z dynamiczną innowacyjnością. Kraj ten, mimo ograniczonych zasobów naturalnych i niewielkiej powierzchni, zdołał zbudować nowoczesną, zróżnicowaną gospodarkę dzięki strategicznym inwestycjom w technologie, infrastrukturę oraz polityki sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi. Jednym z kluczowych czynników sukcesu Singapuru jest jego zaawansowana strategia rozwoju technologicznego. Rząd kładzie duży nacisk na tworzenie inteligentnych miast, gdzie technologie takie jak sztuczna inteligencja, Internet rzeczy i automatyzacja przyczyniają się do poprawy efektywności energetycznej, transportu oraz zarządzania zasobami naturalnymi. Singapur zainwestował znaczne środki w rozwój infrastruktury transportu publicznego opartego na pojazdach elektrycznych i autonomicznych, co znacząco zmniejszyło emisję gazów cieplarnianych oraz poprawiło jakość życia mieszkańców. Singapur realizuje również ambitne programy ochrony zasobów naturalnych, w szczególności w zakresie zarządzania wodą i energią. Projekty takie jak "NEWater" - system recyklingu wody, który przekształca oczyszczone ścieki w wodę pitną – są dowodem na to, że innowacyjność może wspierać zrównoważony rozwój nawet w najbardziej wymagających warunkach geograficznych³⁰⁹. Dzięki takim inicjatywom Singapur zdołał zabezpieczyć dostawy wody dla swojej rosnącej populacji i gospodarki, jednocześnie zmniejszając zależność od importu surowców. Singapur nie ogranicza swoich działań wyłącznie do aspektów technologicznych i gospodarczych. Polityki zrównoważonego rozwoju obejmują również inwestycje w kapitał ludzki, takie jak edukacja i opieka zdrowotna, co przekłada się na wysoki poziom zadowolenia społecznego i zdrowia publicznego. System edukacyjny Singapuru jest regularnie oceniany jako jeden z najlepszych na świecie, co zapewnia mieszkańcom wysokie kwalifikacje i zdolność adaptacji do szybko zmieniających się warunków rynkowych. Singapur stanowi przykład kraju, który dzięki konsekwentnym inwestycjom w innowacje technologiczne i polityki zrównoważonego rozwoju osiągnął wysoki poziom dobrobytu społecznego i gospodarczego. Jego sukces dowodzi, że zrównoważony rozwój i innowacyjność mogą współistnieć i wzajemnie się

³⁰⁹ Public Utilities Board Singapore, *Annual Report 2020*, Singapore 2020, s. 112–124. Raport zawiera dane na temat NEWater w zakresie produkcji, jakości i zastosowania.

wzmacniać, tworząc model do naśladowania dla innych krajów aspirujących do podobnego poziomu rozwoju.

Przykłady te pokazują, że UE aktywnie wpływa na globalne standardy i promuje współpracę transgraniczną, której celem jest harmonizacja podejść do klasyfikacji, raportowania i regulacji w obszarze zrównoważonych finansów. Taka współpraca zwiększa skuteczność mechanizmów przeciwdziałania zmianom klimatu oraz tworzy podstawy pod rozwój globalnego rynku zielonych inwestycji.

2.5 Wpływ polityk ESG na budowanie dobrobytu kraju

Polityki ESG oraz innowacyjność stanowią fundament zrównoważonego rozwoju, który sprzyja długoterminowemu wzrostowi gospodarczemu, stabilności społecznej i ochronie środowiska³¹⁰. Ich synergiczne oddziaływanie umożliwia krajom i przedsiębiorstwom skuteczną adaptację do zmieniających się warunków rynkowych, jednocześnie minimalizując negatywny wpływ działalności gospodarczej na społeczeństwo i ekosystemy.

Implementacja polityk ESG wpływa na wzrost gospodarczy poprzez promowanie zielonych inwestycji i tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach związanych z energią odnawialną, efektywnością energetyczną oraz technologiami proekologicznymi³¹¹. Przykładem może być rozwój energetyki wiatrowej i słonecznej, które nie tylko przyczyniają się do redukcji emisji CO₂, ale również tworzą stabilne miejsca pracy w lokalnych społecznościach³¹².

³¹⁰ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835-2857.

³¹¹ G. L. Clark, A. Feiner, M. Viehs, dz. cyt. Autorzy przedstawiają wyniki szeroko zakrojonej analizy dotyczącej wpływu zrównoważonego rozwoju na wyniki finansowe przedsiębiorstw. Dowodzą, że przedsiębiorstwa integrujące strategię zrównoważonego rozwoju z zarządzaniem osiągają lepsze wyniki finansowe w długim okresie, a także odnotowują wyższą efektywność operacyjną i zmniejszone ryzyko finansowe. Badanie, przeprowadzone na danych pochodzących z licznych branż i regionów geograficznych, wskazuje, że czynniki środowiskowe, społeczne i związane z ładem korporacyjnym są kluczowymi determinantami długoterminowej wartości dla interesariuszy. Autorzy szczególną uwagę zwracają na różnice między podejściem skoncentrowanym na interesach udziałowców (*stockholder approach*), a szerszym podejściem uwzględniającym interesariuszy (*stakeholder approach*). Argumentują, że firmy stosujące podejście zorientowane na interesariuszy, uwzględniające kwestie ESG, nie tylko przyciągają bardziej świadomych inwestorów, ale również budują reputację, poprawiają lojalność klientów i zwiększają zaangażowanie pracowników. Co więcej, ich analiza wykazuje, że inwestorzy, którzy uwzględniają dane ESG w swoich decyzjach inwestycyjnych, osiągają lepsze zwroty i ograniczają ekspozycję na ryzyko związane z niestabilnością środowiskową czy regulacyjną.

³¹² International Renewable Energy Agency (IRENA), *Renewable Energy and Jobs – Annual Review*, IRENA, Abu Dhabi 2019. Publikacja stanowi kompleksową analizę rynku pracy związanego z odnawialnymi źródłami energii na całym świecie. Raport prezentuje dane dotyczące liczby miejsc pracy utworzonych w sektorach odnawialnych źródeł energii, takich jak energia wiatrowa, słoneczna, biomasa, biopaliwa czy energetyka wodna, oraz wskazuje na kluczowe trendy i wyzwania w tej dynamicznie rozwijającej się branży. IRENA podkreśla, że w 2019 roku sektor odnawialnych źródeł energii zapewnił około 11 milionów miejsc pracy na całym świecie, z

Innowacje w dziedzinie technologii cyfrowych i automatyzacji dodatkowo zwiększają efektywność operacyjną przedsiębiorstw, co sprzyja wzrostowi produktywności i konkurencyjności gospodarek.

Polityki ESG sprzyjają również stabilności społecznej, wspierając inkluzywność i równość w dostępie do zasobów, usług edukacyjnych i zdrowotnych. Kraje inwestujące w kapitał ludzki oraz zapewniające równy dostęp do opieki zdrowotnej i edukacji odnotowują wyższe wskaźniki zadowolenia społecznego oraz lepsze wyniki w zakresie wydajności pracy⁴³¹³. Ponadto, zrównoważone zarządzanie korporacyjne zwiększa przejrzystość i odpowiedzialność przedsiębiorstw, co sprzyja budowaniu zaufania społecznego i zmniejsza ryzyko nierówności oraz konfliktów społecznych.

Polityki ESG promują ochronę zasobów naturalnych i ograniczenie negatywnego wpływu działalności gospodarczej na środowisko. Inwestycje w technologie ekologiczne, takie jak systemy zarządzania odpadami czy recykling, przyczyniają się do redukcji zanieczyszczeń i poprawy jakości życia mieszkańców³¹⁴. Dzięki zastosowaniu innowacji w zakresie gospodarki

czego największy udział miały Chiny, Unia Europejska, Brazylia i Indie. Najwięcej zatrudnienia generowała energetyka słoneczna, stanowiąca około 33% wszystkich miejsc pracy w sektorze OZE. Autorzy raportu wskazują również na istotne zmiany w regionalnym rozkładzie zatrudnienia, związane z rosnącą rolą krajów rozwijających się jako producentów komponentów i dostawców usług w sektorze zielonej energii. Raport IRENA jest jednym z kluczowych dokumentów monitorujących wpływ odnawialnych źródeł energii na rynki pracy i służy jako cenne źródło informacji zarówno dla decydentów politycznych, jak i przedstawicieli sektora prywatnego. Publikacja podkreśla, że dalszy rozwój sektora OZE będzie odgrywał kluczową rolę w globalnym procesie dekarbonizacji, jednocześnie tworząc możliwości zatrudnienia i promując zrównoważony rozwój.

³¹³ R. E. Freeman, dz. cyt. Autor przedstawia fundamenty koncepcji zarządzania opartego na interesariuszach, która od momentu jej pierwotnego sformułowania w latach 80. XX wieku znacząco wpłynęła na sposób postrzegania strategii przedsiębiorstw. Freeman argumentuje, że tradycyjne podejście do zarządzania, koncentrujące się wyłącznie na maksymalizacji zysków dla udziałowców (*shareholder approach*), nie jest wystarczające w dynamicznym, współczesnym środowisku biznesowym. Zamiast tego proponuje szerokie spojrzenie na firmę jako organizację funkcjonującą w sieci relacji z różnymi interesariuszami, takimi jak pracownicy, klienci, dostawcy, społeczności lokalne, regulatorzy czy inwestorzy. Freeman rozwija ideę, że skuteczna strategia powinna dążyć do harmonizacji interesów wszystkich grup interesariuszy, a nie jedynie optymalizować wyniki finansowe dla udziałowców. Wskazuje, że zarządzanie oparte na interesariuszach sprzyja długoterminowemu rozwojowi przedsiębiorstw poprzez budowanie zaufania, lojalności i silniejszych relacji z otoczeniem. Autor podkreśla również, że podejście to odgrywa kluczową rolę w zarządzaniu ryzykiem, szczególnie w kontekście zmian społecznych, środowiskowych i technologicznych. Książka ta wywarła znaczący wpływ na rozwój teorii zarządzania strategicznego, będąc podstawą do integracji tematów takich jak zrównoważony rozwój, etyka biznesu czy odpowiedzialność społeczna.

³¹⁴ K. Rennings, *Redefining Innovation – Eco-Innovation Research and the Contribution from Ecological Economics, Ecological Economics*, vol. 32, nr 2, Amsterdam 2000, s. 319-332. Autor wskazuje, że innowacje ekologiczne powinny być zdefiniowane szerzej niż standardowe modele ekonomiczne, co budzi spory wśród tradycyjnych ekonomistów.

cyrkularnej i efektywności energetycznej, kraje mogą osiągnąć większą niezależność energetyczną oraz zmniejszyć negatywne skutki zmian klimatycznych³¹⁵.

Podsumowując, polityki ESG i innowacyjność są kluczowymi elementami zrównoważonego rozwoju, które wspierają nie tylko wzrost gospodarczy, ale również poprawę jakości życia i ochronę środowiska. Integracja tych elementów w strategiach krajowych i korporacyjnych jest niezbędna dla osiągnięcia długoterminowego dobrobytu społecznego i gospodarczego.

Tabela 5 zestawia obszary oddziaływania banków na interesariuszy (gospodarstwa domowe, MŚP, JST, środowisko, rynek pracy) poprzez instrumenty finansowe i pozafinansowe.

Tabela 5. Wpływ polityk bankowych na budowanie dobrobytu różnych grup interesariuszy

Grupa interesariuszy	Wpływ banków	Opis działań	Źródła wywiadów	Analiza
Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP)	Pozytywny	Banki finansują działalność MŚP, oferując Kredyty Ekologiczne, kredyty z gwarancją Ekomax oraz Biznesmax Plus na innowacje i ekoinnowacje (z programu "Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki" – FENG)	R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8	Finansowanie MŚP zwiększa ich innowacyjność i zdolność adaptacyjną. Dzięki bankom przedsiębiorstwa rozwijają projekty ekologiczne i technologiczne, co pozytywnie wpływa na gospodarkę lokalną i krajową. Należy jednak zwiększyć dostępność tego finansowania dla najmniejszych podmiotów.
Klienci indywidualni	Pozytywny	Banki oferują programy finansowe poprawiające jakość życia, w tym finansowanie efektywności energetycznej gospodarstw domowych oraz kredyty na zakup nieruchomości.	R8, R12	Polityki bankowe stabilizują finanse gospodarstw domowych i wspierają realizację celów ESG. Poprawiają jakość życia społeczeństwa i przyczyniają się do realizacji celów klimatycznych. Istnieje jednak potrzeba większego wsparcia klientów o niższej zdolności kredytowej.

³¹⁵ S. L. Hart, *dz. cyt.*, s. 986-1014. Autor odważnie sugeruje, że integracja strategii ekologicznych z modelem biznesowym jest nie tylko opcją, ale wręcz warunkiem koniecznym dla długoterminowego sukcesu firm.

Grupa interesariuszy	Wpływ banków	Opis działań	Źródła wywiadów	Analiza
Scaleupy i startupy	Pozytywny	Banki stosują nowe modele finansowania i inwestycji kapitałowych w startupy technologiczne, np. Autenti (cyfrowa autoryzacja dokumentów) i Evirly (e-commerce).	R4, R7, R8, R9, R10	Banki wspierają przedsiębiorczość technologiczną, co zwiększa konkurencyjność gospodarki. Tworzą też nowe możliwości inwestycyjne. Kluczowe jest rozszerzenie tych działań oraz długoterminowe wsparcie finansowe dla startupów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Legenda do tabeli:

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R1	Krzysztof Hoffman – Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	dr Krzysztof Kalicki – Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański – Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R4	Paulina Skrzypińska – Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz – Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R6	Oskar Kulik – Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz – Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz – Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik – Członek Zarządu, Microsoft Polska
R10	Dagmara Krzesińska – Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
R11	Maria Krawczyńska – Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska – Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

Z porównania wynika, że największy efekt mnożnikowy uzyskiwany jest przy łączeniu finansowania z doradztwem/edukacją i gwarancjami publicznymi; kluczowe znaczenie ma przewidywalność regulacyjna.

Polityki bankowe odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego, determinując dostęp do finansowania dla różnych grup interesariuszy. Banki, poprzez swoje działania, mogą nie tylko wspierać rozwój przedsiębiorstw i startupów, ale także stabilizować sytuację gospodarstw domowych oraz wspierać zrównoważony rozwój. W tej części przeanalizowano wpływ banków na trzy kluczowe grupy: małe i średnie przedsiębiorstwa, klientów indywidualnych oraz startupy i scaleupy.

MŚP stanowią istotny segment gospodarki, odpowiadając za znaczącą część miejsc pracy. Ich rozwój zależy w dużej mierze od dostępu do finansowania, które pozwala na ekspansję rynkową oraz wdrażanie nowych technologii. Banki odgrywają pozytywną rolę w finansowaniu działalności MŚP w obszarze ESG, dostarczając różnorodne instrumenty kredytowe wspierające rozwój firm. Do kluczowych narzędzi finansowania należą: Kredyty Ekologiczne, kredyty z gwarancją Ekomax, wspierające transformację energetyczną firm, kredyty z Gwarancją Biznesmax Plus, zapewniające kapitał na wdrażanie innowacyjnych i proekologicznych projektów inwestycyjnych. Wszystkie te preferencyjne instrumenty finansowe, łączące kredyty bankowe z bezzwrotnymi dotacjami i bezpłatnymi gwarancjami, są oferowane w ramach programu Fundusze Europejskie na rzecz Nowoczesnej Gospodarki (FENG). Wdraża je Bank Gospodarstwa Krajowego we współpracy z bankami komercyjnymi. Finansowanie, oferowane przez banki, pozwala przedsiębiorstwom na zwiększenie ich innowacyjności oraz zdolności adaptacyjnych. Przedsiębiorstwa, które korzystają z preferencyjnych kredytów i mechanizmów wsparcia, mogą rozwijać projekty ekologiczne i technologiczne, co przekłada się na wzrost gospodarczy oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Jednakże istnieją bariery, które ograniczają pełne wykorzystanie potencjału finansowania, szczególnie w przypadku najmniejszych firm, które mogą mieć trudności w spełnieniu wymogów bankowych. Na te bariery zwrócili uwagę respondenci: R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8.

Banki wpływają nie tylko na sektor przedsiębiorstw, ale również na sytuację gospodarstw domowych. Odpowiednie mechanizmy finansowania mogą stabilizować budżety domowe oraz umożliwiać inwestycje w zrównoważony rozwój. Polityki bankowe wpływają pozytywnie na jakość życia klientów indywidualnych, szczególnie poprzez programy kredytowe wspierające zrównoważony rozwój i efektywność energetyczną. Do kluczowych inicjatyw bankowych skierowanych do klientów indywidualnych należą: kredyty hipoteczne wspierające zakup i termomodernizację nieruchomości, programy finansowania efektywności energetycznej, które umożliwiają modernizację domów i mieszkań, a także produkty oszczędnościowe i inwestycyjne, ukierunkowane na zrównoważony rozwój. Bankowe programy finansowe stabilizują sytuację finansową gospodarstw domowych, umożliwiając realizację długoterminowych celów, takich jak zakup mieszkania czy modernizacja energetyczna. Jednocześnie przyczyniają się one do realizacji globalnych celów ESG, poprzez promowanie ekologicznych rozwiązań finansowych. Wyzwanie stanowi jednak dostępność finansowania dla osób o niższej zdolności kredytowej, które mogą nie kwalifikować się do preferencyjnych kredytów. Na ten problem zwrócili uwagę respondenci: R8 i R12.

Sektor startupów i scaleupów odgrywa kluczową rolę w transformacji gospodarki opartej na innowacjach. Banki coraz częściej angażują się w ich finansowanie, choć nadal istnieją bariery w dostępie do kapitału dla młodych firm. Banki wspierają przedsiębiorczość technologiczną, wdrażając nowe modele finansowania i mechanizmy inwestycyjne. Banki stosują nowoczesne modele finansowania startupów i scaleupów, a także inwestycje kapitałowe w innowacyjne firmy, np. w projekty takie jak Autenti (cyfrowa autoryzacja dokumentów) czy Evirly (e-commerce). Zaangażowanie banków w finansowanie startupów umożliwia im skalowanie działalności oraz rozwój innowacyjnych modeli biznesowych. Efektem tych działań jest wzrost konkurencyjności gospodarki oraz powstawanie nowych rozwiązań technologicznych. Istnieje jednak potrzeba długoterminowego wsparcia finansowego dla startupów oraz rozszerzenia dostępnych programów inwestycyjnych. Taką potrzebę podkreślili respondenci: R4, R7, R8, R9 i R10.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że banki odgrywają kluczową rolę w budowaniu dobrobytu różnych grup interesariuszy poprzez wdrażanie zróżnicowanych polityk finansowych. Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) korzystają z finansowania na rozwój technologii i zieloną transformację, jednak należy uprościć procedury dostępu do kapitału. Polityki bankowe stabilizują finanse gospodarstw domowych i wspierają inwestycje w nieruchomości oraz zrównoważony rozwój, lecz konieczne jest większe wsparcie dla klientów indywidualnych o niższej zdolności kredytowej. Banki inwestują w innowacje i rozwój startupów i scaleupów, lecz wyzwaniem pozostaje zapewnienie długoterminowych mechanizmów wsparcia. Potrzebny jest zatem rozwój specjalnych funduszy inwestycyjnych dla młodych firm, wzmocnienie mechanizmów gwarancyjnych dla MŚP, które mają trudności z uzyskaniem kredytów, zwiększenie dostępności preferencyjnych kredytów hipotecznych oraz ekologicznych dla klientów indywidualnych. Polityki bankowe powinny być projektowane w sposób, który umożliwi zrównoważony wzrost gospodarczy oraz zwiększony dostęp do finansowania dla różnych grup interesariuszy. Dobrze ukierunkowane działania banków mogą przyczynić się do innowacyjnego i ekologicznego rozwoju gospodarki, zwiększając jej odporność i konkurencyjność w skali globalnej.

2.6 Analiza wpływu działań banków na dobrobyt kraju

Banki pełnią fundamentalną funkcję w gospodarce, pośrednicząc między podmiotami posiadającymi nadwyżki kapitałowe a tymi, które potrzebują finansowania. Dzięki tej roli

umożliwiają rozwój przedsiębiorstw, wspierają realizację projektów infrastrukturalnych oraz inwestycje w innowacje technologiczne i zrównoważony rozwój³¹⁶. Banki odgrywają kluczową rolę w mobilizacji kapitału na rzecz projektów proekologicznych, takich jak energetyka odnawialna, gospodarka cyrkularna czy zielone budownictwo, co przyczynia się do redukcji emisji CO₂ i zrównoważonego wzrostu gospodarczego³¹⁷.

Rozwinięty sektor bankowy sprzyja wzrostowi gospodarczemu poprzez zapewnienie dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw, które stanowią podstawę większości gospodarek. Finansowanie inwestycji przez banki umożliwia przedsiębiorstwom zwiększenie produkcji, ekspansję na rynki zagraniczne oraz tworzenie nowych miejsc pracy, co bezpośrednio wpływa na wzrost PKB i dobrobyt społeczeństwa³¹⁸. Badania pokazują, że kraje z rozwiniętym sektorem finansowym cechują się wyższą stopą wzrostu gospodarczego oraz większą odpornością na kryzysy ekonomiczne³¹⁹.

Dzięki politykom wspierającym inkluzywność finansową banki odgrywają istotną rolę w ograniczaniu nierówności społecznych. Poprzez oferowanie dostępnych kredytów, programów oszczędnościowych oraz narzędzi finansowych dla mniej zamożnych grup społecznych, banki przyczyniają się do zwiększenia szans rozwoju jednostek i rodzin, co wpływa na redukcję ubóstwa i poprawę jakości życia³²⁰. Finansowanie projektów infrastrukturalnych, takich jak budowa szkół, szpitali czy infrastruktury transportowej, sprzyja równomiernemu rozwojowi regionalnemu, zmniejszając dysproporcje między różnymi obszarami kraju³²¹.

Banki odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu ryzykiem finansowym, co jest istotne dla utrzymania stabilności gospodarki. Poprzez ocenę zdolności kredytowej klientów i odpowiednie zarządzanie portfelami kredytowymi, banki minimalizują ryzyko niewypłacalności i zapobiegają powstawaniu kryzysów finansowych³²². Stabilność sektora

³¹⁶ R. Levine, dz. cyt., s. 865-934.

³¹⁷ G. L. Clark, A. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 5-7.

³¹⁸ T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, dz. cyt. s. 293–295.

³¹⁹ R. G. Rajan, L. Zingales, *Financial Dependence and Growth*, *American Economic Review*, vol. 88, nr 3, Nashville 1998, s. 559-586.

³²⁰ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, *Measuring Financial Inclusion: The Global Findex Database*, World Bank, Waszyngton 2012.

³²¹ C. Calderón, L. Servén, *The Effects of Infrastructure Development on Growth and Income Distribution*, *World Bank Policy Research Working Paper*, Waszyngton 2004.

³²² F. Allen, D. Gale, *Financial Intermediaries and Markets*, *Econometrica*, vol. 72, nr 4, Princeton 2004, s. 1023-1061. Praca analizuje różnice między rynkami kapitałowymi a pośrednikami finansowymi.

bankowego przekłada się na zaufanie inwestorów, co z kolei sprzyja napływowi kapitału i długoterminowemu rozwojowi gospodarczemu³²³.

Banki odgrywają coraz większą rolę w finansowaniu projektów związanych ze zrównoważonym rozwojem. Poprzez emisję zielonych obligacji oraz udzielanie preferencyjnych kredytów na projekty prośrodowiskowe, przyczyniają się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju, określonych przez ONZ³²⁴. Wdrażanie zasad ESG w strategiach bankowych sprzyja promowaniu odpowiedzialnego inwestowania oraz zmniejszeniu negatywnego wpływu działalności gospodarczej na środowisko i społeczeństwo³²⁵.

Banki, jako kluczowe instytucje finansowe, odgrywają istotną rolę w kształtowaniu dobrobytu społeczno-ekonomicznego. Ich działalność przyczynia się do wzrostu gospodarczego, redukcji nierówności oraz wspierania zrównoważonego rozwoju. Współpraca sektora bankowego z innymi podmiotami gospodarczymi i rządowymi jest niezbędna dla osiągnięcia długoterminowej stabilności i dobrobytu społeczeństwa.

2.6.1 Rola banków w gospodarce

Pośrednictwo finansowe odgrywa centralną rolę w procesie rozwoju gospodarczego, umożliwiając efektywną alokację kapitału między podmiotami oszczędzającymi a inwestującymi³²⁶. Banki, jako kluczowi pośrednicy finansowi, nie tylko gromadzą depozyty, ale także udzielają kredytów na działalność inwestycyjną, co stymuluje rozwój sektora prywatnego i publicznego³²⁷. Działalność kredytowa banków wspiera małe i średnie przedsiębiorstwa, które są kręgosłupem gospodarki i głównym źródłem zatrudnienia. Dostęp do kredytu pozwala tym przedsiębiorstwom na inwestycje w nowe technologie, ekspansję działalności oraz tworzenie nowych miejsc pracy³²⁸.

³²³ R. Levine, *Financial Development and Economic Growth: Views and Agenda*, *Journal of Economic Literature*, vol. 35, nr 2, Nashville 1997, s. 688-726.

³²⁴ ICMA, *Green Bond Principles*, International Capital Market Association, Genewa 2021.

³²⁵ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835-2857. Autorzy przekonują, że zrównoważony rozwój jest integralny dla nowoczesnych przedsiębiorstw, ale ich argumentacja opiera się głównie na badaniach dużych korporacji, co ogranicza możliwość zastosowania wyników w sektorze MSP.

³²⁶ R. Levine, dz. cyt., s. 865-934.

³²⁷ R. G. Rajan, L. Zingales, Financial Dependence and Growth, „*American Economic Review*” 1998, vol. 88, no. 3, s. 559–586.

³²⁸ T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine, dz. cyt., s. 23-49.

Badania wskazują, że rozwinięty sektor bankowy jest silnie skorelowany z wyższą produktywnością i wzrostem gospodarczym. Banki, udzielając kredytów na innowacyjne projekty, przyczyniają się do wzrostu wydajności przedsiębiorstw, co przekłada się na wyższą produkcję oraz wzrost wynagrodzeń pracowników³²⁹. W krajach o dobrze rozwiniętym systemie finansowym obserwuje się także niższe bezrobocie, co jest efektem większej liczby inwestycji finansowanych przez banki³³⁰. Dzięki temu następuje poprawa jakości życia obywateli, wzrost konsumpcji oraz lepsze perspektywy na przyszłość³³¹.

Banki pełnią również istotną rolę w finansowaniu projektów infrastrukturalnych, takich jak budowa dróg, mostów, sieci energetycznych czy szkół. Takie inwestycje są kluczowe dla długoterminowego rozwoju gospodarczego, gdyż poprawiają warunki prowadzenia działalności gospodarczej, zwiększają mobilność siły roboczej oraz poprawiają jakość życia społeczeństwa³³². Finansowanie infrastruktury przez banki sprzyja również wzrostowi produktywności całej gospodarki, co przekłada się na wyższy poziom PKB na mieszkańca³³³.

Jednym z istotnych aspektów działalności banków jest promowanie inkluzywności finansowej, która polega na zapewnieniu dostępu do usług finansowych wszystkim grupom społecznym, w tym osobom o niskich dochodach i mieszkańcom obszarów wiejskich. Banki, poprzez oferowanie mikrofinansowania oraz preferencyjnych kredytów dla małych przedsiębiorstw, przyczyniają się do zmniejszenia nierówności społecznych i wspierają rozwój

³²⁹ C. Calderón, L. Servén, dz. cyt., s. 1-46.

³³⁰ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, dz. cyt., s. 1-64.

³³¹ F. Allen, D. Gale, *Financial Intermediaries and Markets*, *Econometrica*, vol. 72, nr 4, Princeton 2004, s. 1023-1061.

³³² R. Levine, dz. cyt., s. 688-726. Autor przedstawia obszerny przegląd teorii i empirycznych badań, dotyczących zależności między rozwojem sektora finansowego a wzrostem gospodarczym. Autor argumentuje, że dobrze rozwinięte instytucje finansowe, które zapewniają efektywne pośrednictwo kapitałowe, zmniejszają koszty transakcyjne, umożliwiają lepsze alokowanie zasobów i zwiększają dostęp do kredytów, co z kolei wspiera dynamikę wzrostu gospodarczego. Levine omawia także rolę różnych form instytucji finansowych – od banków po rynki kapitałowe – oraz ich wpływ na innowacje, inwestycje i ogólną wydajność gospodarki. Levine stawia tezę, że rozwój sektora finansowego jest niezbędny do osiągnięcia długoterminowego wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w kontekście globalizacji oraz wzrostu konkurencji. Autor wskazuje na konieczność reform instytucjonalnych oraz tworzenia warunków prawnych, które sprzyjają rozwojowi rynków finansowych. Zwraca uwagę na znaczenie polityki rządu, zwłaszcza w kontekście zapewnienia stabilności finansowej i ochrony inwestorów.

³³³ ICMA, dz. cyt. Międzynarodowe Stowarzyszenie Rynków Kapitałowych (ICMA) przedstawia zasady, które mają na celu wspieranie transparentności, wiarygodności i integralności rynku zielonych obligacji. Dokument stanowi zbiór dobrych praktyk dla emitentów, inwestorów i doradców, którzy uczestniczą w procesie emisji zielonych obligacji. Główne zasady zawarte w tym dokumencie obejmują m.in. wymagania dotyczące przejrzystości użycia środków uzyskanych z emisji, procesów oceny i wyboru projektów oraz raportowania wyników w odniesieniu do wpływu środowiskowego.

lokalnych społeczności³³⁴. Dzięki temu powstają nowe miejsca pracy, co wpływa na redukcję ubóstwa oraz poprawę warunków życia najmniej uprzywilejowanych grup społecznych³³⁵.

Pośrednictwo finansowe będące fundamentem działalności banków odgrywa kluczową rolę w stymulowaniu wzrostu gospodarczego i poprawie dobrobytu społecznego. Banki, jako katalizatory inwestycji i innowacji, przyczyniają się do zwiększenia zatrudnienia, wzrostu produktywności oraz poprawy jakości życia obywateli. Ich rola w finansowaniu projektów infrastrukturalnych, wspieraniu inkluzywności finansowej oraz zarządzaniu ryzykiem jest nieodzowna dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego.

Banki pełnią istotną rolę w stabilizowaniu gospodarki zarządzając ryzykiem finansowym i wspierając stabilność makroekonomiczną. Działania te są realizowane zarówno przez banki centralne, jak i komercyjne, które odgrywają komplementarne role w zapewnieniu zrównoważonego wzrostu gospodarczego. Banki centralne, poprzez politykę pieniężną, wpływają na poziom inflacji, stopy procentowe oraz podaż pieniądza, co pozwala na utrzymanie stabilności waluty i równowagi makroekonomicznej³³⁶. W sytuacjach kryzysowych, takich jak recesje czy kryzysy finansowe, banki centralne pełnią funkcję pożyczkodawcy ostatniej instancji, wspierając sektor bankowy i zapobiegając destabilizacji rynku³³⁷.

Banki komercyjne odgrywają kluczową rolę w zarządzaniu ryzykiem finansowym poprzez ocenę zdolności kredytowej kredytobiorców, co minimalizuje ryzyko niewypłacalności. Oferują także różnorodne instrumenty finansowe, takie jak kredyty hipoteczne, kredyty inwestycyjne oraz obligacje, które umożliwiają dywersyfikację ryzyka zarówno dla przedsiębiorstw, jak i gospodarstw domowych³³⁸. Monitorowanie sytuacji

³³⁴ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835-2857.

³³⁵ S. L. Hart, dz. cyt., s. 986-1014. Autor wysuwa śmiałą hipotezę, że strategia oparta na zasobach naturalnych może być fundamentem przewagi konkurencyjnej, choć w praktyce wyzwania związane z przejściem na taki model są często niedoceniane.

³³⁶ F. Allen, E. Carletti, *Systemic Risk from Real Estate and Macro-prudential Regulation*, *International Journal of Banking, Accounting and Finance*, vol. 5, nr 1-2, Londyn 2013, s. 28-48. Artykuł analizuje ryzyko systemowe związane z sektorem nieruchomości, ale nie odpowiada w pełni na pytanie, w jaki sposób globalna koordynacja regulacyjna mogłaby je zminimalizować.

³³⁷ B. S. Bernanke, *The Financial Accelerator and the Credit Channel*, wystąpienie w Federal Reserve Bank of Atlanta, Atlanta 2007. Autor przedstawia wpływ kanałów kredytowych na stabilność finansową, lecz jego teorie nie zawsze uwzględniają dynamikę rynków rozwijających się.

³³⁸ Basel Committee on Banking Supervision, *Basel III: A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems*, Bank for International Settlements, Bazylea 2011. Choć Basel III stanowi krok

finansowej klientów oraz przestrzeganie rygorystycznych regulacji, dotyczących wypłacalności i płynności, przyczyniają się do stabilności systemu finansowego³³⁹.

Banki komercyjne odgrywają istotną rolę w absorpcji szoków gospodarczych, co przyczynia się do zwiększenia odporności gospodarki na kryzysy. Wdrażanie mechanizmów zarządzania ryzykiem, takich jak stres testy i rezerwy kapitałowe, pozwala na utrzymanie stabilności systemu bankowego nawet w warunkach niepewności³⁴⁰. Rozwój nowoczesnych technologii, takich jak analiza danych i sztuczna inteligencja, umożliwia bankom lepsze przewidywanie ryzyk oraz szybsze reagowanie na zmiany rynkowe³⁴¹.

Banki centralne, poprzez kontrolowanie stóp procentowych i operacje otwartego rynku, regulują dostęp do kredytów i wpływają na poziom inwestycji oraz konsumpcji w gospodarce. Stabilizacja inflacji jest jednym z głównych celów polityki monetarnej, a odpowiednie zarządzanie podażą pieniądza pozwala na utrzymanie wartości waluty na stabilnym poziomie, co sprzyja zrównoważonemu wzrostowi³⁴².

Banki odgrywają również ważną rolę w łagodzeniu cykli koniunkturalnych. Poprzez elastyczne dostosowywanie polityki kredytowej do warunków rynkowych mogą ograniczać negatywne skutki recesji, oferując preferencyjne warunki finansowania dla sektora przedsiębiorstw³⁴³. Dzięki temu wspierają utrzymanie zatrudnienia i stabilności gospodarczej nawet w okresach spowolnienia gospodarczego.

Banki, zarówno centralne, jak i komercyjne, odgrywają kluczową rolę w stabilizowaniu gospodarki poprzez zarządzanie ryzykiem finansowym, regulację polityki pieniężnej oraz oferowanie instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem. Ich działalność przyczynia się do

naprzód w budowaniu stabilności finansowej, to regulacje te mogą ograniczać dostęp do kredytów w gospodarkach o niższej płynności finansowej.

³³⁹ C. M. Reinhart, K. S. Rogoff, *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*, Princeton University Press, Princeton 2009.

³⁴⁰ O. Blanchard, L. Summers, *Hysteresis and the European Unemployment Problem*, NBER Macroeconomics Annual, Cambridge 1986. Autorzy wprowadzają koncepcję histerezy w kontekście bezrobocia, co choć rewolucyjne, spotyka się z zarzutami ignorowania czynników kulturowych i instytucjonalnych.

³⁴¹ Y. Mersch, *The Role of Banks in a Digital World*, wystąpienie na European Banking Congress, Frankfurt 2019. Autor podkreśla znaczenie banków w transformacji cyfrowej, lecz jego wizja przyszłości sektora finansowego może być zbyt konserwatywna wobec tempa innowacji.

³⁴² F. S. Mishkin, dz. cyt.. Autor dostarcza dogłębnej analizy strategii polityki pieniężnej, ale zbyt mało uwagi poświęca alternatywnym podejściom, takim jak Modern Monetary Theory.

³⁴³ N. Kiyotaki, J. Moore, *Credit Cycles*, *Journal of Political Economy*, vol. 105, nr 2, Chicago 1997, s. 211-248.

wzrostu stabilności makroekonomicznej, kontrolowania inflacji oraz zapewnienia stabilności waluty, co jest fundamentem zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

2.6.2 Wpływ działań banków na dobrobyt społeczny

Banki pełnią kluczową funkcję w finansowaniu sektora prywatnego, który stanowi fundament każdej dynamicznie rozwijającej się gospodarki. Sektor prywatny, jako główny generator miejsc pracy oraz innowacji technologicznych, korzysta z różnorodnych form finansowania, takich jak kredyty inwestycyjne, linie kredytowe, leasing czy faktoring. Dostęp do kapitału umożliwia firmom nie tylko rozwój bieżącej działalności, ale także realizację długoterminowych projektów, które wnoszą znaczący wkład w rozwój gospodarczy i społeczny kraju³⁴⁴.

Banki odgrywają istotną rolę w promowaniu innowacyjności poprzez finansowanie startupów i małych oraz średnich przedsiębiorstw. Przykłady banków inwestujących w technologie zielone, sztuczną inteligencję czy biotechnologię pokazują, że ich wkład w innowacje znacząco podnosi produktywność i konkurencyjność gospodarki³⁴⁵. Takie działania umożliwiają przedsiębiorstwom ekspansję na nowe rynki, co z kolei generuje dodatkowe miejsca pracy oraz podnosi jakość życia obywateli. Z badań wynika, że kraje z rozwiniętym sektorem bankowym, który aktywnie wspiera innowacje, osiągają wyższe tempo wzrostu PKB oraz lepsze wyniki w zakresie zrównoważonego rozwoju³⁴⁶.

³⁴⁴ R. Levine, dz. cyt., s. 865-934.

³⁴⁵ P. Aghion, P. Howitt, D. Mayer-Foulkes, *The Effect of Financial Development on Convergence: Theory and Evidence*, *Quarterly Journal of Economics*, vol. 120, nr 1, Cambridge 2005, s. 173-222.

³⁴⁶ R. G. Rajan, L. Zingales, dz.cyt., s. 559-586. Autorzy formułują hipotezę, że rozwój gospodarczy krajów jest ściśle związany z poziomem zaawansowania sektora finansowego, który odgrywa kluczową rolę w alokacji kapitału i wspieraniu innowacji. Badają jak zależność od finansowania zewnętrznego wpływa na wzrost gospodarczy, zwracając uwagę, że branże o dużych potrzebach kapitałowych, które są bardziej zależne od zewnętrznego finansowania, prosperują lepiej w krajach o rozwiniętych i zaawansowanych rynkach finansowych. Autorzy przedstawiają dowody empiryczne, które pokazują, że w krajach o lepszym dostępie do finansowania zewnętrznego (np. przez rozwinięte rynki kapitałowe i banki), firmy w sektorach wymagających dużych inwestycji kapitałowych rosną szybciej i generują wyższe tempo wzrostu gospodarczego. Z kolei w krajach, w których sektor finansowy jest słabiej rozwinięty, branże wymagające dużych nakładów kapitałowych borykają się z trudnościami w uzyskaniu finansowania, co ogranicza ich rozwój. Chociaż artykuł stanowi istotny wkład w literaturę na temat roli finansów w wzroście gospodarczym, należy zauważyć, że nie uwzględnia on w pełni wpływu współczesnych innowacji finansowych, takich jak technologie fintech, które mogą znacząco wpłynąć na dostęp do finansowania, szczególnie w krajach o słabiej rozwiniętym sektorze finansowym. Wprowadzenie takich technologii, jak blockchain, crowdfunding czy płatności cyfrowe, mogłoby zmienić dynamikę zależności między sektorem finansowym a wzrostem gospodarczym, a także wpływać na zmiany w strukturze potrzeb kapitałowych przedsiębiorstw.

Banki lokalne i regionalne, w tym banki spółdzielcze, odgrywają istotną rolę w rozwoju społeczności lokalnych. Udziałają finansowania małym firmom, które często są kluczowymi pracodawcami w mniejszych miejscowościach i regionach³⁴⁷. Dzięki takim działaniom przyczyniają się do redukcji nierówności regionalnych oraz zapewniają równomierny rozwój gospodarczy. Inwestycje w infrastrukturę, rolnictwo czy energetykę odnawialną, realizowane dzięki kredytom bankowym, wspierają zrównoważony rozwój lokalny, co przekłada się na poprawę warunków życia społeczności lokalnych³⁴⁸.

Finansowanie bankowe coraz częściej uwzględnia zasady zrównoważonego rozwoju i polityki ESG. Wiele instytucji finansowych tworzy specjalne produkty kredytowe przeznaczone na projekty związane z energią odnawialną, gospodarką obiegu zamkniętego czy zrównoważonym budownictwem³⁴⁹. Takie podejście umożliwia przedsiębiorcom nie tylko

³⁴⁷ H. Degryse, S. Ongena, *Distance, Lending Relationships, and Competition*, *Journal of Finance*, vol. 60, nr 1, Hoboken 2005, s. 231-266. Autorzy stawiają tezę, że mniejsze odległości geograficzne między bankiem a jego klientem sprzyjają bardziej długotrwałym, zaufanym i stabilnym relacjom kredytowym. Banki, które znajdują się bliżej swoich klientów, mają lepszy dostęp do informacji na temat ich sytuacji finansowej i są w stanie dokładniej ocenić ryzyko związane z udzielaniem kredytów. Tego typu relacje pozwalają na bardziej elastyczne warunki finansowania i mogą prowadzić do niższych kosztów kredytów dla klientów. Z kolei, autorzy wskazują, że w miarę jak banki stają się bardziej odległe od swoich klientów (np. ze względu na centralizację działalności czy rozwój bankowości online), relacje kredytowe stają się bardziej formalne i mniej indywidualne, co może prowadzić do wyższych kosztów transakcyjnych i większych trudności w ocenie ryzyka kredytowego. Artykuł wnosi ważny wkład do literatury na temat roli lokalizacji i konkurencji w sektorze finansowym, zwłaszcza w kontekście bankowości i udzielania kredytów. Jednakże, z uwagi na rozwój nowych technologii finansowych, takich jak bankowość internetowa, fintech oraz technologie mobilne, zmienia się sposób, w jaki banki i klienci nawiązują relacje kredytowe. Współczesna konkurencja może już nie być determinowana wyłącznie przez odległość geograficzną, a przez nowe modele biznesowe oparte na innowacjach technologicznych i zdalnym dostępie do usług finansowych. Takie zmiany w technologii mogą znacząco wpłynąć na tradycyjne założenia dotyczące relacji kredytowych i konkurencji w sektorze bankowym.

³⁴⁸ T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine, dz. cyt. Autorzy przedstawiają argumentację, że rozwój instytucji finansowych ma kluczowe znaczenie dla zmniejszania nierówności dochodowych, szczególnie w krajach rozwijających się, gdzie dostęp do usług finansowych jest ograniczony. Badanie autorów opiera się na analizie empirycznej, w której pokazują, jak różnice w rozwoju sektora finansowego wpływają na poziom nierówności dochodowych i możliwości wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w kontekście osób o niskich dochodach. Autorzy twierdzą, że rozwój instytucji finansowych sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości oraz umożliwia lepszy dostęp do kredytów i innych usług finansowych, co może prowadzić do poprawy sytuacji ekonomicznej osób znajdujących się w najuboższych warstwach społeczeństwa. Artykuł wnosi istotny wkład w zrozumienie roli sektora finansowego w kształtowaniu struktury społeczno-ekonomicznej oraz w badaniu nad wpływem instytucji finansowych na walkę z ubóstwem i nierównościami. Jednakże, należy zauważyć, że współczesne innowacje finansowe, takie jak rozwój fintechu, mogą zmieniać dynamikę tej zależności. Technologie takie jak bankowość mobilna czy mikrokredyty mogłyby zaoferować szerszy dostęp do usług finansowych dla ubogich warstw społeczeństwa, co może dodatkowo przyczynić się do zmniejszenia nierówności.

³⁴⁹ UN Principles for Responsible Banking, *Aligning Financial Systems with the Sustainable Development Goals*, Organizacja Narodów Zjednoczonych, Nowy Jork 2019. Dokument stanowi kluczowy zbiór zasad, które mają na celu zintegrowanie odpowiedzialności społecznej i środowiskowej z działalnością banków na całym świecie. Celem tych zasad jest ukierunkowanie sektora bankowego na wspieranie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju przy jednoczesnym minimalizowaniu ryzyk związanych z nieodpowiedzialnym zarządzaniem finansami, które mogą prowadzić do dalszego pogłębiania nierówności społecznych lub degradacji środowiska. Zasady te zostały zaprezentowane w formie ramowego dokumentu, który podkreśla konieczność wprowadzenia strategii

osiąganie celów biznesowych, ale także realizację założeń związanych z ochroną środowiska i odpowiedzialnością społeczną.

Jednym z przykładów jest Europejski Bank Inwestycyjny (EBI), który odgrywa kluczową rolę w finansowaniu projektów innowacyjnych i zrównoważonych w Europie. EBI udziela preferencyjnych kredytów na rozwój zielonych technologii, cyfryzację oraz rozwój infrastruktury, co przyczynia się do zwiększenia konkurencyjności gospodarek krajów członkowskich³⁵⁰. Inne banki, takie jak KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau, niemiecki państwowy bank rozwoju) czy Bpifrance (Banque Publique d'Investissement, francuski publiczny bank inwestycyjny), również odgrywają istotną rolę w finansowaniu innowacyjnych projektów, co podnosi produktywność gospodarki i sprzyja zrównoważonemu rozwojowi.

Poprzez działania na rzecz finansowania sektora prywatnego, innowacji oraz zrównoważonego rozwoju banki odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu gospodarki opartej na wiedzy i zrównoważonym wzroście. Ich zaangażowanie w finansowanie projektów z zakresu innowacji technologicznych, energii odnawialnej oraz rozwoju lokalnego wpływa na wzrost dobrobytu społecznego, redukcję nierówności oraz poprawę jakości życia obywateli.

Infrastruktura publiczna stanowi fundament dobrobytu społecznego, zapewniając dostęp do kluczowych usług, takich jak opieka zdrowotna, edukacja, transport czy bezpieczeństwo energetyczne. Regionalne i międzynarodowe instytucje finansowe odgrywają centralną rolę w finansowaniu takich inwestycji poprzez kredyty długoterminowe, emisję obligacji komunalnych oraz programy partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP)³⁵¹. Finansowanie infrastruktury publicznej przyczynia się do poprawy warunków życia, zwiększenia mobilności społecznej oraz równomiernego rozwoju regionalnego.

Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną, takie jak szpitale i kliniki, poprawiają dostępność opieki medycznej, co bezpośrednio przekłada się na lepsze wyniki zdrowotne społeczeństwa.

odpowiedzialnego zarządzania finansami w bankach oraz ich roli w kształtowaniu bardziej zrównoważonego i sprawiedliwego systemu finansowego.

³⁵⁰ European Investment Bank, *The EIB Group Climate Bank Roadmap 2021-2025*, Europejski Bank Inwestycyjny, Luksemburg 2021. Dokument ten stanowi kluczowy element strategii Europejskiego Banku Inwestycyjnego na rzecz transformacji w kierunku gospodarki neutralnej węglowo i zrównoważonego rozwoju. Roadmapa ta wyznacza ambitne cele i konkretne działania, które mają na celu uczynienie Europejskiego Banku Inwestycyjnego liderem w finansowaniu zielonych inwestycji i wspieraniu realizacji polityki klimatycznej Unii Europejskiej.

³⁵¹ C. Calderón, L. Servén, dz. cyt. Autorzy wskazują, że rozwój infrastruktury ma korzystny wpływ na wzrost gospodarczy, ale ich model nie w pełni uwzględnia aspekty ekologiczne.

Banki często współpracują z rządami w celu finansowania takich projektów poprzez obligacje zdrowotne lub kredyty na modernizację szpitali³⁵². Podobnie inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, takie jak budowa szkół i uniwersytetów, zwiększają dostęp do edukacji, co jest kluczowe dla podniesienia poziomu kwalifikacji zawodowych i poprawy mobilności społecznej³⁵³.

Finansowany przez banki rozwój infrastruktury transportowej odgrywa kluczową rolę w poprawie mobilności społecznej. Budowa dróg, mostów, linii kolejowych czy rozwój transportu publicznego umożliwia lepszy dostęp do miejsc pracy, edukacji i usług publicznych³⁵⁴. Banki, takie jak Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) czy Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB), wspierają projekty transportowe, które zmniejszają różnice regionalne i przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju³⁵⁵.

Banki odgrywają również istotną rolę w projektach realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP), gdzie sektor prywatny i publiczny współpracują przy realizacji inwestycji infrastrukturalnych. Takie podejście umożliwia dzielenie ryzyka między stronami oraz zwiększa efektywność realizacji projektów, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokiej jakości usług publicznych³⁵⁶. PPP stają się coraz bardziej popularnym modelem finansowania infrastruktury, umożliwiając realizację kosztownych projektów przy ograniczonych zasobach budżetowych.

Banki coraz częściej wspierają projekty infrastruktury zrównoważonej, takie jak budowa odnawialnych źródeł energii, ekologiczne budynki czy rozwój sieci transportu niskoemisyjnego. Inwestycje w tzw. zieloną infrastrukturę są zgodne z celami ESG i

³⁵² F. Allen, D. Gale, *Comparing Financial Systems*, MIT Press, Cambridge 2000, s. 210-245.

³⁵³ G. Psacharopoulos, H. A. Patrinos, *Returns to Investment in Education: A Further Update*, *Education Economics*, vol. 12, nr 2, Londyn 2004, s. 111-134.

³⁵⁴ A. Banerjee, E. Duflo, N. Qian, *On the Road: Access to Transportation Infrastructure and Economic Growth in China*, *National Bureau of Economic Research Working Paper*, No. 17897, Cambridge 2012 (także w *Journal of Development Economics*, vol. 145, 2020).

³⁵⁵ European Investment Bank, *EIB Investment Report 2021/2022: Recovery as a Springboard for Change*, Europejski Bank Inwestycyjny, Luksemburg 2021.

³⁵⁶ G. Hodge, C. Greve, A. E. Boardman, *International Handbook on Public-Private Partnerships*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham 2010.

przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz poprawy jakości życia mieszkańców miast³⁵⁷.

Banki odgrywają kluczową rolę w finansowaniu infrastruktury publicznej, przyczyniając się do poprawy jakości życia poprzez zwiększenie dostępności usług zdrowotnych, edukacyjnych oraz transportowych. Ich wkład w rozwój infrastruktury wpływa na wzrost dobrobytu społecznego i równomierny rozwój gospodarczy, jednocześnie wspierając cele zrównoważonego rozwoju.

Inkluzja finansowa odgrywa kluczową rolę w promowaniu równości społecznej i ekonomicznej, umożliwiając dostęp do podstawowych usług finansowych szerokim grupom społecznym, zwłaszcza tym, które wcześniej były wykluczone. Banki, instytucje mikrofinansowe i fintechy przyczyniają się do zmniejszenia barier dostępu poprzez oferowanie produktów takich jak konta oszczędnościowe, kredyty konsumenckie, ubezpieczenia czy płatności mobilne³⁵⁸. Dla osób o niskich dochodach dostęp do takich usług oznacza możliwość gromadzenia oszczędności, inwestowania w edukację dzieci, czy rozwijania działalności gospodarczej, co przekłada się na wzrost poziomu życia³⁵⁹.

³⁵⁷ Green Finance Initiative, *Financing Sustainable Infrastructure: Challenges and Opportunities*, Green Finance Initiative, Londyn 2019. Dokument zwraca uwagę na rosnącą rolę inwestycji w zrównoważoną infrastrukturę jako kluczowego elementu w realizacji globalnych celów zrównoważonego rozwoju. Inicjatywa wskazuje na znaczenie zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania dla projektów infrastrukturalnych, które mają na celu minimalizowanie wpływu na środowisko, zwiększenie efektywności energetycznej, a także poprawę jakości życia w miastach i regionach. Autorzy podkreślają liczne wyzwania, z jakimi borykają się inwestorzy, takie jak brak odpowiednich narzędzi finansowych, niepewność regulacyjna, a także bariery w ocenie ryzyka związanego z projektami dotyczącymi zrównoważonej infrastruktury. Jednocześnie wskazują na szereg możliwości, jakie oferują innowacyjne instrumenty finansowe, takie jak zielone obligacje, fundusze inwestycyjne zrównoważonego rozwoju oraz publiczno-prywatne partnerstwa. Dokument omawia także kwestie polityczne i społeczne, które mają wpływ na rozwój zrównoważonego finansowania, podkreślając rolę rządów i międzynarodowych organizacji w kreowaniu odpowiednich ram regulacyjnych i zachęt inwestycyjnych.

³⁵⁸ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, dz.cyt. Autorzy przedstawiają szczegółową analizę globalnych różnic w dostępie do usług finansowych. Badanie oparte jest na danych zebranych z różnych krajów, które ujawniają znaczące nierówności w dostępie do tradycyjnych i nowoczesnych usług bankowych. Autorzy omawiają czynniki wpływające na poziom inkluzji finansowej, takie jak dochód, edukacja, płeć, lokalizacja geograficzna oraz rozwój infrastruktury finansowej. Dostarczają również cennych informacji na temat barier w dostępie do usług finansowych, takich jak wysokie koszty utrzymania konta bankowego, brak wiedzy na temat produktów finansowych, a także ograniczony dostęp do technologii w niektórych regionach. Artykuł zwraca uwagę na znaczenie polityk publicznych w zwiększaniu inkluzji finansowej oraz podkreśla rolę innowacji technologicznych (np. fintech) w likwidowaniu tych barier, zwłaszcza w krajach rozwijających się.

³⁵⁹ A. V. Banerjee, E. Duflo, *Poor Economics: A Radical Rethinking of the Way to Fight Global Poverty*, PublicAffairs, Nowy Jork 2011. Autorzy oferują nowatorskie podejście do walki z ubóstwem, kwestionując tradycyjne metody pomocy rozwojowej. Autorzy podchodzą do problemu ubóstwa z perspektywy mikroekonomicznej, analizując zachowania ludzi ubogich i proponując rozwiązania oparte na rzetelnych badaniach empirycznych. Książka promuje podejście oparte na eksperymentach losowych, które pozwalają dokładniej ocenić efektywność różnych programów pomocowych i interwencji. Autorzy przedstawiają konkretne przypadki z życia codziennego ubogich społeczności, pokazując, jak drobne zmiany w politykach publicznych mogą prowadzić do znaczącej poprawy warunków ich życia. Podkreślają, że skuteczna walka z ubóstwem wymaga

Badania potwierdzają, że kraje z wyższym poziomem inkluzji finansowej osiągają lepsze wyniki gospodarcze. Zwiększenie dostępu do usług finansowych sprzyja wzrostowi PKB per capita, ponieważ większa liczba osób ma możliwość uczestnictwa w formalnej gospodarce, co zwiększa konsumpcję, inwestycje i produktywność³⁶⁰. Dla małych i średnich przedsiębiorstw dostęp do kredytów i finansowania oznacza możliwość rozwoju, tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększania innowacyjności, co w efekcie prowadzi do wzrostu gospodarczego³⁶¹.

Inkluzja finansowa przyczynia się również do zmniejszania nierówności społecznych, umożliwiając osobom z grup zagrożonych wykluczeniem ekonomicznym dostęp do formalnych źródeł kapitału. W krajach rozwijających się, gdzie duża część populacji funkcjonuje w szarej strefie, dostęp do usług finansowych pozwala na formalizację działalności gospodarczej, co z kolei prowadzi do zwiększenia stabilności finansowej i bezpieczeństwa socjalnego³⁶².

zrozumienia lokalnych uwarunkowań i dostosowania pomocy do specyficznych potrzeb i zachowań społecznych. Książka jest wyzwaniem dla tradycyjnego podejścia do pomocy rozwojowej, proponując alternatywne i bardziej zindywidualizowane strategie walki z ubóstwem, które mogą prowadzić do długofalowych i trwałych zmian w życiu ludzi na całym świecie.

³⁶⁰ T. Beck, R. Levine, *Stock Markets, Banks, and Growth: Panel Evidence*, *Journal of Banking & Finance*, vol. 28, nr 3, Amsterdam 2004, s. 423-442. Autorzy analizują wpływ rynków kapitałowych i banków na rozwój gospodarczy, podkreślając ich komplementarność. Przeprowadzone badania empiryczne wykazują, że zarówno rozwój rynku akcji, jak i banków ma pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy, choć w różny sposób. Banki przyczyniają się do wzrostu gospodarczego poprzez dostarczanie kredytów oraz finansowanie innowacji, natomiast rynki kapitałowe wspierają gospodarkę poprzez umożliwienie przedsiębiorstwom pozyskiwania kapitału na długoterminowe inwestycje. Jednakże, autorzy nie uwzględniają współczesnych wyzwań związanych z regulacjami sektora finansowego, takich jak wprowadzenie nowych norm dotyczących ryzyka bankowego, czy rozwoju technologii fintech, które mogą zmieniać dynamikę interakcji między bankami a rynkami kapitałowymi. Artykuł nie porusza kwestii rosnącej roli inwestycji alternatywnych i regulacji międzynarodowych, które mogą wpływać na efektywność tego mechanizmu w dzisiejszym globalnym kontekście.

³⁶¹ P. Aghion, P. Bolton, *A Theory of Trickle-Down Growth and Development*, *Review of Economic Studies*, vol. 64, nr 2, Londyn 1997, s. 151-172. Autorzy proponują teorię rozwoju gospodarczego, w której korzyści wynikające z wzrostu gospodarczego "spływają w dół", docierając do niższych warstw społecznych. Zgodnie z tym podejściem, rozwój gospodarczy napędzany innowacjami i inwestycjami prowadzi do wzrostu dochodów w społeczeństwie, co ostatecznie sprzyja poprawie sytuacji ekonomicznej osób o niższych dochodach. Jednakże brakuje empirycznego potwierdzenia skuteczności tego mechanizmu w krajach o wysokich nierównościach. W takich krajach proces "spływania w dół" może być opóźniony lub wcale nie zachodzić, zwłaszcza w kontekście braku efektywnych instytucji wspierających dystrybucję korzyści z rozwoju. Ponadto, autorskie założenia nie uwzględniają globalnych różnic w strukturze społeczeństw, takich jak przepaść technologiczna, nierówności edukacyjne czy polityczne, które mogą hamować lub opóźniać proces sprawiedliwego podziału dochodów.

³⁶² R. Cull, T. Ehrbeck, N. Holle, *Financial Inclusion and Development: Recent Impact Evidence*, *World Bank Policy Research Working Paper*, Bank Światowy, Waszyngton 2014. Autorzy przedstawiają dowody na pozytywny wpływ inkluzji finansowej na rozwój gospodarczy i zmniejszenie ubóstwa. Z analizy wynika, że dostęp do usług finansowych może poprawić możliwości inwestycyjne osób ubogich, zwiększyć ich produktywność oraz umożliwić lepsze zarządzanie ryzykiem. Autorzy wskazują również na konkretne przykłady, takie jak mikrofinansowanie, które pozwala na poprawę warunków życia w społecznościach o niskich dochodach. Jednakże, wnioski autorów mogą być zbyt optymistyczne, biorąc pod uwagę liczne wyzwania związane z implementacją inkluzji finansowej w krajach rozwijających się. Problemem pozostają nie tylko kwestie

Technologie cyfrowe, takie jak bankowość mobilna czy blockchain, odgrywają coraz większą rolę w poszerzaniu dostępu do usług finansowych. W regionach o ograniczonym dostępie do tradycyjnych instytucji finansowych, takich jak obszary wiejskie w Afryce czy Azji, mobilne rozwiązania finansowe umożliwiają realizację podstawowych transakcji finansowych bez potrzeby posiadania fizycznej placówki bankowej³⁶³. Przykładem jest system M-Pesa w Kenii, który umożliwił milionom osób korzystanie z usług finansowych i znacząco wpłynął na wzrost inkluzji finansowej w regionie³⁶⁴.

Wdrażanie polityk inkluzji finansowej wpisuje się również w szersze ramy społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) i zasad ESG. Banki, które aktywnie promują inkluzję finansową, zyskują nie tylko wizerunek odpowiedzialnych społecznie, ale również przyczyniają się do stabilności makroekonomicznej i poprawy sytuacji społecznej w skali globalnej³⁶⁵.

Dostęp do usług finansowych jest nieodzownym elementem budowania bardziej sprawiedliwego, zrównoważonego i inkluzywnego społeczeństwa. Inkluzja finansowa wspiera

infrastrukturalne, ale także bariera edukacyjna, brak zaufania do instytucji finansowych oraz trudności w dostosowywaniu produktów finansowych do specyficznych potrzeb ubogich grup społecznych. Rzeczywiste korzyści płynące z inkluzji finansowej mogą być również ograniczone przez lokalne warunki ekonomiczne i polityczne, które nie zawsze sprzyjają skutecznej implementacji takich programów.

³⁶³ W. Jack, T. Suri, *Mobile Money: The Economics of M-Pesa*, NBER Working Paper, Cambridge 2011. Autorzy analizują rewolucyjny wpływ systemu M-Pesa w Kenii na rozwój finansowy i społeczny, zwłaszcza w kontekście mobilnych usług płatniczych. M-Pesa, jako system umożliwiający przysyłanie pieniędzy za pomocą telefonów komórkowych, zrewolucjonizował sposób dokonywania transakcji finansowych w Kenii, szczególnie w regionach o ograniczonym dostępie do tradycyjnych usług bankowych. Autorzy wskazują na szereg korzyści, takich jak łatwiejszy dostęp do transferów pieniężnych, oszczędności oraz możliwość mikrofinansowania. Jednakże, autorzy artykułu ignorują trudności związane z adaptacją M-Pesa w innych regionach. System ten, choć odniósł ogromny sukces w Kenii, napotykał różne bariery w innych krajach, związane z infrastrukturą telekomunikacyjną, brakiem zaufania do technologii, różnicami kulturowymi i regulacyjnymi oraz problemami związanymi z niską edukacją finansową użytkowników. Warto dodać, że adaptacja M-Pesa w innych krajach wymaga specyficznych dostosowań technologicznych i społecznych, co czyni ten model mniej uniwersalnym, niż sugerują to autorzy.

³⁶⁴ O. Morawczynski, *Exploring the Usage and Impact of 'Transformational' Mobile Financial Services: The Case of M-Pesa in Kenya*, *Journal of Eastern African Studies*, vol. 3, nr 3, Londyn 2009, s. 509-525. Artykuł dostarcza cennych informacji na temat funkcjonowania systemu M-Pesa w Kenii, wskazując na jego pozytywne efekty społeczne i ekonomiczne. Praca ta analizuje sposób, w jaki M-Pesa poprawił dostęp do usług finansowych, umożliwił większą elastyczność w zarządzaniu finansami i umożliwił mikropłatności w kontekście ubogich społeczności. Autorka podkreśla, że M-Pesa zaspokoił lukę w usługach bankowych, zwłaszcza w rejonach wiejskich, gdzie tradycyjne banki nie były obecne. Jednakże, analiza autorki nie obejmuje długoterminowych skutków społecznych tego systemu. Mimo że M-Pesa przyniosło korzyści w krótkim okresie, nadal brak jest szczegółowych badań dotyczących długoterminowych zmian w strukturze społecznej i ekonomicznej użytkowników systemu, takich jak zmiany w zadłużeniu, zróżnicowanie dochodowe czy długofalowy wpływ na edukację finansową. Ponadto, M-Pesa, choć stanowi duży postęp, nie jest pozbawione problemów, jak np. nadużycia finansowe, które wciąż wymagają odpowiednich regulacji.

³⁶⁵ M. Yunus, *Banker to the Poor: Micro-Lending and the Battle Against World Poverty*, PublicAffairs, Nowy Jork 2006.

wzrost gospodarczy, zmniejsza nierówności społeczne i przyczynia się do poprawy jakości życia obywateli, co czyni ją kluczowym elementem strategii rozwoju krajów rozwijających się.

2.6.3 Wpływ działań banków na środowisko i zrównoważony rozwój

W obliczu rosnących wyzwań, związanych ze zmianami klimatycznymi i degradacją środowiska, banki odgrywają coraz bardziej aktywną rolę w finansowaniu projektów proekologicznych. Zielone i zrównoważone finanse, obejmujące kredyty, obligacje oraz fundusze inwestycyjne, stają się kluczowym narzędziem w walce z globalnym ociepleniem i wspierają transformację gospodarek w kierunku niskoemisyjnych modeli rozwoju³⁶⁶.

Jednym z najważniejszych instrumentów wykorzystywanych przez banki do finansowania zielonych projektów są zielone obligacje. Emisja tych obligacji pozwala na pozyskanie kapitału na projekty związane z odnawialnymi źródłami energii, zrównoważonym transportem czy poprawą efektywności energetycznej budynków³⁶⁷. W 2023 roku globalna wartość emisji zielonych obligacji przekroczyła 600 miliardów dolarów, co świadczy o rosnącym zainteresowaniu inwestorów zrównoważonymi projektami³⁶⁸.

Kredyty zielone to kolejne narzędzie, które umożliwia firmom finansowanie inwestycji proekologicznych. Banki oferują preferencyjne warunki kredytowania przedsiębiorstwom, które zobowiązują się do realizacji projektów o pozytywnym wpływie na środowisko. Takie podejście sprzyja zarówno ochronie środowiska, jak i zwiększaniu konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku globalnym³⁶⁹.

Największe banki międzynarodowe zobowiązały się do osiągnięcia neutralności węglowej w swoich portfelach kredytowych do 2050 roku. Oznacza to, że finansowane przez nie projekty muszą spełniać kryteria ESG i wspierać transformację w kierunku gospodarki

³⁶⁶ M. Baker, D. Bergstresser, G. Serafeim, J. Wurgler, *Financing the Response to Climate Change: The Pricing and Ownership of U.S. Green Bonds*, NBER Working Paper, Cambridge 2018. Autorzy wskazują na unikalne cechy wyceny zielonych obligacji, ale ich analiza pomija wpływ zmiennych politycznych na rentowność tych instrumentów.

³⁶⁷ C. Flammer, *Corporate Green Bonds*, *Journal of Financial Economics*, vol. 142, nr 2, Amsterdam 2021, s. 499-516. Autor podkreśla rosnącą popularność zielonych obligacji wśród firm, ale niedostatecznie rozwija temat ryzyka greenwashingu.

³⁶⁸ Climate Bonds Initiative, *State of the Market Report*, Climate Bonds Initiative, Londyn 2023. Raport ten jest kompendium danych o rynku zielonych obligacji, ale brakuje w nim szczegółowej analizy ich skuteczności w redukcji emisji CO₂.

³⁶⁹ T. Ehlers, F. Packer, *Green Bond Finance and Certification*, *BIS Quarterly Review*, Bazylea 2017, s. 89-104.

zeroemisyjnej³⁷⁰. Wdrażanie tych zobowiązań wymaga nie tylko zmiany strategii inwestycyjnych, ale także rozwijania nowych narzędzi oceny ryzyka klimatycznego i współpracy z różnorodnymi interesariuszami³⁷¹.

Inwestycje w zieloną energię i technologie niskoemisyjne mają pozytywny wpływ na gospodarkę, przyczyniając się do tworzenia nowych miejsc pracy w sektorach takich jak energetyka odnawialna, produkcja pojazdów elektrycznych czy budownictwo energooszczędne. Według Międzynarodowej Agencji Energetycznej (IEA), zielona transformacja może stworzyć ponad 30 milionów nowych miejsc pracy do 2030 roku³⁷².

Długoterminowe korzyści wynikające z finansowania zielonych projektów obejmują również zmniejszenie ryzyka związanego z katastrofami klimatycznymi, poprawę jakości życia obywateli dzięki czystszyemu środowisku oraz zwiększenie innowacyjności gospodarki³⁷³.

Banki odgrywają kluczową rolę w finansowaniu zielonej transformacji, wspierając projekty, które nie tylko chronią środowisko, ale także przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego. Inwestycje w zielone obligacje, kredyty oraz innowacyjne technologie niskoemisyjne stają się fundamentem nowoczesnych strategii finansowych, umożliwiając krajom i przedsiębiorstwom dostosowanie się do wyzwań współczesnego świata.

Banki, które integrują polityki ESG w swojej działalności, odgrywają istotną rolę w kształtowaniu bardziej zrównoważonej i odpornej gospodarki. ESG w bankowości obejmuje działania mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko, wspieranie odpowiedzialności społecznej oraz promowanie ładu korporacyjnego, który zapewnia przejrzystość i odpowiedzialność w podejmowaniu decyzji³⁷⁴.

Banki wdrażające zasady ESG angażują się w finansowanie projektów prośrodowiskowych, takich jak odnawialne źródła energii, infrastruktura niskoemisyjna czy

³⁷⁰ HSBC, *HSBC's Net Zero Ambition*, HSBC, Londyn 2020. Deklaracja HSBC o neutralności klimatycznej jest ambitna, ale brakuje szczegółów dotyczących mechanizmów monitorowania jej realizacji.

³⁷¹ UNEP Finance Initiative, *The Principles for Responsible Banking*, UNEP, Genewa 2019.

³⁷² International Energy Agency, *Net Zero by 2050: A Roadmap for the Global Energy Sector*, IEA, Paryż 2021. IEA przedstawia ambitny plan osiągnięcia neutralności klimatycznej, ale nie dostarcza szczegółów dotyczących kosztów społecznych w krajach rozwijających się.

³⁷³ N. Stern, dz. cyt., s. 51-84..

³⁷⁴ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835-2857.

efektywność energetyczna. Instytucje te ograniczają finansowanie sektorów wysokoemisyjnych, co przyczynia się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i wspiera globalne cele klimatyczne³⁷⁵. Przykładem są zielone kredyty, które oferują preferencyjne warunki finansowe firmom realizującym projekty z zakresu zrównoważonego rozwoju³⁷⁶.

Polityki ESG obejmują również działania wspierające społeczności lokalne poprzez inwestycje w edukację, opiekę zdrowotną oraz rozwój infrastruktury społecznej. Banki promują inkluzję finansową, zapewniając dostęp do podstawowych usług finansowych osobom wcześniej wykluczonym z rynku. Programy mikrofinansowe i kredyty dla małych przedsiębiorstw pomagają tworzyć nowe miejsca pracy i poprawiać jakość życia w społecznościach lokalnych³⁷⁷.

Banki integrujące polityki ESG zyskują przewagę konkurencyjną dzięki budowaniu zaufania wśród klientów i inwestorów. Klienci coraz częściej wybierają instytucje, które działają zgodnie z zasadami odpowiedzialności społecznej i środowiskowej, co przekłada się na większą lojalność i wzrost liczby klientów. Ponadto, inwestorzy coraz chętniej alokują kapitał w instytucje finansowe spełniające kryteria ESG, co prowadzi do wzrostu wartości rynkowej tych banków³⁷⁸.

Polityki ESG stają się więc nieodłącznym elementem strategii nowoczesnych banków, wpływając na stabilność finansową, odpowiedzialność społeczną oraz ochronę środowiska. Integracja tych zasad z działalnością instytucji finansowych nie tylko sprzyja zrównoważonemu rozwojowi, ale także zapewnia długoterminowe korzyści gospodarcze i społeczne, wzmacniając odporność na kryzysy oraz zwiększając zaufanie klientów i inwestorów.

³⁷⁵ C. Flammer, *Corporate Green Bonds*, *Journal of Financial Economics*, vol. 142(2), 2021, s. 499–516. Autor analizuje wpływ zielonych obligacji na polityki klimatyczne firm, ale pomija kontekst regulacyjny w poszczególnych krajach.

³⁷⁶ HSBC, *Sustainable Finance Report*, HSBC, Londyn 2021. Raport ten stanowi przegląd osiągnięć w finansowaniu zrównoważonym, ale nie analizuje w pełni skutków społecznych projektów finansowanych przez bank.

³⁷⁷ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, *Financial Inclusion in the Global Findex Database*, *World Bank*, Waszyngton 2013. Autorzy dostarczają cennych danych o inkluzji finansowej, ale ich badanie pomija kwestie barier kulturowych w korzystaniu z usług finansowych.

³⁷⁸ Morgan Stanley Capital International (MSCI), *The ESG Effect on Equity Valuation*, MSCI, Nowy Jork 2020.

2.6.4 Negatywne skutki działań banków dla dobrobytu kraju

Kryzysy finansowe, takie jak globalny kryzys z 2008 roku, unaocznily, jak duży wpływ mogą mieć banki na dobrobyt społeczny i gospodarczy. Może to być wpływ zarówno pozytywny, jak i negatywny. W latach poprzedzających kryzys z 2008 roku banki, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, angażowały się w nadmierną ekspansję kredytową oraz ryzykowne inwestycje, takie jak udzielanie kredytów hipotecznych o niskiej jakości (subprime), co w połączeniu z innowacyjnymi, lecz ryzykownymi instrumentami finansowymi, doprowadziło do załamania systemu finansowego³⁷⁹.

Kryzysy finansowe mają długotrwałe skutki społeczne i gospodarcze. W wyniku kryzysu z 2008 roku doszło do masowych zwolnień, a wiele osób utraciło swoje oszczędności, majątek i źródła utrzymania. Bezrobocie w niektórych krajach, takich jak USA czy kraje strefy euro, gwałtownie wzrosło, co doprowadziło do wzrostu poziomu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego³⁸⁰. Kryzys spowodował także spadek inwestycji w kluczowe sektory, takie jak edukacja i zdrowie, co negatywnie wpłynęło na dostępność i jakość usług publicznych³⁸¹.

Bankructwa instytucji finansowych oraz spadek aktywności gospodarczej wymusiły na rządach wielu krajów interwencje w postaci kosztownych programów ratunkowych. W USA program TARP (Troubled Asset Relief Program) pochłoniął setki miliardów dolarów, a podobne działania podjęto w Europie, co znacznie obciążyło budżety państwowe i zwiększyło zadłużenie publiczne³⁸². Koszty społeczne tych działań były ogromne. Ograniczenie wydatków publicznych oraz cięcia budżetowe w kolejnych latach odbiły się na jakości życia obywateli.

W odpowiedzi na kryzys z 2008 roku wprowadzono szereg reform regulacyjnych, mających na celu zwiększenie stabilności sektora bankowego i ograniczenie ryzyka systemowego. Przykładem jest wprowadzenie regulacji Bazylea III, które nakładają na banki obowiązek utrzymywania wyższych poziomów kapitału własnego oraz płynności, co ma

³⁷⁹ C. M. Reinhart, K. S. Rogoff, dz. cyt.

³⁸⁰ J. E. Stiglitz, *Freefall: America, Free Markets, and the Sinking of the World Economy*, W. W. Norton & Company, Nowy Jork 2010.

³⁸¹ IMF, *World Economic Outlook: Slowing Growth, Rising Risks*, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Waszyngton 2011.

³⁸² Congressional Budget Office, *Report on the Troubled Asset Relief Program*, CBO, Waszyngton 2012. Raport analizuje skuteczność TARP, ale nie uwzględnia długoterminowych skutków społecznych związanych z interwencjami rządu.

chronić przed kolejnymi kryzysami³⁸³. Ponadto, wzrosło znaczenie zasad ESG w zarządzaniu ryzykiem, co skłoniło wiele instytucji finansowych do przyjęcia bardziej zrównoważonego podejścia w działalności inwestycyjnej³⁸⁴.

Kryzysy finansowe stanowią przypomnienie o konieczności odpowiedzialnego zarządzania ryzykiem przez banki oraz o znaczeniu regulacji mających na celu ochronę stabilności gospodarki. Wdrażanie zasad ESG i przestrzeganie surowych regulacji finansowych może przyczynić się do zmniejszenia ryzyka wystąpienia kolejnych kryzysów oraz zapewnić większą odporność gospodarki na przyszłe wstrząsy.

Pomimo globalnych wysiłków na rzecz zwiększenia inkluzji finansowej, miliony ludzi, zwłaszcza osoby o niskich dochodach, mieszkańcy obszarów wiejskich oraz osoby z grup marginalizowanych, pozostają poza zasięgiem formalnego systemu bankowego³⁸⁵. Wykluczenie finansowe ogranicza możliwość korzystania z kredytów, oszczędności, ubezpieczeń oraz innych usług finansowych, co utrudnia tworzenie kapitału, inwestowanie w edukację czy rozwój małych przedsiębiorstw³⁸⁶. Brak dostępu do usług finansowych stawia te grupy w niekorzystnej sytuacji, szczególnie w czasach kryzysów gospodarczych, kiedy potrzebują one większego wsparcia finansowego.

Głównymi czynnikami wykluczenia finansowego są m.in.: brak odpowiedniej infrastruktury bankowej na terenach wiejskich, wysokie koszty prowadzenia kont bankowych oraz niska wiedza finansowa społeczeństwa³⁸⁷. Wiele osób, zwłaszcza w krajach rozwijających się, nie posiada dokumentów tożsamości wymaganych do otwarcia konta bankowego, co dodatkowo utrudnia dostęp do usług finansowych³⁸⁸. Innym problemem jest koncentracja

³⁸³ Bank for International Settlements, dz. cyt.

³⁸⁴ G. Serafeim, *ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More Than 2000 Empirical Studies*, Harvard Business School, Cambridge 2018.

³⁸⁵ F. Allen, A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, M. S. Martinez Peria, *The Foundations of Financial Inclusion: Understanding Ownership and Use of Formal Accounts*, Bank Światowy, Waszyngton 2016.

³⁸⁶ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, *Measuring Financial Inclusion, Brookings Papers on Economic Activity*, Waszyngton 2013.

³⁸⁷ T. Beck, R. Levine, dz. cyt. Autorzy sugerują, że rozwój finansowy może redukować nierówności.

³⁸⁸ World Bank, *Global Findex Database: Measuring Financial Inclusion and the Fintech Revolution*, Bank Światowy, Waszyngton 2018.

banków na bardziej zamożnych klientach, którzy przynoszą większe zyski, co prowadzi do zaniedbania mniej rentownych grup społecznych³⁸⁹.

Wykluczenie finansowe ma poważne konsekwencje dla dobrobytu społecznego i gospodarczego. Osoby bez dostępu do formalnych usług finansowych są zmuszone korzystać z nieformalnych źródeł finansowania, często o bardzo wysokim oprocentowaniu, co pogłębia ich zadłużenie i utrwała ubóstwo³⁹⁰. Ograniczony dostęp do kredytów utrudnia rozwój przedsiębiorczości, co hamuje wzrost gospodarczy i przyczynia się do utrzymywania wysokiego poziomu nierówności społecznych.

Banki odgrywają kluczową rolę w redukcji wykluczenia finansowego. Poprzez wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań, takich jak bankowość mobilna, mikrokredyty oraz uproszczone procedury zakładania kont, mogą dotrzeć do klientów z grup wykluczonych. Przykładem są inicjatywy mikrofinansowe w krajach rozwijających się, które umożliwiają dostęp do drobnych kredytów osobom o niskich dochodach³⁹¹. Banki mogą również współpracować z rządami i organizacjami pozarządowymi w celu edukacji finansowej oraz tworzenia regulacji sprzyjających inkluzji finansowej.

2.6.5 Przykłady działań banków na rzecz dobrobytu krajów

Współczesne banki, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, odgrywają kluczową rolę w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Goals, SDG) określonych przez ONZ³⁹². Wspierają finansowanie projektów w obszarach takich jak eliminacja ubóstwa, zrównoważona energia, zdrowie, edukacja czy infrastruktura. Poprzez swoje działania banki przyczyniają się do transformacji gospodarek, w których zrównoważony rozwój jest postrzegany jako nadrzędny cel ekonomiczny i społeczny.

³⁸⁹ R. Cull, T. Ehrbeck, N. Holle, dz.cyt.

³⁹⁰ J. Morduch, S. Rutherford, *Microfinance: Analytical Issues for India*, World Bank Research Paper, Waszyngton 2003. Autorzy szczegółowo opisują mikrofinansowanie w Indiach.

³⁹¹ M. Yunus, *Banker to the Poor: Micro-Lending and the Battle Against World Poverty*, PublicAffairs, Nowy Jork 1999. Autor przedstawia mikrofinansowanie jako cudowne narzędzie przeciw ubóstwu.

³⁹² J. E. Stiglitz, A. Sen, J.-P. Fitoussi, *Mismeasuring Our Lives: Why GDP Doesn't Add Up*, The New Press, Nowy Jork 2010. Autorzy kwestionują przydatność PKB jako wskaźnika dobrobytu.

Banki komercyjne coraz częściej angażują się w finansowanie projektów z zakresu odnawialnych źródeł energii, zrównoważonego rolnictwa czy efektywności energetycznej³⁹³. Wiele instytucji finansowych wprowadza produkty bankowe, takie jak zielone obligacje czy kredyty ekologiczne, które umożliwiają finansowanie inicjatyw mających na celu redukcję emisji gazów cieplarnianych i poprawę stanu środowiska naturalnego³⁹⁴. Przykładem jest program zielonych obligacji Europejskiego Banku Inwestycyjnego, który wspiera inwestycje w energię odnawialną i ochronę klimatu³⁹⁵.

Banki centralne odgrywają istotną rolę w zapewnianiu stabilności makroekonomicznej, co jest niezbędnym warunkiem zrównoważonego rozwoju. Regulując poziom stóp procentowych, nadzorując inflację oraz zarządzając rezerwami walutowymi, banki centralne wspierają stabilne warunki do wzrostu gospodarczego³⁹⁶. Coraz częściej banki centralne biorą pod uwagę ryzyka związane ze zmianami klimatycznymi, co znajduje odzwierciedlenie w politykach pieniężnych oraz strategiach zarządzania ryzykiem systemowym³⁹⁷.

Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy oraz inne instytucje międzynarodowe mają na celu wspieranie krajów rozwijających się poprzez finansowanie projektów rozwojowych, udzielanie pożyczek preferencyjnych oraz doradztwo techniczne. Na przykład Bank Światowy finansuje programy mające na celu poprawę dostępu do edukacji,

³⁹³ O. Weber, *The Financial Sector's Impact on Sustainable Development*, *Journal of Sustainable Finance & Investment*, Londyn 2016, s. 70-86.

³⁹⁴ S. Kidney, P. Oliver, *Green Bonds: Mobilising the Debt Capital Markets for a Low-Carbon Transition*, OECD/CBI 2016.

³⁹⁵ European Investment Bank, *EIB Climate Strategy, EIB Climate Bank Roadmap 2021-2025*, Luksemburg 2021. Strategia klimatyczna Europejskiego Banku Inwestycyjnego wyznacza ambitne cele klimatyczne.

³⁹⁶ B. S. Bernanke, dz. cyt., s. 7-38.

³⁹⁷ E. Campiglio, *Beyond Carbon Pricing: The Role of Banking and Monetary Policy in Financing the Transition to a Low-Carbon Economy*, *Ecological Economics*, vol. 121, Amsterdam 2016, s. 220-230. Autor proponuje alternatywy dla tradycyjnego ustalania cen emisji w kontekście finansowania transformacji w kierunku gospodarki niskowęglowej. Argumentuje, że choć ceny emisji dwutlenku węgla (np. poprzez systemy handlu emisjami czy podatki węglowe) są kluczowe dla zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, to nie są one wystarczające do osiągnięcia celów związanych z klimatem. Zamiast tego, autor proponuje aktywniejszą rolę sektora bankowego i polityki monetarnej, które mogą wspierać inwestycje w zieloną infrastrukturę i technologie niskowęglowe, przyczyniając się do stworzenia warunków sprzyjających długoterminowym zmianom systemowym. Autor zauważa, że alternatywą może być stosowanie tzw. "zielonych obligacji", reformowanie polityki banków centralnych w kierunku preferencji dla zielonych inwestycji oraz promowanie polityk monetarnych, które obniżają koszty finansowania działań związanych z klimatem.

zdrowia oraz infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, co bezpośrednio przyczynia się do poprawy jakości życia ludności w krajach rozwijających się³⁹⁸.

Mimo wielu inicjatyw, banki stoją przed szeregiem wyzwań związanych z zapewnieniem inkluzji finansowej, minimalizacją ryzyk środowiskowych oraz wspieraniem zrównoważonego rozwoju w długim okresie. Istotnym wyzwaniem pozostaje potrzeba zapewnienia odpowiedniej równowagi między rentownością działalności bankowej a realizacją celów społecznych i środowiskowych. W przyszłości kluczowe będzie zacieśnienie współpracy między bankami, rządami oraz organizacjami międzynarodowymi w celu skuteczniejszego wdrażania polityk ESG i finansowania zrównoważonego rozwoju.

Banki centralne odgrywają nieocenioną rolę w łagodzeniu skutków kryzysów finansowych poprzez aktywne interwencje na rynkach finansowych oraz stosowanie niestandardowych narzędzi polityki monetarnej. Jednym z kluczowych instrumentów jest luzowanie ilościowe (quantitative easing, QE), które zostało szeroko zastosowane przez Europejski Bank Centralny (EBC) oraz Rezerwę Federalną (Fed) w odpowiedzi na globalny kryzys finansowy w 2008 roku i pandemię COVID-19. QE polega na masowym skupie obligacji rządowych i innych aktywów finansowych w celu zwiększenia podaży pieniądza i obniżenia kosztów kredytowania³⁹⁹. Luzowanie ilościowe przyczyniło się do obniżenia stóp procentowych, co zwiększyło dostępność kredytów dla przedsiębiorstw i gospodarstw domowych, a tym samym stymulowało konsumpcję oraz inwestycje⁴⁰⁰. W rezultacie gospodarki: europejska i amerykańska mogły szybciej wyjść z recesji i uniknąć długotrwałej stagnacji gospodarczej.

³⁹⁸ World Bank Group, *Maximizing Finance for Development*, Waszyngton 2018. Raport opublikowany przez Grupę Banku Światowego podkreśla znaczenie mobilizacji finansowania prywatnego w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, szczególnie w krajach rozwijających się. Bank Światowy promuje podejście, które integruje publiczne i prywatne źródła finansowania, w tym poprzez partnerstwa publiczno-prywatne (PPP). Raport wskazuje, że publiczne środki, choć istotne, nie wystarczają do realizacji ambitnych celów rozwojowych, takich jak walka z ubóstwem, zmiany klimatyczne czy rozwój infrastruktury. Z tego względu, niezbędne jest przyciąganie kapitału prywatnego oraz zmniejszenie ryzyka inwestycyjnego poprzez odpowiednie regulacje i polityki. Główne rekomendacje raportu obejmują rozwój instrumentów finansowych, które pozwalają zmniejszyć ryzyko i zwiększyć atrakcyjność inwestycji, jak również dostosowanie polityk do celów zrównoważonego rozwoju. Grupa Banku Światowego wzywa również do budowania zdolności instytucjonalnych w krajach rozwijających się, aby mogły one skutecznie wykorzystywać takie modele finansowe. Pomimo, że PPP mogą przyczynić się do efektywnego alokowania zasobów, raport również podkreśla, że ich sukces zależy od odpowiednich regulacji, transparentności i efektywności w zarządzaniu projektami.

³⁹⁹ B. S. Bernanke, dz. cyt., s. 85–106.

⁴⁰⁰ M. Draghi, *Unconventional Monetary Policy Measures in the Euro Area*, Speech at the European Banking Congress, Frankfurt 2014.

Utrzymanie stabilności cen jest jednym z kluczowych celów banków centralnych, ponieważ stabilna inflacja pozwala na długoterminowe planowanie gospodarcze, zarówno przez przedsiębiorstwa, jak i konsumentów. Europejski Bank Centralny, ustalając cel inflacyjny na poziomie bliskim, lecz nieco poniżej 2%, dąży do zapewnienia równowagi między zapobieganiem deflacji a unikaniem nadmiernej inflacji⁴⁰¹. Stabilność cen pozwala na utrzymanie siły nabywczej pieniądza, co ma bezpośredni wpływ na jakość życia obywateli oraz stabilność gospodarki.

Współczesne banki centralne, w tym EBC i Fed, coraz częściej zwracają uwagę na ryzyka związane z kryzysami klimatycznymi oraz cyberbezpieczeństwem, co prowadzi do rozszerzenia ich tradycyjnego mandatu. Coraz większą rolę odgrywa również kwestia tzw. zielonej polityki pieniężnej, która wspiera finansowanie projektów przyjaznych dla środowiska⁴⁰². W przyszłości kluczowe będzie opracowanie zrównoważonych strategii, które pozwolą na skuteczne zarządzanie zarówno tradycyjnymi kryzysami finansowymi, jak i nowymi wyzwaniami, takimi jak zmiany klimatyczne czy globalna digitalizacja gospodarki.

Bank Światowy odgrywa kluczową rolę w globalnych wysiłkach na rzecz eliminacji ubóstwa oraz promowania zrównoważonego rozwoju. Dzięki programowi International Development Association (IDA) instytucja ta dostarcza preferencyjne kredyty i dotacje krajom o najniższych dochodach, co umożliwia im rozwój infrastruktury krytycznej, takiej jak drogi, szpitale i szkoły⁴⁰³. IDA wspiera także reformy polityczne i instytucjonalne, które mają na celu zwiększenie efektywności rządu i poprawę warunków życia obywateli.

⁴⁰¹ European Central Bank, *Monetary Policy Strategy*, EBC, Frankfurt 2021.

⁴⁰² E. Campiglio, *Beyond Carbon Pricing: The Role of Central Banks in Climate Mitigation*, *Ecological Economics*, vol. 121, Amsterdam 2016, s. 220-230.

⁴⁰³ World Bank, *IDA: Driving Development in the Poorest Countries*, Bank Światowy, Waszyngton 2022. Raport przedstawia sukcesy Międzynarodowej Agencji Rozwoju w walce z ubóstwem i promowaniu rozwoju gospodarczego w najbiedniejszych krajach świata. IDA (International Development Association), będąca częścią Banku Światowego, koncentruje się na udzielaniu preferencyjnych pożyczek oraz dotacji dla państw, które borykają się z poważnymi wyzwaniami rozwojowymi. Raport podkreśla znaczące osiągnięcia IDA, takie jak poprawa dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej, infrastruktury oraz wzrost wskaźników rozwoju w wielu krajach beneficjentach. IDA odegrała kluczową rolę w stabilizowaniu gospodarek i w redukcji ubóstwa, umożliwiając wdrożenie ambitnych programów rozwojowych, które w innych warunkach nie byłyby możliwe do sfinansowania. Pomimo tych sukcesów, raport zwraca uwagę na wyzwania związane z osiąganiem trwałych rezultatów, szczególnie w niektórych krajach beneficjentach. Pomimo dużych nakładów finansowych i wsparcia technicznego, w wielu krajach wciąż występują problemy z utrzymaniem długofalowych efektów rozwojowych. Prowadzi do tego brak odpowiednich mechanizmów monitorowania i oceny skuteczności działań, a także problemy z instytucjonalną zdolnością niektórych państw do wdrażania reform. Ponadto, niektóre państwa borykają się z niestabilnością polityczną, korupcją oraz zbyt małą efektywnością administracyjną, co hamuje trwały rozwój. Raport podkreśla również konieczność dostosowania programów wsparcia do zmieniających się globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne, migracje czy kryzysy zdrowotne, które mają wpływ na

Jednym z filarów działań Banku Światowego jest inwestowanie w kapitał ludzki. Środki finansowe przeznaczone są na poprawę dostępu do edukacji, zdrowia oraz wzmocnienie opieki społecznej, co przyczynia się do zmniejszenia nierówności społecznych i wzrostu produktywności gospodarki⁴⁰⁴. Projekty wspierane przez Bank Światowy w zakresie edukacji obejmują budowę szkół, szkolenia nauczycieli oraz programy stypendialne dla dzieci z ubogich rodzin. W sektorze zdrowia Bank Światowy finansuje rozwój systemów opieki zdrowotnej, co skutkuje lepszym dostępem do usług medycznych, zwłaszcza na obszarach wiejskich i w regionach dotkniętych ubóstwem⁴⁰⁵.

W obliczu wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi, Bank Światowy angażuje się w finansowanie projektów proekologicznych. Środki te są przeznaczone na rozwój energii odnawialnej, takich jak elektrownie słoneczne i wiatrowe, a także na ochronę zasobów wodnych i bioróżnorodności⁴⁰⁶. Inwestycje w zielone technologie nie tylko wspierają walkę z globalnym ociepleniem, ale również tworzą nowe miejsca pracy i promują zrównoważony rozwój gospodarczy. W latach 2020–2025 Bank Światowy zobowiązał się przeznaczyć 35% swoich środków na projekty klimatyczne, co jest zgodne z celami Porozumienia Paryskiego⁴⁰⁷.

Bank Światowy działa w ścisłej współpracy z innymi instytucjami międzynarodowymi, rządami państw oraz organizacjami pozarządowymi, aby wspierać globalne cele zrównoważonego rozwoju. Dzięki temu możliwe jest skoordynowane działanie na rzecz redukcji ubóstwa, ochrony środowiska i budowy trwałego dobrobytu. W przyszłości Bank Światowy planuje dalsze wzmacnianie swojego zaangażowania w projekty proekologiczne oraz cyfrową transformację krajów rozwijających się, co ma kluczowe znaczenie dla ich długoterminowego rozwoju i stabilności.

rozwój najbiedniejszych państw. Bank Światowy uznaje potrzebę większego zaangażowania sektora prywatnego oraz współpracy z innymi międzynarodowymi instytucjami w celu poprawy trwałości projektów.

⁴⁰⁴ R. Gatti, A. Kraay, J. Rigolini, *Human Capital Project*, Bank Światowy, Waszyngton 2018. Projekt kładzie nacisk na rozwój kapitału ludzkiego, ale pomija zróżnicowanie regionalne i potrzeby lokalnych społeczności.

⁴⁰⁵ A. Wagstaff, M. Claeson, *The Millennium Development Goals for Health: Rising to the Challenges*, Bank Światowy, Waszyngton 2004.

⁴⁰⁶ World Bank, *Climate Change Action Plan 2021-2025*, Bank Światowy, Waszyngton 2021. Plan Banku Światowego jest ambitny w założeniach, ale brak szczegółowych harmonogramów jego wdrożenia budzi sceptycyzm.

⁴⁰⁷ *Paris Agreement*, United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), United Nations, Paris 2015.

Włączenie finansowe (financial inclusion) odgrywa fundamentalną rolę w redukcji nierówności społecznych i gospodarczych. Dostęp do usług finansowych, takich jak konta bankowe, systemy płatności czy kredyty, umożliwia osobom wykluczonym finansowo uczestnictwo w życiu gospodarczym, co przyczynia się do poprawy ich warunków życia i stabilizacji dochodów⁴⁰⁸. Badania pokazują, że wysoki poziom inkluzji finansowej jest skorelowany z większym wzrostem gospodarczym, ponieważ umożliwia zwiększenie inwestycji, konsumpcji oraz rozwój mikroprzedsiębiorstw⁴⁰⁹.

Banki komercyjne odgrywają kluczową rolę w procesie inkluzji finansowej, zwłaszcza poprzez wdrażanie nowoczesnych technologii cyfrowych. Rozwój bankowości mobilnej, płatności zbliżeniowych oraz platform fintech umożliwia dostęp do usług finansowych nawet w najbardziej oddalonych obszarach, gdzie tradycyjne oddziały bankowe są nieosiągalne⁴¹⁰.

Edukacja finansowa jest kluczowym elementem w procesie włączenia finansowego. Banki prowadzą na szeroką skalę edukację swoich pracowników, klientów, dostawców u partnerów biznesowych. Przykładowo Grupa ING, poprzez swoją inicjatywę Financial Empowerment, realizuje programy edukacyjne, które mają na celu zwiększenie świadomości finansowej wśród młodzieży, seniorów oraz osób z grup defaworyzowanych. Programy te obejmują warsztaty z zarządzania budżetem domowym, podstaw oszczędzania oraz odpowiedzialnego korzystania z kredytów⁴¹¹. Podobne inicjatywy realizowane są także przez inne instytucje finansowe, które w ramach swoich strategii CSR i ESG, wspierają rozwój edukacji finansowej i cyfrowej.

Włączenie finansowe przyczynia się do redukcji ubóstwa, wzrostu przedsiębiorczości oraz zwiększenia stabilności gospodarstw domowych. Osoby, które uzyskały dostęp do podstawowych usług finansowych, mogą korzystać z kredytów na rozwój działalności gospodarczej, co zwiększa ich dochody i zmniejsza podatność na wstrząsy ekonomiczne⁴¹². W perspektywie makroekonomicznej inkluzja finansowa wpływa na wzrost produktywności oraz

⁴⁰⁸ A. Demirgüç-Kunt, L. Klapper, D. Singer, S. Ansar, J. Hess, *The Global Findex Database 2017: Measuring Financial Inclusion and the Fintech Revolution*, Bank Światowy, Waszyngton 2018.

⁴⁰⁹ T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine, dz. cyt., 23-49.

⁴¹⁰ T. Suri, W. Jack, *The Long-Run Poverty and Gender Impacts of Mobile Money*, *Science*, vol. 354, nr 6317, Waszyngton 2016, s. 1288-1292.

⁴¹¹ ING Group, *Financial Empowerment: ING's Approach to Financial Education*, ING, Amsterdam 2020.

⁴¹² D. Karlan, J. Zinman, *Expanding Credit Access: Using Randomized Supply Decisions to Estimate the Impacts*, *Review of Financial Studies*, vol. 23, nr 1, Oksford 2010, s. 433-464.

zmniejszenie nierówności dochodowych, co sprzyja bardziej zrównoważonemu rozwojowi gospodarczemu.

Inwestycje w infrastrukturę oraz innowacje stanowią fundamenty zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego. Banki, zarówno komercyjne, jak i rozwoju, odgrywają kluczową rolę w finansowaniu projektów infrastrukturalnych oraz wspieraniu startupów technologicznych, co przekłada się na długoterminowy wzrost dobrobytu społeczeństwa.

Rozwój infrastruktury, obejmujący budowę dróg, mostów, szpitali czy szkół, przyczynia się do poprawy jakości życia obywateli oraz zwiększenia produktywności gospodarki. Europejski Bank Inwestycyjny od lat angażuje się w finansowanie projektów infrastrukturalnych, wspierając zarówno kraje członkowskie Unii Europejskiej, jak i państwa rozwijające się. W 2019 roku EBI przeznaczył ponad 20 miliardów euro na finansowanie projektów transportowych, energetycznych i wodnych, co wpłynęło na poprawę dostępności usług publicznych oraz stworzenie tysięcy miejsc pracy⁴¹³.

Z kolei banki komercyjne, współpracując z instytucjami rządowymi oraz sektorem prywatnym, uczestniczą w finansowaniu publiczno-prywatnych projektów infrastrukturalnych, co umożliwia realizację kosztownych inwestycji przy zachowaniu równowagi budżetowej. Takie podejście pozwala na efektywne wykorzystanie kapitału prywatnego oraz poprawę efektywności zarządzania projektami infrastrukturalnymi⁴¹⁴.

Ponadto, wiele banków angażuje się w programy wspierające innowacje społeczne, finansując projekty związane z edukacją, opieką zdrowotną czy ochroną środowiska. Takie inwestycje nie tylko przynoszą zyski finansowe, ale również przyczyniają się do poprawy jakości życia społeczności lokalnych⁴¹⁵.

Sektor bankowy, poprzez finansowanie inwestycji w infrastrukturę i innowacje, ma bezpośredni wpływ na wzrost gospodarczy oraz dobrobyt społeczny. Projekty infrastrukturalne generują miejsca pracy zarówno w fazie budowy, jak i w fazie eksploatacji, natomiast

⁴¹³ Europejski Bank Inwestycyjny, *Annual Report 2019*, Europejski Bank Inwestycyjny, Luksemburg 2019.

⁴¹⁴ OECD, *The role of banks, equity markets and institutional investors in long-term financing for growth and development*, OECD Report for G20, Paryż 2013/14.

⁴¹⁵ ING Group, dz. cyt., s. 8-25.

finansowanie innowacji prowadzi do tworzenia nowych produktów i technologii, które zwiększają konkurencyjność gospodarki⁴¹⁶.

Banki, wspierając zrównoważone inwestycje, odgrywają ważną rolę w osiąganiu celów zrównoważonego rozwoju wyznaczonych przez ONZ. Finansowanie projektów ekologicznych, takich jak odnawialne źródła energii czy zrównoważona infrastruktura, przyczynia się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz ochrony zasobów naturalnych⁴¹⁷.

W obliczu kryzysu klimatycznego banki odgrywają kluczową rolę w finansowaniu transformacji energetycznej, co staje się nieodłącznym elementem działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Odejście od paliw kopalnych oraz rozwój odnawialnych źródeł energii, takich jak energia słoneczna, wiatrowa czy wodna, to priorytety polityk klimatycznych wielu państw. Banki przyczyniają się do realizacji tych celów oferując zielone kredyty (Green Loans) oraz zielone obligacje (Green Bonds), które zapewniają finansowanie dla projektów proekologicznych, w tym tych zmniejszających emisję gazów cieplarnianych.

Bank Światowy oraz Europejski Bank Inwestycyjny wdrażają liczne programy wsparcia inwestycji w energię odnawialną, co przyczynia się do zmniejszenia zależności od paliw kopalnych. Finansowanie projektów takich jak budowa elektrowni słonecznych czy farm wiatrowych odgrywa kluczową rolę w transformacji przemysłowej. Na przykład program EBI związany z modernizacją infrastruktury przemysłowej pozwala przedsiębiorstwom na wdrażanie bardziej energooszczędnych technologii, które zmniejszają zużycie energii i ograniczają emisję dwutlenku węgla⁴¹⁸.

Banki wspierają również rozwój elektromobilności, finansując produkcję pojazdów elektrycznych oraz budowę niezbędnej infrastruktury ładowania, co jest kluczowym aspektem osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 roku. Inicjatywy te mają nie tylko pozytywny wpływ na środowisko, ale także na gospodarkę, tworząc nowe miejsca pracy w sektorze zielonych technologii i przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności gospodarek krajowych⁴¹⁹.

⁴¹⁶ C. Calderón, L. Servén, dz. cyt., s. 30-32.

⁴¹⁷ World Bank, dz. cyt., s. 75-100.

⁴¹⁸ European Investment Bank, *Annual Report on Climate Action*, Europejski Bank Inwestycyjny, Luksemburg 2021, s. 45-47.

⁴¹⁹ S. Clarke, *Electric Mobility and Climate Neutrality: A Financial Perspective*, Routledge, Londyn 2020, s. 78-80.

Podsumowując, działania banków na rzecz dobrobytu narodów stanowią istotny element globalnej strategii zrównoważonego rozwoju, obejmując różnorodne inicjatywy finansowe, edukacyjne i środowiskowe. Banki centralne odgrywają kluczową rolę w stabilizacji gospodarki, poprzez regulację stóp procentowych i zapewnienie płynności na rynku finansowym. Banki komercyjne, dzięki elastycznym instrumentom finansowym, umożliwiają przedsiębiorstwom rozwój i zwiększają dostęp do kredytów, co bezpośrednio wpływa na wzrost gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy⁴²⁰. Z kolei instytucje międzynarodowe, takie jak Bank Światowy, prowadzą programy mające na celu redukcję ubóstwa i wspieranie krajów rozwijających się poprzez preferencyjne kredyty oraz inwestycje w infrastrukturę społeczną⁴²¹. Przykładem jest program IDA (International Development Association), który finansuje budowę szkół, szpitali i infrastruktury drogowej, przyczyniając się do poprawy jakości życia w najbardziej ubogich regionach świata⁴²². Współpraca sektora bankowego z władzami publicznymi oraz prywatnymi przedsiębiorstwami jest kluczowa dla realizacji Agendy 2030 ONZ (Agenda 2030 na rzecz Zrównoważonego Rozwoju to przyjęty przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2015 roku globalny plan działania na rzecz ludzi, planety i dobrobytu, zawiera 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Goals – SDGs) oraz 169 powiązanych z nimi zadań, które mają zostać osiągnięte do 2030 roku), a jej efektem jest zrównoważony rozwój, który przynosi korzyści zarówno gospodarcze, jak i społeczne⁴²³. Banki stają się katalizatorami zmian, wspierając nie tylko wzrost gospodarczy, ale także walkę z nierównościami oraz ochronę środowiska, co potwierdzają liczne badania i raporty międzynarodowe.

⁴²⁰ D. Karlan, J. Zinman, dz. cyt., s. 433–464.

⁴²¹ World Bank, *Annual Report 2022*, Bank Światowy, Waszyngton 2022, s. 56–58.

⁴²² A. Deaton, *Development and Poverty: The Role of International Institutions*, Princeton University Press, Princeton 2015, s. 89–92. Autor kwestionuje efektywność działań instytucji międzynarodowych.

⁴²³ United Nations, *The Sustainable Development Goals Report 2019*, United Nations, New York 2019. Dokument ten przedstawia ramy działań na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju ONZ UNDP, *Sustainable Development Goals Report: A Framework for Action*, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Genewa 2019, s. 29–31. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju przedstawia ramy działań na rzecz celów zrównoważonego rozwoju ONZ.

2.7 Wskaźniki i narzędzia pomiaru wpływu ESG - ujęcie bankowe

W niniejszej pracy traktujemy ESG jako zestaw narzędzi, które – stosowane przez banki – mogą (H₆–H₇) modyfikować alokację kapitału oraz cenę ryzyka, a przez to wpływać na produktywność, odporność i spójność społeczną gospodarki. Kluczowe znaczenie ma tu Scope 3 (emisje finansowane), który odzwierciedla realny, portfelowy wpływ banków na profil emisyjny gospodarki. Tym samym wskaźniki i standardy (GRI/ESRS, SASB, TCFD, GHG Protocol), choć powstały jako ramy raportowe, w praktyce pełnią funkcję dźwigni polityk kredytowych i inwestycyjnych. W dalszej części rozdziału odwołujemy się przede wszystkim do wyników wywiadów (R1–R12) oraz praktyk banków (m.in. zielone kredyty, Taksonomia UE, polityki sektorowe), a szczegółowe następnie omówimy standardy raportowania ESG stosowane przez banki i ich klientów.

Czy – i w jakim zakresie – banki, stosując narzędzia ESG, realnie wpływają na dobrobyt gospodarczy i społeczny kraju? W niniejszym podrozdziale traktujemy wskaźniki ESG nie jako cel sam w sobie, lecz jako instrument identyfikacji i sterowania alokacją kapitału (zwłaszcza w obszarach transformacji energetycznej, inkluzji finansowej i ładu korporacyjnego), które mogą przekładać się na wzrost produktywności, odporność gospodarki i spójność społeczną. Analiza łączy ramy literaturowe (GRI/ESRS, SASB, TCFD, GHG Protocol) z empirycznymi wnioskami z wywiadów (R1–R12) oraz praktyką banków (zielone kredyty, polityki sektorowe, ocena emisji finansowanych – Scope 3).

Dlaczego „Scope 3 (financed emissions)” ma znaczenie dla dobrobytu? W sektorze finansowym Zakres 3 (GHG Protocol) obejmuje emisje finansowane portfelem kredytów i inwestycji. Decyzje kredytowe banków zmieniają strukturę gospodarki: obniżają koszt kapitału dla inwestycji niskoemisyjnych (OZE, efektywność), a podnoszą dla aktywów wysokoemisyjnych (stranded assets).

Te decyzje wpływają na:

1. koszty energii i konkurencyjność firm,
2. ryzyko makro (szoki cenowe),
3. jakość życia (zdrowie, czyste środowisko).

Dlatego Scope 3 jest bezpośrednim kanałem przełożenia polityk banków na dobrobyt.

Współczesne instytucje finansowe odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego, a ich działalność w coraz większym stopniu podlega ocenie przez pryzmat wskaźników ESG (Environmental, Social, Governance). Koncepcja ESG stała się integralnym elementem oceny wpływu banków na gospodarkę i społeczeństwo, a także narzędziem pomiaru ich wkładu w budowanie długofalowego dobrobytu kraju⁴²⁴

ESG obejmuje trzy wzajemnie powiązane obszary: środowisko, społeczeństwo oraz ład korporacyjny, które razem dostarczają wielowymiarowego obrazu odpowiedzialności instytucji finansowych wobec interesariuszy. W kontekście bankowości, pomiar wpływu ESG ma szczególne znaczenie, ponieważ odzwierciedla, w jakim stopniu sektor bankowy przyczynia się do finansowania transformacji energetycznej, inkluzji finansowej, równych szans, przejrzystości zarządzania i stabilności gospodarczej⁴²⁵.

Jednym z najczęściej wykorzystywanych narzędzi są wytyczne Global Reporting Initiative (GRI), które obejmują szczegółowe wskaźniki dotyczące raportowania kwestii środowiskowych, społecznych i zarządczych⁴²⁶. W przypadku banków wskaźniki te odnoszą się m.in. do emisji gazów cieplarnianych w działalności operacyjnej, finansowania projektów niskoemisyjnych, różnorodności zatrudnienia, relacji z klientami oraz przejrzystości procesów decyzyjnych⁴²⁷.

Komplementarnym standardem jest Sustainability Accounting Standards Board (SASB), który definiuje kluczowe kwestie ESG dla poszczególnych sektorów gospodarki, w tym sektora finansowego⁴²⁸. SASB koncentruje się na aspektach istotnych z punktu widzenia inwestorów i stabilności finansowej, takich jak zarządzanie ryzykiem klimatycznym, finansowanie działalności wysokowęglowej czy polityka kredytowa wobec branż strategicznych. Dzięki

⁴²⁴ J. Elkington, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Oxford 1997, s. 45–60.

⁴²⁵ OECD, *Measuring the Impacts of Sustainable Finance: Towards a Harmonised Framework*, Paris 2022, s. 12–18.

⁴²⁶ Global Reporting Initiative, *GRI Standards 2021: Universal Standards*, Amsterdam 2021, s. 7–15.

⁴²⁷ European Banking Authority, *Report on Environmental, Social and Governance Risks Management and Supervision*, Paris 2021, s. 22–31.

⁴²⁸ Sustainability Accounting Standards Board, *SASB Standards: Financials Sector Standards*, San Francisco 2018, s. 9–14.

temu banki mogą lepiej komunikować, w jaki sposób ich decyzje wpływają na wzrost gospodarczy i dobrobyt społeczny⁴²⁹.

Istotną rolę odgrywają również agencje ratingowe ESG, takie jak *MSCI ESG Ratings* czy *Sustainalytics*, które opracowują kompleksowe oceny instytucji finansowych na podstawie danych ilościowych i jakościowych⁴³⁰. Oceny te uwzględniają m.in. zgodność działalności z regulacjami klimatycznymi, poziom finansowania zielonych inwestycji, transparentność zarządzania i wdrażanie zasad odpowiedzialnego ładu korporacyjnego⁴³¹.

Wskaźniki ESG w bankowości pełnią zatem podwójną funkcję: z jednej strony są narzędziem zarządzania ryzykiem reputacyjnym, środowiskowym i społecznym, z drugiej — stanowią miarę wpływu sektora bankowego na budowanie dobrobytu i odporności gospodarki. Przejrzystość raportowania oraz stosowanie uznanych standardów, takich jak GRI czy SASB, zwiększają zaufanie inwestorów, klientów i regulatorów, a jednocześnie umożliwiają monitorowanie postępów w realizacji celów zrównoważonego rozwoju (SDGs)⁴³².

W kontekście niniejszej rozprawy wskaźniki ESG stanowią więc nie tylko narzędzie oceny odpowiedzialności instytucji finansowych, lecz także miernik ich realnego wkładu w budowanie dobrobytu kraju poprzez zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy⁴³³.

2.7.1 Wprowadzenie do wskaźników ESG

Wzrost zainteresowania tematyką zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności społecznej doprowadził do potrzeby stworzenia wskaźników, które pozwalają na ocenę wpływu przedsiębiorstw na środowisko, społeczeństwo i ład korporacyjny. Wskaźniki ESG stały się niezbędne dla inwestorów, regulatorów oraz innych interesariuszy do oceny ryzyka i

⁴²⁹ S. Kotsantonis, C. Pinney, G. Serafeim, *ESG Integration in Investment Management: Myths and Realities*, „Journal of Applied Corporate Finance”, vol. 29(2), New York 2017, s. 10–16.

⁴³⁰ MSCI Inc., *MSCI ESG Ratings Methodology*, New York 2023, s. 4–11.

⁴³¹ Sustainalytics, *ESG Risk Ratings Methodology: Measuring Exposure and Management*, Amsterdam 2022, s. 5–13.

⁴³² United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), *Principles for Responsible Banking: Progress Report 2023*, Geneva 2023, s. 18–25.

⁴³³ World Bank, *Greening the Financial Sector: Mobilizing Sustainable Finance for Development*, Washington, D.C. 2022, s. 30–36.

potencjalnych korzyści związanych z inwestycjami w spółki zorientowane na długofalowy rozwój⁴³⁴.

Przykładem ważnych wskaźników środowiskowych są dane dotyczące emisji gazów cieplarnianych, zużycia wody oraz odpadów generowanych przez przedsiębiorstwo. Wskaźniki społeczne obejmują kwestie związane z prawami pracowniczymi, różnorodnością i inkluzywnością w miejscu pracy, a także relacjami ze społecznościami lokalnymi. Z kolei wskaźniki ładu korporacyjnego koncentrują się na strukturze zarządu, przejrzystości działań i praktykach antykorupcyjnych.

Liczne badania sugerują, że przedsiębiorstwa, które dobrze wypadają w analizach ESG, mogą charakteryzować się lepszą stabilnością finansową i osiągają lepsze wyniki w długim okresie. Jak wskazują Friede, Busch i Bassen, istnieje korelacja między wysokimi wynikami ESG a lepszą rentownością przedsiębiorstw⁴³⁵. Z kolei Eccles, Ioannou i Serafeim podkreślają, że przedsiębiorstwa koncentrujące się na zrównoważonym rozwoju są bardziej odporne na kryzysy finansowe oraz przyciągają długoterminowych inwestorów⁴³⁶.

Warto zaznaczyć, że ocena ESG staje się coraz bardziej znormalizowana dzięki międzynarodowym standardom, takim jak GRI oraz SASB, co ułatwia porównywanie przedsiębiorstw i zwiększa transparentność ich działań. Dzięki temu możliwe jest nie tylko lepsze zarządzanie ryzykiem, ale także identyfikacja nowych możliwości biznesowych związanych z transformacją w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.

Wskaźniki środowiskowe obejmują działania przedsiębiorstw związane z ochroną środowiska, zarządzaniem zasobami naturalnymi i minimalizacją negatywnego wpływu na ekosystemy. Przykłady kluczowych wskaźników to emisje gazów cieplarnianych, zużycie energii, woda, generowanie odpadów oraz zarządzanie zasobami naturalnymi⁴³⁷.

Protokół GHG (Greenhouse Gas Protocol) jest jednym z najważniejszych narzędzi szeroko stosowanych w pomiarze wskaźników środowiskowych. Określa on standardy

⁴³⁴ T. Friede, T. Busch, A. Bassen, *ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More than 2 000 Empirical Studies*, *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 5(4), 2015, s. 210–233.

⁴³⁵ T. Friede, T. Busch, A. Bassen, dz. cyt., s. 46-60.

⁴³⁶ R. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 15-32. Chociaż autorzy dowodzą pozytywnego wpływu zrównoważoności na wyniki firm, pomijają wpływ kosztów wdrażania takich strategii.

⁴³⁷ G. Clark, A. Feiner, M. Viehs, *From the Stockholder to the Stakeholder: How Sustainability Can Drive Financial Outperformance*, University of Oxford 2015, s. 12–30.

mierzenia i raportowania emisji gazów cieplarnianych w przedsiębiorstwach, obejmując trzy zakresy (Scope 1, 2 i 3), które dotyczą bezpośrednich i pośrednich emisji związanych z działalnością przedsiębiorstwa⁴³⁸.

GHG Protocol został opracowany przez World Resources Institute (WRI) oraz World Business Council for Sustainable Development (WBCSD). Jego popularność wynika z przejrzystego podziału emisji na trzy zakresy (ang. *scopes*):

Zakres 1 (Scope 1): emisje bezpośrednie – wynikające z działalności własnej organizacji (np. spalanie paliw, emisje z pojazdów firmowych),

Zakres 2 (Scope 2): emisje pośrednie – związane z zakupioną energią elektryczną, ciepłą, parą technologiczną itp.,

Zakres 3 (Scope 3): emisje pośrednie w łańcuchu wartości – obejmujące emisje dostawców, klientów oraz użytkowników produktów i usług.

W sektorze finansowym szczególnie istotny jest Scope 3, który umożliwia obliczenie emisji generowanych przez portfele kredytowe i inwestycyjne banku. Przykładowo, bank finansujący budowę elektrowni węglowej powinien ująć emisje tej inwestycji jako część własnego śladu węglowego. Takie podejście promuje przejrzystość i wymusza realne zmiany w strukturze finansowania – poprzez ograniczanie ekspozycji na aktywa wysokoemisyjne (*stranded assets*)⁴³⁹.

Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (ISO) opracowała serię standardów ISO 14064, które stanowią ramy dla: pomiaru i kwantyfikacji emisji na poziomie organizacji (część 1), wdrażania projektów redukcji emisji (część 2), niezależnej walidacji i weryfikacji danych środowiskowych (część 3).

Norma ISO 14064-1:2018 znajduje szerokie zastosowanie w korporacyjnym raportowaniu klimatycznym, w tym również w sektorze bankowym i ubezpieczeniowym. Pozwala nie tylko na obliczenie aktualnego śladu węglowego, ale także na wyznaczenie celów

⁴³⁸ *The Greenhouse Gas Protocol Corporate Accounting and Reporting Standard*, World Resources Institute & World Business Council for Sustainable Development, Washington D.C./Genewa, 2011. Protokół gazów cieplarnianych to kluczowe narzędzie, ale brakuje tu uwzględnienia wyzwań związanych z jego globalnym wdrożeniem w sektorach o różnej dojrzałości technologicznej.

⁴³⁹ *Greenhouse Gas Protocol, Corporate Value Chain (Scope 3) Accounting and Reporting Standard*, World Resources Institute & WBCSD, Washington 2011.

redukcji emisji w oparciu o twarde dane (np. zgodne z Porozumieniem Paryskim, czyli zmniejszenie emisji o 7% rocznie)⁴⁴⁰.

ISO 14064 stanowi podstawę audytów ESG oraz oceny zielonych obligacji – potwierdza zgodność emisji raportowanych przez emitenta z wymaganiami klimatycznymi i ułatwia walidację przez zewnętrzne podmioty certyfikujące.

Obydwa standardy – GHG Protocol i ISO 14064 – są uznane jako kompatybilne z Europejskimi Standardami Sprawozdawczości Zrównoważonego Rozwoju (ESRS), opracowanymi przez EFRAG w ramach dyrektywy CSRD⁴⁴¹. Oznacza to, że banki i firmy raportujące dane klimatyczne zgodnie z nowymi regulacjami UE mogą stosować te międzynarodowe normy jako narzędzia obliczeniowe i dowodowe⁴⁴².

ESRS E1 „Climate change”, obowiązujący od 2024 roku, bezpośrednio odwołuje się do GHG Protocol jako rekomendowanego sposobu raportowania emisji w ramach zakresów 1, 2 i 3. Wymaga on również określenia celów dekarbonizacji i ujawniania metod ich pomiaru. Dzięki temu banki nie tylko muszą informować o emisjach wynikających z własnej działalności operacyjnej, ale także o tym, jak ich produkty i portfele inwestycyjne wpływają na klimat w długim horyzoncie.

Dla banków i funduszy standardy te są narzędziem: zarządzania ryzykiem klimatycznym (np. analiza wpływu ekspozycji na aktywa wysokoemisyjne), zwiększania wiarygodności raportów ESG w oczach inwestorów, identyfikacji szans inwestycyjnych (np. zielone obligacje, fundusze dark green), wsparcia procesów due diligence i zrównoważonego underwritingu. W coraz większym stopniu dane środowiskowe są integrowane z systemami ratingowymi i scoringowymi banków. Niektóre instytucje, np. BNP Paribas, Nordea, czy ING, wdrażają modele finansowe uzależniające oprocentowanie kredytów od emisji GHG generowanych przez klienta.

Coraz częściej stosowane są także analizy śladu węglowego, które pozwalają na ilościowe określenie emisji CO₂ na różnych etapach produkcji i dystrybucji dóbr. Life Cycle

⁴⁴⁰ International Organization for Standardization, *ISO 14064-1:2018 – Greenhouse gases – Part 1: Specification with guidance at the organization level for quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals*, Geneva 2018.

⁴⁴¹ European Commission, *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*, Directive (EU) 2022/2464.

⁴⁴² EFRAG, *ESRS E1: Climate change*, European Financial Reporting Advisory Group, 2023.

Assessment (LCA), czyli ocena cyklu życia, umożliwia natomiast kompleksową analizę wpływu produktu lub usługi na środowisko od etapu pozyskiwania surowców, przez produkcję, użytkowanie, aż po utylizację. Normy ISO, w tym szczególnie ISO 14040 i ISO 14044, określają wytyczne dla tego rodzaju ocen, zapewniając spójność i transparentność raportowania⁴⁴³.

Warto podkreślić, że przedsiębiorstwa raportujące wysokie standardy w zakresie zarządzania wskaźnikami środowiskowymi mogą zyskać przewagę konkurencyjną na rynku, zwłaszcza w kontekście rosnących oczekiwań konsumentów i inwestorów co do zrównoważonego rozwoju. Wpływa to również na ich zdolność do przyciągania inwestycji odpowiedzialnych społecznie oraz na budowanie reputacji jako liderów zrównoważonego rozwoju.

Wskaźniki społeczne mierzą wpływ działalności przedsiębiorstwa na pracowników, społeczności lokalne, konsumentów i społeczeństwo w szerokim ujęciu. Obejmują m.in. przestrzeganie praw człowieka, warunki pracy, równość płci, bezpieczeństwo i higienę pracy oraz odpowiedzialność wobec społeczności lokalnych. Przykłady wskaźników społecznych to odsetek kobiet na stanowiskach kierowniczych, liczba skarg klientów, poziom satysfakcji pracowników oraz liczba inicjatyw społecznych realizowanych przez firmę⁴⁴⁴.

Do pomiaru tych wskaźników stosowane są narzędzia takie jak Human Rights Impact Assessment (HRIA), które pozwala ocenić, w jaki sposób działalność przedsiębiorstwa wpływa na przestrzeganie praw człowieka, identyfikując zarówno ryzyka, jak i obszary wymagające poprawy. Narzędzia takie jak Employee Engagement Surveys (EES) mierzą poziom zaangażowania pracowników oraz ich zadowolenie z warunków pracy, co stanowi istotny element oceny stabilności organizacji oraz jej zdolności do budowania kapitału społecznego.

Według raportu KPMG (Klynveld Peat Marwick Goerdeler, to jedna z tzw. „Wielkiej Czwórki” firm audytorsko-doradczych na świecie, obok Deloitte, PwC i EY), przedsiębiorstwa, które skutecznie zarządzają wskaźnikami społecznymi, są bardziej odporne na kryzysy i mogą osiągać wyższą efektywność operacyjną, co z kolei wpływa na ich reputację i zdolność do

⁴⁴³ ISO, *Environmental Management — Life Cycle Assessment — Principles and Framework*, ISO, Genewa 2018, s. 15-28.

⁴⁴⁴ Sustainability Accounting Standards Board (SASB), *Sustainability Disclosure Standards*, SASB, Nowy Jork 2018, s. 45-62.

przyciągania talentów oraz inwestorów odpowiedzialnych społecznie⁴⁴⁵. Warto zauważyć, że uwzględnianie wskaźników społecznych jest coraz częściej wymogiem regulacyjnym, szczególnie w kontekście europejskiej taksonomii zrównoważonego finansowania.

Wskaźniki ładu korporacyjnego dotyczą struktury zarządzania i efektywności organizacyjnej, obejmując przejrzystość działań, skład rady nadzorczej, praktyki antykorupcyjne oraz politykę wynagrodzeń kadry kierowniczej. Przejrzystość raportowania i odpowiedzialność są kluczowe dla zapewnienia zaufania interesariuszy do organizacji. Jednym z popularnych wskaźników jest proporcja niezależnych członków w radzie nadzorczej, która stanowi wyznacznik dobrej praktyki w zakresie ładu korporacyjnego⁴⁴⁶.

Wskaźniki dotyczące zarządzania obejmują również polityki zapobiegania konfliktom interesów i procedury zgodności z przepisami prawa. Przejrzystość w zakresie wynagrodzeń zarządu, w tym ujawnianie struktury wynagrodzeń i ich powiązania z wynikami finansowymi przedsiębiorstwa, to kolejne istotne elementy oceny ładu korporacyjnego⁴⁴⁷.

2.7.2 Narzędzia i standardy raportowania ESG

Na ile – i w jaki sposób – obowiązujące standardy i wskaźniki ESG przekształcają praktykę bankową: procesy kredytowe, polityki portfelowe, cenę ryzyka oraz relacje z interesariuszami? W niniejszym podrozdziale traktujemy ramy raportowania (GRI/ESRS, SASB, TCFD, GHG Protocol, a także ratingi ESG i CDP) nie jako cel sam w sobie, lecz jako instrumenty alokacji kapitału i zarządzania ryzykiem, które mogą modyfikować koszt kapitału, profil ryzyka portfela, priorytety sektorowe oraz wiarygodność banków na rynku. Z perspektywy ekonomicznej i instytucjonalnej interesuje nas, czy i kiedy te instrumenty prowadzą do mierzalnych zmian: wzrostu udziału zielonych aktywów, ograniczenia ekspozycji na aktywa wysokoemisyjne, poprawy jakości ładu korporacyjnego i inkluzji finansowej.

W praktyce bankowej ESG oznacza trzy, współzależne strumienie pracy:

⁴⁴⁵ KPMG, *The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020*, KPMG International, Amsterdam 2020.

⁴⁴⁶ L. Bebchuk, A. Cohen, A. Ferrell, *What Matters in Corporate Governance*, Wiley, Nowy Jork 2009, s. 12-34. Autorzy skupiają się na amerykańskich praktykach ładu korporacyjnego.

⁴⁴⁷ M. Jensen, *Paying for Performance: The Role of Compensation in Corporate Governance*, Routledge, Londyn 2015, s. 45-67. Autor argumentuje za uzależnieniem wynagrodzenia od wyników, ale nie uwzględnia długoterminowych kosztów społecznych takiej polityki.

1. Ujawnienia i porównywalność danych (standardy raportowe i wskaźniki),
2. Zarządzanie ryzykiem (w tym ryzykiem klimatycznym, reputacyjnym i regulacyjnym),
3. Polityki portfelowe i produktowe (warunki finansowania, priorytety sektorowe, struktury cenowe, KPI powiązane z ESG).

Ponieważ banki nie tylko raportują, ale przede wszystkim kształtują kierunki finansowania, szczególne znaczenie ma Zakres 3 (Scope 3, tzw. emisje finansowane) – to on łączy metryki raportowe z realnym wpływem na gospodarkę: koszt energii, konkurencyjność przedsiębiorstw i tempo transformacji technologiczno-środowiskowej. W dalszej części podrozdziału wyjaśniamy pojęcia i logikę każdego z wiodących standardów, a następnie pokażemy, jak banki przekładają je na decyzje kredytowe, polityki sektorowe i cenę ryzyka, co w Twoim badaniu jakościowym (R1–R12) ujawnia się jako kluczowy kanał wpływu na dobrobyt gospodarczy i społeczny.

Global Reporting Initiative (GRI) jest jednym z najczęściej stosowanych standardów raportowania ESG, oferującym przedsiębiorstwom szczegółowe wytyczne umożliwiające przejrzyste i porównywalne raportowanie danych z zakresu zrównoważonego rozwoju⁴⁴⁸. Standardy GRI obejmują wskaźniki środowiskowe, społeczne i ładu korporacyjnego, co pozwala na kompleksową ocenę wpływu działalności gospodarczej na otoczenie.

Jednym z kluczowych elementów GRI jest możliwość dostosowania raportów do specyfiki branżowej, co zwiększa ich użyteczność i adekwatność. Dla przykładu, sektor energetyczny może kłaść nacisk na raportowanie emisji gazów cieplarnianych, podczas gdy branża spożywcza na kwestie związane z odpowiedzialnym łańcuchem dostaw.

Dzięki szerokiemu zakresowi wytycznych GRI przedsiębiorstwa mogą nie tylko wykazać zgodność z międzynarodowymi normami zrównoważonego rozwoju, ale także zidentyfikować obszary wymagające poprawy, co sprzyja długoterminowej stabilności i konkurencyjności na

⁴⁴⁸ GRI, *GRI Standards 2016: Governance Indicators*, GRI Publishing, Amsterdam 2016, s. 10-30. Standardy GRI, dotyczące ładu korporacyjnego, stanowią istotny krok w kierunku ujednolicenia wskaźników ESG. Jednakże, ich efektywność w praktyce pozostaje przedmiotem debaty. Z jednej strony, wskaźniki te dostarczają firmom narzędzi do bardziej przejrzystego raportowania. Dodatkowo, w obliczu dynamicznych zmian w środowisku regulacyjnym, wskaźniki GRI wymagają częstszego aktualizowania, aby nadążały za globalnymi trendami w zrównoważonym zarządzaniu.

rynku⁴⁴⁹. Warto podkreślić, że raportowanie zgodne z GRI wspiera również komunikację z interesariuszami, wzmacniając zaufanie i budując pozytywny wizerunek firmy⁴⁵⁰.

Sustainability Accounting Standards Board (SASB) opracowuje standardy umożliwiające mierzenie finansowego wpływu działań ESG w różnych sektorach przemysłu⁴⁵¹. Kluczowym elementem podejścia SASB jest koncentracja na wskaźnikach materialnych, co oznacza, że standardy te są dostosowane do specyficznych potrzeb poszczególnych branż. Dzięki temu możliwe jest uwzględnienie tych czynników ESG, które mają bezpośredni wpływ na wartość finansową przedsiębiorstwa⁴⁵².

SASB oferuje ramy, które umożliwiają porównywalność wyników ESG między firmami z różnych sektorów, co stanowi istotną wartość dla inwestorów poszukujących rzetelnych informacji do oceny ryzyka inwestycyjnego. Na przykład w sektorze energetycznym kluczowe mogą być wskaźniki dotyczące emisji gazów cieplarnianych, podczas gdy w sektorze finansowym większe znaczenie ma przejrzystość ładu korporacyjnego⁴⁵³.

Jednym z atutów SASB jest kompatybilność z innymi standardami, takimi jak GRI czy TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures), co umożliwia spójne

⁴⁴⁹ KPMG, *Operationalizing the ESG Business Imperative*, KPMG International, Nowy Jork 2023.

⁴⁵⁰ L. Adams, *Corporate Responsibility and Stakeholder Engagement*, Elsevier, Berlin 2017, s. 88-104. Autor stawia na zaangażowanie interesariuszy, ale nie odnosi się do problemu asymetrii siły między korporacjami a lokalnymi społecznościami.

⁴⁵¹ Sustainability Accounting Standards Board (SASB), *SASB Conceptual Framework*, SASB, San Francisco 2018, s. 12-25. Framework SASB jest użyteczny, ale brak w nim uwzględnienia specyfiki gospodarek wschodzących.

⁴⁵² R. Eccles, M. Krzus, *Corporate Sustainability Reporting: Navigating the Maze*, Wiley, Londyn 2019, s. 33-48. Książka oferuje dogłębną analizę różnych standardów raportowania z zakresu zrównoważonego rozwoju, takich jak Global Reporting Initiative (GRI), Integrated Reporting (IR) oraz standardy UN Global Compact. Autorzy skutecznie mapują skomplikowany krajobraz różnych podejść do raportowania, co jest szczególnie pomocne dla firm próbujących poruszać się po tym złożonym obszarze. Jednym z głównych atutów książki jest jasne przedstawienie różnic między tymi standardami oraz ich zalet i wad w kontekście praktycznego zastosowania. Niemniej jednak, książka nie oferuje wyraźnych propozycji dotyczących integracji tych standardów na poziomie globalnym, co mogłoby stanowić krok ku spójności i efektywności w raportowaniu zrównoważonego rozwoju. Brak kompleksowej wizji w tym zakresie pozostawia pole do dalszych debat na temat stworzenia uniwersalnych ram raportowania, które byłyby akceptowane globalnie przez wszystkie zainteresowane strony.

⁴⁵³ M. Clark, dz. cyt., s. 55-70. Autor analizuje różne metryki zrównoważonego rozwoju stosowane w przemyśle energetycznym. Clark omawia metody pomiaru efektywności energetycznej, zarządzania emisjami gazów cieplarnianych oraz wpływu na środowisko, które stanowią kluczowe wskaźniki w branży. Jednak, mimo że książka dostarcza szczegółowych narzędzi do oceny zrównoważonego rozwoju w sektorze energetycznym, autor nie odnosi się do problemów związanych z audytem i niezależną weryfikacją tych metryk. Audytowanie metryk zrównoważonego rozwoju jest kluczowym elementem, który pozwala na zapewnienie transparentności i wiarygodności raportów, jednak w praktyce spotyka się z licznymi trudnościami, takimi jak brak jednoznacznych norm w zakresie audytu oraz wyzwań związanych z kosztami i czasem weryfikacji.

raportowanie zarówno pod kątem zrównoważonego rozwoju, jak i ryzyka klimatycznego⁴⁵⁴. W efekcie przedsiębiorstwa korzystające z SASB mogą dostarczać inwestorom bardziej precyzyjne informacje, co sprzyja podejmowaniu świadomych decyzji inwestycyjnych.

Carbon Disclosure Project (CDP) to globalna inicjatywa, która odgrywa kluczową rolę w monitorowaniu i raportowaniu danych związanych z zarządzaniem zasobami naturalnymi oraz wpływem przedsiębiorstw na środowisko⁴⁵⁵. CDP umożliwia przedsiębiorstwom ocenę emisji gazów cieplarnianych, zużycia energii, zużycia wody oraz innych kluczowych wskaźników środowiskowych, co stanowi istotne narzędzie w identyfikacji i redukcji ryzyka środowiskowego.

CDP działa jako platforma, na której firmy dobrowolnie udostępniają szczegółowe informacje na temat swojej działalności związanej z ochroną środowiska. Zebrane dane są następnie wykorzystywane przez inwestorów i instytucje finansowe do oceny efektywności działań ESG w kontekście potencjalnych inwestycji. Warto podkreślić, że CDP jest często używane jako narzędzie uzupełniające do raportowania zgodnie z ramami GRI czy TCFD, co pozwala na jeszcze bardziej kompleksową ocenę ryzyka klimatycznego⁴⁵⁶.

⁴⁵⁴ Task Force on Climate-related Financial Disclosures, *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*, TCFD Publishing, Genewa 2017, s. 5-19. Rekomendacje *Task Force on Climate-related Financial Disclosures* (TCFD) z 2017 roku stanowią kamień milowy w obszarze ujawniania ryzyk związanych ze zmianami klimatycznymi. Dokument ten jest szeroko uznawany na całym świecie jako fundament dla raportowania o ryzykach związanych z klimatem, zalecając ujawnianie informacji dotyczących zarówno fizycznych, jak i przejściowych ryzyk związanych z klimatem. TCFD kładzie szczególny nacisk na to, aby przedsiębiorstwa ujawniały, w jaki sposób zmiany klimatyczne mogą wpłynąć na ich działalność oraz jakie strategie adaptacyjne zostały wdrożone w celu zarządzania tymi ryzykami. Niemniej jednak, w praktyce wdrażanie tych rekomendacji może być wyzwaniem, szczególnie dla mniejszych firm, które borykają się z wysokimi kosztami związanymi z uzyskaniem odpowiednich danych, zatrudnieniem ekspertów oraz implementacją systemów raportowania. Dla wielu mniejszych podmiotów, spełnienie wymagań TCFD wiąże się z istotnym obciążeniem finansowym, które może ograniczyć ich zdolność do pełnej realizacji tych rekomendacji.

⁴⁵⁵ CDP – Carbon Disclosure Project, *CDP Global Environmental Report 2021*, Londyn 2021, s. 10-20. Raport dostarcza szeroką gamę danych na temat działań firm w zakresie zmniejszania negatywnego wpływu na środowisko, szczególnie w kontekście zarządzania emisjami gazów cieplarnianych oraz wykorzystania zasobów naturalnych. CDP prezentuje wyniki, które wykazują rosnący trend wśród przedsiębiorstw, które dostosowują swoje strategie do wymagań zrównoważonego rozwoju. Mimo imponujących wyników, raport ma swoje ograniczenia, zwłaszcza w kontekście globalnym. Brakuje odniesień do specyfiki krajów rozwijających się, które często mają inne wyzwania związane z dostępem do technologii i kapitału, co może utrudniać wdrażanie polityk proekologicznych. Tego rodzaju brak uwzględnienia krajów rozwijających się może ograniczać pełną uniwersalność danych przedstawionych w raporcie.

⁴⁵⁶ Task Force on Climate-related Financial Disclosures, *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*, Genewa 2017, s. 12–27. Raport stanowi kluczowy dokument wskazujący, jak organizacje powinny ujawniać informacje na temat ryzyk związanych z klimatem oraz ich wpływu na działalność finansową. Rekomendacje TCFD kładą nacisk na ujawnianie zarówno ryzyk fizycznych (np. związanych z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, podnoszeniem poziomu mórz), jak i ryzyk przejściowych (np. regulacji związanych z dekarbonizacją). Zawierają również wytyczne dotyczące strategii, planowania scenariuszowego oraz zarządzania ryzykiem klimatycznym w raportowaniu finansowym. Pomimo tego, że dokument zdobył szerokie uznanie wśród dużych organizacji, jego implementacja napotyka na różnorodne trudności, zwłaszcza w kontekście mniejszych

Zgodnie z raportem CDP z 2021 roku, przedsiębiorstwa, które aktywnie monitorują i zarządzają swoimi emisjami, są bardziej skłonne do wdrażania innowacyjnych rozwiązań redukujących ślad węglowy, co przyczynia się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju i poprawy wyników finansowych⁴⁵⁷.

Podsumowując, z perspektywy banków, wdrażanie standardów i wskaźników ESG nie jest jedynie formalnym obowiązkiem sprawozdawczym, lecz stanowi głęboką transformację sposobu zarządzania ryzykiem, reputacją i strukturą portfela inwestycyjnego. Każdy z wymienionych standardów – GRI/ESRS, SASB, TCFD, GHG Protocol czy CDP – wpływa na różne etapy procesu decyzyjnego w banku: od polityki kredytowej, przez zarządzanie ryzykiem klimatycznym i społecznym, aż po strategię komunikacji z interesariuszami i koszt pozyskiwania kapitału.

Po pierwsze, ujawnienia GRI/ESRS oraz SASB pozwalają bankom identyfikować i kwantyfikować ryzyka pozafinansowe, które dotychczas pozostawały poza tradycyjnymi modelami oceny kredytowej. Dzięki temu banki uzyskują nową warstwę wiedzy o klientach i sektorach gospodarki, co przekłada się na bardziej precyzyjną ocenę ryzyka inwestycyjnego oraz większą transparentność wobec regulatorów i inwestorów.

Po drugie, rekomendacje TCFD dotyczące zarządzania ryzykiem klimatycznym wprowadzają podejście scenariuszowe, które pozwala ocenić odporność portfela bankowego na różne ścieżki transformacji (np. 1,5°C, 2°C, 3°C). Dzięki stres-testom klimatycznym banki mogą prognozować skutki polityk środowiskowych, wahań cen energii czy kosztów emisji i odpowiednio dostosowywać strategię inwestycyjną oraz politykę kredytową.

Po trzecie, kluczowe znaczenie dla sektora bankowego ma GHG Protocol, zwłaszcza w zakresie Scope 3 (tzw. emisji finansowanych). To właśnie ten zakres stanowi bezpośredni kanał przełożenia działalności banków na rzeczywisty wpływ gospodarczy i środowiskowy. Emisje finansowane obejmują bowiem emisje generowane przez przedsiębiorstwa i projekty finansowane przez bank, czyli faktyczny ślad węglowy portfela kredytowego i inwestycyjnego.

przedsiębiorstw oraz firm z rynków rozwijających się, które mają ograniczone zasoby do gromadzenia odpowiednich danych i wdrażania zaawansowanych praktyk raportowania. Wprowadzenie pełnej zgodności z rekomendacjami TCFD wymaga znacznych inwestycji w systemy danych oraz kompetencje analityczne.

⁴⁵⁷ Carbon Disclosure Project (CDP), *CDP Climate Change Report 2021*, CDP, Londyn 2021, s. 10–20.

W tym kontekście banki nie są już jedynie pośrednikami finansowymi, lecz aktywnymi uczestnikami transformacji klimatycznej. Ich decyzje inwestycyjne i kredytowe determinują, które sektory gospodarki otrzymują finansowanie, a które stopniowo tracą dostęp do kapitału z uwagi na ryzyko przejścia lub zbyt wysoki ślad emisyjny. Odpowiednie zarządzanie emisjami finansowanymi staje się zatem elementem polityki ryzyka, ale również narzędziem strategicznym umożliwiającym bankom wspieranie zrównoważonego wzrostu gospodarczego, innowacji i dobrobytu społecznego.

W praktyce oznacza to, że Scope 3 łączy raportowanie ESG z rdzeniem działalności bankowej. Pozwala on przełożyć wskaźniki niefinansowe na decyzje operacyjne – np. obniżenie kosztu kapitału dla firm prowadzących zielone inwestycje, premiowanie projektów efektywności energetycznej czy stopniowe wycofywanie finansowania z sektorów wysokoemisyjnych. W dłuższej perspektywie takie działania prowadzą do stabilizacji systemu finansowego, redukcji ryzyka klimatycznego, a tym samym do podnoszenia jakości życia i bezpieczeństwa ekonomicznego społeczeństwa.

Zatem implementacja standardów raportowania ESG – zwłaszcza w ujęciu Scope 3 – stanowi dla sektora bankowego nie tylko wymóg regulacyjny, ale także strategiczny instrument zarządzania ryzykiem i tworzenia wartości publicznej. To właśnie dzięki tym narzędziom banki zyskują możliwość kształtowania struktury gospodarki, wspierania przedsiębiorstw w procesie transformacji i budowania długofalowego dobrobytu kraju opartego na odpowiedzialnym finansowaniu.

2.7.3 Wskaźniki ESG w analizie inwestycyjnej

Włączenie wskaźników ESG do analizy inwestycyjnej odgrywa coraz większą rolę w procesie podejmowania decyzji inwestycyjnych⁴⁵⁸. Dzięki tym wskaźnikom inwestorzy mogą nie tylko ocenić ryzyko związane z potencjalnymi inwestycjami, ale również zidentyfikować

⁴⁵⁸ Morgan Stanley Capital International (MSCI), dz. cyt. Dokument przedstawia szczegółową metodologię ocen ESG, stosowaną przez firmę MSCI, jednego z wiodących dostawców analiz i ocen ESG na świecie. Metodologia ta ma na celu pomiar, ocenę i klasyfikację firm w odniesieniu do ich strategii zrównoważonego rozwoju, polityk społecznych oraz jakości zarządzania. MSCI wykorzystuje dane z różnych źródeł, takich jak publiczne raporty, dane z organizacji międzynarodowych i badania własne, aby określić stopień, w jakim firma spełnia kryteria ESG. Chociaż metodologia ta zyskała szerokie uznanie wśród inwestorów i analityków, może być ograniczona przez subiektywność niektórych wskaźników oraz różnorodność interpretacji norm ESG w różnych sektorach i regionach. Ponadto, oceny ESG mogą być różne w zależności od kryteriów oceny, co stwarza wyzwania w porównywaniu firm na skalę globalną.

przedsiębiorstwa, które są lepiej przygotowane na wyzwania związane z długoterminowym zrównoważonym wzrostem⁴⁵⁹.

Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez MSCI (Morgan Stanley Capital International, to globalna firma dostarczająca dane, analizy i indeksy rynkowe, wykorzystywane przez inwestorów instytucjonalnych do podejmowania decyzji inwestycyjnych), spółki o wysokich wskaźnikach ESG charakteryzują się mniejszą zmiennością wyników finansowych i większą odpornością na zewnętrzne szoki gospodarcze, co w dłuższej perspektywie przekłada się na wyższą rentowność⁴⁶⁰. Inwestorzy coraz częściej korzystają z ratingów ESG jako kluczowego narzędzia do identyfikacji firm, które działają zgodnie z zasadami odpowiedzialnego inwestowania i zrównoważonego rozwoju⁴⁶¹.

Warto również zauważyć, że wskaźniki ESG nie tylko pomagają inwestorom w ocenie potencjalnych korzyści finansowych, ale także umożliwiają inwestowanie zgodne z określonymi wartościami etycznymi, co jest szczególnie istotne w przypadku inwestorów instytucjonalnych, takich jak fundusze emerytalne czy fundacje⁴⁶².

Pomiar wpływu ESG za pomocą odpowiednich wskaźników i standardów raportowania pozwala przedsiębiorstwom na identyfikację kluczowych obszarów wymagających poprawy

⁴⁵⁹ R. Geczy, D.K. Stambaugh, D. Levin, *Investing in Socially Responsible Mutual Funds*, University of Pennsylvania/NBER Working Paper, 2005.

⁴⁶⁰ Morgan Stanley Capital International (MSCI), *Research Insights: ESG and Financial Performance*, MSCI Inc., Nowy Jork 2020, s. 8–18. Raport bada zależność między inwestycjami w strategię ESG a wynikami finansowymi przedsiębiorstw. MSCI wykorzystuje dane z globalnych rynków, analizując, jak implementacja praktyk zrównoważonego rozwoju wpływa na długoterminową rentowność oraz wartość akcji firm. Raport wskazuje, że firmy, które skutecznie integrują czynniki ESG w swoje strategię zarządzania, mają tendencję do osiągania lepszych wyników finansowych, szczególnie w długim okresie, dzięki lepszemu zarządzaniu ryzykami, poprawie reputacji i zwiększeniu zaufania inwestorów. Jednocześnie, raport zauważa, że wyniki te mogą się różnić w zależności od branży, regionu oraz poziomu zaawansowania w zakresie implementacji ESG, co podkreśla potrzebę dalszych badań w tym obszarze.

⁴⁶¹ G. Clark, A. Feiner, M. Viehs, *From the Stockholder to the Stakeholder: How Sustainability Can Drive Financial Outperformance*, University of Oxford 2015, s. 23–40. Książka analizuje przejście od tradycyjnej filozofii inwestowania, skoncentrowanej na maksymalizacji wartości dla akcjonariuszy, do modelu uwzględniającego interesy szerszego kręgu interesariuszy, w tym pracowników, klientów, społeczności lokalnych oraz środowiska. Autorzy twierdzą, że uwzględnianie interesów interesariuszy w procesach decyzyjnych przedsiębiorstw nie tylko przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, ale także wpływa na lepsze wyniki finansowe i długoterminową stabilność organizacji. Książka pokazuje, jak zmieniające się oczekiwania społeczne, regulacje prawne oraz presja ze strony inwestorów prowadzą do stopniowego przekształcania się sektora finansowego, a także daje konkretne przykłady firm, które skutecznie implementują podejście stakeholderowe.

⁴⁶² T. Bauer, R. Hann, *Corporate Environmental Management and Credit Risk*. Maastricht University, SSRN Working Paper. DOI:10.2139/ssrn.1660470, Maastricht 2010.

oraz wdrażanie strategii, które wspierają zrównoważony rozwój⁴⁶³. Wskaźniki te pomagają nie tylko w ocenie ryzyka, ale także w identyfikacji możliwości, jakie mogą przynieść korzyści zarówno przedsiębiorstwom, jak i ich interesariuszom⁴⁶⁴.

Wprowadzenie standardów takich jak GRI, SASB czy CDP przyczynia się do zwiększenia przejrzystości raportowania, co ma kluczowe znaczenie dla budowania zaufania między przedsiębiorstwami a inwestorami⁴⁶⁵. Dzięki ujednoliconym metodologiom raportowania inwestorzy mogą porównywać wyniki ESG różnych firm w sposób spójny i przejrzysty⁴⁶⁶.

Przedsiębiorstwa, które skutecznie integrują wskaźniki ESG z procesami biznesowymi, zyskują przewagę konkurencyjną, zwiększając swoją zdolność do przyciągania kapitału i budowania długoterminowej wartości⁴⁶⁷. Ponadto, odpowiedzialne zarządzanie w kontekście ESG umożliwia firmom lepsze przygotowanie na zmiany regulacyjne oraz oczekiwania społeczne związane z ochroną środowiska i odpowiedzialnością społeczną⁴⁶⁸.

⁴⁶³ Global Reporting Initiative, *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards*, Amsterdam 2021, s. 18–30. Standardy GRI oferują szczegółowe wytyczne w zakresie raportowania zrównoważonego rozwoju, obejmując szeroki wachlarz wskaźników środowiskowych, społecznych i zarządczych. Polemicznie, można jednak wskazać, że szeroki zakres tych wskaźników może powodować trudności w ich jednoznacznej interpretacji oraz porównywalności między organizacjami. Interesującym aspektem jest potencjalna rola sztucznej inteligencji w analizie dużych zbiorów danych generowanych na podstawie standardów GRI, co mogłoby zwiększyć ich użyteczność.

⁴⁶⁴ Sustainability Accounting Standards Board (SASB), *Materiality Map*, Materiality Finder, IFRS Foundation (ISSB), dostęp od 2021. Materiality Map od SASB koncentruje się na specyficznych dla branży aspektach materialności, które mają największy wpływ na wartość dla akcjonariuszy. Jednak ograniczenie perspektywy do akcjonariuszy może pomijać istotne interesy innych grup interesariuszy. Warto porównać to podejście z bardziej holistycznymi ramami, takimi jak GRI, które obejmują również wpływ na społeczeństwo i środowisko.

⁴⁶⁵ Carbon Disclosure Project (CDP), *Climate Change Report 2021*, CDP Worldwide, Londyn 2021, s. 42–56. Raport stanowi istotne źródło informacji na temat strategii firm dotyczących zmian klimatycznych, z naciskiem na redukcję emisji i zarządzanie ryzykiem klimatycznym. Brak obowiązkowego raportowania, zgodnego z CDP, w wielu krajach ogranicza możliwości globalnej analizy i porównań.

⁴⁶⁶ T. Clark, M. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 67–85. Publikacja podkreśla potrzebę transformacji firm w kierunku uwzględniania interesów szerokiego grona interesariuszy. Choć idea ta zdobywa coraz większą popularność, wyzwania praktyczne, takie jak brak zintegrowanych modeli oceny wpływu, utrudniają jej realizację.

⁴⁶⁷ R. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 50–75. Badania autorów wykazują pozytywny wpływ działań zrównoważonych na procesy organizacyjne i wyniki firm. Należy jednak zauważyć, że korzyści te mogą być trudne do osiągnięcia w sektorach o niskiej marży, gdzie krótkoterminowa rentowność jest priorytetem. Interesującym wątkiem jest analiza, w jaki sposób firmy z gospodarek rozwijających się mogą zaadaptować te strategie do swoich lokalnych realiów.

⁴⁶⁸ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*, OECD Publishing, Paryż 2019, s. 22–40. Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych stanowią ramy promujące odpowiedzialne praktyki biznesowe w skali globalnej. Jednak ich implementacja często pozostaje wyzwaniem, szczególnie w krajach o słabej egzekucji prawa. Warto zwrócić uwagę na przypadki, w których wytyczne OECD były wykorzystywane jako narzędzie w sporach międzynarodowych dotyczących odpowiedzialności korporacyjnej.

Choć koncepcja ESG odnosi się do szeroko pojętych przedsiębiorstw, to w przypadku sektora bankowego ma ona charakter podwójny. Banki są nie tylko instytucjami raportującymi własne działania w zakresie środowiska, społeczeństwa i ładu korporacyjnego, lecz także pełnią funkcję katalizatora wdrażania zasad ESG w gospodarce⁴⁶⁹. Poprzez decyzje kredytowe, inwestycyjne i ubezpieczeniowe, banki wpływają na kierunek transformacji przedsiębiorstw w stronę bardziej zrównoważonych modeli biznesowych⁴⁷⁰.

W praktyce oznacza to, że banki nie tylko mierzą własny ślad środowiskowy czy strukturę zarządzania, lecz również oceniają polityki ESG swoich klientów. Ocena ta ma znaczenie zarówno dla warunków finansowania, jak i dostępu do preferencyjnych kredytów zielonych. W ten sposób banki oddziałują na sposób, w jaki przedsiębiorstwa prowadzą działalność, wpływając pośrednio na jakość życia, stabilność gospodarczą i dobrobyt społeczny kraju⁴⁷¹.

Dlatego analiza wskaźników i narzędzi pomiaru ESG nie powinna ograniczać się do poziomu pojedynczego przedsiębiorstwa. W kontekście niniejszej pracy szczególnie istotne jest to, w jaki sposób banki – jako pośrednicy finansowi – wykorzystują te narzędzia do oceny ryzyka, wspierania zrównoważonych inwestycji i promowania odpowiedzialnych praktyk gospodarczych⁴⁷². ESG staje się zatem nie tylko elementem raportowania, ale też instrumentem budowania zaufania, stabilności i długofalowego dobrobytu⁴⁷³.

2.8 Paradygmat banku inkluzywnego

Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły na zdefiniowanie nowego paradygmatu bankowości inkluzywnej. Banki przestają być wyłącznie instytucjami finansowymi, a stają się instytucjami społecznymi, które współtworzą dobro wspólne, wspierają zrównoważony rozwój i uczestniczą w kształtowaniu polityk publicznych.

⁴⁶⁹ United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), *Principles for Responsible Banking: Progress Report 2023*, Geneva 2023, s. 10–15.

⁴⁷⁰ OECD, *Measuring the Impacts of Sustainable Finance: Towards a Harmonised Framework*, Paris 2022, s. 21–27.

⁴⁷¹ European Banking Authority, *Report on Environmental, Social and Governance Risks Management and Supervision*, Paris 2021, s. 34–38.

⁴⁷² World Bank, *Greening the Financial Sector: Mobilizing Sustainable Finance for Development*, Washington, D.C. 2022, s. 42–49.

⁴⁷³ J. Elkington, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Oxford 1997, s. 55–60.

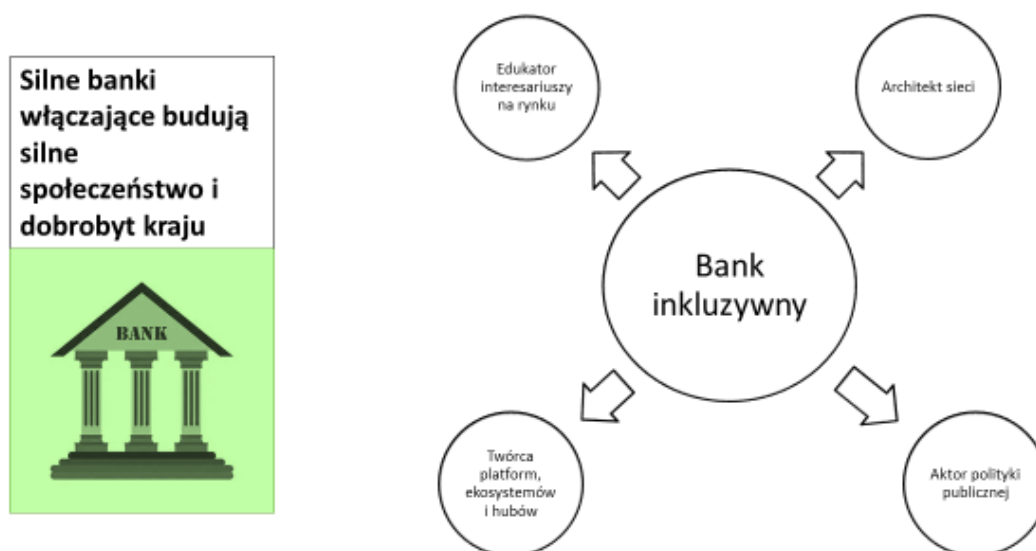
Paradygmat banku inkluzywnego odnosi się do instytucji finansowej, która łączy cele ekonomiczne z celami społecznymi, środowiskowymi oraz innowacyjnymi, tworząc model funkcjonowania zgodny z koncepcją rozwoju zrównoważonego i odpowiedzialnego. Jego podstawą teoretyczną jest przede wszystkim teoria instytucji inkluzywnych Darona Acemoglu i Jamesa A. Robinsona, zgodnie z którą dobrobyt gospodarczy budowany jest przez instytucje otwarte, przejrzyste, sprzyjające przedsiębiorczości, równości szans i uczestnictwu społecznemu. W kontekście sektora bankowego oznacza to przejście od tradycyjnego modelu transakcyjnego do modelu proaktywnie wspierającego rozwój gospodarczy i społeczny.

Bank inkluzywny to taki, który operuje w oparciu o pięć filarów współczesnej dojrzałości instytucjonalnej: środowiskowy (E), społeczny (S), ładu korporacyjnego (G), finansowy (F) oraz innowacyjny (I). Filar środowiskowy obejmuje zobowiązania związane z zielonym finansowaniem, zarządzaniem emisjami oraz zgodnością z Taksonomią UE. Wymiar społeczny odnosi się do inkluzywności finansowej, edukacji ekonomicznej, równości oraz ochrony klientów. Ład korporacyjny opiera się na przejrzystości, etyce, odpowiedzialności i zgodności regulacyjnej. Wymiar finansowy obejmuje stabilność, wypłacalność i efektywność, które pozostają warunkiem realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Wreszcie, wymiar innowacyjny wskazuje na zdolność banku do wdrażania technologii cyfrowych, wykorzystania sztucznej inteligencji oraz rozwoju usług opartych na fintech i open banking.

W literaturze przedmiotu rośnie zainteresowanie modelami oceny dojrzałości instytucji finansowych, w tym narzędziami ESG, wskaźnikami odpowiedzialności korporacyjnej oraz metodami pomiaru innowacyjności. W oparciu o te podejścia można zaproponować ramę analityczną, w której bank inkluzywny postrzegany jest jako instytucja zdolna do integrowania wszystkich wymiarów rozwoju w sposób zrównoważony, transparentny i sprzyjający dobrobytowi społecznemu. W niniejszej rozprawie przedstawiono koncepcyjne założenia modelu banku inkluzywnego, traktując je jako podstawę teoretyczną do dalszych badań nad rolą instytucji finansowych w budowaniu dobrobytu kraju. Szczegółowe narzędzia operacyjne służące pomiarowi poziomowi inkluzywności (w tym propozycja syntetycznego wskaźnika) zostały pozostawione do rozwinięcia w odrębnych publikacjach naukowych.

Transformacja w kierunku banku inkluzywnego wymaga nowego sposobu myślenia o roli banku – jako edukatora, architekta sieci, twórcy platform współpracy i aktora polityki publicznej. Cztery te filary tworzą wspólnie paradygmat banku inkluzywnego, przedstawiony na poniższym rysunku.

Rysunek 4. Paradygmat banku inkluzywnego – 4 filary transformacji

Źródło: opracowanie własne

Rysunek przedstawia model paradygmatu banku inkluzywnego, który opiera się na czterech filarach transformacji instytucjonalnej:

1. Edukator interesariuszy na rynku – bank pełni funkcję edukacyjną, promując wiedzę finansową, cyfrową i klimatyczną, kształtując świadomych uczestników rynku oraz wspierając włączenie społeczne.
2. Architekt sieci – bank łączy podmioty z różnych sektorów (publicznego, prywatnego, NGO, akademickiego), tworząc trwałe relacje oparte na współpracy i zaufaniu.
3. Twórca platform, ekosystemów i hubów – bank tworzy środowiska sprzyjające innowacjom i transformacji zrównoważonej gospodarki, rozwija zielone produkty finansowe, platformy open banking oraz fintechowe partnerstwa.
4. Aktor polityki publicznej – bank współuczestniczy w kształtowaniu strategii i polityk państwa w zakresie zrównoważonego rozwoju, cyfryzacji i inkluzji finansowej, wspierając cele społeczne i ekonomiczne kraju.

Hasło „Silne banki włączające budują silne społeczeństwo i dobrobyt kraju” oddaje istotę nowego paradygmatu. W tym ujęciu banki przestają być wyłącznie instytucjami komercyjnymi

– stają się podmiotami wspólnotowymi, współodpowiedzialnymi za długofalowy rozwój gospodarczy i społeczny.

Model ten stanowi teoretyczną podstawę dla dalszej części pracy, w której zostanie omówiona rola banków inkluzywnych w budowaniu dobrobytu kraju oraz ich wpływ na realizację celów zrównoważonego rozwoju.

2.9 Wyzwania i bariery we wdrażaniu ESG i innowacji

Wprowadzenie wskaźników ESG i innowacji w działalność przedsiębiorstw jest procesem wieloaspektowym, wymagającym nie tylko inwestycji finansowych, ale także adaptacji kulturowej, dostosowania do zmieniających się przepisów oraz wyzwań technologicznych. W tej części zostaną omówione kluczowe wyzwania i bariery, z jakimi mierzą się przedsiębiorstwa przy wdrażaniu strategii ESG i innowacji.

Wprowadzenie wskaźników ESG oraz innowacji napotyka na wiele barier, które można podzielić na cztery główne obszary: finansowe, regulacyjne, organizacyjne i technologiczne. Każdy z tych obszarów wpływa na sposób, w jaki przedsiębiorstwa integrują zasady zrównoważonego rozwoju z codzienną działalnością.

Jednym z kluczowych wyzwań jest konieczność poniesienia wysokich kosztów początkowych związanych z wdrażaniem strategii ESG. Inwestycje w technologie niskoemisyjne, systemy raportowania czy szkolenia pracowników mogą być znaczącym obciążeniem, zwłaszcza dla małych i średnich przedsiębiorstw⁴⁷⁴. Zwrot z tych inwestycji jest często rozłożony w czasie, co może stanowić problem dla firm koncentrujących się na krótkoterminowych wynikach finansowych⁴⁷⁵.

⁴⁷⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *The Role of Banks, Equity Markets and Institutional Investors in Long-Term Financing for Growth and Development*, OECD Report for G20, Paryż 2013/14. Raport OECD analizuje rolę różnych instytucji finansowych w zapewnianiu długoterminowego finansowania dla wzrostu gospodarczego i rozwoju. Podkreśla potrzebę integracji czynników pozafinansowych, takich jak środowiskowe, społeczne i zarządcze (ESG), w strategiach inwestycyjnych. Choć dokument nie zawiera jeszcze konkretnych odniesień do regulacji takich jak unijna taksonomia (która została przyjęta później), sygnalizuje znaczenie rozwijania spójnych ram politycznych i współpracy międzynarodowej jako kluczowych dla skutecznego finansowania zrównoważonego rozwoju..

⁴⁷⁵ KPMG, *The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020*, KPMG IMPACT, Londyn, grudzień 2020, s. 1–63. Raport przedstawia ESG jako kluczowy element budowania długoterminowej wartości dla firm i ich interesariuszy. Zawiera również analizy dotyczące wyzwań związanych z krótkoterminowymi oczekiwaniami inwestorów. W dokumencie podkreśla się znaczenie przejrzystości, raportowania niefinansowego oraz odporności firm wdrażających zasady ESG, co staje się coraz istotniejsze w dobie kryzysów (jak pandemia COVID-19).

Zmieniające się przepisy prawne, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, mogą utrudniać wdrażanie spójnych strategii ESG. Różnorodność regulacji w poszczególnych jurysdykcjach oraz brak jednolitych standardów raportowania ESG utrudnia przedsiębiorstwom harmonizację działań na rynkach globalnych⁴⁷⁶.

Kolejnym wyzwaniem są bariery wewnętrzne, takie jak brak odpowiedniej wiedzy i kompetencji wśród pracowników oraz opór wobec zmian kulturowych i organizacyjnych. Wdrożenie zasad ESG wymaga zmiany dotychczasowego podejścia do zarządzania i włączenia zasad zrównoważonego rozwoju do strategii firmy, co może spotkać się z oporem ze strony kadry zarządzającej⁴⁷⁷.

Wyzwania technologiczne obejmują brak dostępu do zaawansowanych narzędzi analitycznych oraz trudności w integracji systemów raportowania ESG z istniejącymi systemami informatycznymi⁴⁷⁸. Firmy muszą inwestować w nowe technologie i narzędzia analizy danych, co wymaga nie tylko środków finansowych, ale także odpowiednich zasobów ludzkich i wiedzy⁴⁷⁹.

2.9.1 Transformacja przedsiębiorstw

Transformacja działalności przedsiębiorstw w kierunku zrównoważonego rozwoju to proces wymagający kompleksowego podejścia, które obejmuje zarówno działania operacyjne, jak i strategiczne. Z jednej strony stwarza ona ogromne możliwości zwiększenia konkurencyjności oraz budowania pozytywnego wizerunku firmy, z drugiej zaś wymaga

⁴⁷⁶ Carbon Disclosure Project (CDP), dz. cyt., s. 31-48. Raport analizuje postępy firm w działaniach na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatycznym, zwracając uwagę na ich strategię redukcji emisji. Można jednak wskazać na niedostateczną weryfikację raportowanych danych, co może prowadzić do zawyżania wyników przez firmy. Należy rozważyć potencjał technologii blockchain w zwiększeniu przejrzystości i wiarygodności raportowania danych klimatycznych.

⁴⁷⁷ T. Clark, M. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 110-125. Autorzy postulują potrzebę zmiany podejścia w zarządzaniu firmami, uwzględniającego interesy szerokiego grona interesariuszy. Warto zauważyć, że implementacja tej idei często napotyka na trudności w praktyce, zwłaszcza w firmach notowanych na giełdzie, gdzie dominującą rolę odgrywają akcjonariusze. Interesującym punktem odniesienia mogą być przykłady spółek z krajów skandynawskich, które z sukcesem łączą interesy interesariuszy z długoterminową rentownością.

⁴⁷⁸ Sustainability Accounting Standards Board (SASB), dz. cyt. Materiality Map, opracowana przez SASB, pozostaje kluczowym narzędziem do identyfikacji istotnych czynników ESG w różnych branżach. Można jednak zauważyć, że brak uniwersalnej definicji materialności ESG prowadzi do znaczących różnic w raportowaniu między firmami, nawet w ramach tego samego sektora. Globalne inicjatywy, takie jak prace ISSB, mogą przyczynić się do większej spójności w definiowaniu i stosowaniu koncepcji materialności.

⁴⁷⁹ Global Reporting Initiative (GRI), *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards*, GRI Publishing, Amsterdam 2021, s. 65-80. Standardy GRI są szeroko akceptowane, ale brakuje im elastyczności w odniesieniu do specyfiki sektorów regionalnych.

pokonania szeregu wyzwań związanych z integracją zasad ESG w strukturze organizacyjnej przedsiębiorstw.

Firmy, które wcześniej wdrażają strategię ESG, mogą zyskać przewagę konkurencyjną, ponieważ konsumenci oraz inwestorzy coraz częściej preferują przedsiębiorstwa odpowiedzialne społecznie i środowiskowo⁴⁸⁰. Zgodnie z badaniami, konsumenci są skłonni płacić wyższe ceny za produkty i usługi firm z wysokimi wynikami ESG⁴⁸¹.

Przedsiębiorstwa wykazujące zgodność z normami zrównoważonego rozwoju mają łatwiejszy dostęp do kapitału dzięki inwestorom, którzy coraz częściej kierują swoje środki w kierunku spółek spełniających kryteria ESG⁴⁸². Ponadto, mogą korzystać z preferencyjnych warunków finansowania, takich jak zielone obligacje czy kredyty na projekty proekologiczne⁴⁸³.

Transformacja wymaga znacznych nakładów inwestycyjnych w nowe technologie, szkolenia pracowników i zmiany w procesach produkcyjnych. Dla wielu przedsiębiorstw, zwłaszcza z sektora MŚP, koszty te mogą stanowić istotną barierę⁴⁸⁴. Przedsiębiorstwa muszą zmierzyć się z dynamicznie zmieniającym się otoczeniem regulacyjnym. Różnorodność regulacji na poziomie krajowym i międzynarodowym utrudnia przedsiębiorstwom harmonizację działań i raportowania⁴⁸⁵.

Proces wdrażania zasad ESG często napotyka na opór ze strony pracowników i kadry zarządzającej, którzy mogą obawiać się zmian w dotychczasowym sposobie

⁴⁸⁰ T. Clark, M. Feiner, M. Viehs, dz. cyt. Choć autorzy przybliżają ideę przejścia od interesów akcjonariuszy do interesariuszy, to pomijają potencjalne konflikty między tymi grupami.

⁴⁸¹ KPMG, dz. cyt. Raport jest świetnym opracowaniem, ale autorzy niewystarczająco analizują ryzyka związane z nadmierną regulacją ESG.

⁴⁸² MSCI Inc., *ESG Trends to Watch*, MSCI Research Paper, Nowy Jork, styczeń 2020, s. 45-55.

⁴⁸³ CDP, dz. cyt. Raport CDP dostarcza kluczowych danych, jednak nie odnosi się do skuteczności działań podejmowanych przez największych emitentów.

⁴⁸⁴ OECD, dz. cyt., s. 45-60. Choć OECD podkreśla rolę ESG w finansach zrównoważonych, raport pozostawia wiele pytań otwartych w zakresie spójności globalnych standardów.

⁴⁸⁵ SASB, dz. cyt. Materiality Map opracowana przez SASB jest narzędziem pomagającym firmom identyfikować istotne kwestie ESG w kontekście branżowym. Można jednak zauważyć, że mapowanie materialności jest procesem subiektywnym, zależnym od interpretacji danych i priorytetów zarządu, co może prowadzić do marginalizacji kluczowych aspektów środowiskowych czy społecznych w mniej uregulowanych sektorach. Warto przywołać rosnącą presję inwestorów instytucjonalnych, którzy coraz częściej oczekują większej przejrzystości w raportowaniu kwestii ESG, co może zmusić firmy do bardziej szczegółowego korzystania z narzędzi takich jak Materiality Map.

funkcjonowania⁴⁸⁶. Zmiana kultury organizacyjnej i wprowadzenie nowych standardów zarządzania wymaga czasu oraz zaangażowania ze strony liderów⁴⁸⁷.

2.9.2 Wyzwania finansowe

Kolejnym istotnym wyzwaniem w implementacji strategii ESG jest potrzeba dostosowania wewnętrznych procesów zarządzania oraz wprowadzenia odpowiednich narzędzi pomiarowych i raportujących. Firmy muszą nie tylko zainwestować w technologie, ale również zaktualizować swoje systemy zarządzania, aby spełniać standardy zrównoważonego rozwoju. Wdrożenie takich systemów, jak zintegrowane raportowanie zgodne z ramami GRI czy SASB, wymaga nie tylko nakładów finansowych, ale także zaangażowania specjalistycznej wiedzy i zasobów ludzkich⁴⁸⁸.

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) jest szczególnie narażony na trudności związane z wdrażaniem strategii ESG. Dla wielu MŚP koszty wdrożenia nowoczesnych technologii i systemów raportowania mogą być zbyt wysokie w porównaniu do ich zdolności finansowych. Brak dostępu do wystarczających zasobów ludzkich i technologicznych stanowi poważną przeszkodę w realizacji założeń zrównoważonego rozwoju⁴⁸⁹.

⁴⁸⁶ G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 23-39. Autorzy przedstawiają dowody na pozytywny wpływ zrównoważonego zarządzania na wyniki finansowe i procesy organizacyjne. Artykuł może być punktem wyjścia do rozważań nad tym, jak różne kultury korporacyjne wpływają na wdrażanie polityk zrównoważonego rozwoju w różnych regionach świata.

⁴⁸⁷ Global Reporting Initiative (GRI), *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards 2021*, Amsterdam 2021, s. 65-80. Standardy raportowania GRI są powszechnie uznawane za najbardziej wszechstronne ramy raportowania zrównoważonego rozwoju. Można jednak podkreślić, że szeroka adaptacja tych standardów nie zawsze prowadzi do rzeczywistego zaangażowania w działania ESG, lecz czasami kończy się na "greenwashingu" lub przedstawieniu danych w sposób korzystny dla firmy. Warto zastanowić się, jak nowe wymogi regulacyjne, takie jak europejska dyrektywa CSRD, mogą zmienić sposób korzystania ze standardów GRI, wprowadzając bardziej jednolite i rygorystyczne ramy raportowania.

⁴⁸⁸ T. Clark, M. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 130-145. Autorzy podkreślają konieczność przejścia od zarządzania ukierunkowanego na interesariuszy finansowych do modelu uwzględniającego interesy wszystkich interesariuszy. Można jednak zauważyć, że takie podejście spotyka się z oporem zwłaszcza w krajach o silnej tradycji rynkowej, gdzie maksymalizacja wartości dla akcjonariuszy pozostaje priorytetem.

⁴⁸⁹ MSCI, dz. cyt., s. 65-78. MSCI identyfikuje kluczowe trendy ESG na 2020 rok, wskazując m.in. na rosnące znaczenie zmian klimatycznych, zrównoważonych inwestycji oraz regulacji dotyczących przejrzystości ESG. Trzeba podkreślić, że wiele firm dostosowuje się do tych trendów jedynie powierzchownie, aby spełnić wymagania inwestorów i regulatorów, bez rzeczywistego zaangażowania w poprawę swoich działań. Warto zauważyć, że w dobie postępującej cyfryzacji ESG pojawiają się nowe wyzwania, takie jak wpływ technologii blockchain czy sztucznej inteligencji na zarządzanie ESG. Można by również rozważyć, w jakim stopniu globalne pandemie (np. COVID-19) wpłynęły na priorytety ESG, zmieniając ich hierarchię i wprowadzając nowe kwestie, takie jak odporność organizacji i ochrona zdrowia publicznego, do głównego nurtu dyskusji o zrównoważonym rozwoju.

Pomimo rosnącej liczby inicjatyw wspierających finansowanie zrównoważonych inwestycji, wielu przedsiębiorstwom nadal trudno jest uzyskać kredyty ekologiczne. Ograniczona dostępność takich kredytów wynika z wysokich wymagań dotyczących zabezpieczeń oraz restrykcyjnych kryteriów oceny zdolności kredytowej, które muszą spełnić przedsiębiorstwa ubiegające się o finansowanie⁴⁹⁰.

Kluczową rolę w przezwyciężaniu tych barier odgrywa wsparcie ze strony instytucji publicznych oraz organizacji międzynarodowych. Programy wsparcia finansowego, takie jak dotacje na zrównoważone technologie czy preferencyjne warunki kredytowe, mogą znacząco ułatwić przedsiębiorstwom wdrażanie strategii ESG⁴⁹¹.

Jednym z kluczowych wyzwań w zarządzaniu innowacjami jest nie tylko ich tworzenie, ale także skuteczna monetyzacja, czyli przełożenie wartości innowacyjnych rozwiązań na realne i zrównoważone źródła przychodu. Jak podkreślają Madhavan Ramanujam i Georg Tacke w książce *Monetyzacja innowacji*, zbyt wiele firm koncentruje się wyłącznie na doskonaleniu funkcjonalności produktów lub technologii, pomijając kluczowy moment, czyli zrozumienie, za co klienci są naprawdę gotowi zapłacić oraz w jaki sposób wartość innowacji powinna zostać wyceniona i zakomunikowana rynkowi⁴⁹². Autorzy wskazują, że 80 proc. innowacji zawodzi nie z powodu technologii, lecz z powodu braku strategii cenowej i modelu przychodów, który odpowiadałby rzeczywistym potrzebom i gotowości płatniczej klientów. W kontekście finansów zrównoważonych i usług ESG, oznacza to, że banki i instytucje finansowe wdrażające zielone produkty i cyfrowe narzędzia nie mogą polegać jedynie na regulacjach czy marketingu wartości. Muszą zatem opracować model ekonomiczny, który połączy cele społeczne i środowiskowe z opłacalnością biznesową. Ramanujam i Tacke przekonują, że kluczem do sukcesu jest tzw. price-to-value fit, czyli dopasowanie ceny do wartości

⁴⁹⁰ OECD, dz. cyt. Raport stanowi jedno z najważniejszych opracowań, dotyczących roli finansów zrównoważonych oraz integracji standardów ESG w sektorze finansowym. Dokument kompleksowo analizuje znaczenie zrównoważonych inwestycji w kontekście globalnych wyzwań klimatycznych, społecznych i gospodarczych. Szczególną uwagę poświęcono roli regulacji międzynarodowych, rosnącemu znaczeniu przejrzystości w raportowaniu ESG oraz potrzebie zaangażowania sektora prywatnego w finansowanie transformacji niskoemisyjnej.

⁴⁹¹ CDP, dz. cyt. Raport dostarcza szczegółowych danych na temat emisji gazów cieplarnianych, strategii klimatycznych przedsiębiorstw oraz postępów w osiąganiu celów związanych z ochroną klimatu. Prezentuje także analizy sektora korporacyjnego, wskazując, które branże i przedsiębiorstwa są liderami w działaniach na rzecz klimatu, a które pozostają w tyle. Wskazanie przykładów praktycznych wdrożeń oraz ich wpływu na zmniejszenie emisji mogłoby znacząco podnieść wartość dokumentu jako narzędzia wspierającego podejmowanie decyzji przez interesariuszy.

⁴⁹² M. Ramanujam, G. Tacke, *Monetyzacja innowacji. Jak przekształcać pomysły w zyski*, ICAN Institute, Warszawa 2019, s. 27–42.

postrzeganej przez klienta. Dla sektora bankowego oznacza to konieczność wyjścia poza standardowe modele finansowania i opracowanie produktów ESG, które będą konkurencyjne cenowo, ale też atrakcyjne funkcjonalnie i wiarygodne w przekazie. Tylko wtedy możliwe będzie trwałe zakorzenienie zrównoważonych innowacji w systemie rynkowym, a nie jedynie w strategiach PR czy compliance. Takie podejście wzmacnia także odporność finansową innowacyjnych modeli bankowości – zwłaszcza w niestabilnym środowisku makroekonomicznym, gdzie skuteczne monetyzowanie innowacji decyduje o przetrwaniu i rozwoju.

2.9.3 Brak standaryzacji wskaźników ESG

Problem braku spójności w raportowaniu ESG staje się szczególnie istotny w obliczu rosnącej presji ze strony regulatorów i inwestorów na większą przejrzystość i porównywalność danych. Różnorodność standardów prowadzi do sytuacji, w której przedsiębiorstwa mogą wybierać najbardziej korzystne dla siebie ramy raportowania, co potencjalnie obniża zaufanie do publikowanych informacji⁴⁹³. Przykładem są różnice między GRI, który koncentruje się na wpływie przedsiębiorstw na społeczeństwo i środowisko a SASB, który skupia się na ujawnieniach finansowo istotnych dla inwestorów⁴⁹⁴.

Organizacje międzynarodowe, takie jak Międzynarodowa Rada ds. Sprawozdawczości Zintegrowanej (IIRC) oraz Fundacja Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (IFRS Foundation), podejmują działania mające na celu ujednolicenie standardów

⁴⁹³ J. Bebbington, J. Unerman, B. O'Dwyer (Eds.), *Sustainability Accounting and Accountability* (2nd ed.), Routledge, Londyn 2014, s. 50-72. Autorzy przedstawiają kluczowe koncepcje i teorie związane z rachunkowością zrównoważoną. Omawiają kwestie związane z pomiarem, raportowaniem oraz odpowiedzialnością przedsiębiorstw w zakresie ich wpływu na środowisko i społeczeństwo, oferując szeroką perspektywę akademicką i praktyczną. Publikacja zawiera dogłębną analizę ram teoretycznych i ideowych leżących u podstaw zrównoważonej rachunkowości, co czyni ją istotnym wkładem w literaturę naukową na ten temat. Przykłady studiów przypadków lub bardziej szczegółowe wskazówki wdrożeniowe mogłyby zwiększyć jej przydatność dla praktyków.

⁴⁹⁴ Sustainability Accounting Standards Board (SASB), *Materiality Map Standards Overview*, SASB, Nowy Jork 2018, s. 12-30. Publikacja opracowana przez SASB (Sustainability Accounting Standards Board) stanowi kluczowe źródło informacji na temat materialności w kontekście raportowania zrównoważonego rozwoju. Dokument przedstawia szczegółowe mapowanie materialności w poszczególnych branżach, co pomaga przedsiębiorstwom w identyfikacji kluczowych kwestii ESG, które mają największy wpływ na ich działalność i interesariuszy. Mapa materialności oferuje także ramy wspierające zgodność z wymaganiami raportowania finansowego i pozafinansowego, zwiększając tym samym przejrzystość i wartość informacyjną raportów korporacyjnych. Rozszerzenie mapy o perspektywę sektorów nierynkowych mogłoby istotnie zwiększyć jej uniwersalność i znaczenie.

ESG, co ma na celu zwiększenie ich przejrzystości i porównywalności⁴⁹⁵. W 2021 roku powstała Międzynarodowa Rada ds. Zrównoważonego Rozwoju (ISSB), której celem jest stworzenie globalnych standardów raportowania zrównoważonego rozwoju⁴⁹⁶.

Brak jednolitości w raportowaniu stanowi wyzwanie nie tylko dla inwestorów, ale także dla innych interesariuszy, takich jak konsumenci, organizacje pozarządowe i regulatorzy. Różnice w metodologii prowadzą do braku zaufania do informacji przedstawianych przez przedsiębiorstwa, co może wpływać na decyzje zakupowe, polityki regulacyjne oraz inicjatywy społeczne⁴⁹⁷.

2.9.4 Bariery technologiczne

Technologia, choć jest nieodzownym elementem wdrażania strategii ESG, często wymaga znacznych nakładów finansowych oraz kompetencji organizacyjnych. Współczesne innowacje, takie jak sztuczna inteligencja (AI) czy big data, mogą znacząco usprawnić procesy monitorowania i raportowania danych ESG, jednak ich efektywne wdrożenie wymaga zaawansowanej infrastruktury i zdolności analitycznych⁴⁹⁸. Przedsiębiorstwa, które nie

⁴⁹⁵ International Integrated Reporting Council (IIRC), *The International Integrated Reporting Framework*, grudzień 2013, Londyn, s. 25–40. Ramy *International Integrated Reporting Framework*, opracowane przez Międzynarodową Radę ds. Zintegrowanego Raportowania (IIRC), stanowią jedno z najbardziej wpływowych narzędzi wspierających zintegrowane raportowanie w przedsiębiorstwach. Dokument definiuje kluczowe zasady i wytyczne dla tworzenia raportów zintegrowanych, które łączą informacje finansowe i niefinansowe w sposób przejrzysty i spójny. Ramy te promują podejście długoterminowe w zarządzaniu, wskazując na istotność kapitałów niefinansowych, takich jak kapitał społeczny, naturalny czy intelektualny, w procesach decyzyjnych organizacji. Główne cele IIRC obejmują poprawę komunikacji z interesariuszami oraz lepsze zrozumienie wzajemnych zależności pomiędzy różnymi czynnikami wpływającymi na wartość przedsiębiorstwa.

⁴⁹⁶ IFRS Foundation, Establishment of the International Sustainability Standards Board (ISSB), Glasgow 2021, s. 10-15. Utworzenie International Sustainability Standards Board (ISSB) przez IFRS Foundation stanowi kluczowy krok w kierunku globalnej harmonizacji raportowania ESG. ISSB ma na celu opracowanie spójnych i porównywalnych standardów raportowania w zakresie zrównoważonego rozwoju, które będą mogły być stosowane przez firmy na całym świecie. Inicjatywa ta odpowiada na rosnącą potrzebę integracji informacji finansowych i pozafinansowych, umożliwiając lepsze zarządzanie ryzykiem ESG przez inwestorów oraz decydentów.

⁴⁹⁷ G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 30-45. Autorzy analizują wpływ strategii zrównoważonego rozwoju na funkcjonowanie organizacji oraz jej wyniki finansowe. Argumentują, że przedsiębiorstwa, które włączają zasady zrównoważonego zarządzania do swojej działalności operacyjnej, osiągają wyższą efektywność i lepsze wyniki finansowe. Książka oferuje szczegółowe studia przypadków firm, które z sukcesem zaimplementowały strategię ESG, ukazując korzyści, jakie przynosi to w zakresie reputacji, zarządzania ryzykiem oraz innowacji. Niemniej jednak, autorzy nie wchodzą w szczegóły dotyczące wyzwań związanych z implementacją takich strategii w różnych branżach czy regionach, co pozostawia przestrzeń do dalszej eksploracji tego zagadnienia.

⁴⁹⁸ D. Delmas, M. Toffel, *Organizational Responses to Environmental Demands: Opening the Black Box*, *Strategic Management Journal*, vol. 29, nr 10 (październik 2008), s. 1027–1055. Publikacja stanowi ważny wkład w badania nad tym, jak organizacje reagują na rosnące wymagania dotyczące ochrony środowiska. Autorzy analizują różne strategie przyjmowane przez przedsiębiorstwa w odpowiedzi na regulacje środowiskowe oraz

posiadają odpowiednich zasobów, mogą napotkać trudności w skutecznym wykorzystaniu tych technologii, co może prowadzić do zwiększenia nierówności między podmiotami operującymi na rynkach rozwiniętych i rozwijających się⁴⁹⁹.

Szybkie tempo przestarzania technologii powoduje, że firmy muszą stale inwestować w nowe rozwiązania, co wiąże się z ryzykiem finansowym. Brak interoperacyjności pomiędzy różnymi systemami informatycznymi może utrudniać integrację danych ESG, co z kolei wpływa na efektywność procesów raportowania⁵⁰⁰. Ryzyko inwestycyjne jest także związane z niepewnością co do przyszłego rozwoju technologii zrównoważonych, takich jak odnawialne źródła energii czy technologie związane z gospodarką obiegu zamkniętego⁵⁰¹.

Istotnym wyzwaniem jest również niedobór specjalistów posiadających wiedzę z zakresu zrównoważonego rozwoju i technologii ESG. Wiele przedsiębiorstw, zwłaszcza w regionach rozwijających się, zмага się z problemem znalezienia wykwalifikowanej kadry, co utrudnia skuteczne wdrażanie nowoczesnych narzędzi monitorowania ESG⁵⁰².

presję ze strony interesariuszy. Omawiane są również wyzwania związane z wprowadzaniem innowacji ekologicznych oraz konieczność dostosowania procesów produkcyjnych do bardziej rygorystycznych standardów środowiskowych.

⁴⁹⁹ S. Benn, D. Bolton, *Key Concepts in Corporate Social Responsibility* (SAGE Key Concepts), London: SAGE Publications, Londyn 2011, s. 90-110. Publikacja oferuje kompleksowy przegląd kluczowych pojęć, związanych z korporacyjną odpowiedzialnością społeczną (CSR), w tym zasad zrównoważonego rozwoju, zaangażowania interesariuszy oraz etyki w biznesie. Książka wyróżnia się szczegółowym omówieniem fundamentalnych zasad i modeli CSR, co czyni ją użytecznym narzędziem dla badaczy i praktyków zainteresowanych społeczną odpowiedzialnością przedsiębiorstw. Autorzy podkreślają znaczenie CSR jako strategii biznesowej, która nie tylko buduje wizerunek organizacji, ale również przyczynia się do rozwiązywania problemów społecznych i środowiskowych.

⁵⁰⁰ Global Reporting Initiative (GRI), dz. cyt., s. 65-80. Standardy raportowania opracowane przez Global Reporting Initiative (GRI) są jednym z najbardziej rozpoznawalnych i szeroko stosowanych systemów do przygotowywania raportów dotyczących zrównoważonego rozwoju. GRI dostarcza wytycznych umożliwiających organizacjom identyfikację i raportowanie ich wpływu na środowisko, społeczeństwo oraz gospodarkę w sposób przejrzysty i ustrukturyzowany. Publikacja szczegółowo opisuje proces wdrażania standardów, kładąc nacisk na znaczenie inkluzywności i zaangażowania interesariuszy. Integracja standardów GRI z ramami raportowania finansowego, np. IFRS, mogłaby znacząco zwiększyć ich użyteczność zarówno dla inwestorów, jak i instytucji regulacyjnych.

⁵⁰¹ MSCI *ESG Ratings Methodology*, MSCI ESG Research LLC, New York 2020 (aktualizowany: wersja dostępna na stronie MSCI), s. 15-35. Metodologia opracowana przez MSCI do oceny wyników ESG przedsiębiorstw jest uznawana za jedną z najbardziej wpływowych na globalnym rynku inwestycyjnym. Publikacja szczegółowo opisuje sposób oceny firm w oparciu o ich wyniki ESG oraz poziom zaangażowania w praktyki zrównoważonego rozwoju. MSCI wyróżnia się szerokim zakresem danych i wskaźników, co czyni ją ważnym narzędziem dla inwestorów przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych.

⁵⁰² International Integrated Reporting Council (IIRC), *The International (IR) Framework*, Londyn, grudzień 2013, s. 3-8. Międzynarodowa Rada ds. Raportowania Zintegrowanego (IIRC) zaproponowała w 2013 roku ramy raportowania, które mają na celu połączenie finansowych i niefinansowych informacji w jednym, kompleksowym raporcie. Zintegrowane raportowanie (IR) skupia się na wartościach długoterminowych, tworząc ramy dla przedsiębiorstw do przedstawiania swojej strategii, zarządzania i wyników w sposób spójny i zrozumiały dla interesariuszy. W publikacji szczegółowo opisano kilka zasad przewodnich IR, takich jak spójność, istotność i

2.9.5 Wyzwania organizacyjne

Zmiana kultury organizacyjnej w kontekście wdrażania ESG wymaga głębokiej transformacji wartości i przekonań, które dotychczas dominowały w organizacji. Proces ten bywa szczególnie trudny w firmach o długoletniej tradycji i ugruntowanych modelach działania, gdzie opór wobec zmian wynika nie tylko z niechęci do nowości, ale także z obaw przed utratą pozycji lub autonomii przez poszczególne grupy interesu⁵⁰³.

Zaangażowanie liderów i najwyższego kierownictwa jest kluczowe dla powodzenia zmian. To właśnie kadra zarządzająca nadaje ton i kierunek transformacji, a także decyduje o alokacji zasobów na szkolenia i rozwój kompetencji ESG wśród pracowników⁵⁰⁴. Badania pokazują, że firmy, w których zarząd aktywnie wspiera wdrażanie ESG, osiągają lepsze wyniki zarówno w zakresie zrównoważonego rozwoju, jak i wyników finansowych⁵⁰⁵.

Opór wobec zmian można częściowo złagodzić poprzez wdrażanie mechanizmów wspierających, takich jak programy mentoringowe, warsztaty szkoleniowe oraz stworzenie wewnętrznych zespołów odpowiedzialnych za monitorowanie postępów w implementacji strategii ESG⁵⁰⁶. Warto także zaznaczyć, że brak odpowiedniego przeszkolenia może

zwiększyć. Ponadto, przedsiębiorstwa często borykają się z trudnościami w integracji różnych systemów raportowania oraz w określeniu mierzalnych wskaźników, które prezentują ich wartość niefinansową.

⁵⁰³ A. Kolk, The social responsibility of international business: From ethics and the environment to CSR and sustainable development. *Journal of World Business*, 51(1), 2016, 23–34. Autor przedstawia szczegółowo globalną perspektywę, ale często pomija lokalne realia i wyzwania związane z CSR.

⁵⁰⁴ J. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 40–58. Autorzy badają, jak zrównoważony rozwój wpływa na procesy organizacyjne i wyniki finansowe firm, podkreślając, że firmy o wysokich standardach ESG osiągają lepsze wyniki długoterminowe. Polemicznie, można zauważyć, że istnieje wiele badań kwestionujących jednoznaczną korelację między ESG a wynikami finansowymi, wskazując na zależność od specyfiki branży i regionu. Interesującym zagadnieniem jest wpływ postrzegania społecznego i oczekiwań inwestorów na sposób, w jaki firmy integrują ESG w swoje strategie, niezależnie od rzeczywistego wpływu na ich wyniki finansowe.

⁵⁰⁵ KPMG, *The Future of ESG Reporting*, KPMG Publishing, Amsterdam 2020, s. 20–37. Raport KPMG analizuje ewolucję raportowania ESG w kontekście rosnącego zainteresowania inwestorów i regulacji. Autorzy przedstawiają kluczowe trendy w raportowaniu ESG, takie jak wzrost znaczenia zintegrowanych raportów, rola nowych technologii (np. sztucznej inteligencji i blockchaina) w analizie danych ESG oraz rosnące znaczenie przejrzystości i harmonizacji międzynarodowych standardów. Ponadto, brak jest dogłębnej analizy wyzwań, takich jak koszty wdrażania zaawansowanych technologii raportowania czy trudności w zharmonizowaniu standardów ESG na poziomie globalnym.

⁵⁰⁶ OECD, *OECD Corporate Governance Factbook 2019*, OECD Publishing, Paryż 2019, s. 60–78. Raport OECD podkreśla kluczową rolę ładu korporacyjnego w promowaniu zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego zarządzania zasobami organizacji. Publikacja koncentruje się na mechanizmach nadzoru, odpowiedzialności zarządów oraz przejrzystości działań jako fundamentach umożliwiających realizację celów ESG. Autorzy zwracają uwagę na znaczenie angażowania interesariuszy w procesy decyzyjne oraz konieczność uwzględnienia ryzyk związanych z kryzysem klimatycznym w strategiach korporacyjnych.

prorowadzić do sytuacji, w której działania ESG są jedynie formalnością, a rzeczywiste zmiany w organizacji nie zachodzą⁵⁰⁷.

2.9.6 Bariery regulacyjne

Różnorodność regulacji prawnych, dotyczących ESG, stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla przedsiębiorstw prowadzących działalność międzynarodową. Każdy kraj, a czasem nawet region, może wprowadzać własne przepisy dotyczące raportowania zrównoważonego rozwoju, co prowadzi do fragmentacji regulacyjnej⁵⁰⁸. Przykładem są różnice między wymogami Unii Europejskiej a standardami obowiązującymi w Stanach Zjednoczonych, gdzie podejście do raportowania ESG jest mniej ujednolicone⁵⁰⁹.

Dla firm działających na wielu rynkach konieczność dostosowania się do różnych przepisów oznacza często prowadzenie równoległych procesów raportowania oraz zwiększone koszty administracyjne⁵¹⁰. Regulacje te wymagają zaangażowania zasobów ludzkich i

⁵⁰⁷ S. Benn, dz. cyt., s. 130-145.

⁵⁰⁸ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *OECD Environmental Performance Reviews: Towards Green Growth*, OECD Publishing, Paris 2021, s. 40–57. OECD analizuje globalne trendy w raportowaniu środowiskowym, zwracając uwagę na potrzebę harmonizacji standardów. Warto zastanowić się, czy globalne standardy są w stanie wystarczająco uwzględnić specyfikę gospodarek wschodzących, które często stoją przed innymi wyzwaniami niż kraje rozwinięte.

⁵⁰⁹ European Commission, *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) (EU) 2022/2464*, Bruksela 14 grudnia 2022; obowiązuje od 1 stycznia 2024 (pierwsze raporty za rok 2024, publikowane w 2025), s. 10-18. Dyrektywa stanowi znaczący krok naprzód w regulacji raportowania zrównoważonego rozwoju przez przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej. Jej celem jest zwiększenie przejrzystości, porównywalności oraz jakości danych ESG, prezentowanych przez firmy. CSRD rozszerza zakres podmiotów objętych obowiązkiem raportowania: w przeciwieństwie do wcześniejszej dyrektywy NFRD (Non-Financial Reporting Directive) obejmuje nie tylko duże przedsiębiorstwa giełdowe, ale również średnie firmy i niektóre podmioty z sektora prywatnego. Dyrektywa przewiduje także konieczność stosowania wspólnych standardów raportowania opracowanych przez European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). Jednak implementacja dyrektywy może wiązać się z wysokimi kosztami dla firm, które mogą nie dysponować odpowiednimi zasobami, aby sprostać nowym wymogom. Dodatkowym wyzwaniem jest konieczność harmonizacji wymogów CSRD z istniejącymi standardami globalnymi, takimi jak GRI czy TCFD, co wymaga czasu i koordynacji na szczeblu międzynarodowym. Niemniej jednak dyrektywa stanowi ważny krok w kierunku ujednolicenia praktyk raportowania zrównoważonego rozwoju w UE.

⁵¹⁰ MSCI, *Navigating the ESG Regulatory Landscape*, MSCI ESG Research, Nowy Jork 2020, s. 45–62. MSCI analizuje dynamicznie zmieniający się krajobraz regulacji ESG, zwracając uwagę na rosnące wymagania w zakresie zgodności (compliance). Analiza koncentruje się głównie na dużych korporacjach, co sprawia, że wyzwania mniejszych organizacji pozostają niedostatecznie uwzględnione. Powstaje pytanie, czy coraz większa liczba regulacji ESG nie prowadzi do paradoksu, w którym ich złożoność zniechęca do wdrażania innowacyjnych i elastycznych praktyk zrównoważonego rozwoju.

finansowych, co bywa szczególnie trudne dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), które nie dysponują odpowiednimi działami ds. zgodności prawnej⁵¹¹.

Unia Europejska przyjęła rozporządzenie o raportowaniu ESG w ramach dyrektywy CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), które nakłada obowiązek sporządzania raportów niefinansowych na coraz większą liczbę przedsiębiorstw, w tym także na mniejsze firmy w przyszłości⁵¹². Firmy muszą raportować nie tylko dane ilościowe, takie jak emisje gazów cieplarnianych, ale także jakościowe, dotyczące wpływu ich działalności na społeczeństwo i środowisko⁵¹³.

2.9.7 Wyzwania związane z akceptacją interesariuszy

Zróżnicowane oczekiwania interesariuszy sprawiają, że przedsiębiorstwa muszą podejmować trudne decyzje, dotyczące priorytetów strategicznych. Konflikty mogą wynikać z odmiennych celów poszczególnych grup: podczas gdy inwestorzy oczekują maksymalizacji zysków, organizacje pozarządowe często naciskają na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko i zwiększenie działań prospołecznych⁵¹⁴. W praktyce oznacza to konieczność

⁵¹¹ KPMG International, *Sustainability Reporting in Small and Medium Enterprises: Meeting Stakeholder Expectations*, KPMG, Amsterdam 2019, s. 85–102. Publikacja KPMG analizuje wyzwania związane z raportowaniem zrównoważonego rozwoju w małych i średnich przedsiębiorstwach (MŚP), podkreślając potrzebę dostosowania i uproszczenia standardów raportowania. Autorzy wskazują, że zbyt skomplikowane ramy mogą zniechęcać MŚP do wdrażania praktyk ESG, pomimo rosnących oczekiwań ze strony interesariuszy i instytucji finansowych.

⁵¹² European Commission, *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD): A New Framework*, European Commission, Brussels 2020, s. 25–37. Dyrektywa CSRD wprowadza zaktualizowane ramy raportowania zrównoważonego rozwoju, mające na celu zwiększenie przejrzystości, porównywalności i jakości danych ESG ujawnianych przez przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej. Mimo ambitnych założeń, dokument może prowadzić do nadmiernego obciążenia administracyjnego, szczególnie dla mniejszych podmiotów, które nie dysponują odpowiednimi zasobami. W tym kontekście warto rozważyć bardziej elastyczne podejście do raportowania, uwzględniające zróżnicowanie struktur gospodarczych w państwach członkowskich.

⁵¹³ Carbon Disclosure Project (CDP), *Global Environmental Report 2021*, CDP Worldwide, Londyn 2021, s. 55–70. CDP prezentuje najlepsze praktyki w raportowaniu środowiskowym, podkreślając znaczenie precyzyjnych danych i odpowiedzialności. Jednak praktyki te mogą być trudne do zaadaptowania w przedsiębiorstwach z mniej rozwiniętymi systemami zarządzania środowiskowego.

⁵¹⁴ M. Khan, G. Serafeim, A. Yoon, *Corporate Sustainability: First Evidence on Materiality. The Accounting Review*, 91(6), 2016, s. 1697–1724. Badanie jest jednym z pierwszych, które dostarcza dowodów na znaczenie materialności w kontekście zrównoważonego rozwoju firm. Analiza koncentruje się na zidentyfikowaniu różnic pomiędzy materialnymi i niematerialnymi czynnikami środowiskowymi, społecznymi oraz dotyczącymi zarządzania (ESG) i ich wpływem na wyniki finansowe przedsiębiorstw. Wyniki pokazują, że firmy, które skutecznie zarządzają istotnymi dla ich branży kwestiami ESG, odnotowują lepsze wyniki finansowe w porównaniu do tych, które koncentrują się na niematerialnych aspektach. Praca stanowi ważny wkład w rozwój literatury na temat materialności i otwiera nowe kierunki dla przyszłych badań empirycznych w tym obszarze.

znalezienia kompromisu między dążeniem do krótkoterminowej rentowności a realizacją długoterminowych celów zrównoważonego rozwoju⁵¹⁵.

Jednym z kluczowych wyzwań jest pogodzenie wymagań ekologicznych z oczekiwaniami konsumentów dotyczącymi przystępnych cen produktów. Wdrożenie strategii ESG, takich jak ograniczenie emisji gazów cieplarnianych czy zmniejszenie zużycia zasobów naturalnych, może zwiększyć koszty produkcji⁵¹⁶. To z kolei prowadzi do dylematu: czy przenieść te koszty na konsumentów, co może wpłynąć na ich lojalność, czy też ograniczyć marżę zysku⁵¹⁷.

Aby skutecznie zarządzać oczekiwaniami interesariuszy, kluczowe jest prowadzenie transparentnej komunikacji. Firmy powinny jasno informować o swoich celach i postępach w realizacji strategii ESG, a także angażować interesariuszy w proces podejmowania decyzji⁵¹⁸. Takie podejście może pomóc w zminimalizowaniu konfliktów i budowaniu długoterminowej wartości zarówno dla firmy, jak i społeczeństwa⁵¹⁹.

Przeprowadzone badania empiryczne pozwoliły zidentyfikować kluczowe bariery utrudniające transformację sektora bankowego w kierunku zrównoważonego rozwoju, a także sformułować rekomendacje dotyczące dalszych działań instytucjonalnych, regulacyjnych i organizacyjnych. Wyniki wskazują również na znaczenie współpracy różnych grup

⁵¹⁵ R. G. Eccles, G. Serafeim, *The Performance Frontier: Innovating for a Sustainable Strategy*. *Harvard Business Review*, 91(5), 2013, s.50–60. Autorzy koncepcji „granicy wydajności” oferują przekonujące argumenty na rzecz integracji strategii zrównoważonego rozwoju z innowacjami, które przynoszą zarówno korzyści środowiskowe, jak i ekonomiczne. Jednakże podejście to zakłada, że zrównoważony rozwój i rentowność zawsze mogą być kompatybilne. Nasuwa się pytanie, czy dążenie do innowacji na rzecz zrównoważonego rozwoju w sektorze prywatnym nie wymaga jednoczesnej, bardziej stanowczej interwencji regulacyjnej, aby uniknąć tzw. „greenwashing innovation”?

⁵¹⁶ MSCI, *Balancing Profit and Sustainability: ESG in Practice*, MSCI ESG Research, Nowy Jork 2020, s. 15–27. MSCI przedstawia praktyczne rozwiązania dla osiągnięcia równowagi między zyskowością a zrównoważeniem, jednakże warto zwrócić uwagę, że rekomendacje te koncentrują się na perspektywie dużych korporacji.

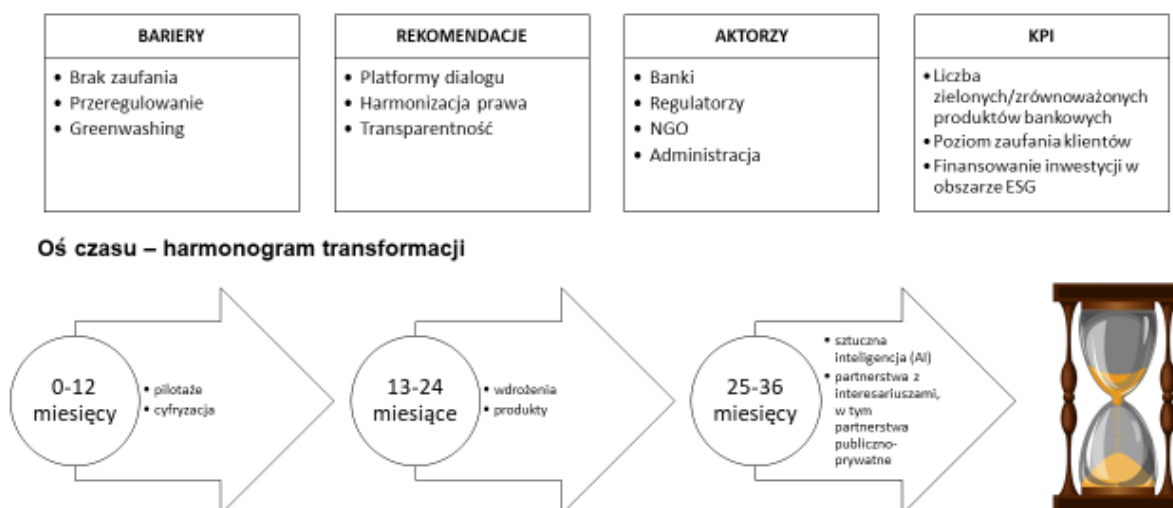
⁵¹⁷ A. Kolk, *Sustainability, Accountability and Corporate Governance: Exploring Multinationals' Reporting Practices*, *Business Strategy and the Environment*, Vol. 17, 2008, s. 1–15. Autor podejmuje ambitną próbę zbadania związku między zrównoważonym rozwojem, odpowiedzialnością i ładem korporacyjnym, prezentując argumenty na rzecz bardziej zintegrowanych modeli zarządzania.

⁵¹⁸ GRI, *Engaging Stakeholders in ESG Reporting*, GRI Publishing, Bruksela 2018, s. 12–22. GRI w tej publikacji przedstawia, jak kluczowe jest angażowanie interesariuszy w proces raportowania ESG, podkreślając, że ich zaangażowanie wzmacnia transparentność i odpowiedzialność firm. Warto zwrócić uwagę, że angażowanie interesariuszy może być narzędziem do identyfikacji bardziej innowacyjnych i zrównoważonych strategii biznesowych.

⁵¹⁹ CDP, *Best Practices in Stakeholder Engagement*, Londyn 2020, s. 45–58. CDP przedstawia kompleksowy przewodnik, dotyczący zaangażowania interesariuszy w działania zrównoważone, kładąc nacisk na transparentność i wielokierunkowy dialog.

interesariuszy oraz potrzebę tworzenia spójnych ram dla wdrażania strategii ESG w praktyce bankowej.

Rysunek 5. Bariery, rekomendacje i mapa transformacji sektora bankowego

Źródło: opracowanie własne

Rysunek prezentuje syntetyczną mapę transformacji sektora bankowego, obejmującą cztery kluczowe elementy: bariery, rekomendacje, aktorów transformacji oraz wskaźniki efektywności (KPI).

Wśród najważniejszych barier zidentyfikowano niski poziom zaufania społecznego, przeregulowanie sektora oraz zjawisko greenwashingu. W odpowiedzi na te wyzwania zaproponowano rekomendacje obejmujące rozwój platform dialogu między interesariuszami, harmonizację przepisów oraz zwiększenie transparentności działań.

Za proces transformacji odpowiadają różne grupy aktorów – przede wszystkim banki, regulatorzy, organizacje pozarządowe i administracja publiczna. Mierzalne efekty tego procesu (KPI) obejmują m.in. wzrost liczby zielonych produktów bankowych, wyższy poziom zaufania klientów oraz zwiększenie finansowania inwestycji w obszarze ESG.

Dolna część rysunku ilustruje harmonogram transformacji, zakładający trzy etapy:

- 0–12 miesięcy: pilotaże i cyfryzacja,
- 13–24 miesiące: wdrożenia i rozwój nowych produktów,

- 25–36 miesięcy: wykorzystanie sztucznej inteligencji oraz partnerstw publiczno-prywatnych.

Takie ujęcie pokazuje, że transformacja banków wymaga czasu, współpracy i spójnej strategii rozwoju w perspektywie co najmniej trzech lat.

2.9.8 Perspektywy przezwyciężenia barier

Efektywne wdrażanie strategii ESG wymaga zastosowania różnorodnych narzędzi wspierających, które mogą zarówno zmniejszyć koszty implementacji, jak i zwiększyć efektywność działań. Partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) jest jednym z kluczowych mechanizmów umożliwiających realizację projektów z zakresu zrównoważonego rozwoju. Dzięki współpracy z sektorem publicznym, przedsiębiorstwa mogą uzyskać dostęp do dodatkowych zasobów, wiedzy oraz infrastruktury, co pozwala na efektywniejsze wdrożenie działań proekologicznych i społecznych.

Subsydia i preferencyjne kredyty oferują firmom dodatkowe bodźce finansowe do inwestowania w technologie niskoemisyjne i projekty z zakresu społecznej odpowiedzialności biznesu. Inicjatywy takie jak zielone obligacje czy fundusze inwestycyjne skupione na ESG umożliwiają łatwiejszy dostęp do kapitału, co jest szczególnie istotne dla przedsiębiorstw z sektora MŚP⁵²⁰.

Rządowe inicjatywy standaryzacyjne odgrywają równie istotną rolę, umożliwiając harmonizację wskaźników ESG na poziomie krajowym i międzynarodowym. Standaryzacja ułatwia porównywanie wyników ESG pomiędzy firmami oraz zwiększa wiarygodność raportów⁵²¹. Dobrym przykładem są przepisy Unii Europejskiej, takie jak Taksonomia UE, które definiują, jakie działania można uznać za zrównoważone⁵²².

⁵²⁰ MSCI, *Principles of Sustainable Investing*, Nowy Jork 2020. Publikacja MSCI jest doskonałym przykładem podejścia do zielonego finansowania z perspektywy rynkowej.

⁵²¹ GRI, *Global Reporting Initiative Standards*, Amsterdam 2021. GRI w swojej publikacji ambitnie podejmuje próbę standaryzacji raportowania ESG, ale należy zauważyć, że różnorodność sektorów i krajowych wymogów regulacyjnych sprawia, że jednolite ramy wydają się utopijnym celem.

⁵²² European Commission, *EU Taxonomy for Sustainable Activities*, Rozporządzenie (UE) 2020/852, Bruksela 2020, s. 10–28. Taksonomia UE to niewątpliwie krok milowy w definiowaniu zrównoważonych działań gospodarczych. Jednakże, nie sposób nie zauważyć, że dokument wywołał kontrowersje, szczególnie wśród państw członkowskich o różnym poziomie rozwoju gospodarczego. Warto zadać pytanie, czy taksonomia, w obecnym kształcie, nie faworyzuje dużych korporacji kosztem małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą mieć trudności z dostosowaniem się do nowych wymogów bez odpowiedniego wsparcia finansowego?

Technologie cyfrowe i automatyzacja procesów raportowania ESG również przyczyniają się do obniżenia kosztów wdrożenia strategii zrównoważonego rozwoju. Narzędzia wykorzystujące sztuczną inteligencję oraz big data mogą usprawnić zbieranie, analizę i prezentację danych, co znacząco zwiększa transparentność i dokładność raportów.

Kluczowym elementem skutecznego wdrożenia strategii ESG jest innowacja technologiczna, która może znacząco przyspieszyć proces transformacji. Technologie takie jak sztuczna inteligencja, blockchain czy analiza danych w czasie rzeczywistym umożliwiają nie tylko dokładniejsze monitorowanie wskaźników ESG, ale także automatyzację raportowania i identyfikację ryzyk związanych z działalnością przedsiębiorstwa. Przykładem może być wykorzystanie blockchaina do śledzenia łańcucha dostaw, co zwiększa przejrzystość i zaufanie interesariuszy.

Współpraca międzysektorowa odgrywa równie ważną rolę, zwłaszcza w zakresie standaryzacji i wymiany najlepszych praktyk. Partnerstwa pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi mogą wspierać rozwój wspólnych standardów raportowania oraz ułatwiać dostęp do finansowania projektów ESG. Przykładem są inicjatywy międzynarodowe, takie jak Global Compact ONZ, które promują współpracę na rzecz zrównoważonego rozwoju⁵²³.

Zaangażowanie w rozwój nowych narzędzi i standardów raportowania to kolejny kluczowy aspekt. Przedsiębiorstwa powinny aktywnie uczestniczyć w konsultacjach dotyczących tworzenia nowych regulacji i standardów, takich jak Taksonomia UE czy nowe wytyczne ISSB (International Sustainability Standards Board). Dzięki temu mogą wpływać na kształtowanie ram regulacyjnych, które lepiej odpowiadają ich specyficznym potrzebom i możliwościom⁵²⁴.

⁵²³ United Nations Global Compact, *2017 Progress Report: Engaging Business in the SDGs*, Nowy Jork, 2017, s. 40–58. Inicjatywa ONZ podkreśla kluczową rolę współpracy w realizacji zrównoważonego rozwoju, jednakże warto zwrócić uwagę na jej ograniczenia. W dokumencie brakuje szczegółowych mechanizmów egzekwowania zobowiązań podejmowanych przez sygnatariuszy, co często prowadzi do sytuacji, w których firmy przyłączają się do Global Compact wyłącznie w celach wizerunkowych. Koncepcja „wspólnej odpowiedzialności” budzi pytanie o to, czy zaangażowanie sektora prywatnego jest wystarczająco ambitne w kontekście pilności kryzysu klimatycznego?

⁵²⁴ International Sustainability Standards Board (ISSB), *Inaugural ISSB Standards: IFRS S1 and S2*, Genewa 2023, s. 12–25. Międzynarodowa Rada ds. Standardów Zrównoważonego Rozwoju (ISSB) proponuje nowatorskie podejście do ujednolicenia standardów ESG, które mogłoby zrewolucjonizować sposób, w jaki firmy raportują swoje działania na rzecz zrównoważonego rozwoju. Jednakże wprowadzenie nowych standardów w czasie, gdy wiele organizacji wciąż boryka się z wdrażaniem starszych ram, może prowadzić do tzw. „zmęczenia regulacyjnego”, osłabiającego motywację firm do rzetelnego raportowania.

Podsumowując, wdrożenie strategii ESG i innowacji wymaga holistycznego podejścia, które uwzględnia nie tylko aspekty technologiczne i finansowe, ale także współpracę z szerokim gronem interesariuszy. Tylko takie podejście pozwoli na pełne wykorzystanie potencjału zrównoważonego rozwoju i przekształcenie ESG w realną przewagę konkurencyjną.

Tabela 6 porządkuje wnioski z analiz mechanizmów, ryzyk i wskaźników pomiaru wpływu ESG w bankowości.

Tabela 6. Podsumowanie Rozdziału 2 – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
Ramy instytucjonalne polityki zrównoważonego rozwoju	Banki funkcjonują w strukturze polityk publicznych UE i państwa (ESG, Green Deal, Agenda 2030). Realizują cele społeczno-gospodarcze poprzez finansowanie transformacji.	Integracja celów publicznych w strategiach instytucji finansowych; udział w implementacji programów rządowych i unijnych (OZE, innowacje, efektywność energetyczna).	Spójność systemowa między finansami a rozwojem społecznym i środowiskowym; zwiększenie skuteczności polityk publicznych.
Rola banków jako partnera państwa	Banki nie są jedynie pośrednikami finansowymi, lecz pełnią funkcję instytucjonalnych partnerów w realizacji strategii rozwoju i dobrobytu.	Tworzenie mechanizmów finansowania celów publicznych (ekonomia społeczna, zrównoważone projekty, MŚP). Współpraca z BGK, EBOiR, EBI, PARP.	Zwiększenie dostępności kapitału dla projektów o wartości społecznej; wzrost inwestycji odpowiedzialnych społecznie.
Polityki UE i międzynarodowe ramy regulacyjne	Strategiczne ramy (UE Green Deal, Taksonomia, SFDR, CSRD) określają kierunki finansowania i obowiązki sprawozdawcze banków.	Wdrożenie systemów raportowania ESG i oceny wpływu na środowisko; tworzenie produktów „zielonych” i „społecznych”.	Wiarygodność i transparentność rynku finansowego; zwiększone zaufanie społeczne.
Mechanizmy oddziaływania banków na dobrobyt	Kredytowanie gospodarki realnej, inwestycji i innowacyjnych i proekologicznych wpływa na zatrudnienie, produktywność i PKB.	Integracja celów ESG w procesie oceny ryzyka i alokacji kapitału; rozwój zielonych obligacji i funduszy.	Wzrost zrównoważonego dobrobytu społecznego; transformacja energetyczna i cyfrowa.

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
Instrumenty finansowe i regulacyjne	Banki są kanałem dystrybucji instrumentów wsparcia (np. KPO, FENG, Ekomax, Biznesmax Plus).	Partnerstwo publiczno-prywatne w projektach rozwojowych; zwiększenie dostępności finansowania dla MŚP i innowatorów.	Wzrost innowacyjności gospodarki i odporności na kryzysy.
Efekty systemowe i społeczne	Banki wspierają włączenie finansowe i redukcję nierówności poprzez dostęp do kapitału i edukację finansową.	Wdrożenie programów CSR i bajkoterapii finansowej dla rodzin, dzieci i MŚP (komponent wellbeing społeczny).	Wzrost spójności społecznej i jakości życia; trwały dobrobyt oparty na wartościach.

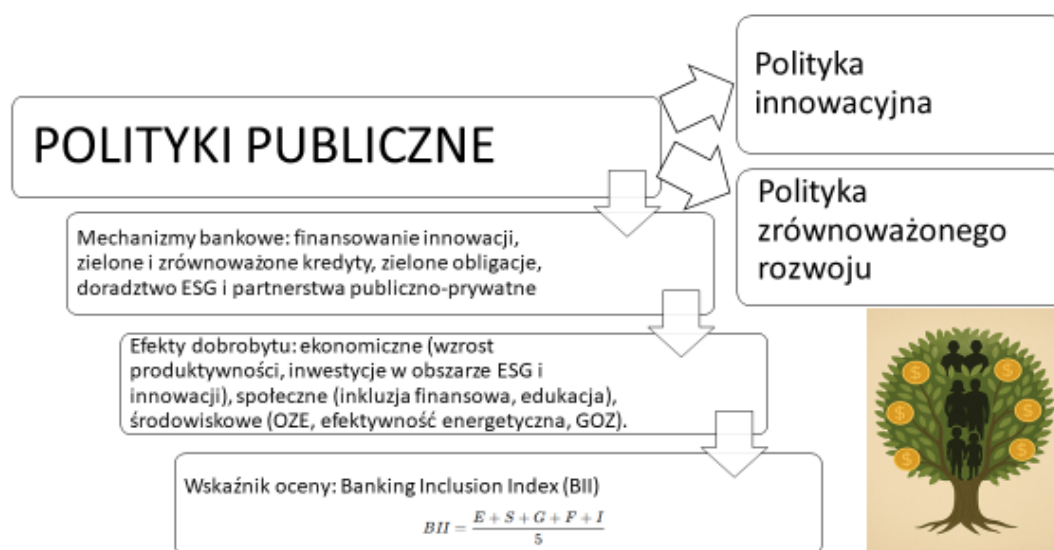
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rozdział 2 niniejszej rozprawy; Komisja Europejska (2020), Europejski Zielony Ład; OECD (2013), The Role of Banks in Long-Term Financing; GRI (2021); M. Ziolo (2021); H. Rogall (2010).

Rozdział 2 wykazał, że wpływ sektora bankowego na dobrobyt kraju realizuje się równocześnie przez kanały finansowe (alokacja kapitału, struktura produktów), instytucjonalne (ramy regulacyjne, standardy ESG) i społeczne (edukacja, inkluzja). Analizy wskaźników oraz studia przypadków wskazują na rosnącą rolę filtrów taksonomicznych i narzędzi raportowania w realokacji kapitału do projektów o najwyższej wartości publicznej. Kluczowe ryzyka dotyczą standaryzacji danych, kosztu zgodności i akceptacji społecznej. Wnioski te stanowią punkt wyjścia do ujęcia polityki innowacyjnej w rozdziale 3.

W oparciu o zidentyfikowaną lukę badawczą oraz paradygmat banku inkluzywnego, zaprojektowano ramę koncepcyjną rozprawy. Jej celem jest ukazanie przepływu pomiędzy politykami publicznymi (innowacyjną i zrównoważonego rozwoju), mechanizmami bankowymi a efektami dobrobytu społeczno-gospodarczego.

Rama koncepcyjna obrazuje, w jaki sposób decyzje podejmowane na poziomie makroekonomicznym i instytucjonalnym przekładają się na konkretne działania sektora bankowego oraz mierzalne efekty w gospodarce i społeczeństwie.

Rysunek 6. Rama koncepcyjna rozprawy – przepływ od polityk publicznych do efektów dobrobytu

Źródło: opracowanie własne

Rysunek przedstawia logiczny układ koncepcyjny rozprawy, w którym polityki publiczne stanowią punkt wyjścia dla procesów transformacyjnych sektora bankowego. Polityka innowacyjna oraz polityka zrównoważonego rozwoju wyznaczają ramy regulacyjne i strategiczne, w których banki pełnią rolę pośredników i katalizatorów zmian gospodarczych oraz społecznych.

Centralną część modelu stanowią mechanizmy bankowe, obejmujące finansowanie innowacji, zielone i zrównoważone kredyty, emisję obligacji ESG, doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz współpracę w ramach partnerstw publiczno-prywatnych.

Efektem działania tych mechanizmów są rezultaty dobrobytu w trzech wymiarach:

- ekonomicznym – wzrost produktywności, rozwój innowacji, zwiększenie inwestycji w obszarze ESG,
- społecznym – włączenie finansowe, edukacja, poprawa jakości życia i kapitału społecznego,
- środowiskowym – ograniczenie emisji, inwestycje w OZE, efektywność energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego (GOZ).

Model ten stanowi podstawę dalszych analiz empirycznych przedstawionych w kolejnych rozdziałach rozprawy, umożliwiając ocenę wpływu sektora bankowego na budowanie dobrobytu kraju w ujęciu innowacyjnym i zrównoważonym.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na identyfikację kluczowych mechanizmów poprzez które sektor bankowy oddziałuje na poziom dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Wykazano, że rola banków wykracza poza tradycyjne pośrednictwo finansowe i obejmuje aktywne uczestnictwo w procesach kształtowania polityk publicznych, zarządzania ryzykiem systemowym oraz wspierania transformacji gospodarczej.

Wyniki badań jakościowych potwierdzają, że integracja zasad ESG oraz wsparcie innowacyjnych przedsięwzięć stanowią istotne czynniki wzmacniające wpływ sektora bankowego na rozwój kraju, choć ich skuteczność uzależniona jest od uwarunkowań regulacyjnych i instytucjonalnych. Ustalenia te stanowią punkt wyjścia do pogłębionej analizy sektorowej przedstawionej w kolejnych rozdziałach.

Rozdział 3. ROLA BANKÓW W BUDOWANIU DOBROBYTU KRAJU NA PRZYKŁADZIE POLITYKI INNOWACYJNEJ

Rozdział trzeci stanowi pogłębioną analizę roli sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju w kontekście realizacji polityki innowacyjnej. Po ogólnej diagnozie mechanizmów oddziaływania banków na dobrobyt społeczno-gospodarczy, przedstawionej w rozdziale drugim, niniejsza część pracy koncentruje się na jednym z dwóch kluczowych filarów transformacji rozwojowej – innowacyjności.

Celem rozdziału jest identyfikacja mechanizmów, poprzez które banki wspierają rozwój innowacji w gospodarce, zarówno w wymiarze finansowym, jak i instytucjonalnym. Analiza obejmuje uwarunkowania regulacyjne, zmiany technologiczne, globalne trendy oraz konkretne instrumenty finansowe wykorzystywane przez banki w procesie wspierania przedsiębiorstw innowacyjnych.

W rozdziale przeprowadzono analizę instytucjonalną pozycji banków w systemie polityki innowacyjnej, uwzględniając ich relacje z administracją publiczną, sektorem przedsiębiorstw oraz instytucjami otoczenia biznesu. Szczególną uwagę poświęcono roli banków jako pośredników w dystrybucji kapitału, katalizatorów transformacji technologicznej oraz podmiotów ograniczających ryzyko inwestycyjne w sektorach o podwyższonym poziomie niepewności.

Rozdział stanowi element empirycznej weryfikacji hipotezy głównej rozprawy w części dotyczącej roli innowacyjnych modeli biznesowych. Analiza polityki innowacyjnej pozwala ocenić, w jakim zakresie sektor bankowy przyczynia się do budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego oraz czy pełni funkcję aktywnego uczestnika transformacji gospodarczej, a nie jedynie biernego dostawcy kapitału.

Przedstawione w niniejszym rozdziale rozważania stanowią pierwszą z dwóch pogłębionych analiz sektorowych, które – obok rozdziału czwartego poświęconego polityce zrównoważonego rozwoju – umożliwiają kompleksową ocenę roli banków w realizacji współczesnych polityk publicznych ukierunkowanych na budowę długofalowego dobrobytu kraju.

3.1 Analiza instytucjonalna banków w polityce innowacyjnej

Analiza instytucjonalna banków w polityce innowacyjnej umożliwia ocenę ich pozycji w strukturze systemu finansowania innowacji oraz identyfikację mechanizmów oddziaływania na kształtowanie ekosystemu innowacyjnego w gospodarce. Banki nie pełnią wyłącznie funkcji dostawców kapitału, lecz stanowią element infrastruktury instytucjonalnej wspierającej procesy transformacyjne, oddziałując zarówno na alokację środków finansowych, jak i na kierunki rozwoju regulacji oraz standardów rynkowych.

W niniejszym podrozdziale podjęto próbę określenia instytucjonalnych uwarunkowań działalności banków w obszarze polityki innowacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem ich relacji z administracją publiczną, regulatorami, sektorem nauki oraz przedsiębiorstwami. Analiza obejmuje również ocenę roli banków w systemie finansowania innowacji oraz identyfikację barier strukturalnych i regulacyjnych wpływających na skuteczność ich zaangażowania.

Przyjęta perspektywa instytucjonalna pozwala na zbadanie, czy sektor bankowy funkcjonuje jako aktywny uczestnik polityki innowacyjnej, współkształtujący jej ramy i instrumenty, czy też ogranicza się do realizacji funkcji pośrednictwa finansowego w ramach istniejących regulacji.

W ramach systemu innowacyjnego banki pełnią kilka kluczowych funkcji, które wynikają z ich instytucjonalnego charakteru. Są dostawcami finansowania innowacji. Banki oferują kredyty, gwarancje, leasing oraz inne formy wsparcia finansowego dla przedsiębiorstw wdrażających innowacyjne rozwiązania⁵²⁵. Uczestniczą we wdrażaniu instrumentów polityki innowacyjnej. Są pośrednikami w alokacji środków publicznych. Uczestniczą w dystrybucji funduszy unijnych i krajowych przeznaczonych na badania i rozwój (B+R) oraz wdrażanie projektów innowacyjnych. Banki są uczestnikami rynku regulowanego, zatem podlegają restrykcyjnym przepisom nadzorczym, które wpływają na ich zdolność do angażowania się w finansowanie innowacji⁵²⁶. Są także ważnymi partnerami w ekosystemie innowacji. Współpracują z uczelniami, startupami, funduszami venture capital i rządem w celu wdrażania nowoczesnych rozwiązań technologicznych.

⁵²⁵ European Investment Bank, *Innovation Overview 2020*, Luksemburg 2020.

⁵²⁶ Basel Committee on Banking Supervision, *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and Liquidity Risk Monitoring Tools*, BIS, Bazylea 2019.

System finansowy i jego regulacje mają fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania banków w polityce innowacyjnej. W tym kontekście można wyróżnić kilka kluczowych czynników instytucjonalnych. Banki działają w otoczeniu silnie regulowanym, co ma wpływ na ich zdolność do wspierania innowacyjnych przedsięwzięć. Główne regulacje wpływające na ich działalność to Bazylea III, definiująca normy kapitałowe ograniczające możliwość podejmowania ryzyka finansowego, w tym kredytowania innowacyjnych, ale ryzykownych projektów⁵²⁷. Kolejną ważną regulacją jest dyrektywa PSD2, która wymusza tzw. otwartą bankowość i umożliwia fintechom dostęp do infrastruktury bankowej. Zmienia to znacząco dynamikę konkurencji w sektorze⁵²⁸. Ważną rolę w tym zakresie ogrywają regulacje AML ((AML – przeciwdziałanie praniu pieniędzy; zestaw regulacji i procedur stosowanych przez instytucje finansowe w celu wykrywania i zapobiegania legalizacji środków pochodzących z nielegalnych źródeł) i KYC (KYC – Know Your Customer; procedura identyfikacji i weryfikacji tożsamości klienta stosowana przez instytucje finansowe w ramach przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu), które mogą ograniczać dostęp innowacyjnych firm do finansowania ze względu na skomplikowane procedury weryfikacyjne.

Państwo odgrywa istotną rolę w kształtowaniu instytucjonalnych warunków działalności banków w polityce innowacyjnej. Istotną rolę ogrywają tu programy wsparcia finansowego dla innowacyjnych firm, np. Kredyt na Innowacje Technologiczne FENG, realizowany przez BGK we współpracy z bankami komercyjnymi⁵²⁹. Państwo wprowadza także ułatwienia regulacyjne dla startupów i fintechów. Należy tu wymienić inicjatywy takie jak piaskownica regulacyjna Komisji Nadzoru Finansowego, umożliwiająca testowanie nowych rozwiązań⁵³⁰. Niewykorzystaną dotąd szansą są zachęty podatkowe dla banków inwestujących w innowacje. Niektóre kraje stosują preferencyjne stawki podatkowe dla instytucji finansujących startupy i projekty badawczo-rozwojowe (B+R)⁵³¹.

Efektywny udział banków we wdrażaniu polityki innowacyjnej wymaga ścisłej współpracy z innymi instytucjami w celu budowania tzw. ekosystemów innowacji. Kluczową

⁵²⁷ International Monetary Fund, *Fintech Notes: Financial Innovation and Statistical Methodological Guidance*, Waszyngton 2022.

⁵²⁸ European Commission, *Public consultation on the review of PSD2 and open finance*, Bruksela 2022.

⁵²⁹ Bank Gospodarstwa Krajowego, *Kredyt na Innowacje Technologiczne*, Warszawa 2023.

⁵³⁰ Komisja Nadzoru Finansowego, *Piaskownica regulacyjna – raport*, Warszawa 2022.

⁵³¹ World Economic Forum, *Financing the Transition to a Net-Zero Future*, World Economic Forum (we współpracy z Oliver Wyman), Genewa 2021.

rolę odgrywają w nich ministerstwa i agencje rządowe odpowiedzialne za realizację strategii innowacyjnych i dystrybucję środków publicznych, a także uczelnie wyższe oraz jednostki badawczo-rozwojowe (B+R), które dostarczają wiedzy eksperckiej i innowacyjnych rozwiązań. Istotnym ogniwem są również fundusze venture capital i inne instytucje finansowe, umożliwiające współfinansowanie projektów wysokiego ryzyka. W tym kontekście warto podkreślić trafną uwagę Bogusławy Drelich-Skulskiej, która wskazuje, że „globalne łańcuchy wartości kształtują się pod wpływem zmian w gospodarce światowej, determinując kierunki rozwoju państw i regionów, a ich dynamiczna transformacja stanowi zarówno szansę, jak i wyzwanie dla instytucji akademickich i przedsiębiorstw”⁵³². Spostrzeżenie to doskonale oddaje istotę wyzwań stojących przed instytucjami zaangażowanymi w kreowanie innowacyjnej i zrównoważonej gospodarki.

Pomimo potencjalnych korzyści wynikających z roli banków w polityce innowacyjnej, istnieje szereg instytucjonalnych barier, które mogą ograniczać ich skuteczność. Do kluczowych wyzwań należy brak elastyczności regulacyjnej. Przepisy nie nadążają za tempem zmian technologicznych, co utrudnia wdrażanie innowacyjnych rozwiązań. Barierą są także wysokie wymagania kapitałowe dla banków, co ogranicza możliwości kredytowania startupów i firm działających w sektorach wysokiego ryzyka. Należy także zwrócić uwagę na problemy z transferem wiedzy między sektorem naukowym a finansowym, do czego przyczynia się głównie brak efektywnych mechanizmów współpracy między bankami a uczelniami. Wyzwaniem jest także rosnąca konkurencja ze strony fintechów i big techów, które przejmują część rynku innowacji finansowych, zmniejszając rolę tradycyjnych banków.

Na świecie istnieją różne modele instytucjonalne wspierające zaangażowanie banków w politykę innowacyjną. W Europie jeden z takich modeli stworzyły Niemcy. Niemiecki Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), czyli państwowy bank rozwoju, wspiera innowacje poprzez gwarancje kredytowe i fundusze venture capital. Kolejnym światowym przykładem jest Izrael, który stworzył Yozma Fund, program rządowy wspierający banki i fundusze venture capital w finansowaniu startupów. W USA działa program Small Business Administration (SBA), który animuje współpracę banków z rządem w ramach programów pożyczkowych dla innowacyjnych firm.

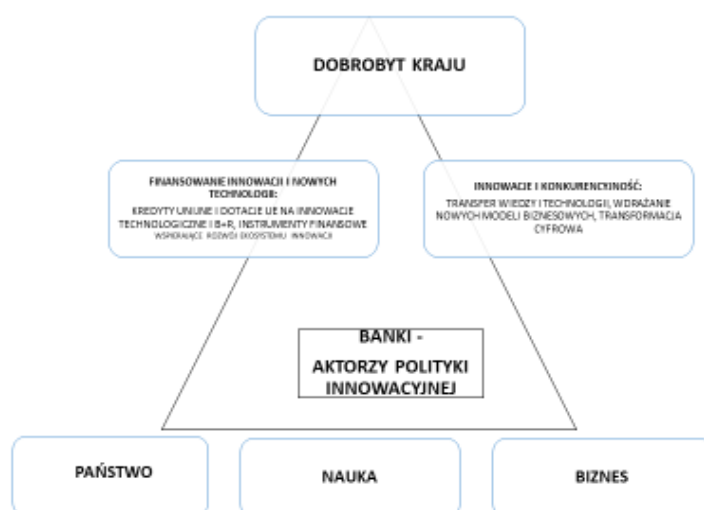
⁵³² B. Drelich-Skulska, S. Bobowski, P. Pasierbiak (red.), *Globalne łańcuchy wartości – funkcjonowanie, dylematy, wyzwania*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2024, s. 23.

Analiza instytucjonalna banków w polityce innowacyjnej wskazuje, że ich rola jest kluczowa dla skutecznego finansowania i wdrażania innowacji. Banki funkcjonują w ramach silnie regulowanego otoczenia, które wpływa na ich zdolność do podejmowania ryzyka oraz współdziałania z innymi uczestnikami rynku. Współpraca sektora bankowego z regulatorami, sektorem publicznym i naukowym może zwiększyć efektywność polityki innowacyjnej i przyczynić się do długoterminowego wzrostu gospodarczego. Jednak kluczowe pozostaje dostosowanie regulacji i mechanizmów wsparcia do realiów rynkowych, tak aby banki mogły skuteczniej uczestniczyć w ekosystemie innowacji.

Polityka innowacyjna stanowi jeden z kluczowych instrumentów wspierania wzrostu gospodarczego oraz budowania długofalowego dobrobytu kraju. Jej skuteczność zależy od współdziałania trzech głównych sektorów: państwa, nauki i biznesu, które tworzą tzw. potrójną helisę innowacji (*triple helix model*).

W ostatnich latach coraz większą rolę w tym układzie odgrywa również sektor bankowy, który pełni funkcję pośrednika finansowego i katalizatora innowacji. Banki wspierają rozwój nowych technologii, start-upów oraz transformację cyfrową przedsiębiorstw, wpływając tym samym na wzrost konkurencyjności gospodarki.

Rysunek 7. Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę innowacyjną

Źródło: opracowanie własne

Rysunek ilustruje rolę banków jako aktorów polityki innowacyjnej, współdziałających z sektorem publicznym, nauką i biznesem w procesie budowania dobrobytu kraju.

Banki pełnią funkcję łącznika między światem finansów a innowacjami, finansując badania i rozwój, projekty technologiczne, inwestycje w start-upy, transformację energetyczną oraz digitalizację przedsiębiorstw. Poprzez dostęp do kapitału, instrumenty finansowe i doradztwo inwestycyjne banki stają się współtwórcami ekosystemu innowacji.

W tym ujęciu:

- Państwo odpowiada za tworzenie ram regulacyjnych i programów wsparcia innowacji,
- Nauka dostarcza wiedzy, technologii i badań,
- Biznes wdraża rozwiązania w praktyce,
- Banki – integrując te trzy sektory – finansują rozwój i przyczyniają się do dyfuzji innowacji w gospodarce.

Ostatecznym efektem synergii między tymi podmiotami jest dobrobyt kraju, rozumiany jako wzrost produktywności, konkurencyjności i zatrudnienia.

3.2 Innowacje w bankowości

Bankowość, jako sektor silnie regulowany i kluczowy dla stabilności gospodarki, podlega nieustannym zmianom wynikającym z postępu technologicznego, zmian regulacyjnych oraz ewolucji oczekiwań klientów. Współczesne innowacje w bankowości obejmują zarówno nowe produkty i usługi, jak i procesy, modele biznesowe oraz sposoby interakcji z klientami⁵³³. Cyfryzacja, rozwój sztucznej inteligencji, big data i technologie blockchain mają kluczowy wpływ na transformację sektora finansowego, umożliwiając bankom zwiększenie efektywności operacyjnej oraz dostosowanie się do zmieniającego się otoczenia rynkowego⁵³⁴.

Innowacje w sektorze bankowym można klasyfikować według różnych kryteriów. W literaturze wyróżnia się następujące typologie innowacji w bankowości:

⁵³³ J. Schumpeter, dz. cyt., s. 104-105.

⁵³⁴ OECD/Eurostat, dz. cyt., 54-73.

Innowacje produktowe w bankowości obejmują nowe lub ulepszone produkty finansowe dostosowane do zmieniających się potrzeb klientów⁵³⁵. Przykłady takich innowacji to: konta i produkty oszczędnościowe zintegrowane z aplikacjami mobilnymi, kredyty i pożyczki oparte na automatycznej analizie zdolności kredytowej z wykorzystaniem AI, kryptowaluty i stablecoiny jako alternatywne formy płatności i przechowywania wartości.

Zmiany w sposobie funkcjonowania banków oraz ich operacjach wewnętrznych prowadzą do poprawy efektywności oraz optymalizacji kosztów. Do kluczowych innowacji procesowych należą: automatyzacja procesów bankowych (robotic process automation – RPA)⁵³⁶, zastosowanie sztucznej inteligencji i uczenie maszynowe (machine learning) do oceny ryzyka kredytowego, rozwój technologii biometrycznych w celu zwiększenia bezpieczeństwa transakcji.

Banki wprowadzają nowe metody zarządzania, które pozwalają na zwiększenie efektywności organizacyjnej oraz lepsze dostosowanie do warunków rynkowych. Wśród innowacji organizacyjnych wyróżnia się: przejście na model bankowości otwartej (open banking), implementacja chmurowych rozwiązań IT oraz współpraca banków z fintechami w ramach ekosystemów innowacyjnych⁵³⁷.

Nowoczesne techniki marketingowe pozwalają bankom na skuteczniejsze dotarcie do klientów oraz zwiększenie ich zaangażowania. Do kluczowych innowacji marketingowych należą: personalizacja ofert na podstawie analizy big data, wykorzystanie sztucznej inteligencji w chatbotach i obsłudze klienta, dynamiczny pricing i oferty dostosowane do zachowań użytkowników⁵³⁸.

Transformacja cyfrowa bankowości rozpoczęła się od wprowadzenia usług online, a jej dalszym etapem stał się dynamiczny rozwój bankowości mobilnej. Obecnie aplikacje mobilne oferują nie tylko podstawowe usługi bankowe, ale również rozwiązania takie jak zarządzanie

⁵³⁵ P. Kotler, *Marketing Management*, Prentice Hall, New Jersey 2000, s. 273–288.

⁵³⁶ E. Brynjolfsson, A. McAfee, dz. cyt., s. 39-82.

⁵³⁷ H. W. Chesbrough, dz. cyt., s. 1-45.

⁵³⁸ C.M. Christensen, *The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail*. Boston, MA: Harvard Business Review Press, 1997, s. 57–113.

budżetem osobistym, inwestycje, płatności peer-to-peer oraz zintegrowane usługi dodatkowe⁵³⁹.

Dyrektywa PSD2 (Payment Services Directive 2) wprowadziła nowe zasady dotyczące otwartej bankowości, umożliwiając fintechom dostęp do danych bankowych klientów za ich zgodą⁵⁴⁰. Banki musiały dostosować się do nowej rzeczywistości, oferując zestawy reguł i protokołów, które umożliwiają integrację między różnymi oprogramowaniami (API, Application Programming Interface), co pozwala na integrację usług z zewnętrznymi dostawcami.

Banki coraz częściej wykorzystują sztuczną inteligencję do analizy zachowań klientów, wykrywania oszustw, optymalizacji procesów kredytowych oraz automatycznej obsługi klienta. Big data pozwala na lepsze zarządzanie ryzykiem i personalizację ofert, co zwiększa konkurencyjność banków na rynku.

Technologia blockchain rewolucjonizuje sektor bankowy, szczególnie w obszarze transakcji międzynarodowych i systemów płatniczych. Banki zaczynają wdrażać rozwiązania oparte na blockchainie w celu zwiększenia przejrzystości i bezpieczeństwa operacji⁵⁴¹. Wzrost popularności kryptowalut i stablecoinów wymusza na instytucjach finansowych adaptację do nowych realiów rynku cyfrowych aktywów⁵⁴².

W *Drodze innowacji* (2010) Sławomir Lachowski przedstawia model przełomowej (disruptive) innowacji w sektorze bankowym, na przykładzie mBanku – pierwszego w pełni internetowego banku w Polsce, stworzonego od podstaw w ramach grupy BRE Banku. Według autora, przełomowa innowacja polega nie na stopniowym udoskonalaniu istniejących rozwiązań, lecz na wypracowaniu zupełnie nowego modelu działania, który redefiniuje rynek, potrzeby klientów i dotychczasowe relacje instytucjonalne. mBank nie był jedynie „cyfrową wersją” tradycyjnego banku – jego struktura, kanały komunikacji, system obsługi klienta oraz sposób budowania zaufania były całkowicie nowe i dostosowane do ery internetu oraz nowego

⁵³⁹ B. Lundvall, *National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning*, Pinter, London 1992, s. 1–38.

⁵⁴⁰ European Parliament, Directive (EU) 2015/2366 on Payment Services (PSD2), Official Journal of the European Union, L337/35–L337/127, Brussels 2015.

⁵⁴¹ D. Tapscott, A. Tapscott, dz. cyt., s. 25–78.

⁵⁴² D. Yermack, *Is Bitcoin a Real Currency? An Economic Appraisal*, NBER Working Paper No. 19747, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA, s. 1–27.

pokolenia użytkowników. Lachowski podkreśla, że sukces takiej innowacji wymaga odważnego przywództwa, szybkiego podejmowania decyzji, a także kultury organizacyjnej opartej na zaufaniu, współpracy i wspólnych wartościach. Przełomowe innowacje, jak wskazuje, są możliwe tylko tam, gdzie istnieje przestrzeń dla eksperymentowania, gotowość do ponoszenia ryzyka i elastyczność w działaniu. Kluczowe znaczenie ma również zwinność organizacyjna (organizational agility) – zdolność do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki i oczekiwania klientów. W tym sensie innowacja nie jest tylko domeną technologii, ale również zmiany myślenia o misji instytucji finansowej i jej roli w społeczeństwie. Przykład mBanku, który w ciągu kilku lat stał się trzecim największym bankiem internetowym w Europie i piątym na świecie, pokazuje, że możliwe jest stworzenie nowego paradygmatu w bankowości, opartego na wartościach takich jak przejrzystość, dostępność i partnerska relacja z klientem. Co więcej, takie podejście – choć wyprzedzało swoje czasy – może być dziś odczytywane jako zgodne z duchem zrównoważonego rozwoju, gdzie innowacja nie służy wyłącznie maksymalizacji zysku, ale również budowie inkluzywnego i nowoczesnego systemu finansowego⁵⁴³.

Wprowadzenie innowacji w bankowości przynosi szereg korzyści zarówno dla banków, jak i ich klientów. Do najważniejszych należą: zwiększenie dostępności usług finansowych, szczególnie w obszarach wykluczonych finansowo, redukcja kosztów operacyjnych dzięki automatyzacji i cyfryzacji procesów, podniesienie poziomu bezpieczeństwa transakcji poprzez wykorzystanie technologii biometrycznych i blockchaina oraz poprawa doświadczenia klienta dzięki personalizacji ofert i nowoczesnym kanałom komunikacji.

Jednocześnie rozwój innowacji w bankowości wiąże się z wyzwaniami regulacyjnymi, kwestiami ochrony prywatności oraz rosnącą konkurencją ze strony fintechów. Banki, aby utrzymać swoją pozycję na rynku, muszą nieustannie dostosowywać się do zmieniającego się otoczenia technologicznego i regulacyjnego.

3.3 Banki wobec wyzwań globalizacji

Wzrost znaczenia społeczeństwa informacyjnego, które – jak zauważa Aniela Dylus – jest jednym z kluczowych przejawów globalizacji, sprawia, że dostęp do informacji i wiedzy

⁵⁴³ S. Lachowski, *Droga innowacji. Pracuj ciężko, baw się, zmieniaj świat*, Studio Emka, Warszawa 2010, s. 34–40.

staje się fundamentem nowoczesnego państwa dobrobytu. Społeczeństwo to, oparte na powszechnym wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), zmienia nie tylko sposób, w jaki obywatele uczestniczą w życiu gospodarczym i społecznym, ale również redefiniuje modele funkcjonowania instytucji, w tym sektora finansowego⁵⁴⁴. W bankowości coraz większe znaczenie mają szybki przepływ danych, automatyzacja procesów oraz cyfrowa obsługa klientów, umożliwiającą personalizację usług na niespotykaną dotąd skalę.

Jednocześnie, jak zauważa Piotr Broda-Wysocki, skuteczność polityk publicznych zależy w dużej mierze od ich zdolności do przeciwdziałania wykluczeniu i promowania inkluzji społecznej, co nabiera szczególnego znaczenia w kontekście globalizacji oraz procesów sieciowych. Autor podkreśla, że rozwój kapitału ludzkiego i społecznego jest kluczowym elementem wzmocnienia spójności społecznej i adaptacyjności gospodarki. W warunkach intensyfikującej się konkurencji międzynarodowej i przyspieszonych zmian technologicznych, umiejętność zarządzania wiedzą, kompetencjami oraz innowacyjnością staje się podstawą utrzymania przewagi konkurencyjnej, również w sektorze finansowym. Odpowiednio zaprojektowane polityki edukacyjne, wsparcie dla przedsiębiorczości oraz rozwój infrastruktury cyfrowej zyskują rangę strategicznych narzędzi kształtujących przyszłość usług finansowych oraz ich dostępność w różnych grupach społecznych⁵⁴⁵.

W tym kontekście nie można pominąć roli innowacji w politykach publicznych dotyczących sektora bankowego. Andrzej Zybala podkreśla, że skuteczne projektowanie i wdrażanie innowacji w polityce publicznej — w tym w obszarze regulacji finansowych — wymaga nie tylko kreatywności, ale również głębokiego zrozumienia złożoności współczesnego świata oraz systemowego podejścia do zmiany. Zgodnie z jego ujęciem, wdrażanie nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, blockchain czy otwarta bankowość, powinno być wspierane przez elastyczne i adaptacyjne ramy regulacyjne, które sprzyjają eksperymentowaniu, a zarazem gwarantują stabilność i bezpieczeństwo systemu. Integracja innowacji z celami społecznymi i rozwojowymi stanowi podstawę budowy bardziej odpornych, odpowiedzialnych i inkluzyjnych instytucji publicznych⁵⁴⁶.

⁵⁴⁴ A. Dylus, *Globalizacja. Refleksje etyczne*, Ossolineum, Wrocław 2005, s. 133.

⁵⁴⁵ P. Broda-Wysocki, *Wykluczenie i inkluzja społeczna. Paradygmaty i próby definicji*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2012, s. 25.

⁵⁴⁶ A. Zybala, *Polityka publiczna w Polsce: kultura, rządzenie, rozwój. Szanse i zagrożenia w czasach złożoności i niepewności*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2021, s. 132–135.

Współczesna gospodarka i system finansowy rozwijają się w oparciu o zasady sieciowości, co podkreśla Manuel Castells w swojej koncepcji społeczeństwa sieci, opisując ją jako nowy typ organizacji społecznej, oparty na przepływach informacji, kapitału i kultury⁵⁴⁷. Castells wskazuje, że Internet oraz nowe technologie kształtują strukturę społeczną i gospodarczą, co znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie również w funkcjonowaniu sektora bankowego. Banki, działające w środowisku sieciowym, muszą adaptować się nie tylko do zmian technologicznych, ale także społecznych, co podkreślają ruchy opisane przez Castellsa jako sieci oburzenia i nadziei.

Znaczenie tego trendu podkreśla również autorka pracy, która zauważa, że zrównoważone finanse stały się kluczowym narzędziem realizacji strategii Europejskiego Zielonego Ładu, a banki pełnią rolę głównych katalizatorów transformacji energetycznej i społecznej⁵⁴⁸. Autorka wskazuje na rolę finansów zrównoważonych w transformacji gospodarczej Unii Europejskiej. Dowodzi, że finanse zrównoważone pełnią kluczową funkcję w przekierowywaniu kapitału na inwestycje wspierające ochronę środowiska, rozwój zielonych technologii oraz osiągnięcie neutralności klimatycznej. Wskazuje również na znaczenie regulacji prawnych, takich jak Taksonomia UE, SFDR, CSRD oraz Rozporządzenie w sprawie Zielonych Obligacji UE (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/2631 z dnia 22 listopada 2023 r. w sprawie europejskich zielonych obligacji oraz dobrowolnego ujawniania informacji dotyczących obligacji zrównoważonych środowiskowo oraz obligacji z elementami zrównoważonego rozwoju), które mają na celu zwiększenie przejrzystości informacji o ryzykach ESG i promowanie zrównoważonych inwestycji. Analizując mechanizmy wdrażania zrównoważonych finansów, autorka zwraca uwagę na potrzebę integracji kryteriów ESG w procesach decyzyjnych instytucji finansowych oraz na rolę państw członkowskich i Komisji Europejskiej w budowaniu spójnej strategii wsparcia dla transformacji gospodarczej.

Globalizacja niesie ze sobą również poważne zagrożenia – jak zauważa Aniela Dylus, niektóre z nich mają charakter strukturalny i historyczny. Autorka porównuje niektóre mechanizmy współczesnej globalizacji do tych, które doprowadziły do powstania totalitarnych ideologii XX wieku, takich jak faszyzm i narodowy socjalizm. Zwraca uwagę na ryzyko

⁵⁴⁷ M. Castells, *Spółczesność sieci*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2008, s. 78–85.

⁵⁴⁸ A. Rutkowska, Sustainable finance as a key tool for implementing the European Green Deal, w: *Zrównoważony rozwój i Europejski Zielony Ład dyktatami doskonalenia warsztatu naukowca*, red. J. Buzek, H.A. Kretek, M. Staniszewski, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2024, s. 97–112.

pojawienia się charyzmatycznych liderów, wspieranych przez elity finansowe, dążących do obrony partykularnych interesów w warunkach niestabilności społecznej i ekonomicznej. Takie scenariusze mogą – zdaniem Dylus – zagrażać demokracji i pogłębiać marginalizację społeczną. Dlatego wskazuje ona na potrzebę „globalizacji solidarności”, rozumianej jako międzynarodowe zobowiązanie do wspierania słabszych grup społecznych. Jednak realizacja tej koncepcji napotyka na poważne bariery – indywidualizm i roszczeniowość, które utrudniają dążenie do dobra wspólnego i autentycznej współodpowiedzialności⁵⁴⁹.

3.4 Rola banków w polityce innowacyjnej

Początek tego rozdziału miał za zadanie dostarczenie teoretycznego kontekstu dla rozważań na temat innowacji oraz procesu innowacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem sektora bankowego. Omówiono definicje i klasyfikacje innowacji, modele procesu innowacyjnego oraz kluczowe technologie kształtujące współczesną bankowość.

W kolejnej części pracy przechodzimy do analizy roli banków w polityce innowacyjnej. Banki, jako instytucje finansowe pełniące kluczową funkcję w gospodarce, nie tylko uczestniczą w procesach innowacyjnych wewnątrz sektora finansowego, ale także odgrywają istotną rolę jako katalizatory innowacji w innych sektorach. Ich zdolność do dostarczania kapitału dla innowacyjnych przedsiębiorstw, rozwijania instrumentów finansowych wspierających innowacje oraz współpracy z innymi instytucjami w ramach ekosystemu innowacyjnego ma kluczowe znaczenie dla dynamiki gospodarki opartej na wiedzy.

Dalsza część tego rozdziału będzie poświęcona analizie wyników badania naukowego, które pozwala na empiryczną ocenę roli banków w kształtowaniu polityki innowacyjnej. Badanie obejmuje zarówno perspektywę instytucji finansowych, jak i przedsiębiorstw korzystających z ich usług, a także kontekst regulacyjny i makroekonomiczny. Przedstawione zostaną kluczowe wnioski dotyczące wpływu banków na finansowanie innowacji, ich strategii w zakresie wsparcia innowacyjnych przedsięwzięć oraz wyzwań i ograniczeń, z jakimi mierzy się sektor bankowy w kontekście polityki innowacyjnej.

Banki, w opinii respondentów, odgrywają nieodzowną rolę w finansowaniu wdrożeń innowacji, a programy takie jak Kredyt Technologiczny POIR (obecnie Kredyt na Innowacje

⁵⁴⁹ A. Dylus, dz. cyt., s. 133.

Technologiczne FENG) są przykładem efektywnego łączenia środków publicznych i prywatnych w celu wspierania innowacyjnych inwestycji. W kontekście polityki innowacyjnej, badanie ujawnia potrzebę ściślejszej współpracy między bankami, regulatorami oraz środowiskiem naukowym. Respondenci zwracają uwagę na to, że banki, posiadając bezpośredni kontakt z przedsiębiorcami i realia rynkowe, mogą wносить cenny wkład w tworzenie bardziej praktycznych i adekwatnych regulacji. Ponadto, istnieje potencjał do wzmocnienia współpracy między sektorem bankowym a nauką poprzez stymulanty i zmiany systemowe, co może przyczynić się do lepszej komercjalizacji wyników badań.

Poniżej przedstawiono wyniki badania dotyczącego roli banków w polityce innowacyjnej. Tabela zawiera główne obszary tematyczne identyfikowane przez respondentów oraz kluczowe wnioski wynikające z analizy ich odpowiedzi. Badanie pozwala na lepsze zrozumienie wyzwań i możliwości współpracy sektora bankowego z regulatorami, środowiskiem naukowym oraz przedsiębiorstwami innowacyjnymi. Wskazuje także na znaczenie finansowania innowacji oraz bariery regulacyjne, które mogą utrudniać wdrażanie nowych rozwiązań.

Tabela 7 przedstawia zadania banków w architekturze polityki innowacyjnej (finansowanie, współpraca z instytucjami wdrożeniowymi, redukcja ryzyk wdrożeniowych).

Tabela 7. Rola banków w polityce innowacyjnej

Obszar tematyczny	Wnioski z badania	Respondenci
Współpraca banków i regulatorów	Potrzebna jest intensywniejsza współpraca między bankami a regulatorami (np. KNF) w celu dostosowania regulacji do tempa innowacji i urealnienia przepisów. Wspólne działania sprzyjają lepszemu zrozumieniu prawa i tworzeniu praktycznych standardów.	R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10
Tworzenie regulacji	Współtworzenie regulacji przez instytucje finansowe zwiększa ich adekwatność i praktyczność. Banki posiadają doświadczenie wdrożeniowe, które może wzbogacić proces legislacyjny.	R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10
Współpraca nauki i biznesu	Wymaga wzmocnienia poprzez stymulanty rządowe i zmiany w przepisach dotyczących komercjalizacji badań.	R4, R10
Finansowanie innowacji	Banki odgrywają kluczową rolę w finansowaniu wdrożeń innowacji poprzez instrumenty takie jak Kredyt na Innowacje Technologiczne FENG, łączący finansowanie bankowe z dotacyjnym.	R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10

Obszar tematyczny	Wnioski z badania	Respondenci
Rola inicjatyw sektorowych	Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji (KPI) stanowi platformę współpracy różnych środowisk i uczestniczy w dialogu z KNF.	R10
Bariery w polityce innowacyjnej	Wskazywane są opóźnienia regulacyjne i trudności w transferze nauki do biznesu. Outsourcing bankowy wymaga dostosowania regulacji do specyfiki wdrażania innowacji.	R4, R10
Przyszłość współpracy banków w innowacjach i ekoinnowacjach	Przewidywane jest zacieśnienie współpracy między bankami komercyjnymi a BGK w finansowaniu innowacji i ekoinnowacji, m.in. poprzez Kredyt Ekologiczny FENG i inne instrumenty gwarancyjne.	R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10
Rola banków w tworzeniu innowacji	Niektóre banki rozwijają wewnętrzne laboratoria (tzw. sandboxy) wspierające współpracę ze startupami. KNF stworzyła analogiczne środowisko testowe.	R4, R10
Znaczenie pragmatyzmu biznesowego	Banki wnoszą do innowacji pragmatyzm i umiejętność oceny finansowej przedsięwzięć.	R3, R4, R10

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Legenda do tabeli:

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R1	Krzysztof Hoffman – Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	dr Krzysztof Kalicki – Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański – Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R4	Paulina Skrzypińska – Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz – Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R6	Oskar Kulik – Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz – Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz – Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik – Członek Zarządu, Microsoft Polska
R10	Dagmara Krzesińska – Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
R11	Maria Krawczyńska – Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska – Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

Wnioski wskazują, że skuteczność rośnie wraz z łączeniem produktów rynkowych z mechanizmami publicznymi (dotacje, gwarancje, instrumenty mieszane).

Wyniki przeprowadzonego badania jakościowego wskazują na kluczową rolę banków w polityce innowacyjnej oraz na obszary wymagające dalszego rozwoju i współpracy.

Respondenci zgodnie podkreślili, że banki, jako istotne podmioty systemu finansowego, mogą zarówno wspierać innowacje poprzez dostarczanie odpowiednich instrumentów finansowych, jak i aktywnie uczestniczyć w procesie kształtowania polityki innowacyjnej.

Jednym z kluczowych wniosków wynikających z badania jest potrzeba intensyfikacji współpracy między bankami a organami regulacyjnymi, takimi jak KNF (Komisja Nadzoru Finansowego, organ państwowy sprawujący nadzór nad rynkiem finansowym w Polsce, w tym nad bankami, ubezpieczycielami, funduszami inwestycyjnymi oraz rynkiem kapitałowym, mający na celu zapewnienie jego stabilności, bezpieczeństwa i przejrzystości). Respondenci (R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10) zauważyli, że regulacje często nie nadążają za tempem rozwoju innowacji, co może prowadzić do niejasności interpretacyjnych i ograniczać wdrażanie nowych rozwiązań. Współpraca sektora bankowego z regulatorami pozwoliłaby na urealnienie przepisów i ich lepsze dostosowanie do dynamicznie zmieniających się warunków rynkowych.

Ponadto podkreślono znaczenie udziału banków w procesie tworzenia regulacji. Respondenci (R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10) uważają, że banki, będąc instytucjami na pierwszej linii wdrażania innowacji, posiadają cenne doświadczenie, które może wzbogacić proces legislacyjny i uczynić przepisy bardziej praktycznymi oraz adekwatnymi do wyzwań współczesnego rynku finansowego.

Wyniki badania wskazują również na potrzebę zacieśnienia współpracy między sektorem bankowym a środowiskiem naukowym. Respondenci (R4, R10) sugerują, że istotnym czynnikiem wspierającym tę współpracę mogą być stymulanty rządowe oraz zmiany w przepisach dotyczących komercjalizacji badań naukowych. Wprowadzenie zachęt finansowych i ułatwień regulacyjnych mogłoby skutecznie zwiększyć liczbę projektów badawczo-rozwojowych realizowanych wspólnie przez uczelnie i instytucje finansowe.

Banki odgrywają kluczową rolę w finansowaniu wdrożeń innowacji, co podkreśliła większość respondentów (R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10). Przykładem skutecznego instrumentu finansowania innowacyjnych przedsięwzięć jest Kredyt na Innowacje Technologiczne, realizowany we współpracy z Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK). Ten mechanizm łączy finansowanie bankowe z dotacyjnym, co pozwala przedsiębiorcom na realizację inwestycji związanych z nowymi technologiami i rozwojem produktów o wysokim stopniu innowacyjności.

Jeden z respondentów (R7) zwraca uwagę na interesujący przykład wspierania rozwoju innowacji przez banki, jakim jest projekt „Le Village by CA” Grupy Crédit Agricole. Projekt został już wdrożony we Francji i we Włoszech, gdzie Grupa prowadzi swoją działalność. „Le Village by CA” to unikalny koncept innowacyjnych wiosek stworzonych w partnerstwie banku z lokalnymi władzami. Są to fizyczne przestrzenie – budynki lub kompleksy – które udostępniają startupom nie tylko miejsce do pracy, ale przede wszystkim umożliwiają tworzenie realnych powiązań biznesowych z dużymi firmami i korporacjami. Startupy, klienci banku oraz lokalni partnerzy współdziałają w jednym środowisku, tworząc naturalny ekosystem dla rozwoju nowych technologii i rozwiązań rynkowych. Kluczowym elementem modelu „Le Village” jest łączenie potrzeb dużych przedsiębiorstw z innowacyjnymi pomysłami młodych firm. Grupa Crédit Agricole, jako współwłaściciel lub inwestor w „Le Village”, nie tylko zapewnia przestrzeń, ale aktywnie wspiera współpracę, stwarzając warunki do rozwoju i komercjalizacji innowacji. Ważną rolę odgrywa także współpraca z samorządami lokalnymi, co dodatkowo wzmacnia zakorzenienie projektu w środowiskach regionalnych i ich gospodarkach. Koncept „Le Village by CA” doskonale wpisuje się w nowoczesną politykę innowacyjną, polegającą nie tylko na inwestowaniu w startupy, ale na tworzeniu środowiska sprzyjającego innowacjom. W odróżnieniu od klasycznych modeli inkubacji startupów, „Le Village” stawia na budowanie realnych partnerstw między młodymi firmami a potencjalnymi klientami i inwestorami. Dzięki temu startupy mogą szybciej przetestować swoje rozwiązania, zweryfikować modele biznesowe i skalować działalność. Warto podkreślić, że Grupa Crédit Agricole, jako duża międzynarodowa organizacja, stosuje strategię lokalnego osadzenia działalności, ściśle współpracując z przedsiębiorcami i władzami w poszczególnych regionach. Takie podejście odróżnia Grupę od scentralizowanych modeli zarządzania innowacjami i pozwala lepiej odpowiadać na lokalne potrzeby gospodarcze. W Polsce, choć koncepcja „Le Village” nie została jeszcze wdrożona ze względu na ograniczenia finansowe i priorytety rozwojowe, Grupa Crédit Agricole aktywnie buduje fundamenty pod podobne inicjatywy. Tworzony jest m.in. system ewidencji projektów innowacyjnych umożliwiający skorzystanie z ulg badawczo-rozwojowych, co w przyszłości ma pozwolić na zgromadzenie środków na realizację bardziej zaawansowanych projektów innowacyjnych. Oprócz projektu „Le Village”, Grupa posiada spółki powołane do inwestowania w startupy oraz tworzenia rozwiązań opartych na pomysłach rozwiniętych w środowisku startupowym. Taka wielopoziomowa strategia innowacyjna pokazuje, jak banki mogą w długofalowy sposób budować gospodarki innowacyjne nie tylko poprzez finansowanie, ale także poprzez rozwój ekosystemów innowacji i kulturę współpracy. Projekt „Le Village by CA” Grupy Crédit Agricole jest przykładem

systemowego podejścia banku do wspierania innowacyjności, którego efekty są widoczne zarówno w krajach o ugruntowanej gospodarce innowacyjnej, jak i tam, gdzie takie ekosystemy są dopiero budowane. Działania te pokazują, że banki mogą nie tylko finansować innowacje, ale także być ich aktywnymi animatorami i twórcami środowisk sprzyjających kreatywności oraz rozwojowi nowych technologii.

Ważnym aspektem omawianym przez respondenta (R10) jest rola inicjatyw sektorowych, takich jak Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji (KPI). Organizacje tego typu działają jako platformy współpracy różnych środowisk, angażując sektor bankowy w dialog z regulatorami i innymi interesariuszami polityki innowacyjnej. Ich działalność pozwala na wypracowanie wspólnych strategii wspierających rozwój innowacji na rynku finansowym.

Respondenci (R4, R10) zwrócili uwagę na szereg barier hamujących wdrażanie innowacji w sektorze bankowym i szerzej – w polityce innowacyjnej państwa. Do kluczowych problemów zaliczono: opóźnienia regulacyjne – przepisy nie nadążają za tempem rozwoju innowacji, co powoduje trudności w ich wdrażaniu, trudności w transferze nauki do biznesu – współpraca pomiędzy środowiskiem akademickim a sektorem finansowym nadal wymaga usprawnień oraz outsourcing bankowy – jako obszar wymagający zmian regulacyjnych, które mogłyby zwiększyć elastyczność banków w zakresie współpracy z zewnętrznymi podmiotami innowacyjnymi.

Jednym z istotnych trendów w polityce innowacyjnej sektora bankowego jest rosnąca rola ekoinnowacji. Respondenci (R1, R2, R3, R4, R7, R8, R9, R10) przewidują rozszerzenie współpracy między bankami komercyjnymi a BGK w zakresie finansowania projektów ekologicznych i innowacyjnych. W ramach tej współpracy szczególne znaczenie mają instrumenty takie jak Kredyt Ekologiczny FENG oraz inne mechanizmy gwarancyjne i pożyczkowe, które wspierają wdrażanie projektów z obszaru zrównoważonego rozwoju.

Respondenci (R4, R10) zauważyli, że niektóre banki aktywnie angażują się w proces wspierania innowacji poprzez tworzenie wewnętrznych laboratoriów badawczych (tzw. piaskownic regulacyjnych – sandbox). W takich środowiskach testowane są nowe rozwiązania technologiczne, często we współpracy ze startupami. Podobne inicjatywy realizowane są również na poziomie regulatora – Komisja Nadzoru Finansowego stworzyła własną piaskownicę dla innowacyjnych firm finansowych, umożliwiając im testowanie rozwiązań w kontrolowanych warunkach.

Respondenci (R3, R4, R10) podkreślili również, że banki mogą wnieść do polityki innowacyjnej ważną wartość w postaci pragmatyzmu biznesowego. Instytucje finansowe, analizując projekty innowacyjne, stosują kryteria oceny ryzyka i rentowności, co pozwala na selekcję najbardziej obiecujących przedsięwzięć. W ten sposób banki mogą działać jako filtry rynkowe, wspierając te inicjatywy, które mają największe szanse na sukces rynkowy.

Analiza wyników badania jakościowego potwierdza, że banki odgrywają kluczową rolę w polityce innowacyjnej, zarówno jako dostawcy finansowania, jak i jako aktywni uczestnicy procesu legislacyjnego i wdrażania nowych technologii. Współpraca sektora bankowego z regulatorami, nauką i biznesem jest niezbędna dla dalszego rozwoju innowacji, jednak wymaga intensyfikacji działań i dostosowania ram regulacyjnych do dynamicznie zmieniającego się rynku. W szczególności należy zwrócić uwagę na rosnącą rolę finansowania innowacji oraz ekoinnowacji, które w najbliższych latach mogą stać się jednym z filarów polityki innowacyjnej w sektorze bankowym.

3.5 Banki a polityka innowacyjna

Banki odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu i wdrażaniu polityki innowacyjnej, zarówno jako instytucje finansujące innowacje, jak i podmioty aktywnie uczestniczące w dialogu regulacyjnym i gospodarczym. Współczesna polityka innowacyjna obejmuje szeroki zakres działań wspierających rozwój nowych technologii, startupów oraz projektów badawczo-rozwojowych, w których sektor bankowy może pełnić funkcję pośrednika, dostawcy kapitału oraz doradcy strategicznego⁵⁵⁰.

W tym rozdziale omówiona zostanie rola banków w polityce innowacyjnej, ich wpływ na finansowanie innowacji, współpraca z regulatorami oraz wyzwania związane z tworzeniem sprzyjających warunków dla rozwoju ekosystemu innowacji.

Polityka innowacyjna obejmuje działania mające na celu rozwój nowych technologii, wzrost konkurencyjności gospodarki oraz stymulowanie współpracy między sektorem prywatnym, publicznym i naukowym⁵⁵¹. Banki, jako kluczowe instytucje systemu finansowego, mogą wspierać te cele na kilka sposobów. Jednym z nich jest dostarczanie finansowania dla innowacyjnych przedsięwzięć. Banki oferują różnorodne instrumenty

⁵⁵⁰ OECD/Eurostat, dz. cyt., s. 94–117.

⁵⁵¹ B. Lundvall, dz. cyt., s. 29–55.

finansowe, w tym kredyty na innowacje technologiczne, gwarancje finansowe oraz instrumenty kapitałowe. Ważnym aspektem polityki innowacyjnej są regulacje prawne. Znaczącą rolę odgrywa tu współpraca z regulatorami w zakresie dostosowywania polityki innowacyjnej do realiów i wyzwań rynkowych. Banki uczestniczą w konsultacjach publicznych oraz w dialogu z organami nadzorczymi w celu urealnienia przepisów dotyczących finansowania innowacji. Banki mogą i tworzą własne programy akcelerycyjne i inkubacyjne. Niektóre z nich uruchamiają własne laboratoria innowacji, piaskownice regulacyjne (sandboxy) oraz programy wspierające startupy finansowe i technologiczne⁵⁵².

Jednym z kluczowych elementów polityki innowacyjnej jest zapewnienie odpowiednich źródeł finansowania dla firm wdrażających innowacje. Banki pełnią tu podwójną rolę: jako dostawcy kapitału oraz jako pośrednicy w dystrybucji funduszy publicznych i dotacji unijnych. W Polsce istotnym instrumentem wsparcia innowacji jest Kredyt na Innowacje Technologiczne FENG, realizowany we współpracy z Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK). Program ten umożliwia przedsiębiorcom finansowanie projektów związanych z wdrażaniem nowych technologii, łącząc finansowanie bankowe z dotacyjnym⁵⁵³.

Banki angażują się w rozwój ekoinnowacji poprzez programy takie jak Kredyt Ekologiczny FENG, który wspiera inwestycje związane z transformacją energetyczną i zrównoważonym rozwojem. Dzięki takim instrumentom banki mogą skutecznie wspierać realizację celów polityki innowacyjnej państwa i Unii Europejskiej⁵⁵⁴.

Regulacje stanowią kluczowy element polityki innowacyjnej, jednak ich niewłaściwe dostosowanie do dynamiki rynku może stanowić barierę dla wdrażania nowych technologii. Respondenci przeprowadzonego badania wskazali, że opóźnienia regulacyjne oraz brak współpracy sektora finansowego z regulatorami mogą hamować rozwój innowacji⁵⁵⁵.

Banki, jako podmioty na pierwszej linii wdrażania regulacji, mogą wspierać ich optymalizację poprzez aktywny udział w konsultacjach publicznych, np. w ramach dialogu z Komisją Nadzoru Finansowego czy Ministerstwem Finansów. Mogą tworzyć własne raporty i analizy na temat wpływu regulacji na innowacje. Niektóre z banków współpracują z

⁵⁵² H. W. Chesbrough, dz. cyt., s. 1–45.

⁵⁵³ Bank Gospodarstwa Krajowego, *Kredyt na Innowacje Technologiczne*, Warszawa 2023.

⁵⁵⁴ European Investment Bank, *Green Finance and Innovation*. Luxembourg: European Investment Bank, 2022.

⁵⁵⁵ Basel Committee on Banking Supervision, *Implications of Fintech Developments for Banks and Bank Supervisors*, Bank for International Settlements, Bazylea 2018.

organizacjami branżowymi, takimi jak na przykład Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji, które działają na rzecz urealnienia przepisów i ram prawnych⁵⁵⁶. Jednym z przykładów działań regulatora na rzecz innowacji jest utworzenie piaskownicy regulacyjnej przez KNF, umożliwiającej testowanie innowacyjnych rozwiązań finansowych w kontrolowanym środowisku. Dzięki takim inicjatywom banki i fintechy mogą wdrażać innowacje bez ryzyka naruszenia przepisów⁵⁵⁷.

Kluczowym filarem polityki innowacyjnej jest współpraca między nauką a biznesem. Banki mogą odgrywać tu rolę pośredników, wspierając transfer wiedzy i technologii między uczelniami a sektorem prywatnym. Jednak badania wskazują, że współpraca ta wymaga dodatkowych stymulantów, takich jak zachęty podatkowe czy fundusze wspierające komercjalizację badań⁵⁵⁸. Współpraca ta może odbywać się poprzez finansowanie projektów badawczo-rozwojowych. Banki mogą oferować instrumenty kredytowe przeznaczone dla firm współpracujących z uczelniami. Innym działaniem banków w tym obszarze jest tworzenie funduszy venture capital wspierających innowacyjne startupy. Dobrą praktyką jest tworzenie partnerstw strategicznych z uczelniami wyższymi, np. w ramach laboratoriów badawczo-rozwojowych.

Pomimo rosnącego zaangażowania banków w politykę innowacyjną istnieje szereg wyzwań utrudniających ich skuteczne działanie w tym obszarze. Do najważniejszych barier zalicza się brak dostosowanych regulacji, co przekłada się na konieczność równoczesnego spełniania wymogów nadzorczych, jak i wdrażania innowacji. Innym wyzwaniem jest niedostateczne finansowanie innowacji w ofercie dla startupów oraz małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Banki są skłonne do finansowania innowacji w dużych firmach, jednak startupy często mają utrudniony dostęp do kapitału. Wyzwaniem jest także niski poziom integracji sektora finansowego z sektorem nauki. Pomimo rosnącej liczby inicjatyw, wciąż istnieją bariery w transferze wiedzy i technologii. Ważnym aktualnym wyzwaniem jest konkurencja ze strony fintechów i big techów, które dynamicznie rozwijają innowacyjne usługi finansowe⁵⁵⁹.

⁵⁵⁶ European Parliament, dz. cyt., s. L337/35–L337/127.

⁵⁵⁷ Komisja Nadzoru Finansowego, *Piaskownica regulacyjna – raport*, Warszawa 2022.

⁵⁵⁸ *World Economic Forum, Global Financial and Monetary Systems: The Future of Global Fintech*, Światowe Forum Ekonomiczne, Genewa 2024.

⁵⁵⁹ European Central Bank, *Financial Innovation and Growth*, Frankfurt 2020.

Banki odgrywają istotną rolę w polityce innowacyjnej, zarówno jako dostawcy kapitału, jak i uczestnicy procesu regulacyjnego. Ich działania w zakresie finansowania innowacji, współpracy z regulatorami oraz wspierania startupów i sektora naukowego mogą znacząco wpłynąć na dynamikę rozwoju innowacyjnych technologii. Jednak aby w pełni wykorzystać potencjał banków w tym obszarze, konieczne jest dalsze dostosowywanie polityki innowacyjnej do realiów rynkowych oraz zacieśnianie współpracy między sektorem finansowym, administracją publiczną i środowiskiem naukowym.

3.6 Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej

Banki pełnią kluczową rolę w gospodarce, wspierając rozwój przedsiębiorstw, finansowanie inwestycji oraz stabilność systemu finansowego⁵⁶⁰. Jednym z najważniejszych obszarów, w którym ich działalność przyczynia się do wzrostu dobrobytu kraju, jest polityka innowacyjna⁵⁶¹. Innowacje stanowią fundament długoterminowego wzrostu gospodarczego, zwiększając konkurencyjność przedsiębiorstw, poprawiając efektywność zasobów oraz przyczyniając się do rozwoju nowych sektorów gospodarki⁵⁶².

W tym rozdziale autorka analizuje rolę banków w budowaniu dobrobytu kraju poprzez wsparcie polityki innowacyjnej. Omawiane są mechanizmy, dzięki którym banki stymulują rozwój innowacji, wpływ sektora finansowego na wzrost gospodarczy oraz przykłady działań podejmowanych przez banki w zakresie wspierania innowacyjnych przedsiębiorstw i technologii⁵⁶³.

Banki, jako instytucje finansowe, pełnią funkcję pośredników w alokacji kapitału, umożliwiając efektywne przekierowanie zasobów do najbardziej obiecujących przedsięwzięć gospodarczych⁵⁶⁴. Wspieranie innowacji poprzez różne instrumenty finansowe, takie jak

⁵⁶⁰ F.S. Mishkin, *Ekonomika pieniądza, bankowości i rynków finansowych*, Warszawa 2013, s. 42–44.

⁵⁶¹ M. Mazzucato, *Przedsiębiorcze państwo. Obalić mit sektora publicznego kontra prywatnego*, Warszawa 2020, s. 65–67.

⁵⁶² OECD, *The Innovation Imperative*, Paris 2015, s. 11–12.

⁵⁶³ World Bank, *Innovative Finance for Development Solutions*, Washington D.C. 2019, s. 18–21.

⁵⁶⁴ P. Grosse (red.), *Rola sektora bankowego w gospodarce*, Warszawa 2014, s. 53–54.

kredyty, gwarancje i fundusze venture capital, ma kluczowe znaczenie dla wzrostu dobrobytu kraju⁵⁶⁵.

Zgodnie z teorią wzrostu endogenicznego, rozwój gospodarczy zależy od wewnętrznych czynników, takich jak innowacyjność, kapitał ludzki i inwestycje w badania i rozwój (B+R)⁵⁶⁶. Banki odgrywają istotną rolę w tym procesie poprzez finansowanie inwestycji w nowe technologie, wspieranie przedsiębiorczości i rozwój startupów, umożliwienie dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), tworzenie instrumentów finansowych wspierających badania i rozwój⁵⁶⁷.

Polityka innowacyjna państwa ma na celu stworzenie warunków sprzyjających powstawaniu i wdrażaniu nowych technologii oraz modeli biznesowych. Banki, jako kluczowi gracze w ekosystemie innowacji, wspierają tę politykę poprzez współpracę z instytucjami publicznymi, finansowanie projektów badawczo-rozwojowych oraz dostarczanie kapitału na wdrażanie nowych technologii⁵⁶⁸. Przykłady instrumentów finansowych, które banki wykorzystują w ramach polityki innowacyjnej, obejmują: Kredyt na Innowacje Technologiczne FENG, gwarancje finansowe dla startupów, fundusze venture capital i private equity oraz zielone obligacje⁵⁶⁹. Sektor bankowy odgrywa istotną rolę w transformacji gospodarki poprzez finansowanie sektorów o wysokim potencjale innowacyjnym, takich jak przemysł technologiczny, zielona energia, biotechnologia oraz fintech i cyfryzacja usług finansowych⁵⁷⁰.

Banki, jako podmioty prywatne, często współpracują z instytucjami publicznymi w celu realizacji celów polityki innowacyjnej. Przykładem jest partnerstwo z Bankiem Gospodarstwa Krajowego (BGK), które umożliwia wdrażanie programów finansowych wspierających innowacje, m.in. poprzez fundusze unijne, fundusze akceleryacyjne i inkubatory przedsiębiorczości⁵⁷¹. Pomimo pozytywnego wpływu banków na politykę innowacyjną, istnieją wyzwania, które mogą ograniczać ich efektywność w tym obszarze, takie jak: wysokie

⁵⁶⁵ NBP, *Raport o rozwoju systemu finansowego w Polsce w 2022 r.*, Warszawa 2023, s. 80–86.

⁵⁶⁶ P. Romer, *Endogenous Technological Change*, *Journal of Political Economy* 1990, t. 98, nr 5, s. S71–S102.

⁵⁶⁷ OECD, *Financing SMEs and Entrepreneurs 2022: An OECD Scoreboard*, Paris 2022, s. 105–108.

⁵⁶⁸ Komisja Europejska, *Nowa europejska agenda innowacji*, Bruksela 2022, s. 5–7.

⁵⁶⁹ BGK, *Kredyt na innowacje technologiczne FENG – przewodnik dla wnioskodawców*, Warszawa 2023, s. 3–6.

⁵⁷⁰ OECD, *Green Finance and Investment: Mobilising Bond Markets for a Low-Carbon Transition*, Paris 2022, s. 32–35.

⁵⁷¹ PARP, *Finansowanie innowacji – przykłady wsparcia dla przedsiębiorców*, Warszawa 2021, s. 9–12.

ryzyko innowacji, ograniczenia regulacyjne, słaba współpraca z nauką oraz utrudniony dostęp MŚP do finansowania⁵⁷². Niektóre kraje wypracowały skuteczne modele wspierania innowacji poprzez banki, np. Izrael (publiczne gwarancje dla VC), Niemcy (KfW), USA (banki inwestycyjne i venture capitale)⁵⁷³.

Banki odgrywają kluczową rolę w budowaniu dobrobytu kraju poprzez wspieranie polityki innowacyjnej i finansowanie nowoczesnych technologii. Dzięki dostarczaniu kapitału dla innowacyjnych firm, współpracy z sektorem publicznym oraz tworzeniu dostosowanych do potrzeb rynku instrumentów finansowych, mogą one przyczyniać się do wzrostu gospodarczego i zwiększenia konkurencyjności kraju. Jednocześnie konieczne jest dalsze dostosowywanie polityki regulacyjnej i finansowej, aby umożliwić bankom skuteczniejsze wspieranie innowacji⁵⁷⁴.

3.7 Analiza barier i postulatów dla banków w polityce innowacyjnej

Sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu dobrobytu kraju, pełniąc funkcję nie tylko instytucji finansowych, ale także motoru innowacji i rozwoju gospodarczego. Banki, jako podmioty zarządzające kapitałem i udostępniające mechanizmy finansowania, mają potencjał do wspierania transformacji technologicznej, cyfryzacji oraz wdrażania nowoczesnych rozwiązań w różnych sektorach gospodarki. Jednakże ich zdolność do efektywnego wspierania innowacji jest często ograniczona przez szereg barier strukturalnych, regulacyjnych oraz organizacyjnych.

Celem analizy jest identyfikacja kluczowych przeszkód, które ograniczają innowacyjność sektora bankowego oraz przedstawienie postulatów umożliwiających ich przezwyciężenie. W oparciu o wyniki badań jakościowych wyodrębniono osiem głównych barier, obejmujących m.in. niski poziom inwestycji w badania i rozwój, wolne tempo cyfryzacji, ograniczoną współpracę banków z fintechami oraz brak odpowiednich modeli integracji technologicznej. Problemy te skutkują zmniejszoną dynamiką rozwoju innowacyjnych usług finansowych oraz

⁵⁷² IMF, *Financing the Recovery: Inclusive Growth After the Pandemic*, Washington D.C. 2022, s. 45–47.

⁵⁷³ OECD, *Venture Capital and Innovation: Lessons from Global Practices*, Paris 2020, s. 25–29.

⁵⁷⁴ OECD, *The Role of Banks, Equity Markets and Institutional Investors in Long-Term Financing for Growth and Development*, Paris 2013, s. 9–11.

ograniczonym wpływem sektora bankowego na budowanie gospodarki opartej na wiedzy i nowoczesnych technologiach.

W odpowiedzi na zidentyfikowane bariery sformułowano konkretne postulaty mające na celu poprawę funkcjonowania sektora bankowego w kontekście innowacji. Proponowane rozwiązania obejmują m.in. zwiększenie finansowania projektów badawczo-rozwojowych, wzmocnienie współpracy banków z partnerami technologicznymi, rozwój narzędzi cyfrowych oraz wprowadzenie nowych standardów w zakresie przetwarzania danych klientów. Wdrożenie tych rekomendacji może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności polskiego sektora bankowego, poprawy jakości usług finansowych oraz budowy silnej, innowacyjnej gospodarki.

Analiza przedstawiona w tym opracowaniu ma na celu dostarczenie kompleksowego obrazu wyzwań oraz rekomendacji, które mogą stać się fundamentem przyszłych działań strategicznych, zarówno dla instytucji finansowych, jak i dla regulatorów rynku oraz decydentów politycznych.

Tabela 8 kataloguje bariery (organizacyjne, regulacyjne, technologiczne) oraz postulaty dla sektora bankowego i administracji publicznej. Przedstawia kluczowe bariery hamujące innowacyjność w sektorze bankowym oraz propozycje działań, które mogą przyczynić się do ich przezwyciężenia. Opracowanie bazuje na wynikach wywiadów jakościowych, identyfikujących kluczowe problemy oraz postulaty ich rozwiązania.

Tabela 8. Rola sektora bankowego w kształtowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę innowacyjną – bariery i postulaty

Bariery (B)	Tezy z wywiadów (W)	Postulaty do wdrożenia (P)
B1: Niewystarczające inwestycje w badania i rozwój przez banki	W1: Banki powinny intensywniej finansować projekty badawczo-rozwojowe, szczególnie w zakresie sztucznej inteligencji i technologii chmurowych.	P1: Utworzenie funduszy rozwoju innowacji oraz nowych modeli finansowania innowacji technologicznych; współpraca z instytutami badawczymi.
B2: Powolne tempo cyfryzacji procesów wewnętrznych w bankach	W2: Projekty innowacyjne są wstrzymywane z powodu obciążeń podatkowych i niepewności rynkowej.	P2: Przyspieszenie cyfryzacji systemów bankowych poprzez programy wsparcia rządowego i ulgi inwestycyjne.
B3: Ograniczona integracja fintechów z sektorem bankowym	W3: Polska ma niski udział fintechów w rynku finansowym, a współpraca z bankami jest niewystarczająca.	P3: Wprowadzenie regulacji promujących partnerstwa banków z fintechami, np. poprzez <i>sandboxy</i> regulacyjne.

Bariery (B)	Tezy z wywiadów (W)	Postulaty do wdrożenia (P)
B4: Niewykorzystanie potencjału nowych technologii w obsłudze klienta	W4: Interfejsy bankowe przyszłości, takie jak awatary czy Metaverse, mogą poprawić doświadczenie klienta.	P4: Rozwój technologii immersyjnych i testowanie nowych interfejsów w pilotażowych programach obsługi klienta.
B5: Niski poziom edukacji technologicznej wśród klientów	W5: Klienci nie znają pełni możliwości oferowanych przez technologie bankowe.	P5: Organizowanie kampanii edukacyjnych i warsztatów technologicznych dla klientów banków.
B6: Brak odpowiednich modeli współpracy banków z partnerami technologicznymi	W6: Współpraca typu <i>joint engineering</i> z partnerami technologicznymi może przyspieszyć innowacje.	P6: Zacieśnienie współpracy z firmami technologicznymi (np. Accenture, Microsoft) w modelu <i>joint engineering</i> .
B7: Ograniczona dostępność funduszy na rozwój cyfryzacji	W7: Zewnętrzne fundusze, np. unijne, mogą wspierać rozwój cyfryzacji w bankach.	P7: Aktywne pozyskiwanie zewnętrznych funduszy na rozwój technologii i innowacji cyfrowych.
B8: Brak standardów w integracji danych klientów	W8: Fragmentaryczność danych ogranicza efektywność obsługi klienta.	P8: Opracowanie jednolitego systemu standardów integracji danych klientów z poszanowaniem zasad prywatności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Legenda:

Symbol	Znaczenie
B	Bariery zidentyfikowane w sektorze bankowym w kontekście polityki innowacyjnej.
W	Tezy wynikające z wywiadów eksperckich (badanie jakościowe).
P	Postulaty autorskie – rekomendacje do wdrożenia dla sektora bankowego i regulatorów.

Zestawienie podkreśla potrzebę standaryzacji danych ESG, większej elastyczności procesów kredytowych oraz wsparcia transformacji kompetencyjnej.

Bariery (B) zostały podzielone na osiem głównych kategorii, obejmujących m.in. niewystarczające inwestycje w badania i rozwój (B1), powolne tempo cyfryzacji (B2), ograniczoną integrację fintechów z sektorem bankowym (B3) oraz niewykorzystanie potencjału nowych technologii w obsłudze klienta (B4). Istotne wyzwania stanowią także niski poziom edukacji technologicznej klientów (B5), brak odpowiednich modeli współpracy z partnerami technologicznymi (B6), ograniczona dostępność funduszy na rozwój cyfryzacji (B7) oraz brak jednolitych standardów integracji danych klientów (B8).

Każda z barier została skonfrontowana z tezami wynikającymi z wywiadów (T), które wskazują na konkretne problemy i wyzwania, np. konieczność zwiększenia finansowania projektów badawczo-rozwojowych przez banki, przyspieszenie cyfryzacji systemów bankowych czy poprawę współpracy między bankami a fintechami.

W odpowiedzi na zidentyfikowane bariery i tezy wywiadowe, tabela przedstawia konkretne postulaty do wdrożenia (P). Obejmują one m.in. stworzenie funduszy rozwoju innowacji (P1), wdrożenie rządowych programów wsparcia dla cyfryzacji sektora bankowego (P2), promowanie partnerstw banków z fintechami poprzez sandboxy regulacyjne (P3) czy organizację kampanii edukacyjnych dla klientów (P5). Dodatkowe rekomendacje obejmują zacieśnienie współpracy z partnerami technologicznymi w modelu joint engineering (P6), pozyskiwanie zewnętrznych funduszy na rozwój technologii (P7) oraz opracowanie standardów integracji danych klientów (P8).

Zastosowanie zaproponowanych rozwiązań może znacząco przyczynić się do poprawy innowacyjności sektora bankowego, co wpłynie nie tylko na jego konkurencyjność, ale również na rozwój gospodarczy i technologiczny kraju.

3.8 Wyzwania związane z innowacjami w bankowości

Innowacje w bankowości odgrywają kluczową rolę w transformacji sektora finansowego, jednak ich wdrażanie wiąże się z wieloma wyzwaniami. Sektor bankowy, będąc silnie regulowanym obszarem gospodarki, musi równoważyć postęp technologiczny z wymaganiami prawnymi, bezpieczeństwem finansowym oraz oczekiwaniami klientów. Omówimy teraz kluczowe wyzwania związane z wdrażaniem innowacji w bankowości, wskazując na aspekty regulacyjne, technologiczne, organizacyjne oraz związane z finansowaniem i konkurencją.

Jednym z największych wyzwań dla banków wdrażających innowacje jest dostosowanie ich do obowiązujących regulacji. Sektor bankowy podlega ścisłemu nadzorowi ze strony instytucji takich jak Komisja Nadzoru Finansowego (KNF) w Polsce, Europejski Bank Centralny (EBC) czy Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS). Wprowadzanie nowych technologii, takich jak sztuczna inteligencja, blockchain czy otwarta bankowość, wymaga zgodności z szeregiem przepisów dotyczących ochrony danych, przeciwdziałania praniu

pieniędzy (AML) oraz identyfikacji klientów (KYC)⁵⁷⁵. Dodatkowym problemem jest często opóźniona reakcja regulatorów na zmiany technologiczne. Wiele banków wskazuje, że przepisy nie nadążają za tempem innowacji, co ogranicza możliwości wdrażania nowych usług finansowych⁵⁷⁶. Jednym z przykładów jest proces dostosowania się banków do dyrektywy PSD2, która umożliwiła rozwój otwartej bankowości, ale jednocześnie nałożyła na instytucje finansowe nowe obowiązki w zakresie bezpieczeństwa i dostępu do danych⁵⁷⁷.

Szybki rozwój technologii wiąże się z koniecznością stałego inwestowania w nowe rozwiązania informatyczne, a także w infrastrukturę niezbędną do ich wdrożenia. Banki muszą modernizować swoje systemy IT, aby sprostać wymaganiom klientów i konkurować z dynamicznie rozwijającymi się fintechami. Kluczowym wyzwaniem technologicznym dla banków jest migracja do chmury obliczeniowej. Wiele banków wciąż korzysta ze starszych systemów informatycznych, które są kosztowne w utrzymaniu i trudno integrowalne z nowoczesnymi technologiami⁵⁷⁸. Istotnym wyzwaniem dla banków jest szeroko pojęte cyberbezpieczeństwo. Rozwój bankowości cyfrowej zwiększa ryzyko cyberataków, co wymaga wzmocnienia systemów ochrony danych i inwestycji w zaawansowane rozwiązania zabezpieczające. Kolejnym wyzwaniem jest interoperacyjność systemów bankowych. Wdrażanie innowacji, takich jak sztuczna inteligencja czy blockchain, wymaga integracji z istniejącymi systemami bankowymi, co często jest procesem kosztownym i skomplikowanym.

Banki, jako instytucje o ugruntowanej strukturze, często napotykały trudności związane z wdrażaniem zmian organizacyjnych. Innowacje wymagają nowego podejścia do zarządzania, elastyczności oraz zdolności adaptacyjnych. Kluczową barierą organizacyjną jest kultura organizacyjna⁵⁷⁹. Banki działają w modelu hierarchicznym, co może utrudniać szybkie podejmowanie decyzji i eksperymentowanie z nowymi rozwiązaniami. Bariery istnieją także w procesie zarządzania talentami w bankach. Brak specjalistów z zakresu nowych technologii, takich jak AI, big data czy cyberbezpieczeństwo, stanowi istotną przeszkodę w realizacji strategii innowacyjnych. Bariery istnieją także we współpracy banków z fintechami. Choć

⁵⁷⁵ European Central Bank, *Report on a Digital Euro*, Eurosystem High-Level Task Force on Central Bank Digital Currency, Frankfurt 2020.

⁵⁷⁶ Basel Committee on Banking Supervision, *Implications of Fintech Developments for Banks and Bank Supervisors*, Bank for International Settlements, Bazylea 2018.

⁵⁷⁷ European Parliament, dz. cyt., s. L337/35–L337/127.

⁵⁷⁸ D. Gozman, J. Hedman i K. Sylvest, *Open Banking: Emergent Roles, Risks & Opportunities*, Institute publication/CBS, 2018–2019.

⁵⁷⁹ P. Kotler, *Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital*, Wiley, New Jersey 2017.

coraz więcej banków nawiązuje partnerstwa z fintechami, różnice w kulturze pracy i procedurach mogą stanowić wyzwanie w tej nowej na rynku formule współpracy⁵⁸⁰.

Wdrażanie innowacyjnych rozwiązań wymaga znacznych nakładów finansowych, które mogą stanowić barierę, zwłaszcza dla mniejszych banków. Inwestycje w nowoczesne technologie często wiążą się z długim okresem zwrotu, co może zniechęcać banki do podejmowania ryzyka. Banki muszą równocześnie spełniać wymogi kapitałowe narzucane przez regulatorów, co ogranicza ich zdolność do alokowania środków na rozwój nowych technologii⁵⁸¹.

Jednym z najważniejszych wyzwań dla banków jest rosnąca konkurencja ze strony fintechów oraz dużych firm technologicznych (big techów), takich jak Google, Amazon, Apple czy Meta. Fintechy oferują nowoczesne, elastyczne usługi finansowe, często w bardziej konkurencyjnych cenach i w modelu bardziej dostosowanym do potrzeb cyfrowych klientów⁵⁸². Z kolei bigtechy, dzięki swojej globalnej obecności i dostępowi do ogromnych zbiorów danych, mogą w przyszłości odegrać jeszcze większą rolę w sektorze finansowym. Przykładem jest Apple Pay, Google Pay czy Amazon Lending, które stanowią realne zagrożenie dla tradycyjnej bankowości detalicznej. Banki muszą dostosować swoje strategie do nowych realiów rynkowych, inwestując w technologie i rozwijając innowacyjne modele biznesowe.

Współczesny klient bankowy oczekuje szybkich, wygodnych i bezpiecznych usług finansowych dostępnych online i w aplikacjach mobilnych. Personalizacja usług, intuicyjne interfejsy użytkownika oraz możliwość natychmiastowej obsługi stają się kluczowymi czynnikami konkurencyjności banków. Brak dostosowania do tych wymagań może prowadzić do utraty klientów na rzecz bardziej innowacyjnych graczy rynkowych⁵⁸³.

W swojej książce *Droga innowacji* Sławomir Lachowski podkreśla, że innowacja to nie tylko kwestia technologii czy nowych produktów, lecz przede wszystkim sposób myślenia, działania i zarządzania organizacją. Jego doświadczenia z budowy mBanku – pierwszego w

⁵⁸⁰ H. W. Chesbrough, dz. cyt., s. 85–118.

⁵⁸¹ Bank for International Settlements, *Regulatory Approaches to Fintech and Innovation*, BIS Papers nr 117, Bazylea 2020.

⁵⁸² A. McAfee, E. Brynjolfsson, *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*, W. W. Norton & Company, New York 2017, s. 45–89.

⁵⁸³ Deloitte, *Digital Banking Maturity 2022*, Deloitte Insights, Warszawa 2022.

pełni internetowego banku w Polsce i jednego z prekursorów cyfrowej transformacji w europejskiej bankowości – pokazują, że prawdziwa innowacja wymaga odwagi w kwestionowaniu status quo, zaufania do ludzi oraz gotowości do podejmowania ryzyka i uczenia się na błędach. Lachowski zwraca uwagę, że kultura organizacyjna sprzyjająca otwartości, zaangażowaniu i współodpowiedzialności stanowi fundament trwałej zdolności do wprowadzania zmian. Innowacja – w jego ujęciu – to nie jednorazowy przełom, lecz ciągły proces doskonalenia i odpowiedzialnego kształtowania przyszłości, który może i powinien uwzględniać także wartości społeczne i ekologiczne. W tym kontekście podejście Sławomira Lachowskiego można odczytywać jako zapowiedź myślenia zgodnego z ideą zrównoważonego rozwoju, w której innowacyjność służy nie tylko wzrostowi, ale również budowaniu trwałego dobrobytu i kapitału społecznego⁵⁸⁴.

Wyzwania związane z innowacjami w bankowości są wielowymiarowe i obejmują zarówno aspekty regulacyjne, technologiczne, organizacyjne, jak i rynkowe. Banki muszą równoważyć wdrażanie innowacji z wymaganiami prawnymi i kapitałowymi, a także zmierzyć się z konkurencją ze strony fintechów i bigtechów. Przyszłość sektora bankowego zależy od zdolności do adaptacji do dynamicznie zmieniającego się środowiska oraz skutecznej współpracy z regulatorami, przedsiębiorstwami technologicznymi i klientami.

Tabela 9 syntetyzuje rezultaty analiz innowacyjności i roli banków jako katalizatora zmian technologicznych.

Tabela 9. Podsumowanie Rozdziału 3 – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
Ramy polityki innowacyjnej	Polityka innowacyjna państwa i UE tworzy warunki do powstawania i wdrażania technologii oraz modeli biznesowych; banki są kluczowym kanałem jej realizacji.	Współtworzenie programów z administracją (np. BGK, PARP), dopasowanie produktów do priorytetów (OZE, cyfryzacja, deep-tech).	Silniejsza komercjalizacja wiedzy, przyspieszenie transformacji technologicznej gospodarki.
Rola banków jako partnera państwa	Banki działają jako instytucjonalny partner państwa w ekosystemie innowacji (instrumenty,	Projektowanie linii kredytowych i gwarancyjnych zgodnych z celami publicznymi;	Zwiększenie skali i skuteczności polityki innowacyjnej; większa przejrzystość efektów.

⁵⁸⁴ S. Lachowski, *Droga innowacji. Pracuj ciężko, baw się, zmieniaj świat*, Studio Emka, Warszawa 2010, s. 78–83.

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
	wdrożenia, monitoring efektów).	współpraca z funduszami rozwoju i uczelniami.	
Instrumenty finansowania innowacji	Kredyty technologiczne (np. FENG), gwarancje dla startupów, VC/PE, zielone obligacje – to trzon finansowania ryzykownych projektów.	Budowa portfeli hybrydowych (dług + kapitał), underwriting emisji, doradztwo dla firm na ścieżce B+R→wdrożenie.	Wzrost produktywności, nowych miejsc pracy i konkurencyjności eksportowej.
Współpraca publiczno-prywatna	Skuteczne modele (np. BGK/KfW/EBI) łączą środki publiczne z prywatnym kapitałem banków.	Montaże finansowe, instrumenty zwrotne, programy akceleracyjne i inkubatory z udziałem banków.	Efekty dźwigni i spillovers wiedzy na regiony/MŚP.
Bariery i ryzyka	Wysokie ryzyko technologiczne, ograniczenia regulacyjne, luka finansowania MŚP, słaba kooperacja nauka–biznes.	Rozwój metod oceny ryzyka innowacji (dane, AI), dłuższe horyzonty finansowania, uproszczenie procedur.	Zmniejszenie luki innowacyjnej i regionalnych dysproporcji rozwojowych.
Mierzenie wpływu i ład ESG	Integracja ESG z polityką innowacyjną podnosi wiarygodność i odporność instytucji.	Włączenie wskaźników wpływu (np. emisje, efektywność energetyczna, miejsca pracy) do decyzji kredytowych.	Trwały dobrobyt: wzrost jakości życia, bezpieczeństwo energetyczne, inkluzja.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rozdział 3 niniejszej rozprawy; Komisja Europejska (2020), Europejski Zielony Ład; OECD (2013), The Role of Banks in Long-Term Financing; GRI (2021); M. Ziolo (2021); H. Rogall (2010).

Analiza roli banków w polityce innowacyjnej wykazała, że sektor bankowy pełni funkcję nie tylko dostawcy kapitału, lecz także aktywnego uczestnika procesów transformacji technologicznej. Wsparcie przedsiębiorstw innowacyjnych, rozwój instrumentów finansowania podwyższonego ryzyka oraz współpraca z instytucjami publicznymi i środowiskiem naukowym wzmacniają potencjał gospodarki w zakresie tworzenia wartości dodanej i zwiększania konkurencyjności.

Jednocześnie zidentyfikowano bariery ograniczające skalę tego oddziaływania, w tym czynniki regulacyjne (niepewność standardów i wymogów), organizacyjne (fragmentacja danych i silosy informacyjne), technologiczne (konieczność modernizacji infrastruktury IT) oraz rynkowe (asymetria informacji i wysokie ryzyko projektów innowacyjnych). Wyniki badań wskazują, że skuteczność interwencji banków wzrasta w warunkach łączenia

instrumentów rynkowych z mechanizmami wsparcia publicznego, a także przy budowie partnerstw międzysektorowych i sekwencyjnym wdrażaniu rozwiązań.

Ustalenia te potwierdzają, że banki mogą pełnić funkcję katalizatora innowacji, pod warunkiem integracji celów ekonomicznych z długofalową strategią rozwojową państwa. Jednocześnie wskazują, że analiza wpływu sektora bankowego na dobrobyt nie może ograniczać się wyłącznie do wymiaru technologicznego, lecz wymaga uwzględnienia drugiego filaru transformacji – polityki zrównoważonego rozwoju, której poświęcony jest kolejny rozdział.

Rozdział 4. ROLA BANKÓW W BUDOWANIU DOBROBYTU KRAJU NA PRZYKŁADZIE POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Zrównoważony rozwój stanowi jeden z kluczowych filarów współczesnych polityk publicznych oraz nowego paradygmatu funkcjonowania sektora finansowego. W warunkach narastających wyzwań klimatycznych, społecznych i regulacyjnych sektor bankowy przestaje być wyłącznie dostawcą kapitału, a staje się istotnym uczestnikiem procesów transformacyjnych kształtujących długofalowy dobrobyt społeczno-gospodarczy.

O ile w rozdziale trzecim przeanalizowano rolę banków w realizacji polityki innowacyjnej, o tyle niniejszy rozdział koncentruje się na drugim kluczowym obszarze oddziaływania – polityce zrównoważonego rozwoju. Analiza ta ma na celu ocenę, w jakim zakresie banki integrują zasady ESG z modelami biznesowymi oraz czy ich działania przyczyniają się do budowy trwałego i odpornego systemu gospodarczego.

Szczegółnej uwadze poddano wpływ banków na strukturę finansowania gospodarki poprzez implementację strategii ESG, rozwój instrumentów zielonych finansów oraz integrację kryteriów środowiskowych i społecznych z procesami zarządzania ryzykiem. Analizie poddano również uwarunkowania regulacyjne, w tym europejskie ramy zrównoważonych finansów, które w istotny sposób determinują kierunki transformacji sektora bankowego.

Rozdział ten stanowi element empirycznej weryfikacji głównej hipotezy rozprawy, zgodnie z którą banki integrujące zasady ESG w większym stopniu przyczyniają się do budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego niż instytucje funkcjonujące w oparciu o tradycyjny model działalności. W zestawieniu z analizą polityki innowacyjnej umożliwia on kompleksową ocenę roli banków jako podmiotów integrujących cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe w ramach współczesnych polityk rozwojowych.

4.1 Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju – ujęcie na podstawie wywiadów

Na ile – i w jaki sposób – decyzje kredytowe oraz praktyki zarządzania portfelem mogą realnie kształtować wyniki środowiskowe, społeczne i gospodarcze, a przez to wpływać na dobrobyt kraju? W niniejszym podrozdziale traktujemy sektor bankowy nie jako z góry

„kluczowy”, lecz jako potencjalny mechanizm sterowania alokacją kapitału, którego faktyczną rolę weryfikujemy empirycznie w oparciu o wywiady eksperckie (R1–R12) i przykłady praktyk rynkowych. Respondenci zwracają uwagę, że oprócz legislacji (np. wymogów sprawozdawczych niefinansowych) to polityki kredytowe i inwestycyjne banków wyznaczają standardy, które mogą zarówno ograniczać finansowanie działalności wysokoemisyjnej, jak i przyspieszać transformację podmiotów deklarujących wiarygodny plan zmian.

„Z jednej strony zmianę może wymusić legislacja [...] w tej chwili bardzo mocno widzimy zmianę, którą wnosi dyrektywa CSRD [...]. Natomiast bank jest podmiotem, który [...] może na swoich zasadach sterować zachowaniem klientów [...]. Jeśli ktoś prowadzi jeszcze działalność postrzeganą jako negatywna, ale udowodni, że jest w procesie zmiany [...] to wtedy bank wspiera ten rozwój.” (R10)

„Banki mają naprawdę niesamowitą siłę oddziaływania [...] wpływają na swoich klientów, zmieniają ich, stymulują, wymuszają w pewien sposób działania.” (R12)

„Patrząc na emisje portfelowe [...] mówimy o milionach ton CO₂. [...] Zwiększając priorytet dla budownictwa niskoemisyjnego czy projektów [np. ELENA], banki zmniejszają emisyjność finansowanych przedsiębiorstw. To są lewary, które sektor finansowy może używać, by pomóc osiągnąć neutralność klimatyczną.” (R6)

Synteza wniosków z wywiadów:

1. Respondenci wskazują na podwójny kanał wpływu: presję regulacyjną (CSRD/ESRS) oraz alokację kapitału przez polityki banków (R1–R3, R5–R8, R11–R12).
2. Emisje finansowane (Scope 3) są postrzegane jako główny mechanizm przełożenia decyzji portfelowych na cele klimatyczne i koszty energii w gospodarce (R2, R3, R6, R11, R12).
3. Banki różnicują warunki finansowania (priorytetyzacja OZE, efektywności energetycznej, budownictwa niskoemisyjnego) i w ten sposób kierują strumień inwestycji (R1–R3, R5–R8).
4. Współpraca z instytucjami (KE/EBA/KNF, UNEP/GRID, BGK) oraz programami (np. Kredyt Ekologiczny FENG, ELENA) jest dźwignią skali i redukcji ryzyka (R1–R3, R5–R8, R11–R12).

Poniżej przedstawiono syntetyczne zestawienie wypowiedzi respondentów w formie tabelarycznej, grupując je według obszarów tematycznych oraz przypisując kody R#, co umożliwia przejrzyste prześledzenie kanałów wpływu banków na politykę zrównoważonego rozwoju oraz identyfikację potencjalnych implikacji dla dobrobytu.

Tabela 10 prezentuje funkcje banków w realizacji polityk ESG (finansowanie, filtr taksonomiczny, doradztwo, współpraca międzysektorowa).

Tabela 10. Rola banków w polityce zrównoważonego rozwoju

Obszar tematyczny	Wnioski z badania	Respondenci
Wpływ polityki kredytowej na zrównoważony rozwój	Banki poprzez politykę kredytową znacząco wpływają na realizację polityki zrównoważonego rozwoju i klimatycznej, finansując lub wyłączając określone sektory. Odpowiedzialne decyzje kredytowe wspierają dekarbonizację i promują niskoemisyjne inwestycje.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12
Współpraca z instytucjami w zakresie zrównoważonego rozwoju	Banki współpracują z ekspertami, regulatorami (EBA, KNF, KE) oraz agendami ONZ (np. UNEP/GRID–Warszawa) przy wdrażaniu polityki zrównoważonego rozwoju. Przykładem współpracy jest inicjatywa ECO–MIASTO.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12
Potencjał dalszego zaangażowania banków	Banki powinny zwiększać zaangażowanie w obszarze zrównoważonego rozwoju poprzez operacjonalizację strategii, alokację zasobów i identyfikację działań o największym potencjale klimatycznym. Sugerowane są m.in. ułatwienia regulacyjne i podatkowe dla zielonych aktywów.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12
Rola edukacyjna banków	Banki pełnią funkcję edukacyjną wobec rynku i klientów w zakresie zrównoważonego rozwoju i wymogów regulacyjnych (np. Dyrektywa CSRD). Informując i wspierając transformację ekologiczną klientów, budują świadomość i promują odpowiedzialne praktyki.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12
Finansowanie zrównoważonego rozwoju	Banki mają kluczowe znaczenie w finansowaniu zielonej transformacji. Wprowadzają produkty inwestycyjne ESG, ograniczają finansowanie sektorów wysokoemisyjnych i oferują Kredyt Ekologiczny FENG wspierający transformację energetyczną przedsiębiorstw.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12
Promowanie rozwiązań dla zrównoważonych miast i społeczności lokalnych	UNEP/GRID–Warszawa współpracuje z sektorem prywatnym i samorządami w promowaniu neutralności klimatycznej. Wspiera banki w tworzeniu i promowaniu zrównoważonych produktów.	R12
Bariery w rozwoju zrównoważonego finansowania	Wskazywana jest niedojrzałość biznesowa części projektów ESG i brak wystarczających zachęt ekonomicznych dla przedsiębiorstw do wdrażania ekologicznych rozwiązań.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12

Obszar tematyczny	Wnioski z badania	Respondenci
Łączenie polityki innowacyjnej i klimatycznej	Polityki innowacyjna i klimatyczna są ze sobą powiązane, gdyż wiele innowacji zwiększa efektywność energetyczną i ogranicza wpływ środowiskowy. Kredyt Ekologiczny FENG stanowi przykład integracji tych polityk.	R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12
Rola banków w finansowaniu ekoinnowacyjnych startupów	Niektóre banki wspierają i finansują startupy oraz scaleupy działające w obszarze ekoinnowacji.	R4, R5, R10
Wpływ regulacji na działalność banków w obszarze ESG	Regulacje ESG modyfikują sposób funkcjonowania banków, jednak wciąż brakuje jasnych wytycznych i ujednoliconych standardów wdrażania.	R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Legenda do tabeli:

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R1	Krzysztof Hoffman – Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	dr Krzysztof Kalicki – Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański – Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R4	Paulina Skrzypińska – Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz – Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R6	Oskar Kulik – Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz – Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz – Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik – Członek Zarządu, Microsoft Polska
R10	Dagmara Krzesińska – Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
R11	Maria Krawczyńska – Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska – Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

Z analizy wynika, że filtr regulacyjny i zarządzanie ryzykiem klimatycznym stają się rdzeniem modelu biznesowego; dodatkowym akceleratorem są partnerstwa publiczno-prywatne. Powyższa tabela przedstawia wyniki badań dotyczących roli banków w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju, uwzględniając zarówno ich wpływ na finansowanie transformacji klimatycznej, jak i współpracę z różnymi interesariuszami.

Oto najważniejsze wnioski z przeprowadzonego badania:

1. Polityka kredytowa jako dźwignia transformacji. Wiersze dotyczące wpływu polityki kredytowej (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) wskazują, że banki warunkują dostęp do finansowania kryteriami środowiskowymi i społecznymi, co realokuje kapitał w kierunku inwestycji niskoemisyjnych. Jest to zgodne z tezą wywiadów (R6) o „lewarach” portfelowych.
2. Współpraca z regulatorami i organizacjami wiedzy. Pozycje dotyczące EBA/KNF/KE oraz UNEP/GRID (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) pokazują, że standardy raportowania i taksonomia działają jako filtr jakości dla projektów, a banki korzystają z partnerstw, by zmniejszyć niepewność i koszty wdrożeń.
3. Skala finansowania zielonej transformacji. Wpisy o Kredycie Ekologicznym FENG i ESG-produktach (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) potwierdzają, że banki zwiększają podaż kapitału na transformację energetyczną; w ujęciu dobrobytu oznacza to efektywność energetyczną, nowe miejsca pracy i odporność makro.
4. Rola edukacyjna i adopcja po stronie klientów. Elementy edukacji rynku i klientów (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) wskazują, że banki obniżają koszty transakcyjne zmiany (informacja, doradztwo), co przyspiesza adopcję standardów i redukcję ryzyk wdrożeniowych.
5. Bariery i warunki brzegowe. Wpisy o niedojrzałości modeli biznesowych i braku zachęt (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) oznaczają, że skuteczność bankowych dźwigni zależy od otoczenia (ulgi, gwarancje, jasność regulacyjna). To obszar rekomendacji politycznych (ułatwienia dla zielonych aktywów).
6. Synergia innowacyjna–klimatyczna. Wiersze łączące politykę innowacyjną i klimatyczną (np. FENG jako instrument obu polityk) potwierdzają, że banki są węzłem między innowacją a transformacją – co odpowiada logice całej rozprawy.
7. Wniosek cząstkowy (dla 4.1). Wywiady sugerują, że banki mogą pełnić rolę aktywnych współrealizatorów polityki zrównoważonego rozwoju poprzez warunkowanie finansowania, ustalanie standardów portfelowych (w tym kryteriów emisji Scope 3) oraz partnerstwa z regulatorami i instytucjami wiedzy. Jednocześnie skala tego wpływu zależy od otoczenia regulacyjnego i bodźców ekonomicznych, co uzasadnia dalsze testowanie hipotez w kolejnych częściach pracy.

Tabela przedstawia więc kluczowe obszary zaangażowania sektora bankowego w politykę zrównoważonego rozwoju, wskazując zarówno na istotne wnioski wynikające z

przeprowadzonych badań jakościowych, jak i identyfikując grupę respondentów, którzy podzielili się swoimi spostrzeżeniami w tym zakresie. Analiza obejmuje różne aspekty działań banków, w tym wpływ polityki kredytowej, współpracę z instytucjami regulacyjnymi, finansowanie zrównoważonych inwestycji, edukację klientów oraz bariery w dalszym rozwoju zrównoważonego finansowania.

Respondenci (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) stwierdzili, że polityka kredytowa banków ma istotny wpływ na realizację celów zrównoważonego rozwoju, gdyż poprzez decyzje o finansowaniu określonych sektorów mogą przyczyniać się do redukcji emisji dwutlenku węgla oraz wspierać inwestycje w technologie niskoemisyjne.

W kontekście współpracy banków z instytucjami regulacyjnymi, respondenci (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) podkreślili znaczenie współpracy banków z Europejskim Urzędem Nadzoru Bankowego (EBA), Komisją Nadzoru Finansowego (KNF) oraz Komisją Europejską (KE). Działania te mają kluczowe znaczenie dla wdrażania strategii ESG w sektorze finansowym. Wskazano również na współpracę z agendami ONZ, takimi jak UNEP/GRID-Warszawa, na przykład w ramach inicjatywy ECO-MIASTO.

Respondenci (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) zauważyli, że banki powinny zwiększać swoje zaangażowanie w zrównoważony rozwój poprzez operacjonalizację strategii, efektywną alokację zasobów oraz identyfikację działań o największym potencjale środowiskowym. Podkreślono potrzebę wprowadzenia ułatwień regulacyjnych i podatkowych dla zielonych aktywów, co mogłoby zwiększyć skalę zrównoważonych inwestycji.

Ważnym aspektem działalności banków jest również rola edukacyjna, na co zwrócili uwagę respondenci (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12). Banki pełnią funkcję informacyjną w zakresie regulacji dotyczących zrównoważonego rozwoju, takich jak dyrektywa CSRD, pomagając klientom i przedsiębiorstwom dostosować się do nowych wymagań.

Zgodnie z wynikami badania, banki odgrywają kluczową rolę w finansowaniu zrównoważonego rozwoju (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12). Coraz częściej w ofercie banków pojawiają się produkty o charakterze ESG, a jednocześnie ograniczane jest finansowanie sektorów wysokoemisyjnych. Przykładem nowych instrumentów finansowych wspierających transformację energetyczną przedsiębiorstw jest Kredyt Ekologiczny FENG.

Zidentyfikowano również działania na poziomie promowania zrównoważonego rozwoju miast i społeczności lokalnych. UNEP/GRID-Warszawa, we współpracy z sektorem

bankowym, wspiera inicjatywy na rzecz neutralności klimatycznej i ochrony środowiska naturalnego (R12).

Respondenci (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) wskazali bariery w rozwoju zrównoważonego finansowania, w tym niedojrzałość niektórych innowacyjnych rozwiązań ESG oraz brak wystarczających zachęt ekonomicznych dla dużych firm do wdrażania bardziej ekologicznych strategii.

Podkreślono także, że polityka innowacyjna i klimatyczna są ze sobą ściśle powiązane, ponieważ innowacje często dążą do zwiększenia efektywności energetycznej oraz minimalizacji negatywnego wpływu na środowisko (R1, R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12). Przykładem synergii tych dwóch obszarów jest Kredyt Ekologiczny FENG.

Niektóre banki pełnią również rolę w finansowaniu ekoinnowacyjnych startupów, co zauważyli respondenci (R4, R5, R10). Wspieranie wczesnych faz rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw może przyczynić się do przyspieszenia transformacji gospodarki w kierunku bardziej zrównoważonego modelu.

Wreszcie, respondenci (R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) zwrócili uwagę na wpływ regulacji ESG na działalność banków, podkreślając, że brak jasnych wytycznych w tym zakresie powoduje niepewność regulacyjną i utrudnia długoterminowe planowanie działań prośrodowiskowych.

Tabela ukazuje wieloaspektowy wpływ banków na zrównoważony rozwój oraz wyzwania stojące przed sektorem finansowym w procesie wdrażania strategii ESG. Przedstawione wnioski i opinie respondentów mogą stanowić podstawę do dalszych działań regulacyjnych, strategicznych i operacyjnych w obszarze finansowania zrównoważonego rozwoju.

Badanie podkreśla kluczową rolę sektora bankowego jako istotnego aktora w realizacji polityki innowacyjnej i polityki zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się tym samym do budowania dobrobytu kraju. Respondenci wskazują, że banki, poprzez swoją działalność kredytową, inwestycyjną oraz współpracę z innymi podmiotami, mogą znacząco stymulować innowacyjność i wdrażanie rozwiązań z zakresu zrównoważonego rozwoju.

W obszarze polityki zrównoważonego rozwoju, badanie eksponuje siłę oddziaływania banków na klientów poprzez swoją politykę kredytową i inwestycyjną. Banki mogą sterować

zachowaniem klientów, wspierając inwestycje proekologiczne i wyznaczając standardy, które ograniczają rozwój sektorów negatywnie wpływających na środowisko. Współpraca z organizacjami takimi jak UNEP/GRID-Warszawa podkreśla rolę banków we wspieraniu miast w dążeniu do neutralności klimatycznej oraz w promowaniu zrównoważonych rozwiązań finansowych. Respondenci wskazują, że banki mają unikalną możliwość edukowania rynku i klientów w zakresie korzyści płynących z zrównoważonego rozwoju.

Banki odgrywają istotną rolę w kształtowaniu dobrobytu kraju, a ich zaangażowanie w politykę zrównoważonego rozwoju jest kluczowym aspektem tej roli: "Z jednej strony zmianę może wymusić legislacja, jeżeli jest na tyle konkretna i restrykcyjna, (...) w tej chwili bardzo mocno widzimy zmianę, którą wnosi dyrektywa CSRD, czyli dotycząca raportowania niefinansowego. Natomiast bank jest podmiotem, który tak naprawdę może na swoich zasadach sterować zachowaniem klientów czy sposobem ich funkcjonowania, bo po pierwsze udzielanie kredytów, wskazywanie rodzajów inwestycji czy wręcz to, o czym się w tej chwili mówi, że nawet jeżeli ktoś prowadzi jeszcze działalność, która jest postrzegana jako negatywna, ale udowodni, że jest w procesie zmiany, że ma cel, że w ciągu na przykład pięciu lat chce dojść do zmiany modelu biznesowego, źródeł zasilania czy sposobu funkcjonowania swojej instytucji, to wtedy bank wspiera ten rozwój. Więc z jednej strony banki wyznaczają standardy, które mogą zahamować rozwój określonych sektorów, które są niewłaściwe z punktu widzenia funkcjonowania planety, zanieczyszczenia środowiska, oddziaływania negatywnego na zdrowie człowieka. Z drugiej strony banki wspierają rozwój tych, którzy mogą przynieść pozytywny wpływ na środowisko i planetę" (R10), Poprzez swoje decyzje finansowe i politykę kredytową, banki mogą stymulować lub hamować działania mające wpływ na środowisko, klimat i społeczeństwo: "Myślę, że generalnie banki mają naprawdę niesamowitą siłę oddziaływania i to w jaki sposób wpływają na swoich klientów, zmieniają ich, stymulują, wymuszają w pewien sposób działania, to jest rzecz zasadnicza" (R12).

Respondenci podkreślają, że sektor bankowy, dysponując znaczną siłą oddziaływania, może wpływać na zachowania klientów, promując zrównoważone praktyki i inwestycje: "Bank oczywiście finansuje gospodarkę i ta rola jest gigantyczna, bo na przykład patrząc na emisje portfelowe firm, które banki mają w portfelu, to mówimy o milionach ton emisji dwutlenku węgla, (...) podejmując decyzję na temat finansowania poszczególnych sektorów gospodarki, finansowania lub nie udzielenia finansowania, ale też na przykład zwiększenia priorytetu dla na przykład budownictwa niskoemisyjnego czy projektów finansowanych z programu ELENA, banki mają na celu zmniejszenie emisyjności przedsiębiorstw, które finansują. To są takie

lewary, które których banki, sektor finansowy może używać do tego, żeby pomóc nam wszystkim osiągnąć neutralność klimatyczną. Czyli banki poprzez swoją politykę kredytową mogą wpływać na realizację polityki zrównoważonego rozwoju czy polityki klimatycznej" (R6).

Jednym z głównych obszarów, w którym banki mogą przyczynić się do zrównoważonego rozwoju, jest finansowanie projektów związanych z zieloną transformacją, energią odnawialną i efektywnością energetyczną. Banki, poprzez preferencyjne traktowanie i wspieranie finansowe przedsiębiorstw oraz samorządów realizujących takie inicjatywy, mogą przyspieszyć przejście do gospodarki niskoemisyjnej. Co więcej, banki mogą wyznaczać standardy i warunki finansowania, które uwzględniają aspekty środowiskowe i społeczne, zachęcając tym samym klientów do bardziej odpowiedzialnych działań. Respondenci zwracają również uwagę na rosnącą rolę regulacji, takich jak dyrektywa CSRD o raportowaniu niefinansowym, która zwiększa presję na przedsiębiorstwa i pośrednio na banki, aby uwzględniały kwestie zrównoważonego rozwoju w swojej działalności. W tym kontekście, banki mają możliwość wspierania klientów w dostosowaniu się do nowych wymogów i w transformacji ich modeli biznesowych w kierunku większej zrównoważoności.

Współpraca banków z innymi instytucjami, takimi jak UNEP/GRID-Warszawa, agencje rządowe czy organizacje branżowe, jest postrzegana jako istotna dla skutecznego wdrażania polityki zrównoważonego rozwoju. Dzielenie się dobrymi praktykami, wymiana wiedzy i wspólne inicjatywy mogą przyczynić się do zwiększenia świadomości i skali działań na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Zrównoważony rozwój stał się jednym z kluczowych wyzwań współczesnej gospodarki, a sektor bankowy odgrywa w nim istotną rolę, zarówno jako instytucja finansująca transformację ekologiczną, jak i podmiot kształtujący świadomość ekologiczną rynku. Banki, zarządzając kapitałem, mają możliwość wpływania na kierunki rozwoju gospodarki poprzez decyzje dotyczące finansowania określonych sektorów, wspierania zielonych inwestycji oraz implementacji strategii ESG (Environmental, Social, Governance).

Analiza podkreśla również znaczenie polityki innowacyjnej w kontekście zrównoważonego rozwoju, wskazując na jej powiązania z nowoczesnymi produktami finansowymi wspierającymi transformację klimatyczną, takimi jak Kredyt Ekologiczny FENG. Ponadto zwraca uwagę na konieczność doprecyzowania regulacji ESG, które mają kluczowy

wpływ na sposób działania banków oraz ich zdolność do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Wyniki przeprowadzonych badań jakościowych pozwalają lepiej zrozumieć rolę sektora bankowego w transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju oraz wskazują obszary wymagające dalszych działań zarówno na poziomie instytucji finansowych, jak i regulacji rynkowych. Wnioski z analizy mogą stanowić podstawę do kształtowania przyszłych strategii bankowych oraz inicjatyw wspierających wdrażanie prośrodowiskowych i prospołecznych rozwiązań finansowych.

Podsumowując, badanie wykazuje, że banki pełnią istotną i wielowymiarową rolę w budowaniu dobrobytu kraju poprzez aktywne uczestnictwo w realizacji polityki innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju. Wzmocnienie współpracy międzysektorowej, tworzenie sprzyjających regulacji oraz wykorzystanie potencjału finansowego i edukacyjnego banków są kluczowe dla osiągnięcia celów w obu tych obszarach.

4.2 Banki a polityka zrównoważonego rozwoju

Polityka zrównoważonego rozwoju stanowi drugi, równorzędny filar systemu polityk publicznych, w ramach których sektor bankowy przyczynia się do budowania dobrobytu kraju. Jej celem jest równoważenie wymiarów: ekonomicznego, społecznego i środowiskowego, poprzez wdrażanie zasad ESG (Environmental, Social, Governance) oraz realizację celów Agendy 2030.

Banki, jako instytucje finansowe, odgrywają w procesie transformacji zrównoważonego rozwoju kluczową rolę – nie tylko poprzez finansowanie projektów proekologicznych i społecznych, lecz także poprzez kształtowanie odpowiedzialnych standardów inwestowania, doradztwa oraz zarządzania ryzykiem klimatycznym. W warunkach redefinicji modelu wzrostu gospodarczego sektor bankowy staje się jednym z głównych podmiotów współkształtujących kierunki alokacji kapitału oraz długofalową stabilność systemu finansowego.

Znaczenie sektora finansowego w realizacji celów zrównoważonego rozwoju podkreślane jest również w literaturze przedmiotu. Jak wskazują autorzy publikacji *Finanse zrównoważone. ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy* pod redakcją Małgorzaty Janickiej

i Tomasza Miziołka⁵⁸⁵, finanse zrównoważone stanowią nowy paradygmat funkcjonowania instytucji finansowych, w którym decyzje kredytowe i inwestycyjne podejmowane są z uwzględnieniem kryteriów Environmental, Social i Governance (ESG). Zrównoważony rozwój nie może być skutecznie realizowany bez aktywnego i świadomego udziału sektora finansowego, który przechodzi od tradycyjnego modelu wspierania wzrostu gospodarczego do modelu integrującego cele środowiskowe, społeczne i zarządcze.

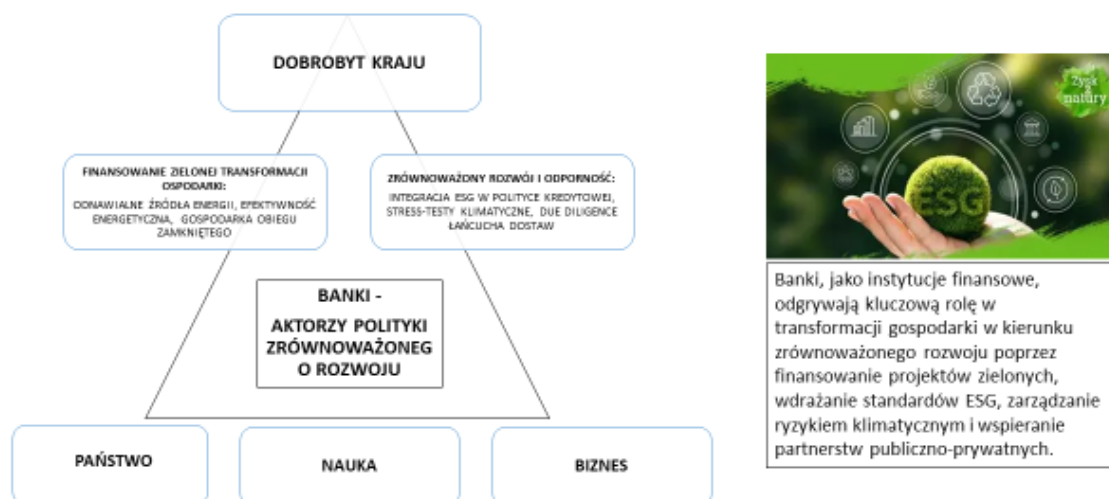
Autorzy podkreślają, że ESG przestaje być elementem dodatkowym wobec strategii banków, a coraz częściej staje się ich rdzeniem strategicznym, wpływając na politykę kredytową, procesy zarządzania ryzykiem oraz relacje z interesariuszami. Banki – jako główni pośrednicy finansowi – posiadają realną możliwość kształtowania kierunków rozwoju gospodarczego poprzez preferencyjne finansowanie projektów zielonych, społecznie odpowiedzialnych i transparentnie zarządzanych. Takie podejście sprzyja nie tylko realizacji celów klimatycznych i społecznych, lecz również ograniczaniu ryzyk systemowych w długim horyzoncie czasowym, w szczególności ryzyk związanych z aktywami narażonymi na utratę wartości w wyniku transformacji energetycznej.

Rozwój finansów zrównoważonych wymaga jednocześnie odpowiedniej infrastruktury regulacyjnej i analitycznej, obejmującej m.in. taksonomię UE, obowiązki ujawnień niefinansowych oraz narzędzia oceny śladu węglowego portfeli finansowych. W tym ujęciu sektor bankowy pełni rolę nie tylko źródła kapitału, lecz także instytucjonalnego lidera transformacji, wspierającego edukację, innowacje oraz długoterminową odporność systemu finansowego.

Zależności te oraz systemową rolę banków w procesie realizacji polityki zrównoważonego rozwoju przedstawiono w sposób syntetyczny na rysunku 8.

⁵⁸⁵ M. Janicka i T. Miziołek (red.), *Finanse zrównoważone. ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022, s. 17–18.

Rysunek 8. Rola sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę zrównoważonego rozwoju

Źródło: opracowanie własne

Rysunek przedstawia rolę banków jako aktorów polityki zrównoważonego rozwoju, współpracujących z państwem, nauką i biznesem na rzecz długofalowej transformacji gospodarki.

Banki w tym ujęciu nie ograniczają się do roli pośredników finansowych, lecz stają się aktywnymi uczestnikami procesów transformacyjnych, wspierając:

- zielone finansowanie – kredyty, obligacje, fundusze ESG,
- transformację energetyczną – inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE) i efektywność energetyczną,
- gospodarkę obiegu zamkniętego (GOZ) – modele finansowania cyrkularnego,
- partnerstwa publiczno-prywatne – wspólne projekty sektora finansowego, samorządowego i przedsiębiorstw,
- zarządzanie ryzykiem klimatycznym i społecznym – implementację standardów raportowania zgodnych z EU Taxonomy, CSRD i GHG Protocol.

Współdziałanie banków z pozostałymi aktorami – państwem, nauką i biznesem – tworzy warunki dla realizacji długofalowej wizji dobrobytu narodowego, opartej na wzroście zrównoważonym, inkluzywnym i odpornym na kryzysy.

Tym samym sektor bankowy staje się nie tylko beneficjentem polityki zrównoważonego rozwoju, lecz jej aktywnym współtwórcą, odpowiedzialnym za mobilizację kapitału, innowacji i wiedzy w kierunku celów społecznych i klimatycznych.

Współczesne banki odgrywają kluczową rolę w realizacji celów zrównoważonego rozwoju (Sustainable Development Goals, SDGs), wprowadzonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2015 roku⁵⁸⁶. W kontekście zrównoważonego rozwoju banki nie są już jedynie instytucjami finansowymi zarządzającymi kapitałem, ale także kluczowymi aktorami wspierającymi transformację gospodarczą i społeczną w kierunku bardziej zrównoważonej przyszłości.

Zrównoważony rozwój w sektorze bankowym obejmuje trzy główne obszary: aspekty środowiskowe, społeczne oraz ład korporacyjny (ESG). Instytucje finansowe coraz częściej uwzględniają te czynniki w procesach podejmowania decyzji inwestycyjnych i kredytowych. Banki nie tylko dostosowują swoje operacje do nowych regulacji, ale również kształtują politykę finansowania tak, aby wspierać działania na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałać zmianom klimatycznym⁵⁸⁷. Dzięki temu stają się kluczowymi graczami w przechodzeniu na gospodarkę niskoemisyjną.

4.2.1 Analiza instytucjonalna banków w kontekście polityki zrównoważonego rozwoju

Analiza instytucjonalna banków obejmuje ocenę ich roli jako instytucji finansowych, regulacyjnych oraz społecznych w kontekście wdrażania polityki zrównoważonego rozwoju. W ramach tej analizy uwzględnia się zarówno wewnętrzne strategie ESG, jak i regulacje oraz inicjatywy zewnętrzne, które wpływają na funkcjonowanie sektora bankowego.

⁵⁸⁶ Organizacja Narodów Zjednoczonych, *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*, United Nations, Nowy Jork 2015, s. 3.

⁵⁸⁷ European Central Bank, *Guide on Climate-Related and Environmental Risks: Supervisory Expectations Relating to Risk Management and Disclosure*, Frankfurt, November 2020, s. 14.

Banki, jako kluczowi pośrednicy finansowi, muszą dostosować swoją strukturę organizacyjną do wymogów zrównoważonego rozwoju. W ramach tego procesu można wyróżnić kilka aspektów. Pierwszym z nich jest zarządzanie zrównoważonym rozwojem. Polega ono na tworzeniu zespołów ESG oraz komitetów ds. zrównoważonego finansowania. Banki tworzą strategie inwestycyjne, wdrażają polityki wykluczające finansowanie wysokoemisyjnych sektorów oraz wspieranie inwestycji w zielone technologie⁵⁸⁸. Ponadto zmieniają się procesy decyzyjne banków, banki włączają analizy ryzyka klimatycznego i społecznego do oceny zdolności kredytowej klientów⁵⁸⁹.

Regulacje, dotyczące zrównoważonego rozwoju, mają fundamentalne znaczenie dla działalności banków. Pierwszą tego typu regulacją jest Taksonomia UE. Zawiera ona klasyfikację inwestycji zgodnych z celami zrównoważonego rozwoju. Klasyfikacja ta wpływa na decyzje kredytowe i inwestycyjne banków⁵⁹⁰. Kolejną regulacją jest dyrektywa CSRD. Definiuje ona wymogi, dotyczące raportowania ESG, które zmieniają sposób prezentowania danych niefinansowych przez banki⁵⁹¹. Trzecim wymogiem regulacyjnym są Zasady Odpowiedzialnej Bankowości UNEP FI (United Nations Environment Programme Finance Initiative, Inicjatywa Finansowa Programu Środowiskowego ONZ, globalne partnerstwo ONZ z sektorem finansowym, promujące zrównoważone finanse i integrację zasad ESG w działalności banków, ubezpieczycieli i inwestorów), które zawierają globalne wytyczne dotyczące integracji zasad zrównoważonego rozwoju w bankowości⁵⁹².

Banki nie tylko dostosowują się do regulacji, ale również aktywnie wspierają zieloną transformację. Czynią to poprzez finansowanie zielonych i zrównoważonych projektów inwestycyjnych, takich jak na przykład odnawialne źródła energii i efektywność energetyczna budynków⁵⁹³. Banki tworzą innowacyjne produkty finansowe, takie jak zielone obligacje i

⁵⁸⁸ K. Wiśniewski, Wpływ polityk ESG na struktury instytucjonalne banków, w: *Finanse i Zrównoważony Rozwój*, nr 2/2023, s. 78.

⁵⁸⁹ European Banking Authority, *Guidelines on Loan Origination and Monitoring*, EBA, Frankfurt 2021, s. 22.

⁵⁹⁰ Komisja Europejska, *EU Taxonomy Regulation*, KE, Bruksela 2020, s. 10.

⁵⁹¹ R. Malinowska, *Nowe wymagania raportowania ESG dla sektora bankowego*, w: A. Kwiatkowski (red.), *Zrównoważone Finanse*, PWN, Warszawa 2023, s. 94.

⁵⁹² United Nations Environment Programme Finance Initiative, *Principles for Responsible Banking*, UNEP FI, Genewa 2019, s. 6.

⁵⁹³ J. Zieliński, Rola banków w finansowaniu zielonych inwestycji, w: *Bankowość i Środowisko*, nr 3/2022, s. 65.

kredyty powiązane ze zrównoważonym rozwojem oraz współpracują z instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi na rzecz realizacji celów klimatycznych⁵⁹⁴.

4.2.2 Znaczenie banków w kontekście globalnych wyzwań ESG

W obliczu globalnych wyzwań związanych ze zmianami klimatu, rosnącymi nierównościami społecznymi oraz koniecznością poprawy ładu korporacyjnego, banki pełnią kluczową rolę w kształtowaniu strategii ESG. Bankowość, jako sektor o globalnym zasięgu, posiada zdolność wpływania na kierunki rozwoju gospodarek narodowych oraz światowych poprzez alokację kapitału zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju⁵⁹⁵.

Banki mają bezpośredni wpływ na przeciwdziałanie zmianom klimatu poprzez finansowanie projektów ekologicznych i wycofywanie się ze wspierania sektorów wysokoemisyjnych. W ramach globalnych strategii ESG podejmują działania takie jak finansowanie odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej budynków⁵⁹⁶, wdrażanie polityk wykluczających finansowanie inwestycji w węgiel i ropę naftową⁵⁹⁷ oraz oferowanie klientom zrównoważonych produktów finansowych, takich jak zielone obligacje czy kredyty powiązane z wynikami ESG⁵⁹⁸.

Sektor bankowy odgrywa istotną rolę w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu oraz zwiększaniu dostępności finansowania dla sektora MŚP i startupów pozytywnego wpływu. W ramach strategii ESG podejmują działania takie jak wsparcie finansowe dla przedsiębiorstw wdrażających innowacje społeczne⁵⁹⁹, programy edukacji finansowej i inkluzji społecznej dla

⁵⁹⁴ M. Nowicka, Zielone obligacje jako narzędzie finansowania projektów ekologicznych, w: *Finanse Ekologiczne*, nr 1/2021, s. 37; European Central Bank, *Climate Action and Financial Institutions*, ECB, Frankfurt 2022, s. 18.

⁵⁹⁵ S. Green, *Global Banking and ESG Integration*, Oxford University Press, Oxford 2022, s. 58.

⁵⁹⁶ A. Kowalski, „Rola sektora finansowego w przeciwdziałaniu zmianom klimatu”, *Ekonomia i Środowisko*, nr 4, 2021, s. 102.

⁵⁹⁷ European Banking Authority, *Sustainable Finance Roadmap*, EBA, Frankfurt 2021, s. 27.

⁵⁹⁸ United Nations Environment Programme Finance Initiative, *Sustainable Banking Guidelines*, UNEP FI, Genewa 2020, s. 18.

⁵⁹⁹ R. Malinowski, Bankowość a inkluzja społeczna: Przegląd globalnych inicjatyw, *Finanse i Społeczeństwo*, nr 2/2022, s. 73.

grup narażonych na wykluczenie⁶⁰⁰ oraz finansowanie projektów infrastrukturalnych poprawiających warunki życia w krajach rozwijających się⁶⁰¹.

Banki, jako instytucje zaufania publicznego, muszą przestrzegać najwyższych standardów ładu korporacyjnego. W ostatnich latach szczególny nacisk kładzie się na transparentność w raportowaniu wyników ESG oraz zgodność z międzynarodowymi standardami, wzmocnienie mechanizmów nadzoru nad zarządzaniem ryzykiem ESG oraz integrację czynników ESG w systemy wynagradzania kadry zarządzającej.

4.3 Wpływ banków na zrównoważony rozwój i transformację energetyczną

Sektor bankowy odgrywa nie tylko rolę pośrednika finansowego, ale również aktywnego uczestnika transformacji energetycznej i zrównoważonego rozwoju. Wdrażanie strategii ESG, wspieranie zielonych inwestycji oraz podejmowanie działań innowacyjnych na rzecz odpowiedzialności społecznej i środowiskowej stają się fundamentem nowoczesnej bankowości, gotowej sprostać wyzwaniom XXI wieku.

W kontekście transformacji energetycznej i rosnącego znaczenia polityki klimatycznej, rola banków jako pośredników finansowych nabiera nowego, kluczowego wymiaru. Bogusława Drelich-Skulska wskazuje, że osiągnięcie ambitnych celów polityki klimatycznej Unii Europejskiej, takich jak neutralność klimatyczna do 2050 roku, wymaga ogromnego wsparcia finansowego, którego znaczącym źródłem są właśnie banki i inne instytucje finansowe⁶⁰². Środki te są niezbędne zarówno na poziomie inwestycji infrastrukturalnych, jak i wspierania innowacji technologicznych oraz finansowania zielonych przedsiębiorstw.

Perspektywa ta jest zgodna z ujęciem Andrzeja Zybały, który analizując innowacje w polityce publicznej, podkreśla znaczenie aktywnego uczestnictwa różnych aktorów — w tym

⁶⁰⁰ Komisja Europejska, *Financial Inclusion and Education Strategy*, KE, Bruksela 2021, s. 9.

⁶⁰¹ M. Zieliński, Banki a zrównoważona infrastruktura, *Zarządzanie i Finanse*, nr 1/2023, s. 45.

⁶⁰² B. Drelich-Skulska, P. Brusilo, *Transformacja energetyczna w Unii Europejskiej w latach 1990–2021*, w.: J. Cabańska, D. Czyżewska-Misztal, G. Mazur (red.), *Droga do zrównoważonej gospodarki światowej*, Wydawnictwo UE w Poznaniu, Poznań 2024, s. 53–68.

sektora finansowego — w tworzeniu i wdrażaniu nowych rozwiązań odpowiadających na złożone wyzwania społeczne, gospodarcze i środowiskowe⁶⁰³.

Transformacja energetyczna, jak podkreśla Marcin Popkiewicz, nie sprowadza się wyłącznie do kwestii technologicznych czy energetycznych. Jest to proces znacznie głębszy, obejmujący fundamentalne zmiany w strukturze gospodarki, stylu życia społeczeństw oraz priorytetach rozwoju cywilizacyjnego. Autor wskazuje, że utrzymanie obecnego modelu gospodarczego, opartego na nieograniczonym wzroście i konsumpcji, nie jest możliwe w warunkach planetarnych ograniczeń. W tym kontekście sektor finansowy odgrywa kluczową rolę jako regulator kierunków inwestycyjnych i alokacji kapitału. Popkiewicz przekonuje, że bez odpowiedzialnych decyzji inwestycyjnych – wspierających rozwój odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej oraz sprawiedliwej transformacji społecznej – nie będzie możliwe osiągnięcie celów klimatycznych. W jego ujęciu banki, fundusze inwestycyjne i instytucje kredytowe powinny działać nie tylko w oparciu o rachunek ekonomiczny, lecz również z uwzględnieniem odpowiedzialności za przyszłe pokolenia i stabilność planetarną. Odpowiedzialność ta obejmuje nie tylko finansowanie projektów bezpośrednio związanych z odnawialnymi źródłami energii, ale również wspieranie transformacji całych łańcuchów wartości w kierunku zrównoważonego rozwoju⁶⁰⁴.

Na poziomie globalnym Kamik Wyszowski, przedstawiciel UN Global Compact w Polsce, podkreśla, że sektor finansowy odgrywa kluczową rolę w realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs), określonych w Agendzie 2030. Partnerstwo banków z sektorem prywatnym i administracją publiczną jest nieodzownym elementem skutecznej realizacji celów społecznych i środowiskowych⁶⁰⁵. Sektor bankowy, angażując się w finansowanie projektów wspierających transformację energetyczną, staje się jednym z głównych motorów zmian w kierunku bardziej sprawiedliwej i zrównoważonej gospodarki.

Istotnym aspektem współczesnej bankowości jest rosnąca rola koncepcji ESG (Environmental, Social, Governance) w zarządzaniu ryzykiem i kształtowaniu strategii rozwoju. Raport Warszawskiego Instytutu Bankowości "Zrównoważone finansowanie przez

⁶⁰³ A. Zybala, *Polityki publiczne. Doświadczenia w tworzeniu i wykonywaniu programów publicznych w Polsce i w innych krajach*, KSAP, Warszawa 2012, s. 45–47.

⁶⁰⁴ M. Popkiewicz, *Zrozumieć transformację energetyczną*, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice 2022, s. 112.

⁶⁰⁵ K. Wyszowski, *Żarty się skończyły*, Kompas ESG, 6 grudnia 2024, dostęp online: <https://kompasesg.pl/esg-voices/kamil-wyszowski-o-esg-zarty-sie-skonczyly/> (dostęp: 10.05.2025).

banki" wskazuje, że banki, które wdrażają strategie oparte na ESG, osiągają lepsze wyniki w długim okresie, redukując ryzyko finansowe i reputacyjne, a jednocześnie wspierając gospodarkę niskoemisyjną⁶⁰⁶. Implementacja kryteriów ESG w sektorze finansowym staje się także odpowiedzią na zmieniające się oczekiwania klientów, inwestorów i organów regulacyjnych.

W swojej monografii *Finanse zrównoważone. Rozwój – ryzyko – rynek* (2020) Magdalena Zioło przedstawia kompleksową koncepcję zrównoważonego sektora bankowego, wskazując, że bankowość przyszłości nie może być oparta wyłącznie na kryterium maksymalizacji zysków, lecz musi uwzględniać interes społeczny, odpowiedzialność środowiskową i odporność systemową. W jej ujęciu zrównoważona bankowość stanowi nie tylko odpowiedź na zmieniające się warunki regulacyjne, ale także kierunek ewolucji sektora finansowego, determinowany przez globalne wyzwania cywilizacyjne – takie jak zmiana klimatu, degradacja ekosystemów, rosnące nierówności społeczne oraz niestabilność systemu finansowego. Zdaniem Zioło, banki – jako instytucje zaufania publicznego – mają obowiązek wspierać rozwój gospodarczy, który nie tylko jest opłacalny ekonomicznie, ale też sprawiedliwy społecznie i odpowiedzialny ekologicznie. Zrównoważony sektor bankowy, według autorki, charakteryzuje się integracją zasad Environmental, Social and Governance (ESG) na trzech kluczowych poziomach: strategicznym (zarządzanie i model biznesowy), operacyjnym (produkty i usługi finansowe) oraz komunikacyjnym (transparentność i raportowanie wpływu). Oznacza to m.in. wdrażanie procedur identyfikacji i monitorowania ryzyk ESG, rozwój oferty zielonych i społecznie odpowiedzialnych instrumentów finansowych, wdrażanie polityk kredytowych opartych na analizie wpływu środowiskowego inwestycji oraz budowanie relacji z interesariuszami w duchu dialogu i partnerstwa. Zioło zwraca uwagę, że integracja ESG nie może być traktowana jedynie jako element wizerunkowy lub obowiązek regulacyjny – powinna stać się wewnętrznym standardem jakości działania instytucji finansowej, który przekłada się na długofalową stabilność, odporność na kryzysy i zdolność do wspierania procesów transformacyjnych. Co szczególnie interesujące, autorka poświęca wiele uwagi roli banków lokalnych i spółdzielczych, które – dzięki swojej strukturze właścicielskiej, zakorzenieniu w społecznościach i bliskości klienta – są naturalnie predestynowane do wspierania lokalnych projektów zrównoważonego rozwoju. W jej opinii ten segment sektora bankowego może stać się katalizatorem zielonej i społecznej transformacji na poziomie regionalnym, o ile zostanie

⁶⁰⁶ Warszawski Instytut Bankowości, *Zrównoważone finansowanie przez banki*, Kraków 2024.

odpowiednio wsparty instrumentami polityki publicznej i uwzględniony w regulacjach ESG. Ziolo zwraca również uwagę, że banki, które nie podejmą działań na rzecz transformacji w kierunku zrównoważonego modelu działania, mogą w najbliższych latach utracić zaufanie klientów, inwestorów i partnerów – a tym samym narażają się na istotne ryzyka reputacyjne, regulacyjne i finansowe. Wreszcie, autorka podkreśla, że zrównoważony sektor bankowy to nie tylko zbiór cech instytucji, ale element większego systemu finansów zrównoważonych, którego funkcjonowanie powinno być wspierane przez spójne polityki publiczne, narzędzia wsparcia regulacyjnego i edukację finansową. Tylko wówczas banki będą w stanie wypełniać swoją misję w sposób zgodny z oczekiwaniami społeczeństwa, celami klimatycznymi i długofalowym dobrobytem gospodarczym⁶⁰⁷.

Wobec powyższych uwarunkowań, bankowość zrównoważona przestaje być niszowym nurtem, a staje się koniecznością rozwojową systemu finansowego w obliczu współczesnych globalnych zagrożeń.

4.4 Geneza europejskiej polityki zrównoważonych finansów

W niniejszym podrozdziale przedstawiono genezę europejskiej polityki zrównoważonych finansów jako podstawę dla zrozumienia późniejszych zmian regulacyjnych i praktycznych, które w dalszej części pracy zostaną odniesione do sektora bankowego. Celem tej części jest pokazanie, jak zidentyfikowane przez Komisję Europejską problemy w funkcjonowaniu rynków finansowych doprowadziły do powstania zintegrowanych ram polityki zrównoważonego finansowania w Unii Europejskiej.

W grudniu 2016 roku Komisja Europejska powołała grupę 20 ekspertów ds. zrównoważonych finansów (High-Level Expert Group on Sustainable Finance – HLEG). Zadaniem grupy było wskazanie, w jaki sposób europejski system finansowy może lepiej wspierać zrównoważony rozwój. Mandat HLEG opierał się na trzech fundamentalnych pytaniach: 1. W jaki sposób kapitał prywatny i publiczny może zostać skierowany na zrównoważone inwestycje? 2. Co instytucje rządowe i unijne muszą zrobić, aby tak się stało? 3. Jak przełożyć te wyniki na akty prawne i przepisy?

⁶⁰⁷ M. Ziolo, *Finanse zrównoważone. Rozwój – ryzyko – rynek*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa–Szczecin 2020, s. 92–101.

Wyniki prac HLEG zostały opublikowane w styczniu 2018 roku w raporcie końcowym pt. „Financing a Sustainable European Economy”⁶⁰⁸. Dokument ten stał się kamieniem milowym w rozwoju europejskiej polityki zrównoważonego finansowania i bezpośrednio zainspirował "Plan działania Komisji Europejskiej na rzecz finansowania zrównoważonego wzrostu"⁶⁰⁹.

Kluczowe wyzwania zidentyfikowane przez HLEG to: brak jednolitej definicji zrównoważonego rozwoju, ryzyko greenwashingu, niewystarczające zaangażowanie uczestników rynku w kwestie ESG przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, niedobór danych o faktycznym wpływie przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo.

W celu kontynuacji prac HLEG, w 2018 roku Komisja Europejska powołała Technical Expert Group on Sustainable Finance (TEG), której zadaniem było przygotowanie konkretnych propozycji legislacyjnych. TEG opracowała m.in. propozycję Taksonomii UE – systemu klasyfikacji zrównoważonej działalności gospodarczej, standardów dla zielonych obligacji oraz wskaźników referencyjnych dla niskoemisyjnych strategii inwestycyjnych⁶¹⁰. Propozycje te stały się fundamentem pierwszych aktów prawnych UE w obszarze zrównoważonych finansów.

Zarówno HLEG, jak i TEG odegrały fundamentalną rolę w przełożeniu koncepcji zrównoważonego rozwoju na konkretne ramy regulacyjne i narzędzia, które obecnie kształtują europejski sektor finansowy. Ich prace były także impulsem do powołania "Platformy ds. zrównoważonego finansowania" (Platform on Sustainable Finance), która do dziś wspiera Komisję Europejską w opracowywaniu i wdrażaniu polityki zrównoważonych finansów, w tym taksonomii społecznej i sektorowej.

Taksonomia UE stanowi jeden z kluczowych filarów strategii zrównoważonego finansowania Unii Europejskiej. Jest to ujednolicony system klasyfikacji, który pozwala określić, czy dana działalność gospodarcza jest zrównoważona środowiskowo. Taksonomia pełni funkcję drogowskazu dla inwestorów, instytucji finansowych i przedsiębiorstw,

⁶⁰⁸ European Commission, *Final Report 2018 by the High-Level Expert Group on Sustainable Finance: Financing a Sustainable European Economy*, Brussels, January 2018.

⁶⁰⁹ European Commission, *Action Plan: Financing Sustainable Growth*, COM(2018) 97 final, Brussels, 8 March 2018.

⁶¹⁰ European Commission, Technical Expert Group on Sustainable Finance (TEG), *Taxonomy: Final Report of the Technical Expert Group on Sustainable Finance*, March 2020.

umożliwiając lepszą alokację kapitału w kierunku działań sprzyjających transformacji ekologicznej i klimatycznej.

Formalnie taksonomia została przyjęta na mocy Rozporządzenia (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje. System opiera się na sześciu celach środowiskowych i wymaga, aby działalność uznana za zrównoważoną: w znacznym stopniu przyczyniała się do realizacji co najmniej jednego z celów, nie wyrządzała poważnych szkód żadnemu z pozostałych celów, spełniała minimalne gwarancje społeczne i zarządcze.

Dzięki Taksonomii inwestorzy mogą ocenić stopień „zieloności” danego projektu lub funduszu, a regulatorzy – eliminować ryzyko greenwashingu. Instrument ten wzmacnia również przejrzystość oraz porównywalność danych w raportowaniu ESG.

Dalszy rozwój Taksonomii jest wspierany przez Platformę ds. Zrównoważonego Finansowania – niezależne ciało doradcze, które odgrywa kluczową rolę w monitorowaniu wdrożenia systemu i rekomendowaniu jego rozszerzeń. W lutym 2022 roku Platforma opublikowała raport końcowy dotyczący tzw. „Taksonomii społecznej”⁶¹¹, stanowiący uzupełnienie klasyfikacji środowiskowej o działania prospołeczne (np. w obszarach zdrowia, edukacji czy inkluzji społecznej).

Rozszerzanie Taksonomii – zarówno o nowe sektory gospodarki, jak i o kwestie społeczne i zarządcze – świadczy o coraz bardziej kompleksowym podejściu UE do pojęcia zrównoważonego rozwoju oraz o chęci przekształcenia unijnego rynku kapitałowego w główny motor finansowania transformacji.

Wraz z rozwojem regulacji zrównoważonych finansów w Unii Europejskiej nastąpiło wyodrębnienie dwóch podstawowych kategorii funduszy zgodnych z wymogami rozporządzenia SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation): fundusze typu „Light Green” (art. 8 SFDR), które promują cechy środowiskowe lub społeczne, ale nie mają zrównoważonego celu jako podstawowego oraz fundusze typu „Dark Green” (art. 9 SFDR), które mają zrównoważony cel inwestycyjny, np. redukcję emisji dwutlenku węgla lub wspieranie inkluzji społecznej.

⁶¹¹ Platform on Sustainable Finance, *Final Report on Social Taxonomy*, European Commission, February 2022.

Fundusze Light Green i Dark Green różnią się zarówno profilem inwestycyjnym, jak i zakresem ujawnianych informacji. Przykładami liderów w kategorii Light Green są m.in. Amundi, JPMorgan i Nordea, natomiast w kategorii Dark Green – BlackRock, Pictet i BNP Paribas⁶¹².

Oprócz klasycznych funduszy inwestycyjnych, do instrumentów zrównoważonego finansowania zalicza się również: zamknięte fundusze inwestycyjne (np. farmy wiatrowe, elektrownie słoneczne, elektrownie wodne), crowdfunding i crowdlending (np. LendingClub, Kickstarter, Indiegogo), zielone obligacje zgodne ze standardami Międzynarodowego Stowarzyszenia Rynków Kapitałowych (ICMA, International Capital Market Association), Inicjatywę na rzecz Obligacji Klimatycznych (CBI, Climate Bonds Initiative) oraz fundusze mikrofinansowe i fundusze kapitałowe działające w modelu impact investing.

Szczególną rolę w budowaniu ekosystemu zrównoważonych finansów odgrywają fundusze indeksowe ESG. Europa jest największym rynkiem tego typu funduszy – pod koniec czerwca 2020 roku 76% globalnych aktywów w pasywnych funduszach ESG było zarządzanych właśnie w Europie. Dane Morningstar pokazują, że liczba funduszy pasywnych ESG w Europie wzrosła z 161 w 2016 roku do 325 w 2020 roku, a ich aktywa osiągnęły wartość 188,8 mld USD⁶¹³.

Tendencja ta dowodzi, że fundusze ESG nie są już instrumentami niszowymi – stają się głównym nurtem finansów, a ich wpływ na realokację kapitału i decyzje inwestycyjne instytucji finansowych systematycznie rośnie.

W ten sposób zarysowana geneza pokazuje, że europejska polityka zrównoważonych finansów wyrosła z potrzeby ujednolicenia definicji, zwiększenia transparentności i wzmocnienia roli instytucji finansowych w procesie transformacji gospodarczej. Na tym fundamencie w dalszych częściach pracy przedstawiono szczegółowe instrumenty regulacyjne oraz ich wpływ na strategie banków i rozwój finansów odpowiedzialnych społecznie.

⁶¹² Scope Ratings, *ESG Fund Ratings 2020 – Best-in-Class Analysis*, 2020.

⁶¹³ Morningstar, *European Sustainable Funds Landscape Report*, June 2020.

4.5 Zielone finanse jako narzędzie wsparcia zrównoważonego rozwoju

W poprzednim podrozdziale przedstawiono genezę europejskiej polityki zrównoważonych finansów, ukazując proces tworzenia ram instytucjonalnych i regulacyjnych wspierających transformację gospodarczą w duchu ESG. W niniejszym podrozdziale analizie poddano zielone finanse jako praktyczne narzędzie realizacji tych polityk. Celem tej części jest pokazanie, w jaki sposób założenia Europejskiego Zielonego Ładu oraz regulacje dotyczące Taksonomii i SFDR przekładają się na konkretne instrumenty finansowe, wspierające wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i w Polsce. Omawiane w tej części produkty finansowe – zielone kredyty, obligacje, depozyty czy fundusze ESG – stanowią materialny wymiar polityki zrównoważonego rozwoju i pokazują, jak sektor bankowy operacjonalizuje wartości i cele ESG w praktyce gospodarczej.

Jednym z kluczowych elementów wdrażania idei zrównoważonego rozwoju w sektorze finansowym są produkty bankowe przeznaczone na finansowanie celów ESG, których znaczenie dynamicznie rośnie zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Jak podkreśla Iwona Maciejczyk-Bujnowicz w rozdziale poświęconym zrównoważonej bankowości, instrumenty te stanowią konkretne narzędzia operacjonalizacji zasad ESG w działalności banków. Do najważniejszych produktów zaliczane są przede wszystkim zielone kredyty, które służą finansowaniu inwestycji o charakterze środowiskowym – takich jak modernizacja energetyczna budynków, rozwój OZE (odnawialnych źródeł energii), zakup pojazdów elektrycznych czy wdrażanie technologii niskoemisyjnych w przemyśle. Tego rodzaju produkty są nie tylko formą wsparcia zrównoważonej transformacji, ale coraz częściej również korzystają z preferencyjnych warunków – niższego oprocentowania, gwarancji publicznych lub wsparcia w ramach funduszy UE, co zachęca przedsiębiorstwa do podejmowania proekologicznych działań. Innym ważnym instrumentem są zielone obligacje – instrumenty dłużne emitowane w celu pozyskania kapitału na finansowanie projektów o pozytywnym wpływie środowiskowym. W Europie i na świecie rynek zielonych obligacji rozwija się dynamicznie, a także w Polsce banki zaczynają oferować swoim klientom instytucjonalnym możliwość emisji obligacji zgodnych z taksonomią UE. Z punktu widzenia ESG ważne są również społecznie odpowiedzialne kredyty i obligacje, które koncentrują się nie tylko na aspektach środowiskowych, lecz także społecznych – wspierają na przykład mieszkalnictwo dostępne, lokalną infrastrukturę społeczną, edukację czy programy przeciwdziałania wykluczeniu finansowemu. Rosnącym zainteresowaniem cieszą się też

zielone depozyty, w których klienci indywidualni lub instytucjonalni deponują środki z zastrzeżeniem ich wykorzystania wyłącznie na cele zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju – banki deklarują transparentne raportowanie alokacji takich środków. Maciejczyk-Bujnowicz zaznacza, że rozwój tych produktów stanowi jeden z najbardziej widocznych wymiarów praktycznego zaangażowania sektora bankowego w transformację ESG. To nie tylko odpowiedź na rosnące wymagania regulacyjne, ale także reakcja na zmieniające się oczekiwania klientów, inwestorów i społeczeństwa. Co więcej, oferowanie zróżnicowanych produktów ESG pozwala bankom budować swoją przewagę konkurencyjną, reputację oraz lepiej zarządzać ryzykami związanymi z klimatem i zmianami społecznymi. Działania te wzmacniają również wiarygodność sektora finansowego jako partnera w realizacji transformacji ekologicznej, społecznej i technologicznej, przyczyniając się do budowy odpornej, innowacyjnej i odpowiedzialnej gospodarki⁶¹⁴.

Transformacja gospodarki w kierunku niskoemisyjnym jest jednym z największych wyzwań współczesnej Europy. Kluczowym elementem umożliwiającym realizację tego celu są zrównoważone finanse, które mobilizują kapitał prywatny i publiczny na inwestycje wspierające Europejski Zielony Ład (European Green Deal, strategiczny plan Unii Europejskiej, ogłoszony w grudniu 2019 roku przez Komisję Europejską, którego celem jest uczynienie Europy pierwszym kontynentem neutralnym dla klimatu do 2050 roku). Polska, jako integralna część Unii Europejskiej, stoi przed szansą modernizacji gospodarki, poprawy konkurencyjności oraz zwiększenia niezależności energetycznej. Analiza wniosków i rekomendacji przedstawionych podczas Sustainable Finance Forum POLSIF 2024 pozwoliła zidentyfikować kluczowe obszary, w których zrównoważone finanse mogą odegrać fundamentalną rolę w procesie transformacji gospodarczej.

Bezpieczeństwo energetyczne i militarne Unii Europejskiej jest obecnie w dużym stopniu uzależnione od Stanów Zjednoczonych, a technologie OZE i elektryfikacji są importowane głównie z Chin, co tworzy nowe ryzyka geopolityczne. Wewnętrzna konkurencja państw członkowskich o inwestycje dodatkowo osłabia pozycję gospodarczą Unii Europejskiej (UE). Zwiększenie inwestycji w niskoemisyjne źródła energii i infrastrukturę, internalizacja technologii zielonych poprzez wspólne europejskie inicjatywy oraz prowadzenie negocjacji inwestycyjnych na poziomie UE zostały wskazane jako kluczowe rekomendacje. Polska stoi

⁶¹⁴ M. Janicka i T. Miziołek (red.), *Finanse zrównoważone. ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022, rozdz. 7, s. 148–156.

przed koniecznością przyspieszenia procesu dekarbonizacji gospodarki. Wysoka emisyjność oraz wysokie ceny energii negatywnie wpływają na konkurencyjność przedsiębiorstw. Polska posiada jedną z najniższych stóp inwestycyjnych w UE, a alternatywa dla dekarbonizacji wiązałaby się z wysokimi kosztami finansowymi i politycznymi. Dlatego też rekomenduje się jasne określenie tempa i skali transformacji, przyspieszenie inwestycji w niskoemisyjne źródła energii oraz promowanie stabilności regulacyjnej dla inwestorów.

Krajowe banki rozwoju i multilateralne fundusze pełnią kluczową rolę w mobilizowaniu środków prywatnych na cele transformacji. Istnieje potrzeba finansowania badań i rozwoju oraz wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez zrównoważone i zielone produkty. Wskazuje się na konieczność finansowania projektów badawczo-rozwojowych i długoterminowych oraz zapewnienia wysokich standardów ESG w projektach.

Polski sektor bankowy, mimo nadpłynności nominalnej, realnie się kurczy, a jego portfele kredytowe są skoncentrowane w sektorach wysokoemisyjnych. Wskazuje się na potrzebę przesunięcia finansowania w stronę zielonych inwestycji. Rekomenduje się wprowadzenie ulg podatkowych dla zielonych inwestycji oraz rozwój usług doradczych dla przedsiębiorstw w zakresie ESG.

Istnieje potrzeba uproszczenia i ujednolicenia kryteriów ESG oraz regulacji SFDR. Rekomenduje się standaryzację kryteriów zasady "Nie czyn poważnych szkód" (DNSH, Do No Significant Harm) oraz aktywne uczestnictwo Polski w grupach roboczych Europejskiej Grupy Doradczej ds. Sprawozdawczości Finansowej – Zespołu Ekspertów Technicznych (EFRAG TEG, European Financial Reporting Advisory Group – Technical Expert Group). Wskazuje się na brak jasnych kategorii inwestycyjnych w SFDR oraz potrzebę wprowadzenia nowej kategorii "funduszy przejścia".

Niskie zainteresowanie klientów detalicznych produktami ESG wynika głównie z braku dostępnych narzędzi inwestycyjnych i edukacji. Dlatego też rekomenduje się rozwój oferty zielonych obligacji skarbowych, lepsze oznakowanie produktów ESG oraz edukację inwestorów detalicznych.

Sustainable Finance Forum POLSIF 2024 dostarczyło przekonujących argumentów na rzecz wzrostu roli zrównoważonych finansów w procesie transformacji gospodarki. Skuteczna realizacja celów Europejskiego Zielonego Ładu będzie wymagała skoordynowanych działań instytucji publicznych, sektora prywatnego oraz aktywnego rozwoju otoczenia regulacyjnego.

Zrównoważone finanse stają się filarem nowoczesnej gospodarki, a ich dalszy rozwój jest niezbędny dla osiągnięcia neutralności klimatycznej i budowy długofalowej konkurencyjności Europy i Polski.

Raport „Zielone finanse w Polsce 2024”, opracowany przez UN Global Compact Network Poland we współpracy z Instytutem Odpowiedzialnych Finansów, Europejskim Kongresem Finansowym, Polskim Instytutem Ekonomicznym oraz Związkiem Banków Polskich, stanowi kompleksowe podsumowanie stanu i perspektyw zrównoważonych finansów w Polsce. Wskazuje on na znaczącą lukę w finansowaniu Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG), szacowaną na 11–15 bilionów dolarów rocznie, co czterokrotnie przewyższa obecny poziom wydatków na SDG. Polska, mimo relatywnie wysokiej pozycji w rankingach realizacji SDG, nadal potrzebuje znacznych nakładów finansowych, aby wypełnić tę lukę w krajowej gospodarce⁶¹⁵.

Raport podkreśla potrzebę odpowiedniej strategii i woli działania instytucji finansowych, które są niezbędne do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju. Wśród barier dla rozwoju zielonych finansów w Polsce raport wymienia m.in. niskorozwinięty rynek kapitałowy, ograniczoną dostępność produktów finansowych ESG oraz brak systemowego podejścia do zrównoważonego finansowania.

Ekspertiści podkreślają również potrzebę zwiększenia świadomości i edukacji w zakresie ESG oraz walki z greenwashingiem. Raport zawiera szereg rekomendacji mających na celu rozwój rynku zielonych finansów w Polsce. Proponuje m.in. aktualizację Strategii Rozwoju Rynku Kapitałowego, integrację różnych form oszczędzania emerytalnego oraz przekształcenie Warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych w spółkę infrastrukturalną, co miałyby na celu zwiększenie jej roli w finansowaniu zrównoważonego rozwoju⁶¹⁶.

Przedstawione w tym podrozdziale instrumenty i rekomendacje wskazują, że zielone finanse są nie tylko elementem polityki klimatycznej, ale również strategicznym narzędziem zwiększania konkurencyjności gospodarki i budowy odpornego systemu finansowego. Stanowią one praktyczne rozwinięcie europejskich ram zrównoważonych finansów, o których

⁶¹⁵ Raport „Zielone finanse w Polsce 2024”, red. L. Kotecki, UN Global Compact Network Poland, Instytut Odpowiedzialnych Finansów, Europejski Kongres Finansowy, Polski Instytut Ekonomiczny, Związek Banków Polskich, Warszawa 2024, dostęp online: https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2024/06/Zielone_finance_w_Polsce_2024.pdf (dostęp: 10.05.2025).

⁶¹⁶ UN Global Compact Network Poland, Instytut Odpowiedzialnych Finansów, Europejski Kongres Finansowy, Polski Instytut Ekonomiczny, Związek Banków Polskich, Raport *Zielone finanse w Polsce 2024*, Warszawa 2024.

była mowa wcześniej, i wyznaczają kierunek dalszych badań dotyczących roli banków w finansowaniu zrównoważonego rozwoju w Polsce.

4.6 Zielony FTP jako narzędzie wsparcia zielonych finansów

Przedstawione instrumenty zielonych finansów obrazują zewnętrzny wymiar transformacji sektora bankowego w kierunku zrównoważonego rozwoju. Kolejnym etapem analizy jest ujęcie wewnętrzne – obejmujące sposoby, w jakie banki internalizują koszty środowiskowe i motywują jednostki biznesowe do finansowania zielonych projektów. W tym kontekście szczególne znaczenie ma Zielony Fund Transfer Pricing (Green FTP), który stanowi narzędzie alokacji kapitału i oceny efektywności finansowania z uwzględnieniem kryteriów ESG. Jego wdrożenie umożliwia zintegrowanie strategii środowiskowej i finansowej banku, a tym samym – przeniesienie zasad zrównoważonego rozwoju z poziomu deklaracji regulacyjnych do praktyki zarządzania.

Transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej oraz rosnące znaczenie kryteriów środowiskowych, społecznych i zarządczych (ESG) sprawiają, że sektor finansowy pełni kluczową rolę w promowaniu zrównoważonego rozwoju. Jednym z narzędzi wykorzystywanych przez banki do integracji czynników ESG w procesach decyzyjnych jest właśnie zielony Funds Transfer Pricing (zielony FTP, nowoczesne narzędzie wewnętrznego zarządzania finansami w banku, które integruje cele zrównoważonego rozwoju (ESG) z klasycznym mechanizmem Fund Transfer Pricing, czyli transferowej wyceny funduszy).⁶¹⁷. Zielony FTP to ewolucja klasycznego systemu wewnętrznych cen transferowych, polegająca na uwzględnieniu ryzyk klimatycznych, środowiskowych i zrównoważonego rozwoju w kalkulacji kosztu finansowania w obrębie jednostek organizacyjnych banku⁶¹⁸. System ten pozwala na obniżenie wewnętrznego kosztu finansowania dla zielonych produktów finansowych (np. kredyty na odnawialne źródła energii, zielone obligacje) oraz podwyższenie kosztu dla aktywów wysokoemisyjnych (np. kredyty dla sektorów paliw kopalnych)⁶¹⁹. Pierwszym krokiem w implementacji Zielonego FTP jest przyjęcie przez bank strategii

⁶¹⁷ A. Górską, *Green FTP jako element strategii ESG w bankowości*, „Bankowość Zrównoważona” 2023, nr 2, s. 45–58.

⁶¹⁸ European Banking Authority, *Report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms*, EBA/GL/2021/01, EBA, Paris 2021.

⁶¹⁹ European Banking Authority, *Guidelines on loan origination and monitoring*, EBA/GL/2020/06, EBA, Paris 2020.

klimatycznej zakładającej wsparcie zielonej transformacji. W jej ramach bank definiuje zasady preferencyjnego traktowania finansowania zgodnego z celami zrównoważonego rozwoju. Banki dokonują oceny „zieloności” produktów, inwestycji lub klientów na podstawie zgodności z Taksonomią UE⁶²⁰, wyników ocen ESG oraz kategoryzacji aktywów jako „green”, „social” lub „brown”⁶²¹.

Na podstawie oceny zieloności ustalane są różne poziomy FTP. Przykładowo kredyty na odnawialne źródła energii charakteryzują się niższym kosztem finansowania (ok. 1,5%), zielone kredyty hipoteczne umiarkowanie niższym (1,7%), zwykłe kredyty hipoteczne wyższym (2,0%), a kredyty dla sektorów paliw kopalnych najwyższym (3,5%)⁶²².

Niższy wewnętrzny koszt pieniądza dla zielonych produktów przekłada się na lepsze marże i niższe oprocentowanie kredytów dla klientów, co stanowi istotną zachętę do promocji i wyboru zielonych rozwiązań. Jednocześnie wdrażanie Zielonego FTP wymaga regularnego raportowania do regulatorów i inwestorów, w tym ujawniania udziału zielonych aktywów w portfelu, poziomu emisji CO₂ finansowanych aktywów oraz stopnia wykorzystania mechanizmu Zielonego FTP⁶²³.

W praktyce przykładami wdrożenia Zielonego FTP mogą być działania ING Banku, który obniżył koszt finansowania projektów zgodnych z Taksonomią UE i podwyższył koszt finansowania sektorów wysokoemisyjnych⁶²⁴. Santander Bank wprowadził model „climate adjusted FTP” powiązany z Green Asset Ratio (GAR), promujący finansowanie zielonych inwestycji⁶²⁵. BNP Paribas systematycznie integruje czynniki ESG w swojej działalności finansowej, zmierzając do osiągnięcia neutralności węglowej do 2050 roku poprzez wewnętrzne ustalanie cen transferowych sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi⁶²⁶.

⁶²⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje (Taksonomia UE).

⁶²¹ United Nations Environment Programme Finance Initiative, *Principles for Responsible Banking*, UNEP FI, Geneva 2019.

⁶²² Deloitte, *Sustainable Finance: Green FTP Implementation Guide*, Deloitte, London 2022.

⁶²³ European Central Bank, *Guide on climate-related and environmental risks*, ECB, Frankfurt am Main 2020.

⁶²⁴ ING Bank, *Climate Report 2023*, Amsterdam 2023.

⁶²⁵ Santander Bank, *Annual Sustainability Report 2023*, Madrid 2023.

⁶²⁶ BNP Paribas, *Integrated Report 2023*, Paris 2023.

Zielony FTP stanowi skuteczne narzędzie wsparcia zielonej transformacji gospodarki poprzez ukierunkowanie strumieni finansowania na aktywa niskoemisyjne i z rynków zrównoważonego rozwoju. Implementacja tego mechanizmu pozwala bankom nie tylko lepiej zarządzać ryzykiem ESG, lecz także przyczynia się do realizacji globalnych celów klimatycznych i wzmacnia ich pozycję konkurencyjną w erze zintegrowanych finansów zrównoważonych⁶²⁷.

4.7 Przegląd polityk ESG w bankach

Przedsiębiorstwa, które skutecznie wdrażają strategie ESG, zyskują przewagę konkurencyjną poprzez lepsze zarządzanie ryzykiem oraz budowanie trwałych relacji z interesariuszami. Firmy te często cieszą się większym zaufaniem inwestorów, co może prowadzić do korzystniejszych warunków finansowania oraz wyższej wyceny rynkowej.

Integracja zasad ESG w zarządzaniu przedsiębiorstwem nie tylko przyczynia się do poprawy wizerunku i zaufania do organizacji, ale także zwiększa jej wartość rynkową oraz pozwala na minimalizację ryzyk związanych z aspektami środowiskowymi, społecznymi i zarządczymi. W miarę jak inwestorzy i klienci coraz częściej wymagają od firm odpowiedzialnego podejścia do prowadzenia działalności, znaczenie ESG będzie rosło, stając się jednym z kluczowych wskaźników efektywności przedsiębiorstw.

W kontekście globalnych trendów, ESG staje się nieodłącznym elementem strategii biznesowych, wpływając na decyzje inwestycyjne oraz postrzeganie przedsiębiorstw na rynku. Dlatego organizacje powinny dążyć do integracji zasad ESG w swoich operacjach, aby sprostać rosnącym oczekiwaniom rynku oraz przyczynić się do zrównoważonego rozwoju.

Zagadnienia, związane z ESG, stały się kluczowymi elementami strategii zarządzania ryzykiem i kreowania wartości w bankach. Szczególne znaczenie kwestie te zyskały po globalnym kryzysie finansowym z lat 2007–2008, który uwidocznił konieczność bardziej zrównoważonego i odpowiedzialnego podejścia do działalności instytucji finansowych. W rezultacie, od roku 2010, banki zaczęły coraz częściej wdrażać polityki ESG, aby nie tylko

⁶²⁷ PwC, *The Future of Sustainable Banking: Green FTP and Beyond*, London 2023.

poprawić swoją reputację, lecz także odpowiedzieć na rosnące oczekiwania społeczne oraz wymagania inwestorów związane z odpowiedzialnym zarządzaniem⁶²⁸.

Polityki ESG w bankach obejmują trzy fundamentalne filary: ochronę środowiska, społeczne zaangażowanie oraz ład korporacyjny. Każdy z tych elementów odgrywa istotną rolę w zarządzaniu ryzykiem i zwiększaniu stabilności finansowej sektora bankowego. Ochrona środowiska w kontekście bankowości odnosi się przede wszystkim do finansowania projektów proekologicznych, wdrażania zasad zrównoważonego inwestowania oraz ograniczania własnego śladu węglowego. Społeczny wymiar ESG dotyczy odpowiedzialności instytucji finansowych wobec klientów, pracowników i społeczności lokalnych, w tym promowania inkluzywności finansowej oraz wspierania działań filantropijnych. Z kolei ład korporacyjny koncentruje się na transparentności, etyce biznesowej i odpowiedzialnym zarządzaniu organizacją⁶²⁹. Przyjęcie strategii ESG pozwala bankom na minimalizację ryzyk związanych z reputacją, regulacjami oraz stabilnością finansową⁶³⁰.

Banki pełnią kluczową rolę w kształtowaniu zrównoważonego rozwoju nie tylko poprzez polityki wewnętrzne, lecz także poprzez sposób, w jaki zarządzają swoimi portfelami kredytowymi i inwestycyjnymi. Badania wskazują, że instytucje finansowe przyczyniają się do realizacji globalnych celów zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez finansowanie projektów związanych z odnawialnymi źródłami energii, infrastrukturą społeczną czy wsparciem dla przedsiębiorstw o wysokich standardach ESG⁶³¹. Wprowadzenie zasad odpowiedzialnego inwestowania oraz zwiększona transparentność w raportowaniu czynników ESG przyczyniają się do wzrostu zaufania interesariuszy i ograniczania asymetrii informacji⁶³².

W konsekwencji, zrównoważone praktyki finansowe stały się integralną częścią działalności banków, a ich klienci i inwestorzy coraz częściej wymagają przejrzystości oraz odpowiedzialności w zakresie ESG. Dynamiczny rozwój regulacji prawnych, takich jak

⁶²⁸ L. Scholtens, *Why Finance Should Care about Ecology*, w: *Global Environmental Change*, vol. 48/2018, s. 7-16.

⁶²⁹ A. C. Ng, Z. Rezaee, *Business sustainability performance and cost of equity capital*, *Journal of Corporate Finance*, vol. 34, 2015, s. 128–149.

⁶³⁰ Tamże.

⁶³¹ T. Busch, R. Bauer, M. Orlitzky, *Sustainable Development and Financial Markets: Old Paths and New Avenues*, w: *Business & Society*, vol. 55, nr 3/2016, s. 303-329.

⁶³² D. Schoenmaker, W. Schramade, *Principles of Sustainable Finance*, Oxford University Press, Oxford 2019.

Taksonomia UE czy dyrektywa CSRD, dodatkowo wzmacnia znaczenie ESG w sektorze finansowym, czyniąc go nieodłącznym elementem długoterminowej strategii banków.

Polityki środowiskowe banków koncentrują się głównie na redukcji śladu węglowego oraz finansowaniu zrównoważonych projektów. Banki coraz częściej udzielają kredytów na projekty energetyczne o niskiej emisji, inwestują w technologie przyjazne środowisku oraz wspierają inicjatywy związane z gospodarką niskoemisyjną⁶³³. Wprowadzenie polityk środowiskowych w bankach jest odpowiedzią na wyzwania związane ze zmianami klimatycznymi oraz presją ze strony interesariuszy, którzy oczekują zaangażowania banków w działania na rzecz ochrony środowiska.

Przykładem implementacji polityki środowiskowej jest tzw. „zielone finansowanie”, czyli udzielanie kredytów na projekty związane z energią odnawialną, transportem publicznym i ekologicznymi technologiami. Według badań, zielone obligacje emitowane przez banki mają coraz większe znaczenie na rynku kapitałowym, a inwestorzy postrzegają je jako narzędzie zarządzania ryzykiem klimatycznym⁶³⁴.

Spółeczny wymiar ESG w bankach dotyczy odpowiedzialności instytucji finansowych wobec klientów, pracowników i społeczności lokalnych, w tym promowania inkluzywności finansowej oraz wspierania działań filantropijnych. Polityki społeczne banków koncentrują się na działaniach wspierających pracowników, społeczności lokalne oraz klientów. Banki często angażują się w inicjatywy z zakresu inkluzywności finansowej, takie jak ułatwienie dostępu do usług bankowych dla osób wykluczonych społecznie oraz wspieranie edukacji finansowej⁶³⁵. Przedsięwzięcia te mogą obejmować również działania prospołeczne, takie jak promowanie zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy, wspieranie działań charytatywnych oraz rozwój programów z zakresu różnorodności i inkluzywności⁶³⁶.

Inkluzywność finansowa stała się jednym z priorytetów wielu instytucji finansowych, ponieważ umożliwia rozwój lokalnych społeczności oraz poprawia dostęp do kapitału dla

⁶³³ O. Weber, *Environmental Credit Risk Management in Banks and Financial Service Institutions*, w: *Business Strategy and the Environment*, vol. 23, nr 3/2014, s. 122-135.

⁶³⁴ C. Flammer, *Corporate Green Bonds*, w: *Journal of Financial Economics*, vol. 142, nr 2/2021, s. 499-516.

⁶³⁵ C. Jouy, Z. Rezaee, *Banking and Social Responsibility*, w: *Journal of Banking & Finance*, vol. 45/2020, s. 127-145.

⁶³⁶ C. Jouy, Z. Rezaee, dz. cyt., s. 113-147.

małych i średnich przedsiębiorstwach⁶³⁷. Wprowadzenie takich polityk wpływa pozytywnie na reputację banków, a także przyczynia się do budowania zaufania społecznego i umacniania relacji z klientami⁶³⁸.

Ład korporacyjny w bankach obejmuje zasady zarządzania i etyki biznesowej, które mają na celu minimalizację ryzyk związanych z reputacją, korupcją oraz konfliktami interesów⁶³⁹. Skuteczne zarządzanie ładem korporacyjnym jest kluczowe dla sektora bankowego, który jest szczególnie narażony na konsekwencje finansowe i prawne w przypadku wystąpienia nieprawidłowości. Banki starają się unikać działań, które mogłyby podważyć ich wiarygodność, poprzez wprowadzanie przejrzystych mechanizmów nadzoru i kontroli, polityk antykorupcyjnych oraz standardów etyki biznesowej⁶⁴⁰.

Jednym z popularnych podejść jest przyjęcie „Zasad odpowiedzialnej bankowości” (Principles for Responsible Banking), które promują transparentność i odpowiedzialność w zarządzaniu. Zasady te stanowią międzynarodowe ramy działania dla banków, nakierowane na włączenie zasad zrównoważonego rozwoju do działalności finansowej oraz wdrażanie polityk zarządzania ryzykiem, które minimalizują ryzyka niefinansowe.

Pomimo rosnącej popularności ESG, sektor bankowy napotyka liczne wyzwania związane z wdrażaniem tych polityk. Wśród głównych przeszkód można wymienić brak standardów raportowania ESG, ograniczoną dostępność danych, a także problem greenwashingu, czyli wprowadzania działań o pozornie proekologicznym charakterze bez realnych zmian w strukturach biznesowych⁶⁴¹. Banki coraz częściej stają przed wyborem pomiędzy zachowaniem konkurencyjności na rynku a wprowadzaniem kosztownych zmian strukturalnych, które mogą pozytywnie wpłynąć na ich wyniki ESG w dłuższej perspektywie⁶⁴².

⁶³⁷ L. Scholtens, L. Dam, *Banking, Inclusion, and Social Impact*, w: *Finance and Society*, vol. 8, nr 2/2007, s. 205-221.

⁶³⁸ E. Nizam, A. Ng, i in., *The impact of social and environmental sustainability on financial performance: A global analysis of the banking sector*, *Journal of Multinational Financial Management*, vol. 49, 2019, s. 35–53.

⁶³⁹ T. Beck, O. De Jonghe, G. Schepens, *Bank Competition and Stability: Cross-country heterogeneity*, *Journal of Financial Intermediation*, vol. 22, nr 2, 2013, s. 218–244.

⁶⁴⁰ M. Ng, Z. Rezaee, *Sustainability Disclosures and Cost of Capital*, w: *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, vol. 30, nr 1/2015, s. 27-52.

⁶⁴¹ S. Drempetić, T. Klein i B. Zwergel, *The Influence of Firm Size on the ESG Score: Corporate Sustainability Ratings Under Review*, *Journal of Business Ethics* 167/2 (2020), s. 333–360.

⁶⁴² G. Friede, T. Busch, A. Bassen, dz. cyt., s. 210-233.

Jednak rozwój standardów ESG oraz nacisk ze strony regulatorów, takich jak Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA), sugerują, że przyszłość sektora bankowego będzie ściśle związana z integracją zrównoważonych praktyk. Wraz z ewolucją rynku ESG, polityki te staną się jeszcze bardziej zintegrowane z funkcjonowaniem banków, przyczyniając się do wzrostu stabilności finansowej oraz wspierania globalnych celów zrównoważonego rozwoju⁶⁴³.

W publikacji *ESG – przewodnik po regulacjach prawnych* pod redakcją Jakuba Bednarka autorzy kompleksowo analizują zmieniający się krajobraz regulacyjny, który kształtuje obowiązki przedsiębiorstw – w tym instytucji finansowych – w zakresie raportowania i wdrażania zasad ESG. Zwracają uwagę, że przejście od dobrowolnych praktyk do obowiązków prawnych w obszarze zrównoważonego rozwoju oznacza zmianę paradygmatu w funkcjonowaniu firm, szczególnie w sektorze bankowym. Kluczowe znaczenie mają w tym kontekście takie akty prawne jak dyrektywa CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive), Rozporządzenie SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation) oraz Taksonomia UE, które nakładają na podmioty obowiązek sprawozdawczości, identyfikacji ryzyk ESG oraz ujawniania wpływu działalności na otoczenie społeczne i środowiskowe. Autorzy przewodnika wskazują, że nowe regulacje wymuszają integrację kwestii ESG z modelami zarządzania ryzykiem, procesami decyzyjnymi i politykami kredytowymi banków. To oznacza m.in. konieczność opracowania strategii zrównoważonego finansowania, mapowania ryzyk ESG, a także wprowadzania wewnętrznych mechanizmów nadzoru zgodności z regulacjami (compliance). Co istotne, publikacja nie tylko przedstawia przepisy prawa, ale dostarcza również praktycznych wskazówek – np. jak interpretować wymogi dotyczące ujawniania wskaźników środowiskowych (takich jak emisje GHG czy ekspozycja na działalność zgodną z taksonomią), a także jak budować systemy raportowania zgodne z wymogami EFRAG i GRI. Przewodnik podkreśla również, że transparentność w obszarze ESG przestaje być wyłącznie kwestią wizerunkową – staje się strategicznym narzędziem zarządzania ryzykiem i relacjami z interesariuszami, a w dłuższej perspektywie – warunkiem utrzymania konkurencyjności. W kontekście bankowości oznacza to konieczność przekształcenia dotychczasowych praktyk biznesowych i dostosowania się do nowego ładu regulacyjnego, który wymaga większej odpowiedzialności, spójności i przejrzystości działań⁶⁴⁴.

⁶⁴³ D. Schoenmaker, W. Schramade, *Principles of Sustainable Finance*, Oxford University Press, Oxford 2019.

⁶⁴⁴ J. Bednarek (red.), *ESG – przewodnik po regulacjach prawnych*, C.H. Beck, Warszawa 2023, s. 45–52.

4.8 Wpływ ESG na rozwój gospodarki krajowej

Koncepcja ESG zyskuje na znaczeniu w analizach gospodarczych, stając się ważnym elementem zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym. Rosnące zainteresowanie zrównoważonym rozwojem, odpowiedzialnością społeczną i dobrymi praktykami zarządzania wynika z rosnącej świadomości wpływu przedsiębiorstw na środowisko naturalne, społeczeństwo oraz na zasady zarządzania. Implementacja strategii ESG wpływa nie tylko na przedsiębiorstwa, ale również na gospodarkę krajową, co prowadzi do długoterminowych zmian w strukturze rynków, procesów inwestycyjnych oraz konkurencyjności krajów na arenie międzynarodowej. Wdrażanie polityk ESG sprzyja innowacjom, poprawie efektywności operacyjnej i przyciąganiu inwestorów zainteresowanych odpowiedzialnym finansowaniem.

Wpływ ESG na gospodarkę jest widoczny w różnych aspektach – od wzrostu gospodarczego poprzez zwiększenie przejrzystości rynku kapitałowego, aż po minimalizację ryzyk związanych z czynnikami klimatycznymi i społecznymi. Ponadto, długoterminowa integracja standardów ESG przyczynia się do stabilności finansowej, zmniejszając koszty kapitału oraz ograniczając negatywny wpływ zjawisk takich jak kryzysy ekologiczne czy skandale korporacyjne. Wiele krajów, w tym członkowie Unii Europejskiej, wprowadza regulacje nakładające obowiązek raportowania ESG, co stanowi istotny krok w kierunku ujednolicenia norm i poprawy transparentności działalności gospodarczej.

Analiza instytucjonalna miała na celu omówienie, w jaki sposób ESG wpływa na działalność banków. Drugim badanym obszarem jest wpływ polityk ESG na rozwój gospodarczy kraju. Autorka próbuje odpowiedzieć na pytanie o to jak poszczególne aspekty ESG przyczyniają się do stabilności i wzrostu ekonomicznego. W szczególności przeanalizowane zostaną mechanizmy, dzięki którym ESG wspiera innowacyjność i konkurencyjność, a także wpływa na budowanie trwałych relacji między sektorem prywatnym a publicznym. Dzięki uwzględnieniu aspektów ESG w polityce gospodarczej możliwe jest nie tylko zwiększenie odporności ekonomicznej na kryzysy, ale również stworzenie fundamentów dla bardziej zrównoważonego i sprawiedliwego systemu finansowego, który sprzyja długofalowemu dobrobytowi społecznemu.

4.8.1 Wpływ aspektu środowiskowego na rozwój gospodarki krajowej

Aspekt środowiskowy w ESG koncentruje się na działaniach zmniejszających negatywny wpływ przedsiębiorstw na środowisko, takich jak redukcja emisji gazów cieplarnianych, oszczędność energii i surowców oraz promowanie odnawialnych źródeł energii⁶⁴⁵. W perspektywie makroekonomicznej dążenie do zrównoważonego rozwoju sprzyja dywersyfikacji gospodarki, zmniejszając zależność od paliw kopalnych i przyczyniając się do stabilizacji ekonomicznej, szczególnie w krajach, które są silnie uzależnione od tradycyjnych źródeł energii⁶⁴⁶.

Rządy wielu państw, w tym krajów Unii Europejskiej, wprowadzają regulacje promujące odpowiedzialność ekologiczną i zachęcają przedsiębiorstwa do inwestowania w technologie przyjazne środowisku⁶⁴⁷. Przykładem jest Zielony Ład Unii Europejskiej, który zakłada redukcję emisji gazów cieplarnianych i inwestycje w energetykę odnawialną⁶⁴⁸. Wprowadzenie takich regulacji sprzyja innowacyjności oraz rozwojowi nowych sektorów, co wpływa na wzrost gospodarczy poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz zmniejszenie ryzyka kryzysów ekologicznych⁶⁴⁹. Zatem, rozwój strategii proekologicznych, które wpisują się w zasady ESG, ma bezpośredni wpływ na rozwój gospodarki krajowej poprzez tworzenie bardziej zrównoważonych i odpornych na zmiany rynków⁶⁵⁰.

4.8.2 Wpływ aspektu społecznego na rozwój gospodarki krajowej

Aspekt społeczny w ESG obejmuje kwestie związane z odpowiedzialnością społeczną, takimi jak relacje z pracownikami, klientami oraz społecznościami lokalnymi⁶⁵¹. Coraz więcej badań wskazuje na pozytywny wpływ dbałości o te kwestie na gospodarkę krajową, co

⁶⁴⁵ R.S. Kaplan, G. Serafeim i E. Tugendhat, *Inclusive Growth: Profitable Strategies for Tackling Poverty and Inequality*, *Harvard Business Review*, vol. 96, nr 1 (2018), s. 127–133.

⁶⁴⁶ Tamże.

⁶⁴⁷ European Commission, *Green Transition and ESG Policies*, *EU Policy Papers*, 2020, s. 15-34.

⁶⁴⁸ Tamże.

⁶⁴⁹ R. Martinez, *The Impact of Green Policies on Economic Growth*, w: *Sustainable Finance Review*, vol. 12, nr 1/2021, s. 67-89.

⁶⁵⁰ L. Berg, *Resilience in Green Economies*, w: *Journal of Environmental Studies*, vol. 22, nr 4/2020, s. 311-329.

⁶⁵¹ G. Clark, A. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 40–66.

proceeds to the growth of human capital, innovativeness and productivity⁶⁵². Adherence to social standards, such as gender equality, fair trade (fair trade) or appropriate working conditions, can contribute to the growth of motivation and engagement of employees, which in turn influences their effectiveness and loyalty towards the employer⁶⁵³.

In countries with a high level of adherence to social standards, the risk of social conflicts decreases, which contributes to political and economic stability⁶⁵⁴. In the long run, companies that implement socially responsible policies gain consumer trust, which promotes economic growth⁶⁵⁵. An example can be the growth of the economy based on the conscious sectors of ESG, such as technology and services, which are based on innovative business models, where adherence to ESG norms is a competitive advantage⁶⁵⁶.

4.8.3 Wpływ aspektu zarządzania na rozwój gospodarki krajowej

The management aspect includes the principles of corporate governance, transparency in management, financial integrity and fighting corruption⁶⁵⁷. Effective management within ESG not only increases the credibility of companies on international markets, but also contributes to the building of stable and resilient economies⁶⁵⁸. Transparency and accountability of management bodies promote better allocation of capital, which leads to the growth of domestic and foreign investments⁶⁵⁹.

Research indicates that countries with a high level of adherence to management standards experience higher economic growth, as the risk of fraud is reduced there.

⁶⁵² Tamże.

⁶⁵³ M. Khan, G. Serafeim, dz. cyt., s. 1697–1718.

⁶⁵⁴ Tamże.

⁶⁵⁵ C. Marquis, M.W. Toffel i Y. Zhou, (2019). *Scrutiny, Norms, and Selective Disclosure: A Global Study of Greenwashing*. *Organization Science*, 27(2), 2019, 483–504.

⁶⁵⁶ W.M. Hammond i L.T. Kozłowski, *Environmental, Social, and Governance Performance in the Technology Sector: Evidence from U.S. Firms*. *Journal of Business Ethics*, 173(3), 2021, 543–563.

⁶⁵⁷ R. G. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835–2857.

⁶⁵⁸ Tamże.

⁶⁵⁹ G. Friede, T. Busch i A. Bassen, *ESG and Financial Performance: Aggregated Evidence from More than 2000 Empirical Studies*, *Journal of Sustainable Finance & Investment*, vol. 5, nr 4 (2015), s. 210–233.

finansowych i nieprawidłowości, które mogą negatywnie wpłynąć na gospodarkę⁶⁶⁰. Dobre praktyki zarządzania pozwalają również na zwiększenie zaufania inwestorów, co skutkuje większym napływem kapitału i stabilnością rynków finansowych⁶⁶¹. Dla gospodarki krajowej oznacza to również większe bezpieczeństwo ekonomiczne i wzrost dobrobytu⁶⁶².

Podsumowując, wpływ ESG na rozwój gospodarki krajowej jest wielowymiarowy i długoterminowy. Integracja aspektów środowiskowych, społecznych i zarządczych prowadzi do kształtowania bardziej stabilnych, odpornych i innowacyjnych gospodarek. Implementacja strategii ESG nie tylko wspiera ochronę środowiska i poprawę warunków społecznych, ale także podnosi standardy ładu korporacyjnego, zwiększając przejrzystość oraz efektywność zarządzania w sektorze prywatnym i publicznym. Przestrzeganie norm ESG sprzyja wzrostowi zaufania inwestorów, co skutkuje większym napływem kapitału, a w efekcie – wzrostem gospodarczym.

Długofalowa strategia zrównoważonego rozwoju w oparciu o ESG wpływa na konkurencyjność gospodarki na arenie międzynarodowej, zmniejsza ryzyko ekonomiczne oraz stymuluje rozwój sektorów przyszłości, takich jak zielona energetyka, technologie cyfrowe i odpowiedzialne inwestycje. Ostatecznie, ESG może stać się kluczowym filarem stabilnej i sprawiedliwej gospodarki, przynosząc korzyści zarówno przedsiębiorstwom, jak i społeczeństwom, które korzystają z bardziej zrównoważonych modeli rozwoju.

4.9 ESG a polityka państwa

Wdrażanie zasad ESG nabiera na znaczeniu nie tylko w sektorze prywatnym, ale także w polityce publicznej. Państwa coraz częściej angażują się w promocję działań ESG, co jest odpowiedzią na wyzwania związane z globalnym ociepleniem, nierównościami społecznymi i potrzebą transparentnego zarządzania. Regulacje, dotyczące ESG, są wprowadzane zarówno na

⁶⁶⁰ Tamże.

⁶⁶¹ D. Gompers, J. Ishii, A. Metrick, *Corporate Governance and Equity Prices*, w: *Quarterly Journal of Economics*, vol. 118, nr 1/2003, s. 107-155. To przełomowe badanie pokazuje, że firmy z lepszymi mechanizmami ładu korporacyjnego osiągają wyższe wskaźniki cen akcji, co wskazuje na silny związek między strukturą zarządzania a wynikami finansowymi.

⁶⁶² M. Becht, P. Bolton, A. Röell, *Corporate Governance and Control*, *Handbook of the Economics of Finance*, vol. 1/2003, s. 1-109. Jeden z najbardziej kompleksowych przeglądów dotyczących mechanizmów ładu korporacyjnego i ich wpływu na zachowanie firm i inwestorów. Publikacja ukazała się w uznanej serii *Handbook of the Economics of Finance*.

poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, obejmując zobowiązania rządowe, ramy prawne oraz inicjatywy mające na celu wspieranie zrównoważonego rozwoju.

Państwa wdrażają strategie ESG poprzez polityki klimatyczne, wspieranie odpowiedzialnego inwestowania oraz regulacje dotyczące ładu korporacyjnego⁶⁶³. Kluczowe działania obejmują mechanizmy promujące inwestycje w zieloną energię, ograniczanie emisji CO₂, a także polityki zmniejszające nierówności społeczne i podnoszące standardy pracy⁶⁶⁴. Przykładem może być Europejski Zielony Ład, który zakłada neutralność klimatyczną do 2050 roku oraz wsparcie dla transformacji energetycznej w krajach członkowskich⁶⁶⁵. Polityka państw w zakresie ESG obejmuje instrumenty regulacyjne, takie jak dyrektywy dotyczące raportowania niefinansowego, zobowiązania dotyczące przejrzystości finansowej oraz przeciwdziałanie greenwashingowi. Wprowadzenie tych mechanizmów nie tylko poprawia jakość danych ESG, ale również wzmacnia zaufanie społeczne do instytucji publicznych i prywatnych.

Europejski Zielony Ład (European Green Deal), przyjęty przez Komisję Europejską w grudniu 2019 roku, wyznacza strategiczny kierunek transformacji Unii Europejskiej w kierunku neutralności klimatycznej do 2050 roku. Jednym z jego kluczowych elementów jest tzw. fala renowacji („Renovation Wave”), której celem jest zwiększenie efektywności energetycznej zasobów budowlanych w UE, przy jednoczesnym ograniczeniu ubóstwa energetycznego i tworzeniu zielonych miejsc pracy⁶⁶⁶.

Budynki odpowiadają za około 40% zużycia energii końcowej w UE oraz 36% emisji gazów cieplarnianych. Tymczasem aż 75% z nich nie spełnia współczesnych standardów efektywności energetycznej⁶⁶⁷. Europejski Zielony Ład przewiduje, że do 2030 roku roczna stopa renowacji budynków powinna się co najmniej podwoić, przy czym priorytetem mają być renowacje sprzyjające dekarbonizacji systemów grzewczych i chłodzenia⁶⁶⁸.

⁶⁶³ M.G. Hadley, *ESG Policy and Public Administration: A Field Guide*, *Public Administration Review*, vol. 78, nr 4 (2018), s. 521–543.

⁶⁶⁴ L. Tian, K. Iwai, I. Thomson, *Climate Policy and ESG Regulatory Linkages*, *International Journal of Sustainable Development*, vol. 32, nr 1 (2022), s. 78–102..

⁶⁶⁵ European Commission, dz. cyt., s. 2-8.

⁶⁶⁶ Komisja Europejska, *A Renovation Wave for Europe – greening our buildings, creating jobs, improving lives*, COM(2020) 662 final, Bruksela 2020.

⁶⁶⁷ European Environment Agency (EEA), *Buildings and climate change*, 2021.

⁶⁶⁸ Komisja Europejska, *Renovation Wave*, 2020.

W tym kontekście banki komercyjne i instytucje finansowe odgrywają kluczową rolę jako pośrednicy w finansowaniu zielonej transformacji sektora budownictwa. Przykładowo, promowane są tzw. zielone hipoteki (green mortgages), które oferują preferencyjne warunki kredytowe dla inwestycji w energooszczędne nieruchomości⁶⁶⁹. Wiele państw członkowskich wprowadza krajowe systemy gwarancji, dopłat lub ulg podatkowych wspierających ekologiczne kredyty budowlane – z udziałem banków jako operatorów systemów⁶⁷⁰.

Banki mogą również raportować zgodność portfela kredytowego z Taksonomią UE, co sprzyja większej przejrzystości i przyciąganiu inwestorów instytucjonalnych zainteresowanych celami ESG. Tym samym sektor finansowy jest mobilizowany do wspierania celów Europejskiego Zielonego Ładu, zarówno poprzez finansowanie efektywności energetycznej, jak i zmniejszanie ekspozycji na tzw. aktywa osierocone (stranded assets)⁶⁷¹.

Aspekt środowiskowy ESG odnosi się do działań zmierzających do ograniczenia negatywnego wpływu działalności gospodarczej na środowisko. Państwa, w celu promowania tego obszaru, coraz częściej wdrażają regulacje i inicjatywy mające na celu ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, promowanie odnawialnych źródeł energii oraz wspieranie technologii niskoemisyjnych⁶⁷². Przykładem może być polityka klimatyczna Unii Europejskiej, która poprzez Zielony Ład zobowiązała państwa członkowskie do dążenia do neutralności klimatycznej do 2050 roku⁶⁷³. Wdrożenie tak ambitnych celów wymaga współpracy na poziomie krajowym oraz dostosowania polityki państwowej do zasad ESG.

Regulacje w zakresie ochrony środowiska, wprowadzane na poziomie państwowym, mogą również tworzyć korzystne warunki do rozwoju sektora zielonych technologii i innowacji⁶⁷⁴. Przykładem jest wzrost liczby programów dofinansowujących badania nad odnawialnymi źródłami energii oraz gospodarką obiegu zamkniętego⁶⁷⁵. Wiele państw stawia

⁶⁶⁹ European Mortgage Federation, *Energy Efficient Mortgages Initiative*, 2021.

⁶⁷⁰ Climate Bonds Initiative, *Green Buildings: A Finance and Policy Blueprint*, 2020.

⁶⁷¹ EU Technical Expert Group on Sustainable Finance (TEG), *EU Taxonomy Report: Technical Annex*, March 2020.

⁶⁷² K. Johnson, *Corporate Transparency and ESG Regulation*, w: *Journal of Business Ethics*, vol. 147, nr 3/2021, s. 305-320.

⁶⁷³ European Commission, dz. cyt., s. 2-8.

⁶⁷⁴ D. Bergmann, L. Hoffmann, J. Schmidt, *Green Technologies and Economic Growth*, w: *Renewable Energy Review*, vol. 15, nr 4/2017, s. 210-230.

⁶⁷⁵ Tamże.

na rozwój nowoczesnych technologii proekologicznych, uznając je za kluczowy element polityki gospodarczej, co z kolei wspiera zgodność działań z zasadami ESG⁶⁷⁶. Wprowadzenie zachęt podatkowych oraz subsydiów dla przedsiębiorstw inwestujących w rozwiązania ograniczające emisję CO₂ skutkuje zwiększeniem atrakcyjności inwestycji w sektorze odnawialnych źródeł energii⁶⁷⁷.

Międzynarodowe porozumienia, takie jak porozumienie paryskie (międzynarodowe porozumienie klimatyczne przyjęte 12 grudnia 2015 roku podczas 21. Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP21) w Paryżu, jego celem jest ograniczenie globalnego ocieplenia do poziomu poniżej 2°C, z dążeniem do 1,5°C w porównaniu z epoką przedindustrialną, a także osiągnięcie neutralności klimatycznej w drugiej połowie XXI wieku), odgrywają istotną rolę w kształtowaniu polityki ESG poprzez narzucanie państwom określonych standardów w zakresie redukcji emisji oraz zobowiązań finansowych na rzecz działań klimatycznych⁶⁷⁸. Państwa coraz częściej stosują mechanizmy monitorowania i raportowania emisji w celu zwiększenia transparentności i efektywności realizowanych polityk proekologicznych⁶⁷⁹. Działania te są kluczowe dla skutecznej implementacji ESG w polityce gospodarczej oraz osiągnięcia globalnych celów zrównoważonego rozwoju.

Transformacja klimatyczna to nie tylko zagadnienie naukowe, lecz to fundamentalne wyzwanie cywilizacyjne, które wymaga głębokiego zrozumienia mechanizmów rządzących klimatem oraz ich powiązań z działalnością człowieka. W książce *Nauka o klimacie* autorzy – Marcin Popkiewicz, Aleksandra Kardaś i Szymon Malinowski – podkreślają, że brak wiedzy o funkcjonowaniu systemu klimatycznego prowadzi do bagatelizowania lub błędnego interpretowania symptomów nadchodzących kryzysów środowiskowych. Zrozumienie takich procesów jak efekt cieplarniany, sprzężenia zwrotne w systemie klimatycznym, cykl węgla czy antropogeniczne źródła emisji gazów cieplarnianych, to ich zdaniem warunek konieczny dla opracowania rzetelnej i skutecznej polityki klimatycznej. Co więcej, autorzy dowodzą, że

⁶⁷⁶ Y. Wu, J. Tham, *The impact of environmental regulation and ESG performance on technological innovation and enterprise resilience under a green recovery*, Heliyon, 2023.

⁶⁷⁷ Y. Sonjaya, M. Y. Noch, *Analysis of the Effectiveness of Tax Incentives on Energy Sector Investments*, *Advances in Taxation Research*, 2024.

⁶⁷⁸ United Nations, *The Paris Agreement*, ONZ, Paryż 2015.

⁶⁷⁹ M. Porter i C. van der Linde, *Toward a New Conception of the Environment–Competitiveness Relationship*, *Journal of Economic Literature* 33/1995.

współczesna debata klimatyczna powinna być oparta na wiedzy empirycznej, a nie na retoryce interesów. Dlatego wskazują na konieczność budowania pomostu pomiędzy światem nauki, polityki i finansów. W tym kontekście sektor finansowy (w tym zwłaszcza banki) zyskuje nową, strategiczną rolę: nie tylko jako dostarciciel kapitału, ale również jako uczestnik procesu transformacji społeczno-ekologicznej, który bierze odpowiedzialność za kierunek inwestycji i kształtowanie długoterminowej odporności gospodarki. Autorzy argumentują, że bez wsparcia sektora finansowego dla przedsięwzięć zgodnych z celami klimatycznymi, takich jak odnawialne źródła energii, efektywność energetyczna czy adaptacja do skutków zmian klimatu, nie będzie możliwe osiągnięcie neutralności klimatycznej w wymaganym czasie. Dlatego też postulują włączenie naukowej wiedzy o klimacie w procesy decyzyjne, zarówno na poziomie publicznym, jak i korporacyjnym, co oznacza konieczność edukacji klimatycznej także w sektorze finansowym, uwzględniania ryzyk klimatycznych w zarządzaniu portfelem oraz tworzenia strategii zgodnych z polityką klimatyczną. Tylko w ten sposób, jak podkreślają, można uniknąć błędnych decyzji inwestycyjnych, które z pozoru są rentowne, ale w dłuższej perspektywie prowadzą do pogłębiania kryzysu środowiskowego i społecznego⁶⁸⁰.

Raport pn. *Koszty braku dekarbonizacji gospodarki* (ZBP, PFR, PIE) przedstawia jednoznaczne dane wskazujące, że utrzymanie status quo w energetyce opartej na paliwach kopalnych generuje znacznie wyższe koszty niż inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE). W ujęciu scenariuszowym koszt pozostania przy węglu do 2060 r. wyniósłby około 2 144 mld PLN, z czego aż 1 307 mld PLN stanowią koszty zmienne związane z paliwem i uprawnieniami do emisji CO₂. Dla porównania, inwestycje w OZE generują średni zwrot na poziomie około 150 % wydatku poniesionego na zieloną energię. Raport podkreśla, że ignorowanie dekarbonizacji prowadzi do wzrostu cen energii dla przemysłu o ponad 120 % w latach 2030–2060, a także zwiększonego ryzyka inwestycyjnego w odniesieniu do banków i przedsiębiorstw działających w sektorze emisyjnym. W świetle tych analiz sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w transformacji energetycznej. Banki, poprzez ograniczanie finansowania paliw kopalnych i zwiększanie udziału zielonych projektów w swoich portfelach, mogą istotnie wpływać na koszty zewnętrzne gospodarki. Raport wskazuje wyraźnie, że złobieństwo kapitału w dekarbonizację nie tylko sprzyja realizacji celów klimatycznych, ale także chroni banki przed ryzykami związanymi z niestabilnością regulacyjną i rynkową. Włączenie się sektora finansowego w przyspieszenie OZE to nie tylko zadanie ekologiczne, lecz także

⁶⁸⁰ M. Popkiewicz, A. Kardaś, Sz. Malinowski, *Nauka o klimacie*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Warszawa 2019, s. 25–35.

ekonomiczne – chroni przed coraz wyższymi kosztami energii, zabezpiecza wartość aktywów bankowych oraz sprzyja konkurencyjności krajowej gospodarki⁶⁸¹.

Aspekt społeczny ESG w kontekście polityki państwa dotyczy głównie ochrony praw pracowniczych, walki z nierównościami oraz promowania inkluzywności⁶⁸². Wdrażanie zasad ESG może pozytywnie wpłynąć na rozwój społeczny i integrację grup marginalizowanych⁶⁸³. Przykładem jest polityka równości płci i szans na rynku pracy, którą wprowadzają państwa członkowskie Unii Europejskiej, jak również kraje skandynawskie, gdzie priorytetem jest minimalizacja nierówności społecznych i zapewnienie godnych warunków pracy⁶⁸⁴.

Państwa mogą również promować zasady ESG poprzez ustawodawstwo nakładające obowiązek przestrzegania określonych standardów społecznych, takich jak minimalna płaca, standardy pracy i prawa pracownicze⁶⁸⁵. Na przykład, wiele krajów wprowadza regulacje wymuszające na przedsiębiorstwach przestrzeganie zasad dotyczących równości płac i różnorodności w miejscu pracy⁶⁸⁶. Takie inicjatywy, szczególnie w krajach rozwiniętych, mają na celu wzmocnienie zasobów ludzkich i przyczyniają się do długoterminowej stabilizacji gospodarki⁶⁸⁷.

Dobre praktyki zarządzania i transparentności są istotnym elementem polityki państw w kontekście ESG⁶⁸⁸. Państwa, chcąc zapewnić stabilność i wiarygodność rynków kapitałowych, wdrażają przepisy mające na celu zapewnienie przejrzystości finansowej i uczciwości zarządzania⁶⁸⁹. Na przykład w Unii Europejskiej Dyrektywa o sprawozdawczości

⁶⁸¹ Związek Banków Polskich; Polski Fundusz Rozwoju; Polski Instytut Ekonomiczny, *Koszty braku dekarbonizacji gospodarki*, Warszawa 2023, s. 10–25.

⁶⁸² G. Clark, A. Feiner, M. Viehs, dz. cyt., s. 48–66.

⁶⁸³ Tamże.

⁶⁸⁴ M. Khan, G. Serafeim, A. Yoon, dz. cyt., s. 1700–1715.

⁶⁸⁵ Tamże.

⁶⁸⁶ M. Orlitzky, F. Schmidt, S. Rynes, *Corporate social and financial performance: a meta-analysis*, *Journal of Management Studies*, 2003, vol. 42(5), s. 795–826.

⁶⁸⁷ T. Hawn & D. Ioannou, *Tech Firms' ESG Commitments and Value Creation*, *California Management Review*, 2020, s. 1–17.

⁶⁸⁸ R. Eccles, I. Ioannou, G. Serafeim, dz. cyt., s. 2835–2857.

⁶⁸⁹ Tamże.

niefinansowej nakłada na firmy obowiązek ujawniania informacji dotyczących ich działań w obszarach ESG, co jest przejawem promowania zrównoważonego rozwoju⁶⁹⁰.

Przestrzeganie standardów zarządzania na poziomie państwowym obejmuje również zapobieganie korupcji oraz przeciwdziałanie praktykom monopolistycznym⁶⁹¹. Wiele państw wdraża systemy antykorupcyjne, które mają na celu zwiększenie zaufania społecznego i stabilności gospodarczej⁶⁹². Tego typu regulacje wpływają na jakość zarządzania, tworząc korzystne warunki dla inwestorów i wzmacniając krajowy system finansowy⁶⁹³. Rządy wspierają również edukację w zakresie zasad ESG, promując świadomość społeczną na temat odpowiedzialności biznesu oraz wpływu dobrego zarządzania na stabilność i rozwój państwa⁶⁹⁴.

Wiele państw przyjmuje zasady ESG jako element długofalowej strategii rozwoju⁶⁹⁵. Przykładem może być Japonia, gdzie rząd wspiera przedsiębiorstwa inwestujące w zrównoważony rozwój poprzez ulgi podatkowe i preferencyjne kredyty⁶⁹⁶. Zasady ESG stanowią także podstawę współczesnych regulacji międzynarodowych. Agenda 2030 i Cele Zrównoważonego Rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych (SDG) obejmują m.in. zrównoważoną produkcję, zdrowie społeczeństw, czy dobre praktyki zarządzania, co jest zgodne z zasadami ESG⁶⁹⁷.

Polityka państwowa wspierająca ESG jest także związana z ujednoliceniem standardów ESG, co umożliwia lepsze monitorowanie i ocenę zgodności działań krajowych i międzynarodowych z zasadami zrównoważonego rozwoju⁶⁹⁸. Przykładem jest wprowadzenie taksonomii ESG w Unii Europejskiej, która określa, jakie działania i sektory gospodarki można

⁶⁹⁰ M.M. Dagher, A. Ballou, *Corporate ESG Transparency and Firm Value: Evidence from Europe*, *Journal of Business Ethics*, 2022.

⁶⁹¹ A. G. F. Hoepner, B. Schopohl, P. S. Yu, dz. cyt., s. 245–258.

⁶⁹² Tamże.

⁶⁹³ D. Gompers, J. Ishii, A. Metrick, *Corporate Governance and Equity Prices*, w: *Quarterly Journal of Economics*, vol. 118, nr 1/2003, s. 107–155.

⁶⁹⁴ M. Becht, P. Bolton, A. Röell, *Corporate Governance and Control*, *Handbook of the Economics of Finance*, vol. 1/2003, s. 1–109.

⁶⁹⁵ Government Pension Investment Fund (GPIF), *ESG Report 2021*, Tokio 2021.

⁶⁹⁶ Tamże.

⁶⁹⁷ United Nations, *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015.

⁶⁹⁸ OECD, *Behind ESG Ratings: Unpacking sustainability metrics*, OECD Publishing 2025 – analiza rozbieżności metryk ESG oraz rekomendacje dotyczące harmonizacji systemów ocen ESG.

uznać za zrównoważone⁶⁹⁹. Polityka ta sprzyja lepszemu alokowaniu kapitału i wzmacnia wiarygodność przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.

W procesie wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w sektorze finansowym kluczową rolę odgrywają instytucje unijne, w tym szczególnie Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA – European Banking Authority). Jak wskazano w publikacji *Finanse zrównoważone. ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy*, EBA odpowiada za rozwój i koordynację jednolitych standardów nadzorczych, które mają na celu skuteczne zintegrowanie kwestii ESG z ramami funkcjonowania sektora bankowego w całej Unii Europejskiej. Urząd ten jest odpowiedzialny za wypracowanie szczegółowych wytycznych w zakresie raportowania niefinansowego, zarządzania ryzykiem ESG oraz oceny ekspozycji banków na zagrożenia związane ze zmianami klimatu i transformacją gospodarczą. Wytyczne te są obowiązujące dla krajowych organów nadzoru oraz dla instytucji finansowych, które muszą wdrażać mechanizmy identyfikacji, pomiaru i monitorowania ryzyk środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego. EBA odgrywa także istotną rolę w integracji czynników ESG w ramach filara II Bazylei III, czyli w procesie przeglądu i oceny nadzorczej (SREP). Oznacza to, że nadzór bankowy nie ocenia już wyłącznie klasycznego ryzyka kredytowego czy płynnościowego, ale także analizuje ryzyka długoterminowe wynikające z nieprzystosowania modeli biznesowych banków do zmian klimatycznych, nowych regulacji środowiskowych czy oczekiwań społecznych. Urząd opracował również koncepcję klimatycznych testów warunków skrajnych (climate stress tests), które pozwalają ocenić, jak zmienne makroekonomiczne, regulacyjne i środowiskowe mogą wpłynąć na stabilność finansową instytucji w perspektywie długoterminowej. Ponadto, EBA prowadzi działania edukacyjne i konsultacyjne z sektorem finansowym, wspierając proces implementacji standardów ESG i wymiany dobrych praktyk. W publikacji podkreślono, że działania EBA są nie tylko reakcją na wymogi polityki klimatycznej UE, lecz także wyrazem strategicznego podejścia do zwiększenia odporności systemu bankowego. EBA dąży do zharmonizowania rozproszonych praktyk nadzorczych w zakresie ESG, przeciwdziałania zjawisku greenwashingu oraz zapewnienia transparentności i porównywalności danych ESG pomiędzy instytucjami. Współpracując z innymi agencjami europejskimi – takimi jak Europejski Urząd Nadzoru Ubezpieczeń i Pracowniczych Programów Emerytalnych (EIOPA) czy Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) – EBA tworzy spójną infrastrukturę regulacyjną, która umożliwia

⁶⁹⁹ T. Ehlers, D. Gao, F. Packer, *A taxonomy of sustainable finance taxonomies*, BIS Papers No 118, Bazylea 2021.

rozwój zrównoważonych produktów finansowych i jednocześnie ogranicza ryzyka systemowe związane z transformacją klimatyczną i społeczną. Tym samym EBA staje się nie tylko regulatorem, ale także aktywnym promotorem finansów zrównoważonych w całym europejskim systemie finansowym⁷⁰⁰.

W kontekście implementacji zasad zrównoważonego rozwoju w sektorze bankowym istotną rolę odgrywa również krajowy nadzór finansowy, sprawowany w Polsce przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF). Choć działania Unii Europejskiej, w tym wytyczne Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego (EBA), wyznaczają ogólny kierunek zmian regulacyjnych, to ostateczna odpowiedzialność za ich wdrażanie i egzekwowanie spoczywa na organach krajowych. KNF, jako nadzorca sektora bankowego, ubezpieczeniowego i kapitałowego, podejmuje coraz więcej inicjatyw mających na celu uwzględnienie aspektów ESG w praktyce funkcjonowania polskich instytucji finansowych. W ostatnich latach Komisja KNF wydała szereg stanowisk i komunikatów dotyczących potrzeby integracji kwestii zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu ryzykiem, strategiach działalności oraz systemach raportowania. Przykładem jest dokument „Stanowisko UKNF w sprawie realizacji przez zakłady ubezpieczeń obowiązków informacyjnych związanych z ESG” (2021), który – choć skierowany pierwotnie do sektora ubezpieczeniowego – sygnalizuje szersze podejście nadzorcy do obowiązków wynikających z taksonomii UE, rozporządzenia SFDR oraz nadchodzącej dyrektywy CSRD. KNF wspiera także krajowe instytucje finansowe w dostosowywaniu polityk inwestycyjnych, kredytowych i zarządczych do wymogów związanych z ujawnieniami niefinansowymi i oceną ryzyk klimatycznych. Pomimo postępu, literatura i eksperci wskazują, że polska polityka nadzorcza w zakresie ESG wciąż znajduje się na etapie rozwoju – brakuje szczegółowych wytycznych dla banków w zakresie zarządzania ryzykiem środowiskowym czy włączania ESG do testów warunków skrajnych. Z tego względu kluczowe będzie w najbliższych latach dalsze zacieśnianie współpracy między KNF a EBA, a także intensyfikacja działań edukacyjnych i analitycznych wspierających sektor finansowy w realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu oraz Agendy 2030 ONZ. Komisja Nadzoru Finansowego, jako instytucja o strategicznym znaczeniu dla stabilności systemu finansowego, może i powinna pełnić rolę katalizatora transformacji ESG na poziomie krajowym, wspierając rozwój finansów odpowiedzialnych i długofalowo zrównoważonych⁷⁰¹.

⁷⁰⁰ M. Janicka i T. Miziołek (red.), *Finanse zrównoważone. ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022, s. 163–166.

⁷⁰¹ Komisja Nadzoru Finansowego, *Stanowisko w sprawie realizacji przez zakłady ubezpieczeń obowiązków informacyjnych związanych z ESG*, Warszawa 2021. Zob. też: M. Janicka i T. Miziołek (red.), *Finanse*

W książce *Polityka w perspektywie etycznej i religijnej* Aniela Dylus podejmuje próbę reinterpretacji znaczenia polityki jako przestrzeni odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i realizacji wartości wykraczających poza interes partykularny czy czysto ekonomiczną efektywność. Autorka zwraca uwagę, że polityka – także ta gospodarcza i finansowa – nie może abstrahować od wartości moralnych, takich jak sprawiedliwość, solidarność, godność osoby ludzkiej i odpowiedzialność międzypokoleniowa. Jej zdaniem polityka, która oderwie się od fundamentów etycznych, grozi zredukowaniem do mechanizmu zarządzania interesami, co z kolei prowadzi do marginalizacji grup wykluczonych, degradacji środowiska naturalnego oraz wzmacniania strukturalnych nierówności. Aniela Dylus wskazuje, że współczesne wyzwania – takie jak kryzys klimatyczny, nierówności społeczne czy deficyt zaufania do instytucji publicznych – domagają się przywrócenia polityce wymiaru aksjologicznego, który nadaje sens działaniom podejmowanym w przestrzeni wspólnej. Szczególnie istotne staje się to w kontekście regulacji sektora finansowego, w tym bankowości. Banki, jako instytucje zaufania publicznego, nie powinny funkcjonować wyłącznie według logiki maksymalizacji zysku, lecz powinny pełnić rolę uczestników etycznie zorientowanego systemu gospodarczego, wspierając działania na rzecz inkluzji społecznej, ochrony środowiska oraz rozwoju wspólnot lokalnych. W tym sensie perspektywa etyczna Anieli Dylus doskonale koresponduje z ideą zrównoważonego rozwoju i ESG – przypomina bowiem, że zrównoważony system gospodarczy wymaga moralnych ram, które nadają sens nie tylko celom, ale również środkom ich realizacji⁷⁰².

W tym rozdziale omówione zostały główne obszary wpływu ESG na politykę państw oraz sposoby, w jakie państwa wykorzystują ramy ESG do tworzenia bardziej zrównoważonej gospodarki i stabilnego społeczeństwa. Analiza objęła kluczowe regulacje prawne, strategie wdrażania ESG na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz ich skutki dla rozwoju gospodarczego i społecznego.

zrównoważone. *ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2022, s. 166–169.

⁷⁰² A. Dylus, *Polityka w perspektywie etycznej i religijnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2016, s. 7–20.

4.10 Udział banków w polityce zrównoważonego rozwoju - analiza szans i zagrożeń

Na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego zidentyfikowano kluczowe szanse wynikające z zaangażowania banków w realizację polityki zrównoważonego rozwoju. Jednym z najważniejszych aspektów podkreślonych przez respondentów (R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) jest znacząca siła oddziaływania banków na klientów, którą instytucje te mogą wykorzystać do aktywnej promocji zrównoważonych praktyk. Poprzez odpowiednio ukierunkowaną politykę kredytową i inwestycyjną, banki mają możliwość wspierania inicjatyw zgodnych z zasadami ESG oraz wpływania na decyzje finansowe klientów w sposób sprzyjający transformacji gospodarki.

Jednocześnie banki odgrywają kluczową rolę we wspieraniu finansowym zielonych inwestycji oraz inicjatyw związanych z transformacją w kierunku gospodarki niskoemisyjnej (R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12). Dzięki odpowiednim mechanizmom finansowania, instytucje te mogą przyczyniać się do rozwoju odnawialnych źródeł energii, efektywności energetycznej oraz innych działań prośrodowiskowych, wspierając tym samym realizację globalnych celów klimatycznych.

Dodatkowym czynnikiem sprzyjającym zaangażowaniu banków w politykę zrównoważonego rozwoju są zmieniające się regulacje prawne, takie jak dyrektywa CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) (R5, R6), które zwiększają znaczenie raportowania i integracji kwestii ESG w strategiach bankowych. Nowe regulacje wymuszają większą transparentność i odpowiedzialność w zakresie raportowania danych niefinansowych, co skłania instytucje finansowe do wdrażania bardziej ambitnych działań prośrodowiskowych i społecznych.

Respondenci (R5, R6, R11, R12) podkreślili również znaczenie współpracy banków z innymi instytucjami, takimi jak organizacje międzynarodowe, instytucje publiczne oraz firmy z różnych sektorów. Współpraca ta pozwala na wymianę wiedzy, harmonizację podejść oraz zwiększenie skali działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, co może przyczynić się do bardziej kompleksowej i skutecznej realizacji celów ESG.

Istotną szansą dla banków jest także pełnienie roli edukacyjnej w zakresie zrównoważonego rozwoju (R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12). Instytucje finansowe mogą zwiększać świadomość klientów na temat dostępnych narzędzi i mechanizmów finansowania

zielonych inwestycji, co przyczyni się do większego zaangażowania zarówno firm, jak i osób prywatnych w działania proekologiczne.

Ostatnim aspektem wskazanym przez respondentów (R5, R6) jest potrzeba standaryzacji metodologii liczenia śladu węglowego w sektorze bankowym. Ujednolicenie podejść do raportowania emisji CO₂ pozwoliłoby na bardziej przejrzyste porównywanie wpływu różnych instytucji finansowych na środowisko oraz zwiększyłoby efektywność działań zmierzających do redukcji śladu węglowego całego sektora.

Na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego zidentyfikowano kluczowe zagrożenia związane z implementacją strategii zrównoważonego rozwoju w sektorze bankowym. Wśród najczęściej wskazywanych barier respondenci (R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12) wymieniali opóźnienia regulacyjne, które nie nadążają za dynamicznym tempem zmian w obszarze ESG. Niedostosowanie regulacji do aktualnych wyzwań sprawia, że instytucje finansowe napotykają trudności w efektywnym wdrażaniu strategii zgodnych z założeniami polityki zrównoważonego rozwoju.

Kolejnym istotnym zagrożeniem jest zbyt wolne wdrażanie strategii ESG w bankach (R2, R3, R5, R6, R8, R11, R12), co może wynikać zarówno z wewnętrznych barier organizacyjnych, jak i braku odpowiednich zachęt regulacyjnych czy rynkowych. W efekcie sektor bankowy nie wykorzystuje w pełni swojego potencjału jako kluczowego uczestnika transformacji gospodarczej w kierunku zrównoważonego rozwoju.

Jednym z największych wyzwań wskazanych przez respondentów (R5, R6) jest również zjawisko greenwashingu, czyli powierzchownego traktowania kwestii ESG przez instytucje finansowe. Banki, zamiast realnie integrować zrównoważony rozwój w swoje strategie i modele biznesowe, niekiedy koncentrują się na komunikacji marketingowej, która nie odzwierciedla rzeczywistych działań.

Istotnym problemem pozostaje także niska świadomość klientów na temat dostępnych instrumentów finansowania zrównoważonego rozwoju (R5, R6, R11, R12). Ograniczona wiedza na temat możliwości finansowania zielonych inwestycji wpływa na niski poziom zainteresowania tymi produktami oraz utrudnia skuteczne wdrażanie mechanizmów wspierających zrównoważoną transformację.

Ostatnią istotną barierą, podkreślaną przez respondentów (R5, R6), jest brak porównywalności wyników śladu węglowego, wynikający z niejednorodnych standardów

raportowania. Różnice w metodologii obliczania emisji oraz brak spójnych regulacji powodują trudności w analizie i porównywaniu wpływu banków na środowisko, co ogranicza skuteczność polityki ESG oraz utrudnia podejmowanie decyzji inwestycyjnych opartych na transparentnych danych.

4.11 Analiza wyzwań i rekomendacji dla sektora bankowego

W obliczu globalnych wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi, nierównościami społecznymi i potrzebą transparentności korporacyjnej, sektor bankowy staje się jednym z głównych podmiotów kształtujących politykę zrównoważonego rozwoju. Banki nie tylko dostosowują swoje strategie biznesowe do rosnących wymagań regulacyjnych i oczekiwań społecznych, ale również wdrażają innowacyjne rozwiązania finansowe, które wspierają cele ESG.

Sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu polityki zrównoważonego rozwoju, zarówno poprzez dostarczanie kapitału na inwestycje proekologiczne, jak i poprzez wyznaczanie standardów finansowania zgodnych z celami klimatycznymi i społecznymi. Banki mogą wspierać transformację gospodarczą, umożliwiając finansowanie odnawialnych źródeł energii (OZE), modernizację budownictwa mieszkaniowego, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) zgodnie z zasadami ESG oraz wspierając gospodarkę obiegu zamkniętego. Jednakże ich efektywność w tych obszarach jest wciąż ograniczana przez liczne bariery.

Celem analizy jest identyfikacja kluczowych przeszkód utrudniających sektorowi bankowemu skuteczne wdrażanie polityki zrównoważonego rozwoju oraz sformułowanie konkretnych postulatów umożliwiających ich przezwyciężenie. W oparciu o wyniki badań jakościowych wyróżniono sześć głównych barier, takich jak niedostateczne finansowanie OZE, ograniczona dostępność kredytów dla projektów mieszkaniowych, brak wyraźnych działań na rzecz redukcji śladu węglowego, niewystarczające wsparcie dla MŚP w zakresie ESG, ograniczona współpraca banków z instytucjami publicznymi oraz niewielkie zaangażowanie banków w finansowanie gospodarki obiegu zamkniętego.

W odpowiedzi na te wyzwania przedstawiono szereg postulatów, których wdrożenie mogłoby znacząco poprawić efektywność polityki bankowej w obszarze zrównoważonego rozwoju. Proponowane rozwiązania obejmują rozszerzenie oferty kredytowej na projekty

związane z OZE, tworzenie preferencyjnych modeli finansowania energooszczędnych budynków mieszkalnych, wdrożenie systemu ratingowego oceniającego wpływ kredytowanych projektów na środowisko, wspieranie MŚP w adaptacji do standardów ESG poprzez specjalne programy finansowe, tworzenie platform współpracy międzysektorowej oraz rozwój produktów bankowych wspierających inwestycje w gospodarkę cyrkularną.

Analiza ta ma na celu nie tylko diagnozę obecnych problemów, ale również dostarczenie konkretnych rekomendacji dla instytucji finansowych i regulatorów rynku, które mogą przyczynić się do bardziej efektywnego wdrażania polityki zrównoważonego rozwoju. Zwiększone zaangażowanie sektora bankowego w finansowanie zrównoważonych inicjatyw nie tylko wpłynie pozytywnie na ochronę środowiska i rozwój gospodarki, ale także przyczyni się do budowy bardziej stabilnego i odpornego systemu finansowego, sprzyjającego długoterminowemu dobrobytowi kraju. Tabela 11 systematyzuje bariery i postulaty specyficzne dla zielonych finansów i raportowania ESG. Przedstawia kluczowe bariery, które ograniczają zdolność sektora bankowego do wspierania zrównoważonego rozwoju i poprawy dobrobytu kraju, a także formułuje postulaty umożliwiające przezwyciężenie tych wyzwań. Analiza bazuje na wynikach badań jakościowych i wywiadów eksperckich, które wskazują na obszary wymagające intensywniejszego zaangażowania banków w transformację ekologiczną i społeczną.

Tabela 11. Rola sektora bankowego w poprawie dobrobytu kraju poprzez politykę zrównoważonego rozwoju – bariery i postulaty

Bariery (B)	Tezy z wywiadów (T)	Postulaty do wdrożenia (P)
B9: Niedostateczne zaangażowanie banków w finansowanie OZE	T9: Banki muszą aktywnie uczestniczyć w modernizacji energetycznej kraju, szczególnie w finansowaniu odnawialnych źródeł energii i transformacji energetycznej firm.	P9: Rozszerzenie oferty kredytowej dla projektów związanych z OZE i transformacją energetyczną.
B10: Niski poziom finansowania projektów mieszkaniowych	T10: W Polsce potrzebne są nowe modele wsparcia mieszkalnictwa, w tym preferencyjne programy dla budownictwa energooszczędnego.	P10: Utworzenie programów łączących banki, deweloperów i państwo w celu wdrażania innowacyjnych modeli finansowania domów i mieszkań energooszczędnych.
B11: Brak wystarczających działań na rzecz	T11: Banki powinny aktywnie realizować polityki ESG, redukując ślad węglowy własny i	P11: Opracowanie systemu ratingowego oceniającego wpływ kredytowanych projektów na środowisko oraz

Bariery (B)	Tezy z wywiadów (T)	Postulaty do wdrożenia (P)
zmniejszania śladu węglowego	swoich klientów, dostawców oraz partnerów biznesowych.	premiującego projekty niskoemisyjne.
B12: Ograniczone wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw w obszarze ESG	T12: MŚP wymagają większego wsparcia finansowego i technologicznego w adaptacji zasad ESG.	P12: Wdrożenie preferencyjnych programów kredytowych dla MŚP ukierunkowanych na zrównoważony rozwój oraz wsparcie doradcze.
B13: Niewystarczająca współpraca z instytucjami publicznymi w realizacji projektów ESG	T13: Projekty ESG wymagają lepszej koordynacji i komunikacji między bankami, samorządami i administracją publiczną.	P13: Utworzenie międzysektorowych platform współpracy w zakresie realizacji projektów zrównoważonego rozwoju.
B14: Niewielkie zaangażowanie banków w finansowanie gospodarki o obiegu zamkniętym	T14: Banki nie promują w wystarczającym stopniu inwestycji w obszarze gospodarki cyrkularnej.	P14: Tworzenie nowych produktów bankowych wspierających recykling, ograniczenie odpadów i inwestycje w gospodarkę o obiegu zamkniętym.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Legenda:

Symbol	Znaczenie
B	Bariery zidentyfikowane w badaniu jakościowym w obszarze polityki zrównoważonego rozwoju.
T	Tezy wynikające z wywiadów eksperckich, przedstawiające opinie respondentów.
P	Postulaty autorskie – rekomendacje wdrożeniowe dla sektora bankowego, administracji publicznej i regulatorów.

Konkluzje wskazują na priorytet: przewidywalność regulacyjna, data-governance dla wskaźników ESG oraz skalowanie gwarancji publicznych dla inwestycji efektywnościowych.

Jednym z głównych wyzwań jest niedostateczne zaangażowanie banków w finansowanie odnawialnych źródeł energii (B9). Respondenci podkreślili, że banki powinny odgrywać bardziej aktywną rolę w modernizacji sektora energetycznego, wspierając transformację energetyczną firm i gospodarstw domowych. W tym kontekście postulowane jest rozszerzenie oferty kredytowej dla projektów związanych z OZE (P9), co może znacząco przyspieszyć realizację celów klimatycznych.

Drugim istotnym problemem jest niski poziom finansowania projektów mieszkaniowych (B10), zwłaszcza tych uwzględniających aspekty energooszczędności i zrównoważonego budownictwa. Zidentyfikowano potrzebę stworzenia nowych modeli finansowania domów i mieszkań energooszczędnych (P10), opartych na współpracy banków, deweloperów i instytucji państwowych.

Kolejnym wyzwaniem jest brak wystarczających działań banków na rzecz zmniejszania śladu węglowego (B11). Odpowiedzią na ten problem może być opracowanie systemu ratingowego oceniającego wpływ kredytowanych projektów na środowisko (P11), co umożliwi lepsze monitorowanie i minimalizację emisji dwutlenku węgla w działalności bankowej i kredytowej.

W obszarze wsparcia przedsiębiorczości wskazano na ograniczone wsparcie banków dla małych i średnich przedsiębiorstw w zakresie ESG (B12). MŚP często napotykają trudności w dostosowaniu się do wymagań zrównoważonego rozwoju, dlatego konieczne jest wdrożenie preferencyjnych programów kredytowych wspierających zrównoważony rozwój MŚP (P12).

Analiza wykazała również niewystarczającą współpracę banków z instytucjami publicznymi (B13), co ogranicza skuteczność realizacji projektów ESG. Postulowane jest utworzenie platform współpracy międzysektorowej (P13), które umożliwią skuteczniejsze zarządzanie projektami zrównoważonego rozwoju.

Ostatnią barierą wskazaną w badaniach jest niewielkie zaangażowanie banków w finansowanie gospodarki obiegu zamkniętego (B14). W odpowiedzi na ten problem zasugerowano tworzenie nowych produktów bankowych wspierających inwestycje w recykling, ograniczenie odpadów i gospodarkę cyrkularną (P14).

Podsumowując, tabela podkreśla kluczowe obszary, w których sektor bankowy może odegrać większą rolę w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju. Wdrożenie proponowanych postulatów może nie tylko zwiększyć konkurencyjność banków, ale także przyczynić się do osiągnięcia długoterminowych celów środowiskowych i społecznych, wspierając rozwój gospodarki niskoemisyjnej i zrównoważonego dobrobytu kraju.

Drugim wnioskiem z przeprowadzonego badania jest niski poziom finansowania projektów mieszkaniowych. Kwestia dostępności mieszkań, zarówno dla osób o wysokiej, jak i niskiej zdolności kredytowej, jest jednym z istotnych problemów społecznych. Wywiad (W14) podkreśla konieczność wsparcia finansowego mieszkalnictwa w Polsce, szczególnie w

kontekście rosnących kosztów życia i zmian demograficznych. Obecnie polityka kredytowa banków w dużej mierze wyklucza osoby młode oraz te o niestabilnych dochodach, co ogranicza możliwość posiadania własnego lokum. W szczególności osoby zatrudnione na umowach cywilnoprawnych, samozatrudnieni oraz młode rodziny często napotykają bariery w uzyskaniu kredytu hipotecznego, co skutkuje zwiększonym popytem na mieszkania na wynajem oraz rosnącymi kosztami najmu. Wzrost cen nieruchomości oraz brak dostatecznej liczby mieszkań komunalnych dodatkowo potęgują problem, prowadząc do wykluczenia mieszkaniowego części społeczeństwa. Banki w Polsce w niewystarczającym stopniu angażują się w finansowanie innowacyjnych projektów mieszkalnych, takich jak budownictwo ekologiczne i energooszczędne. Brak specjalnych instrumentów kredytowych na projekty związane z budownictwem zrównoważonym sprawia, że deweloperzy rzadziej decydują się na inwestycje w budownictwo niskoemisyjne, co spowalnia rozwój ekologicznego sektora nieruchomości.

Postulatem w kontekście tego wniosku jest utworzenie programów finansowania mieszkań w partnerstwie publiczno-prywatnym, obejmujących banki, deweloperów oraz państwo. Programy te mogłyby wypełnić lukę między potrzebami mieszkaniowymi a zdolnością rynku do ich zaspokojenia, szczególnie poprzez: wsparcie tanich kredytów hipotecznych dla młodych osób i rodzin o niskiej zdolności kredytowej, rozwój instrumentów finansowych umożliwiających wynajem z opcją wykupu, co mogłoby stanowić alternatywę dla tradycyjnych kredytów hipotecznych, dofinansowanie do kredytów ekologicznych na budowę energooszczędnych mieszkań i modernizację istniejących nieruchomości, tworzenie funduszy gwarancyjnych w celu zmniejszenia ryzyka banków i zachęcenia ich do większego zaangażowania w finansowanie rynku mieszkaniowego, współpracę z samorządami w zakresie finansowania budownictwa społecznego i komunalnego, które mogłoby stanowić uzupełnienie dla rynku prywatnego. Realizacja tych działań mogłaby przyczynić się do zwiększenia dostępności mieszkań dla szerokiego grona społeczeństwa, poprawy stabilności na rynku nieruchomości oraz wspierania budownictwa ekologicznego. W dłuższej perspektywie zaangażowanie banków w finansowanie innowacyjnych i zrównoważonych projektów mieszkaniowych mogłoby przyczynić się do ograniczenia problemu wykluczenia mieszkaniowego oraz zwiększenia jakości życia społeczeństwa.

Trzecim wnioskiem z przeprowadzonego badania jest niski wpływ banków na zmniejszenie śladu węglowego. Banki, jako instytucje finansowe mające wpływ na alokację kapitału, powinny odgrywać kluczową rolę w zmniejszaniu śladu węglowego gospodarki. Jednak wywiad (W15) wskazuje, że banki w Polsce wciąż w niewystarczającym stopniu

angażują się w finansowanie projektów ekologicznych i ograniczających emisję gazów cieplarnianych. Brak narzędzi finansowych dla firm i konsumentów inwestujących w energooszczędne rozwiązania oraz niskoemisyjne technologie spowalnia rozwój gospodarki niskoemisyjnej. Wiele banków nie uwzględnia oceny śladu węglowego w swoich strategiach kredytowych, co sprawia, że projekty bardziej ekologiczne nie zawsze są preferowane w procesie finansowania. Ograniczone wsparcie dla transformacji energetycznej sektora prywatnego i przemysłowego prowadzi do niewystarczającego tempa dekarbonizacji gospodarki. Brak jednoznacznych strategii dotyczących zielonych finansów oraz niewystarczająca integracja wskaźników ESG w procesy decyzyjne banków powodują, że potencjał instytucji finansowych w redukcji śladu węglowego nie jest w pełni wykorzystywany.

Postulatem w kontekście tego wniosku jest opracowanie kompleksowego systemu finansowania niskoemisyjnych inwestycji oraz integracja wskaźników ESG w procesy oceny kredytowej. W celu zwiększenia wpływu sektora bankowego na redukcję śladu węglowego konieczne jest: wprowadzenie preferencyjnych kredytów dla projektów ograniczających emisję CO₂, obejmujących m.in. modernizację energetyczną budynków, elektromobilność oraz rozwój odnawialnych źródeł energii. Wymagany jest rozwój zielonych obligacji przeznaczonych na finansowanie działań proekologicznych. Potrzebne jest uwzględnienie śladu węglowego jako kryterium oceny zdolności kredytowej firm, co pozwoliłoby na promowanie podmiotów redukujących emisję gazów cieplarnianych. Pożądane jest tworzenie funduszy wspierających dekarbonizację przemysłu, umożliwiających przedsiębiorstwom finansowanie kosztownych inwestycji w czyste technologie. Generalnie niezbędny jest rozwój instrumentów finansowych zachęcających konsumentów do wyboru ekologicznych rozwiązań, np. niskooprocentowanych kredytów na zakup pojazdów elektrycznych i instalacji fotowoltaicznych. Rynek oczekuje utworzenia mechanizmów współpracy banków z instytucjami publicznymi, w celu wspólnego finansowania projektów o wysokiej wartości ekologicznej. Podjęcie tych działań przez sektor bankowy mogłoby znacząco przyczynić się do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych oraz przyspieszenia wdrażania strategii zrównoważonego rozwoju. W dłuższej perspektywie takie inicjatywy pozwoliłyby bankom nie tylko wypełnić swoje zobowiązania związane z ESG, ale również zwiększyć konkurencyjność na rynku międzynarodowym, gdzie zielone finansowanie staje się kluczowym elementem strategii rozwoju sektora finansowego.

Czwartym wnioskiem z przeprowadzonego badania jest małe wsparcie dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w obszarze zrównoważonego rozwoju. Mniejsze firmy często napotykają bariery finansowe i technologiczne w adaptacji zasad ESG. Wywiad (W16)

podkreśla, że większe wsparcie ze strony banków mogłoby przyczynić się do wprowadzenia zrównoważonych praktyk w tym sektorze, umożliwiając im dostosowanie się do nowych regulacji środowiskowych i społecznych. W przeciwieństwie do dużych przedsiębiorstw, MŚP często nie posiadają zasobów pozwalających na szybkie wdrażanie standardów ESG, co skutkuje wolniejszym tempem transformacji. Brak specjalistycznego doradztwa i wsparcia technicznego sprawia, że wiele małych firm nie jest świadomych dostępnych rozwiązań i korzyści wynikających z wdrażania zasad ESG. Banki, jako instytucje finansowe, mają możliwość odegrania kluczowej roli w procesie edukacji i finansowania działań zrównoważonego rozwoju. Obecnie dostępne narzędzia finansowe rzadko są dostosowane do specyfiki MŚP, co powoduje, że firmy te mają ograniczone możliwości pozyskania środków na inwestycje proekologiczne. Wprowadzenie mechanizmów wsparcia finansowego i technologicznego mogłoby znacząco przyspieszyć transformację mikro, małych i średnich firm, zwiększając ich konkurencyjność i odporność na przyszłe zmiany regulacyjne.

Postulatem w kontekście tego wniosku jest wdrożenie programów kredytowych dla MŚP, które wspierałyby ich transformację w kierunku zrównoważonego rozwoju. Preferencyjne warunki finansowania oraz doradztwo w zakresie ESG mogłyby zwiększyć poziom zrównoważonych inwestycji wśród MŚP, czyniąc je bardziej konkurencyjnymi. Kluczowe elementy takiego wsparcia powinny obejmować: kredyty i instrumenty finansowe dostosowane do potrzeb MŚP, uwzględniające długoterminowy zwrot z inwestycji w zrównoważone technologie, doradztwo i edukację w zakresie ESG, które pomogłyby przedsiębiorcom zrozumieć wymagania regulacyjne oraz potencjalne korzyści wynikające z ich wdrożenia. Pożądane są subsydia i zachęty podatkowe, które mogłyby dodatkowo obniżyć koszty wdrażania zrównoważonych rozwiązań. Potrzebne jest tworzenie funduszy gwarancyjnych, które zmniejszyłyby ryzyko banków związane z finansowaniem MŚP, podejmujących inwestycje proekologiczne. Wdrażanie zrównoważonych praktyk w sektorze MŚP wymaga nie tylko dostępu do kapitału, ale także wsparcia merytorycznego i infrastrukturalnego. Banki, we współpracy z instytucjami publicznymi, mogłyby odegrać kluczową rolę w tworzeniu bardziej przyjaznego ekosystemu dla małych i średnich przedsiębiorców, dążących do wdrożenia zasad ESG. W dłuższej perspektywie, takie działania nie tylko przyczynią się do rozwoju zrównoważonej gospodarki, ale także zwiększą odporność MŚP na przyszłe wyzwania rynkowe i regulacyjne.

Piątym wnioskiem z przeprowadzonego badania jest brak współpracy banków z instytucjami publicznymi w obszarze ESG. Efektywna realizacja projektów ESG wymaga

skoordynowanego działania banków oraz administracji publicznej. Wywiad (W17) wskazuje na brak platform współpracy, co prowadzi do marnowania potencjału wspólnych działań i ogranicza możliwość realizacji dużych projektów zrównoważonego rozwoju. Niewystarczająca koordynacja między sektorem prywatnym a administracją publiczną skutkuje nieefektywnym wykorzystaniem dostępnych zasobów, trudnościami w pozyskiwaniu finansowania oraz brakiem jednolitych standardów w zakresie ESG. Instytucje publiczne i banki działają na różnych zasadach, co utrudnia efektywną komunikację i harmonizację działań. Brak platform współpracy ogranicza zdolność do skutecznej implementacji projektów ESG w kluczowych obszarach, takich jak zielona transformacja, zrównoważone budownictwo, czy rozwój odnawialnych źródeł energii. W rezultacie wiele inicjatyw ESG, mimo ich potencjalnie wysokiej wartości społecznej i środowiskowej, napotyka bariery instytucjonalne i administracyjne, które spowalniają proces ich realizacji.

Postulatem w kontekście tego wniosku jest utworzenie międzysektorowych platform współpracy w celu realizacji projektów ESG. Tego typu inicjatywy mogłyby ułatwić przepływ informacji i zasobów między bankami a sektorem publicznym, prowadząc do bardziej efektywnego wykorzystania funduszy oraz przyspieszenia wdrażania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Platformy te powinny obejmować mechanizmy regularnej wymiany doświadczeń, współdzielenia danych oraz tworzenia wspólnych standardów, dotyczących raportowania ESG. W ramach platform współpracy możliwe byłoby powołanie zespołów roboczych, które analizowałyby wyzwania stojące przed sektorem finansowym i publicznym oraz rekomendowały rozwiązania usprawniające wdrażanie zasad ESG. Takie partnerstwa mogłyby także sprzyjać pozyskiwaniu dodatkowego finansowania z funduszy krajowych i unijnych, co znacząco zwiększyłoby skalę i efektywność działań ESG. Implementacja postulowanej inicjatywy pozwoliłaby na lepsze wykorzystanie potencjału banków jako instytucji finansujących zrównoważony rozwój, skuteczniejsze dostosowanie polityki publicznej do wyzwań ESG, zwiększenie przejrzystości i efektywności realizowanych projektów, zwiększenie konkurencyjności polskiego sektora bankowego w kontekście międzynarodowym. Dzięki skoordynowanemu podejściu, sektor finansowy mógłby efektywniej wspierać cele polityki ESG, a instytucje publiczne miałyby lepsze narzędzia do regulowania i promowania zrównoważonego rozwoju.

Szóstym wnioskiem z przeprowadzonego badania jest niewystarczające zaangażowanie banków w finansowanie projektów związanych z gospodarką obiegu zamkniętego (GOZ).
noważone finanse

Banki w Polsce nie promują w wystarczającym stopniu inwestycji w recykling, ograniczenie odpadów oraz wdrażanie zasad cyrkularnych w działalności gospodarczej. Wywiad (W18) wskazuje na potrzebę rozszerzenia oferty finansowej przeznaczonej na inicjatywy związane z GOZ, co jest zgodne z globalnymi trendami transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju. Brak odpowiednich instrumentów finansowych skutkuje ograniczonym dostępem do kapitału dla przedsiębiorców wdrażających modele cyrkularne, co hamuje rozwój innowacyjnych rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania surowców i minimalizacji odpadów.

Instytucje finansowe często postrzegają projekty związane z gospodarką cyrkularną jako obciążone wyższym ryzykiem, co skutkuje bardziej restrykcyjnymi warunkami kredytowymi i brakiem odpowiednich programów finansowania. Wciąż brakuje kompleksowej strategii wspierania GOZ na poziomie banków, co powoduje, że większe projekty w tej dziedzinie realizowane są głównie przez duże korporacje, pozostawiając małe i średnie przedsiębiorstwa bez dostępu do odpowiednich źródeł finansowania. Banki, jako kluczowi pośrednicy finansowi, mogłyby odegrać istotną rolę w promowaniu gospodarki obiegu zamkniętego poprzez wdrożenie nowych produktów finansowych i instrumentów wspierających cyrkularne modele biznesowe.

Postulatem w kontekście tego wniosku jest opracowanie i wdrożenie specjalnych produktów finansowych wspierających inwestycje w recykling, redukcję odpadów oraz gospodarkę cyrkularną. Banki powinny rozważyć wprowadzenie mechanizmów finansowania zielonych inwestycji, takich jak kredyty preferencyjne dla przedsiębiorstw inwestujących w technologie recyklingowe i redukcję odpadów. Potrzebne są także zielone obligacje wspierające duże projekty związane z gospodarką cyrkularną. Niezbędne są programy leasingowe na innowacyjne technologie z zakresu GOZ. Konieczne są gwarancje kredytowe i systemy podziału ryzyka, zmniejszające obciążenia kapitałowe dla banków finansujących projekty cyrkularne. Istotną rolę do odegrania mają bezzwrotne dotacje i subsydia dla firm wdrażających zasady GOZ w swoich procesach produkcyjnych.

Zwiększone zaangażowanie sektora bankowego w finansowanie gospodarki cyrkularnej mogłoby przyczynić się do rozwoju innowacyjnych rozwiązań w zakresie ponownego wykorzystania surowców, a także ograniczenia negatywnego wpływu gospodarki na środowisko. Banki, poprzez aktywne wsparcie inwestycji w GOZ, mogłyby wspomóc realizację celów zrównoważonego rozwoju i promować odpowiedzialne praktyki biznesowe.

Długoterminowe korzyści obejmowałyby redukcję emisji gazów cieplarnianych, zwiększenie efektywności wykorzystania surowców oraz rozwój sektora zielonych finansów w Polsce.

Banki odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu i realizacji polityki zrównoważonego rozwoju, która stała się jednym z priorytetów współczesnych gospodarek⁷⁰³. Jako instytucje finansowe, banki mają potencjał do mobilizowania kapitału na rzecz inwestycji zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym finansowania zielonych projektów, wspierania transformacji energetycznej oraz promowania społecznej odpowiedzialności biznesu⁷⁰⁴.

Polityka zrównoważonego rozwoju, oparta na zasadach ESG (Environmental, Social, Governance), wymaga zaangażowania wszystkich sektorów gospodarki, w tym systemu finansowego, który stanowi fundament dla realizacji projektów o dużej skali oddziaływania⁷⁰⁵. Banki, jako pośrednicy finansowi i podmioty regulowane, mają unikalną możliwość wpływania na sposób, w jaki kapitał jest alokowany, zachęcając przedsiębiorstwa do podejmowania działań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju⁷⁰⁶.

Banki mogą wspierać zrównoważony rozwój na kilku poziomach: finansowanie zielonych inwestycji (banki oferują produkty przeznaczone na finansowanie inwestycji ekologicznych, takich jak zielone obligacje czy kredyty na projekty związane z odnawialnymi źródłami energii⁷⁰⁷), tworzenie strategii ESG (instytucje finansowe wdrażają standardy zarządzania oparte na zasadach odpowiedzialnego inwestowania i raportowania wpływu środowiskowego⁷⁰⁸), zarządzanie ryzykiem klimatycznym i społecznym (banki wprowadzają kryteria ESG w procesie oceny ryzyka kredytowego oraz ograniczają finansowanie sektorów wysokoemisyjnych⁷⁰⁹).

W ramach polityki zrównoważonego rozwoju banki oferują różnorodne instrumenty finansowe, które umożliwiają przedsiębiorstwom realizację projektów zgodnych z zasadami ESG. Do najważniejszych z nich należą: zielone obligacje (Green Bonds). Banki emitują i

⁷⁰³ OECD, *Green Finance and Investment. Mobilising Bond Markets for a Low-Carbon Transition*, Paris 2022, s. 9–10.

⁷⁰⁴ UNEP FI, *Rethinking Impact to Finance the SDGs*, Geneva 2018, s. 14.

⁷⁰⁵ World Bank, *Financing Climate Action*, Washington D.C. 2020, s. 8–9.

⁷⁰⁶ European Banking Authority, *Report on ESG Risks Management and Supervision*, Paris 2021, s. 3–5.

⁷⁰⁷ Climate Bonds Initiative, *Green Bond Market Summary Q1 2023*, London 2023, s. 2–4.

⁷⁰⁸ Global Sustainable Investment Alliance, *GSIR 2022 Report*, New York 2022, s. 26–28.

⁷⁰⁹ European Central Bank, *Guide on climate-related and environmental risks*, Frankfurt 2020, s. 9–11.

pośredniczą w emisji obligacji przeznaczonych na finansowanie projektów proekologicznych⁷¹⁰. Kolejna kategoria instrumentów finansowych z obszaru ESG to zielone kredyty (Green Loans). Kredyty te finansują głównie transformację energetyczną⁷¹¹. Następny rodzaj nowych na rynku instrumentów finansowych w obszarze ESG to zrównoważone kredyty korporacyjne (Sustainability-Linked Loans – SLLs). Są to kredyty uzależnione od wyników ESG przedsiębiorstwa, co motywuje firmy do poprawy swoich wyników głównie środowiskowych i społecznych⁷¹². W tym zestawieniu należy wymienić także fundusze inwestycyjne ESG. Są to produkty finansowe oferujące ekspozycję na spółki spełniające kryteria zrównoważonego rozwoju⁷¹³. Na uwagę zasługują także programy finansowania transformacji energetycznej realizowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego oraz banki komercyjne⁷¹⁴.

Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju poprzez politykę zrównoważonego rozwoju jest ściśle związana z regulacjami finansowymi. Najważniejsze inicjatywy regulacyjne obejmują szereg regulacji. Najważniejsza z nich to Taksonomia UE zawierająca klasyfikację zrównoważonych inwestycji określającą które projekty spełniają standardy ekologiczne⁷¹⁵. Kolejna regulacja prawna to dyrektywa CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) zobowiązującą duże przedsiębiorstwa do raportowania wyników ESG⁷¹⁶. Następna regulacja, jaką jest Europejski Zielony Ład, zawiera strategię wspierania zrównoważonego rozwoju, która ma istotne konsekwencje dla sektora bankowego⁷¹⁷. Europejski Bank Centralny i organy nadzoru finansowego wymagają od banków uwzględniania ryzyka klimatycznego w polityce kredytowej⁷¹⁸. Banki, jako instytucje podlegające tym regulacjom, dostosowują swoje strategie biznesowe, aby wspierać inwestycje zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i jednocześnie minimalizować ryzyko finansowe związane ze zmianami klimatycznymi⁷¹⁹.

⁷¹⁰ OECD, *Green Bonds: Mobilising the Debt Capital Markets for a Low-Carbon Transition*, Paris 2017, s. 15–16.

⁷¹¹ EIB, *Green Loans and Sustainability-Linked Loans – Guidance*, Luxembourg 2022, s. 6–7.

⁷¹² Loan Market Association, *Sustainability Linked Loan Principles*, London 2021, s. 3–5.

⁷¹³ MSCI, *ESG Ratings Methodology*, New York 2023, s. 4–6.

⁷¹⁴ BGK, *Zielone inwestycje i transformacja energetyczna – oferta finansowania*, Warszawa 2023, s. 5–8.

⁷¹⁵ European Commission, *EU Taxonomy Compass*, Brussels 2022, s. 2–3.

⁷¹⁶ Official Journal of the European Union, *Directive (EU) 2022/2464*, Brussels 2022, art. 8, s. 28.

⁷¹⁷ European Commission, *The European Green Deal*, Brussels 2019, s. 6–9.

⁷¹⁸ ECB, *Climate-related risk and financial stability*, Frankfurt 2022, s. 3–4.

⁷¹⁹ BIS, *Climate-related Financial Risks: A Survey on Current Initiatives*, Basel 2021, s. 12.

Pomimo rosnącego zainteresowania finansowaniem ESG, sektor bankowy napotyka liczne wyzwania, w tym: brak jednolitych standardów ESG⁷²⁰, zjawisko greenwashingu⁷²¹, wysokie koszty transformacji dla instytucji finansowych⁷²² i ograniczoną dostępność finansowania dla MŚP⁷²³. Jednak na świecie istnieje wiele przykładów inicjatyw bankowych wspierających zrównoważony rozwój, m.in.: UNEP Finance Initiative (UNEP FI) - program ONZ wspierający integrację zasad zrównoważonego rozwoju w działalności bankowej⁷²⁴, Net-Zero Banking Alliance (NZBA) – globalne zobowiązanie banków do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 roku⁷²⁵, banki nordyckie wdrażające rygorystyczne polityki ESG i preferencyjne warunki finansowania dla firm realizujących cele klimatyczne⁷²⁶.

Banki odgrywają kluczową rolę w budowaniu dobrobytu kraju poprzez wspieranie polityki zrównoważonego rozwoju. Ich zdolność do alokowania kapitału w zielone inwestycje, finansowania transformacji energetycznej oraz wdrażania standardów ESG ma istotne znaczenie dla gospodarki i społeczeństwa. Znaczenie sektora bankowego w finansowaniu zrównoważonego rozwoju podkreśla ogromna skala nakładów koniecznych do przeprowadzenia transformacji energetyczno-klimatycznej. Szacuje się, że koszt transformacji energetyki polskiej do 2040 roku wyniesie około 1,5 bln złotych, a do 2030 roku — 600 mld złotych, z uwzględnieniem działań osłonowych. Taka luka inwestycyjna sprawia, że rola banków jako źródła finansowania zrównoważonych projektów będzie rosła, zarówno poprzez kredyty inwestycyjne, jak i emisje zielonych obligacji. Regulacje, choć niezbędne, stwarzają również wyzwania, które wymagają dalszej optymalizacji, aby umożliwić bankom skuteczniejsze wspieranie zrównoważonego rozwoju⁷²⁷.

⁷²⁰ IMF, *Global Financial Stability Report*, Washington D.C. 2023, s. 46.

⁷²¹ OECD, *Strengthening ESG Reporting Standards to Avoid Greenwashing*, Paris 2022, s. 13–14.

⁷²² EBA, *Discussion Paper on ESG Risks*, Paris 2020, s. 30.

⁷²³ OECD, *Financing SMEs for Sustainability*, Paris 2023, s. 20–21.

⁷²⁴ UNEP FI, *Annual Report 2022*, Geneva 2023, s. 5–7.

⁷²⁵ UN Environment Programme, *Net-Zero Banking Alliance Guidelines*, Geneva 2021, s. 4.

⁷²⁶ Nordea, *Sustainability Report 2023*, Helsinki 2024, s. 11–12.

⁷²⁷ OECD, *The Role of Financial Institutions in Achieving Net Zero*, Paris 2021, s. 15–16.

Tabela 12 zbiera główne wnioski z rozdziału 4 oraz zaznacza obszary wymagające dalszych badań.

Tabela 12. Podsumowanie Rozdziału 4 – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki zrównoważonego rozwoju

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
Założenia polityki zrównoważonego rozwoju	Polityka zrównoważonego rozwoju integruje cele gospodarcze, społeczne i środowiskowe. Banki są kluczowymi pośrednikami w finansowaniu tej transformacji.	Implementacja strategii ESG, udział w realizacji celów Agendy 2030, Europejskiego Zielonego Ładu i polityk klimatycznych.	Wzrost inwestycji ekologicznych i społecznych, redukcja nierówności, poprawa jakości życia.
Banki jako katalizator transformacji ekologicznej	Banki wspierają przejście do gospodarki niskoemisyjnej poprzez finansowanie projektów OZE, efektywności energetycznej i GOZ.	Rozwój produktów zielonych (green loans, green bonds), włączenie ryzyka klimatycznego w proces kredytowy.	Przyspieszenie dekarbonizacji i uniezależnienie energetyczne kraju.
Integracja celów społecznych i ekonomicznych	Banki wspierają inkluzję finansową, rozwój lokalny, mikrofinanse i edukację finansową jako część polityki zrównoważonego rozwoju.	Rozszerzenie oferty bankowej dla MŚP, kobiet, młodzieży, rolników i osób wykluczonych finansowo.	Zwiększenie spójności społecznej i aktywizacja grup defaworyzowanych.
Regulacje i standardy ESG	UE i OECD tworzą ramy raportowania (SFDR, Taksonomia, CSRD, GRI) zapewniające transparentność zrównoważonych inwestycji.	Wdrożenie systemów raportowania ESG, klasyfikacja aktywów, ocena zgodności portfela z Taksonomią UE.	Zwiększenie przejrzystości sektora finansowego i zaufania społecznego.
Partnerstwa międzysektorowe	Współpraca banków z administracją publiczną, uczelniami i NGO wzmacnia realizację polityk zrównoważonych.	Tworzenie funduszy wspólnych, grantów, inicjatyw CSR i programów społecznych.	Wzrost synergii między sektorami, trwałe modele dobrobytu oparte na współpracy.
Mierzenie wpływu i efektywność systemowa	Banki mierzą wpływ działalności na środowisko i społeczeństwo – to nowy wymiar	Wprowadzenie wskaźników wpływu (impact finance), audytów ESG i	Trwały dobrobyt mierzony jakością życia, kapitałem społecznym i

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
	odpowiedzialności finansowej.	ujawnień niefinansowych.	odpornością gospodarki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Rozdział 4 niniejszej rozprawy; Komisja Europejska (2020), Europejski Zielony Ład; OECD (2013), The Role of Banks in Long-Term Financing; GRI (2021); UNEP FI (2022); M. Ziolo (2021); H. Rogall (2010).

Przeprowadzona analiza wykazała, że zrównoważone finanse stają się jednym z kluczowych kanałów realokacji kapitału w kierunku celów klimatycznych i społecznych, a sektor bankowy odgrywa w tym procesie rolę istotnego uczestnika polityki zrównoważonego rozwoju. Implementacja strategii ESG, rozwój zielonych instrumentów finansowych oraz integracja czynników środowiskowych i społecznych z procesami zarządzania ryzykiem tworzą nową architekturę decyzji kredytowych i inwestycyjnych banków, wpływając na strukturę finansowania gospodarki.

Wskazano jednocześnie, że potencjalne efekty dobrobytowe – obejmujące m.in. poprawę efektywności energetycznej, wzrost jakości życia oraz wzmacnianie odporności społeczno-ekonomicznej – są w dużej mierze uzależnione od warunków instytucjonalnych i regulacyjnych. Do kluczowych determinant skuteczności działań banków należą stabilność i przewidywalność ram regulacyjnych, dostępność mechanizmów wsparcia (w tym instrumentów gwarancyjnych), a także jakość danych niefinansowych. Zidentyfikowano również potrzebę wzmocnienia zarządzania danymi ESG (w tym ich audytowalności i ładu informacyjnego) oraz rozwoju kompetencji po stronie klientów i interesariuszy rynku.

Ustalenia te potwierdzają znaczenie sektora bankowego jako podmiotu wspierającego transformację klimatyczną i społeczną, a jednocześnie wskazują na bariery ograniczające skalę i tempo zmian. Stanowią one podstawę do syntetycznego ujęcia roli banków w budowaniu dobrobytu kraju oraz do sformułowania rekomendacji strategicznych przedstawionych w rozdziale piątym.

Rozdział 5. PERSPEKTYWY ROZWOJU SEKTORA BANKOWEGO W BUDOWANIU DOBROBYTU I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Rozdział piąty stanowi syntetyczne podsumowanie przeprowadzonych analiz oraz próbę systemowego ujęcia perspektyw rozwoju sektora bankowego w kontekście budowania trwałego dobrobytu społeczno-gospodarczego. W przeciwieństwie do poprzednich części pracy, które miały charakter analityczny i diagnostyczny, niniejszy rozdział koncentruje się na ujęciu strategicznym oraz identyfikacji kierunków dalszej transformacji sektora finansowego.

Celem rozdziału jest integracja wniosków wynikających z analizy polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju, a także ocena zdolności sektora bankowego do pełnienia roli instytucjonalnego integratora procesów transformacyjnych. Szczególną uwagę poświęcono identyfikacji barier strukturalnych, regulacyjnych i organizacyjnych ograniczających wpływ banków na budowanie dobrobytu kraju, a także potencjalnych mechanizmów wzmacniających ich oddziaływanie.

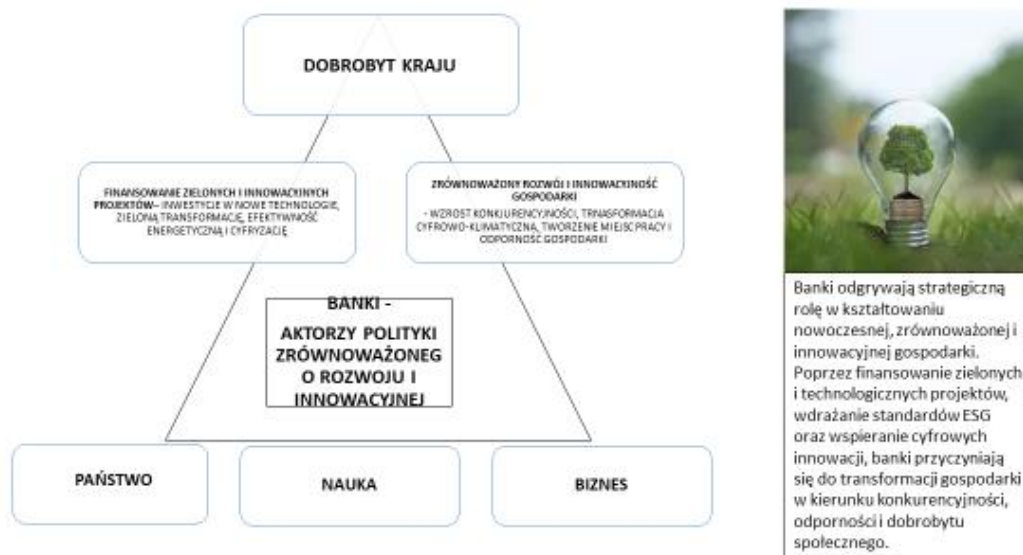
Rozdział zawiera analizę SWOT sektora bankowego w kontekście realizacji współczesnych polityk publicznych oraz zestaw rekomendacji skierowanych do banków, regulatorów i decydentów publicznych. Wnioski sformułowane w niniejszej części pracy stanowią bezpośrednią odpowiedź na hipotezę główną rozprawy oraz umożliwiają ocenę, czy integracja zasad ESG i modeli innowacyjnych rzeczywiście zwiększa potencjał sektora bankowego w zakresie budowania długofalowego dobrobytu.

Synteza przeprowadzonych analiz wskazuje, że oddziaływanie sektora bankowego na budowanie dobrobytu kraju ma charakter systemowy i wynika z integracji dwóch kluczowych obszarów: polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju. Skuteczność tego oddziaływania zależy nie tyle od pojedynczych instrumentów finansowych, ile od zdolności banków do łączenia celów technologicznych, środowiskowych i społecznych w ramach spójnego modelu strategicznego.

Banki, działając na styku tych dwóch polityk, mobilizują kapitał finansowy, technologiczny i społeczny, wspierając zarówno zieloną transformację gospodarki, jak i cyfrową modernizację sektora przedsiębiorstw. Integracja innowacyjności z zasadami ESG umożliwia osiągnięcie nie tylko wzrostu gospodarczego, lecz także inkluzywności, odporności i stabilności społeczno-ekonomicznej.

Zintegrowany model tej roli, wyprowadzony z analizy literatury przedmiotu oraz badań jakościowych (R1–R12), przedstawiono w sposób syntetyczny na rysunku 9.

Rysunek 9. Rola banków w polityce zrównoważonego rozwoju i innowacyjnej na rzecz budowania dobrobytu kraju

Źródło: opracowanie własne

Rysunek ilustruje zintegrowany model roli banków w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju i polityki innowacyjnej, wskazując na ich wspólne punkty styku: finansowanie transformacji gospodarczej, wspieranie zielonych i technologicznych projektów, a także budowę odporności społeczno-ekonomicznej kraju.

W tym podejściu banki:

- łączą cele środowiskowe i technologiczne, inwestując w zielone innowacje,
- stymulują współpracę między nauką, biznesem i państwem, wspierając model potrójnej helisy,
- promują standardy ESG i transformację cyfrową, integrując wymiar etyczny z innowacyjnością,
- wzmacniają odporność gospodarczą i społeczną, poprzez inwestycje długoterminowe, edukację i włączanie interesariuszy w proces transformacji.

W efekcie banki stają się instytucjami kluczowymi dla współczesnej gospodarki wiedzy, łącząc funkcje finansowe, technologiczne i społeczne w służbie dobra wspólnego. Ich rola wykracza poza tradycyjny model instytucji kredytowych – obejmuje aktywne uczestnictwo w politykach publicznych i współtworzenie ram dobrobytu narodowego.

Pomimo istotnej roli banków w procesie wspierania innowacji i zrównoważonego rozwoju, istnieje szereg barier, które mogą ograniczać ich wpływ na gospodarkę. Warto wymienić najważniejsze z nich.

Tabela 13 porządkuje pola wpływu banków (makro, mezo, mikro) i odpowiadające im mechanizmy (produkty, polityki, partnerstwa). Wyniki badań empirycznych oraz analiza literatury pozwalają na zidentyfikowanie kluczowych obszarów, w których sektor bankowy może oddziaływać na poziom dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Tabela przedstawia syntetyczne ujęcie tych obszarów, uwzględniając potencjalny wpływ banków, mechanizmy oddziaływania – w tym emisje finansowane (Scope 3) – oraz kierunki dalszych badań.

Tabela 13. Banki wobec budowania dobrobytu kraju – obszary potencjalnego wpływu i mechanizmy oddziaływania

Obszar analizy	Potencjalny wpływ banków	Mechanizm wpływu (w tym Scope 3)	Przykłady z praktyki / wywiadów	Wnioski dla dalszych badań
1. Wzrost gospodarczy i inwestycje	Finansowanie infrastruktury, MŚP i inwestycji publicznych przyczynia się do wzrostu PKB i zatrudnienia.	Alokacja kapitału w gospodarkę realną; raportowanie ESG i ocena wpływu ekonomicznego projektów.	R1, R3, R5 – rosnące znaczenie zielonych kredytów inwestycyjnych i funduszy unijnych (np. FENG).	Wymaga weryfikacji, w jakim stopniu struktura portfela kredytowego banków przekłada się na produktywność.
2. Innowacyjność i transformacja cyfrowa	Banki wspierają rozwój innowacji poprzez finansowanie startupów, fintechów i B+R.	Kredytowanie nowych technologii, fundusze VC, współpraca z uczelniami; emisje Scope 3 w projektach technologicznych.	R4, R10 – bariery w finansowaniu młodych firm i potrzeba wsparcia projektów cyfrowych.	Potrzebne badania nad rolą banków w finansowaniu innowacji o wysokim ryzyku, zwłaszcza zielonych technologii.
3. Zrównoważony rozwój i polityka	Banki wspierają transformację energetyczną poprzez	Implementacja standardów GRI/ESRS, Taksonomii UE i	R6, R12 – rola polityki kredytowej w redukcji emisji i	Wymaga analizy, czy raportowanie ESG realnie zmienia decyzje

Obszar analizy	Potencjalny wpływ banków	Mechanizm wpływu (w tym Scope 3)	Przykłady z praktyki / wywiadów	Wnioski dla dalszych badań
klimatyczna (ESG)	finansowanie projektów OZE i promowanie polityki ESG.	GHG Protocol; emisje finansowane (Scope 3) jako kluczowy wskaźnik wpływu.	neutralności klimatycznej.	kredytowe i strukturę portfeli bankowych.
4. Dobrobyt społeczny i stabilność finansowa	Poprzez stabilność systemu, edukację finansową i inkluzję banki wzmacniają dobrobyt społeczny.	Polityka kredytowa, dostępność finansowania, zarządzanie ryzykiem społecznym i reputacyjnym.	R2, R5, R9 – potrzeba równoważenia celów ekonomicznych i społecznych.	Wymaga analizy, czy działania banków redukują nierówności społeczne i wspierają inkluzję finansową.
5. Wpływ regulacji i polityki publicznej	Dyrektywy (CSRD, CRR, Taksonomia UE) kształtują sposób działania banków w zakresie zrównoważonego finansowania.	Zmiany w ujawnieniach ESG, zarządzaniu ryzykiem i strukturze kredytowania; Scope 3 jako nowy obowiązek sprawozdawczy.	R8, R11 – rosnący wpływ regulacji na decyzje banków i koszt kapitału.	Wymaga oceny efektywności regulacji w kierowaniu kapitału ku zrównoważonym inwestycjom.
6. Efekt systemowy – dobrobyt kraju	Banki pośrednio wpływają na dobrobyt poprzez wzrost gospodarczy, innowacje i stabilność finansową.	Skumulowany efekt polityk ESG, innowacyjnych i finansowych mierzony udziałem zielonych aktywów i emisji Scope 3.	R3, R6, R12 – znaczenie długoterminowej stabilności współpracy z sektorem publicznym.	Wymaga badań empirycznych nad związkiem między aktywizmem banków a dobrobytem narodowym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu i badań jakościowych (R1–R12).

Legenda do tabeli:

Symbol	Znaczenie
S (Strengths)	Mocne strony – wewnętrzne atuty sektora bankowego sprzyjające budowaniu dobrobytu kraju.
W (Weaknesses)	Słabe strony – wewnętrzne ograniczenia banków w realizacji polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju.
O (Opportunities)	Szanse – czynniki zewnętrzne wspierające rozwój sektora w kontekście ESG, cyfryzacji i współpracy międzysektorowej.
T (Threats)	Zagrożenia – czynniki zewnętrzne mogące ograniczać potencjał sektora bankowego w kreowaniu dobrobytu.

Zestawienie służy jako mapa drogowa dla rekomendacji w kolejnych podrozdziałach. Wskazuje, że sektor bankowy odgrywa rolę pośrednika między politykami publicznymi, innowacjami a celami zrównoważonego rozwoju. Wpływ ten ma charakter zarówno ekonomiczny, jak i społeczny oraz środowiskowy. Jednocześnie zidentyfikowane luki badawcze potwierdzają potrzebę dalszej analizy mechanizmów przyczynowo-skutkowych, które pozwolą określić, w jakim stopniu aktywność banków realnie przekłada się na wzrost dobrobytu krajowego.

5.1 Bariery ograniczające wpływ banków na gospodarkę

Pierwszą barierą jest wysokie ryzyko inwestycyjne w innowacyjne przedsięwzięcia⁷²⁸. Banki często unikają finansowania startupów i nowych technologii ze względu na ich wysoką niepewność oraz długi okres zwrotu z inwestycji. Drugą barierą są regulacje prawne i wymogi kapitałowe⁷²⁹. Ścisłe regulacje sektora bankowego mogą ograniczać możliwości finansowania projektów innowacyjnych i ekologicznych, zwłaszcza w kontekście zgodności z przepisami o stabilności finansowej. Trzecią barierą jest brak dostatecznej edukacji finansowej wśród przedsiębiorców⁷³⁰. Niewystarczająca wiedza na temat dostępnych instrumentów finansowych oraz sposobów pozyskiwania kapitału ogranicza zdolność firm do skutecznego korzystania z finansowania bankowego. Czwartą barierą jest krótki horyzont czasowy decyzji inwestycyjnych⁷³¹. Banki często koncentrują się na krótkoterminowej rentowności, co utrudnia finansowanie długoterminowych projektów badawczo-rozwojowych i zrównoważonych inwestycji. Piątą barierą jest brak jednolitych standardów ESG⁷³². Różnice w międzynarodowych regulacjach dotyczących zrównoważonego rozwoju sprawiają, że banki nie zawsze mają spójne wytyczne dotyczące oceny projektów pod kątem ich wpływu na środowisko i społeczeństwo. Szóstą barierą jest ograniczona współpraca z sektorem

⁷²⁸ T. Gruszecki, *Innowacje finansowe w sektorze bankowym*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2021.

⁷²⁹ M. Zaleska (red.), *Systemy regulacyjne w sektorze finansowym*, Oficyna SGH, Warszawa 2020.

⁷³⁰ A. Koźmiński, D. Latusek-Jurczak, *Edukacja ekonomiczna w dobie transformacji cyfrowej*, PWE, Warszawa 2020.

⁷³¹ M. Iwanicz-Drozdowska, *Zarządzanie aktywami i pasywami banków komercyjnych*, Oficyna SGH, Warszawa 2019.

⁷³² A. Malinowska (red.), *Zrównoważone finanse*, PWN, Warszawa 2022.

publicznym⁷³³. Niewystarczające wsparcie polityczne i brak koordynacji między instytucjami finansowymi a administracją państwową mogą prowadzić do fragmentarycznego rozwoju inicjatyw innowacyjnych i ekologicznych. Siódmą barierą jest ryzyko greenwashingu, czyli tzw. "eko-ściemy"⁷³⁴. Niektóre banki angażują się w strategie marketingowe promujące zrównoważony rozwój, jednak w rzeczywistości nie podejmują rzeczywistych działań na rzecz ekologicznych inwestycji.

Do szeregu wymienionych już barier blokujących wpływ banków na gospodarkę i tym samym na budowanie dobrobytu kraju należy dodać nowe, zidentyfikowane przez autorkę pracy doktorskiej w toku przeprowadzonego badania naukowego. Przedstawia je tabela 14, która grupuje bariery wpływu (regulacyjne, kosztowe, technologiczne, społeczne) wraz z konsekwencjami dla skali działań banków.

Tabela 14. Analiza barier dla banków w budowaniu dobrobytu kraju

Bariera	Przyczyna	Konsekwencja	Propozycje rozwiązań z wywiadów
Przeregulowanie sektora finansowego	Wysokie wymagania sprawozdawcze obciążające banki obowiązkami administracyjnymi.	Ograniczenie elastyczności w oferowaniu nowych produktów finansowych i utrudnione dostosowanie się do potrzeb rynkowych.	R8, R10 sugerują uproszczenie regulacji finansowych, szczególnie dla projektów innowacyjnych, co zwiększy swobodę banków w kształtowaniu oferty i wspieraniu kluczowych inicjatyw gospodarczych.
Niska efektywność współpracy z administracją publiczną	Złożone procedury prawne.	Utrudnione finansowanie projektów publicznych i wydłużony proces decyzyjny.	R8, R10 wskazują na potrzebę tworzenia międzysektorowych grup roboczych dla uproszczenia współpracy przy projektach infrastrukturalnych.
Brak zaufania międzysektorowego	Negatywne doświadczenia z	Ograniczenie inwestycji i niska	R8, R12 proponują wprowadzenie

⁷³³ M. Górka, *Polityka publiczna wobec sektora finansowego*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2019.

⁷³⁴ M. Urbaniak, *Greenwashing jako wyzwanie dla banków*, w: „Marketing i Rynek”, nr 6/2021, s. 10–17.

Bariera	Przyczyna	Konsekwencja	Propozycje rozwiązań z wywiadów
	przeszłości i odmienne priorytety działania.	gotowość do współpracy publiczno-prywatnej.	mechanizmów gwarancyjnych dla projektów publiczno-prywatnych w celu zwiększenia bezpieczeństwa transakcji.
Ograniczona współpraca banków z sektorem publicznym w projektach innowacyjnych	Brak stałych platform współpracy między bankami a administracją publiczną.	Opóźnienia w realizacji projektów innowacyjnych i proklimatycznych, ograniczające efektywność wdrażania polityk publicznych.	R8, R10 podkreślają potrzebę utworzenia platform współpracy międzysektorowej umożliwiających wymianę informacji i realizację wspólnych projektów.
Niska dostępność funduszy publicznych na współfinansowanie projektów	Ograniczone środki w budżecie państwa oraz biurokratyczne procedury pozyskiwania funduszy unijnych.	Ograniczona zdolność banków do finansowania kapitałochłonnych projektów strategicznych.	R2, R3 sugerują uproszczenie procedur aplikacyjnych i zwiększenie wsparcia rządowego w pozyskiwaniu środków unijnych.
Brak zaufania między sektorem publicznym a prywatnym	Historyczne konflikty interesów oraz różnice w celach i sposobach działania.	Zmniejszona gotowość do wspólnych przedsięwzięć i ograniczona skuteczność współpracy sektorów.	R8, R10 rekomendują organizowanie warsztatów i spotkań strategicznych w celu budowania zaufania i wspólnej wizji rozwoju.
Fragmentaryczność regulacji dotyczących współpracy sektora bankowego i publicznego	Niezintegrowane przepisy regulujące wspólne działania w projektach z zakresu ESG i innowacji.	Trudności w realizacji projektów międzysektorowych oraz wydłużony czas ich wdrażania.	R2, R8 wskazują na konieczność harmonizacji regulacji prawnych dotyczących współpracy banków i sektora publicznego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego.

Legenda do tabeli:

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R1	Krzysztof Hoffman – Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	dr Krzysztof Kalicki – Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański – Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R4	Paulina Skrzypińska – Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz – Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R6	Oskar Kulik – Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz – Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz – Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik – Członek Zarządu, Microsoft Polska
R10	Dagmara Krzesińska – Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
R11	Maria Krawczyńska – Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska – Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

Wnioski akcentują znaczenie sekwencjonowania wdrożeń (zasada „no-regret”) i koordynacji międzysektorowej. Badanie przeprowadzone wśród ekspertów sektora finansowego oraz przedstawicieli administracji publicznej pozwoliło na identyfikację kluczowych barier ograniczających udział banków w budowaniu dobrobytu kraju. Zidentyfikowane przeszkody obejmują zarówno aspekty regulacyjne, jak i kwestie związane z współpracą międzysektorową, dostępem do finansowania oraz zaufaniem między bankami a administracją publiczną. Analiza wskazuje, że rozwiązanie tych problemów może znacząco zwiększyć efektywność sektora bankowego w finansowaniu kluczowych projektów gospodarczych. Tabela przedstawia kluczowe bariery, które ograniczają zdolność banków do skutecznego wspierania rozwoju gospodarczego i budowania dobrobytu kraju. Analiza obejmuje przyczyny identyfikowanych trudności, ich konsekwencje oraz propozycje rozwiązań zgłoszone przez respondentów w trakcie badań jakościowych.

Respondenci (R8, R10) zwrócili uwagę, że wysokie wymagania sprawozdawcze nakładane na banki prowadzą do istotnego obciążenia administracyjnego, co z kolei ogranicza ich elastyczność w tworzeniu i wdrażaniu nowych produktów finansowych. W efekcie banki mają trudności z szybkim reagowaniem na dynamicznie zmieniające się potrzeby rynkowe. W celu rozwiązania tego problemu sugerowane jest uproszczenie regulacji finansowych, zwłaszcza w odniesieniu do projektów innowacyjnych, co pozwoliłoby bankom na większą swobodę w kształtowaniu oferty produktowej oraz wspieraniu strategicznych inicjatyw gospodarczych.

Złożone procedury prawne stanowią istotną barierę dla finansowania projektów publicznych. Respondenci (R8, R10) wskazali na potrzebę tworzenia międzysektorowych grup roboczych, które miałyby na celu uproszczenie procesów współpracy oraz usprawnienie realizacji projektów infrastrukturalnych.

Doświadczenia z przeszłości negatywnie wpłynęły na poziom zaufania pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym, co prowadzi do ograniczenia inwestycji międzysektorowych. Respondenci (R8, R12) sugerują wprowadzenie mechanizmów gwarancyjnych przy projektach publiczno-prywatnych, które zwiększyłyby bezpieczeństwo transakcji i ułatwiły podejmowanie współpracy w kluczowych obszarach gospodarki.

Brak platform współpracy pomiędzy bankami a administracją publiczną skutkuje opóźnieniami w realizacji projektów z zakresu innowacji i zrównoważonego rozwoju. Zdaniem respondentów (R8, R10) konieczne jest utworzenie instytucjonalnych platform współpracy, które pozwoliłyby na efektywniejszą wymianę informacji oraz lepszą koordynację działań w ramach wspólnych inicjatyw.

Banki borykają się z trudnościami w finansowaniu projektów wymagających znacznych nakładów kapitałowych, co jest spowodowane ograniczonymi środkami budżetowymi oraz biurokratycznymi procedurami związanymi z pozyskiwaniem funduszy unijnych. Respondenci (R2, R3) wskazują na konieczność uproszczenia procedur aplikacyjnych dla banków ubiegających się o fundusze publiczne oraz zwiększenia wsparcia rządowego w zakresie dostępu do środków unijnych.

Historyczne konflikty interesów oraz rozbieżne priorytety działania utrudniają budowanie efektywnej współpracy międzysektorowej. W konsekwencji ograniczona jest gotowość do podejmowania wspólnych inicjatyw, co prowadzi do mniejszej efektywności realizowanych projektów. Respondenci (R8, R10) rekomendują organizowanie warsztatów i spotkań strategicznych, które mogłyby sprzyjać wypracowaniu wspólnych celów oraz odbudowie wzajemnego zaufania pomiędzy instytucjami finansowymi a administracją publiczną.

Niejasność i niespójność przepisów prawnych stanowi istotną barierę w realizacji projektów wymagających zaangażowania zarówno sektora bankowego, jak i administracji publicznej. Niezintegrowane regulacje prawne wydłużają czas wdrażania inicjatyw oraz zwiększają niepewność prawną. Respondenci (R2, R8) wskazali na konieczność harmonizacji regulacji prawnych, co mogłoby usprawnić realizację projektów o charakterze innowacyjnym i zrównoważonym.

Wyniki analizy wskazują, że banki napotykają liczne bariery w budowaniu dobrobytu kraju, wynikające zarówno z nadmiernych regulacji, jak i ograniczonej współpracy z sektorem

publicznym. Przeregulowanie sektora finansowego, brak zaufania międzysektorowego oraz złożone procedury administracyjne znacząco hamują zdolność banków do skutecznego wspierania kluczowych inicjatyw gospodarczych. Wskazane przez respondentów propozycje rozwiązań obejmują uproszczenie regulacji finansowych, stworzenie platform współpracy oraz zwiększenie harmonizacji przepisów prawnych. Implementacja tych działań mogłaby przyczynić się do poprawy efektywności współpracy między sektorem bankowym a administracją publiczną, co w konsekwencji wpłynęłoby na wzrost inwestycji i innowacji w gospodarce.

Podsumowując, analiza barier wskazuje na potrzebę systemowych zmian regulacyjnych, usprawnienia współpracy banków z administracją publiczną, a także odbudowy zaufania międzysektorowego. Proponowane rozwiązania obejmują m.in. uproszczenie regulacji finansowych, wprowadzenie platform współpracy, mechanizmów gwarancyjnych i reformę przepisów prawnych, które umożliwią bankom skuteczniejsze finansowanie strategicznych projektów. Usunięcie zidentyfikowanych barier pozwoli sektorowi bankowemu odegrać bardziej aktywną rolę w budowaniu dobrobytu kraju.

5.2 Analiza barier dla banków w budowaniu dobrobytu kraju – wnioski i implikacje

Badanie przeprowadzone wśród ekspertów sektora finansowego i administracji publicznej pozwoliło na identyfikację kluczowych barier ograniczających udział banków w budowaniu dobrobytu kraju. Wyniki analizy wskazują na złożoność czynników wpływających na efektywność współpracy między sektorem bankowym a administracją publiczną, co stanowi istotny wkład w naukową debatę dotyczącą roli instytucji finansowych w rozwoju gospodarczym.

Jednym z głównych wniosków jest znaczenie przeregulowania sektora finansowego jako bariery hamującej innowacyjność i elastyczność banków w dostosowywaniu się do dynamicznie zmieniającego się otoczenia rynkowego. Ponadto, badanie ujawnia, że brak spójnych platform współpracy między bankami a sektorem publicznym oraz fragmentaryczność regulacji znacząco wpływają na ograniczoną efektywność wdrażania innowacyjnych projektów finansowych, w tym tych związanych z ESG.

Wyniki badania wnoszą nowe wnioski do nauki. Regulacje sektora finansowego wymagają nowego podejścia, uwzględniającego równowagę między bezpieczeństwem systemu bankowego a zdolnością do wspierania innowacyjnych projektów. Zaufanie międzysektorowe ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarki, a mechanizmy gwarancyjne mogą pełnić rolę katalizatora dla inwestycji publiczno-prywatnych. Koordynacja między bankami a administracją publiczną wymaga instytucjonalnych reform, które powinny obejmować m.in. uproszczenie procedur prawnych oraz stworzenie formalnych mechanizmów współpracy międzysektorowej. Banki mogą stać się bardziej efektywnymi podmiotami w budowaniu dobrobytu kraju, pod warunkiem, że istniejące bariery regulacyjne i proceduralne zostaną zminimalizowane poprzez harmonizację polityk finansowych i inwestycyjnych.

Wnioski płynące z badania wypełniają lukę badawczą dotyczącą współpracy bankowo-publicznej i stanowią podstawę do dalszych analiz nad wpływem deregulacji, polityki fiskalnej oraz mechanizmów współpracy międzysektorowej na rozwój gospodarczy. Zaprezentowane wyniki mają również znaczenie aplikacyjne, dostarczając rekomendacji dla decydentów politycznych oraz menedżerów sektora finansowego w zakresie optymalizacji systemu finansowego i zwiększenia efektywności banków w finansowaniu kluczowych projektów gospodarczych.

5.3 Analiza SWOT dla sektora bankowego

Analiza SWOT pozwala na kompleksową ocenę sektora bankowego w kontekście jego roli w budowaniu dobrobytu kraju, uwzględniając zarówno wewnętrzne atuty i słabości, jak i zewnętrzne szanse oraz zagrożenia. Przeprowadzone przez autorkę pracy doktorskiej badanie jakościowe umożliwiło identyfikację kluczowych czynników wpływających na funkcjonowanie banków jako instytucji wspierających rozwój gospodarczy oraz transformację w kierunku zrównoważonej gospodarki.

Na podstawie rozszerzonej analizy SWOT opracowano macierz TOWS, przedstawiającą powiązania strategiczne typu S–O, S–T, W–O oraz W–T dla sektora bankowego w kontekście budowania dobrobytu kraju (zob. Aneks 1).

Sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w budowaniu dobrobytu kraju poprzez finansowanie przedsiębiorstw, wspieranie inwestycji oraz współpracę z sektorem publicznym i prywatnym. Jego zdolność do alokacji kapitału w obszary strategiczne, takie jak innowacje,

rozwój zrównoważony oraz projekty infrastrukturalne, ma istotne znaczenie dla stabilności gospodarczej oraz wzrostu społeczno-ekonomicznego. W obliczu dynamicznych zmian regulacyjnych i makroekonomicznych sektor bankowy musi dostosowywać się do nowych wyzwań i wykorzystywać pojawiające się możliwości w sposób optymalny.

Tabela 15 przedstawia podsumowanie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla sektora bankowego w kontekście dobrobytu. Analiza SWOT, zaprezentowana w poniższej tabeli, pozwala na identyfikację kluczowych mocnych stron, słabych stron, szans oraz zagrożeń w kontekście budowania dobrobytu kraju poprzez działalność sektora bankowego.

Tabela 15. Macierz SWOT: sektor bankowy a budowanie dobrobytu kraju

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)	Szanse (O)	Zagrożenia (T)
S1. Silna pozycja finansowa i zaufanie społeczne – banki komercyjne i spółdzielcze są stabilnym filarem gospodarki, z wysokim poziomem zaufania wśród klientów indywidualnych i przedsiębiorstw.	W1. Wysoki poziom przeregulowania sektora – liczne wymogi raportowe (ESG, CSRD, MREL, CRD VI/CRR III) ograniczają elastyczność i strategiczną i zwiększają koszty operacyjne.	O1. Wzrost znaczenia finansowania zrównoważonego (ESG, OZE, gospodarka obiegu zamkniętego) – banki mogą stać się kluczowymi graczami w zielonej transformacji gospodarki.	T1. Rosnące wymagania regulacyjne i koszt compliance – kolejne regulacje unijne (CSRD, Taksonomia UE, CSDDD) zwiększają presję na zgodność i raportowanie.
S2. Duża i zróżnicowana baza klientów – banki mają dostęp do milionów klientów indywidualnych, MSP i dużych firm, co ułatwia wdrażanie polityk prospołecznych i proinnowacyjnych.	W2. Ograniczona elastyczność organizacyjna – skomplikowane struktury decyzyjne spowalniają reakcję na zmiany technologiczne i potrzeby klientów.	O2. Rozwój zielonych produktów finansowych i zielonych obligacji (Green Bonds) – szansa na budowę nowego segmentu usług finansowych.	T2. Ryzyko niewypłacalności klientów w okresach kryzysów gospodarczych – wzrost stóp procentowych i inflacja ograniczają zdolność kredytową społeczeństwa.
S3. Doświadczenie w finansowaniu innowacji i transformacji technologicznej – współpraca z BGK, NCBR, PARP i innymi instytucjami	W3. Niedostateczna cyfryzacja wewnętrznych procesów bankowych – ograniczona automatyzacja i niska integracja danych klientów (problem	O3. Współpraca z sektorem FinTech i GovTech – szansa na przyspieszenie cyfrowej transformacji oraz rozwój usług typu „open banking”.	T3. Wysoka konkurencja ze strony instytucji pozabankowych (FinTech, BigTech) – utrata części rynku i klientów w segmencie

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)	Szanse (O)	Zagrożenia (T)
wspierającymi innowacje.	„silosów informacyjnych”).		młodszych pokoleń (Millenialsi, Alfa).
S4. Silne relacje z sektorem publicznym i samorządowym – doświadczenie w obsłudze projektów unijnych, funduszy regionalnych i inwestycji publicznych.	W4. Niewystarczające inwestycje w kapitał ludzki i edukację ESG – niedobór specjalistów ds. zrównoważonych finansów i raportowania niefinansowego.	O4. Rosnące znaczenie partnerstw międzysektorowych (banki–państwo–NGO–uczelnie) – możliwość tworzenia ekosystemów innowacji i finansowania odpowiedzialnego społecznie.	T4. Niestabilność makroekonomiczna i geopolityczna – wojny, kryzysy energetyczne i migracyjne wpływają na płynność finansową i ryzyko kredytowe.
S5. Wysoki potencjał w zakresie raportowania i analizy danych ESG – banki rozwijają narzędzia do oceny ryzyka klimatycznego i zrównoważonego portfela kredytowego.	W5. Niewystarczające wsparcie dla MŚP w transformacji ESG – brak programów doradczych i preferencyjnych kredytów dla sektora małych przedsiębiorstw.	O5. Możliwość wykorzystania funduszy unijnych (FENG, InvestEU, NextGenerationEU) – szansa na współfinansowanie inwestycji proinnowacyjnych i klimatycznych.	T5. Rosnące koszty transformacji energetycznej i zielonych inwestycji – mogą ograniczyć rentowność projektów i zniechęcać do inwestycji.
S6. Rozwinięte struktury compliance i zarządzania ryzykiem – ułatwiają adaptację do zmian regulacyjnych.	W6. Brak spójnej strategii integracji danych (Data Governance) – utrudnia wdrażanie zaawansowanych technologii AI i analiz predykcyjnych.	O6. Dynamiczny rozwój AI i automatyzacji procesów bankowych – możliwość poprawy efektywności i personalizacji usług.	T6. Ryzyko cyberataków i utraty danych klientów – wzrost zagrożeń w środowisku cyfrowym.
S7. Wysoki poziom zaangażowania w inicjatywy CSR i edukację finansową – banki prowadzą programy edukacyjne wspierające rozwój kapitału społecznego.	W7. Fragmentaryczność regulacji dotyczących współpracy publiczno-prywatnej (PPP) – brak ram prawnych utrudnia realizację wspólnych projektów strategicznych.	O7. Rozwój rynku finansowania społecznego i zielonych innowacji (impact investing) – możliwość wzmocnienia wizerunku banków jako liderów zmian społecznych.	T7. Utrzymujące się bariery biurokratyczne i niska efektywność procesów decyzyjnych w administracji publicznej.
S8. Potencjał do kształtowania polityk publicznych poprzez dialog z regulatorami i	W8. Ograniczona współpraca banków z uczelniami i instytucjami badawczymi –	O8. Wzrost świadomości ekologicznej i społecznej klientów – rosnące	T8. Spadek zaufania społecznego do instytucji finansowych w przypadku kryzysów

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)	Szanse (O)	Zagrożenia (T)
udział w gremiach branżowych.	niewykorzystany potencjał komercjalizacji wyników badań.	zapotrzebowanie na produkty finansowe o pozytywnym wpływie (positive impact banking).	reputacyjnych lub afer ESG.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego oraz analiz dokumentów strategicznych i raportów ESG sektora bankowego (2024).

Legenda do tabeli:

Symbol	Znaczenie
S (Strengths)	Mocne strony – wewnętrzne atuty sektora bankowego sprzyjające budowaniu dobrobytu kraju.
W (Weaknesses)	Słabe strony – wewnętrzne ograniczenia banków w realizacji polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju.
O (Opportunities)	Szanse – czynniki zewnętrzne wspierające rozwój sektora w kontekście ESG, cyfryzacji i współpracy międzysektorowej.
T (Threats)	Zagrożenia – czynniki zewnętrzne mogące ograniczać potencjał sektora bankowego w kreowaniu dobrobytu.

Sektor bankowy w Polsce charakteryzuje się rozbudowaną bazą klientów, co umożliwia efektywne zarządzanie kapitałem oraz szerokie możliwości dywersyfikacji działalności. Istotnym atutem banków jest również doświadczenie w finansowaniu innowacji, co pozwala na wspieranie przedsiębiorczości oraz nowatorskich projektów gospodarczych. Banki utrzymują silne relacje z sektorem publicznym, co może ułatwiać realizację wspólnych projektów infrastrukturalnych i społecznych.

Jednym z głównych ograniczeń banków jest niska elastyczność regulacyjna, wynikająca z licznych wymogów prawnych i administracyjnych, które ograniczają ich zdolność do szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku. Ponadto, banki nie dysponują wystarczającymi funduszami typu Venture Capital (VC), co utrudnia finansowanie innowacyjnych startupów i projektów wysokiego ryzyka. Kolejnym wyzwaniem jest niski poziom cyfryzacji sektora, który może ograniczać konkurencyjność banków w erze postępującej transformacji technologicznej i rozwoju fintechów.

Otoczenie rynkowe oferuje bankom istotne możliwości rozwoju, w tym wzrost zainteresowania inwestycjami ESG, co może sprzyjać zwiększeniu ich roli w finansowaniu zrównoważonych projektów gospodarczych. Współpraca międzysektorowa, w szczególności z administracją publiczną i sektorem prywatnym, otwiera perspektywy na realizację

innowacyjnych projektów infrastrukturalnych i energetycznych. Banki mają szansę odegrać kluczową rolę w finansowaniu projektów związanych z odnawialnymi źródłami energii (OZE), co wpisuje się w globalne trendy związane z transformacją energetyczną.

Sektor bankowy musi się jednak mierzyć z licznymi zagrożeniami. Rosnące wymagania regulacyjne mogą zwiększać koszty działalności banków i ograniczać ich zdolność do wprowadzania innowacyjnych produktów finansowych. Istotnym ryzykiem jest także możliwość niewypłacalności klientów, szczególnie w sytuacji zawirowań gospodarczych. W dłuższej perspektywie banki mogą również odczuć negatywne skutki potencjalnych kryzysów gospodarczych, które wpłyną na stabilność sektora finansowego oraz zdolność do finansowania strategicznych projektów.

Analiza SWOT wskazuje, że sektor bankowy posiada solidne fundamenty do aktywnego wspierania rozwoju gospodarczego kraju, jednak jego potencjał jest ograniczany przez liczne bariery regulacyjne i niedostateczny poziom cyfryzacji. Kluczowe znaczenie dla przyszłości banków będą miały ich zdolności adaptacyjne, szczególnie w zakresie zrównoważonych finansów oraz cyfrowej transformacji. Wykorzystanie szans związanych z inwestycjami ESG i finansowaniem projektów OZE może stanowić strategiczny kierunek rozwoju sektora bankowego, pozwalając na efektywniejsze wspieranie budowy dobrobytu w Polsce. Jednakże, skuteczność tych działań będzie zależać od redukcji istniejących barier i wdrożenia nowych mechanizmów wspierających współpracę międzysektorową.

5.4 Przyszłość zrównoważonych finansów

Zrównoważone finanse (ang. *sustainable finance*) to jedno z głównych narzędzi Komisji Europejskiej w implementacji Europejskiego Zielonego Ładu. Celem jest redukcja emisji gazów cieplarnianych przez człowieka (ang. *green house gases*) o 55% do 2035 roku i do zera do 2050 roku. Chodzi o walkę z globalnym ociepleniem, a także o ochronę środowiska i budowanie gospodarki zrównoważonej. Istotną rolę odgrywa gospodarka obiegu zamkniętego (GOZ), która maksymalizuje ilość zasobów wielokrotnie używanych, lepsze zarządzanie zużyciem wody i minimalizowanie odpadów szkodliwych. Zrównoważone finanse, poprzez odpowiednie zachęty, mają być metodą na skierowanie kapitału z rynków finansowych na inwestycje, jakie przyczyniają się do zielonej transformacji w formie prowadzenia działalności przyjaznej środowisku oraz pomagającej w adaptacji do zmian klimatycznych. Ramy zrównoważonych finansów kreują nowy rynek zielonych aktywności ekonomicznych i

zmuszają wszystkich uczestników rynku do uwzględnienia wpływu środowiskowego swojej działalności, ponieważ w innym wypadku ich dostęp do kapitału będzie albo mocno ograniczony, albo dużo droższy⁷³⁵.

Finansowanie zrównoważone, znane również jako finansowanie zgodne z zasadami ESG (*Environmental, Social and Governance*) lub finansowanie odpowiedzialne społecznie, to nowe podejście, które uwzględnia czynniki środowiskowe, społeczne i z zakresu zarządzania w procesie podejmowania decyzji finansowych. Celem finansowania zrównoważonego jest równoczesne osiągnięcie korzyści finansowych, społecznych i środowiskowych. Perspektywy rozwoju finansowania zrównoważonego są obecnie bardzo obiecujące. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie społeczeństwa, inwestorów i instytucji finansowych kwestiami związanymi z ochroną środowiska, zrównoważonym rozwojem społecznym i odpowiedzialnym zarządzaniem. W rezultacie instytucje finansowe wprowadziły nowe produkty i usługi, które wspierają cele zrównoważonego rozwoju⁷³⁶.

Rozwój finansowania zrównoważonego jest stymulowany przez kilka czynników. Po pierwsze, globalne wyzwania związane z klimatem i środowiskiem, takie jak zmiany klimatyczne, utrata bioróżnorodności i kryzys wodny, wymagają pilnych działań. Inwestycje w projekty o niskim wpływie środowiskowym, takie jak energia odnawialna i efektywność energetyczna, stają się coraz bardziej atrakcyjne dla inwestorów. Po drugie, społeczeństwo coraz bardziej docenia społeczną odpowiedzialność biznesu i oczekuje, że przedsiębiorstwa będą działać w sposób zgodny z wartościami zrównoważonego rozwoju. W rezultacie firmy, które podejmują działania prospołeczne, takie jak dbanie o prawa pracowników, różnorodność i równość, są preferowane przez klientów i inwestorów. Po trzecie, istnieją dowody na to, że inwestowanie zgodne z zasadami ESG może przynosić konkurencyjne wyniki finansowe. Badania wykazują, że firmy, które osiągają wysokie oceny ESG, mają większą odporność na ryzyko, lepsze wyniki operacyjne i wyższą innowacyjność. W związku z tym inwestorzy coraz częściej uwzględniają czynniki ESG w swoich decyzjach inwestycyjnych.

Perspektywy rozwoju finansowania zrównoważonego są również wspierane przez inicjatywy międzynarodowe i regulacje. Na przykład Organizacja Narodów Zjednoczonych

⁷³⁵ Por. M. Janicka, T., Miziołek (red.), *Finanse zrównoważone. ESG-Przedsiębiorstwa-Sektor finansowy*, Warszawa 2022, s. 219-228.

⁷³⁶ Por. M. Ziolo, *Finanse zrównoważone. Rozwój-Ryzyko-Rynek*, Warszawa-Szczecin 2020, s. 121-158.

(ONZ) opracowała zasady odpowiedzialnego inwestowania, a porozumienie paryskie zobowiązuje kraje do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych. Regulacje te promują rozwój finansowania zrównoważonego i tworzą ramy dla działań instytucji finansowych.

Temat zrównoważonych i zielonych finansów to jeden z kluczowych obszarów przeprowadzonego przez autorkę pracy doktorskiej badania naukowego. Wnioski płynące z badania wypełniają lukę badawczą w obszarze zrównoważonych i zielonych finansów, wskazując na kilka kluczowych aspektów. Regulacje sektora finansowego wymagają adaptacji do potrzeb finansowania projektów ESG, w szczególności poprzez uproszczenie procedur i stworzenie bardziej elastycznych mechanizmów wsparcia dla innowacyjnych przedsięwzięć związanych z odnawialnymi źródłami energii i zieloną transformacją. Fragmentaryczność regulacji i brak jednolitych ram prawnych dla współpracy banków z sektorem publicznym ogranicza skuteczność finansowania zielonych projektów, co wymaga harmonizacji przepisów oraz wdrożenia przejrzystych mechanizmów współpracy międzysektorowej. Zaufanie między sektorem publicznym a prywatnym jest kluczowe dla rozwoju zielonych finansów, a jego odbudowa może zostać osiągnięta poprzez wdrożenie mechanizmów gwarancyjnych oraz instytucjonalnych form współpracy. Dostęp banków do funduszy publicznych na finansowanie zrównoważonego rozwoju jest ograniczony przez skomplikowane procedury aplikacyjne, co wskazuje na konieczność uproszczenia procesów administracyjnych i zwiększenia wsparcia rządowego dla inicjatyw proekologicznych.

Wyniki badania dostarczają nowych tez w zakresie zielonych finansów, podkreślając, że banki mogą odegrać kluczową rolę w transformacji gospodarki w kierunku zrównoważonego rozwoju, jednak wymaga to usunięcia istniejących barier regulacyjnych i proceduralnych. Prezentowane ustalenia mają istotne znaczenie zarówno dla nauki, jak i dla praktyki, wskazując na konkretne działania, które mogą zostać podjęte przez decydentów politycznych oraz instytucje finansowe w celu usprawnienia mechanizmów finansowania projektów ESG i zielonej gospodarki.

Banki, jako instytucje zaufania publicznego, mają do odegrania kluczową rolę w procesie transformacji w kierunku zrównoważonego rozwoju. Jest to związane nie tylko z ich misją społeczną, lecz również z coraz bardziej precyzyjnymi regulacjami europejskimi, które będą sukcesywnie transponowane do systemów krajowych. W praktyce oznacza to konieczność zmiany modeli biznesowych, sposobów oceny ryzyka oraz podejścia do finansowania klientów.

Jak podkreślił przedstawiciel jednego z największych banków działających w Polsce (R3): "instytucje finansowe już dziś wycofują się z finansowania węgla i energetyki opartej na paliwach kopalnych, koncentrując się na wspieraniu projektów z obszaru odnawialnych źródeł energii (OZE). Dotyczy to zarówno dużych przedsiębiorstw, jak i klientów indywidualnych inwestujących w panele fotowoltaiczne czy domy energooszczędne. W strategiach bankowych pojawiają się konkretne cele ilościowe dotyczące udziału zielonego finansowania w ogólnym portfelu kredytowym".

Co istotne, działania te nie są już traktowane wyłącznie w kategoriach społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR), lecz stają się integralną częścią działalności komercyjnej, prowadzonej w sposób odpowiedzialny. Jak zauważa R3: „łączymy myślenie proklimatyczne z czysto biznesowym”. Przesunięcie to świadczy o ewolucji funkcji banku – z podmiotu pasywnie reagującego na zmiany regulacyjne w aktywnego uczestnika zielonej transformacji gospodarki.

Rosnąca rola banków przejawia się także w zaostrzonych kryteriach finansowania. Już dziś banki analizują nie tylko polityki środowiskowe samych klientów, ale również ich łańcuchy dostaw. "Przykładowo, jeżeli klient spełnia wymagania neutralności emisyjnej, lecz jego dostawcy nie działają w sposób zrównoważony, może to skutkować odmową finansowania". Coraz częściej odmawia się również współpracy z podmiotami stosującymi nieetyczne praktyki społeczne, jak np. wykorzystywanie pracy dzieci.

Znaczenie mają więc nie tylko aspekty środowiskowe (Environmental), ale również społeczne (Social) oraz kwestie ładu korporacyjnego (Governance). To właśnie te trzy wymiary ESG kształtują obecnie strategię produktową banków. Wzrastająca świadomość klimatyczna i społeczna klientów sprawia, że będą oni oczekiwać oferty inwestycyjnej zgodnej z wartościami zrównoważonego rozwoju. Produkty inwestujące w kopalnie węgla czy elektrownie węglowe stają się coraz mniej atrakcyjne – zarówno z perspektywy klientów indywidualnych, jak i instytucjonalnych.

Jak zauważa kolejny respondent R11, banki w Polsce są instytucjami, które kształtują zrównoważony rozwój. Są one liderami w zakresie zrównoważonego rozwoju i ESG. Oczywiście, jest to powiązane z regulacjami, które więcej oczekują od sektora bankowego. Tak więc sektor bankowy kształtuje standardy i zasady współpracy, jeśli chodzi o zrównoważony rozwój. Widać to też w różnych rankingach, zestawieniach, jak wiele nagród, wyróżnień otrzymują banki w tym obszarze. Banki są w czołówce takich zestawień ogólnobranżowych.

Widać to też po wynikach agencji ratingowych. Jak porównujemy różne podmioty z Polski, nawet same spółki z WIG20, to sektor bankowy jest tam w czołówce i to jest bardzo pozytywna tendencja. Tendencja ta pokazuje, że banki po pierwsze poważnie traktują tematykę zrównoważonego rozwoju, po drugie wyznaczają standardy, a po trzecie, co chyba najważniejsze, banki są katalizatorem zmiany w realnej gospodarce, bo nie tylko pokazują przykład i uczą na przykładzie, ale też przez wysokie standardy własne stawiają wysokie wymagania swoim klientom. Czyli, mówiąc wzniosłe, banki wychowują rynek. Stawiając wymogi klientom banki wymagają zmiany w realnej gospodarce. I to jest, zdaniem R11, kluczową wartością dla wpływu, wkładu banków w kontrybucję realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Dzięki temu, że banki wymagają od klientów, zwiększają swoją kontrybucję, bo zmiana się dzieje w realnej gospodarce. Dzięki bankom przedsiębiorstwa zmieniają mix energetyczny, niwelują nierówności społeczne, zmieniają swoje modele biznesowe.

Zdaniem respondentów (R4) "w programach Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości czy Polskiego Funduszu Rozwoju, pojawiają się programy i fundusze wspierające rozwój innowacyjnych przedsięwzięć z sektora ESG. Ale to jest dopiero początek drogi. Jeśli chodzi o ten sektor, to rozwiązania, którym się przyglądamy, są bardzo niedojrzałe pod kątem biznesowym. Nawet jeśli jest ciekawa koncepcja, dobry prototyp, to musi się to rozwiązanie jeszcze opłacać klientowi końcowemu. W przeciwnym razie te rozwiązania ciągle będą na półce zabawek dla pierwszych użytkowników (ang. early adopters), ale nie uzyskają skali masowej, takiej skali, jaka wytworzy różnicę na rynku. W tym zakresie polityka innowacyjna mogłaby dać takie podwaliny, zachęty do tego, żeby opłacało się być bardziej zielonym, bardziej ekologicznym. Niestety, jeśli przedsiębiorca ma do wyboru elementy do produkcji ekologiczne oraz zamienniki produkowane na pochodnych z plastiku, to plastik jest nadal dużo tańszym tworzywem. I to powoduje, że się nie opłaca w skali masowej wprowadzać opakowań biodegradowalnych. Owszem, można foliówki zastąpić materiałem pochodnym od grzybów, ale to nie ma na ten moment skali masowej, bo dużemu biznesowi to się jeszcze nie opłaca. Rolą polityki innowacyjnej jest stworzenie takich reguł gry, żeby się to opłacało. Może to być dostęp do większych środków lub dodatkowa punktacja we wniosku o dotację. Zachęt jest ciągle za mało i powinniśmy z mody przejść do twardego biznesowego pragmatyzmu."

W ostatnich latach obserwowany jest dynamiczny rozwój instrumentów finansowych wspierających zrównoważoną transformację. W wypowiedziach przedstawicieli sektora bankowego (R11) wskazywano na szeroki wachlarz dostępnych mechanizmów finansowania,

w tym również tych wspieranych ze środków instytucji międzynarodowych, takich jak Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBRD) czy Europejski Bank Inwestycyjny (EIB), a także funduszy unijnych dystrybuowanych przez krajowe programy operacyjne.

Respondenci podkreślali, że choć na polskim rynku obecne były już wcześniej produkty wspierające inwestycje w odnawialne źródła energii czy modernizację energetyczną, to w ostatnim czasie nastąpiło znaczące rozszerzenie oferty o innowacyjne rozwiązania znane z rynków zachodnich. Wśród nich szczególną uwagę zwracano na zielone finansowania celowe (Green Loans) oraz emisje obligacji zielonych, zarówno korporacyjnych, rządowych, jak i komunalnych. Przykładem może być tu aktywność Miasta Łodzi.

Wskazywano również na rosnące znaczenie produktów o charakterze Sustainability Linked, takich jak Sustainability Linked Loans (SLL) oraz Sustainability Linked Bonds (SLB). W przeciwieństwie do klasycznych zielonych finansowań, produkty te nie są powiązane z konkretnym celem inwestycyjnym, lecz z ogólnymi potrzebami kapitałowymi przedsiębiorstwa. Kluczowym elementem jest tu powiązanie warunków finansowania z realizacją mierzalnych celów z zakresu ESG (Environmental, Social, Governance). Jak wyjaśnia jeden z badanych ekspertów, poprawa wskaźników ESG skutkuje obniżeniem kosztu finansowania, natomiast brak postępów może prowadzić do wzrostu marży kredytowej. Mechanizm ten jest symetryczny i oparty na corocznych punktach kontrolnych.

Produkty SLL funkcjonują zgodnie z międzynarodowymi wytycznymi Sustainability Linked Loan Principles (SLLP), opracowanymi przez Loan Market Association (LMA) oraz jej organizacje partnerskie: Asia Pacific Loan Market Association (APLMA) i Loan Syndications and Trading Association (LSTA). Zasady te uszczegółowione są w dokumencie „Guidance on Sustainability Linked Loan Principles”, który służy jako praktyczny przewodnik dla uczestników rynku.

Z wypowiedzi ekspertów wynika, że SLL po raz pierwszy pojawił się na rynkach międzynarodowych w 2017 roku. Już w 2019 roku, czyli dwa lata później, pojawiły się zasady jak go stosować. Pierwszy taki produkt w Polsce w formule konsorcjalnej został zrealizowany w 2021 roku.⁷³⁷ Dzięki praktyczności zastosowania tego produktu, kolejne firmy decydują się,

⁷³⁷ Grupa Raben, przy wsparciu Banku BNP Paribas, otrzymała pierwszy kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem: www.media.bnpparibas.pl/pr/681663/grupa-raben-przy-wsparciu-banku-bnp-paribas-otrzymala-pierwszy-kredyt-powiazany-ze-zrownowazonym-rozwojem [dostęp: 20.01.2024 r.].

aby z niego skorzystać.”⁷³⁸ Zwracano również uwagę, że formuła SLL może mieć charakter zarówno bilateralny, jak i konsorcjalny. Do grupy produktów typu Sustainability Linked należą również instrumenty takie jak Sustainability Linked Faktoring, Sustainability Linked Leasing, czy ESG Rating Linked Loan. Wszystkie one łączą warunki finansowania z realizacją celów ESG.

Uwagę badanych zwracały także tzw. Value-Added Services (VAS), czyli usługi dodane, które banki oferują klientom jako wsparcie transformacji energetycznej i zrównoważonych inwestycji. W ramach tych usług oferowane są m.in. doradztwo ekspertów w zakresie efektywności energetycznej, kalkulatory emisji gazów cieplarnianych, narzędzia do obliczania śladu wodnego czy nawozowego (np. w sektorze rolno-spożywczym), a także wsparcie przy pozyskiwaniu certyfikatów środowiskowych. Coraz częściej pojawiają się także narzędzia wykorzystujące technologie inteligentnych budynków (smart building, nowoczesny budynek wyposażony w zintegrowane systemy zarządzania, które umożliwiają optymalizację zużycia energii.

Wskazane przykłady pokazują, że banki nie pełnią już jedynie roli pośredników kapitałowych, lecz stają się aktywnymi partnerami wspierającymi zieloną transformację poprzez innowacje technologiczne, doradztwo eksperckie i wdrażanie kompleksowych rozwiązań opartych na danych środowiskowych i społecznych.

Instrumenty finansowania zrównoważonego wdraża m. in. Bank BNP Paribas (mówi o tym R6). Należą do nich typowe produkty, takie jak finansowanie OZE (odnawialnych źródeł energii) w formule *project finance*. Na uwagę zasługują także programy, jakie pozwalają na zapoznanie się przedsiębiorców z ich potrzebami inwestycyjnymi poprzez audyty energetyczne, a następnie zawierające ofertę finansowania tej transformacji, takie jak program ELENA (*European Local ENergy Assistance*). Mogą być różne sposoby łączenia tych programów z finansowaniem bankowym. Inną formą finansowania może być finansowanie korporacyjne typu *Sustainability Linked Loan*. SLL polega na tym, że warunki finansowe kredytu korporacyjnego są częściowo powiązane z osiąganiem postępu spółki w drodze do zrównoważonego rozwoju. Bank sprawdza co roku czy spółce udało się obniżyć emisję gazów cieplarnianych lub poprawić bezpieczeństwo pracy w określonym w umowie kredytu zakresie i jeśli postęp jest zgodny z zaplanowanym, to bank na bazie uprzednio przygotowanej i

⁷³⁸ M. Krawczyńska-Kaczmarek, *Finansowanie w formule Sustainability Linked katalizatorem zrównoważonej transformacji w realnej gospodarce*, w L. Kotecki (red.), *Zielone finanse w Polsce 2023*, Warszawa 2023, s. 50.

uzgodnionej z firmą tabeli jest gotów obniżyć marżę kredytu. Kolejnym produktem zrównoważonym banku jest *ESG Linked Loan*. Ten produkt działa na podobnej zasadzie jak *Sustainability Linked Loan*, tylko jest przeznaczony dla mniejszych firm. W tym produkcie także banki oferują obniżenie marży na bazie tego na ile firma poprawia swój rating ESG. Mamy tu specjalne ratingi ESG, takie jak wykonywane przez agencje ratingowe, np. Eco-Vadis czy Sustainalitics. Jeśli firmie uda się o odpowiednią liczbę punktów w danym roku poprawić ten rating, to banki z przyjemnością bazując na komercyjnym charakterze tego produktu obniżają marżę na kolejne 12 miesięcy, zgodnie z wynegocjowanymi zapisami w umowie kredytu.

Zdaniem ekspertów (R11), do tego będzie zmierzał rynek regulacyjny, żeby dostęp do finansowania na rynku prywatnym stopniowo ograniczać dla niezrównoważonych inwestycji i tych firm, które się nie transformują. W przyszłości dla nich ten kapitał będzie albo bardzo drogi albo bardzo trudno dostępny. Chodzi o inwestycje i rozwiązania, które są w opozycji do transformacji. Po pierwsze, to będzie trudny proces, być może bolesny dla wielu przedsiębiorstw, także dla banków, ponieważ będzie wymagał przestawienia sposobu działania sektora bankowego. Jednak ten kierunek wydaje się jedynym możliwym, żeby osiągnąć cel, na którym nam wszystkim zależy. Nie ma już od tego kierunku odwrotu. W kontekście nowej perspektywy finansowej i pojawiania się na rynku nowych programów w unijnych, na pewno musi przyspieszyć to co już jest na rynku: pula produktów, ich dostępność musi się rozszerzać. Produkty te powinny schodzić do coraz niższych segmentów klientów: tam, gdzie mamy gros polskiej gospodarki, czyli do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Po drugie, wszystkie usługi dodane powinny być łatwiej dostępne i bardziej masowe. Żeby to wszystko się wydarzyło, trzeba powrócić do budowania wiedzy u przedsiębiorców. Banki otaczają się ekspertami i pasjonatami tego tematu, ale w realnej gospodarce większość przedsiębiorstw nawet nie rozumie tej transformacji, która musi się wydarzyć w globalnej i lokalnej gospodarce. Ponadto, bardzo trudno jest podejmować decyzje inwestycyjne, chociażby o kosztach, inwestycjach, które należy ponieść dzisiaj, a które zwrócą się w przyszłości, chociażby w zakresie energii odnawialnej. Ale żeby ta transformacja przyspieszyła i żeby ta skala była masowa, musi być budowana świadomość i wiedza. Łatwo o niej zapomnieć, jak się wchodzi w detale, kwestie specjalistyczne. Jednak to nadal jest realne wyzwanie w gospodarce, żeby budować wiedzę wśród uczestników rynku, ponieważ cały czas świadomość zmiany klimatu, świadomość wyzwań globalnych nie jest wystarczająca. Nowe formy funkcjonowania bankowości są przyszłością. Rynek od lat się zastanawia jaka jest przyszłość bankowości.

Niewątpliwie jest to platformowość, która pozwala bardziej wejść w ekosystem. Platformowość bankowości dobrze przemyślana i zaprogramowana, ma większą sprawczość. Przesłanie R11 dla sektora bankowego opiera się na tezie, że przyspieszenie transformacji musi być budowane od podstaw, czyli od zbudowania fundamentów w postaci świadomości i wiedzy. To też dotyczy budowania świadomości wśród pracowników sektora bankowego, którzy mają największą moc sprawczą, ponieważ spotykają się z klientami, mają z nimi bezpośredni kontakt. Aby sektor bankowy z sukcesem realizował swoje cele, które będzie przed nim stawiał regulator, w tym zmianę profilu portfela kredytowego, potrzebne jest sprawne funkcjonowanie linii operacyjnej, która jest pierwszym kontaktem z klientem. Bez wiedzy i świadomości przedsiębiorców transformacja gospodarki się nie uda. Zaangażowanie banków w budowanie wiedzy i świadomości na temat zrównoważonego rozwoju wśród klientów bardzo szybko się opłaci sektorowi bankowemu (R11). Jeśli już dziś klienci będą wiedzieli, że ich bank jest instytucją świadomą transformacji, wspiera ich, daje im pakiet wiedzy, narzędzia i rozwiązania, to na pewno nie będą odchodzili od takiego banku w obliczu postępujących zmian i wyzwań. Wówczas wiedza i świadomość będą rosły w całym otoczeniu sektora bankowego. Ważne jest, aby działać głębiej, dokładniej i rzetelniej w zakresie zrównoważonego rozwoju (ang. *sustainability*) i nie odkładać tej tematyki na przyszłość. To jest innowacyjna zmiana, jaka musi się dokonać, a banki odegrają w niej kluczową rolę.

Finansowanie zrównoważone ma obiecujące perspektywy rozwoju, ponieważ odpowiada na rosnące zainteresowanie społeczeństwa i inwestorów kwestiami zrównoważonego rozwoju. Oczekuje się, że instytucje finansowe będą nadal rozwijać swoje oferty zgodne z zasadami ESG i angażować się w inwestycje, które przynoszą korzyści finansowe, społeczne i środowiskowe. Sukces zrównoważonych finansów będzie w dużej mierze zależał od zaakceptowania przez rynek nowych regulacji i w konsekwencji od pilności z jaką zostaną one przyjęte. Będzie także zależał od świadomości i wiedzy uczestników rynku. Skupienie się na przepływach finansowych w walce o zieloną planetę jako na drogach krwionośnych gospodarki, jest słuszną strategią, lecz ze względu na nowość i skalę wyzwania będzie to droga trudna. Może być bolesna dla instytucji finansowych, które będą musiały zmienić swoje modele biznesowe, polityki i procedury. Będzie trudna dla branż, które będą musiały wdrożyć strategie dekarbonizacji. Banki będą oddziaływały na politykę zrównoważonego rozwoju poprzez swoje polityki kredytowe i w ten sposób będą się przyczyniały do rozwoju gospodarki zrównoważonej. Proces ten dla wszystkich uczestników rynku będzie się wiązał z koniecznością edukacji, tworzenia nowych zasad i procedur, dywersyfikacji ryzyka. Może się

zdarzyć, że instytucje finansowe będą odmawiać finansowania firmom, które nie podejmą trudu dekarbonizacji. Mogą się pojawiać przypadki odmówienia finansowania przedsiębiorcom będącym w kontrze do transformacji nie tylko przez jedną instytucję finansową, ale także przez cały sektor finansowy w skrajnych przypadkach. Jednak innej drogi nie ma.⁷³⁹

5.5 Rekomendacje wynikające z badania

Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju jest kluczowa, zwłaszcza w kontekście polityki innowacyjnej i polityki zrównoważonego rozwoju. Współczesne instytucje finansowe są nie tylko dostawcami kapitału, ale także partnerami w transformacji gospodarczej i ekologicznej. Analiza wybranych polityk wskazuje, że polityka innowacyjna banków przyczynia się do rozwoju nowych technologii poprzez finansowanie startupów, projektów badawczo-rozwojowych oraz digitalizacji gospodarki. Inwestycje te stymulują wzrost produktywności oraz konkurencyjności na rynku globalnym. Polityka zrównoważonego rozwoju integruje kwestie środowiskowe, społeczne i ładu korporacyjnego (ESG) w procesy decyzyjne banków, co sprzyja długofalowej stabilności finansowej i ogranicza ryzyka związane z kryzysami ekologicznymi. Banki, poprzez swoje polityki kredytowe i inwestycyjne, mogą skutecznie kształtować zachowania podmiotów gospodarczych, zachęcając je do wdrażania innowacyjnych i ekologicznych rozwiązań. Zależności między polityką innowacyjną a polityką zrównoważonego rozwoju oraz rola sektora bankowego jako integratora transformacji zostały opisane w Aneksie 3.

Banki mają szansę wspierać dobrobyt kraju, w którym prowadzą działalność podejmując liczne działania. Jednym z nich jest zwiększenie oferty finansowania innowacji. Banki powinny rozwijać ofertę instrumentów finansowych przeznaczonych dla sektora nowych technologii, w tym preferencyjnych kredytów dla startupów oraz funduszy venture capital. Innym ważnym działaniem jest rozwijanie i promowanie oferty zielonego i zrównoważonego finansowania. Konieczne jest rozwijanie instrumentów wspierających inwestycje proekologiczne, takie jak zielone obligacje, kredyty na efektywność energetyczną czy mechanizmy zniżek dla przedsiębiorstw wdrażających zrównoważone strategie biznesowe. Kolejnym działaniem jest integracja technologii cyfrowych. Wdrażanie rozwiązań fintech, blockchain czy sztucznej inteligencji może przyczynić się do poprawy efektywności sektora

⁷³⁹ Por. M. Popkiewicz, *Zrozumieć transformację energetyczną. Od depresji do wizji albo jak wykopywać się z dziury, w której jesteśmy*, Katowice 2022, s. 453-463.

bankowego oraz zwiększenia dostępności usług finansowych. Do rekomendowanych dla banków działań należy także zwiększenie współpracy z sektorem publicznym. Kooperacja z rządem i instytucjami międzynarodowymi może ułatwić wdrażanie polityk gospodarczych wspierających innowacyjność i zrównoważony rozwój. I wreszcie bardzo ważnym działaniem, jakie powinny podejmować banki, jest rozwój edukacji finansowej. Banki powinny inwestować w programy edukacyjne dla społeczeństwa, pomagające w lepszym zarządzaniu finansami oraz promujące świadome podejście do inwestycji.

W przyszłości banki będą odgrywać coraz większą rolę w budowaniu dobrobytu kraju, szczególnie w kilku kluczowych obszarach. Pierwszym jest rozwój finansów opartych na ESG. Wzrost znaczenia kryteriów zrównoważonego rozwoju doprowadzi do dalszej ekspansji zielonych i zrównoważonych finansów oraz zintegrowania ich z regulacjami europejskimi i globalnymi. Drugim ważnym obszarem jest wzrost znaczenia cyfryzacji. Automatyzacja procesów finansowych i wykorzystanie AI pozwolą na lepsze zarządzanie ryzykiem i bardziej efektywne alokowanie kapitału. Trzecim obszarem są nowe modele biznesowe. Rozwój platform bankowych, embedded finance oraz otwartej bankowości stworzy nowe możliwości współpracy pomiędzy instytucjami finansowymi a innymi sektorami gospodarki. Czwartym obszarem jest zwiększenie znaczenia banków jako podmiotów strategicznych. Banki będą kluczowymi graczami w politykach gospodarczych, finansując transformację energetyczną, cyfryzację oraz rozwój innowacyjnych przedsięwzięć. Piątym obszarem jest globalizacja i regionalizacja sektora finansowego. Banki będą dążyć do integracji międzynarodowej, a jednocześnie dostosowywać swoje usługi do lokalnych potrzeb i specyfiki rynkowej.

Podsumowując, rola banków w budowaniu dobrobytu kraju będzie rosła, zwłaszcza poprzez wspieranie innowacji i zrównoważonego rozwoju. Wprowadzenie rekomendowanych strategii pozwoli na skuteczniejsze wykorzystanie potencjału sektora bankowego do kreowania trwałego wzrostu gospodarczego oraz poprawy jakości życia społeczeństwa.

Współpraca banków z sektorem publicznym i prywatnym jest kluczowym elementem budowy nowoczesnej gospodarki. Banki, będące istotnymi uczestnikami rynku finansowego, napotykają na różnorodne bariery, które ograniczają ich zdolność do efektywnego wspierania rozwoju gospodarczego oraz wdrażania innowacyjnych rozwiązań. Bieżący rozdział analizuje główne bariery współpracy, ich przyczyny, konsekwencje oraz propozycje rozwiązań, bazując na wynikach przeprowadzonych wywiadów.

Współczesny sektor bankowy stoi przed szeregiem wyzwań wynikających z dynamicznych zmian technologicznych, konieczności transformacji energetycznej oraz rosnących wymagań w zakresie zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie banki posiadają potencjał do odegrania kluczowej roli w kreowaniu innowacyjnych rozwiązań wspierających gospodarkę oraz inicjatywy proekologiczne.

Przeprowadzone przez autorkę pracy doktorskiej badanie jakościowe wskazuje na najważniejsze wyzwania oraz odpowiadające im możliwości strategiczne, które mogą przyczynić się do wzrostu konkurencyjności sektora finansowego i jego pozytywnego wpływu na rozwój społeczno-gospodarczy. Wyzwania i możliwości wpływu banków na polityki: innowacyjną i zrównoważonego rozwoju prezentuje tabela 16, która syntetyzuje kluczowe wyzwania i szanse oraz przypisuje im kierunki działań strategicznych.

Tabela 16. Zestawienie kluczowych wyzwań i możliwości dla banków w kontekście polityki innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju

Wyzwanie	Możliwość	Opis szansy lub ryzyka	Przykłady praktyk i rekomendacji z wywiadów
Niski poziom cyfryzacji przedsiębiorstw (zwłaszcza MŚP)	Wspieranie cyfryzacji firm	Banki mogą aktywnie wspierać cyfrową transformację gospodarki, oferując kredyty, leasing i doradztwo technologiczne dla firm wdrażających automatyzację, chmurę czy e-commerce.	R8 wskazuje na konieczność współfinansowania projektów cyfrowych dla MŚP; R9 podkreśla rolę partnerstw banków z firmami technologicznymi (np. Microsoft, Accenture) w przyspieszeniu cyfryzacji.
Niewystarczające inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE)	Finansowanie zielonych projektów i emisja zielonych obligacji	Banki mogą być katalizatorem zielonej transformacji poprzez finansowanie inwestycji w energię odnawialną, termomodernizację, efektywność energetyczną i gospodarkę obiegu zamkniętego.	R12 podkreśla znaczenie zielonych obligacji i kredytów powiązanych z ESG; R3 i R5 wskazują na rosnące zainteresowanie „Kredytem Ekologicznym FENG” oraz potrzebę wsparcia doradczego dla firm inwestujących w zielone technologie.

Wyzwanie	Możliwość	Opis szansy lub ryzyka	Przykłady praktyk i rekomendacji z wywiadów
Niska świadomość społeczna w zakresie ESG i zrównoważonego finansowania	Edukacja finansowa i ekologiczna klientów	Banki mogą kształtować postawy proekologiczne poprzez edukację finansową, webinary, gry edukacyjne i produkty oszczędnościowe promujące zachowania zrównoważone.	R10 i R11 sugerują tworzenie dedykowanych kampanii informacyjnych o ESG oraz włączenie tematyki zrównoważonego rozwoju do standardowej komunikacji bankowej; przykładem jest program edukacyjny BNP Paribas „Bank Zielonych Zmian”.
Ograniczona współpraca sektora bankowego z sektorem publicznym naukowym	Budowa partnerstw międzysektorowych (banki – państwo – uczelnie – NGO)	Połączenie zasobów finansowych banków, wiedzy uczelni i potencjału regulacyjnego administracji może zwiększyć efektywność wdrażania polityk publicznych i innowacyjnych.	R1 i R10 rekomendują tworzenie platform współpracy publiczno-prywatnej dla wspólnych inwestycji w obszarze zielonej gospodarki, cyfryzacji i edukacji finansowej.
Brak wsparcia dla startupów technologicznych i społecznych	Rozwój funduszy venture capital i akceleratorów bankowych	Banki mogą inwestować w startupy, inkubatory i fundusze VC, wspierając przedsiębiorczość technologiczną i społeczną, co wzmacnia ekosystem innowacji.	R3 wskazuje na konieczność rozwoju funduszy VC z udziałem banków; R4 opisuje przykłady współpracy BNP Paribas z Autenti (cyfrowe podpisy) i Evirly (e-commerce).
Wysoki poziom przeregulowania sektora finansowego	Dialog z regulatorami i współtworzenie polityk publicznych	Aktywny udział banków w procesach konsultacyjnych może doprowadzić do bardziej elastycznych i innowacyjnych ram prawnych.	R8 i R10 postulują utworzenie stałych grup roboczych banków z KNF i ministerstwami w celu dostosowania regulacji do tempa innowacji.
Niedostateczna integracja danych ESG i ryzyka klimatycznego	Rozwój narzędzi analitycznych i AI w ocenie ryzyka ESG	Wykorzystanie sztucznej inteligencji w analizie ryzyka klimatycznego, scoringu ESG i	R7 i R9 wskazują na konieczność rozwoju narzędzi AI i modelowania danych ESG; przykłady –

Wyzwanie	Możliwość	Opis szansy lub ryzyka	Przykłady praktyk i rekomendacji z wywiadów
		predykcji emisji może zwiększyć przejrzystość oraz efektywność finansowania zrównoważonego.	wdrożenia AI do analizy portfela kredytowego w BNP Paribas i Credit Agricole.
Ograniczona wiedza i kompetencje w zakresie raportowania zrównoważonego (CSRD, ESRS)	Budowanie kompetencji w bankach i wśród klientów korporacyjnych	Banki mogą pełnić rolę doradczą, wspierając firmy w raportowaniu ESG i wdrażaniu polityk zgodnych z europejskimi standardami.	R11 i R12 zwracają uwagę na brak przygotowania firm do raportowania niefinansowego; R2 wskazuje na rolę banków jako pośredników między biznesem a regulatorem.
Brak standardów oceny wpływu społecznego i środowiskowego inwestycji	Rozwój systemów ratingowych ESG i finansowania odpowiedzialnego	Banki mogą opracować własne wskaźniki wpływu (Impact Metrics) oraz wspierać projekty o pozytywnym oddziaływaniu społecznym i ekologicznym.	R5 i R8 rekomendują opracowanie sektorowych wytycznych dotyczących oceny wpływu społecznego inwestycji oraz stworzenie Polskiego Indeksu Zrównoważonych Finansów.
Ograniczone finansowanie innowacji społecznych	Wspieranie ekonomii społecznej i projektów z misją społeczną	Finansowanie projektów o wysokiej wartości społecznej (np. edukacja, zdrowie psychiczne, kultura) przyczynia się do dobrobytu społecznego i równowagi terytorialnej.	R11 i R12 sugerują współpracę z organizacjami społecznymi i fundacjami w zakresie mikrokredytów i grantów dla inicjatyw społecznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania jakościowego oraz analizy raportów ESG banków i instytucji finansowych (2024).

Legenda do tabeli:

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R1	Krzysztof Hoffman – Dyrektor, Bank Gospodarstwa Krajowego
R2	dr Krzysztof Kalicki – Prezes, Deutsche Bank Polska S.A.
R3	Przemysław Gdański – Prezes, BNP Paribas Bank Polska S.A.

Symbol	Opis respondenta / źródła wywiadu
R4	Paulina Skrzypińska – Dyrektorka, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R5	Paweł Turczynowicz – Ekspert, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R6	Oskar Kulik – Menedżer, BNP Paribas Bank Polska S.A.
R7	Krzysztof Chlabicz – Dyrektor, Credit Agricole Bank Polska S.A.
R8	Krzysztof Pietraszkiewicz – Prezes, Związek Banków Polskich
R9	Paweł Jakubik – Członek Zarządu, Microsoft Polska
R10	Dagmara Krzesińska – Prezeska, Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji
R11	Maria Krawczyńska – Członkini Zarządu, Forum Odpowiedzialnego Biznesu
R12	Maria Andrzejewska – Dyrektorka, Centrum UNEP/GRID–Warszawa

Zebrane elementy stanowią bezpośrednie wejście do sekcji rekomendacyjnej i budowy planu wdrożeniowego. Tabela przedstawia cztery kluczowe wyzwania, przed którymi stoi sektor finansowy oraz odpowiadające im możliwości działań. W analizie uwzględniono również opis szans lub ryzyk związanych z danym zagadnieniem oraz przykłady praktyk rekomendowanych przez respondentów badania. Sektor bankowy odgrywa kluczową rolę w rozwoju gospodarczym poprzez finansowanie innowacji, wspieranie transformacji energetycznej oraz edukację finansową. W obliczu dynamicznych zmian rynkowych i regulacyjnych banki mogą nie tylko reagować na pojawiające się wyzwania, ale również wykorzystywać nowe możliwości, które sprzyjają wzrostowi konkurencyjności gospodarki i budowaniu dobrobytu kraju.

Jednym z głównych wyzwań jest niedostateczny poziom cyfryzacji przedsiębiorstw, szczególnie w sektorze małych i średnich firm (MŚP). Banki mogą odgrywać istotną rolę w przyspieszeniu cyfrowej transformacji, oferując preferencyjne kredyty na wdrożenie nowoczesnych rozwiązań IT. Jak wynika z badań (R8), współfinansowanie projektów cyfryzacyjnych przez banki może być skutecznym narzędziem wspierania MŚP, które często nie dysponują odpowiednimi zasobami finansowymi na rozwój nowych technologii.

Transformacja energetyczna stanowi jedno z największych wyzwań współczesnej gospodarki, a sektor bankowy może odegrać kluczową rolę w finansowaniu zielonych projektów. Zdaniem badanych (R12), emisja zielonych obligacji oraz kredyty na inwestycje w technologie ekologiczne mogą wspierać rozwój odnawialnych źródeł energii i zwiększać udział zrównoważonych rozwiązań w miksie energetycznym kraju. Banki, angażując się w finansowanie projektów OZE, mogą nie tylko przyczyniać się do realizacji celów polityki klimatycznej, ale również rozwijać swoją ofertę produktów ESG.

Wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju wymaga zwiększenia świadomości społecznej w zakresie kryteriów ESG. Edukacja finansowa klientów może odegrać kluczową rolę w kształtowaniu odpowiednich postaw i decyzji inwestycyjnych. Respondent (R10) sugeruje wdrożenie programów edukacyjnych o ESG, skierowanych zarówno do klientów indywidualnych, jak i przedsiębiorstw. Wzrost wiedzy w tym zakresie może przyczynić się do większego zainteresowania zielonymi produktami finansowymi oraz bardziej świadomego zarządzania kapitałem w oparciu o kryteria ESG.

Startupy technologiczne odgrywają istotną rolę w procesie innowacji, jednak często borykają się z ograniczonym dostępem do kapitału na wczesnym etapie działalności. Z badań wynika(R3), że rozwój funduszy *venture capital* (VC) przy współudziale banków może zwiększyć finansowanie innowacyjnych przedsiębiorstw i przyspieszyć rozwój nowych technologii. Partnerstwo banków z funduszami VC może umożliwić bardziej efektywne wykorzystanie kapitału prywatnego i publicznego w celu wspierania startupów, co w konsekwencji sprzyja budowaniu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy.

Przedstawiona analiza wskazuje, że sektor bankowy posiada istotne możliwości działania w obliczu kluczowych wyzwań związanych z cyfryzacją, transformacją energetyczną, edukacją finansową oraz wspieraniem startupów technologicznych. Wdrażanie proponowanych rozwiązań, takich jak współfinansowanie cyfryzacji firm, emisja zielonych obligacji, edukacja finansowa klientów oraz rozwój funduszy *venture capital*, może przyczynić się do wzrostu dobrobytu gospodarczego i społecznego. Banki, jako instytucje finansowe, mają możliwość nie tylko reagowania na zmiany rynkowe, ale także aktywnego kształtowania przyszłości w kierunku bardziej innowacyjnej i zrównoważonej gospodarki.

Analiza wskazuje, że banki mają możliwość aktywnego uczestnictwa w kształtowaniu zrównoważonej i innowacyjnej gospodarki poprzez wspieranie cyfryzacji przedsiębiorstw, finansowanie zielonych projektów, edukację finansową w zakresie ESG oraz rozwój mechanizmów inwestycyjnych dla startupów. Wykorzystanie tych szans wymaga jednak strategicznych działań zarówno ze strony sektora bankowego, jak i administracji publicznej, w celu stworzenia efektywnych mechanizmów finansowych wspierających transformację technologiczną i ekologiczną.

Analiza wpływu polityk bankowych na dobrobyt różnych grup interesariuszy wskazuje na istotną rolę sektora finansowego w budowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarki. Jednocześnie ujawnia obszary wymagające interwencji zarówno ze strony banków, jak i

administracji publicznej, aby skuteczniej odpowiadać na potrzeby małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), klientów indywidualnych, scaleupów i startupów. Poniżej przedstawiono kluczowe rekomendacje mające na celu zwiększenie efektywności współpracy między sektorem bankowym a rządem oraz wzmocnienie pozytywnego wpływu polityk bankowych na rozwój gospodarczy.

MŚP odgrywają kluczową rolę w gospodarce, jednak nadal napotykają bariery w dostępie do finansowania, zwłaszcza w zakresie innowacji ekologicznych i technologicznych. Aby zwiększyć ich konkurencyjność, warto wdrożyć wynikające z badania usprawnienia. Dla rządu jest to ozszerzenie i uatrakcyjnienie programów dotacyjnych, takich jak Kredyt na Innowacje Technologiczne FENG czy Kredyt Ekologiczny FENG oraz gwarancyjnych, takich jak: Gwarancja Biznesmax Plus czy Gwarancja Ekomax) oraz uproszczenie procedur aplikacyjnych do funduszy unijnych, tak aby nawet najmniejsze podmioty mogły skorzystać z dostępnych środków. Dla banków jest to rozwój produktów finansowych dla MŚP, uwzględniających specyfikę ich działalności oraz większą elastyczność w ocenie zdolności kredytowej.

Banki odgrywają istotną rolę w poprawie jakości życia społeczeństwa poprzez produkty finansowe wspierające m.in. efektywność energetyczną i zakup nieruchomości. Aby ich wpływ był jeszcze większy, warto wdrożyć wynikające z badania usprawnienia. Dla rządu jest to rekomendacja stworzenia systemu ulg podatkowych dla klientów korzystających z kredytów prośrodowiskowych, aby zwiększyć ich atrakcyjność i dostępność. Dla banków jest to wprowadzenie bardziej elastycznych mechanizmów oceny zdolności kredytowej, tak aby klienci o niższych dochodach mieli większe szanse na uzyskanie finansowania na poprawę warunków życia.

Młode, innowacyjne przedsiębiorstwa są siłą napędową gospodarki opartej na wiedzy. Banki mogą odegrać kluczową rolę w ich rozwoju, ale wymaga to systemowego wsparcia. Rekomendowane przez uczestników badania zalecenia także są adresowane zarówno dla rządu, jak i dla banków. Dla rządu jest to propozycja stworzenia publiczno-prywatnych funduszy inwestycyjnych, które mogłyby łączyć kapitał rządowy i bankowy w celu finansowania startupów z dużym potencjałem innowacyjnym. Dla banków jest to zwiększenie zaangażowania w inwestycje kapitałowe w innowacyjne startupy poprzez rozwój funduszy VC oraz tworzenie partnerstw z instytucjami naukowymi i technologicznymi.

Obecnie współpraca między bankami a rządem jest fragmentaryczna i często obciążona biurokratycznymi barierami. W celu zwiększenia efektywności systemu finansowego warto

wdrożyć kolejne wynikające z badania usprawnienia. Dla rządu jest to powołanie stałych platform dialogu między sektorem bankowym a administracją publiczną, które pozwolą na szybsze reagowanie na potrzeby rynku i optymalizację regulacji. Dla banków jest to rekomendacja aktywnego udziału w konsultacjach publicznych dotyczących nowych regulacji finansowych, aby zapewnić ich dostosowanie do realnych potrzeb gospodarki.

Rosnące wymagania regulacyjne są jednym z kluczowych wyzwań dla sektora bankowego. Aby banki mogły skuteczniej wspierać gospodarkę, warto wdrożyć zaproponowane przez uczestników badania usprawnienia. Dla rządu jest to ograniczenie nadmiernych regulacji oraz wprowadzenie mechanizmów wspierających inwestycje w zrównoważone projekty. W szczególności, należy ułatwić dostęp do funduszy unijnych i krajowych dla podmiotów finansowych zaangażowanych w transformację ekologiczną. Dla banków uczestnicy badania rekomendują wzmocnienie polityki zarządzania ryzykiem w sposób umożliwiający równoczesne spełnienie wymogów regulacyjnych oraz utrzymanie innowacyjności i elastyczności w zakresie udzielania finansowania.

W ostatnich dekadach kraje rozwinięte oraz rozwijające się coraz częściej dążą do modelu gospodarki, który łączy innowacyjność z zasadami zrównoważonego rozwoju. Wyzwania XXI wieku, takie jak gwałtowne zmiany klimatyczne, urbanizacja, cyfryzacja oraz presja na zasoby naturalne, zmuszają decydentów do wypracowania strategii gospodarczych integrujących wzrost ekonomiczny z ochroną środowiska i równoważeniem nierówności społecznych. W związku z tym szczególne znaczenie ma rola rządu oraz sektora bankowego w kreowaniu polityk i instrumentów wspierających innowacyjność i zrównoważony rozwój. Przyjęcie odpowiednich strategii w tym zakresie nie tylko przyczynia się do wzrostu dobrobytu, ale też zwiększa odporność kraju na przyszłe kryzysy ekonomiczne i ekologiczne.

Integracja zrównoważonego rozwoju z politykami innowacyjnymi stanowi nowoczesny model wspierający długoterminowy wzrost gospodarczy oraz poprawę jakości życia społeczeństwa. Innowacyjne podejście do zrównoważonego rozwoju prowadzi do wzrostu produktywności, generowania miejsc pracy oraz podnoszenia standardu życia przy jednoczesnym poszanowaniu zasobów naturalnych. Jak wskazują przykłady krajów skandynawskich, takie jak Dania czy Szwecja, inwestycje w technologie zielone, cyfryzację oraz edukację mogą przyczynić się do zbudowania trwałej, konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i ekoinnowacjach.

Rządy mogą podejmować działania stymulujące rozwój ekosystemu innowacyjnego poprzez tworzenie tzw. specjalnych stref innowacyjności lub klastrów technologicznych. Przykładem takiego podejścia jest francuski projekt „French Tech”, który zapewnia wsparcie finansowe oraz infrastrukturę dla startupów technologicznych, szczególnie tych, które działają w obszarze rozwiązań proekologicznych. Takie strefy przyciągają międzynarodowych inwestorów i stymulują współpracę między przedsiębiorstwami, uczelniami a instytutami badawczymi.

Cyfryzacja wpływa na innowacyjność, ponieważ umożliwia wykorzystanie sztucznej inteligencji, big data oraz Internetu Rzeczy (IoT) do optymalizacji procesów produkcyjnych i tworzenia inteligentnych rozwiązań ekologicznych. Rząd może inwestować w infrastrukturę cyfrową i zapewniać dostęp do zasobów technologicznych dla firm rozwijających zielone innowacje.

Oprócz innowacji technologicznych, rząd powinien wspierać inicjatywy, które rozwiązują problemy społeczne i promują inkluzywność. Innowacje społeczne, takie jak spółdzielnie ekologiczne czy programy edukacyjne, przyczyniają się do budowy zrównoważonej gospodarki opartej na wartościach solidarnościowych.

Oprócz regulacji wspierających zielone technologie, rząd może wprowadzić szereg inicjatyw, które przyspieszą transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. Przykładem takiej inicjatywy jest opodatkowanie emisji dwutlenku węgla. Przykład Szwecji pokazuje, że wprowadzenie podatku od emisji CO₂ może skutecznie zmniejszyć emisje przy jednoczesnym wzroście gospodarczym. Wpływy z podatku przeznacza się na rozwój odnawialnych źródeł energii oraz programy modernizacji budynków. Drugim przykładem inicjatywy wspierającej zieloną transformację jest wsparcie dla efektywności energetycznej budynków. Rządy mogą wspierać renowację budynków, co nie tylko zmniejsza zużycie energii, ale również generuje miejsca pracy w sektorze budowlanym. Inicjatywa Unii Europejskiej "Fala renowacji" (ang. „Renovation Wave”) stanowi dobry przykład, jak kompleksowa polityka może wspierać efektywność energetyczną i przyczyniać się do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 roku.

Kapitał ludzki jest kluczowy dla wdrażania innowacji i rozwoju zrównoważonej gospodarki. Dlatego rząd powinien inwestować w edukację z zakresu technologii i zrównoważonego rozwoju – programy edukacyjne powinny obejmować aspekty środowiskowe, technologie cyfrowe i innowacyjne metody zarządzania zasobami. Takie

podejście nie tylko wspiera rozwój odpowiednich umiejętności wśród młodego pokolenia, ale również przyczynia się do świadomości ekologicznej w społeczeństwie. Rząd powinien wspierać szkolenia i programy przekwalifikowania. W miarę jak zmienia się rynek pracy, rząd może oferować programy przekwalifikowania, które pomogą pracownikom dostosować się do nowych wymagań związanych z zieloną gospodarką i technologiami cyfrowymi.

Z badania płyną także rekomendacje dla banków. Zielone obligacje, czyli dłużne instrumenty finansowe przeznaczone na finansowanie projektów proekologicznych, zyskują na popularności na całym świecie. Banki komercyjne mogą przyjąć bardziej aktywną rolę w emisji zielonych obligacji, co umożliwi finansowanie szerokiego spektrum inwestycji związanych z odnawialnymi źródłami energii, efektywnością energetyczną czy projektami z zakresu gospodarki wodnej. Tego typu instrumenty stały się fundamentem zrównoważonych finansów, a ich popularność stale rośnie, zwłaszcza w krajach takich jak Niemcy czy Francja, gdzie zielone obligacje przyczyniły się do wzrostu liczby ekologicznych inwestycji.

Banki powinny uwzględniać kryteria ESG nie tylko w procesie oceny ryzyka, ale także przy podejmowaniu decyzji o finansowaniu przedsiębiorstw. Przykład japońskiego banku Sumitomo Mitsui Financial Group pokazuje, że wdrożenie rygorystycznych standardów ESG prowadzi do zmniejszenia ryzyka oraz budowy portfela inwestycji zgodnych z polityką zrównoważonego rozwoju. Korzyści z wdrożenia takich standardów obejmują nie tylko pozytywny wpływ na środowisko, ale również poprawę wizerunku banku oraz wzrost zaufania klientów i inwestorów.

Klimatyczne ryzyko kredytowe, wynikające z potencjalnych strat związanych z konsekwencjami zmian klimatycznych, staje się kluczowym obszarem dla sektora finansowego. Narzędzia monitorowania i oceny ryzyka, takie jak modelowanie scenariuszy klimatycznych, pozwalają bankom na lepsze zarządzanie ryzykiem oraz podejmowanie świadomych decyzji finansowych. Przykładem wdrożenia takiego modelu jest Bank Anglii, który prowadzi systematyczne analizy i symulacje ryzyka klimatycznego w sektorze bankowym, co pomaga unikać inwestycji w wysokoemisyjne i nieprzystosowane do zmieniających się warunków klimatycznych branże.

Przyjęcie innowacyjnych i zrównoważonych polityk zarówno przez rząd, jak i sektor bankowy, może mieć głęboki wpływ na dobrobyt narodowy. Synergia tych działań tworzy fundamenty stabilnej gospodarki zdolnej do adaptacji w obliczu przyszłych wyzwań środowiskowych i społecznych. Długoterminowy rozwój oparty na zrównoważonych

inwestycjach, cyfryzacji oraz ochronie kapitału naturalnego stanowi drogę ku gospodarce, która nie tylko generuje zyski, ale również przynosi korzyści całemu społeczeństwu.

5.6 Zielona transformacja a dobrobyt kraju: rekomendacje sektora bankowego na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego

W świetle przedstawionych wcześniej barier oraz rekomendacji wynikających z analizy sektora bankowego w kontekście ESG, istotne znaczenie mają propozycje systemowych zmian, które umożliwią pełniejsze wykorzystanie potencjału banków w budowaniu dobrobytu kraju. Sektor bankowy – jako pośrednik kapitału prywatnego, instytucja zaufania publicznego oraz uczestnik transformacji energetycznej – może aktywnie wspierać realizację celów Europejskiego Zielonego Ładu i krajowych strategii zrównoważonego rozwoju.

Dobrobyt rozumiany w nowoczesny sposób nie ogranicza się wyłącznie do wzrostu gospodarczego mierzonego wskaźnikiem PKB. Obejmuje również bezpieczeństwo energetyczne, jakość życia, dostęp do czystego środowiska, równość szans i odporność społeczną. W tym kontekście transformacja klimatyczna, szczególnie w obszarze budownictwa i infrastruktury, staje się kluczowym narzędziem trwałego wzrostu dobrobytu. Banki, jako partnerzy państwa, mogą wzmocnić ten proces poprzez finansowanie zielonych inwestycji i aktywne uczestnictwo w kształtowaniu otoczenia regulacyjnego.

Z punktu widzenia instytucji finansowych konieczne jest zapewnienie stabilnego i spójnego systemu prawnego. Powołanie międzyresortowego zespołu ds. zielonego finansowania koordynującego wdrażanie aktów prawnych takich jak Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1275 z dnia 24 kwietnia 2024 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (Energy Performance of Buildings Directive, EPBD), Taksonomia UE czy dyrektywa CSRD, z udziałem sektora bankowego, byłoby ważnym krokiem w kierunku zwiększenia skuteczności transformacji. Równocześnie postulowana jest harmonizacja przepisów prawa budowlanego, energetycznego, podatkowego i finansowego, a także wcześniejsze włączanie instytucji finansowych do konsultacji legislacyjnych⁷⁴⁰.

Transformacja energetyczna, szczególnie w zakresie efektywności energetycznej budynków, wpływa bezpośrednio na poprawę warunków życia obywateli: obniża koszty

⁷⁴⁰ Związek Banków Polskich, *Zrównoważone finansowanie przez banki*, Warszawa 2022, s. 12–15.

energii, zwiększa komfort i bezpieczeństwo, redukuje emisje oraz poprawia jakość powietrza. Banki rekomendują m.in. obniżenie wymagań dotyczących energii pierwotnej dla budynków istniejących oraz wprowadzenie tzw. paszportów renowacyjnych, które pozwalałyby na etapowe, a przez to bardziej dostępne modernizacje⁷⁴¹. Tego typu rozwiązania wspierają nie tylko cele klimatyczne, ale również długofalowy rozwój lokalnych społeczności i rynku pracy.

W zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym sektor bankowy widzi potencjał w finansowaniu projektów recyklingu, odzysku surowców oraz lokalnych instalacji OZE, takich jak biogazownie. Takie inwestycje mogą wzmacniać samowystarczalność energetyczną regionów, tworzyć miejsca pracy i redukować zależność od importu⁷⁴². Warunkiem rozwoju tej gałęzi gospodarki jest jednak dostępność dedykowanych instrumentów finansowych i gwarancyjnych.

Zrównoważone finansowanie staje się obecnie strategicznym obszarem działania banków. W celu zwiększenia jego wpływu na dobrobyt kraju, sektor bankowy postuluje rozwój publicznych gwarancji kredytowych (Biznesmax Plus, Ekomax), wprowadzenie ulg podatkowych dla beneficjentów zielonych produktów finansowych, a także uproszczenie zasad kwalifikowania projektów zgodnych z taksonomią UE. Jednocześnie wskazuje się na potrzebę uznania zielonego finansowania jako wkładu w realizację obowiązków ESG wynikających z regulacji EBA, rozporządzenia SFDR oraz standardów GRI⁷⁴³.

Kapitał społeczny również stanowi istotny element dobrobytu i odporności systemowej. Sektor bankowy wskazuje na konieczność rozwoju edukacji klimatycznej i finansowej, prowadzenia kampanii informacyjnych oraz rozbudowy sieci doradców środowiskowych. Ułatwia to klientom podejmowanie świadomych decyzji, a także zwiększa skuteczność działań transformacyjnych⁷⁴⁴.

Wreszcie, sektor bankowy zwraca uwagę na potrzebę wspierania sprawiedliwej i inkluzywnej transformacji infrastrukturalnej. Szczególne znaczenie ma umożliwienie finansowania termomodernizacji starszych budynków, również tych o niskiej wartości rynkowej oraz formalne uznanie renowacji etapowej jako pełnoprawnej ścieżki osiągnięcia

⁷⁴¹ Komisja Europejska, *Impact Assessment Report – Recast of the EPBD*, Brussels 2021, s. 78–83.

⁷⁴² OECD, *The role of banks, equity markets and institutional investors in long-term financing for growth and development*, Paris 2013, s. 45.

⁷⁴³ EBA, *Guidelines on loan origination and monitoring*, European Banking Authority 2021, s. 53–60.

⁷⁴⁴ UNEP FI, *Principles for Responsible Banking – Implementation Guidance*, 2020, s. 30–35.

zgodności z dyrektywą EPBD. Tego typu rozwiązania przyczyniają się do ograniczenia wykluczenia energetycznego, wspierając równość szans i wzrost jakości życia obywateli⁷⁴⁵.

Zgodnie z przedstawionymi postulatami, sektor bankowy gotów jest pełnić rolę partnera instytucjonalnego w budowaniu systemu zielonego dobrobytu. Przy odpowiednim wsparciu legislacyjnym i instytucjonalnym może efektywnie mobilizować kapitał prywatny do realizacji priorytetów państwa w zakresie innowacyjności, klimatu i inkluzywnego rozwoju społeczno-gospodarczego.

W tabeli 18 przedstawiono syntetyczne zestawienie kluczowych wniosków z badań empirycznych dotyczących roli sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju. Zestawienie obejmuje powiązania pomiędzy polityką innowacyjną, polityką zrównoważonego rozwoju oraz efektami społeczno-gospodarczymi obserwowanymi w wyniku ich integracji. Celem tabeli jest uchwycenie relacji między mechanizmami instytucjonalnymi, finansowymi i społecznymi, które wspólnie warunkują efektywność działań banków w kontekście dobrobytu publicznego.

Tabela 17. Podsumowanie Rozdziału 5 – Perspektywy rozwoju sektora bankowego w budowaniu dobrobytu i zrównoważonego rozwoju

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
Nowa rola sektora bankowego	Banki stają się kluczowymi aktorami w realizacji celów zrównoważonego i innowacyjnego rozwoju, łącząc finanse z odpowiedzialnością społeczną.	Wzmocnienie strategii ESG, digitalizacja procesów, tworzenie produktów wspierających transformację ekologiczną i społeczną.	Długofalowe źródło stabilności, wzrost zaufania i zrównoważony wzrost gospodarczy.
Transformacja cyfrowa i zielona	Przyszłość sektora bankowego to symbioza cyfryzacji i zielonej transformacji.	Inwestycje w AI, big data, blockchain i fintechy; finansowanie zielonych technologii.	Większa efektywność systemowa i przejrzystość; niskoemisyjna gospodarka oparta na wiedzy.
Kapitał ludzki i kompetencje przyszłości	Kapitał ludzki w bankowości zyskuje strategiczne znaczenie – rośnie rola etyki,	Rozwój edukacji ESG i AI, programy wellbeingowe i	Lepsze przywództwo, innowacyjność i

⁷⁴⁵ Climate Bonds Initiative, *Financing Low-Carbon Buildings*, 2022, s. 27–31.

Obszar	Kluczowe tezy	Implikacje dla banków	Konsekwencje dla dobrobytu
	edukacji, empatii i kompetencji cyfrowych.	kompetencje społeczne w sektorze bankowym.	wzrost jakości usług finansowych.
Regulacje i współpraca instytucjonalna	Regulacje ESG i nadzór makroostrożnościowy będą nadal ewoluować w kierunku spójności z celami klimatycznymi i społecznymi.	Integracja z politykami UE (CSRD, Taksonomia, SFDR), współpraca z instytucjami publicznymi i naukowymi.	Silniejszy, bardziej odporny system finansowy wspierający dobro wspólne.
Innowacje produktowe i modele biznesowe	Banki wchodzą w obszar impact finance, zielonych i społecznych obligacji oraz bankowości wartości.	Tworzenie modeli opartych na misji, mierzenie wpływu (impact indicators), rozwój bankowości etycznej.	Finansowanie projektów o pozytywnym wpływie na społeczeństwo i środowisko.
Bankowość jako czynnik zaufania społecznego	Zaufanie i wiarygodność stają się walutą sektora finansowego przyszłości.	Transparentność, uczciwa komunikacja, partnerstwo z klientami i lokalnymi społecznościami.	Wzrost spójności społecznej, redukcja wykluczenia i budowa dobrobytu opartego na wartościach.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

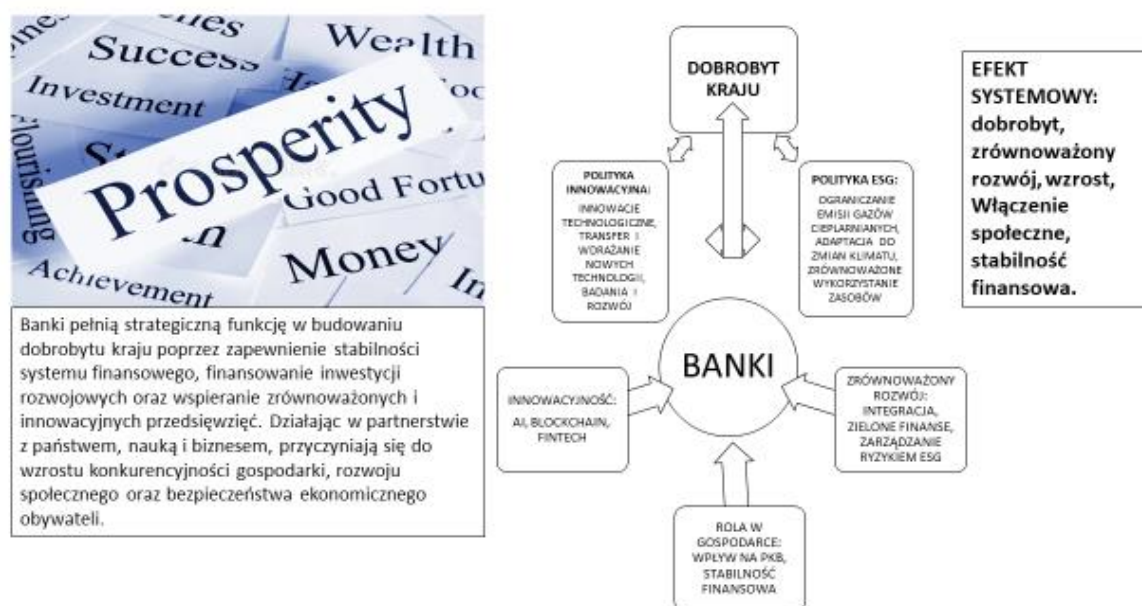
Z analizy danych zawartych w tabeli 18 wynika, że synergiczne podejście – łączące instrumenty innowacyjne, zielone i społeczne – przynosi najwyższe efekty w kategoriach wzrostu dobrobytu i odporności gospodarki. Banki odgrywają kluczową rolę w transformacji w kierunku modelu inkluzywnego, działając jako ogniwo łączące sektor publiczny, przedsiębiorstwa i obywateli. Wnioski te potwierdzają zasadność opracowanego modelu współpracy międzysektorowej (zob. Aneks 2) i stanowią punkt wyjścia do końcowych rekomendacji dotyczących zrównoważonych finansów oraz projektowania polityk publicznych wspierających dobrobyt społeczny.

Współczesny sektor bankowy staje się kluczowym elementem systemu polityk publicznych, łącząc politykę innowacyjną, politykę zrównoważonego rozwoju (ESG) oraz stabilność finansową w spójny model wspierania dobrobytu kraju.

Integracja tych trzech wymiarów – innowacyjności, odpowiedzialności i stabilności – stanowi istotę nowego paradygmatu funkcjonowania banków. W takim ujęciu banki nie tylko

reagują na zmiany regulacyjne i rynkowe, lecz aktywnie współtworzą kierunki rozwoju gospodarczego, inwestując w zielone technologie, cyfrowe innowacje, projekty społeczne i edukacyjne.

Rysunek 10. Systemowa rola banków w integracji polityki innowacyjnej i ESG na rzecz budowania dobrobytu kraju

Źródło: opracowanie własne

Rysunek przedstawia systemową perspektywę roli banków jako instytucji łączących trzy kluczowe obszary polityk publicznych: innowacyjność, zrównoważony rozwój (ESG) oraz stabilność finansową.

W tym modelu banki pełnią funkcję integratora procesów gospodarczych, odpowiadając jednocześnie za:

- finansowanie innowacji i technologicznej transformacji gospodarki,
- wdrażanie zasad ESG, w tym zarządzanie ryzykiem klimatycznym i społecznym,
- utrzymanie stabilności finansowej jako warunku zaufania i bezpieczeństwa ekonomicznego,
- koordynację międzysektorową – współpracę z administracją publiczną, nauką i biznesem w ramach partnerstw rozwojowych.

Efektem tej integracji jest systemowy wpływ sektora bankowego na dobrobyt kraju, rozumiany jako równoczesne osiągnięcie czterech wymiarów:

1. dobrobytu ekonomicznego (wzrost produktywności, inwestycje),
2. dobrobytu społecznego (włączenie finansowe i edukacyjne),
3. dobrobytu środowiskowego (transformacja klimatyczna, zielone inwestycje),
4. dobrobytu instytucjonalnego (stabilność, zaufanie, etyka i przejrzystość).

Banki, działając w takim ujęciu, przestają być jedynie pośrednikami finansowymi – stają się systemowymi aktorami rozwoju, łączącymi różne polityki publiczne w spójną strategię dobrobytu narodowego.

Rozdział piąty stanowi syntetyczne ujęcie wyników przeprowadzonych analiz oraz prezentuje rekomendacje skierowane do sektora bankowego i decydentów publicznych. Przeprowadzona analiza SWOT/TOWS wskazuje, że potencjał sektora bankowego w zakresie wspierania zielonej transformacji, cyfryzacji i inkluzji finansowej jest znaczący, pod warunkiem utrzymania wysokiej jakości danych ESG, stabilności regulacyjnej oraz rozwoju współpracy międzysektorowej. Skuteczna implementacja rekomendacji wymaga koordynacji działań pomiędzy bankami, państwem i przedsiębiorstwami, a także budowy długofalowych, przewidywalnych ram instytucjonalnych.

Analiza teoretyczna i empiryczna przeprowadzona w rozprawie pozwala stwierdzić, że sektor bankowy może pełnić rolę instytucjonalnego integratora procesów innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się do budowy trwałego dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Skuteczność tego oddziaływania zależy jednak od stopnia integracji polityk publicznych, jakości ładu regulacyjnego oraz zdolności banków do adaptacji modeli biznesowych do wyzwań technologicznych i klimatycznych.

Hipoteza główna rozprawy została potwierdzona – banki integrujące zasady ESG i innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego niż banki o tradycyjnym profilu działalności. Jednocześnie zidentyfikowane ograniczenia badawcze wskazują na potrzebę dalszych analiz empirycznych, w szczególności w zakresie ilościowego pomiaru wpływu aktywności sektora bankowego na poziom dobrobytu narodowego.

Przeprowadzone badania potwierdzają, że rola banków w gospodarce XXI wieku wykracza poza klasyczne pośrednictwo finansowe i obejmuje aktywne współkształtowanie kierunków rozwoju społeczno - gospodarczego państwa.

ZAKOŃCZENIE

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej było zbadanie roli sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej i polityki zrównoważonego rozwoju. Przeprowadzone analizy teoretyczne i badania empiryczne pozwoliły określić mechanizmy, poprzez które banki uczestniczą w realizacji celów rozwojowych państwa, wspierając jednocześnie transformację gospodarczą, społeczną i środowiskową.

W odpowiedzi na pytania badawcze ustalono, że:

1. W jaki sposób banki w Polsce angażują się w realizację polityk innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju?

Banki angażują się w realizację tych polityk zarówno poprzez finansowanie przedsięwzięć innowacyjnych i zielonych, jak i poprzez działania wewnętrzne, obejmujące implementację strategii ESG oraz ramy ERG, rozwój kompetencji oraz dostosowania organizacyjne i procesowe. Zakres zaangażowania jest zróżnicowany między instytucjami i zależy m.in. od dojrzałości strategicznej oraz uwarunkowań regulacyjnych i rynkowych.

2. Jakie są główne narzędzia i mechanizmy wykorzystywane przez banki do wspierania tych polityk?

Kluczowe narzędzia obejmują rozwój zielonych i zrównoważonych instrumentów finansowych (m.in. kredytów powiązanych z celami ESG, zielonych obligacji), wdrażanie systemów oceny ryzyka ESG/ERG oraz budowę partnerstw instytucjonalnych (np. z BGK, EBI, PARP) wspierających finansowanie innowacji i transformacji. Mechanizmy te są wzmacniane przez digitalizację procesów oraz wykorzystanie narzędzi analitycznych, które zwiększają efektywność alokacji kapitału.

3. Czy i w jaki sposób działania banków w tych obszarach przekładają się na wzrost dobrobytu społeczno-gospodarczego?

Wyniki analiz wskazują, że działania banków w obszarze innowacyjności i zrównoważonego rozwoju mogą przekładać się na wzrost dobrobytu poprzez wzmacnianie inwestycji, produktywności i modernizacji gospodarki, a także poprzez mechanizmy inkluzji finansowej, poprawę efektywności energetycznej i ograniczanie

ryzyk środowiskowych. Efekt ten jest najsilniejszy w bankach, które traktują ESG/ERG i innowacyjność jako element strategii, a nie jedynie jako wymóg zgodności.

4. Jakie wyzwania i bariery napotykają banki w procesie implementacji zasad ESG oraz wspierania innowacyjności?

Najistotniejsze bariery mają charakter regulacyjny i instytucjonalny (m.in. złożoność i dynamika regulacji, niejednolite standardy raportowania), rynkowy (luka finansowa i ograniczony rozwój instrumentów kapitałowych dla innowacji) oraz społeczny (niewystarczająca świadomość i popyt na zielone produkty finansowe). Ograniczenia te utrudniają skalowanie działań transformacyjnych i zwiększają koszty wdrożeń, wpływając na tempo i zakres zmian w sektorze.

Tabela 18 prezentuje syntetyczne zestawienie kluczowych ustaleń z poszczególnych rozdziałów rozprawy, ukazując ich znaczenie dla sektora bankowego oraz dla budowania dobrobytu społeczno-gospodarczego.

Tabela 18. Syntetyczne ujęcie głównych wątków i zagadnień rozprawy doktorskiej – Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityk: innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju

Rozdział	Zakres analizy	Kluczowe ustalenia	Znaczenie dla sektora bankowego	Wpływ na dobrobyt społeczno-gospodarczy
<u>Rozdział 1</u> Rola banków w polityce innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju	Wprowadzenie do roli banków jako instytucji realizujących cele rozwojowe państwa i UE.	Banki stanowią systemowe ogniwo łączące politykę gospodarczą z rozwojem społecznym i środowiskowym.	Włączenie zasad ESG i innowacyjności do strategii działania.	Wzrost stabilności i spójności społecznej; efektywne wykorzystanie kapitału.
<u>Rozdział 2</u> Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju	Analiza funkcji i struktur bankowych w systemie instytucjonalnym państwa.	Banki uczestniczą w kreowaniu dobrobytu poprzez stabilność, inwestycje i redystrybucję kapitału.	Współdziałanie z polityką makroostrożnościową, rozwój narzędzi i stabilizacyjnych.	Utrzymanie równowagi makroekonomicznej i ograniczenie ryzyka kryzysów.

Rozdział	Zakres analizy	Kluczowe ustalenia	Znaczenie dla sektora bankowego	Wpływ na dobrobyt społeczno-gospodarczy
Rozdział 3 Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki innowacyjnej	Studium roli banków w realizacji polityki innowacyjnej.	Banki jako partnerzy państwa w finansowaniu B+R, startupów i nowych technologii.	Tworzenie instrumentów (kredyty technologiczne, VC, gwarancje) oraz współpraca z BGK, EBI, PARP.	Wzrost innowacyjności gospodarki i kapitału technologicznego kraju.
Rozdział 4 Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityki zrównoważonego rozwoju	Analiza instrumentów finansowych i regulacji wspierających zieloną transformację.	Banki są filarem polityki ESG i finansowania transformacji energetycznej.	Wdrażanie standardów SFDR, CSRD, Taksonomii UE i raportowania niefinansowego.	Zmniejszenie emisji, wzrost jakości życia i odporności społecznej.
Rozdział 5 Perspektywy rozwoju sektora bankowego w budowaniu dobrobytu i zrównoważonego rozwoju	Synteza trendów przyszłości bankowości w kontekście ESG, innowacji i digitalizacji.	Banki przyszłości łączą technologię, etykę i odpowiedzialność społeczną.	Rozwój impact finance, etycznej bankowości, zielonych obligacji i AI.	Trwały dobrobyt, włączenie finansowe, odporność i zaufanie społeczne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rozdziały 1–5 niniejszej rozprawy; Komisja Europejska (2020), *Europejski Zielony Ład*; OECD (2013, 2023); UNEP FI (2022); GRI (2021); M. Ziolo (2021); H. Rogall (2010).

Zestawienie to syntetycznie przedstawia ewolucję roli sektora bankowego – od instytucji finansowych koncentrujących się na stabilności systemu, po podmioty aktywnie współtworzące polityki publiczne, wspierające innowacyjność, transformację energetyczną i inkluzję społeczną. Włączenie zasad ESG i innowacyjności do strategii bankowych stanowi nie tylko odpowiedź na oczekiwania regulatorów i inwestorów, lecz także realny wkład w budowanie długoterminowego dobrobytu kraju.

W pracy założono, że banki – jako instytucje o kluczowym znaczeniu systemowym – mogą nie tylko pełnić tradycyjne funkcje finansowe, ale również aktywnie uczestniczyć w procesach transformacyjnych, wpływając na strukturę wzrostu gospodarczego, jakość życia społecznego i odporność środowiskową. Znaczenie tej tematyki jest szczególnie aktualne w kontekście wyzwań, przed którymi stoją współczesne państwa – takich jak zmiany klimatyczne, presja demograficzna, nierówności społeczne, rozwój technologii cyfrowych oraz konieczność

przebudowy modeli rozwoju. W takich warunkach sektor bankowy, wspierając realizację polityk innowacyjnych i ESG (Environmental, Social, Governance), może stać się kluczowym partnerem dla państwa i społeczeństwa w tworzeniu trwałego, inkluzywnego dobrobytu.

Przeprowadzone badania empiryczne – obejmujące analizę dokumentów, studia przypadków oraz wywiady eksperckie – potwierdziły główną hipotezę rozprawy, zgodnie z którą banki aktywnie realizujące polityki innowacyjne i zrównoważonego rozwoju odgrywają istotną rolę w budowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego kraju. Wnioski te są szczególnie widoczne w przypadku banków, które integrowały strategię ESG z działalnością operacyjną i równocześnie rozwijały innowacyjne modele biznesowe.

Analiza wykazała, że banki mogą skutecznie wspierać realizację polityk publicznych poprzez:

- finansowanie zielonych inwestycji i infrastruktury transformacyjnej (np. energetyki odnawialnej),
- wspieranie MŚP oraz startupów rozwijających innowacyjne rozwiązania,
- wdrażanie produktów finansowych powiązanych z celami zrównoważonego rozwoju (np. zielone i zrównoważone kredyty, zielone obligacje),
- promowanie inkluzji finansowej i cyfryzacji usług, zwiększających dostępność oraz przejrzystość instrumentów finansowych dla klientów indywidualnych i biznesowych.

Banki, które realizują te działania w sposób spójny i strategiczny, przyczyniają się nie tylko do wzrostu gospodarczego, ale również do wzmacniania spójności społecznej, poprawy efektywności energetycznej oraz podnoszenia jakości instytucjonalnego ładu. Równocześnie działania te wspierają odporność systemu finansowego w obliczu dynamicznych zmian i wyzwań globalnych.

Pomimo zidentyfikowanego potencjału sektora bankowego w zakresie wspierania polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju, badania wykazały istnienie szeregu barier systemowych, instytucjonalnych i społecznych, które utrudniają pełne wykorzystanie tej roli. Do najważniejszych z nich należą:

- przeregulowanie sektora bankowego, które ogranicza elastyczność w finansowaniu innowacyjnych i ryzykownych projektów, zwłaszcza na wczesnych etapach rozwoju (startupy, przedsięwzięcia OZE);
- brak jednolitych i przejrzystych regulacji dotyczących finansowania zrównoważonego rozwoju – niepewność interpretacyjna utrudnia ocenę ryzyka i zniechęca do zaangażowania kapitałowego;
- niedostateczna współpraca międzysektorowa, szczególnie w projektach infrastrukturalnych, społecznych i środowiskowych wymagających złożonego montażu finansowego i długiego horyzontu inwestycyjnego;
- ograniczony dostęp innowacyjnych przedsiębiorstw do kapitału, wynikający z luki finansowej oraz ograniczonego rozwoju instrumentów typu venture capital i private equity;
- niewystarczająca świadomość społeczna i edukacja w zakresie zielonych produktów finansowych i wartości ESG, co przekłada się na niski popyt i słabą presję klientów na transformację ofert bankowych.

Te bariery wskazują, że rola banków w budowie dobrobytu nie może być realizowana w oderwaniu od otoczenia instytucjonalnego i społecznego. Skuteczne działanie sektora wymaga nie tylko wewnętrznej transformacji banków, ale również systemowego wsparcia ze strony regulatorów, państwa i partnerów rynkowych.

W oparciu o wyniki przeprowadzonych badań sformułowano zestaw rekomendacji, których wdrożenie może znacząco zwiększyć efektywność działań banków na rzecz budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego oraz przyspieszyć transformację w kierunku bardziej zrównoważonej i innowacyjnej gospodarki.

1. Reforma regulacyjna. Należy uprościć i zrationalizować otoczenie regulacyjne sektora bankowego, w szczególności w zakresie finansowania innowacyjnych przedsięwzięć oraz zielonych inwestycji. Kluczowe znaczenie ma zapewnienie spójności przepisów dotyczących ESG, oceny ryzyka oraz raportowania zrównoważonych działań.

2. Rozwój partnerstw publiczno-prywatnych (PPP). Zaleca się tworzenie funduszy wspierających finansowanie startupów, projektów infrastrukturalnych oraz społecznych w

modelu współpracy międzysektorowej. PPP powinny być promowane jako narzędzie dzielenia ryzyka i katalizowania inwestycji o wysokim wpływie rozwojowym.

3. Upowszechnienie zielonych instrumentów finansowych. Niezbędne jest rozwijanie oferty zielonych i zrównoważonych kredytów oraz zielonych obligacji, finansowania powiązanego z celami zrównoważonego rozwoju, a także systemów gwarancyjnych i dotacyjnych dla przedsiębiorstw transformujących swój model działalności w kierunku odpowiedzialności środowiskowej i społecznej.

4. Wsparcie cyfryzacji sektora bankowego. Banki powinny kontynuować proces wdrażania nowych technologii (takich jak AI, blockchain, big data), które poprawiają efektywność operacyjną, umożliwiają lepsze zarządzanie ryzykiem i pozwalają dopasować ofertę do oczekiwań klientów i wymogów ESG.

5. Edukacja i budowanie świadomości społecznej. Rekomenduje się wzmocnienie programów edukacji finansowej, w tym szczególnie w zakresie zielonych i zrównoważonych finansów, odpowiedzialnego inwestowania oraz korzystania z innowacyjnych produktów bankowych. Zwiększenie świadomości klientów może istotnie przyspieszyć transformację sektora i pobudzić popyt na ESG.

Rekomendacje te powinny być traktowane jako zintegrowany pakiet działań, obejmujący nie tylko zmiany w samych bankach, ale również w ramach polityki publicznej, systemu edukacji, systemu regulacyjnego oraz kultury współpracy między instytucjami.

Z perspektywy analizy przedstawionej w niniejszej pracy oraz aktualnych debat rynkowych, warto wskazać także rekomendacje systemowe, które wyłaniają się z praktyki instytucji finansowych i regulacyjnych.

Po pierwsze, transformacja energetyczna i dekarbonizacja gospodarki nie są opcją – stanowią warunek konkurencyjności, a także odporności gospodarczej i politycznej. Polska musi skokowo zwiększyć poziom inwestycji w niskoemisyjne źródła energii oraz zadeklarować realistyczne tempo transformacji, co zmniejszy niepewność wśród inwestorów.⁷⁴⁶

⁷⁴⁶ POLSIF, *Rekomendacje dla rynku zrównoważonych finansów w Polsce*, Sustainable Finance Forum, 2024, s. 5.

Po drugie, banki powinny pełnić funkcję nie tylko finansową, ale również doradczą – wspierając klientów w zgodności z regulacjami ESG oraz finansując realną transformację, a nie jedynie ograniczając ekspozycję na sektory wysokoemisyjne.⁷⁴⁷

Po trzecie, konieczne jest wsparcie sektora bankowego poprzez instrumenty zachęcające do finansowania zielonych inwestycji – np. zwolnienia z podatku bankowego czy obniżenie wymogów kapitałowych dla zrównoważonych projektów.⁷⁴⁸

Wreszcie, rozwój zróżnicowanej i zrozumiałej oferty zielonych produktów finansowych – zarówno dla klientów instytucjonalnych, jak i detalicznych – jest niezbędny, by umożliwić szeroki dostęp do inwestycji wspierających transformację. W tym celu należy uprościć etykiety ESG i rozważyć wprowadzenie zielonych obligacji skarbowych.⁷⁴⁹

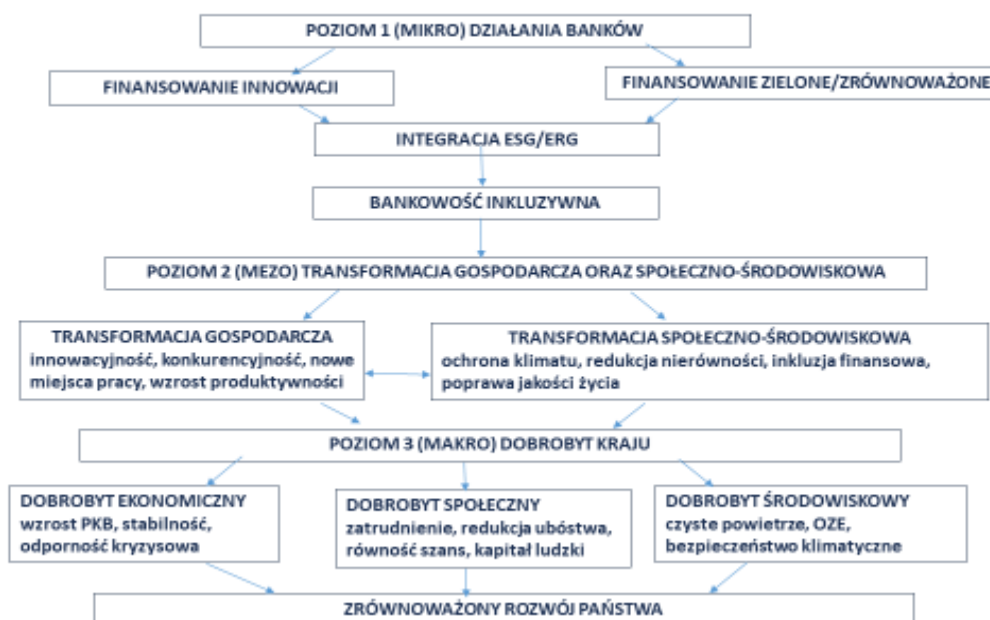
W zakończeniu rozprawy ponownie odwołano się do ramy koncepcyjnej przedstawionej w rozdziale drugim, która ukazuje przepływ od polityk publicznych do efektów dobrobytu społeczno-gospodarczego. Wyniki badań empirycznych potwierdziły zasadność przyjętej konstrukcji teoretycznej – banki, działając w ramach polityk innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju, mogą realnie wpływać na wzrost produktywności, inkluzję społeczną i transformację środowiskową.

⁷⁴⁷ Tamże, s. 9.

⁷⁴⁸ Tamże, s. 7.

⁷⁴⁹ Tamże, s. 8.

Rysunek 11. Wielopoziomowy model wkładu banków w dobrobyt kraju poprzez politykę innowacyjną oraz zrównoważonego rozwoju (ESG).

Źródło: opracowanie własne.

Zaprezentowany model przedstawia złożony, wielopoziomowy mechanizm oddziaływania sektora bankowego na dobrobyt kraju poprzez jednoczesną realizację polityki innowacyjnej oraz polityki zrównoważonego rozwoju. Działania banków na poziomie mikro (finansowanie innowacji, zielone finanse, integracja ESG oraz ujęcia ERG, bankowość inkluzywna) inicjują transformację gospodarczą oraz społeczno-środowiskową na poziomie mezo, prowadząc do wzrostu dobrobytu ekonomicznego, społecznego i środowiskowego na poziomie makro. Na poziomie mikro zlokalizowane są konkretne działania banków, obejmujące przede wszystkim finansowanie innowacji technologicznych i organizacyjnych, rozwój zielonych instrumentów finansowych oraz wdrażanie bankowości inkluzywnej. Działania te wynikają zarówno z wewnętrznych strategii instytucji finansowych, jak i z otoczenia regulacyjnego oraz rosnących oczekiwań społecznych wobec odpowiedzialnej roli sektora bankowego.

Na poziomie mezo działania banków prowadzą do dwutorowej transformacji. Z jednej strony następuje transformacja gospodarcza, przejawiająca się wzrostem innowacyjności przedsiębiorstw, modernizacją struktur produkcyjnych, zwiększeniem produktywności oraz powstawaniem nowych miejsc pracy. Z drugiej strony zachodzi transformacja społeczno-

środowiskowa, obejmująca poprawę stanu środowiska naturalnego poprzez finansowanie projektów niskoemisyjnych i proekologicznych, a także wzrost inkluzywności rozwoju dzięki ograniczaniu wykluczenia finansowego, zmniejszaniu nierówności społecznych oraz wzmacnianiu kapitału społecznego. Obie te ścieżki transformacji pozostają ze sobą w relacji wzajemnego wzmacniania – innowacje technologiczne sprzyjają rozwojowi zielonych rozwiązań, natomiast stabilne i inkluzywne warunki społeczne stanowią fundament trwałego wzrostu gospodarczego.

Na poziomie makro model prowadzi do ujęcia dobrobytu kraju w sposób wielowymiarowy, obejmujący jednocześnie wymiar ekonomiczny (trwały wzrost gospodarczy, stabilność makroekonomiczna, odporność na kryzysy), wymiar społeczny (wzrost zatrudnienia, poprawa jakości życia, redukcja ubóstwa i nierówności) oraz wymiar środowiskowy (ochrona zasobów naturalnych, ograniczenie emisji, rozwój odnawialnych źródeł energii). Model podkreśla, że dobrobyt nie jest efektem wyłącznie wzrostu gospodarczego mierzonego PKB, lecz rezultatem skoordynowanego oddziaływania procesów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych. Rola banków jako pośrednika finansowego, integratora kapitału i katalizatora zmian ma w tym układzie charakter systemowy i długofalowy, co czyni sektor bankowy jednym z kluczowych aktorów zrównoważonej transformacji rozwojowej państwa.

Zastosowane w pracy podejście badawcze – łączące analizę literatury, dokumentów strategicznych, studia przypadków oraz pogłębione wywiady eksperckie – okazało się adekwatne do eksploracyjnego charakteru tematu oraz stopnia złożoności relacji między sektorem bankowym a politykami: innowacyjną i zrównoważonego rozwoju. Wybór podejścia jakościowego i instytucjonalnego umożliwił wnikliwe rozpoznanie praktyk banków, ich barier decyzyjnych, poziomu zaangażowania oraz relacji z otoczeniem publicznym i rynkowym.

Autoocena zastosowanej metodologii wskazuje jednak na kilka ograniczeń:

- ograniczoną dostępność spójnych danych ilościowych dotyczących implementacji ESG i innowacyjności w sektorze bankowym w Polsce,
- brak jednolitych metodyk raportowania ESG, co utrudniało porównywanie działań banków,
- brak możliwości pełnej weryfikacji efektów długofalowych z uwagi na relatywnie krótki horyzont obserwacyjny części zjawisk (np. wpływu nowych instrumentów ESG).

Pomimo tych ograniczeń, triangulacja źródeł i perspektyw umożliwiła stworzenie wiarygodnego obrazu stanu i kierunków rozwoju sektora bankowego w Polsce w kontekście dobrobytu społeczno-gospodarczego.

W trakcie realizacji projektu badawczego szczególnie wyraźnie uwidoczniła się potrzeba dalszego rozwijania interdyscyplinarnego podejścia badawczego. Zagadnienia zrównoważonego finansowania, innowacji, transformacji energetycznej, cyfryzacji i dobrobytu społecznego wymagają jednoczesnego uwzględnienia perspektyw:

- ekonomicznych (alokacja zasobów, efektywność, stabilność rynku),
- społecznych (sprawiedliwość, inkluzja, jakość życia),
- środowiskowych (wpływ na klimat, ochrona zasobów),
- prawnych i instytucjonalnych (regulacje, nadzór, odpowiedzialność).

W przyszłości badania w tym obszarze powinny zmierzać w kierunku modeli analitycznych integrujących dane ilościowe i jakościowe, ekonomię z naukami społecznymi, a finanse z etyką, prawem i technologią. Tylko w taki sposób możliwe będzie uchwycenie rzeczywistego wpływu sektora bankowego na dobrobyt społeczeństwa i jego otoczenia.

W toku realizacji rozprawy ujawniły się istotne luki badawcze, które wymagają pogłębienia zarówno w literaturze naukowej, jak i w praktyce analityczno-strategicznej dotyczącej sektora bankowego. Należą do nich:

- niewystarczająca liczba empirycznych badań jakościowych i ilościowych dotyczących implementacji strategii ESG przez banki w Europie Środkowo-Wschodniej, w tym w Polsce;
- brak ustandaryzowanych wskaźników pomiaru efektywności działań banków w obszarze ESG i innowacyjności, co utrudnia porównania międzyinstytucjonalne i międzynarodowe;
- niedostatek analiz relacji między polityką państwa a strategią banków – zwłaszcza w obszarze finansowania celów klimatycznych, społecznych oraz cyfryzacji gospodarki;

- brak wystarczającego rozpoznania wpływu nowych technologii (AI, blockchain, chmura obliczeniowa) na praktykę wdrażania ESG i modeli innowacyjnych w bankowości;
- ograniczona wiedza o percepcji klientów i społeczeństwa wobec roli banków jako instytucji wspierających dobrobyt, nie tylko jako pośredników finansowych.

W związku z powyższym, za szczególnie ważne i obiecujące kierunki dalszych badań należy uznać:

1. Ocena skuteczności regulacji unijnych – takich jak Taksonomia UE, SFDR czy CSRD – w zakresie ich wpływu na strategie bankowe i alokację kapitału.
2. Badania ilościowe dotyczące korelacji między poziomem wdrożenia polityk ESG przez banki a wskaźnikami dobrobytu (np. inkluzji finansowej, efektywności energetycznej, liczby zielonych miejsc pracy).
3. Analiza wpływu polityki fiskalnej i monetarnej na możliwości banków w finansowaniu projektów innowacyjnych i transformacyjnych.
4. Eksploracja roli technologii cyfrowych – szczególnie AI i blockchain – w tworzeniu nowych modeli bankowości odpowiedzialnej społecznie i środowiskowo.
5. Pogłębione badania porównawcze między krajami członkowskimi UE w zakresie dojrzałości ESG w sektorze bankowym, z uwzględnieniem kontekstu instytucjonalnego i kulturowego.

Podjęcie tych tematów pozwoli nie tylko na wzbogacenie dorobku naukowego, lecz również na lepsze przygotowanie sektora finansowego do pełnienia funkcji rozwojowej w dobie wielowymiarowych kryzysów i przemian.

Wyniki przeprowadzonych analiz potwierdzają, że sektor bankowy – odpowiednio ukierunkowany i wspierany przez otoczenie instytucjonalne – może stać się istotnym uczestnikiem procesu budowy trwałego dobrobytu społeczno-gospodarczego. Banki nie muszą ograniczać się wyłącznie do roli pośredników finansowych – mogą i powinny działać jako architekci nowoczesnego ładu gospodarczego, w którym centralne miejsce zajmują odpowiedzialność społeczna, innowacyjność, dbałość o środowisko oraz inkluzywność.

W kontekście dynamicznych zmian globalnych, takich jak transformacja energetyczna, cyfryzacja, presja klimatyczna czy wyzwania demograficzne, rola banków w Polsce nabiera wymiaru strategicznego. Instytucje te mogą stać się pomostem między polityką państwa a realnymi potrzebami społeczeństwa i gospodarki. Ich działania, jeśli zostaną osadzone w długofalowej wizji rozwoju, mogą wspierać stabilność finansową, przyspieszać zieloną i cyfrową transformację, a także wzmacniać odporność gospodarczą kraju na przyszłe kryzysy.

Przedstawione analizy pozwalają traktować działalność banków jako system naczyń powiązanych, w którym trzy kluczowe obszary – polityka innowacyjna, polityka zrównoważonego rozwoju oraz polityka instytucjonalna i regulacyjna – wzajemnie na siebie oddziałują, tworząc strukturalną sieć zależności i sprzężeń zwrotnych. Logika tych powiązań polega na tym, że żaden element nie funkcjonuje w izolacji: wzmocnienia w jednym obszarze mogą generować efekt synergii w pozostałych, natomiast zaniedbania, sprzeczne kierunki działań lub opóźnienia w implementacji – prowadzą do efektów negatywnych, osłabiających potencjał rozwojowy zarówno banków, jak i całej gospodarki.

W praktyce oznacza to, że banki, które rozwijają instrumenty wspierające innowacyjność, równocześnie muszą funkcjonować w spójnym otoczeniu regulacyjnym oraz integrować cele zrównoważonego rozwoju – inaczej ich zdolność do finansowania transformacji gospodarczej jest ograniczona. Podobnie, rozwój zielonych finansów staje się skuteczny tylko wtedy, gdy towarzyszy mu stabilność prawna, przejrzystość zasad oceny ryzyka ESG oraz gotowość banków do stosowania nowych technologii wspierających procesy analityczne i decyzyjne. Wreszcie, polityka instytucjonalna – obejmująca nadzór, regulacje, przepisy unijne i krajowe – oddziałuje na wszystkie pozostałe obszary, zwiększając ich potencjał lub ograniczając ich efektywność.

Model tych relacji można określić jako system naczyń powiązanych, ponieważ każdy z trzech filarów:

1. generuje określone impulsy rozwojowe,
2. pozostaje zależny od pozostałych,
3. wpływa na efekty końcowe w postaci dobrobytu społeczno-gospodarczego,
4. może – w zależności od jakości działań – działać zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść rozwoju kraju.

W takim ujęciu pozytywne działania banków (np. rozwój zielonych instrumentów finansowych, finansowanie innowacji, włączanie ESG do strategii) podnoszą poziom dobrobytu, natomiast działania niekorzystne (np. brak odpowiedzialności środowiskowej, niewłaściwa ocena ryzyka, niska innowacyjność, brak przejrzystości lub opóźnienia w cyfryzacji) mogą osłabiać odporność gospodarczą, hamować transformację lub wręcz prowadzić do kumulacji ryzyk systemowych.

W analizowanym ujęciu systemowym szczególnie ważne jest to, że sektor bankowy może generować zarówno efekty pozytywne, jak i negatywne. Dlatego przedstawiony model naczyń powiązanych obejmuje nie tylko działania sprzyjające realizacji polityk innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju, lecz również te, które mogą osłabiać lub wręcz neutralizować ich potencjał. W systemach złożonych, do których należy sektor bankowy, negatywne impulsy mogą rozprzestrzeniać się równie silnie jak pozytywne, prowadząc do powstawania efektów domina lub barier strukturalnych.

Wśród działań niekorzystnych szczególne znaczenie mają:

- niespójność lub nadmierna złożoność regulacyjna, która zwiększa koszty zgodności i ogranicza wolumen kapitału przeznaczanego na innowacje oraz zielone inwestycje;
- opóźnienia we wdrażaniu zasad ESG lub traktowanie ich jako obowiązku formalnego, co prowadzi do obniżenia jakości raportowania, greenwashingu oraz utraty zaufania społecznego;
- koncentracja na krótkoterminowych wynikach finansowych, utrudniająca rozwój instrumentów długoterminowych wspierających transformację energetyczną, cyfrową i społeczną;
- niedostateczna dostępność finansowania dla MŚP i startupów, która zmniejsza potencjał innowacyjny gospodarki oraz spowalnia wzrost produktywności;
- niewystarczająca kultura zarządzania ryzykiem, w tym brak uwzględnienia ryzyka klimatycznego i technologicznego;
- brak kompetencji technologicznych niezbędnych do wdrażania nowoczesnych narzędzi oceny ryzyka, automatyzacji procesów oraz analityki danych.

Negatywne działania w jednym z obszarów systemu mogą przenosić się na kolejne, tworząc efekt kaskadowy: słaby nadzór instytucjonalny prowadzi do niskiej jakości wdrażania ESG, co z kolei obniża potencjał banków do finansowania transformacji energetycznej, a to ogranicza wzrost produktywności i innowacyjności gospodarki. W dłuższej perspektywie mechanizmy

takie mogą prowadzić do osłabienia dobrobytu społeczno-gospodarczego, zwiększenia podatności na kryzysy oraz utraty międzynarodowej konkurencyjności.

Dlatego przedstawiony model systemu naczyń powiązanych uwzględnia przepływy zarówno pozytywne, jak i negatywne, podkreślając, że rola banków w budowaniu dobrobytu jest warunkowana jakością ich działań, koordynacją z politykami publicznymi oraz spójnością otoczenia instytucjonalnego.

Niniejsza rozprawa, mimo szerokiego zakresu analizy, posiada naturalne ograniczenia wynikające ze specyfiki zastosowanych metod i dostępności danych. Do najważniejszych ograniczeń badawczych należą:

1. Liczebność próby badawczej – wywiady pogłębione przeprowadzono z 12 ekspertami reprezentującymi sektor bankowy, instytucje publiczne oraz organizacje branżowe. Jest to próba celowa, typowa dla badań jakościowych, co pozwala na pogłębioną analizę, lecz nie umożliwia formułowania uogólnień statystycznych.
2. Dynamiczny charakter regulacji unijnych w obszarze ESG i zrównoważonych finansów – część aktów prawnych (m.in. CSRD, Taksonomia UE, standardy raportowania) podlegała zmianom w trakcie przygotowywania dysertacji. Analiza przedstawia stan wiedzy aktualny na moment zakończenia badań.
3. Ograniczona dostępność danych ilościowych dotyczących wpływu banków na dobrobyt – wiele aspektów społecznych i środowiskowych nie jest jeszcze mierzalnych jednolitymi wskaźnikami. Wymagało to większego wykorzystania metod jakościowych, studiów przypadków oraz analiz instytucjonalnych.
4. Zróżnicowany poziom dojrzałości instytucjonalnej banków – poszczególne instytucje różnią się skalą działalności, strategią ESG, strukturą kapitałową i kulturą zarządzania, co ogranicza możliwość pełnego porównania między podmiotami.
5. Kontekst geograficzny badania – analiza skupia się na sektorze bankowym w Polsce, z odniesieniami do praktyk międzynarodowych. Wnioski są więc szczególnie adekwatne dla rynku polskiego i mogą wymagać dalszych badań w innych systemach finansowych.
6. Brak pełnej transparentności danych w obszarze ryzyka klimatycznego i społecznego – część banków nie ujawnia jeszcze szczegółowych wskaźników, co ogranicza możliwość głębokiej analizy porównawczej w ramach ERG.

Ograniczenia te nie wpływają na trafność wniosków badawczych, lecz wyznaczają kierunek przyszłych badań, które mogą obejmować m.in. rozszerzenie próby empirycznej, zastosowanie metod mieszanych w większej skali, rozwój wskaźników ERG oraz analizę porównawczą między krajami.

Przedstawione w niniejszej rozprawie wnioski otwierają szereg kierunków dalszych badań naukowych oraz analiz aplikacyjnych. W szczególności:

1. Rozszerzenie badań empirycznych o komponent ilościowy – wartościowe byłoby przeprowadzenie badań ankietowych na większej próbie banków komercyjnych i spółdzielczych, a także instytucji otoczenia sektora finansowego, w celu ilościowej weryfikacji modeli przedstawionych w rozprawie, w tym koncepcji ERG oraz paradygmatu bankowości inkluzywnej.
2. Dalszy rozwój i operacjonalizacja wskaźników ERG – kolejnym krokiem badawczym mogłoby być wypracowanie zestawu mierzalnych wskaźników ERG oraz ich zastosowanie w analizie porównawczej banków, z uwzględnieniem pełniejszej dostępności danych niefinansowych i raportów zrównoważonego rozwoju.
3. Badania porównawcze między krajami – interesującym obszarem dalszych analiz byłoby porównanie roli banków w budowaniu dobrobytu kraju oraz implementacji polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju w Polsce i w innych państwach Unii Europejskiej, a także w wybranych gospodarkach wysokorozwiniętych spoza UE.
4. Analiza wpływu nowych technologii na wdrażanie polityk zrównoważonego rozwoju w bankach – rozwój FinTechu, RegTechu oraz narzędzi opartych na sztucznej inteligencji tworzy nowe możliwości zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym. Warto w przyszłości pogłębić badania nad tym, w jaki sposób technologie te mogą wspierać implementację koncepcji ERG oraz bankowości inkluzywnej.
5. Ujęcie perspektywy klientów i gospodarstw domowych – wartościowym uzupełnieniem byłoby zbadanie, jak polityki ESG i innowacje finansowe wdrażane przez banki przekładają się na decyzje gospodarstw domowych oraz przedsiębiorstw, a także na ich subiektywnie odczuwany dobrobyt.

Rozwinięcie powyższych wątków pozwoliłoby na dalsze doprecyzowanie roli sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju w warunkach transformacji ku gospodarce

niskoemisyjnej oraz cyfrowej, a także na praktyczne wykorzystanie zaproponowanych w rozprawie modeli i koncepcji.

Zarówno dla teorii ekonomii, jak i dla praktyki sektora finansowego, niniejsza praca wnosi wartość dodaną w postaci pogłębionej analizy mechanizmów, ograniczeń i szans stojących przed bankami w nowej rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Ukazuje ona, że sektor bankowy, odpowiednio ukierunkowany i wspierany przez otoczenie regulacyjne oraz polityki publiczne, może pełnić funkcję strategicznego partnera państwa, a nie jedynie podmiotu finansującego bieżącą działalność gospodarczą.

Przedstawione wnioski mogą służyć zarówno środowisku akademickiemu, jak i decydentom publicznym, regulatorom oraz liderom sektora finansowego w projektowaniu działań na rzecz dobrobytu społeczno-gospodarczego. W szczególności w Polsce – kraju stojącym u progu wielowymiarowej transformacji klimatycznej, energetycznej, cyfrowej i instytucjonalnej – banki mogą odegrać kluczową rolę w powodzeniu tej transformacji. Odpowiednio ukierunkowana polityka finansowa, wzmacniana przez innowacyjne, odpowiedzialne i współpracujące banki, może stać się fundamentem trwałego dobrobytu, wyższej jakości życia oraz sprawiedliwej i odpornej gospodarki przyszłości.

W pracy zaproponowano rozszerzoną koncepcję ERG (Environmental–Risk–Governance), stanowiącą rozwinięcie klasycznego podejścia ESG poprzez włączenie komponentu zarządzania ryzykiem jako kluczowego elementu analizy roli banków w procesach transformacji gospodarczej. Koncepcja ERG została wykorzystana jako rama analityczna do badania strategii banków, ich polityk instytucjonalnych oraz mechanizmów oddziaływania na dobrobyt społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem rozprawy jest także próba opracowania modelu systemowej roli banków w budowaniu dobrobytu kraju, opartego na logice wzajemnych powiązań między polityką innowacyjną, polityką zrównoważonego rozwoju oraz ramami instytucjonalnymi. Model ten pozwala na analizę sektora bankowego nie tylko jako pośrednika finansowego, lecz jako aktywnego integratora procesów transformacyjnych w gospodarce.

W rozprawie wprowadzono również pojęcie bankowości inkluzywnej, rozumianej jako paradygmat funkcjonowania banków oparty na czterech filarach: odpowiedzialności środowiskowej, zarządzania i odporności na ryzyka, sprawczości instytucjonalnej oraz

ukierunkowaniu na dobrobyt społeczny. Ujęcie to stanowi próbę konceptualizacji modelu bankowości odpowiadającego na współczesne wyzwania rozwojowe, regulacyjne i społeczne.

W rozprawie podjęto także próbę zastosowania i adaptacji metody TOWS poprzez opracowanie autorskiej macierzy dla sektora bankowego w kontekście budowania dobrobytu kraju, umożliwiającej identyfikację kluczowych szans, zagrożeń, mocnych i słabych stron wynikających z wdrażania polityk innowacyjnych i zrównoważonego rozwoju. Macierz ta stanowi podstawę do sformułowanych w pracy rekomendacji dla sektora bankowego oraz decydentów publicznych.

Ważnym elementem rozprawy są przeprowadzone badania empiryczne oparte na częściowo ustrukturyzowanych wywiadach pogłębionych z przedstawicielami sektora bankowego, instytucji publicznych, organizacji branżowych oraz instytucji międzynarodowych. Zastosowanie triangulacji źródeł, obejmującej analizę literatury, dokumentów strategicznych i regulacyjnych, studia przypadków oraz dane jakościowe, umożliwiło wielowymiarową analizę roli banków w realizacji polityk publicznych.

Znaczenie jakości instytucji dla długofalowego rozwoju i dobrobytu, podkreślane w niniejszej rozprawie, wpisuje się w nurt współczesnych badań ekonomicznych nad nierównościami i rozwojem instytucjonalnym, reprezentowany m.in. przez Darona Acemoglu, Jamesa A. Robinsona oraz Simona Johnsona. Dorobek tych autorów – uhonorowany Nagrodą Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie nauk ekonomicznych (2024) – wskazuje, że trwałe wzrost gospodarczy oraz dobrobyt społeczny są w decydującym stopniu determinowane przez charakter instytucji, mechanizmy alokacji kapitału oraz stopień inkluzywności systemu gospodarczego. W tym kontekście sektor bankowy pełni rolę kluczowego elementu ładu instytucjonalnego, zdolnego zarówno do wspierania rozwoju i ograniczania nierówności, jak i – w przypadku niewłaściwego ukierunkowania polityk finansowych – do ich utrwalania.

Przeprowadzone w rozprawie analizy pozwalają na syntetyczne ujęcie roli sektora bankowego w procesach budowania długofalowego dobrobytu społeczno-gospodarczego, w szczególności w kontekście wdrażania polityk innowacyjnych oraz zrównoważonego rozwoju. Przyjęta perspektywa teorii instytucjonalnej umożliwiła spojrzenie na banki nie tylko jako podmioty rynkowe, lecz także jako element ładu instytucjonalnego, współkształtujący warunki realizacji celów publicznych. Zastosowane podejście analityczne, w tym adaptacja narzędzi strategicznych do specyfiki sektora bankowego, stanowi podstawę do formułowania rekomendacji o charakterze systemowym, adresowanych zarówno do instytucji finansowych,

jak i decydentów publicznych. Rozprawa stanowi próbę połączenia refleksji teoretycznej z analizą empiryczną oraz praktycznym wymiarem polityk publicznych i strategii instytucjonalnych w sektorze bankowym.

BIBLIOGRAFIA

I. ŹRÓDŁA DRUKOWANE (MONOGRAFIE, ROZDZIAŁY W MONOGRAFIACH, KSIĄŻKI NAUKOWE)

- Acemoglu D., Robinson J.A., *Dlaczego narody przegrywają*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2024.
- Acemoglu D., Johnson S., *Władza i postęp. Tysiąc lat walki o technologię i dobrobyt*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2025.
- Becht M., Bolton P., Röell A., Corporate Governance and Control, w: G.M. Constantinides, M. Harris, R.M. Stulz (red.), *Handbook of the Economics of Finance*, vol. 1A, Elsevier, Amsterdam 2003.
- Berger A. N., Molyneux P., Wilson J. O. S., *The Oxford Handbook of Banking*, Oxford University Press, Oxford, 2019.
- Broda-Wysocki P., *Polityka społeczna wobec wyzwań globalizacji*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa, 2005.
- Castells M., *Galaktyka Internetu: Refleksje nad Internetem, biznesem i społeczeństwem*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań, 2003.
- Castells M., *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze Internetu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2013.
- Castells M., *Spółczesność sieci*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2008.
- Drelich-Skulska B., Brusilo P., *Transformacja energetyczna w Unii Europejskiej w latach 1990–2021*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław, 2024.
- Dylus A., *Globalizacja. Refleksje etyczne*, Ossolineum, Wrocław, 2005.
- Janicka M., Miziołek T. (red.), *Finanse zrównoważone. ESG – Przedsiębiorstwa – Sektor finansowy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2022.
- Kotecki L. (red.), *Zielone finanse w Polsce 2023*, Instytut Odpowiedzialnych Finansów / UN Global Compact Network Poland, Warszawa, 2023.
- Kotler P., Keller K.L., *Marketing Management*, Pearson, Harlow, 2020.
- Koźmiński A. K., *Ograniczone przywództwo. Studium empiryczne*, Poltext, Warszawa, 2013.
- Koźmiński A. K., *Zarządzanie w warunkach niepewności. Podręcznik dla zaawansowanych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2005.
- Krugman P., *Powrót ekonomii depresji i kryzys roku 2008*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa, 2012.
- Krugman P., *Zakończcie ten kryzys!*, Kurhaus Publishing, Warszawa, 2012.
- Kwieciński L., *Zrównoważony rozwój a sektor finansowy*, CeDeWu, Warszawa, 2018.
- Lalik K., *Spółeczna odpowiedzialność biznesu w sektorze bankowym w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, 2019.
- Malinowski K., *Współpraca sektora finansowego z rządem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2023.
- Mączyńska E. (red.), *Nowy pragmatyzm kontra nowy nacjonalizm. Ekonomia przyszłości – społeczna czy aspołeczna?*, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, Warszawa, 2018.
- Mączyńska E., *Ekonomia i prawo w warunkach niepewności*, Polskie Towarzystwo

Ekonomiczne, Warszawa, 2020.

Mishkin F. S., *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*, Pearson, Boston, 2019.

Młodzińska A., *Zrównoważone finansowanie przedsiębiorstw w kontekście ESG*, C.H. Beck, Warszawa, 2023.

Mikołajczak P., *Kapitał społeczny w rozwoju regionów peryferyjnych w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań, 2012.

Morawiecki M., *Kapitalizm dla ludzi*, Wydawnictwo Biały Kruk, Kraków, 2016.

Nowak A., *Regulacje sektora bankowego a innowacje*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Kraków, 2022.

North D.C., *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990.

Piketty T., *Ekonomia nierówności*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa, 2016.

Piketty T., *Kapitał w XXI wieku*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa, 2015.

Popkiewicz M., *Zrozumieć transformację energetyczną*, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice, 2022.

Rifkin J., *Trzecia rewolucja przemysłowa*, Studio EMKA, Warszawa, 2012.

Rifkin J., *Zrównoważony rozwój. Nowa wizja gospodarki i społeczeństwa*, Wydawnictwo Sonia Draga, Katowice, 2023.

Rok B., *Biznes społecznie odpowiedzialny. Troska o człowieka i środowisko*, Poltext, Warszawa, 2021.

Rok B., *Spółeczna odpowiedzialność biznesu w kontekście zrównoważonego rozwoju*, Poltext, Warszawa, 2019.

Sachs J.D., *Koniec z nędzą. Zadanie dla naszego pokolenia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2006.

Sachs J.D., *Wiek zrównoważonego rozwoju*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2016.

Sen A., *Nierówności. Dalsze rozważania*, Zysk i S-ka, Poznań, 2001.

Sen A., *Rozwój i wolność*, Zysk i S-ka, Poznań, 2002.

Spaemann R., *Osoby. O różnicy między kimś a czymś*, Oficyna Naukowa, Warszawa, 2001.

Stiglitz J.E., *Cena nierówności*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa, 2015.

Stiglitz J.E., *Globalizacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2007.

Stiglitz J.E., *Ludzie, władza i zyski*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa, 2020.

Stiglitz J.E., *Szalone lata dziewięćdziesiąte*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2006.

Stiglitz J.E., *Globalization and Its Discontents Revisited*, W.W. Norton & Company, Nowy Jork, 2017.

Stoner J.A.F., Freeman R. E., Gilbert D. R., *Kierowanie*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2001.

Wallerstein I., *Analiza systemów-światów. Wprowadzenie*, Wydawnictwo Dialog, Warszawa, 2007.

Wallerstein I., *Koniec świata jaki znamy*, Wydawnictwo Scholar, Warszawa, 2004.

Weber M., *Gospodarka i społeczeństwo. Zarys socjologii rozumiejącej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2002.

Williamson O.E., *The Economic Institutions of Capitalism. Firms, Markets, Relational Contracting*, Free Press, New York, 1985.

Wendt A., *Spoleczna teoria stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2008.

Wiśniewski M., *Edukacja finansowa przedsiębiorców*, Wydawnictwo SGH, Warszawa, 2021.

Wójcik E., *Greenwashing w bankowości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, 2021.

Wyszkowski K., *ONZ a ESG w biznesie*, CeDeWu, Warszawa, 2023.

Zenderowski R., *Europa jako tożsamość. W poszukiwaniu wspólnoty wartości*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa, 2004.

Zieliński B., *ESG w bankowości*, Oficyna Ekonomiczna, Wrocław, 2022.

Zioło M., *Finanse zrównoważone. Rozwój – Ryzyko – Rynek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Warszawa, 2020.

Zybała A., *Polityka publiczna w Polsce. Kultura, rządzenie, rozwój*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, 2021.

II. ARTYKUŁY NAUKOWE

Banaszak K., *Zielone obligacje jako instrument finansowania zrównoważonego rozwoju*, „Finanse i Prawo Finansowe”, nr 3, 2022.

Barczak A., *Zrównoważone finanse – wyzwania i szanse dla sektora bankowego*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym”, t. 26, nr 4, 2023.

Brzozowski T., *Zarządzanie ryzykiem ESG w sektorze bankowym*, „Finanse i Prawo Finansowe”, nr 2, 2023.

Czaja S., *Ekonomiczne aspekty zrównoważonego rozwoju w Polsce*, „Problemy Ekorozwoju”, nr 2, 2018.

Górka K., *Ekonomia a środowisko – dylematy i perspektywy zrównoważonego rozwoju*, „Ekonomia i Środowisko”, nr 1, 2020.

Hausner J., *Spoleczna gospodarka rynkowa jako fundament rozwoju*, „Nauka i Gospodarka”, nr 2, 2020.

Kozioł-Nadolna K., *Innowacje finansowe jako narzędzie wspierania transformacji gospodarki*, „Finanse i Prawo Finansowe”, nr 1, 2022.

Królikowska-Olczak M., *Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw w perspektywie teorii interesariuszy*, „Annales. Etyka w Życiu Gospodarczym”, nr 3, 2022.

Mączyńska E., *Nowy pragmatyzm – nowy paradygmat ekonomii rozwoju*, „Ekonomista”, nr 3, 2017.

Rok B., *CSR i ESG jako narzędzia zarządzania zmianą w organizacjach*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, nr 3, 2022.

Rok B., Zaleska M., *ESG w praktyce polskich instytucji finansowych – nowe wyzwania i standardy*, „Zeszyty Naukowe SGH”, nr 54, 2023.

Sachs J. D., *From Millennium Development Goals to Sustainable Development Goals*, „The Lancet”, vol. 379, 2012.

Schwab K., *The Fourth Industrial Revolution and Its Impact on Global Economy*, „Foreign Affairs”, vol. 95, no. 3, 2016.

Sen A., *The Concept of Justice and Economic Development*, „Journal of Economic

Perspectives”, vol. 24, no. 3, 2010.

Stiglitz J.E., *Financial Markets, Stability, and the Role of Government Regulation*, „Journal of Economic Literature”, vol. 58, no. 2, 2020.

Szczepankiewicz E., *Rola raportowania niefinansowego w ocenie ryzyka ESG*, „Prace Naukowe UE we Wrocławiu”, nr 65, 2023.

Szopa A., *Bankowość zrównoważona w praktyce – pomiar i raportowanie wpływu społecznego*, „Bank i Kredyt”, nr 2, 2022.

Waliszewski K., *Zielone finanse – nowe kierunki w sektorze bankowym*, „Finanse i Prawo Finansowe”, nr 4, 2022.

Zioło M., *Rola sektora bankowego w realizacji celów zrównoważonego rozwoju*, „Finanse i Prawo Finansowe”, nr 3, 2021.

Zioło M., Spoz A., *Sustainable Finance in the Context of the European Green Deal*, „Journal of Sustainable Finance & Investment”, vol. 11, no. 4, 2023.

III. RAPORTY I DOKUMENTY INSTYTUCJONALNE

Bank for International Settlements, *Regulatory Approaches to Fintech and Innovation*, BIS Papers, Bazylea 2021.

Basel Committee on Banking Supervision, *Banking Innovation and Prudential Regulation*, BIS, Bazylea 2019.

Basel Committee on Banking Supervision, *Implications of Fintech Developments for Banks and Bank Supervisors*, BIS, Bazylea 2018.

Basel Committee on Banking Supervision, *Principles for Effective Risk Management of ESG Factors*, BIS, Bazylea 2022.

BNP Paribas, *Integrated Report 2023*, BNP Paribas, Paris 2023.

CDP, *Best Practices in Stakeholder Engagement*, CDP Publishing, Londyn 2020.

CDP, *Climate Change Report 2021*, CDP Publishing, Londyn 2021.

CDP, *Corporate Environmental Reporting: Best Practices*, CDP Publishing, Londyn 2021.

Deloitte, *Digital Banking Maturity 2022*, Deloitte Insights, Londyn 2022.

Deloitte, *Sustainable Finance: Green FTP Implementation Guide*, Deloitte, Londyn 2022.

European Banking Authority, *Guidelines on Loan Origination and Monitoring*, EBA/GL/2020/06, EBA, Paryż 2020.

European Banking Authority, *Report on Management and Supervision of ESG Risks for Credit Institutions and Investment Firms*, EBA/GL/2021/01, EBA, Paryż 2021.

European Banking Authority, *Sustainable Finance Roadmap 2022–2024*, EBA, Frankfurt 2021.

European Central Bank, *Climate Action and Financial Institutions*, ECB, Frankfurt 2022.

European Central Bank, *Financial Innovation and Growth*, ECB, Frankfurt 2020.

European Central Bank, *Guide on Climate-Related and Environmental Risks*, ECB, Frankfurt am Main 2020.

European Commission, *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*, Bruksela 2020.

European Commission, *EU Taxonomy for Sustainable Activities*, Bruksela 2020.

European Commission, *Green Transition and ESG Policies*, EU Policy Papers, Bruksela

2020.

European Commission, *PSD2 and the Future of Open Banking*, Bruksela 2018.

European Investment Bank, *Green Finance and Innovation*, EIB, Luksemburg 2022.

European Investment Bank, *The Role of Banks in Financing Innovation*, EIB, Luksemburg 2020.

Global Reporting Initiative (GRI), *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards 2021*, GRI Publishing, Amsterdam 2021.

Global Reporting Initiative (GRI), *Engaging Stakeholders in ESG Reporting*, GRI Publishing, Bruksela 2018.

Global Reporting Initiative (GRI), *Standardizing ESG Reporting Frameworks*, GRI Publishing, Bruksela 2018.

International Integrated Reporting Council (IIRC), *Integrated Reporting Framework*, IIRC, Londyn 2013.

International Monetary Fund (IMF), *The Impact of Financial Regulations on Innovation*, IMF, Waszyngton 2022.

International Sustainability Standards Board (ISSB), *New Standards for ESG Reporting*, ISSB, Genewa 2023.

KPMG, *ESG: Creating Long-Term Value*, KPMG Publishing, Londyn 2020.

KPMG, *Sustainability Reporting in Small and Medium Enterprises*, KPMG Publishing, Amsterdam 2019.

KPMG, *The Future of ESG Reporting*, KPMG Publishing, Amsterdam 2020.

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *Balancing Profit and Sustainability: ESG in Practice*, MSCI, Nowy Jork 2020.

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *ESG and Compliance: Navigating the Regulatory Landscape*, MSCI, Nowy Jork 2020.

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *ESG Ratings Methodology*, MSCI, Nowy Jork 2020.

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *ESG Trends to Watch 2020*, MSCI, Nowy Jork 2020.

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *Green Finance and Sustainable Development*, MSCI, Nowy Jork 2020.

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *Research Insights on ESG and Financial Performance*, MSCI, Nowy Jork 2020.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Corporate Governance and Sustainability*, OECD Publishing, Paryż 2019.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Environmental Reporting Standards: Global Trends and Challenges*, OECD Publishing, Paryż 2021.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Guidelines for Multinational Enterprises*, OECD Publishing, Paryż 2019.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Innovation Policy and Financial Institutions*, OECD Publishing, Paryż 2021.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *Sustainable Finance and the Role of ESG*, OECD Publishing, Paryż 2019.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), *The Role of Banks*,

Equity Markets and Institutional Investors in Long-Term Financing for Growth and Development, OECD Report for G20, Paryż 2013/14.

POLSIF, *Rekomendacje dla rynku zrównoważonych finansów w Polsce*, Sustainable Finance Forum, Warszawa 2024.

PricewaterhouseCoopers (PwC), *The Future of Sustainable Banking: Green FTP and Beyond*, PwC, Londyn 2023.

SASB, *Materiality Map Standards Overview*, SASB, Nowy Jork 2018.

Santander Bank, *Annual Sustainability Report 2023*, Santander Bank, Madryt 2023.

United Nations, *The Paris Agreement and Its Implications for ESG*, ONZ, Nowy Jork 2016.

United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), *Principles for Responsible Banking*, UNEP FI, Genewa 2019.

United Nations Environment Programme Finance Initiative (UNEP FI), *Sustainable Banking Guidelines*, UNEP FI, Genewa 2020.

United Nations Global Compact, *Collaborative Efforts for Sustainability*, ONZ, Nowy Jork 2017.

UN Global Compact Network Poland, Instytut Odpowiedzialnych Finansów, Europejski Kongres Finansowy, Polski Instytut Ekonomiczny, Związek Banków Polskich, *Raport Zielone finanse w Polsce 2024*, Warszawa 2024.

Warszawski Instytut Bankowości, *Zrównoważone finansowanie przez banki*, Warszawa 2024.

World Bank, *Sustainable Finance for Development*, World Bank, Waszyngton 2023.

Związek Banków Polskich, Działalność programowa i inicjatywy dialogowe ZBP, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

Związek Banków Polskich, Krajowy Punkt Kontaktowy ds. Instrumentów Finansowych Programów UE, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

Związek Banków Polskich, O Związku Banków Polskich, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

Związek Banków Polskich, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce – ocena, perspektywy i rekomendacje na lata 2014–2020, Gdańsk/Warszawa 2012.

Związek Banków Polskich, Stanowiska i rekomendacje sektora bankowego, materiały informacyjne ZBP, Warszawa 2025.

IV. AKTY PRAWNE I REGULACJE

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2014/95 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie ujawniania informacji niefinansowych i dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki, *Dz. Urz. UE* L 330/1 z 15.11.2014.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego (PSD2), *Official Journal of the European Union*, Bruksela 2015.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (SFDR), *Dz. Urz. UE* L 317/1 z 9.12.2019.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (CSRD), *Dz. Urz. UE* L 322/15 z 16.12.2022.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje (Taksonomia UE), *Dz. Urz. UE* L 198/13 z 22.06.2020.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. ustanawiające ramy na rzecz osiągnięcia neutralności klimatycznej (Europejskie Prawo Klimatyczne), *Dz. Urz. UE* L 243/1 z 9.07.2021.

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), *Dz. Urz. UE* C 202 z 7.06.2016.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, *Dz.U.* 1997 nr 140 poz. 939, z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, *Dz.U.* z 2023 r., poz. 120, z późn. zm.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, *Dz.U.* z 2023 r., poz. 1336, z późn. zm.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o odnawialnych źródłach energii, *Dz.U.* z 2023 r., poz. 1436.

Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych, *Dz.U.* z 2024 r., poz. 18, z późn. zm.

V. STRONY INTERNETOWE I ŹRÓDŁA CYFROWE

Bank for International Settlements, *Regulatory Approaches to Fintech and Innovation*, 2021, <https://www.bis.org/topic/fintech.htm> [dostęp: 20.01.2024].

Bank Rozwoju Rady Europy (Council of Europe Development Bank), strona instytucji, <https://coebank.org/en/> [dostęp: 20.01.2024].

Basel Committee on Banking Supervision, *Principles for the Effective Management and Supervision of Climate-Related Financial Risks*, Bank for International Settlements, Basel 2022, <https://www.bis.org/bcbs/publ/d532.htm> [dostęp: 20.01.2024].

BNP Paribas, *Integrated Report 2023*, Paris 2023, <https://invest.bnpparibas/document/integrated-report-2023> [dostęp: 20.01.2024].

CDP – Carbon Disclosure Project, *Climate Change Report 2021*, London 2021, <https://www.cdp.net/en/research/global-reports/global-climate-change-report-2021> [dostęp: 20.01.2024].

Deloitte, *Digital Banking Maturity 2022*, London 2022, <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/financial-services/articles/digital-banking-maturity.html> [dostęp: 20.01.2024].

European Banking Authority (EBA), *Guidelines on Sustainable Finance Disclosure*, 2022, <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/sustainable-finance> [dostęp: 20.01.2024].

European Central Bank (ECB), *Guide on Climate-Related and Environmental Risks: Supervisory Expectations Relating to Risk Management and Disclosure*, Frankfurt am Main 2020, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.climateriskguide202011~e879e7290f.en.pdf> [dostęp: 20.01.2024].

European Commission, *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*, Brussels 2022, https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/corporate-sustainability-reporting_en [dostęp: 20.01.2024].

European Commission, *EU Taxonomy for Sustainable Activities*, Brussels 2020, https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en [dostęp: 20.01.2024].

European Investment Bank (EIB), *Green Finance and Innovation*, Luxembourg 2022, <https://www.eib.org/en/publications/green-finance-and-innovation.htm> [dostęp: 20.01.2024].

European Investment Bank (EIB), *The Role of Banks in Supporting Sustainable Investments*, Luxembourg 2022, <https://www.eib.org/en/publications/the-role-of-banks-in-supporting-sustainable-investments.htm> [dostęp: 20.01.2024].

Global Sustainable Investment Alliance (GSIA), *Global Sustainable Investment Review 2022*, Wellington 2022, <https://www.gsi-alliance.org> [dostęp: 20.01.2024].

Global Reporting Initiative (GRI), *Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards 2021*, Amsterdam 2021, <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-language/> [dostęp: 20.01.2024].

Grupa Raben przy wsparciu Banku BNP Paribas, *Pierwszy kredyt powiązany ze zrównoważonym rozwojem*, Warszawa 2021, <https://media.bnpparibas.pl/pr/681663/grupa-raben-przy-wsparciu-banku-bnp-paribas-otrzymala-pierwszy-kredyt-powiazany-ze-zrownowazonym-rozwojem> [dostęp: 20.01.2024].

KPMG, *The Future of ESG Reporting*, London 2020, <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/11/the-future-of-esg-reporting.html> [dostęp: 20.01.2024].

Morgan Stanley Capital International (MSCI), *ESG Ratings Methodology*, New York 2020, <https://www.msci.com/our-solutions/esg-investing/esg-ratings> [dostęp: 20.01.2024].

Narodowy Bank Polski (NBP), *Polityka bankowa wobec zrównoważonego rozwoju w Polsce*, Warszawa 2023, <https://www.nbp.pl> [dostęp: 20.01.2024].

Narodowy Bank Polski (NBP), *Raport o stabilności systemu finansowego 2023*, Warszawa 2023, https://www.nbp.pl/publikacje/raport_o_stabilnosci/raport_o_stabilnosci_2023.pdf [dostęp: 20.01.2024].

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development, *Innovation Policy and Financial Institutions*, Paris 2021, <https://www.oecd.org/finance/innovation-policy-and-financial-institutions.htm> [dostęp: 20.01.2024].

PwC – PricewaterhouseCoopers, *The Future of Sustainable Banking: Green FTP and Beyond*, London 2023, <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/publications/future-of-sustainable-banking.html> [dostęp: 20.01.2024].

UN Environment Finance Initiative (UNEP FI), *Principles for Responsible Banking*, Geneva 2022, <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/> [dostęp: 20.01.2024].

UN Global Compact, *Principles for Responsible Management Education (PRME)*, New York 2020, <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/our-work/prme> [dostęp: 20.01.2024].

Warszawski Instytut Bankowości, *Zrównoważone finansowanie przez banki*, Warszawa 2024, https://www.wib.org.pl/wp-content/uploads/2024/02/WIB_Raport_ESG_22_2027_final_250219.pdf [dostęp: 20.01.2024].

World Economic Forum (WEF), *The Future of Sustainable Banking: Trends and Challenges*, Geneva 2023, <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-sustainable-banking-trends-and-challenges> [dostęp: 20.01.2024].

Związek Banków Polskich (ZBP), *Raport ESG sektora bankowego w Polsce 2023*, Warszawa 2023, https://zbp.pl/public/repozytorium/esg/ZBP_Raport_ESG_2023.pdf [dostęp: 20.01.2024].

ANEKSY

Aneks 1. Macierz TOWS – powiązania strategiczne S–O, S–T, W–O, W–T dla sektora bankowego w budowaniu dobrobytu kraju.

Kwadrant	Powiązanie	Strategia (co zrobić)	Przykładowe działania operacyjne	Oczekiwany efekt (wpływ na dobrobyt)	Mienniki / KPI
S–O	S1+O1	Lider „zielonego” kredytowania MŚP i JST	Linia „Green SME/JST” (termomodernizacja, OZE, GOZ); preferencje cenowe i gwarancje	Redukcja emisji, wyższa efektywność energetyczna sektora realnego	Udział zielonych aktywów w portfolio (%), tCO ₂ e uniknięte
S–O	S2+O6	Hiperspersonalizacja usług przez AI	Scoring behawioralny, doradztwo AI dla gospodarstw domowych i MŚP	Włączenie finansowe, niższy koszt obsługi	NPS, koszt/dochód, adopcja e-kanalów (%)
S–O	S3+O5	Montaże finansowe z funduszami UE	Kredyt+dotacja (FENG/InvestEU), doradztwo dla beneficjentów	Wzrost inwestycji innowacyjnych, TFP	Liczba projektów, wartość dźwigni (x)
S–O	S4+O4	Platformy PPP dla projektów klimatycznych	Stale zespoły bank-samorząd-NGO-uczelnie; pipeline projektów	Szybsza realizacja inwestycji publicznych	Liczba PPP, lead time (mies.)
S–O	S5+O1	Portfel „Net Zero” z taksonomią UE	Mapa przejścia portfela, cele sektorowe, ścieżka 1.5°C	Odporność klimatyczna systemu	% aktywów zgodnych z taksonomią, PCAF
S–O	S7+O7	Impact banking i produkty społeczne	Lokaty/obligacje społeczne; mikrokredyt z mentoringiem	Spójność społeczna, miejsca pracy	Liczba beneficjentów, impact score
S–O	S8+O3	Sandboxy regulacyjne i fintech-partnerships	Program API, wspólne PoC z fintechami, GovTech	Szybszy time-to-market innowacji	Czas wdrożenia (tyg.), #PoC/rok
S–T	S1+T1	Minimalizacja kosztu compliance	Fabryka raportowa ESG/CSRD; automatyzacja danych	Niższy koszt regulacyjny, stabilność	Koszt compliance/aktywo, SLA raportów
S–T	S6+T6	Cyber-odporność „by design”	Red team, zero-trust, SOC 24/7; cyber-ubezpieczenia	Mniejsze ryzyko systemowe	#incydentów, MTTR, wyniki testów
S–T	S4+T4	Tarcza płynnościowa na szoki	Bufory kapitałowe, stres-testy, linie kryzysowe	Stabilność finansowania w kryzysach	LCR/NSFR, VaR, wskaźniki stresowe
S–T	S2+T3	Odpowiedź na BigTech/neo	Oferty „as-a-service”, marketplace partnerów	Utrzymanie bazy klientów, konkurencyjność	Udział w rynku, ARPU, retencja
S–T	S5+T5	Rentowność zielonych projektów	Taksonomia cenowa, tranze premia/kar	Efektywna alokacja kapitału	ROE zielonego portfela, NPL zielony

Kwadrant	Powiązanie	Strategia (co zrobić)	Przykładowe działania operacyjne	Oczekiwany efekt (wpływ na dobrobyt)	Mierniki / KPI
W-O	W3+O6	Automatyzacja back-office (AI)	RPA/AI dla KYC, AML, kredytu; paperless	Niższe koszty, krótszy TTM	Koszt/dochód, TAT decyzji
W-O	W5+O5	Akademia ESG dla MŚP	Kursy CSRD/ESRS, kalkulatory śladu	Przyspieszona adaptacja ESG	Liczba przeszkolonych, % raportujących
W-O	W6+O3	Data governance i otwarta architektura	Hurtownia danych, MDM, otwarte API	Lepsza analityka, kooperacja	Jakość danych (DPI), #partnerstw API
W-O	W8+O4	Laboratoria wdrożeń z uczelniami	Granty seed, wspólne patenty, spin-iny	Komercjalizacja wiedzy	#pilotaży, przychody z innowacji
W-O	W2+O1	Zwinna ścieżka „green product”	Kanban produktów ESG, iteracje 90 dni	Szybkie dostosowanie oferty	#nowych produktów/rok, NPS ESG
W-T	W1+T1	Harmonogram zgodności „no-regret”	Priorytety CSRD/ESRS w falach, re-use danych	Redukcja ryzyka kar i opóźnień	% pokrycia ujawnień, audyt „bez uwag”
W-T	W3+T6	Bezpieczna modernizacja IT	Segregacja stref, EDR/XDR, kopie niezmiennie	Niższe ryzyko przerw i strat	Czas odtworzenia, #awarii krytycznych
W-T	W7+T7	Biuro projektów międzysektorowych	Umowy ramowe z JST/ministerstwami	Szybsze decyzje, mniej biurokracji	Lead time uzgodnień, % projektów wdrożonych
W-T	W5+T5	Program rentowności ESG	Cennik ryzyka klim., performance fees	Skalowanie opłacalnych projektów	Marża portfela ESG, default gap
W-T	W2+T3	Kooperacja z neo/fintech	„Buy-or-build-or-partner” matryca	Zachowanie elastyczności rynkowej	#aliansów, udział w segmencie digital

Źródło: Opracowanie własne na podstawie macierzy SWOT+ sektora bankowego (Tabela 5.2) oraz wyników badań jakościowych autorki.

Legenda

- **TOWS (S-O / S-T / W-O / W-T)** – macierz strategii łącząca Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats.
- **S1-S8, W1-W8, O1-O8, T1-T8** – odwołania do elementów SWOT+ z Tabeli 5.2.
- **ESG** – Environmental, Social, Governance; **GOZ** – gospodarka obiegu zamkniętego; **OZE** – odnawialne źródła energii; **CSRD/ESRS** – unijne wymogi/standardy raportowania; **PCAF** – metodyka śladu węglowego portfela; **FENG/InvestEU** – programy UE; **PPP** – partnerstwo publiczno-prywatne; **NPS** – wskaźnik satysfakcji; **KYC/AML** – procedury zgodności; **RPA/AI** – automatyzacja i sztuczna inteligencja; **API/PoC** – integracje/pilotáže.

Aneks 2. Model współpracy banków, państwa i przedsiębiorstw w budowaniu dobrobytu kraju.

Obszar współpracy	Rola sektora bankowego	Rola państwa i instytucji publicznych	Rola przedsiębiorstw (MŚP, korporacji, startupów)	Efekty współpracy (wpływ systemowy)	Przykłady i instrumenty
Finansowanie innowacji i transformacji technologicznej	Udzielanie kredytów i gwarancji dla projektów innowacyjnych; tworzenie funduszy VC i seed capital	Tworzenie programów wsparcia (np. FENG, PARP, NCBR); współfinansowanie inwestycji publicznych	Realizacja innowacyjnych projektów B+R, wdrażanie nowych technologii	Przyspieszenie innowacyjności i gospodarki; wzrost TFP	Kredyt na Innowacje Technologiczne, Kredyt Ekologiczny, gwarancje Ekomax i Biznesmax
Zrównoważony rozwój i zielona transformacja	Finansowanie projektów OZE, GOZ, efektywności energetycznej; emisja zielonych obligacji	Ustalanie ram regulacyjnych (Taksonomia UE, CSRD, ESRS), tworzenie zachęt podatkowych	Inwestowanie w technologie zeroemisyjne, ESG i gospodarkę cyrkularną	Redukcja emisji CO ₂ , wzrost udziału zielonych aktywów w PKB	Kredyty ESG, programy termomodernizacyjne, ulgi klimatyczne
Edukacja finansowa i transformacja kompetencyjna	Tworzenie programów edukacyjnych dla klientów i przedsiębiorstw (np. Akademie ESG)	Wspieranie polityk edukacyjnych, finansowanie szkoleń i doradztwa	Rozwój umiejętności finansowych, ESG i cyfrowych	Wzrost kapitału ludzkiego, świadomości ekologicznej i odporności finansowej	Partnerstwa z NGO, szkołami i uczelniami (np. programy edukacyjne z NBP, KNF, FOB)
Rozwój regionalny i inwestycje społeczne	Finansowanie lokalnych projektów infrastrukturalnych, inwestycji społecznych i edukacyjnych	Wspieranie programów inwestycyjnych w samorządach, rozwój PPP	Realizacja lokalnych projektów CSR i współpraca z JST	Zwiększenie spójności społecznej, dobrobytu i jakości życia	Partnerstwa publiczno-prywatne (PPP), fundusze lokalne, zielone obligacje miejskie
Cyfryzacja sektora finansowego i gospodarki	Wdrażanie rozwiązań AI, open banking, e-ID, automatyzacja procesów bankowych	Tworzenie regulacji dla gospodarki cyfrowej, e-administracji i cyberbezpieczeństwa	Transformacja cyfrowa procesów biznesowych, współpraca z fintechami	Większa efektywność i transparentność rynku; wzrost produktywności	Sandboxy regulacyjne KNF, platformy GovTech, bankowość API
Raportowanie ESG i transparentność	Publikacja raportów zgodnych z GRI/CSRD, integracja danych ESG	Nadzór i certyfikacja raportów ESG (KNF, EBA, UE)	Udostępnianie danych środowiskowych i społecznych partnerom finansowym	Wzrost przejrzystości rynku, ograniczenie greenwashingu	Platformy raportowania ESG, standardy ESRS
Koordinacja i współrzędzenie (governance)	Tworzenie platform dialogu i think tanków (np.	Kreowanie polityk publicznych opartych na danych i konsultacjach z	Udział w konsultacjach, wymiana wiedzy i	Spójność polityk publicznych i	Platformy współpracy: UNEP/GRID–Warszawa, ZBP,

Obszar współpracy	Rola sektora bankowego	Rola państwa i instytucji publicznych	Rola przedsiębiorst w (MŚP, korporacji, startupów)	Efekty współpracy (wpływ systemowy)	Przykłady i instrumenty
	Forum Bankowe ZBP)	sektorem finansowym	danych z sektorem bankowym	inwestycji prywatnych	KPI, FOB, Ministerstwo Finansów
Transformacja społeczna i inkluzywność finansowa	Tworzenie produktów dla grup wykluczonych: mikrokredyty, edukacja finansowa, bankowość społeczna	Subsydiowanie lub gwarancje dla programów inkluzywnych	Udział w projektach społecznych i edukacyjnych	Włączenie finansowe, wzrost dobrobytu i równości społecznej	Inicjatywy „bankowości dostępnej”
Polityka innowacyjna + klimatyczna (integracja sektorów)	Łączenie strategii innowacji i klimatu w portfelu bankowym	Wspieranie synergii polityk publicznych (zielona i cyfrowa transformacja)	Realizacja projektów łączących ESG i digitalizację	Efekt synergii – wzrost produktywności i odporności gospodarki	Kredyty GreenTech, AI for Climate, Smart Cities, FENG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wywiadów eksperckich, raportów ZBP, UNEP/GRID–Warszawa, Ministerstwa Finansów, Komisji Europejskiej oraz literatury przedmiotu (Porter & Kramer 2011; Acemoglu & Robinson 2012; Peters 2021).

Legenda:

- **JST** – jednostki samorządu terytorialnego
- **PPP** – partnerstwo publiczno-prywatne
- **GOZ** – gospodarka o obiegu zamkniętym
- **OZE** – odnawialne źródła energii
- **ESG** – *Environmental, Social, Governance*
- **CSRD/ESRS** – unijne standardy raportowania niefinansowego
- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
- **ZBP** – Związek Banków Polskich
- **FOB** – Forum Odpowiedzialnego Biznesu
- **KPI** – Fundacja Koalicja na rzecz Polskich Innowacji

Aneks 3. Schemat zależności między polityką innowacyjną a polityką zrównoważonego rozwoju – rola banków jako integratora transformacji.

Wymiar analizy	Polityka innowacyjna	Polityka zrównoważonego rozwoju	Punkty styku i współzależności	Rola sektora bankowego	Efekt systemowy / wpływ na dobrobyt
Cel strategiczny	Zwiększenie konkurencyjności gospodarki poprzez inwestycje w badania, rozwój i technologie cyfrowe	Ograniczenie negatywnego wpływu gospodarki na środowisko oraz wzmocnienie spójności społecznej	Wspólne dążenie do transformacji cyfrowo-klimatycznej i wzrostu dobrobytu w sposób zrównoważony	Banki finansują projekty GreenTech, SmartTech, FinTech; integrują ESG z innowacjami	Zwiększenie odporności gospodarki, wzrost produktywności i jakości życia
Instrumenty polityczne	Programy B+R, ulgi podatkowe, wsparcie dla startupów technologicznych	Systemy wsparcia OZE, GOZ, kredyty ekologiczne, zielone obligacje	Łączenie instrumentów: „zielone” innowacje, circular innovation, eco-design	Integracja źródeł finansowania (FENG, InvestEU, Horizon Europe)	Efektywne wykorzystanie środków publicznych i prywatnych
Źródła finansowania	Kredyty innowacyjne, fundusze VC, granty badawcze	Kredyty ESG, fundusze klimatyczne, obligacje zielone i społeczne	Rozwój finansowania hybrydowego (blended finance) łączącego cele innowacyjne i środowiskowe	Banki tworzą platformy finansowania transformacji (green + digital)	Zwiększenie skali i jakości inwestycji o wysokim wpływie
Technologie i kierunki rozwoju	AI, blockchain, automatyzacja, robotyzacja, cyfryzacja procesów	GreenTech, CleanTech, BioTech, rozwiązania energooszczędne	Technologie dualne (np. AI for Climate, blockchain w śledzeniu emisji)	Banki wspierają rozwój i wdrożenia w firmach poprzez produkty i doradztwo	Redukcja kosztów i emisji, wzrost efektywności procesów
Regulacje i standardy	Strategia Innowacyjności UE, Digital Agenda, Horizon Europe	European Green Deal, Taksonomia UE, CSRD, ESRS	Ujednolicanie kryteriów raportowania i zgodności (compliance)	Banki pełnią rolę „tłumacza regulacji” – adaptują wymogi i doradzają klientom	Zwiększona przejrzystość rynku i zaufanie inwestorów
Partnerstwa i współpraca	Konsorcja B+R, współpraca z uczelniami, transferu technologii	Partnerstwa dla Klimatu, Agenda 2030, UNEP FI	Inicjatywy łączące naukę, biznes i finanse (np. Circular Economy Financing Platform)	Banki pośredniczą między sektorem publicznym, nauką i biznesem	Tworzenie ekosystemu zrównoważonych innowacji

Wymiar analizy	Polityka innowacyjna	Polityka zrównoważonego rozwoju	Punkty styku i współzależności	Rola sektora bankowego	Efekt systemowy / wpływ na dobrobyt
Kapitał ludzki i kompetencje	Rozwój umiejętności cyfrowych, przedsiębiorczych, innowacyjnych	Rozwój kompetencji ekologicznych, społecznych i etycznych	Kształcenie w duchu „digital & green skills”	Banki wspierają edukację klientów i przedsiębiorstw w zakresie ESG i innowacji	Wzrost kompetencji obywateli, większe włączenie finansowe
Efekt gospodarczy	Wzrost produktywności, eksportu i konkurencyjności	Wzrost odporności gospodarki, ograniczenie ryzyk klimatycznych	Konwergencja celów – innowacje jako narzędzie zrównoważonego wzrostu	Finansowanie projektów o potrójnym wpływie (ekonomicznym, społecznym, środowiskowym)	Długofalowy wzrost dobrobytu i bezpieczeństwa społeczno-ekonomicznego
Efekt instytucjonalny	Wzmocnienie ekosystemu innowacji i przedsiębiorczości	Wzmocnienie ładu ESG i odpowiedzialności korporacyjnej	Wzajemne wzmacnianie: etyka w innowacjach i innowacje w etyce	Banki jako integrator systemowy między politykami publicznymi a gospodarką realną	Budowa nowego paradygmatu finansów odpowiedzialnych
Efekt społeczny i środowiskowy	Tworzenie miejsc pracy w sektorach technologicznych	Redukcja emisji, poprawa jakości życia, wspieranie wspólnot lokalnych	Innowacje zrównoważone – łączą postęp z empatią społeczną	Banki inwestują w projekty zrównoważonego dobrobytu (np. green housing, social bonds)	Zrównoważony rozwój społeczny i środowiskowy kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: European Commission (2023), UNEP FI (2024), OECD (2022), raportów ESG banków komercyjnych w Polsce, wywiadów eksperckich oraz literatury przedmiotu (Porter & Kramer 2011; Acemoglu & Robinson 2012; Peters 2021).

Legenda:

- **B+R** – badania i rozwój (*R&D*)
- **ESG** – *Environmental, Social, Governance*
- **GOZ** – gospodarka o obiegu zamkniętym (*Circular Economy*)
- **OZE** – odnawialne źródła energii
- **CSRD/ESRS** – unijne standardy raportowania niefinansowego
- **FENG** – Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki
- **UNEP FI** – United Nations Environment Programme Finance Initiative

- **GreenTech / FinTech / CleanTech** – technologie wspierające cele środowiskowe i finansowe
- **Potrójny wpływ (Triple Impact)** – efekt ekonomiczny + społeczny + środowiskowy

STRESZCZENIE

Rozprawa analizuje, w jaki sposób sektor bankowy współtworzy dobrobyt społeczno-gospodarczy kraju poprzez integrację polityki innowacyjnej i polityki zrównoważonego rozwoju (ESG). Główna hipoteza badawcza zakłada, że banki integrujące zasady ESG i innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego niż banki o tradycyjnym profilu działalności.

Praca wykorzystuje podejście mieszane, obejmujące analizę literatury i danych, studia przypadków oraz pogłębione wywiady eksperckie, co umożliwiło identyfikację mechanizmów transformacji w dwóch wzajemnie powiązanych obszarach: innowacyjności (produktowej, procesowej i modelowej) oraz zrównoważonego rozwoju (strategie ESG, zielone finansowanie, realokacja kapitału).

Wyniki badań wskazują, że banki oddziałują na dobrobyt trzema komplementarnymi kanałami: finansowym (alokacja kapitału i struktura produktów, w tym zielone kredyty i obligacje ESG), instytucjonalnym (ramy regulacyjne, standardy raportowania, implementacja Taksonomii UE) oraz społecznym (edukacja finansowa, inkluzja i budowa zaufania).

Analiza empiryczna potwierdziła hipotezę główną rozprawy. Banki integrujące strategię ESG z działalnością operacyjną oraz rozwijające innowacyjne modele biznesowe w większym stopniu przyczyniają się do budowy dobrobytu społeczno-gospodarczego niż banki funkcjonujące w oparciu o tradycyjny model pośrednictwa finansowego.

Na podstawie wyników badań zaproponowano koncepcję banku inkluzywnego jako kierunku strategicznej transformacji sektora. Model ten opisuje bank jako instytucję współtworzącą wartość ekonomiczną i społeczną poprzez cztery komplementarne role: edukatora interesariuszy, architekta sieci współpracy, twórcę platform i ekosystemów innowacji oraz uczestnika procesów kształtowania polityk publicznych.

Koncepcyjnie model osadzono w ramie analitycznej pokazującej przejście od polityk publicznych (innowacyjnej i zrównoważonego rozwoju), poprzez mechanizmy bankowe (w tym realokację kapitału), do mierzalnych efektów dobrobytu w wymiarze ekonomicznym i społecznym. W części praktycznej omówiono m.in. instrument Green Funds Transfer Pricing (Green FTP) jako narzędzie wspierające finansowanie aktywów zgodnych z Taksonomią UE i celami klimatycznymi.

Rozprawa dostarcza zintegrowanej ramy wyjaśniającej rolę sektora bankowego w budowaniu dobrobytu społeczno-gospodarczego oraz propozycji paradygmatu bankowości inkluzywnej jako odpowiedzi na wyzwania epoki ESG i transformacji cyfrowej.

Słowa kluczowe: bank inkluzywny; paradygmat bankowości inkluzywnej; ESG; zielone finanse; Taksonomia UE; greenwashing; włączenie finansowe; dobrobyt społeczno-gospodarczy; polityka innowacyjna; polityka zrównoważonego rozwoju; edukacja finansowa; partnerstwa międzysektorowe; Green FTP.

ABSTRACT

The dissertation analyses how the banking sector co-creates socio-economic welfare by integrating innovation policy and sustainable development policy (ESG). The main research hypothesis assumes that banks integrating ESG principles and innovative business models contribute to the building of socio-economic welfare to a greater extent than banks with a traditional business profile.

The study applies a mixed-method approach, including literature and data analysis, case studies, and in-depth expert interviews, which enabled the identification of transformation mechanisms in two interrelated areas: innovation (product, process, and business model innovation) and sustainable development (ESG strategies, green finance, and capital reallocation).

The research findings indicate that banks influence welfare through three complementary channels: financial (capital allocation and product structure, including green loans and ESG bonds), institutional (regulatory frameworks, reporting standards, and implementation of the EU Taxonomy), and social (financial education, inclusion, and trust-building).

The empirical analysis confirmed the main hypothesis of the dissertation. Banks integrating ESG strategies into their operational activities and developing innovative business models contribute more significantly to the building of socio-economic welfare than banks operating under a traditional financial intermediation model.

Based on the research findings, the concept of an inclusive bank is proposed as a direction for the strategic transformation of the sector. This model conceptualises the bank as an institution co-creating both economic and social value through four complementary roles: stakeholder educator, network architect, creator of innovation platforms and ecosystems, and participant in public policy-making processes.

Conceptually, the model is embedded in an analytical framework illustrating the transition from public policies (innovation and sustainable development), through banking mechanisms (including capital reallocation), to measurable welfare outcomes in both economic and social dimensions. The practical part of the study discusses, among other instruments, Green Funds Transfer Pricing (Green FTP) as a mechanism supporting the financing of assets aligned with the EU Taxonomy and climate objectives.

The dissertation provides an integrated framework explaining the role of the banking sector in building socio-economic welfare and proposes the paradigm of inclusive banking as a response to the challenges of the ESG era and digital transformation.

Keywords: inclusive bank; inclusive banking paradigm; ESG; green finance; EU Taxonomy; greenwashing; financial inclusion; socio-economic welfare; innovation policy; sustainable development policy; financial education; cross-sector partnerships; Green FTP.

RÉSUMÉ

La présente thèse analyse la manière dont le secteur bancaire contribue à la co-construction du bien-être socio-économique d'un pays par l'intégration simultanée des politiques d'innovation et de développement durable (ESG). L'hypothèse principale postule que les banques intégrant les principes ESG et des modèles d'affaires innovants contribuent davantage à la construction du bien-être socio-économique que les banques au profil d'activité traditionnel.

La recherche adopte une approche méthodologique mixte, comprenant l'analyse de la littérature et des données, des études de cas ainsi que des entretiens approfondis avec des experts, ce qui a permis d'identifier les mécanismes de transformation dans deux domaines interdépendants : l'innovation (de produit, de processus et de modèle d'affaires) et le développement durable (stratégies ESG, finance verte et réallocation du capital).

Les résultats montrent que les banques influencent le bien-être par trois canaux complémentaires : financier (allocation du capital et structure des produits, notamment prêts verts et obligations ESG), institutionnel (cadres réglementaires, normes de reporting et mise en œuvre de la Taxonomie européenne) et social (éducation financière, inclusion et construction de la confiance).

L'analyse empirique a confirmé l'hypothèse principale de la thèse. Les banques intégrant les stratégies ESG dans leurs activités opérationnelles et développant des modèles d'affaires innovants contribuent davantage à la construction du bien-être socio-économique que celles fonctionnant selon un modèle traditionnel d'intermédiation financière.

Sur la base des résultats obtenus, la thèse propose le concept de banque inclusive comme orientation stratégique pour la transformation du secteur. Ce modèle conçoit la banque comme une institution co-créeant de la valeur économique et sociale à travers quatre rôles complémentaires : éducateur des parties prenantes, architecte de réseaux de coopération, créateur de plateformes et d'écosystèmes d'innovation, et acteur participant à l'élaboration des politiques publiques.

Sur le plan conceptuel, le modèle est inscrit dans un cadre analytique illustrant le passage des politiques publiques (innovation et développement durable), à travers les mécanismes bancaires (notamment la réallocation du capital), vers des effets mesurables sur le bien-être aux niveaux économique et social. La partie pratique de la recherche examine notamment le mécanisme de Green Funds Transfer Pricing (Green FTP) comme instrument soutenant le financement d'actifs conformes à la Taxonomie européenne et aux objectifs climatiques.

La thèse propose ainsi un cadre intégré expliquant le rôle du secteur bancaire dans la construction du bien-être socio-économique et formule le paradigme de la banque inclusive comme réponse aux défis de l'ère ESG et de la transformation numérique.

Mots-clés : banque inclusive ; paradigme de la banque inclusive ; ESG ; finance verte ; Taxonomie européenne ; greenwashing ; inclusion financière ; bien-être socio-économique ; politique d'innovation ; politique de développement durable ; éducation financière ; partenariats intersectoriels ; Green FTP.

OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisana,

Aleksandra Agnieszka Rutkowska,

doktorantka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział
Społeczno-Ekonomiczny, Instytut Nauk o Polityce i Administracji,

oświadczam, że przedłożona rozprawa doktorska pt.:

„Rola banków w budowaniu dobrobytu kraju na przykładzie polityk: innowacyjnej i
zrównoważonego rozwoju”

została sporządzona przeze mnie samodzielnie, nie narusza praw autorskich osób trzecich, a
wszystkie wykorzystane źródła, materiały oraz opracowania zostały odpowiednio oznaczone i
przywołane w bibliografii.

Oświadczam również, że niniejsza rozprawa doktorska nie była wcześniej przedmiotem
obrony w żadnej innej uczelni i nie stanowiła podstawy do ubiegania się o nadanie innego
stopnia naukowego.

Wyrażam zgodę na udostępnienie niniejszej rozprawy w repozytorium uczelni oraz w bazach
danych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz regulacjami Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Miejscowość, data _____

Podpis _____